This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

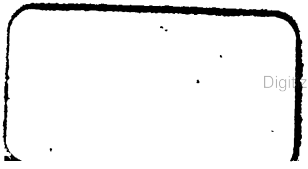
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

(Dalin
Digitized by Google
GFC

Digitized by Google

SVEA RIKES
HISTORIA

IFRÅN DES BEGYNNELSE TIL WÅRA TIDER,

EFTER

HANS KONGL. MAJ:TS

NÅDIGA BEHAG

PÅ

RIKSENS HÖGLOFLIGA STÅNDERS ÅSTUNDAN

FÖRFATTAD

AF

OLOF DALIN.

Förſte Delen,

SOM INNEHÅLLER HELA HEDNISKA TIDEN.

ASTOR LIBRARY NEW-YORK

STOCKHOLM,

Tryckt hos LARS SALVIUS.

1747.

Digitized by Google

Quis neſcit primam eſſe Hiſtoriæ Legem, Ne quid falſi dicere audeat? deinde, Ne quid vere non audeat? Ne qua ſuſpicio gratiæ ſit in ſcribendo? Ne qua ſimultatis?

Cicero de Orat: L. 2. c. 9. & 15.

Digitized by Google

STORMAKTIGSTE ALLERNADIGSTE KONUNG,

Efter Eders Kongl. Ma:jts Nådiga behag och Rikens Ständers åstundan har jag åtagit mig, at utarbeta Svea-Rikes Historia; hvars förste Del jag nu i underdånighet för Eders Majestäts fötter nedlägger. Sverige i sin barndom och förste ål-

Digitized by Google

der kommer her til en Landsens Fader och utbeder ſig Hans Nåd: At den ej kan ſela, giör jag mig underdånigſt förſåkrad; ty det år hvarken Smickran eller et wisſt Hof-Språk, utan en ren Hiſtoriſk betraktelſe, om jag ſåger, at jag bland alle Eders Majeſtåts Store och Hiåltemodige Förträdare altifrån Monarchiens begynnelſe ej finner deſs Öfverman i mildhet emot den ringaſte af Deſs underſåtare. Dyrbar Egenſkap, Allernådigſte Konung, ſom af ingen bör miſsbrukas och minſt af en Håfdeteknare, ſom har Sanningen til ſit högſta ögnemårke! Jag anropar henne derföre endaſt af underdånig plikt i den alramenköſåſte affikt: Eder Kongl. Maj:t, ſom af Gud år ſatt til at hågna de Svenſkes Frihet, hvilken under Deſs dyra ögon håft den lyckan, at å nyo födas, kan ej annat ån med Kungelig Nåd tillåta en trogen hand, ſom upoſrar ſig til

Deſs

Dess och Fädernesländets tienst; at afmåla med fria och oweldiga färgor de förflutna tiders öden, Konungars fel och dygder, Folkets sällheter och olyckor: Nyttan deraf lär ej behöfva, at uttydas: Den Högste har wälsignat Eders Kongl. Maj:ts milda Regering med en ny lifligheet i wetenskaper och fria konster, om hvilken de förwekne åldrar warit okunnige: Naturliga Sanningar, rena Tankar och god Smak hinna nu alt närmer och närmer til sin önskeliga högd: At stadga dem år med Guds hielp förbehållit Deras Kungeliga Högheter, dem Himmelen oss gifvit til Kärleks-Panter, på hvilka wi fåste et liuft hopp om wår tilkommande wålfård: En uplyst Efterwerld lär således snart kunna bringa detta mit ringa åmne i en större fullkomlighet, hvaraf Samhäldet kan hämta oråkneliga förmåner: Den ena tiden kan i hvarjehanda mål jämföras

Danſk Prins Magnus Nilſon *ſkall redan A.* 1134 *hafva bortfört derifrån en hop Permeſkrifter til Dannemark och äfven ſå på* 1200-*talet Danſka Prinſeſſan* Mechtild AbelsDoter (a): *Konung* Waldemar *i Dannemark tilwällade ſig alt hwad ſom angick Skåne, Halland och Blekingen, det han upbrände A.* 1360 (b): *I den olyckeliga Förenings-tiden emellan de tre Nordiſka Riken lod Swerige äfven i detta mål en obotelig ſkada; ty många deſs angelägna Handlingar fördes til Dannemark* (c), *hwaraf det Rikets Canceller* Arild Hvitfeldt *i ſin Crönika fådt ganſka mycken hielp* (d): *Dertil bidrog i ſynnerhet Drotning* Margareta Waldemars-Doter (e) *och Konung* Eric af Pomern (f). *Romerſke Påfven* Paulus 2. *menade finna i Sverige gamla Handlingar, ſom wandrande Göter ditförde från ſine Slächtingar i Italien* (g): *Af honom blef bitſkickad en Aflats-Krämare* Marinus a Eregeno, *ſom hemligen förde några af wåra äldſta Böcker til Lybeck* (h), *hwilka ſedan kan hända ej kommit til Rom, emedan Aflats-Skatten på wägen blef bortröfvad. Påfven* Leo 10. *ſände en* Johan Heytmers de Zonvelben *til hela Norden A.* 1515, *at fritt få genomſe ulla Bibliothequer til den Lärda werldens uplyſning; men hörde någon Bok til Romerſke Stolen, ſå war wid förbannelſe förbudit den at afſkrifwa* (i). *En ſådan de Påfviſka Tidebóc-*

(a) Sax. Gram. L. 13. p. 213. Meſſen. Scond. Illuſtr. T. 2. p. 39.

(b) Meſſen. Sc. Ill. T. 12. p. 196.

(c) cfr. Reg. Erici XIV. Comment. de Bell. Sv. Dan. in Fragm. ap. Scheff. de Inſign. Sv.

(d) cfr. A. Scarin. Diſſ. de Def. Hiſt. Sv.

(e) Meſſen. Retorſ. p. 101.

(f) Lit. Svecor. ad Norveg. A. 1434. ap. Hadorf. R. Chr. P. 2. p. 79.

(g) Chron. Sclav. Inc. Auct. in Collect. Lindenbr. p. 446.

(h) Chron. Lubec. ap. Meſſ. Chr. Epiſc. c. 43. p. 166.

(i) Inſ. Bull. in örnh. deſcr. Mſ. Upſ. in collect. Palmſköld. cfr. A. Scarin Diſſ. de Def. Hiſt. Sv.

Digitized by Google

deböckers helighet war utan tvifvel orsaken, åt Bröderne Johannes *och* Olaus Magni *förde en hop af dem med sig ur Sverige til S. Britas hus i Rom* (a), *hvilket icke mindre skadade wår Historia, än kort tilförne Svenske Riks-Cancellerens och Biskopens i Strängnäs* Mats Gregerssons *wårdslöshet, som lät många af Riksens Händlingar förkomma* (b): *De Påfviska Minnings-märken blefvo af de förste Evangeliske Lärare föga mer skonte, än de Hedniska af Munkarne: Måster* Abraham Andreæ *war emot dem en Tyran: Han förstörde S. Britas, S. Karins och Ingrids i Wadstena, S. Nicolai i Linköping, S. Sigfrids i Wexiö, S. Brynolfs i Skara, S. Helenas i Skedevi, S. Davids i Munketorp, S. Eskils i Strengnäs, Holmgeirs i Skogkloster, S. Ragnhilds i Telje och S. Botvids i Botkyrka* (c): *En äfven sådan Kämpe mot Skuggar och Bilder wår en Måster* Eric Schepperus (d), *som haft många sine Likar. När åter Pålske Munkarne hitkommo med Konung* Sigismund, *lära de förmodeligen hafva tagit för sig hvad de funnit, medan alla häfdegömmor för dem stodo öpna på Stockholms Slott til dess Hertig* Carl *lät alting förwara på Gripsholm* (e). *I senare tider hafva öfta Utlänningar, mer wettgirige än de Inhemske upsnappat åtskilliga ålderdomens öfverlefvor och fördt med sig ur landet. Hvad ej Menniskiohän-*

(a) Wolfg. Perister. Boruss. præf. ad Jacob. Angel. ap. Scheffer. in Ups. Ant. c. 12.

(b) Er. Benzel. coll Hist. Patr. MS. c. 1. §. 15.

(c) Mess Sc. Ill. T. 8. p. 33.

(d) Mess. L. c.

(e) J. Thun. vit. Palmsköld.

)( )(

der

der brakt ur wågen, har förkommit i wådeldar: A. 1419. *upbrann Riks-Cancelliet med många märkvärdiga saker och åfvenså A.* 1525 (a), *så at fastån alle sådane förluster skulle warit drågelige, så wete wi dock icke hvad wi mist eller ej.*

(a) A. O. Rhyzel. Brontolog. S. p. 68.

Med alt detta har det warit en stor lycka, når så tilburit, at wåra Håfdetekningar, dem wi ej sielfve kunnat behålla, åtminstone fallit i sådane Främlingars hånder, som dem ej allena förwarat utan mer utarbetat och gifvit oss dem med wår winst tilbaka. Sådane hafva Isländarne warit, så framt de i anseende til oss böra kallas Främlingar: Island har på 880-*eller* 90-*talet i Norske Konungens* Harald Hårfagers *tid* (b) *först fådt Inwånare från Sverige och Norige, hvilka der i sit stilla lugn och afskilde från den öfriga werlden hållit för sin största ro, at uptekna sine Fåders åminnelser:* Snöbiörn *och* Helge den Magre, Eivinds *Söner, hvilkas Farfader* Biörn Rolfson *på* Ana *flydt från Wåstergötland til Norige* (c), *satte sig då ned på det landet tillika med* Helges *Svåger* Biörn Östråne, Kettil Flatnåsas *Son, som war upfostrad hos sin Svårfader* Kiallak Jarl *i Jämteland: Wid samma tid ditkom* Gardar Svavarson på Gardarsholm, *en Svensk Man, hvars Son* Une, Hroar Tungogodes *Fader, blef af* Harald Hår-

(b) Sturl. T. 1. p. 95.

(c) Torf. Orcad. L. 1. c. 3.

Härfager *satt til Jarl öfver Island. Sedan fick denna Ö från Sverige alt flere och flere Inbyggare:* Grim *och* Orm, *Jämtelands Höfdingar, och* Wedorm Herſes *Bröder*, Biörn *och* Grimkil, *Doterſöner af en Götiſk Jarl, med deras Moder* Helga Haralds*döter*, Ingemund Torſteuſon, *hvars Moder* Thordila *war Doter af* Ingemund, *en Jarl i Götaland*, Barder Snefåls As, *Höfdingen* Dumbers *Son från Norre-Botn*, Fridleif den Götiſke, Bardet Wiking, *Wäſtgöte-Jarlen* Hakalds *Mög*, Wafur Helge, Thord Knappe, *en Naturlig Son af Konung* Biörn på Höga, Thormod Ramme, *ſom af denne Konung blef dömd til Landsflyktighet; för det han dräpit* Gird i Jåder, Thord på Hofde, *en Soneſons Son af Svenſke Prinſen* Aſlak Biörnſon (a), Slåttu-Biörn, *en Soneſons Doterſon af* Gorm, *en Svenſk Herſe, Konung* Biörn Erikſons *Sväger, Wikingen* Brimle, *en Mög af* Thorgrim, *Lagman i Sverige, Skiepswärdaren* Hiälm Göte, Skölder Svenſke, Glamer *från Dalarne och åtſkillige flere* (b). *Med ſådane Islands Stamfäder från Sverige hafva merendels wåra äldſta underrättelſer kommit til at flytta ſig dit, der de ſig i temmelig renhet långt från werldsbullret bibehållit: Bland dem kan man billigt ſättia* Edda *eller de gamla* Åtters *Guda- och Hiälte-Lära i främſta rummet:*

(a) v. huj. Hiſt. c. 17. §. 5. in not.

(b) Evarbygg. Sag. &c. ap. Peringſch. præf. ad Sturl. cfr. E. J. Biörner. Introd. in Antiq. Hyperb. p. 38. 39. 40.

)(-)(2 *Den*

Digitized by Google

Den wise Isländaren Sæmund Sigfusson hin Frode war den förste, som hopsamlade alt hvad der-
(a) v. huj. Hist. c. 5. §. 2. in not. af kunde igenfinnas wid pass Å. 1114 (a); men detta hans wärk war måstedels förkommit, när wid pass 100. åhr derefter Snorre Sturleson, Lagman på Island med mycken flit och lycka sammansatte ej allenast Edda och Scalda, utan ock sin Heims Kringla, som oförnekeligen är en af de bästa lyktor wi åga til wår mörka Tids och gamla Historias uplysning: Han nögde sig ej med de kunskaper han hade på Island: Han reste hit til Sverige och war ej allena wäl ansedd hos Eskil, Jämtelands Lagman, utan ock hos Konung Carl Sver-
(b) v. huj Hist. L. c. kerston wid pass Å. 1118 (b); Han giorde då åtskilliga Samlingar och bortförde herifrån en hop Runeskrifter, som sedan kommit oss mer til nytta, än om de blifvit qvara; ty då både de kan hända aldeles förkommit. Förutan honom hafva åtskillige Isländare giordt oss mycket gagn, som Kolskegg, Brand Sæmundson, Erik Oddson, Carl Abbot i Tingeir, Gunlaug och Oddi Munkar, Ari Präst och flere, at förtiga alle Islandske Skalder, hvilkas Qväden och Sagor wäl äro med mång faldige dikter inblandade; men kunna dock af en
(c) G. G. Leibniz. in Epist. Nov. Lit. Mar. Balt. A. 1669. p. 145. Skiärskådare med mycken fördel brukas: Bland wåra tiders Lärde har den ene welat betaga dessa Sagor all deras trowärdighet (c), när den andre der-

Digitized by Google

deremot uphögt dem öfver de Græska och Romerska (a): Jag finner wäl, at de ej äro utan sina fel och willfarelser, ej mer än sielfve Sturleson, som på åtskilliga ställen behöfver någon rättelse; men deras oweldighet, menlöshet och enfaldighet tala dock förträffeligen til deras förswar.

(a) Sperling. ib. p. 366.

I en sådan owisshet, som de äldsta tiders Historia är underkastad, förefaller mig ingenting oförnuftigare, än en dierf Sielfklokhet, at wilja stadga någonting så ostridigt, at ingen bör säja deremot: Om wi med säkra rön finne något i sielfva Naturen, som genom goda Slutsatser yppar oss någon Sanning; så kunne wi den icke utan enwishet och förutfattade inbillningar förkasta; ty om man inwänder, at Naturen är wäl nu i et sådant lopp, men kan fordom hafva warit i et annat; så är det en hypotheſe, en giſsning, hvaremot det, som wi nu hafve i händer och står oss för ögonen, bör oförnekeligen äga förtrådet; men i fakter, som endaſt ankomma på menniſkiors felaktiga berättelser från diktfulla tider, då Folkeſlagen ſtytte hit och dit, utan at fästa ſig på wiſſa orter, då namn och språk ſom oftaſt ändrades, då inga anmärkningar giordes (b), at wilja stadga owederſäjeligheter, det är mer än barnſligt, det är at öka mörker med mörker: Fäfång träta, der ingen kan wara Skiljoman.

(b) cfr. Buchan. Hiſt. Rer. Scot. L. 2. p. 42. 43.

Digitized by Google

I denna Svea-Rikes Hiſtorias förſte Del, ſom innehåller Gamla och Hedniſka Tiden, har jag efter all min förmåga budit til at tiena mine Läſare med det reneſte och trowärdigaſte jag kunnat inhämta af många olika underrättelſer, jag har jämkat wår Tideräkning efter de bäſta utländſka Hiſtorier, jag har anförd gällande witnen, jag har dock af ingen Häfdeteknares myndighet låtit mig binda, utan behållit mit fria wahl och i briſt af goda Hiſtoriſka bewis dömt efter hwad ſom bäſt kommit med Naturen öfwereus; men med alt detta, min Läſare, är jag icke ſå förmåten, at jag wil uphäfwa den minſte del deraf i någon ofelaktighet: Jag har ganſka lätt kunnat irra mig bland ſå många willſtigar och jag underkaſtar mig det Almännas omdöme med all låraktighet: Hwar och en ſtår fritt, at rätta denna Hiſtorias ofulkomligheter och jag ſkall wara den förſte, ſom ſådant med tackſamhet erkänner; ty jag ſkrifver icke för min egen heder: Jag ſöker förnämligaſt det Almännas tienſt. Imedlertid behagade mine Läſare wara förſäkrade, at jag giordt mit bäſta och at jag åtminſtone ſielf tycker mig wara öfwertygad om hwad jag ſkrifvit.

De många Store och Lärde Män, ſom mig föregådt i detta ämne, anſer jag för mine Läromäſtare

Digitized by Google

mäſtare med all wördnad och erkänſla: De hafva funnit för ſig mer mörker, än jag, ſå at om jag warit i deras ſtälle, torde jag långt mer hafva farit wilſe: De hafva kan hända faſtnat på klippor, för hwilka en annan, ſom kommit ſenare, kunnat akta ſig; men de hafva dermed brutit iſen och banat mig wägen: Sielfva deras felſteg, om de några giordt, hafva ſåledes kunnat tiena mig til rättelſe. Man kan ej låſa en Sinrik Rudbecks *Atlantica utan förundran öfver Auctorens Snille: At följa den med en Hiſtoriſk ſäkerhet, låter ſig wäl icke giöra; ty hwar* Platonis *Atland legat, anlingen i gamla Scythiod eller i Förlofvade Landet eller i denne Philoſophens hiärna eller ock om det redan drunknat i Syndafloden, är och blifver i alla tider en oafgiord Sak; men hwad uplyſning har icke den Lärde Mannen gifvit i många forna ſakers mörker? Så hafva flere af wåre witre Håfdeteknare wäl kunnat i wiſſa mål mycket irra ſig; men derjemte genom oförtruten ålderdomens rannſakning förtient ſig af wår tid et ewärdeligt beröm. Ingen bör derföre undra, om jag i detta wårk ſtundom beropar mig i et mål på Auctorer, dem jag i et annat ej kan följa: I det ena kunna de hafva rätt och i det andra orätt, hwilket af en Sannings-älſkare noga bör urſkiljas.*

Den

Den, som i Nordiska Historien inblandat de måste Dikter och måst förledt dess anteknare, har warit Saxo Grammaticus; *som lefde i tolfte Seculo och war en KyrkoPerson i Lund i Skåne under Arke-Biskop* Absalon Hvide (a): *Hans willfarelser hafva intagit wår Historia i femhundrade åhr och ännu är hon icke aldeles från dem befriad:* Johannes Magnus Gothus, *hvilken liksom hans Broder* Olaus *wek från Arke-Biskops-Stolen i Upsala för Evangeliska Låran, har i Svenska Historien giordt mycken willerwalla: Han har hopsatt oss en widlyftig Konunga-längd, som ingen förnuftig Fornålskare kan widkännas: Man skulle tro, at han råkat på någon gammal Tartarisk underrättelse; ty när man låser den Historia, som är författad af* Abulgasi, *en Mongalisk Chan af Zingis Slåkt, som regerat öfver Chivinsky öster om Caspiska hafvet från A.* 1643, *finner man ganska mycken likhet emellan dess gamle Regenter och Johannis Magni* (b), *hvilken således ur samma diup tycks hafva hämtat sit grummel och ej annat giordt, än förbydt namnen.*

(a) cfr. Kil. Stob. progr. inaug. A. 1735 & J. Floræi Flor. Antiq. Scan. p. 3.

(b) cfr. Schönström. MS. Hist. Sv. in Archiv. Reg. Antiq.

Af slika moln har Nordiske Parnassen warit hölgd intil wåra tider; då en och annan witter Man änteligen uptändt altför nödiga Lius. Bland sådana bör jag i synnerhet nämna framledne Arke-

ke-Biskopen Doctor Eric Benzelius, samt äfven i flera mål giordt sig af Lärda werlden så wäl förtient. Jag wil ej med berom oroa åtskilliges blygsamhet, som ämna lefva; men jag kan dock ej undgå, at säja det Rikz-Historiographen och Kongl. Secreteraren Jacob Wilde har i Sveriges Historia giordt en oförliknelig nytta: Af hans arbeten har jag haft ganska mycket understöd och wår skilnad i Tideräkningen hindrar icke, at jag ju med förundran erkänner hans witterhet, at upplösa så många knutar i wåra äldsta underrättelser.

At jag widgat mig på detta fält, har dels kommit af min egen lust både til Historien och til at tiena mit Fädernesland, dels af den ynnestfulla anledning, som Rikets Högloflige Ständer dertil behagat gifva mig i deras hemställning til Hans Kongl. Maj:t af den 7. Sept. 1743, och dels af de hielpredor, som mig i detta dryga ämne lämnas genom fritt tilträde så wäl til alla Archiver och almänna Handlingar som til Kongl. Bibliothequet, hvilket mig nådigst är anförtrodt. Af samma förmån kan jag fägna mig i anseende til Enskylta Bibliothequer och goda Samlingar, hvaribland jag ej bör förtiga Presidentens i Kongl. Bergs-Collegio Herr Baron Gustaf Rålambs her i Stockholm och Presidentens i Kongl. Stats-Contoiret Herr Grefve Carl

Digitized by Google

Gustaf Bielkes på det gård Salestad, der åtskilliga märkwärdigheter i Svenska Historien finnas, som man annorstädes skulle fåfängt söka.

Hvad mit Skrifsätt angår, så hade jag kanskie behöft wälja mig et wisst Efterdöme bland de bäste Auctorer til at räka på den rätte Historiske Stylen, som är så sällsynt; men jag har fruktat, at falla i den osmakelighet, som en Härmare sällan undgår, då hans medfödda Frihet tvingas efter en annan: Ingenting i werlden är behageligt utan den otvungne Naturen, som i sielfva Konsten bör regera. Jag har derföre hellre welat följa mit eget Skaplynne, ehuru ofullkomligt det må wara i detta mål, och tala med en fri enfaldighet, än låna hvad mig ej skulle passa. Sanningen och en Historisk Trowärdighet äro hvad jag i detta wärk söker mer än wältalighet. Jag har efter all giörlighet undflydt gissningar: Jag har utsatt mina witnen i brädden: Sakerne äro tagne ur de äldsta och menlösaste källor; men på det Läsarens eftersökande måtte lättas, har jag nästan hellre beropat mig på Nyare Auctorer, som ej allena innefatta, efterfölja och styrka de gamle, så at man hos dem finner beggedera med samma omak, utan ock äro i wår tid för hvar och en gerna närmare til hands.

Criti-

Critiquer wäntar jag mig af begge slagen: Den böcker skrifver, måste låta sig nöja, at både half-och hel-Lärde, Partiske och Oweldige, Lustige och Alwarsamme, Grofve och Höflige, Dumme och Kloke fålla deröfver sina omdömen (a). *Jag skall altid wörda en förnuftig och wänlig påminnelse, som har Sakens uplysning til sit enda syftemål; men skulle mig giöras någon af annan art, lår jag den ej besvara, utan med tysthet och det förakt man bör hysa för oanståndigheter: Man får då se hvilkendera winner den ådelsinte Låsaren på sin sida: Jag underkastar mig med nöje det Almännas Domstol, som sållan eller aldrig bedrager sig, och som är den Ende, til hvilken en Bok med säkerhet kan wådja. Stockholm den 24. Dec. 1746.*

(a) cfr. D. F. Hoheisel. Ungrund der Einwurffe wieder seinen Tractat de Ideis in Leips. Act. Erud. p. 122.

KORT BEGREP
AF
DENNE FÖRSTE DELS INNEHÅLL.

1. CAP.
Sveriges Äldsta Jord-Beskrifning.

1. Hela Landet war en Skärgård, då det först fick Inwånare.
2. Wid Christi födelses tid stod det wid pass tretton famnar under watn.
3. Sielfva Naturen lägger det å daga.
4. Det bewises af Landets Ojämnhet, Sandåsar, Stenar, Bonings-platser, Skalfisk, Hwalfisk-ben och Skieps-wrak i jorden länge från hafvet, Saltsiögräs, Segelleder, Hamnar, Sielfstenar, Broar, Notwarp, Städers flyttning närmer åt Siöen &c.
5. Orsakerne dertil.
6. Watnet fallet wid pass en half tum om året.
7. Det är i wår tid en utrönt tak.
8. Wår Historia är näftan lika gammal med torra Landet.
9. Bergskullarne woro fordom ej så kale och ofruktbare som nu.
10. Seve-bårget, som går wid pass 350. Swenska mil i längden, är det äldsta fasta Land i Sverige.

11. Wi-

Digitized by Google

11. Wisas på hvilka ställen Sverige varit kringfluten och mer af Siöar genomskurit än nu.
12. Gamle Auctorer, som beskrifvit Sverige, stämma med denna Sanning öfverens.

2. Cap.

Sveriges Äldste Inbyggares Ursprung.

1. Scyther och Geter bodde wid Caspiska och Svarta Hafven, wid Imaus, Taurus, Caucalus &c.
2. Deras Gudadyrkan.
3. De woro delte i åtskilliga Folkeslag.
4. Herde-Scytherne woro deraf den ädlaste delen; et dygdigt och menlöst Folk.
5. De blefvo tvungne, at infalla i Asien.
6. De gingo tilbaka och tuktade sine träler.
7. De förfvarade sig mot Cyrus.
8. Äfvenså mot Darius Hystaspis, då en del af dem flytte sig närmer åt Norden.
9. Darius måste wända om igen med neså.
10 Scytherne skickade folkswärmar från sig til Europas wästra delar.
11. Deras krig mot den Macedoniske Philippus.
12. De blefvo öfverwundne af Alexander den Store, då några Samfund flytte sig mer åt de norra orter.
13. Deras starkaste Slägter blefvo af Alexander kufvade.
14 Deras beskickning til denne Monark.
15. De öfverwunno Lysimachus.
16. Orsakerne, hwarföre de nu begynte något wanslägtas.
17. Gallernes uttåg.
18. Gallernes upsinnighet.

19. Cim-

19. Cimbrernes uttåg: Tvist och förlikning emellan Scytherne och Mithridates.
20. Mithridatis krig mot de Romare.
21. Hans tilflyke til Scytherne, öfver hvilka han drog de Romerska wapnen.
22. Pompeji Segrar och Mithridatis stora förslag.
23. Scythiska Slägten flytte sig alt närmer och närmer åt Scandien.

3. Cap.

Sveriges Första Bebyggning.

1. Små Samfund eller hushåll intogo först wåre Holmar.
2. De kunde ej annars komma ån Siöwägen, som ock war lättast.
3. Vodinernes eller Budinernes flyttning, från hvilken Kummelåldren började. Til dem slogo sig Geloner och Neurer.
4. Scythiod hin Mikla eller Stora Sverige, delt i Godhem och Manheim.
5. Sveriges namn upwuxit ur watnet.
6. Scandien, Balthien, Thule, alla namn af dess belägenhet i Siöen.
7. De förste inwånares Svårigheter efter lifs-nödtorfter. Hvar de fingo Salt.
8. Adelens och Bonde-Ståndets Uprinnelse.
9. Åkerbruk i Sverige.
10. Jårn och Koppar.
11. Scandianerne woro et wandrande Slägte.
12. Svevernes Utgång.
13. Hvar de stadnade.
14. Ingevoner och Angler woro bland Sveverne.

Digitized by Google

15. När de Romare först begynte känna Scandien och under hvad begrep.
16. Forniotterska Flyttningen in i Scandinavien.

4. Cap.

1. Första Bekantskapen emellan Sverige och Romerska Riket.
2. De Romare qvoade gamla Scythiska Stambygden, hvaraf flyttningarne til Norden förökte.
3. Thot, en gammal Husfader, skickade sine Söner Guder och Nore, at dela Scandien sins emellan.
4. De öfverwunno Rolf Svadason.
5. Gotr behöll alla öjarne öster om Sevebärget och Nore wästerom i Norige.
6. De Nordiske Wikingar.
7. Deras Siöröfveri höllo för Hederligt.
8. Deras Holmgång, Enwige, Fosterbrödralag, Seder och Lefnads-sätt.
9. Deras Skiepp och Siömakt.
10. Deras Ämbetsmän och Styrmans-konst.
11. Deras mäste Tilhälls-platser i Sverige.
12. Lagaledung eller årlig utrustning til Siös.
13. Bland Husfäderne upwäxte Fylkis Konungar.
14. Dannemarks Uprinnelse och Inragning af Wärerne.
15. Gylfes Regering i Sverige och hans bekantskap med Oden.
16. Oden drifven af de Romare ur sin land.
17. Hans ankomst til Sverige.
18. Han giorde sig med sin Slughet och Konster et Gudomligt Anseende.
19. Han delte Norden emellan sine Söner.
20. Han drog Högsta Drotte-ämbetet i Sverige från Gylfes

Digitized by Google

Gylfes ätt på sin Son Yngues, ändrade gamle Seder och införde Brånne-Åldren.
21. Han imåtrade Lagar efter sit tycke, stadfäste sin Asiska Gudstienst och pålade Skatt.
22. Han uprörde hele Norden emot de Romare.
23. Han dog under sina stora förslag.

5. Cap.

De gamle Svenskes äldsta Gudalära.

1. Den Philosophiska bör skiljas från den Poëtiska.
2. Hon war i början merendels ren, som kan dömas af Voluspa och Edda.
3. Gud kallades Oden: Hans namn och kännetekn i äldsta Gudaläran.
4. Gudomligheten delt i Makt, Kärlek och Wishet. De gamle trodde en Medel-Gud, som kallades Thor.
5. Oskyldighetens Tilstånd och Syndafallet.
6. Medel-Gudens Egenskaper och Giöromål.
7. Wishetens Gudomlighet kallades Frygga.
8. Himmelens Drotning och Gudarnes Moder.
9. De gamles kunskap om Skapelsen och Syndafloden.
10. Dagarnes namn i weckan.
11. Niord, Ægir, Skade, Frey, Freja, hvarjehanda Gudomligheter.
12. Tyr, Brage, Idun, Heimdal woro äfven hvarjehanda begrep man hade om en enda Gud. Man hade ock en wiss kunskap om Änglarne.
13. De gamle trodde Siälens odödlighet, belöning och straff efter döden.
14. Werldens sidsta ändringar och yrterste Domen.
15. En ny werld efter den gamla.

6. Cap.

6. Cap.

De Gamles Afgudadyrkan.

1. De första menföla kunskaper fördunklades af dikter.
2. Gudarne begynte blifva like Menniskior. Deras bilder. Thors sattes främst.
3. Oden blef en Krigare och Fält-Gud.
4. Frygga blef Kärleks och Fruktbarhets Gudinnan.
5. Denna ändring i gamla Läran war skiedd wid pass 150. åhr efter Christi födelse.
6. Tre stora Högtider om åhret. Jul firades mäst til Thors åhra wid Winter-Solståndet.
7. Andra Helgden war Disa-offret i Göye månad. Den tredie Oden til heder om wåhren.
8. Gudstiensten war i början man prål.
9. Hvarjehanda offer giordes åt Gudarne af diur och frukter.
10. Man begynte offra menniskior i Sverige wid pass 200 åhr efter Christi födelse.
11. Tiden och rummet för högsta Afguda-offret i Sverige.
12. På hvad sätt menniskior offrades.
13. Inredan och wårktygen i Offerhusen.
14. Ceremonier och Spådomar.
15. Offren uphängde eller brände.
16. Brukeliga Ordelag och Glädie wid Offren.
17. Afguda-Prästerne och deras myndighet.
18. Offrens föreståndersskap, Tempelmör och Vestaler.
19. Templens bygnad. Det gamla Upsaliska.
20. Giftermål och kärliga mötten giordes i Templen. Skur Gudar, Alfablot och smärre Gudstienster til ringare Gudar i hvar landsort, der intet Tempel war.

)( )( )( )(

21. Hed-

21. Hedniska widskiepelser och Trollkonster.
22. Hednisk Döpelse.
23. Begrafnings-sättet i Hedendomen.
24. Åttebackar.
25. Kungeliga Begrafningar.
26. Hiältars namn odödeliga och Konungar förGudade.
27. Bothållar och Runstenar til de Dödes åminnelse.

7. Cap.

Sveriges Äldste Lagar.

1. De förste Lagstiftare i werlden hafva gerna tilwällat sig någon Gudomlig myndighet.
2. Efterdömen och goda Seder giorde i äldste Norden mer än annorstädes gode Lagar. Från Odens tid kan man räkna beskrifven Lag.
3. De Gamles Domare och Nämnd, som bestod af Tolf Män.
4. De äldste Lagar mycket korte.
5. Ofverdomstolen wår i Sigtuna och Upsala, Tärdeles på Alshärjar-Ting.
6. Huru Ny Lag antogs och Konungens Myndighet derwid.
7. Sveriges gamle Lagar både rättwise och billige.
8. Domar woro korte och tydelige. Träter snart afdömde. Laglig Ed.
9. De brotsliges straff och böter. Salifke Lagen.
10. Två slags dråp tillåteliga. Euwiges Lagen.
11. Wigarf eller Hämdekrig war en Skyldighet.
12. Laga-Sammankomster. Fierdings-Ting. Härads-Ting.
13. Tingstider och fredlysta åhrs-tider.

14. Lag-

14. Lagmans-Ting. Råfsta-Ting. Råttare-Ting. Als-hårjar-Ting.
15. Tings-dagar i weckan och Fempter eller Råttegångs-Tider.
16. Huru Ting sammankallades och Åmbetsfolket derwid. Huru Nåmnd och Domare waldes.
17. Jårnbörd.
18. Stölds utspaning.
19. De Svenskes ömhet och wördnad för sin Lag.
20. Man hade Trålar; men hvar och en Hussader war mohn om sin Sielfrådighet.
21. Adelens Halls-Rått. Jarlar och Hersar.
22. Konungarne woro Enewåldige efter Lag; men icke öfver Folkets Frihet. De Svenskes wahlfrihet wid ledige Throner.
23 Huru Konung waldes. Hans försåkring. Upsala öde.
24. Konungens Bragebågare.
25. Hans Eriks-Gata.
26. Riksens Råd et Medel-Stånd. Konungens Höghet och Folkets Frihet.

8. Cap.

De Gamles Wetenskaper.

1. Scyther, Svear och Göter et gammalt Sinrikt Folk.
2. Språket.
3. Skriftsätt och Runor.
4. Runornes beskrifning.
5. Stiernkonst.
6. Tideråkning. Månaders och Dagars måtning.
7. Runstafvar.

8. Räknekonsten.
9. Dikter och Gåtor.
10. Skalder eller Häfdeteknare och Poëter.
11. Åkerbruk, Boskaps-skiötsel, Handtwärk och Bårgwärk.
12. Handel.
13. Köpfårder på långwåga orter.
14. Handels-platser i Sverige.
15. Siömans-konst.
16. Krigskonst.
17. Wapn.
18. Skadewapn.
19. Försvars-wapn.
20. Fästnings- och Belägrings-konsten.
21. Upfostring.
22. Jakt.
23. Naturkunnighet.

9. Cap.

De Gamles Seder.

1. De Svenske mycket benägne emot främmande.
2. Deras omgången fria och upriktiga. Ålderdomen hölls i wördnad.
3. Kropparne härdade och hälsan bibehållen genom tarfligt lefverne. Hvitlette Ansikten, liusa Hår och stora Skiägg.
4. Klädedräkten.
5. Bygnader mycket ringa. Kunga-Salarne.
6. Mat och dryck.
7. Ringa Ståt.
8. Förakt för gycklerier.
9. Kärlek til Köpet.

10. Fri-

10. Fricriet.
11. Giftermål.
12. Bröllop.
13. Barn. Tandfä eller Faddergåfva.
14. Qvinkönets Tapperhet.

10. Cap.

De Götiſka Flyttningar från Norden.

1. Oden uprörde Norden emot de Romare wid pass A. C. 150.
2. Götiſka uttåget från Sverige ſkiedde under By-Erik genom Holmgård, Liſland, Kurland och Preuſſen in i Tyſkland.
3. Oſtgötar och Weſtgötar. Amaſer och Baither.
4. Deras Tåg ur Tyſkland genom Pålen och Ungern til deras gamla Stambygd.
5. Derifrån begynte de ſpänna an med Romerſka Riket.
6. De hade ymſe ſegrar och nederlag.
7. Kejſar Claudius war emot dem lyckelig. Deras Biſkop Ulfilas. Aurelianus och Probus inlade emot dem åhra.
8. Conſtantinus den Store war dem förfärlig. Han brukade en ſtor hop af dem til Conſtantinopels upbyggning.
9. Hermarik, en Götiſk Monark. Oſt- och Weſt-Götars bonings-platſer åtſkilde.
10. Oſtgötarne.
11. Theoderik den Store.
12. Hans krigståg til Italien, det han intog.
13. Han regerade det berömligen.
14. Hans död giorde ſtora åndringar.

Digitized by Google

15. Wåstgötarne. Deras framgång mot Keisar Valens.
16. Alarik den Store.
17. Hans krig mot Stilicon i Italien.
18. Ataulf intog Frankrike och Spanien.
19. Wåstgötske Konungar i Spanien.
20. Åtskilliga u flyttningar från Norden.

II. Cap.

Gamle Svenske Drottar af Ynglinga-Slekten.

1. Yngue, I.
2. Niord.
3. Yngue-Frey. Hans lyckeliga Tid.
4. Han anfågs för en Gud.
5. Fiolner.
6. Svegdur. Herulerbes utvag.
7. Svegdur dog utrikes.
8. Wanlander.
9. Wisbur.
10. Domalder.
11. Longobardernes utvag.
12. De intogo Italien och ågde det til A. 774.
13. Domar, sidste Drotten. Wäringar från Norden til Constantinopel.
14. Deras lysla.

12. Cap.

Gamle Svenske Konungar af Ynglinga-Atten.

1. Dygve.
2. Dag den Wise.
3. Agne.
4. Alrik och Erik.

Digitized by Google

5. Wästgöte Konungar i den tiden och Rolf Göt-riklon.
6. Alf och Yngue.
7. Habors Saga.
8. Hugleiks undergång och Hakes Seger.
9. Normännerne begynna plåga Wästerländerne.
10. Hakes död.
11. Jorund.
12. Ane den Gamle.
23. Hans långa och oroliga Regering. Bränne-ålderns slut och Högåldrens början.

13. Cap.

1. Egil Tunna-Dolger.
2. Fick hiälp af Dannemark.
3. Ottar Wendilkraki.
4. Adil.
5. Svipdager, en måktig Odalsman.
6. Rolf Kraki, Konung i Dannemark, blef oense med Adil.
7. Måste fly från Upsala.
8. Adils död.
9. Often.
10. Yngvar den Store.
11. Hans Son Skira i Holmgård.
12. Bröt-Amund, Ynguars Son, regerade berömligen.
13. Hans död.
14. Hans Son liknade ej sin Fader.

14. Cap.

1. Ingiald Illrådes begynnelse. Huru Sverige då såg ut.
2. Up-

Digitized by Google

2. Upland.
3. Södermanland.
4. Nerike.
5. Wästmanland och Dalarne.
6. Östergötland.
7. Wästergötland.
8. Småland.
9. Gottland och Oland.
10. Bohuslähn.
11. Halland.
12. Skåne.
13. Dess gamla jordbeskrifning. Blekingen.
14. Hälsinge-Rike.
15. Jämteland, Gästrikeland, Wästra- och Österbotn.
16. Wärmeland.
17. Ingiald låt biuda Fylkis-Konungarne til sin Faders begrafning.
18. Han låt bränna dem inne.
19. Granmar, Konung i Södermanland och Högne i Östergötland.
20. Hiorvard Ylfing, Granmars Måg.
21. Ingiald tvungen til fred.
22. Den höll han ej bättre, än at han upbrände Granmar och hans Måg.
23. Hans Doter Åsa Illråda låt mörda sin Svåger och sin Man.
24. Ingialds Lagbok.
25. Hans olyckeliga ända.
26. Olof Trätälja, Ingialds Son.
27. Han blef offrad åt Oden.
28. Hans Efterkommande.

15. Cap.

Digitized by Google

15. Cap.

1. Ifvar Widfamne från Skåne, Konung i Sverige.
2. Hans nya Inrättningar. Jarlar och Herlar.
3. Ämbetsmän wid Hofvet. Fräls och Skatter.
4. Ifvars affärer på Dannemark.
5. Hans Döter Öda den Diuprika.
6. Ifvar lockade K. Rörik til at thiälfså sin Broder Helge.
7. Derpå slog han thiäl Rörik.
8. Witekindiska kriget mot Kejsar Carl den Store.
9. Ifvars förbund med Carl.
10. Hans wälde i Engeland.
11. Hans tåg mot Holmgård och hans död.
12. Hans Arfvingar.
13. Harald Hildetand och Randvers.
14. Randvers död.
15. Haralds förbund med Kejsaren.
16. Sigurd Ring, Randvers Son, Konung i Sverige. Krig emellan honom och Harald.
17. Bråvalla-Slag.
18. Sigurds krigshär.
19. Hans Seger och Haralds död.
20. Sigurd lät begrafva honom.
21. Eilfen Beli, Haralds Son, togs af Sigurd til Sam-Konung.
22. Sigurds tåg til Engeland och widare.
23. Hans krig mot Jutlands Konung och Saxerne.
24. Hans fiendskap mot Romerska Riket.
25. Hans Spejare wid bägge Kejserliga Hofven.
26. Hans död.

)( )( )( )(16. Cap.

Digitized by Google

16. Cap.

1. Ragnar Lodbrok och Eisten Beli, Samkonungar. Ragnars förſta gifte.
2. Hans andra gifte.
3. Beſkickning från Ludwig den Fromme til Sverige angående Chriſtna Läran.
4. Ansgarii Dikter.
5. Lodbroks krigsfärder.
6. Hans förlofning med Belis Dotter och deſs fyggning.
7. Chriſtna Lärens början i Sigtuna.
8. Hon gynnades af Alsnö Konungar.
9. Emund Ringſons krigsförelſer.
10. Ragnars ſtora tåg til Engeland och Frankrike.
11. Han intog Paris.
12. Hans Fred med Carl den Skallige.
13. Hans åldre Söners krig mot Eisten Beli och deras nederlag.
14. Hans yngre Söners Seger öfver Eisten Beli.
15. Deras härjande kring Europa.
16. De förde krig öfver Engeland, Frankrike, Spanien och Medelhafvet.
17. Ragnars reſa til Engeland med två fartyg. Hans nederlag.
18. Hans pinſamma död på Ellas befallning.
19. Ellas beſkickning til Lodbroks Söner.

17. Cap.

1. Biörn Järnſida, Konung i Sverige.
2. Hans hämde-krig på Engeland.
3. Ifvar Benlöſes upförande.
4. Biörns lyckeliga wapn i Frankrike.
5. Ans-

Digitized by Google

5. Ansgarii ankomst til Sverige andre gången.
6. Mötet i Sigtuna.
7. Ansgarii lyckeliga Samtal med Konung Olof.
8. Christna Läran antagen genom Lottkastning.
9. Ansgarii bortresa.
10. Biörn Järnsida fortsatte hämdekriget i Engeland.
11. Lodbroks Söner hämnade sin Faders död och Ivar Benlös intog Engeland.
12. Eric Biörnson, Konung i Sverige.
13. Hvitserkska krigståget til Österlanden.
14. Constantinopel angripit.
15. Fred med Græske Kejsaren.
16. Biörn Eriksson och Eric Refilson, Sam-Konungar.
17. Sigurd Ormögas krig.
18. Slaget wid Hasslov.
19. Gunfrods mord, hvarföre Sigurd ryckte för Paris.
20. Parisiska belägringen.
21. Hon blef uphäfven.
22. Drabningarne wid Giulia och Dyle-strömmen.
23. Eric Refilson regerade lyckeligen.

18. Cap.

1. Erik Biörnson och Biörn på Höga, Sam-Konungar.
2. Holmgårdska Thronen åter upprättad af en Svensk Prins. Emund Eriksson kom til Svenska Regeringen med Biörn.
3. Röriks Son Ingo i Holmgård.
4. Sviturflav i Holmgård och hans Efterträdare.
5. Waldemar, Jariflav och flere Holmgårdske Konungar.

Digitized by Google

6. Hormgårdska Riket Sverige tilgifvit i långliga tider.
7. Gånge-Rolfs begynnelse.
8. Hans landsflyktighet från Norige.
9. Hans inbrott i Frankrike.
10. Hans fred med Carl den Enfaldige och huru han anlade Hertigdömet Normandie.
11. Denna Nordiska Stammens grenar.
12. Biörn på Höga och Eric Emundson, Sam-Konungar.
13. Harald Hårfagers begynnelse.
14. Han blef en ansenlig Granne för Sverige.
15. Hans gränsotwist med Svenska Hofvet.
16. Han råkades i Wärmeland på samma ställe med Eric Emundson.
17. Erie slog ihiel Åke Bonde.
18. Krig mellan Wästgötarne och de Norske.
19. Olof Ringson intog Jutland.
20. Erik Emundson regerade allena och kallades Wäderhatt.
21. Hans krig i Österländerne. Han tog sin Son Biörn til Med-Regent.
22. Inge Oloffons tåg til Bretagne. Eric Emundsons död.
23. Blandning af Christendom och Hedendom i Sverige.

19. Cap.

1. Biörn den Fierde. Rikets tilstånd och gränskaper under hans Regering.
2. Danske Konungens Harald Gormsons krig mot Frankrike och Tyske Kejsaren.

3. Nor-

Digitized by Google

3. Norske Jarlen Håkan Sigurdsons skoflade Götaland.
4. Emund Slemmes gränseskilnad med Sven Tiugoskegg på Danaholm. Ceremoniellet derwid.
5. Huru delningen skedde.
6. Biörns Söner, Erik och Olof, Med-Regenter. Deras krigståg til Frankrike.
7. Olof Biörnsons död. Olof Tryggasons öden i barndomen.
8. Eric Segersäll bistod K. Waldemar i Holmgård. Styrbiörn Starkes begynnelse och åtrå til Kronan.
9. Styrbiörns tåg ur landet.
10. Han intog Jomsborg och twingade K. Harald i Dannemark. Konung Biörns död. Eric Segersälles gifte.
11. Styrbiörn wille intaga Swenske Thronen.
12. Han tappade drabningen på Fyriswall emot sin Fadbroder Eric, och blef sielf på platsen.
13. Eric Segersälles barn och äktenskaps skilnad.
14. K. Harald i Dannemark slagen af sin Son Sven Tiugoskegg. Sven blef derföre angripen af Erik Segersäll.
15. Erik intog Dannemark och behöll det i all sin tid.
16. Hans dygder. Hans andra Drotning.
17. Hans död.
18. Sigrid Storråda innebrände två Konungar och gifte sig andre gången.

20. Cap.

1. Olof Skotkonung. Hans tåg til Frankrike.
2. Kriget mot Norske Konungen Olof Tryggasons.

Digitized by Google

3. Denne blef slagen wid Svöldarbar.
4. Olof Skotkonung tilägnade sig en del af Norige, hvarifrån han ock sick Christne Lärare. Han blef döpt.
5. Hans alvarsamhet och lycka i Christendomens stadfästande.
6. Olof Haraldson härjade i Mälaren och grof sig ut genom Agnesit.
7. Han införde Christendomen på Gottland. Efter åtskilliga krigståg i Wästerländerne intog han Norige.
8. Olof Skotkonung upbygde nya Sigtuna. Hans Titlar.
9. Hans Barn. Han skaffade sig Präster från Engeland.
10. Hans Engelska bekantskaper.
11. S. Sigfrids och hans följeslagares nit, at predika Evangelium.
12. Christna kyrkans renhet innan Munkedikter den öfverhölgde. Latinske Stylens införande.
13. Kriget förnyadt emellan Olof Skotkonung och Olof Haraldson i Norige.
14. Ragvald Jarl i Wästergötland ingick stillestånd med Olof Haraldson. Norska Beskickningen til Sverige.
15. Upsala Riksmöte.
16. Torgny Lagmans Tal.
17. Freden sluten och rubbad mellan Sverige och Norige.
18. Olof Haraldson blef Olof Skotkonungs Måg emot hans wilja.
19. Emund Lagman reste til Upsala på Wästgötske Adelens wågnar.

20. Et

20. Et uppror börjades i Sverige; men ſtilladés genom Amund-Jacobs wahl.
21. Freden emellan Sverige och Norige. Olof Skotkonungs möte med ſin Måg wid Konghålla. Hans död.
22. Amund-Jacob förſvarade ſin rätt öfvér Jämteland och Hälſingeland emot ſin Svåger.
23. Han ingick förbund med honom emot K. Knut den Store. Slöſſaget wid Helgeå.
24. Man nyttiade ej ſin förmån mot de Daniſke. Olof Haraldſon drog hem igen. Ulf Jarl blef ihielſlagen af ſin Svåger.
25. Olof Haraldſon måſte för Knut fly ur ſit Rike til Sverige och Holmgård. Blef ſlagen wid Stickelarſtad.
26. Amund-Jacob halp hans Son Magnus på Noriſke Thronen.
27. På den Daniſke halp han Sven Ulfſon genom ſin Jarl Tufve Walgötsſon.
28. Amund-Jacobs rättwiſa Regering; men alt för ſtora wördnad för Romerſka Påfvewälldet. Från denna tid kan man räkna Chriſtendomens början i Sverige. Amund-Jacobs död.
29. Emund Gamle. Han war mindre efterlåten emot de Andelige. Hans Son Amunds krigståg.
30. Emunds död. Hans och Amund-Jacobs Söner, tvenne Erikar, täflade om Thronen och nedlade hvarannan, ſå at gamla Ynglinga-ätten gick til ända.

Tryck-

Digitized by Google

Tryckfel.

I denne Förſte Del:

På andra ſidan af Titul-bladet ſtår *c.* 9 & 15. läs *c.* 15. Pag. 93 ſtår *Bäfven*, läs *Bäfven*. p. 194. *ſin gamle Man*, läs *ſin Man*. P. 196. *Ting* läs *Tid*. P. 233. några bokſtäfver felaktigt giorde i Ulfilanſka Alphabetet. P. 392. ſtår 180. läs 140. P. 403. 10:*de Sec.* läs 11:*te Sec.* P. 455. *han eftertrådde honom &c.* läs *at han eftertrådde* &c. P. 459. *Varſlen* läs *Varſten*. P. 463. lin. 3. *dr* läs *in*. P. 574. ſtår *ſedar* läs *ſedan*. P. 576. *Sparka* läs *Spaka*. P. 585. lin. 21. ſtår ordet *De* i oordning. P. 622. *arbetat*, läs *arbetet*. P. 632. lin. 22. *ſine*, läs *hans*. P. 653. *Hallare* läs *Stallare*.

Digitized by Google

SVENSKA HISTORIENS

FÖRSTA DEL.

I. CAP.

1.

NOrden ſtod ånnu til ſtörre delen under watn och war likſom en Skiårgård i mångfaldiga ſmå Öyar delt, når deſs måſt höglåndte orter blefvo intagne af det folkeſlag, hvilkets Hiſtoria jag nu årnar ſkrifva. *Sveriges äldſta Jordbeſkrifning.*

2. Man behöfver ej upſtiga ånda til Syndafloden, at finna deſſe lånder i et ſådant ſkick: wid wår Frälſares födelſes tid flödade wåra haf och ſiöar wid paſs tretton famnar högre, ån nu, och går man ån något långre tilbaka, lår man ej kunna föreſtålla ſig mycken jord öfrig, hvarpå Nordens åldſte Invånare kunnat fåſta ſina bopålar.

Digitized by Google

3. Hvad jag her berättar och lägger til grund i Sveriges Gamla Hiſtoria, år ingen Sats, ſom jag antagit för nyheten ſkull, eller ſom bland många de Lärdas meningar båſt fallit mig i ſmaken: jag har ingen annan haft at wälja: det år en af de Sanningar, ſom Naturen ſielf lägger å daga, och ſom wi röne tid från tid wid minſta efterſyn.

4. Det år förunderligt, huru watnen kring wår Pol i alla tider ſå anſenligen aftagit, men derjemte ſå oförmärkt, at näſtan ingen deraf gifvit aktning förån i wåra dagar: Nog har man ſedt, at landet år mycket ojämnt (a), at ſtora ſand-åſar åro hopwältade merendels från Norr til Söder, ſom gemenligen åro brantaſt på Wäſtra ſidan (b), at kantiga ſtenflifor up i berg, högder och diupa gropar blifvit rund klapperſten (c), at olika jordarter åro wräkte öfver hvarannan (d), at ſtörre delen af wåra boningsplatſer fådt namn af *Öö*, *Holm*, *Wik*, *Sund*, *Näs*, *Å*, *Fors*, *Ström*, *Garn*, *Sial* eller *Sal*, *Mar*, *Or*, *Ståk* &c. (e), faſtän de ſtun-

(a) Et ojämnt och utgropadt land år ej olikt, at hafva warit en ſiöbotn. v. A. Celſius i Sv. Wetenſk. Acad. Handl. 1743. I. qu.

(b) Wågorne från Öſter tyckas haft ſtörſta kraften at tilſkapa deſſe åſar i Norrland, Upland, Weſtmanland, Sörmanland &c. ſå at de på Wäſtra ſidorne blifvit brantare.

(c) Stenarne hafva blifvit rullade och nötte af watnet.

(d) Alt efter hafvets rörelſer, ſom ſtundom kaſtat den ena botnen öfver den andra.

(e) *Garn* betyder *Siö* på gamla ſpråket: deraf nämnes Tull-*garn*, Wenne*garn*, Warg*garn*, Sving*arn*, Lågar*n* *Gårna* &c. De gamle Inwånare på Gotland hafva kallat hafvet på ömſe ſidor om ſig *Öſtergarn* och *Weſtergarn*.

Digitized by Google

ſtundom från ſiön åro wida aflägſne (f), at ſtora högar af oſtron, muſlor och ſnäckor åro fundne långt up i landet och djupt ned i jorden (g), ja benranglor af

 hval-

ſom ännu bewiſes af tvenne Holmar på båda ſidor af ſamma namn. v. C. Linnæi Charta öfver Gotl. i dés Gotl. reſa. *Sial*, *Sal*, *Sol*, *Soln* &c. bemärka *Sio* eller *Strand*: v. P. Dijkman: Annot. Philol. Deraf heta *Upſala*, *Odenſala*, *Sialiſtad* eller *Salſtad*, *Solt*una, *Soln*a, *Sdla* &c. Eiſtra-*Sal* kallades fordom Öſterſiön (v. Lagerlöf Sv. Ant. & N. I. 1. c. 2.) och *Sialand* hela Roſlagen (Sturl. T. I. p. 477.) ſom då ej annat war än en Skiärgård. *Mar*, *Möre*, *Mår* &c. är ock på gamla ſpråket *haf* och watnrika orter: deraf kallas Cal*mar* och *Möre* i Småland, *Fullmar* och *Omar* i Blekingen, *Matmar* i Jemteland, *Axmar* i Jeſtrikland, *Sandmar* i Sörmanland, Al*mar*-ſtåk i Upland, *Mar*ſtrand i Bohuslån &c. it. *Ditmar*, *Stormar*, *Wiſmar*, *Colmar* &c. i Tyſkland. *Öbr* eller *Eyr* betyder en halfö eller en buktad ſtrand, ſom Skan*ör*, Kungs*öbr*, Öre*bro* &c. v. Lagerlöfs Sv. Deſcr. T. I. L. I. C. 1. *Ståk* betyder et ſund, der watnet *ſticker* ſig igenom. v. A. O. Rhyz. Svio-Goth. munit. in deſcr. *Stege*borg.

(f) Förutan otaliga andra orter ligger nu Lius-öen i Bohuslån, ſom eljeſt kallas Lyſe, på faſta Landet, faſt hon fordom warit kringfluten (v. J. Ödman. Bohusl. Beſkrif. Stockh. 1746. p. 292.) I Målaren är Engsön nåſtan blifven et land med Kurön och Aſpön med Toſterön. I Saltſiön utan för Söder-Telje är Engsholmen i wår tid ſammanwuxen med Mörkön &c. &c. &c.

(g) Til ex: i BohusLån ganſka högt öfver hafs-horizonten. v. A. Cels. l. c. it. Laur. Bökers bref til O. Rudb. A:o 1692. Mſ. åfven finnes et ſlags ſmå haf-ſnäckor i Skåne på Ivön i Willandshårad wid det gamla Brattensborg, ſom kallas Brattensborgs penningar. Kil: Stobæus (narrat. de num: Brattensborg: in act.

Digitized by Google

hvalfiſkar tolf mil ifrån Wåſterſiön (h), at wrak af ſtora fartyg och åtſkilliga lämningar af ſkiepp ſtundom finnas högt up i bygden, i måſar och kårr, på bårg och högder (i.), at Salt-Siö-gräs wåxer på ſumpiga ſtållen långt ifrån hafvet (k), at Segelleder, Hamnar och inlopp blifva åhrligen grundare (l), at farwatnen kring wära kuſter alt mer och mer blifva fahrlige för nya grund och klippor ſkull, dem man tilförene aldrig wetat af (m), at Siel-ſtenar, ſom bland Almogen i ſkiåren anſes för ågendom i arfſkiften och köpebref,

Lit: Svec:) menar, at de ditkommit i almänna Syndefloden; men wi wete nu orſaken dertil.

(h). Sådant år til ex: funnit två mil ofvanför Skara och förvaras i Upſala. v. Em: Svedenborg in Act. Lit. Svec.

(i) Til ex: ofvanför Waſa-ſtad långt up i landet år et ſtort ſkiepswrak funnit. v. A. Celſ. L. c. I en måſe wid Salſtaborg på Salſtad-ågor i Upland fans för några är ſen en ſtor kål. Wid Fiällbacka i Bohuslån fans et ankar up i en myra. På Pyhäjocki-bårg i Öſterbotn och på bårget i Storkyro-måſa har man funnit ſkiepswrak och ankar. I Skutebårget wid Strömſtad i Bohuslån finnas ån ſtora järn-ringar inſlagne, at fåſta fartyg uti, faſt det ligger långt ifrån ſiöen. v. A. Celſ. L. c.

(k) Til ex: i Layhela 2 mil ofvan för Waſa. &c. v. A. Celſ. L. c.

(l) Til ex: utan för Geſle och Waſa, i Niſſa-ämynnet vid Halmſtad, i Bohuslån, hvareſt Loſarne nu knapt gå med 15 fots watn, der de i ungdomen gådt med 18 &c. v. A. Celſ. L. c.

(m) Til ex: wid Muſtaſari, Varå, Malax och Nerpis i Öſterbotn, Gudmundsſkiåret och Gulholmen i Bohuslån &c. &c. v. A. Celſ. L. c.

Digitized by Google

pebref, hafva antingen blifvit så höge, at Sielen ej kunnat klånga sig up, och således odugelige och utdömde i senare skattebref, eller ock kommit til at stå på torra landet (n), at en stor del af wåre gamle runstenar tala om Broar, der aldeles ingen bro tycks hafva warit nödig (o.), at gamla notwarp blifvit med tiden obrukelige (p), och korteligen, at Svenska bonden på många ställen inbårgar såd och höö, der han förr i sin ungdom witiat sin fiskeredskap (q): man har ock sedt, at åtskillige städer och byar, som i början blifvit anlagde wid hafsstranden, måst sedermera flytta sig hela milarne närmer dit, alt efter som watnet

(n) Til ex: vid Gefle, Hudvikswall, Wasa, Åbo, &c. &c. v. A. Cels. L. c.

(o) Ol. Celsius (Monum: Sv. Goth. in Act Lit: Svec. Upf:) talar om åtskillige sådane och hvad god gerning det räknades för, at göra broar i gamla tider. Biskop Benedict i Skara, som lefde 1178 och 91. (v. Speg. Chron. Ep. p. 274.) berömmes högeligen, som han ock förtjänar, i Bisk: Hist: vid gamla Wåstg: L. för de många broar han låtit giöra. Så säges om honom; - - - Then gode Biskoper Båndicter: slikr var aldrig til godgårninge, hvarti syr eller sidan: Hvar sum han for um sit Biskopsdöme oc sag nokot af-fat (olagat), thess Gudi skuldi med tiene, ta halp han med sinum penningum mannilika oc årlika: han låt ock *Broer* giöre: Han låt giöre Brone i *Osæ*, adre i *Offrud*, tridiu i *Travådi*, fierdi *Biörnabro* oc femti *Ullervis-bro*. Han låt *broa* två rastir (morast:) af *Tividi* oc ena rast af *Våtursvidi* oc en i *Hökesås-skog*.

(p) Til ex: wid Hudvikswall &c. &c. v. Cels. L. c.

(q) Til ex: vid Tanum och Fiällbacka i Bohuslån, i Biörkö vid Wasa, på Engsö i Westmanland, i Leksand i Dalarne, der en äng, kallad *Siö-botn*, war för 100. åhr sen

Digitized by Google

minſkat ſig och dragit ſig från dem undan (r); men til alt detta har man ej juſt märkt orſaken eller på hvad ſätt det tilgådt, förån wittert folk nyligen uplöſt oſs deſſa gåtor (†).

(†) And. Celſius i Kongl: Sv. Vetenſk Acad. Handl. 1743. I. qu. Em. Swedenborg in Act. Lit. Sv. Upſ. cfr. Urb. Hierne. Bromell. Kil. Stobæus &c.

5. Man har wål i wår tid genom goda ſlut funnit, at den faſta och torra del af jordklotet altid måſte tiltaga; men den flytande minſkas, och at den ſamma kanſke aldeles ſkulle aftaga, om ej Cometerne ſtundom erſatte briſten med ſina dunſter (*): Man har tykt, at hafvet och watnen altid måſte förlora något genom rågn, upſtigande fuktigheter, menniſkors och kreaturs bruk &c. ſom förwandlas til tåtare kroppar och jordwåxter (**): det år ock troligt, at i hafsbotnen kunna wara hål, hvarigenom watnet ſilar ſig ſmåningom ned i jordens afgrund (***). Men fram för alt har man funnit, at jordklotet alt mer och mer förändrar ſin ſkapnad och blifver plattare wid polerne (****), hvaraf ſkulle tyckas, at watnet deremot växer och ſamlar ſig under Æquatoren. Dock jag lämnar gerna deſſe eller flere orſaker til tiden och förnuftigt folks vidare omprôfvande: de angå ej mit upſåt: jag har allenaſt at giöra med ſielfva ſaken, ſå vida hon angår Norden och i ſig ſielf år klar och oſtridig, hon må herröra af hvad orſak man wil.

(*) IS: Newton Princip. Mathem. L. 3. propoſ. 41. probl. 21. p. m. 473.

(**) IS: Newton. L. c. And. Celſius L. c.

(***) Urb. Hierne, cit. af A. Celſ. L. c.

(****) Em. Svedenborg in Act. Lit Sv. Upſ. cfr. Maupertuis: Figure de la Terre. Newton. &c.

6. Efter

en fiſkerik Siö (v. Zach. Holen. diſſert. de Dalekarlia Upſ. 1722 och 26.) och på många flera orter.

(r) Halmſtad har legat fordom högre up i landet vid en by Holm, efter hvilken ſtaden fådt namn (Rabben: MS. om Einars runſten i Holms-by) och ſå framt ej Adami Bremenſis Holmus år det ſamma ſom Bornholm (v. Er. Benz. not. ad Vaſtov. Vit. âqu. p. 42.). ſå år hela denna trakt kallad en Ö i elfte Sec: (v. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. C. 215. 223.) Hudvikswalls

Digitized by Google

6. Efter en rén och på ſåkra ſkiäl grundad utråkning aftager watnet både i Öſter- och Wäſterſiön wid paſs en half tum om åhret eller åtminſtone två goda Svenſka alnar på Ethundrade åhr (s).

7. Om det fordom i alla tider haft ſamma lag eller minſkat ſig mer eller mindre, kan man wäl icke ſå aldeles förviſſo ſåja i briſt af de Gamlas anmärkningar (t); Men ſå kan jag dock icke ſe huru den eljeſt ſå trygga och upmärkſamma Naturen juſt i detta mål kan wara

ſtad flyttes 58 åhr efter ſin anläggning 440 famnar närmare åt hafvet. Piteå åfvenleds ½ mil 45 åhr efter ſin början. Luleå en mil efter 28 åhr. Til Torne kunna nu inga ſtora fartyg anlända, ſom dock ſkedde 1620. då ſtaden anlades: Öſthammar ligger åfvenväl nu längre från ſiön, än wid des förſta anläggning. Wid Tanum och Gribbeſtad i Bohuslän kunde man för en mans ålder anlägga med en jakt; men nu knapt med en julle. v. A. Celſ. L. c. förutan mångfaldige flere exempel. cfr. P. Kalms Reſe-Beſkr. öfwer BohusL. &c.

(s) And. Celſius (L. c.) har utråknat, at hafswatnet affaller 45 geometriſka tum eller 9 quarter på 100 åhr, ſom giör närmaſt en half wårktum om åhret.

(t) En anmärkning finner man dock på Aſpön i Sörmanland: Der är en rune-riſtning i et bårg, ej långt från Lagnö ſåtesgård, utmed ſiön, nu för tiden wid paſs 7 ½ aln öfver wattubrynen, af en, ſom hetat Iſlög eller Giſle, hwilken gifver tilkänna, at watnet ſtod ſå högt i hans tid, ſom de ſkuror der finnas i ſtenen (cfr. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr.) Intet åhrtal ſins der mer än på andre runſtenar; men efter ofwannämde räkneſätt inträffar det wid paſs i Herr Giſle Elineſons tid, en Sparre af Engſö- och Hiulſta-grenen, ſom på 1300 talet i den bygden haft ägendom. Dock kan ej juſt förſäkras, at det warit denne Giſle, hälſt ſom detta namn warit mycket brukeligt på den örten, hwareſt åtſkilli-

Digitized by Google

wara ſig ſå mycket olik (u). Det tror jag mig weta, at watnet i nårvarande tid åhrligen faller ſå mycket undan ſom förbemält år (x), hvilket jag underſtäl-

ler

ge ſtällen dereſter blifvit nämnde, ſom *Giſſel*-holmen, *Giſſle*-fiärden &c.

(u) Wi ſe deſsutan ſå klara tekn af denna Naturens ordning: På Åland, der bårgarten år mycket ſkiör och delar ſig bara i fyrkanter, ſtörre eller mindre, kan man ſe wiſſa märken på klipporne, likſom trappwis, huru hafvet fordom warit högt och ſen alt mer och mer fallit. På Sandhamns öö i Stockholms-ſkiåren ligger et bårg med et ſtort rundt hål uti, Fruſtugan kalladt, der 6 eller 8 perſoner kunna ſtå rake: ſamma hål, ſom år högt öfver watnhorizonten, har blifvit giordt af någon lös ſten, ſom derinne blifvit omkaſtad af wågorne och med tiden förtård: på klippan ſynes ock ſmå utgropade linier efter watnbrynen, alt efter ſom hon mer och mer affallit. v. Salv. Beſkr. öfver Upland. På ſamma ſått hafva de mångfaldige ſå kallade Iåttegrytor i Bohuslån tilkommit: Det år ſmå hål up i ſidorna af bårgen, vid paſs 5. quart. i diameter, hel runda och likſom ſvarfvade (v. P. Kalm i Sv. Wettenſk. Acad. Handl. 1742. 2. qu.) af löſa ſtenar, ſom böljorne derinne omwräkt. Sådant ſer man ej allenaſt i Öſter-och Wåſterſiön, utan ock i Målaren: wid Engſö i Granſiärden år en dylik af 7 quart. diup, kallad Ryſsbo-gryta, öfverſt på en klippa, der ſtenen, ſom inuti giordt hålet, hel rund och likſom ſvarfvad, ſtor ſom et ſtort kågle-klot, ännu ligger qvar, hvilket år ſå mycket märkwärdigare.

(x) A. 1731. wid Mid-ſommartiden lät Prof. A. Celſius på Svarthållan i wiken (en ſten i hafvet 2. mil Nordoſt om Gefle på norra ſidan af Löfgrundet) uthugga en linea i watnbrynen med åhrtalet, at framtiden måtte des bättre få utröna denna ſak. A. 1745 och 1746 wid ſam-

Digitized by Google

ler hvars och ens rön, som det behagar på några åhr förſöka (y).

8. Sedan denna Sanning år wedertagen, som icke i gamla Sagor, utan i ſielfva Naturen har ſin ſtyrka, lår man ögonſkenligen finna, at Sverige ej ſå länge kunnat wara bebodt ſom man hittils föregifvit: Det war af tuſende nu förſvundne ſiöar öfverflutit den tid, då litet mer wiſshet börjas i wår Hiſtoria, hvilken man näſtan kan ſåja wara lika gammal med torra landet, och at hennes lius tiltagit alt efter ſom watnet aftagit: Wåra högſt belägne orter, wåra fiällryggar och bårgstoppar woro då bara öjar, holmar och ſkiår, allenaſt tienlige för ſmå ſamfund af de oförtrutnaſte och modigaſte bland det folk, ſom utſpriddes til Hedningarnes öjar (*).

(*) Gen. 10. v. 5.

9. Wi böre likwäl döma, at högſta delarne af wåra bårg, ſom nu ej annat åro, än kala och hårda klinter, då utan tvifvel måſte hafva warit mer öfverklädde med jord och ſådan wall, ſom watnets granſkap gerna föder; men Solens wårma och wådrens wäldſamheter gerna afnöta på de platzer, ſom för luften mer åro utſtälte. Man ſer nu ſtenige holmar och ſkiår i wåra

ma årstid (då watnet tyks wara i ſin ordenteliga högd) låt jag igenom tilförliteligt folk efterſe, huru mycket watnet fallit på de fiorton och femton åhren, och fann, at ofvannämde utråkning höll prof. Jag har ock trowärdig underråttelſe, at man i 24 åhr med ſåkra prof utrönt detta watnets aftagande i Finſke wiken på Ryſke och Liflåndſke ſtranderne.

(y) På ena åhret kan watnet falla mer, på det andra mindre; derföre, at utråkningen må giöras ſäkrare, böra flere åhr läggas tilſamman.

Digitized by Google

ſiöar genom ſtrandernes fetma och fuktigheter öfverſkylte med ſkog och gräs (z): de åro nu wackre och nyttige: Men om Skaparen låter Naturen i detta mål hålla ſamma ordning hådan efter ſom hittils i ſå många hundrade åhr, ſå låra de förvandlas til åfven ſå ſkalliga och ohyggeliga bårgsklinter: ju mer watnet affaller, ju mer lår wåder, ſtorm, torka och rågn få makt at afklåda dem deras prydnader. Så tyks det ock hafva gådt med ſtörre delen af wåra bårg, ſom åro ſå mycket högre belägne. Nordens åldſte Invånare hafva ſåledes ej juſt funnit för ſig bara hållebårgen, faſtån de ſtadnat på wåra bårgstoppar och högder, utan nåſtan ſå god och wåxlig jordmån ſom nu, ehuru liten deſs widd warit.

10. Hvad ſom måſt hållit ihop wårt land och motſtådt hafvens wålde, har varit det ſtora och hos gamle utländſke Auctorer (*) bekante Sevebårget (a), hvilket likſom ſticker ſig up ur Wåſterhafvet i mynningen af Göta-

(*) v. Plin. Hiſt. nat. L. 4. C. 12. Solin. c. 32, &c.

(z) Man nekar icke, at ju många ſkalliga klippor ſticka ſig up ur watnet, ſom hvarken nu eller framdeles kunna beklådas med tråd eller gräs: men de åro ej annat, ån ſten, och ſå otackſamme, at watnet ingen ting kan uträtta til deras klådnad och prydnad: man bör dock märka, at ſådana måſt finnas der ſtor och håftig ſiö går, ſom affköljer dem jorden och alt hvad ſom kan befrämja wåxter.

(a) Plinius (L. 4. c. 13.) och Solinus tala om Sevebårget ej långt från Riphæiſke fiällerne och ſåja, at Ingevones (Ingermån, Angermån) der bo. Deſs ena ånda begyns wid Wåſterhafwet och har namngifwit Seve-hårad, Seve-Dalen, Seve-Sokn, Seve-Åå, Seve-nås, Seve-Hult, Seve-Lången (en ſiö) &c. Carol. Stephan. in Diction. Hiſt. Geogr. voce *Svevi*, ſåger, at de gamle Svever fådt ſit namn af Seve-bårget: åfven ſå Chron: Engelhuſii ap. Leibnitium p. 1005. och

Digitized by Google

Göta-elf (b) gent öfver Skagen eller åndan på Jutland (c) och har sin förſta hufvudfiäll i Otterhållan vid Göteborg eller i *Germans-hufvud* (d) mellan Göteborg och Marſtrand, gående ſedan i en kådja på båda ſidor om Göt-elfven (e) och ſtundom på en bredd af mer än 20. Svenſka mil hela trakten upföre emellan Sverige och Norige, både öfver och under watn, ända til Lapland, der det giör ſin ſtörſta bukt under namn af *Sávis-vari* (f) eller *Seve-bårget* (*) hvaraf

(*) O. Rudbeck, fil. in Act. Lit. Sv. Upſ. Vol. 3. &c.

det

Melanchton. Chron. Carion. men B. G. Struvius Not. Svev. Ant. wil ej weta deraf, kanſkie för det at Cellar: L. 2. c. 5. Not. ad Orb. Ant. Grot. in proleg. Cluver: Germ: Ant. LIII. c. 24, 34, p, 650. och Le Pere Hardouin ad Plin: intyga, at Seve-bårget år den långa bårgraden mellan Sverje och Norje: At ſlippa den uprinnelſen för Sveverne, drar Struvius deras namn af *Schweben*, Svåfva, fara omkring, faſt det ej tyks hafva hetat ſå den tid, då måſt alla folkeſlag kringſvåfvade och flytte bo.

(b) Ad grad. lat. 58. long. 33.

(c) Det går likſom under watnet altifrån Göteborgſka ſidan til Iutlands udde eller Skagerref, giörandes en utgrund eller wall, ſom år mindre brådjup, än hafvet der omkring, och på hvilken båſta fiſkefånget år i den ſiön.

(d) Germans-hufvud, Caput Germaniæ, ſom Plinius omtalar L. 4. Belg: *Hermanshoft*. cfr. Tacit. de Germ. &c. Der begyntes Germanien, efter de gamle Romares mening, begripandes uti ſig alla wåra Scandiſka öjar. cfr. J. J. Maſcow. Geſchichte der Teutſch. L. 1. §. 2.

(e) Göta-elf, *Goth-elba*. v. Ad. Brem. de ſit. Dan. &c. C. 229. Lucanus kallar henne *Albis fluvius*, Elbeſtrömen, och ſåger, at hon faller ur fiällarne och löper genom Göthiſka folken uti ſtora Hafvet.

(f) *Wari*, *Wuori*, betyder *Bårg* på Lapſka, gammal Finſka och Eſtiſka.

Digitized by Google

det ſtora wattu-fallet Caſca-vari (g) år en del. Det fortfar widare genom Finland (h), ſå at hela deſs rygglångd, ifrån Wåſter-hafvet til deſs Oſtra ånda, giör wid paſs 350. Svenſka mil. Denna ſtora fiäll år på ſomliga ſtållen från foten til toppen wid paſs 200. Svenſka alnar hög, (*) och har ſåledes ej allenaſt warit et godt bålvårk mot wågornes makt och en ſtyrka för wår Nordiſka jord, utan ock bland de förſta fotfåſten för deſs åldſte inbyggare.

(*) Laur. Bökers bref til Ol. Rudb. om Bohuslåns Antiq. d. 30. Jan. 1692. MS.

11. Man kan i anledning heraf något når ſluta, huru landet ſedt ut i gamle dagar: föreſtållom oſs den tid, då watnet gick några och fyrtio alnar högre ån nu: det war wid lag för två tuſende åhr ſedan: då har wiſſerligen Seve-bårgets widſträkte fiäll-rygg, ſom mot Oſter åfven kallades af de gamle *Riphæiſke* bårgen (i), warit det långſta faſta land i Sverige, hvilket haft en oförlikligen ſmalare ſkapnad, ån det nu beſkrifves på

(g) *Caſca*-vari af *Gæſki*, *Gåſch*, ſom på Lapſka och Hebræiſka betyder *wattufall*: deraf tycks Franſka ordet *Caſcade* wara kommit. v. O. Rudb. fil. in Act. Lit. Sv. Upſ. Vol. 3. &c. på Caſcavari nedbruſar en faſelig ſtröm af ſmält ſnö från högſta toppen, hvilken likwål år wacker och grön.

(h) Til grad. lat. 62. long. 45.

(i) Plin. L. 4. C. 12. ſåtter Riphæiſke bårgen ofwanför Eſtlänningarne alt up til högſta Norden, giörandes dem faſeligen höga, likſom Dionyſ. Afer in Crit. ap. P. Enevald in diſſert. de Mont. Riph. Upſ. 1720. Plin. L. 5. c. 27. ſåger, at bårgen Taurus och Imaus gå i en rad ånda up til de Riphæiſka; och Ad. Brem. de ſit. Dan. &c. ſom lefde i elfte Sec: intygar at i hans tid kallade Utlänningarne hela fiällen mellan Sverje och Norje *Riphæiſke* bårgen. Namnet tyks vara det ſamma ſom

Digitized by Google

på wåra land-taflor. Botniſka (k) wiken har då utan tvifwel gådt närmare in til hvita Hafwet, dit man förmodeligen kunnat fara ſiöledes genom Uleå-elf och träſk, ſå wäl ſom ock genom Ladoga och Onega-ſiöarne, ſå at Scandinavien wårkeligen warit en Ö (*). Denna har åter beſtådt af mångfaldiga mindre, ånda ned til Öreſund, hvilkets watn ſtigit ſå högt up i landet, at man kunnat lägga med långſkiepp in til Lund (l) i Skåne (**). Målaren ſyns hafva watnat och kringſkurit många nu wida fråniſkilda bygder i det egenteligen ſå kallade Svea-Rike, altifrån Norrland til Kålmorden, och blandat ſig ihop med hafvet på flera ſtållen, ån genom det enda utlopp han nu har wid Stockholm (m): Så at man ock ſåkerligen långt efter den tiden kunnat ſegla med ſtora fartyg öfver det ſmala land, ſom nu ſkiljer ſalta och friſka watnen wid Söder-Tälje (n): Ånnu åhr 1030. war en Segel-led från Upſala genom Danmarks-och Lagga-ſoknar och ſå widare genom Roſlagen ut til Öſterſiön (***). *Somen*, en ſtor ſiö i Öſtergöthland och Småland, ſom efter all lik-

(*) A. Celſ. i Sv. Wett. Acad. Handl. 1743. l. qu. cfr. H. Grot. prol: ad Hiſt. Goth. Wand. &. Longob. p. m. 89.

(**) Orm. Stroſs. Hiſt. ap. Sv. Bring. Monum. Scan. P. 1. cont. 3. cfr. Bortholin. Ant. Dan. p. 159.

(***) E. Benz. Coll. Hiſt. patr. And. Celſ. L. c. &c.

Ref, en bårg-eller ſand-rygg, ſom går ut i ſiön, *Ribe*, en ſiö-udde, *Refva*, bårgs-refva, bårgs-ripa. v. P. Enevald. L. c.

(k) *Botn*, hafsdiup, (*fundus*, *maris*) har ſamma betydelſe ſom *Golf*, (*fundus*, *pavimentum*) hvilket nu på ſå många ſpråk betyder *Haf*.

(l) Lund råknades i början af 1100 talet för en Siö-ſtad. v. Sax. Gr. ed. Stephan. c. 12. p. 227. ap. Sv. Bring. Mon. Scan. L. in marg. cit.

(m) Förutan andra ſtållen har Målaren gådt til hafs från Gripsholm eller Mariefred til Troſa.

(n) *Telje*, *Tilja*, betyder *Bro*, ſom der utan tvifvel warit, då bägge ſiöarne på det ſtållet flutit ihop.

Digitized by Google

liknelſe gifvit det ſenare namn (o), tyks hafva giordt en ſkiårgård af de tilgränſande landsorters bårg, wåra andra ſtora Siöar at förtiga: Dock undantager jag dem, ſom åro ſå högt belägne, at hafvet ej hunnit up til deras ſtrander, utan den tid, då Sverje näſtan omöjeligen kunna wara bebodt (p).

12. Gamle utländſke Auctorer (*), ſom talat om Norden, hafva måſt alle beſkrifvit Scandien och wåra Götiſka länder ſom en eller flera öjar (q), dit ock de förſte

(*) Pytheas Marſil. ap. Lagerlöf Sv. ant. & n. L. 1. c. 4. Ptolom. Geog. L. 2. c. 11. Tab. Agathodæmonis, Geogr. Alexandrin. ap. Ptolom. cit. ab Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. Solin. Polyhiſt. L. 3. & 9. 23. Plin. Hiſt. nat. L. 4. c. 12. 13. 16. Pompon. Mela de ſit. orb. L. 3. c. 3. & 6. Procop. Cæſar. de Reb. Goth. L. 1. & 2. c. 15. Feſt. Avent. Ad. Brem. - Anonym. Geogr. Ravennat. Æn. Sylv. Freculf. Antiſt. Leuchoviens. Jornand. Goth. Ep. Rav. de R. G. c. 8. F. Jo. Laziardi Cæleſtini Hiſt. Univ. Epit. c. 94. Chron. Alphonſi à Villa diego. p. 10 11. Roderic. Toletan. Hiſt. Hiſp. L. 1. c. 8. Rod. Sancius Epiſc. Palent. Hiſt.

(o) *Soma*-land, *Sua*-land, *Sm*åland: *Some*, *Soami*, *Suima*, *Suoma* åt det ſamma ſom *Sió* och kårrigt land på gamla Scythiſka ſpråket och ännu på Finſka. Deraf kalla Finnarne ſig *Suami*, *Somi* på ſit ſpråk, faſt de blifvit nämde Finner, Wender, och Winder af främmande. v. Strahlenb: beſkr. öfver Nordoſtl. Eur. p. 33. Stort Haf heter på Arabiſka *Semmi*, ſtort watn på Perſiſka *Summe* &c. &c. Deſutan hette Småland fordom tillika med Öland och Gottland *Ei*- eller Ö-Götaland af ſina många öjar, cfr. Plin. L. 4. c. 13. Peringſch. Sagobr. p. 10. om Öda: och Watshyrna deremot kallar öjarna i Öſterſiön *Småland*. v. Verel. not. ad. Herv. S. p. 10. Meurſius Hiſt. Dan. p. 32. kallar Fyn och de Danſke öjar Småland, alt af *Suami* eller *Somi*, ſå at *Småland* och en *Sió-ort* år alt det ſamma.

(p) Til ex. Weteren och Weneren: den förre ligger åtminſtone 60. alnar högre, ån både Öſter- och Wåſter-ſiön. v. Dan. Tiſelii Beſkr. öfver Wetern. Upſ. 1723. Den ſenare wid paſs 100. fot högre ån Wåſterhafvet. v. Birg. Waſſenii tankar om Venerns til- och aftagande: in Act. Lit. Sv. Upſ.

(q) Pytheas af Marſeille, ſom war ſielf her i Norden 300. åhr för Chriſti föd: (v. Lagerl. Sv. ant. & n. L. 1. c. 4.) giör Thule (Thele- eller Thule-marken, en del af Norje) och Baſilia eller Balthia til två ſårſkilte Ö-länder. Cl.

Digitized by Google

förſte Inbyggarne ſiöledes anlåndt (*). Mången har undrat derpå och ſkylt dem för okunnighet och oriktiga underråttelſer i en mörk tid (**); men man finner nu, at de haft rått, och at man ej ſå obetånkt bör förkaſta hvad gammalt år.

Hiſp. P 1. c. 9. Alphonſ. à Carthagena Anacephal. Reg. Hiſp. c. 5. Guill. de Caſel Mem. de l' Hiſt. de Languedoc L. 3 Vincent. Bellovac. Epiſc. Spec. Hiſt. c. 11. Sax. Gram. ap. Grot. prol. ad Hiſt. Goth. p. 89. &c. &c.

2. Cap.

Ptolomæus, ſom lefde a. C. 139. har giort en jordbeſkrifning öfver Sverje, hvilken Agathodæmon efterföljt; men mer förwårrat: Ptol: ſåjer at Scandien beſtår af 4. öjar, 1. ſtor och 3. ſmårre. Pomp. Mela L. 3. ſåjer at Codanus, et ſtort haf, år fullt med ſtora och ſmå öjar. Den gamle Anonymus Ravennates, ſom lefde för 1000 åhr ſen, ſåjer i ſin Geographie p. 26. ed. Porch. at i gamla Scytha-land år en öö, ſom heter Scanza, hvarifrån åtſkilliga folk åro utgångna, ſom bo i Wåſtra delen af werlden. Æneas Silvius, ſom lefde wid paſs för 300. åhr ſen och blef Påfve under namn af Pius II. kallar i ſina ſkrifter Sverje et på alla ſidor kringflutit land. v. Lagerl. Sv. ant. &. n. L. 1. c. 5. utan tvifwel i anledning af åldre Auctorers beråttelſer.

(*) Tacit. de Germ. c. 1.

(**) G. v. Leibnix de Migr. Gent. in Act. Berolin. T. 1. p. 10. Theop. Sigef. Bayer. Act. Petrop. T. 3. p. 384. 385. it. T. 4. p. 292. J. Janſſon. Arl. P. 5. orb. aqu. Amſterd. 165c. &c. &c.

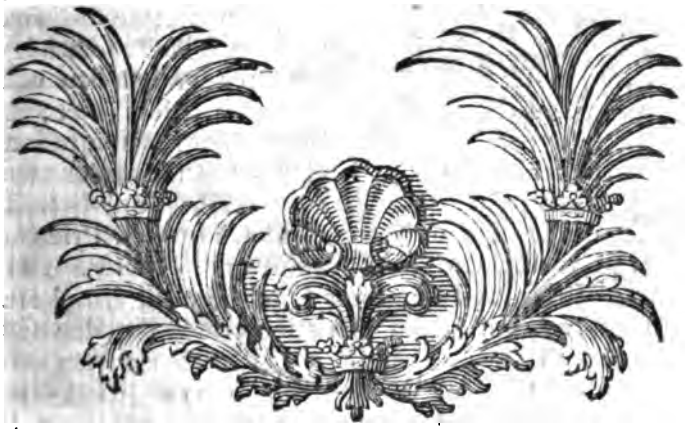

Digitized by Google

2. Cap.

Sveriges äldſte inbyggares urſprång.

Wi hafve nu funnit, huru Svenſka jorden något når ſedt ut, då förſt warit görligt, at bebo henne. Wi wele nu dertil upſöka Inwånare: Men förſt måſte jag något uppehålla mig i et annat land. Wid paſs otta hundrade åhr för wår Frälſares tid (*) begynte et urgammalt Folk (a) at blifva mer ryktbart i Europa och Aſien under namn af *Scyther* eller *Geter*, hvilket

(*) cfr. T. S. Bayer. in Act. Petropol. T. 1. p. 394.

(a) Faſt Scytherne ej förr blifvit ſå bekante, har dock deras ſamfund warit mycket gammalt: de förſvarade ſin ålder emot Egyptierne, efter deras land, ſom högſt belågit, måſte förſt blifvit tort efter ſyndafloden. v. Trog. Pomp. Juſtin. L. 2. c. 1. Pompon. Mela ſåjer, at Scytherne åro de åldſte bland menniſkior. Deucalion kom från Scythien til Grækeland wid paſs 1602 eller 1574. åhr för Chriſti föd: efter Arundeliſke Marmor-krönikan. v. Comp. Lydiati in Marm. Oxon. Humph. Prideaux. P. 2. p. 16. Selden. in Maſcamp. inſt. Hiſt. P. 1. L. 3. p. 72. Prideaux ſåjer efter Diod. Sic. at han kom från Egypten; men ſom han införde med ſig den ſeden at bruka 12. mån i nåmnden; ſå kom han utan tvifvel från Scythien. v. Wilde. förb. p. 154. Han war Promethei Son och bodde på Caucaſus i Scythien. v. Strab.

Digitized by Google

(b) hvilket är alt det samma (*). Det bodde Norr om Caspiska hafvet wid rötterne af bärgen Imaus (c), Taurus (d), Caucasus (e) och de Taulinske, i neigden af Mæo-

(*) Eunap. & Ammian. in Reb. Cilic: Procopii. v. H. Grot. prol. ad Hist. Goth. Wand. & Longob. p. m. 13.

C

L. 1. p. 21. Denne tyks hafva varit en af Noachs söner eller sonesöner. At Grækerne fådt sina förste Wetenskaper af Scythérne, ses Tenzel. Unterred: 1689. p. 82, &c. Boxhorn: Morhof: Stiernhielm: Rudbeck &c.

(b) På åldsta språket hette Norden *Kuttup*: *Abulgasi* skrifwer, at Japhet reste til *Kuttup-Schamol*, det är, Landet mot Norr-polen. v. Henr. Brenner. Observ. ad Móys. Arm. Deraf kallades *Kuttay*, *Kittay*, *Kithæ*, de som bodde Norr ut. Salmasius anmärker, at Grækerne af Æoliske dialecten lade oftast S. framför namnen, (liksom Hollåndarne nu giöra;) så at *Kithæ* (Getæ.) kallades *Scythæ* liksom Kimbrer, *Skimbrer*. Dessutan kunna Sarmaterne sållan begynna et ord med en consonant, utan til at lägga en annan framför. v. Schönstr: MS. in Reg. Ant. Arch. cfr. Georg. Hornius in præfat: ad Boxhorn: L. de orig. Gall. Således betyder *Geter* eller *Scyther* ej annat, än et *Nordiskt folk*.

(c) *Imaus* är liksom Taurus et gammalt Scythiskt ord och på inbyggarnes eget språk: v. Plin. H. N. L. 6. c. 17 &c. Strab. Geog. L. 2. Solin. Polyh. c. 38. *Yme*, *Ume*, *Yma-haus*, betyder Bärg. v. Edda. P. 2. Yme-Jätte, som omtalas i wår åldsta tid, war ej annat än *Imaus*, och wåre gamle Bärg-boar kallas Yme-Jättes affödda, Ymes-slåkt. Häraf har staden *Umeå* fådt namn.

(d) *Taur*, *Taurn*, *Törn* är på gamla Scythiskan Fiäll eller Bärg; ty så kallas det i grundspråket af Sturl. T. 1. angående K. Agnes död på Agnefit: *Taureko*, *Toreko*, et stort bärg i Skåne, som skiuter ut i hafvet: Södre-*Törn*, bärgsbygden wid Stockholm; staden *Torned* och flera orter.

(e) Scytherne kallade Caucasus *Grau-Casus*, (grå-kasen)

Digitized by Google

Mæotiſka träſket (f), emellan och omkring ſtrömarne Tanais och Boryſthenes, intagandes hela den trakt, ſom nu kallas Europæiſka Tartariet och en ſtor del af Ryſsland (*), hvilkets Wåſtra och Norra Orter då åfven ſom Sverje woro af det höga watnet delte i åtſkilliga öjar.

(*) Plin. Hiſt. Nat. L. 6 c. 7. p. 91. P. J. Strahlenb. Nord- u. Oſtl. Theil von Europa u. Aſia. Stock. 1730. vers. Sturl. p. Joh. M. Stangenrup. ed. 1594. T. S. Bayer. L. c. T. 5. p. 341. cfr. Rollin. Hiſt. Anc. T. 1. p. 161.

2. Detta folk dyrkade Solen (g), Månan och Jorden (**), hvilket år den åldſta och allmännaſte Afguda-läran. En af deſs Präſter Abaris war bekant redan ſiuhundrade och ſiuttio åhr för Chriſti födelſe: när en ſtor peſt den tiden förödde wärlden och Delphiſka oraklet hade ſvarat, at Athenienſerne borde giöra et ſtort offer för alla folkeſlag, ſkickades denne Abaris af Scytherne til Grækeland: han förnyade wid ſamma tilfälle et gammalt förbund med Invånarne på ön Delos, med hvilka Scytherne hade gammal ſläktſkap och likhet i Gudstienſt (***).

(**) Herodot. L. 4. c. 59.

(***) Diod. Sic. L. 2. c. 47. cfr. Barbeyrac. Supl. au Corps Dipl. de Du Mont. T. 1.

3. Scytherne woro ganſka talrike och delte i mångfaldiga Slåkten (†), ſom blefvo bekante under hvarjehanda namn, dem de fingo dels af ſina egne, dels af främmande: De kallades Geter eller Göter, ſom war Stam-namnet (h), Celter

(†) cfr. Herodot. L. 4.

Plin. L. 6. c. 17. v. T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. I. p. 431.

(f) Mæotis betyder ej annat, än *Måſe*, *Mo*, moras, ſom Turkar och Perſer kalla *Mæbyth*. v. Strahlenbergs Nord- und Oſtl. Theil v. Europa &c. p. 35.

(g) Hos Ebræerne war et ord på Solen, ſom betydde det ſamma ſom *Betient*, (i anſeende til ÖfverHerren *Gud*); åfwen ſå hette hos Scytherne Solen *Suen*, *Sun*, Tienare eller Son.

(h) *Kithæ*, *Getæ*, *Gothi* åro de förſt kallade af Ebræer och Græker: det wil ſåja ſå mycket ſom Normän eller Nordiſke. v. ſup. 1. *Gauht*, *Giuth* betyder ock på Tartariſka och Calmuckiſka *Långt bort*. v. Strahlenberg L.

Digitized by Google

Celter (i), Galler (k), Phryger (l), Maſſageter (m).

C 2

c. p. 49. *Et vida aſtägſe folk*: detta kan komma på et ut med det förra.

(i) *Celter* wil ſåja det ſamma ſom *flyttande folk*. v. J. G. Wachter. Gloſs. Germ. præfat. §. 26. de woro ej annat, ån Scyther. v. Pelloutier Hiſt. des Celtes. Hag. 1740. Heracl. Pont. ap. Plut: Camil. T. 1. giör *Celter* och *Hyperboréer* til et folk. De 10000. Barbarer, hvilkas biſtånd Perſeus K. i Macedonien wågrade, kallas hos Appian. Marcell. p. 1223. *Göter*. hos Dion. in exc. Valeſ. p. 611. *Thracer*. hos Diod. Sic. in exc. Valeſ. L. 26. *Celter* eller *Galler*. hos Tit. Liv. L. 40. c. 57. och hos Polyb. in exc Legat. L. 62. *Galler*. *Celter*, *Galler* och *Cimbrer* kallas de om hvaran af Herodot. och Ephor: ap. Strab. L. 4. ſamt af måſt alle gamle Auctorer.

(k) Leibniz. Ot. Hannov. M. S. p. 122. tror at *Galatæ* och *Celtæ* åro det ſamma. Men med Galliſke namnet tyks hånga ſå tilſamman. När husfäders-regementet ſmåningom tog ånda, begynte en del Scyther mer binda ſig til Konung eller Enwälds Regemente, ån de andre. Deſſe kallades *Baler* eller *Waler* (ty V. och B. brukades hos de gamle ofta för hvaran) af det gamla ordet *Bal* eller *Wale*, ſom på Phæniciſka och Scythiſka betyder *Kung* och *Herre*. *Wale* kallades krigs-Guden, och *Walhall* Gudarnas Sal. Wale-hårad i WeſterGötland och Wale-backarne i Skåne tyckas derefter blifvit nämde. Hela *Bala*gårds ſidan eller Tyſka ſtranden i Öſterſiön, hvaraf Belgaert i Pommern ånnu har namn, är kallad efter deſſe *Baler* eller *Waler*. Efter deſſas namn åro ock Frankrike och Italien af de Nordiſke kallade *Walland* och en del af Engelland *Wallis* eller *Wales*. Italienerne hafva efter ſin accent lagt G. framför, ſå at de blifvit kallade *Gualler* eller *Galler*.

(l) Frygierne woro et ſtort och mäktigt folk, ſom utſpridde ſig i Aſien och Europas Wäſtra delar. v. Ab.

Digitized by Google

(m), Hyperborêer (n), Odiner (o), Aſer (p), Waner

Pezron. de Antiq. Celt. ap. J. G. Wachter. in præf. ad Gloſſar. Germ. §. 24.

(m) Maſſageter, *Ma-Scyther*, antingen af det Tartariſka ordet *Ma*: cis, citra, *på denna ſidan*: efter de woro ſkilde af bårgen från de andra; eller af det Scythiſka *Ma*: *et ſumpigt land*, der de bodde: de kallas på Arab. *Magiugi*, på Tatar: *Ma-Tſchiudi*, på Pers: *Ma-gors*; men åro ej annat ån Scyther. v. Strahlenb. L. c. p. 38.

(n) Hyperboréer, *Yfverboar*: de ſom bodde *Ofverſt* eller i Norr.

(o) *Odiner* eller *Otener* bodde likſom Alaner, Albanier &c. wid Norra ſidan af Svarthafvet, ſåger Euſeb. Præp. Ev. L. 6. p. 277. ed. Col. 1622. fol. *Odiner* och Abarener bodde förſt i Armenien wid floden Cyrus. v. Steph. Byz. de urb. & pop: voce Ἀτηνή. Bland Scytherne kallades de *Vodiner* eller *Budiner* (v. Herodot. L. 4. c. 21.) och woro Nomades eller Boſkapsſkiötare. v. T. S. Bayer. L. c. T. 1. p. 418.

(p) *Aſarne* woro et märkvårdigt folk bland Scytherne: de bodde ånnu i 13. Sec. wid Tanais och woro Chriſtne. v. Ol. Celſ. de Aſis. Act. Lit. Sv. 1736. De hafva kallat ſig på ſit ſpråk *Aſas*, *Acias*, *Aſſes*, *Anſes*, *As* &c. boende wid Tanais, Caucaſiſke bårgen och Caſpiſke hafvet. v. Du Plan Carpins reſebeſkrifning A. 1246. Guill. de Rubruquis reſebeſk: A. 1253. Joſeph. Barb. Viagg. alla Tan. A. 1436. &c. Strabo kallar dem *Aſburgiani* (L. 11. p. 495. it. L. 12. p. 556.) hvilka nu bo i Aſoph. De åro aldeles inga Tartarer; men ligga altid i ſtrid mot Tartarerne, ſåjer Rubruq. L. c. p. 44. 58. 270. it. Didym. Ropaliger. Hiſt. vet. Goth. p. 6. At de åro Chriſtne, witna Gregor. Abulphar: Hiſt. Conſtant. M. Hiſt. Dynaſt. p. 135. Procop. de B. Pers. L. 2. p. 140. &c. De åro aldeles Göter, ſåjer Procop. Hiſt. Vand. L. 1. p. 9. och deras ſpråk kom-

Digitized by Google

Waner (q), Sager (r), Alaner (s), Franker (t),

 Tu-

mer ån öfverens med gamla Göthskan. v. Sheringh. Ant. Angl. Busbeq. Epist. Vulcan. Comm. in Lit. Goth. p. 49. Gesn. Mithr. fol. 30. Bergeron. p. 174. Rubruqu. L. c. &c. Den lämningen af dem, som bor i Tauliſtan, kallas nu *Osser*. v. Bayer. L. c. T. 9. p. 387.

(q) Om *Vanerne* talar Sturleſon T. 1. c. 4. och om deras tviſt med Aſarne, ſåjandes dem bodt wid Vanaqviſlar, det år, Tanais utlopp. cfr. Plin. L. 4. c. 12. Tacit. Annal. 2. c. 63. 3. De kallades ockſå *Quader*. v. Verel. not. ad Herv. p. 124. och ſkyltes för at wara *elake*, ſom ån heter *Quad* på neder-Tyſka. Sedermera åro de kallade Våner, Vender, Vinder. Nu heta de på den orten *Svaner*. v. Bayer. L. c. T. 9. p. 387.

(r) *Sager* eller *Saquer*. v. Roll. L. c. T. 2. p. 7. bodde ej långt från Svarthafvet. v. Ptolom. Ammian. Strab. &c. Efter dem nämnas *Saxarne*, ſom kommit derifrån. v. Spelmanni Ælfredi M. Hiſt. not. ad præf. Saxarne åro i gamla Tyſkland kallade *Saçer*, *Sasser*. *Old-Satia*, *Alt-Sacia*, Holſtein, gamla Saxen. v. Scheringh. de orig. Angl. p. 27. 28. &c. it. Elſas, *Edel-Sassen*, *Alt-Sass*. v. id. p. 31.

(s) *Alanerne*, Odinernes grannar, woro nåſtan de ſamme ſom Aſarne. v. Ammian. Marcellin. L. 31. c. 7. Joſeph. Bell. Jud. L. 7. c. 29. Claudian. in Rufin. I. 312. Cell. G. Ant. L. 3. p. 883. Plin. Hiſt. Nat. L. 6. c. 17. Iul. Capitolin. Max. c. 1. 3. De woro Chriſtne redan i 5te Sec. Deras Biſkopar upräknas in edict. Hunerici Vand. Regis circa A. 480. cfr. Du Plan Carpin Voy. en Tart. p. 358. Rubruq. L. c. p. 44. 45. &c. Joſ. Barb. L. c. De åro ej heller Tartarer. v. Rubriq. L. c. p. 44. utan aldeles Göter. v. Procop. H. Vand. L. 1. p. 9. De bodde Norr om Caucaſus. v. Conſtant. Porphyrog. de admin. Imp.

(t) Frankerne bodde Wåſter om bårgen eller Tauriſka

Digitized by Google

Tuſcher (u), Arimaſper (x), Tyrkar (y) och mer, ſom år mindre nödigt at upräkna: men en ſtor del af dem alla begreps under det Græſka namnet *Nomades* eller Herde-Scyther (z).

4. Deſſe lefde på det ſätt, ſom den Heliga Skrift beråttar oſs om de gamle Patriarcher: de bodde under

bygden. v. Conſtantin. Porphyrogen. de admin: Imp. p. 110.

(u) *Tuſcher* heter ännu den lämningen af *Tyſkar*, ſom bor i Tauliſtan. v. Bayer. L. c. T. 9. p. 387. och ſom åfwen tycks giort en flyttning til den delen af Italien, ſom nu kallas *Toſcana*, hvilket förmodeligen ſkiedt i Gallernas följe. Det år wiſt, at ſpråket kommit öfverens, och at Tuſcher och Etruſcer kallat *Gud* och *Gudarne* likſom Göterne *As*, *Æſar*. v. Lucan. Sveton. &c. De gamle Tyrrhener eller Tuſcher hade ock ſina Fäders Scythernes lagar och domareſätt med tolf Drottar. v. Bochart Chan L. 1. c. 33. p. 646. Annius, Varro &c.

(x) Pomp. Mela ſåjer: bland menniſkior åro Scyther åldſt och bland Scytherne *Arimasper*. v. I. Wild. förber. p. 154. de bodde wid floden Araxis. (Plin. L. 6. c. p. 18.) Bochart. Geog. L. 2. c. 5. kallar dem *Arimaſper*; men i Syriſka verſion af Biblen, ſom år åldre ån Plinius, år Scytha och *Aramæus* alt det ſamma. v. Coloſſ. 3. 11. Aramæer menas wara af Aram, Sems ſon; men eljeſt år *Aram* på Hebræiſka en *Hidlte*, *kämpe*. Wotjakerne, et urgammalt folk i Ryſsland, kallas hos ſig ſielf *Arr* och landet *Arima*. v. Strahlemb. L. c. p. 76.

(y) *Tyrk*-land år det ſamma ſom *Taurik*-land eller Bårgsbygd, ſå at *Turk* på Scythiſka wil ſåja en *Bårg-bonde*. Turkarne bodde i gamla tider wid Tanais och på Tauriſka näſet. v. Bayer in Act. Petrop. T. 5. p. 340.

(z) *Nomades* (Pecuarii) boſkaps-ſkiötare, ſkogsboar &c. ſom wandrade hit och dit efter godt bete för ſina kreatur. v. Homer. Strab. Silius L. 3. &c. &c.

Digitized by Google

der tiäll: de bibehöllo måst af alla Scyther den renhet och menlöshet, som följt deras stamfäder ur Noachs ark, hvilken stadnat i deras granskap på Ararath eller de höga bårgen wid Erivan i Armenien (a). Deras wälsignelse war, at åga qwinnor och barn, tienare och tienarinnor: deras rikedom bestod i boskap, för hvilkens föda skull de flytte från den ena orten til den andra. Deras hiordar gufvo dem uppehälle: miölk och honung tiente dem til spis, ull och hudar til kläder. De frågade ej efter guld och silfver: deras enfaldighet, måttelighet, tarflighet och råttrådighet woro efterdömen för alla nåstgränsande folkeslag: deras ågendom stod öppen för allom: derföre straffades bland dem ingen last högre, ån tiufnad, som dock sällan hördes: de lefde wäl utom större delen af de konster och Wettenskaper, som i Egypten och Grækeland stigit så högt; men också utan list och en skadelig finhet. Okunnighet om laster hade hos dem större wärkan, ån hos Grækerne Kunskapen om dygd: de gingo högre i sina skyldigheter med et godt medfödt kynne, ån Egyptierne med witterhet (*). De hade sina Domare: Xamolxis (b), Ana-

(*) Justin. L. 2. c. 2. Strab. L. 7. p. 300. cfr. J. Wilde. förber: p. 151. Rollin. Hist. anc. T. 2. p. 623. T. 3. p. 83. 90. &c.

(a) D. Mart. Luther. säger, at Ararath warit Taurus eller Imaus, och således midt i Scythien. Af den meningen är ock Sheringh: de orig. Angl. c. 14. p. 368.

(b) *Zomolxis* lefde för Pythagoras, säjer Herodot. L. 4. Om så är, kan han ej af honom hafva blifvit smittad af den Methempsycosiska läran, som man skyllt honom för. Men flere komma öfverens, at han war träl och lärjunge på Samos hos Pythagoras Mnesarchi son. Han blef fri och förde gods hem med sig til sit land: i Thracien satte han sig ned och förmante folket til råttrådighet och alla dygder: sårdeles utlade han för Scytherne om

Anacharſis (c), Abaris (d), Toxaris (e),

ſiälens odödlighet, ſåjandes, at hvarken han eller de ſkulle förgås, utan komma til et lyckligare lif. Imedlertid hade han bygt ſig et hus under jorden: dit ſteg han ned och blef der i 3 åhr: Thracerne förgde honom ſom död; men på 4de åhret kom han up och ſtyrkte ſin lära med detta undervårk, tilſkrifvandes det Veſta eller *Jorden* ſin Gudinna. v. Heſych. Lex. p. 409. cit. af C. Lundio in Zamolx. c. 4. §. 3. Hermed inſtämmer ganſka omſtändeligen et wår gamla Lags perme-Manuſcript. it. Diog. Laërt. de rit: dogm. & Apopht. Philoſ. L. 8. &c. På ſamma ſått gömde ſig Minos på Creta i et bårg eller jord-kula, hvar gång han utgaf ny lag, den han ſade ſig fådt af Jupiter. v. Valer. Max. L. 1. c. 2. Det år otvifvelaktigt, at denne gamle Göten dyrkades efter döden ſom en Gud. v. Herodot. L. 4. c. 94. Caſauboni not. in Strab. &c. &c. Hos Göter och Thracer år han ſedan länge kallad *Gebelei-zin*, det år *Seger-Guden*; ty *Gewele*, *Gebele* år på Tartarſka *Seger*, *makt*, ſom ock på Perſiſka heter *Ghew*, och *Zin* eller *Zing* år på de ſpråken *Kung*, *Stormäktig* &c. v. Strahlenb. L. c. p. 76. Namnet *Zamolxis* kommer antingen af *Samo-Alexius*, den *Samiſke mannen*, eller af *Zamin*, ſom på Perſiſka år *Jord*, hvilken åfven på Liflåndſka, Låttiſka, Curiſka, Finſka och gammal Preuſiſka heter *Zeme*, Ziame. (v. Bayer. L. c. T. 3. p. 368.) ſå at man kallat honom *Jord-Mannen*, efter han låg ſå länge i jorden.

(c) Om honom ſtraxt hereſter.

(d) *Abar*, Habor, Apollinis Präſt. (cfr. §. 2.) Om honom år den dikten, at han förd en pil kring hela jordklotet. v. Herodot. L. 4. c. 36. Jamblich. c. 28. de vita Pythag. it. c. 36. Strabo. Diod. Sic. Porphyr: &c. &c. En af wåra gamla Sagor ſåger ſå: Från Græckeland kommo *Abar* och *Samolis* med många gode

Digitized by Google

(e), Comaſicus, Dicenæus (f) &c. förträffelige Lagſtiftare, ſom tillika woro deras Konungar och deras Fäder, ſå at deras regering war lyckelig; men de winlade ſig ej ſårdeles om ſtåder, handel, handtwårk och åkerbruk (*): de woro nögde i ſin ſtillhet med en ringa utkomſt: högſt et åhr brukades en åker af ſamma ägare: ſedan undtes den gerna åt en annan; ty de tykte at jorden räckte dem allom til (**): En gammal Romerſk Poët gifver dem i detta mål et wackert witsord (***), hvaraf jag her wil införa en öfverſättning:

(*) Euſeb. Præp. Ev. L. 6. p. 277. ed Colon. 1688 fol.

(**) Xenophon. de Inſtit. Cyri. L. 1.

(***) Horat. L. 3. Od. 24.

Sålla Scyther, *Sålla* Göter,
Som omkring ſin kalla bygd
Flytta bo och idka dygd!
Jorden med ſin frukt dem möter,
Aldrig tviſtig, aldrig delt;
Samma trakt kan fler förnöja:
Hvar ſit åhr de henne plöja:
Ingendera ſlår hon felt.

mån. v. Hialm: Saga. Abaris hade ock *Veſtaler* i Norden. v. poſt. c. 6. §. 17.

(e) Han lefde nåſtan i Anacharſis tid och war ſtark i Naturkunnigheten. Man tror ock, at han tillika med Anacharſis funnit på blåsbålgar, tveuddiga ankar, krukmakare-hiul &c. &c. v. Sheringh. L. c. c. 16. p. 466.

(f) Dicenæus war en ſtor Lagſtiftare. v. Strab. L. 16. p. 761. Han lefde förſt i Syllas tid. (v. Er. Benz. prol: mon. Eccleſ. p. 28.) Bayer L. c. T. 5. p. 351. menar derföre, at han warit den ſamme ſom Oden; men det år blott en giſsning. Strab. L. 7. & 16. kallar hönom Δικαίαρχον (Philoſophus) och Jornandes ſåger, at han

Digitized by Google

Ingen Styfmor ſtyfbarn hatar:
Qvinnan wins der ej ſå lått
Af de fina ålſko-ſått:
Om ſin hemgift hon ej pratar,
Til at kufva ned ſin Man:
Fåders dygd år Dotrens prydnad,
Som för åkta tro och lydnad
Lön i dôden wånta kan.

Wånſkap hölls af dem ganſka helig och den ena kunde bygga på den andras ord (*): de tilbrakte ſin tid utan ångſlan, oro och tviſt: de fruktade Gudarne: de wördade ſin Öfverhet: de lårde ſina barn den enfaldiga dygden, kårlek til ſine fåder, krops-wighet och tapperhet, at förſvara ſig (g): de åſtkade arbete och hatade låttia (h). De woro ſållan ſiuke; ty deras lefnad war ſedig och nykter: når de woro ålderſtigne, åndade de ſine dagar med en friwillig dôd: de trodde wål Siålens odödlighet och at de, ſom wål lefwat, fingo glådie utan ånda i de Sållas boningar; men i ſin okunnighet mente de ſig ſielfrådigt kunna ſkipa om ſina lif: med nöje och ſinnes ro, bland ſina ſlåktingar och wånner, ſtörte de ſig då utför branta klip-

(*) Lucian. in dialog. Toxar.

giorde Lagar åt Göterne, ſom kallades *Belagines*, Bylagar. v. Jorn. c. 2. cfr. Wilde Lags-Hiſt. p. 39.

(g) Hos Scytherne ſattes en förträffelig wårdighet i wapn och tapperhet, ſåjer Herodot. L. 11. c. 167. Virg. Æneid. L. 3. ſåjer: Gradivumque Patrem, *Geticis* qui præfidet arvis - - - eller, *at Sielfva Mars regerar bland Göterne.*

(h) Pauſanias i Bæotic. (cfr. Sheringh. de Ant. Angl. c. 16. p. 457. & 462.) ſåjer, at Geterne woro Gudfruktigare och *ſtitigare*, ån Athenienſerne.

Digitized by Google

klippor (*). Inga Heders-namn woro bland dem brukelige, utan de, ſom betydde hälſa, ſtyrka, mod, flit, frihet, oſkyldighet, redelighet och ſtyggelſe för oſanning och ſkrymtan. De aktade intet prål: deras ypperſte åſtundade ej högre ſteg, än deras öfrige landsmän, om icke i dygd (**). Utlänningar höllo dem för dumme och utan ſmak: Anacharſis, ſom war af deras Kungeliga hus (i), reſte til Athen, at tala med Solon och lära wishet (k): Grækerne förebrådde honom hans Fädernesland: han ſvarade: *I ſäjen, at mit land wanhedrar mig; men ſen til, at I ej wanhedren Ehrt.* Menander, den förnämſte Comiſke Poët, ſom efter alle Auctorers witnesbörd mäſt prydt och upodlat Grækiſka ſpråket och kallas af några *Wältaligbetens Fader*, hade ſit urſprång af detta folk (l): Han wägrade Kungelig heder emot Wetenſkaper (***). Jag tror, at om man kunde, når man wille, lyfta ſig ur de ſeder och tänkeſätt, hvarmed wår tid öfverhöljer oſs alt ifrån waggan, och i det ſtälle fatta deſſe menlöſe Herdars begrep om Åhran, man då ſkulle tycka, likſom de, at orklöshet, feghet och weklighet woro ganſka föraktelige, at hälſan woro dyr-

(*) Clem: Alex. Strom. L. 1. c. 15.

(**) cfr. Rollin. Hiſt. Anc. T. 6. p. 499.

(***) Plin. L. 7. c. 30.

(i) Hans Fahr war *Gnur* och brodren *Cadvid*, Kungar i Boſphoriſka Scythien. v. Diog. Laërt. in vit. Anacharſ.

(k) Det war han, ſom i ſamtal med Solon liknade Lagen wid et Spinnel-nät. Han wägrade ock Kung Crœſus i Lydien, at emottaga hans ſkänker, ſäjandes ſig blott hafwa reſt til Grækeland, at hämta wishet hem med ſig. v. Roll. Hiſt Anc. T. 2. p. 623.

(l) Det tilſtår han ſielf hos Strab. Geogr. L. 7. Hans Fahr war *Diophites*, Geternes Riksföreſtåndare under Athenienſerne. v. Sheringh. L. c. c. 16. p. 464.

Digitized by Google

barare ån nöjen och at en ärbar bonde-lefnad woro hederligare, ån at anwända hela dagen på ingen ting, på ſpel och qvick fåfånga (†). Jag wil ej mer nämna til deſſe gamle Göters berôm, ån at dem ej mer feltes, til at wara et fullkomligen Lyckeligt Folk (m), ån den rena och ſanna Himla-låran (*).

(†) cfr. L'Abbé Fleury de Mœurs' des Iſraëlites.

(*) cfr. Rollin Hiſt. anc: T. 3. p. 90.

5. Sådane woro nu Herde-Scytherne, ſom gierde ådlaſte delen och förnämſte lemmarne af hela Scythiſka Kroppen. De bodde förſt Öſter om Volga och Norr om Caſpiſka hafvet; men för Maſſageternes ſkull flytte de ſig Wåſter om Volga (n) längs ut med Boryſthenes, der nu bo Crimiſke, Nogaiſke och Budziackiſke Tartarerne (**). Scytherne hade ej mycket haft at ſkaffa med andra folkeſlag, når *Mit* och *Dit* begynte förſtöra deras ro och Cimmerierne grepo mot dem til wapn (***): det war wid paſs ſex hundrade trettio åhr för Chriſti födelſe (†). De ſamlade ſig til en anſenlig myckenhet under ſin Konung (o) *Madyas* (p),

(**) Strahlenb. beſkr. öf. Ryſsland p. 162. Bayer Act. Petrop. T. 1. p. 389.

(***) Herodot. L. 4. c. 11.

(†) cfr. Bayer. Act. Petrop. T. 3. p. 309.

(m) Plato har med ſin Atlantica allenaſt welat afmåla en fullkomlig Republique och dertil tagit kanſkie anledning af deſſe Scythers och Aſars goda ſeder: v. J. Wilde. Förber: p. 140. Eljeſt kan ock med ſannolika ſkiäl wiſas, at Plato i ſin Atlantica endaſt beſkrifvit Guds folk i deſs wälmakt. v. Anon: Atlantic. Oriental. MS.

(n) Under 47 och 55. gr. long. 45 och 57. gr. Lat. på höger och wänſter utmed Niepern och Boryſthenes.

(o) Scythiſke Konungarne räknade ſin ätt från *Targitao* eller Thor-Göten, hvilkens Son Colaxais (Kol-Axel, ſom för ſina dygder blef i wahlet ſine bröder föredragen;) delte landet mellan ſina barn intil ytterſte Norden, der landet ej kunde bebos, medan både jord och luft woro upfylte med fiädrar (Snö), ſåger Herodot. L. 4. c. 5. 6. 131. cit. af Wilde, Förber. p. 28. Juſtin. L. 1.

Digitized by Google

(p), jagade Cimmerierne aldeles ur Europa och förfölgde dem in i Asien; men kunde ej hinna dem: Mediske Konungen Cyaxares, som då belågrade Ninive, kunde ej tåla detta granskap: han uphof belågringen och tågade emot dem; men han blef slagen och Scytherne utbredde sig öfver hela Asien ända til Egyptiska gräntzen (*): Psammiticus, som då war Konung i Egypten, skickade dem skiänker och afbögde deras ditresa; men i Palæstina höllo de alfvarsamt hus och några af dem satte sig der aldeles ned (q). Hela öfre Asien låg i tiugu otta åhrs tid under deras wälde (r); men bortskiämde dem med sina wällust er (**), til dess Mederne aldeles giorde sig af med dem genom svek: Desse anstälte gästebud hos sig öfwer alt och på samma dag, efter hemligt aftal sins emellan, ihiälslogo de et stort antal.

(*) Herodot. L. 1. c. 103. 105. cfr. Rollin. Hist. Anc. T. 2. p. 103.

(**) Herodot. L. 1 c. 106.

c. 1. kallar förste Scythiske Konungen *Tantus* eller *Tanaus*, utan tvifvel den samme som Jornandis *Taunasis*. v. not. Bongars. Men dessa namn äro kanskie ej annat än *Tanais*, der Scytherne bodde.

(p) *Madur* eller Hermader kallas han af Peringschöld. v. Attartal. p. 7. Han gör honom ock til Kung Carl den 4:de; men utan all grund. Det wet man, at hans Fahr war Protothyas, Scythernes Konung, 638. åhr för Christi födelse. cfr. Bayer. L. c. T. 3. p. 309.

(q) I Ascalon sköflade de det äldsta tempel, som warit invigt åt Venus, och de gamle trodde, at denna Gudinnan straffade dem derför med en wiss siukdom. Somlige af dem nedsatte sig i Bethson i Manasse, på denna sidan om Iordan, hvilken ort sedan kallades Scythopolis. cfr. Roll. H. A. T. 2. p. 103.

(r) Herodot. L. 1. c. 106. säjer wäl 28 åhr; men andre bara *otta* Trog: Pomp. Justin. L. 2. c. 5.

Digitized by Google

6. De, som undsluppit detta blodbad, flydde til Alyattes, Konung i Lydien, som tog wänligen emot dem och förde derföre i sex åhr et hårdt krig mot Cyaxares (s); men med alt detta war dock Scythernes Herradöme i Asien öfwerända wid pass Sex hundrade åhr för Christi födelse. De drogo tilbaka i sina bårg; men funno der en ny fiende: deras Trålar, som tykt sig blifvit husbönder i de sanskylliges frånwaro, hade tilwållat sig deras ägendom eller råttare sagt deras qvinnor och barn (*). De wille aldeles stånga dem wågen och slogos i början med lika lycka; men sedan de gamle betänkt sig, lade de bort swärden och grepo til piskor: Trålarne hade då en sådan wördnad för den hus-aga, hwarwid de warit wande från barndomen, at de flydde undan långt up åt Norra Asien (t).

(*) Justin. L. 2. c. 5. cfr. Bayer. L. c. T. 3. p. 302. & Rollin. H. A. T. 3. p. 79.

7. Scytherne lefde derpå i sin diupa stillhet öfver sextio åhr tildess den Store Persiske Konungen Cyrus (u), den ofvannämde Cyaxaris Sonedoters Son, liksom af ärfd fiendskap, angrep dem under deras tapra Drotning Tomyris (x): de fingo strax et nederlag genom et krigsgrep: Cyrus lossade som han drog sig undan och lämnade i sit läger en hop win, hwarmed Scytherne giorde sig lustige til dess en stor del af dem

(s) Då Lydierne och Mederne som skarpast slogos, kom den stora Solens Förmörkelse öfver dem, som Thales Miletius sagt förut: bägge krigshärarne förskräktes och giorde fred. v. Herodot. L. 1. c. 74.

(t) Desse tyckas wara Stamfäder för Tartarerne. cfr. Sal. Neugebaur. comment. Moscov. c. 3.

(u) Som i den Helga Skrift kallas *Cores*.

(x) Herodot. L. 1. c. 205. säger at Cyrus friat til Tomyris och fådt Nej.

Digitized by Google

dem blef nederhuggen af Perſerne, ſom i haſt återkommo; men ſedan de ſig ſamlat igen och lockat fienden in i ſin trånga bygd, miſte Cyrus hela ſin krigshår: man ſåjer wål, at han åfven miſte lifvet (*), och at Tomyris ſkall hafwa fålt några ord öfver hans afhuggna hufvud (y); men troligare är, at denne Monark kommit helbregda från detta fålttåg, emedan hans död af ſåkrare hand år beſkrifven på annat ſått (**).

(*) Herodot. L. 1. c. 214.

(**) Xenophon de exped. Cyri L. 1. &c. cfr. Rollin. H. A. T. 2. p. 314.

8. Dock fingo Scytherne ej mer ån några åhr ſmaka ſin ro: Darius Hyſtaſpis, Konung i Perſien, trodde ſig hafva mot dem både gamla och nya krigs-orſaker: ſårdeles ſkall han hafva warit förtörnad deröfver, at Scythiſke Öfver-Konungen nekat honom ſin Doter (***). Han lagade ſig til med all makt, faſtån hans Bror Artabanes det afſtyrkte och nog föreſtålte honom alt hvad han kunde winna mot et ſådant folk (†): *Ida-Tyrſe* eller Inda-Tyrſe (z) war då Herde-Scythernes Konung (††) och Hufwud för hela Scythiſka Samfundet: når han hörde Perſernas faſeliga tilruſtningar, ſkickade han til alla de mindre Höfdingar, ſine Förbundsbröder, och begärte hielp; men fick

(***) Juſtin. L. 2. c. 5.

(†) Herodot. L. 4. c. 82. 96.

(††) cfr. Bajer. L. c. T. 3. p. 309.

(y) Hon ſkal hafwa kaſtat Cyri Hufvud i et åmbar med blod och ſagt: *förnöj dig nu, du, ſom warit ſå blodtorſtig.*

(z) Clem. Alex. kallar honom *Iden-Tura*, *Iden-Tyrſis*, beropande ſig på Herodot. och Pherecyd. Syr. *Thur*, *Thor* betyder en Höfding på gamla Scythiſkan. v. Strahlenb. L. c. p. 117. Krigs-Guden kallade Thracerne *Tyr*, Θύρας. v. Bayer. L. c. T. 3. p. 368. Pet. Bizarr. Hiſt. Rerum Pers. p. 34. kallar denne Kung *Dathyrſus*. Juſtin. L. 2. kallar honom *Jancyrus*, och Sheringh. de or. Angl. c. 16. p. 461. menar, at han år den Atin, Authin eller Oden, ſom gamle Göthſke Scribenter omtala.

Digitized by Google

fick af dem liten eller ingen: ſtörre delen urſåktade ſig och wille ingen del taga i en ſå åfventyrlig lak (*): Han måſte då lita på ſina egna och de nårmſtas krafter (a). Qvinnor och barn och hvad hans Herde-Scyther höllo kåraſt, ſkickade han långt bort i ſåkerhet på de då kringflutne orter i Norden, ſom ſedan åro kallade Quenland, Holmgård, nu Finland, norra och wåſtra Ryſsland &c. (b): han ödelade den bårande marken och upfylte brunnarne, der fienden ſkulle komma fram: Sielf ſtålte han ſig för ſit folk; men ej ſå mycket til at ſlås, ſom til at wika hit och dit och utmatta ſin fiende (**). Perſiſke Konungen, ledſe wid en lång reſa, låt ſåja Inda-Thyrſe genom en Hårold, at han antingen ſkulle ſtå qvar och ſlås eller godvilligt *gifva ſin Herre jord och watn*: det war et taleſått, hvarmed Perſiſke Konungarne brukade antyda ſina ſkattländer, at de borde lyda. Inda-Thyrſe ſvarade: *Jag flyr icke, jag giör ej annat, ån hvad wi (Herde-Scyther) åro wahne i freds-tider* (c): *om du wil tvinga oſs til ſlags, ſå angrip wåre Fåders grafvar* (d): *då ſkall du få råka oſs: Hvad*

(*) cfr. Bayer. L. c. T. 3. p. 362. Rollin. L. c. T. 3. p. 101.

(**) Herodot. L. 4. c. 120.

(a) Han hade inga andra med ſig i början, ån *Vodinerne*, Gelonerne och Sarmaterne (eller *Saur-Maderne*, de röda från Meden. v. Strahlenb. L. c. p. 163, 164 &c.) v. Bayer. L c. T. 3. p. 362.

(b) Då förſt begynte folkflyttningar ſmåningom giöras til wåra Scandiſka bårg, ſom wi framdeles få ſe i 3. Cap.

(c) Derföre ſåger ock Silius It. L. 3. om Scytherne: - - Nulla Domus, plauſtris habitant, migrare per arva, Mos, atque errantes circumvectare Penates. d. å. *De hafva inga hus: de bo på wagnar: de plåga föra ſine flyktige tomtgubbar från den ena bygden til den andra.*

(d) Scytherne höllo ſine fåders grafvar mycket helige, likſom ock de gamle Svenſke ſine åttebackar: ånnu

Digitized by Google

Hvad Öfver-Herre-namnet angår, som du dig gifver, så tag det öfver hvem du will; men icke öfver oss: jag känner ingen annan Öfver-Herre, än Himmelen, min Stam-Fader (e), *och Iorden* (f), *wår Gudinna* (†).

(†) Herodot. L. 4. c. 126. 127.

9. Imedlertid hade flera Scythiska Folk samlat sig under IndaThyrse: de hade wål i förstone wågrat; men nöden hade nu brakt dem at förklara sig (*): När nu Perserne woro aldeles utmattade af många fåfånga tåg i en så skarp bygd, skickade IndaThyrse til Darius (**) en hårold med en Fogel, en Rotta, en Groda och fem Pilar (g): Persiske Fält-Herren Gobrias war

(*) Bayer. L. c. T. 3. p. 362.

(**) Phereyd. Syr. ap. Clem. Alex. &c.

fins en stor myckenhet åttebackar i den bygden, der Scytherne bodt, mellan Caspiske och Scythiske hafven, wid Pyziora-ström, wid staden Tzordin &c. v. Strahlenb. L. c. p. 103. Mårkeligit, at en stor del af deras graf-ritningar åro klara och tydeliga Runor, sådane som sen åro brukade i Sverje. v. Strahlenb. charta öfwer Tartariet. ap. Er. Benzel. Jun. in Periculo Runico. Diss. Upf. 1724.

(e) Herodotus säjer *Jupiter*, men IndaThyrsa har utan tvifvel sagt *þius* eller *þis*. Jornand. d. R. G. c. 5. säjer, at Geternes alraförste Domare varit *Zeuta*; men det är ej annat än, Θεὸς, hållt som Doriska och Laconiska tungorne ofta bydt Θ til Σ. Eljest komma *Zeus*, *Jofur* och *Jupiter* på et ut. De Scythiske och sedermera de gamle Svenske Konungar räknade altid sin stam från Gudarne.

(f) *Vesta*, säjer Herodotus; men Scythien och gamla Sverje tilbad Jorden under namn af *Disa* och *Göja*, som framdeles skal säjas.

(g) Hieroglypher woro mycket i bruk hos Scytherne, likson hos Egyptierne och Grækerne. cfr. Resen. præfat. ad Edd. Isl.

Digitized by Google

den enda, ſom kunde giſſa hvad det betydde: han gaf ſin Konung denna uttydning: *Om du ej*, ſade han, *kan fara i luften ſom en Foge, i bårgen ſom en Rotta, i watnet ſom en Groda, ſå år dig ſvårt at undfly Scythernes Pilar* (h). Då gaf Perſiſke Monarken ſig på hemvågen: Om då Jonierne på Scythernes och Atheniſke Höfdingens Miltiadis föreſtållningar hade welat upkaſta broen öfwer Donau-Strömmen och giöra dem biſtånd, ſå hade Darius warit förlorad, ſom nu ånteligen med neſa och ſtor förluſt kom hem igen (*).

(*) cfr. C. Nepos. in Milt.

10. Efter en ſådan fahra gladde ſig Scytherne af ſin trygghet i ſina bårg öfver hundrade åhr, under hvilken tid åtſkilliga utflyttningar från dem ſkiedde, likſom förmodeligen ofta förut, til Wåſtra delarne af Europa (i), til Ungern, Påland, Tyſkland, Frankrike

(h) Scytherne höllos för de båſte Skyttar i hela werlden, hvarföre många trodt dem fådt ſit namn af *Skiuta*, jaga. cfr. Stralenb. L. c. p. 33. Herodot. L. 1. c. 73. Plin. L. 7. c. 56. Jul. Pollux. Onomaſt. L. 8. c. 10. Diod. Cretenſ. L. 5. p. 235. Denna namnledning af *Skiuta* behagar J. G. Wachter in præf. ad Gloſſ.; men *Skiuta* år kommit af gamla Göthſka ordet *Skiött*, Snart, och *Skiött* af *Giuth* (Tart. & Calmuck.) långt bort, (v. ſupr. huj. cap. §. 1. & 3. in not.) hvaraf Gauth, Göter eller Scyther ſynas nämnde, ſå at *Skiuta* ej år råtta rot-ordet.

(i) Picterne kommo med långa ſkiepp från Scythien och ſatte ſig ned i Norra Britannien. v. Beda. Hiſt. Eccl. Angl. L. 1. De hade ſamma namn ſom wår Piteå-bygd her i Norrland: man har ock trodt dem wara komne derifrån: v. Loccen. Ant. S. G. L. 3. c. 8. Lagerl. Sv. A. & N. F. 1. L. 1. c. 2. Men begge kunna hafva fådt namn af ſamma flyttning. Skottarne (eller Scyther-

Digitized by Google

ke &c. (k); I synnerhet giorde de denna tid under namn af *Galler* det ryktbara intåg i Italien under sin Anförare Brennus (l); men det hörer ej til mit ämne: Herde-Scytherne regerades imedlertid med stor rättwisa af deras Konungar (*) Arianthes (m), Ariphites (n), Scyles (o), Octamasades (p), Sitalcus (q), Zeutes (r), Atheas &c. (s) bland hvilka

(*) cfr. Bayer L. c. T. 3. P 309.

E 2 ock

ne) kommo strax deretter och blefwo af de förre wänligen emottagne. v. Beda. L. c.

(k) Pelloutier (Hist. de Celtes) wisar klart, at alla Europæiska folk åro til ursprånget Scyther och Celter.

(l) Wid pass tre hundrade ottatio åhr för Christi födelse giorde Celterne eller Gallerne under en Brennus från desse orter den stora utflytningen, som så faseligen for fram i Italien och Rom. v. Plutarch. in Camil. och Heraclid. Pont, hvilken af Plutarcho utan all orsak håklas, som M. Dacier nog bevist i Anmärkningen derôfver; ty Heraclides Ponticus war Solons Discipel och lefde wid samma tid som denna Gallisa färden, så at hans witnesbörd om Gallerne och hvarifrån de kommo, är nog at lita på.

(m) 513. åhr för Christi födelse.

(n) 476. åhr för Christi föd.

(o) 455. åhr för Christ. föd. Han war Ariphites Son.

(p) 450. åhr för Christi födelse.

(q) Sitalcus kallas ock Boroista (v. Er. Benz. proleg. ad Mon: Eccles. p. 28): han hade någon feigd mot K. Perdiccas i Macedonien, Alexandri M. Farfar, och wann seger. v. Thucyd. &c. han regerade i Demosthenis tid i Thracien. v. Shering. de orig. Angl. c. 8. p. 160.

(r) Zeuthes hade tvist med Athenienserne, som retade honom, at skôfla Grækeland och giöra en hop Græska städer skattskyldiga. v. Thucyd. L. 2.

(s) Atys eller Attin, et gammalt Gôtiskt namn, betyder *Stamfader* eller en *Gud*, hvarifrån de gamle Hedningar gerna räknade sin slakt. De gamle Phrygiers Gud

Digitized by Google

ock den war (t), ſom på ſoteſången gaf ſine ſöner den wackra lårdomen om Enighet, genom et risknippe, hvilket de ej kunde ſönderbryta, når det war tillſammans; men mycket lätteligen, når den ena qviſten ſkildes från den andra (*). Förträffelig låra och wårdig et Folk, ſom i ſit tycke lefde lyckſaligt, når det fick ſkiöta ſina hiordar i fred! Det ſingo dock icke Scytherne längre, ån en åregirig granne behagade.

(*) cfr. Roll. L. c. T. 3. p. 87.

11. Thracerne hade wål begynt någon ofred och Scythiſke Konungen Atheas hade öfverwunnit dem genom ſkråmſel, i det han låtit fätta en myckenhet qvinnor och barn på håſtar och åſnor med ſpiut i händerne, hvilket långt ifrån ſyntes för fienden ſom en krigshår (**); men deſſe ſmå ågo-tviſter wille ingenting ſäja, ej heller de krig, ſom Scytherne haft förut med den Macedoniſke Perdiccas och Athenienſerne, mot hvilka de woro lyckelige (***). Philippus, Amynthæ Son, Konung i Macedonien, war förfärligare: han hade giordt Scytherne något biſtånd mot Iſtrierne, et Mileſiſkt folk, med wilkor, at han derföre ſkulle få eſtertråda Atheas på Göthiſke thronen (†): Atheas, ſom utan tvifvel fann, at Macedoniſka hiälpen war för ringa mot ſå ſtor belöning, giorde detta aftal om intet. Deraf tykte Philippus ſig hafva råttmåtig orſak til krig: han angrep ock Atheas med all makt och wann ſeger (u)

(**) cfr. Beyer. L. c. T. 3. p. 391.

(***) Thucyd. L. 2.

(†) Juſtin. L. 9. c. 2.

kallades *Atin*. v. Stiernh. & Verel. ad Herv. p. 6. O. Rudbeck. P. påſtår, at denne Atheas warit den ſamme ſom *Atin* eller *Oden* Fridulfs Son. cfr. E. J. Biörner. introd. in Antiqu. Hyperb. Goth. p. 12. Men det paſſar ſig ej med tideräkningen.

(t) Den Konungen hette Scylures och har förmodeligen warit den ofvannämde Scyles.

Digitized by Google

(u): Atheas, som då war nittio åhr gammal (*), blef på platsen, och Grækerne fingo et stort byte: icke af guld och silfver; det ägde ej Scytherne; men af qvinnor och barn och mycken boskap (**), hvaraf dock de Triballiske Scytherne togo större delen tilbaka i Philippi återtåg (***). Från den tiden begynte Scythiske Trälar komma i bruk hos Grækerne och tvärt om Græske hos Scytherne. (****). Alexander, Philippi Son, som sedan år kallad *den Store*, giorde i detta fälttåg under sin Fahrs ögon sit förſta låroprof (†).

(*) Lucian. de Longævis.

(**) Justin. L. 9. c. 2.

(***) Justin. Lib. 9. c. 3.

(****) Act. Petrop. T. 3. p. 392.

(†) Justin. L. 9. c. 1. cfr. Roll. L. c. T. 6. p. 219.

12. Han wiste sig ock för Scytherne strax i sin ungdom sådan som han sedan blef: då han frågade deras Sändebud *hvad de mäst fruktade*, fick han wål det svar på Scythiska wiset: *Ingenting, om icke Himmelen och stiernorna falla ned*; men det afskräkte honom ej: han slog Göterne wid Donau-strömmen och öfvertygade dem, at Himmel och Planeter ej åro så fahrliga som menniskior. Desse nederlag, fastän de ej kunde wara så stora, bekymrade dock Scytherne: deras bårgsklyfter och wildmarker begynte nu ej synas dem nog tilräckeliga beskydd mot Landwinnares åregirighet. Några slåkter af Herde-Scytherne flytte sig derföre ofelbart wid denna tid til Norden och wåra Scandiska bårg, som framdeles skal berättas (††).

(††) Cap. 3.

13. De som bodde längst bort, woro ock tryggast: ty Alexander, som ån mer wahnt sig at segra, hemsökte åter de Gôtiska folkeslag, sedan hans Fält-

(u) Philippus fick sedan til åkta den Gôtiske Konungen Gothilas Doter Medopa. v. Dion. Pr: & Jornand. c. 10. &c. Athenæus kallar denne Gothilas *Kithilas*, (Kettil) och Medopa *Meda*.

Digitized by Google

Herre Sopyrion, ſom dem af kitſlan angripit, med hela ſin krigshår blifvit af dem ſlagen (*): Abareniſke Scytherne, Vodinernes ſtallbröder altifrån Armenien (**), et folk, ſom giorde ingen dödelig förnär, ſom lefde utan tvång och likväl få litet miſsbrukade ſin frihet, at det nåſtan hvarken behöfde Lag eller Konung, måſte förſt underkaſta ſig ſegervinnarens behag: ſedan flere deras grannar, ſom öfverlåto ſin ſielfrådighet i Alexanders Fullmåktiges händer (***).

(*) Juſtin. L. 12. c. 2.

(**) Steph. Byzant. de Urb. & Pop. Plin. H. N. L. 6. c. 13. cfr. Euſeb. præp. Ev. L. 6. p. 277.

(***) Juſtin. L. 12. c. 5. cfr. Roll. L. c. T. 6. p. 499.

14. Då blef åter en ſtor rörelſe i hela den Scythiſke kroppen, ſom nu för alvar utſtyrde ſina foſter til andra och ſåkrare orter (y): Herde-Scytherne giorde en beſkickning til den Græſke Hiälten af tiugo landſens åldſte til håſt, ſom ſedan de ſatt ſig ned i hans tält, höllo til honom et ſtarkt tal: de förebrådde honom hans wåldswårkan och at han ſom en ränsman "wille ſtröfva kring werlden: de frågade hvad de "giordt honom emot, eller hvad han hade at giöra "med dem? Hela deras rikedom, ſade de, war et par "oxar, en plog och et dryckeskåril för deras wånner, "et ſpiut och några pilar för deras fiender, hvarmed "de fordom tvingat de ſtridbaraſte folk ånda ned til E"gypten. Han kunde ock aldrig få ſtånd på dem; ty de "foro ſå haſtigt kring ſina ödemarker: om han war en "Gud, ſå borde han giöra menniſkior godt; men war "han en menniſkia, ſå borde han det betänka: Slute"ligen rådde de honom, *at ingenting företaga ſig o"betänkt*. Det rådet lofvade Alexander at följa och han höllt ord: han gick öfver ſtrömmen Jaxarte och angrep Scytherne med ſin wahnliga krigslycka (z),

(y) Ses framdèles i 3. Cap.

Digitized by Google

(z), upbyggandes innom tre weckor en fåſtning wid Tanais (*), at hålla dem i lydnad, ſå at de ſlåkten af dem, ſom til den tiden warit hållne för oöfverwinnelige, måſte nu buga ſig under oket: men Segerwinnaren war mild och förbandt ſig de underkufvades hiertan mer med kårlek, ån med fruktan, hvilket oförlikneligen uphögde hans åhra (**).

(*) Juſt. L. 12. c. 5.

(**) cfr. Roll. L. c. T. 6. p. 505. &c.

15. I ſådan dygd efterguſvo dock Scytherne ingen annan: Sedan de fådt något anderum efter denna ſtora Menniſkians död och beſinnat, at Alexandrer woro rare på jorden, började de få ſit gamla mod igen: Lyſimachus, Konung i Macedonien några och trettio åhr efter Alexander, förförde ſig ofta på Göterne; men blef ſlagen och en gång ſielf fången tillika med hans Son Agathocles. Dromichaites (a) war då Göternes Konung: han och hans folk wiſte dem fångnom ſå ſtor höflighet, at Lyſimachus med nöje och mer af erkånſla, ån af tvång, afſtod dem en del af Thracien och gaf Dromichaites ſin doter til åkta (***).

(***) Pauſ. L. 1. c. 9. Strab. L. 7. p. 469. &c.

16. Imedlertid hade likwål Scytherne wid denna tid något begynt at wanſlåktas: de hade, ſom förut år ſagt, (†) kommit til at bruka Græſke Trålar, ſom ej woro de dygdigaſte. De omgingos alt förmycket med

(†) 11. §.

(z) Han förſtörde en Scythiſk Stad 335. åhr för Chriſti födelſe v. Barbeyr. Supl. au Corp. Dipl. de Du Mont. T. 1.

(a) Peringſchöld, annot. in vit. Theodorici p. 447. kallar honom *Dröm-Göten*, efter Modren drömt om honom, innan han föddes. Det kan wål wara; men at han warit Thialvars Son och gådt ifrån wårt Gottland, det år wiſt en dröm.

Digitized by Google

med främmande, ſärdeles med Grækerne, af hvilka de blefvo bortſkämde (*). De låto leja ſig i andra Makters ſold, hvaruti de ej altid lärde goda ſeder: Epiriſke Konungen Pyrrhus, hans wederpart Antigonus, Konung i Aſien, Antiochus i Syrien och flere Græſke Kungar hade en ſtor hop af dem i ſin tienſt (**). När ſådane hemkommo från ſina reſor, förſvann ſmåningom den gamla Herde-Scythiſka Menlösheten: En wiſs Slughet blandade ſig med Redeligheten: folket blef artigt och mer belefvadt; men fann ſmak i wälluſt och i andras ägendom: Sederne blefvo mindre rena och ärbara, lemmarne mindre härde och manlige, ſinnet mindre nögdt med det ringa.

(*) Strab. L. 7. p. 300. &c. cfr. Athenæus L. 12. p. 524.

(**) cfr. Roll. L. c. T. 7. p. 441.

17. Scytherne hade fådt en inrotad wahna, ſom ſedermera blef en Lag hos deras Efterkommande i Norden, (hvilket bättre fram ſkal omtalas) at räkna hämd för en ſkyldighet, ſå at Krig och Hat gingo hos dem i arf: Om någon giordt Föräldrarne förnär, ſå trodde barnen det wara ſin plikt, at derföre taga ut betalning: När nu folket ökte och landet mer trängdes på alla ſidor, brukade de wål altid genom lottning, at utnämna de färdigaſte ibland ſig, ſom ſkulle ſkilja ſig från dem, ſöka ſig om och uptaga nya orter; men deſſas wandring ſtältes gemenligen åt de ſidor, hvarifrån de tykte, at de eller deras fäder lidit någon orätt: wid paſs twåhundrade ottatio åhr för Chriſti födelſe utbröt åter et ſtort antal från Scythiſka bygden (***), under namn af *Galler* (b). En deras Anförare, Cerethrius

(***) Juſtin. L. 24. c. 4. §. 6. 7. 8. Pauſan. L. 10. Diod. Sic. L. 22.

(b) Galler och *Galater* menas wål wara brutne namn af *Celter*. (cfr. Leibniz. Ot. Hanov. MS. p. 122.) men ſe widare derom frammanför §. 3. in not. ad Gall.

Digitized by Google

thrius, inföll med en hvärm i Thracien och en annan, Belgius, i Illyrien och Macedonien, der de ihjälflogo den Egyptiſke Ptolomæus Ceraunus, ſom låtit mörda Seleucus Nicanor och ryckt åt ſig Macedoniſka ſpiran: Tredje anföraren Brennus (c), ſom tågat med en hop åt Pannonien, kom tilbaka, intog Macedonien och ſköflade Peloponeſus, i ſynnerhet det heliga Delphos, hvilket af Grækerne hölls för en ganſka ogudaktig gerning: En owanlig tordön och blixt liungade ock i det ſamma kring den orten, ſå at Grækerne, ſom trodde, at Gudarne wille hämnas, fattade mod och ſlogo Gallerne ur fältet. Brennus i förtwiflan ſtack ihjäl ſig ſielf och hans hår i oordning ſkingrades hit och dit.

18. En del af deſſe Galler wände ſig åt Propont under Höfdingarne Leonor (d) och Lutarius (e), gick öfver Helleſpont och ſatte ſig ned i mindre Aſien (f): den orten år af dem kallad Gallo-Grætien (*) och inbyggarne *Galater*, til hwilka Apoſtlen Paulus ſkrifwit ſå Gudomliga förmaningar. Deſſe behöllo wäl länge ſit Scythiſka ſpråk, ſå at Kyrko-läraren Hieronymus mer än ſexhundrade åhr derefter igenkände hos dem ſamma tungomål, ſom han hört talas i Tyſkland (**); men de förlorade ſin ärfda ſtrids-manlig- (**) Roll. L. c. T. 7. 373.

(*) Juſtin. L. 25. C. 2.

F het,

(c) Icke ſamma Brennus, ſom förde Gallerne til Rom 100 åhr förut; v. ſup. §. 10. utan Brennus lär hafva warit et Til-namn af *Bränna*, härja, ſköfla.

(d) *Lindorm* eller *Leonard*.

(e) *Lauder*, et Göthiſkt namn. v. Herv. Saga.

(f) At deſſe Galler woro bara Göter, witnar Claudian. L. 2. ſåjandes: - - - *Oſtrogothis colitur miſtiſque Guthunis* - - *Phryx ager*. cfr. Juſtin. L. 25. c. 2.

Digitized by Google

het, sedan de en tid bodt i en liufvare bygd: Romerske Consulen Manlius, som angrep dem efter segren öfver Antiochus, märkte at hans Soldater frukttade för Galliska namnet: han måste föreställa dem, *at desse Galler ej woro de samme, som kommit från Norden, at de hade blifvit hel wekliget i Asien, at de nu ej annat woro än Phrygier i Galliske kläder, och at deras ansenliga skapnad, grymma wapn och stora häfskri woro ingenting mindre än oöfvervinnerlige*: Det lyckades också; ty Manlius slog Galaterne och lade Mindre-Asien under Romerska wäldet. Men återwändom til Scythiska Stam-bygden.

19. Der hafva wi ännu en stor omhwälfning at märka, innan wi kunne begynna, at tala om Inbyggarne i wårt gamla Sverige: Utan at länge uppehålla oss wid en stor utflyttning ur Scythien af Cimbrer, *Kimbrer* eller *Kempar* (g), som skiedde wid pass en mans-ålder efter Gallernes (h), wil jag allenast nämna, at C. Marius den store Romerske Fält-Herren, giorde

(g) Festus och Plutarchus säja, at *Cimber* betydt en *Röfvare* hos Galler och Tyskar; men de hafva ej förstådt det: hos oss är ännu et hederligare ord i bruk, nemt. *Kempe*, stridsman. At *Cimber* warit en *Förstörare* eller en *Hämnare* på Tauriska språket, kan tyckas af det nu brukeliga Turkiska, der *Chæm* är *störstöring* och *Kæm*, *hämd*. v. Strahlenb. L. c. p. 129. Wilde i Förber: p. 181. &c. bewisar af Posidon: Diod. Sic. Strab. Plutarch. och Sheringh. de Orig. Angl. c. 3. p. 48. emot Bayer. Act. Petrop. T. 2. p. 433. at *Cimmerier* och *Cimbrer* warit et slags folk och betydt alt det samma, hwarefter *Kimi* än har namn i wår Nord.

(h) Eller ock 113. åhr för Christi födelse v. Wisd. Förb. p. 280. cfr. Tacit. de Mor. Germ. c. 37.

Digitized by Google

giorde med dem en fred et hundrade et åhr för Chriſti födelſe (*), ſedan han dem några gånger öfverwunnit: åfven då deras Konung Boijorix (i) fådt lof at utſåtta tid och ſtälle til et ſluteligt fältſlag (k), ſom höllS tredje dagen derefter (**). Men fortfarom i wårt ämne: Scytherne hade åter i lång tid lefvat oanfäktade i ſin wrå, når den Pontiſke Mithridates Eupator började, at wilja blifva en annan Alexander. Hans företrådare Phraates, Mithridatis (l) Son, hade giordt ſine wånner Scytherne förnår, i det han ej welat gifva dem en wiſs betalning, hvarom de kommit öfverens, når han behöfde dem (***). De angrepo honom och han förlorade både fält och lif, likſom kort derefter en annan Phraates, hans ſkyldman, hvilken blef ſlagen och ihiälſlagen af Tauriſke Scytherne (†). Detta krig wille nu denne Mithridates fortſåttia: Han anföll ock Scytherne med alla ſina

(*) Barbeyrac. Supl. au Corp. Dipl. de Du Mont. T. 1.

(**) Vellej. Paterc. Florus. L. 3. c. 3.

(***) cfr. Roll. L. c. T. 9. p. 398.

(†) Juſtin. L. 42. c. 1. &c.

F 2 kraf-

(i) Boj-erik, By-Eric, Be-Eric, et Gôtiſkt namn. cfr. Wild. Förber: p. 298.

(k) En Cimbriſk krigare mante ut C. Marius til enviges kamp; men han ſvarade: *wil du ânteligen dô, ſâ gack och hâng dig.* Derat ſynes, at de Romare ån ej woro wahne wid en falſk tapperhet eller ſatte någon heder i duëller, ſom de Nordiſke folken giordt ſedan ſå gångſe i Europa. Når Kåmpen ån widare höll fort med ſin utmaning, wiſte Marius honom en Romerſk fäktare, ſom war gammal och liten til wåxten, ſåjandes: *Slâs förſt med den, och om du winner, ſkall jag bli din man.* v. Barbeyr. Supl. au Corp. Dipl: T. 1.

(l) Denne Mithridates war en klok och tapper Konung i Parthien, Stora Phrygien, Pont, Medien, Perſien, Bactrianien, Elymeën &c. ſom han ſielf måſt lagt under ſig: Han öfverwan K. Demetrius Nicator; men gaf honom ſin Doter Rhodogunda och Hyrcanien til

Digitized by Google

(*) cfr. Strab. L. 1. 2. 7. Juſtin. L. 42. c. 2. &c. Bayer. L. & T. 2. p. 397 &c.

krafter (*), i ſynnerhet Vodinerne och Roxolanerne (m); men ſedan ingendera haft ſårdeles orſak, at roſa ſig af öfverhanden, fick Mithridates högre affikter och giorde med Scytherne förbund.

20. Romerſka wapnen hade då begynt underkufva och förſkräcka en ſå ſtor del af werlden: Mithridates (n) drifven af harm och afwund föll på alla näſtgränſande riken (**), intog ej allenaſt Grækeland, utan ſtörre delen af Aſien, och med en oförmodad liſt anſtälte et blodbad (***), hvaruti på en natt ottatio tuſende Romare blefvo mördade. Då utbraſt kriget i häftigare låga. Sylla dref Mithridatis Fält-Höfdingar ur Grækeland och tvingade dem til fred (†): Mithridates

(**) Juſtin. I. 37. c. + L. 38. c. 3. 8.

(***) T. Liv. Ep. L. 78.

(†) T. Liv. Ep. L. 81. 82.

underhåll. Af alla ſina underkufvade Rikens lagar lät han giöra utdrag och ſammanſkref derefter en den båſta Lagbok. v. Roll. L. c. T. 9. p. 363.

(m) Roxalani, ſom Pliñius kallar dem, åro ſedan förwände til Raixen eller Raitzen, ſom bo i Ungern. v. Strahlenb. L. c. p. 169. Ryſſarne, ſom ej af ålder warit Slavoner, (v. Conſt. Porphyr. de Admin. Imp: c. 9. p. 15.) utan Sarmater, tyckas ock fordom hafva warit kallade *Roxolaner*; dock år namnet *Ryſſar* ej ſtort öfver 200 åhr gammalt: v. Stralenb. L. c. p. 169. Det år gifvit dem af androm, antingen af *Ruſs*, *Ruſſkia*, *röd*, *rödhårig*. v. Strahlenb. L. c. p. 168. eller ſom troligare år, af *Ruſa*, ſom på Ryſka år en *ſtröm*, *watnfall*, Perſ. *Rudſch*, Tart: *Ruſs*, Græc: ῥῶς. v. Strahlenb: L. c. p. 190. efter Rysſland likſom Sverje war fordom ſå ſtrömrikt och öfverflutit. Deraf år det Svenſka *Ryſſia*, fiſkeredſkap, och åfven *Ro*, *Roder*, *Ro*slagen, *Rode*dagen.

(n) Märkeligt, at Mithridatiſke Soldaterne under Arcl laus mot Sylla hade Scythiſke brynior och pantzarſkio tor. v. Roll. L. c. T. 9. p. 31.

Digitized by Google

thridates giorde deremot ſtarka förbindelſer med ſtörre delen de Scythiſke folkeſlag och med deras hielp, ſårdeles med Baſtarnernes (o), öfverwann han de Legioner under P. Rutilius, ſom M. Aurelius Cotta ſkickat från ſin hår; men han fick båttre motſtånd af Lucullus (*): Oaktadt de föreſtålningar han giordt ſine Soldater, at de Romare woro mycket låttare at öfverwinna, ån Scytherne, i hvilkas kalla land de nog wiſt ſin tapperhet (**): Oaktadt det bittra ſinne han inblåſt dem til Romerſka namnet, blef han dock ſlagen ur fältet (p). Han wann wål emot M. Fabius, en af Luculli (q) Fält-Herrar, och C. Triarius (***); men i en ſlaktning om nattetid nedlade den Store Cn. Pompejus måſt hela hans krigshår (†) 689. åhr efter Roms bygnad.

(*) T. Liv. Ep. L. 94. 95. &c.

(**) cfr. Roll. L. c. T. 10. p. 13.

(***) T. Liv. Ep. L. 98.

(†) T. Liv Ep. L. 101.

21. Då tog Mithridates ſin tilflykt åt Scythiſka bygden och indrog de nåſtgränſande Scyther i ſit öde;

(o) De Scyther, ſom kallades *Baſterner*, ſåjer Corn. Tacitus, hafva liknat Germanerne i ſpråk och ſeder: med Germanier förſtod Tacitus Svenſke, Danſke, Tyſkar &c. Ptolom. och Strabo råkna *Sedones* eller de Svenſke bland Baſternerne. v. Grot: prol. ad Hiſt. Goth. p. 5.

(p) Hans Son Macharès, Kung öfver Boſphoro-Cimmeriſka riket, hvilket han fådt af ſin Fahr, blef tvungen af Lucullus til en enſidig fred 70. åhr för Chriſti födelſe: v. T. Liv. l. 98. Barbeyr. Supl au Corp. Dipl. T. 1. deröfver blef Mithridates ſå wred på ſin Son, at Macharès måtte fly för honom: han tog lifvet af ſig ſielf, at han ej ſkulle falla i Fadrens händer. cfr. Roll. L. c. T. 10. p. 145.

(q) I detta krig war det, ſom Lucullus förſt hemförde kersbår til Italien från Ceraſonte i Cappadocien. v. Roll. L. c. T. 10. p. 133.

Digitized by Google

ty Pompejus följde honom på hälarne. Tvenne ſtridbare folk, Albanier och Iberier (r), ſom aldrig warit underkufvade, utan af Alexander den Store, ſatte ſig för Pompejus i motwärn; men de bleſvo öfver-
(*) T. Liv. L. c. wundne (*). *Orod* (s), ſom regerade öfver Albanierne, köpte ſig fred: Iberiernes Konung ſkickade Segerwinnaren en Sång, et Bord och en Thron af Guld. Pompejus undertwingade äfven Colchos och förde ſedan deſs Konung *Althau* i triumph. När han ej kunde komma högre up i landet för himmelens och jordens hårdhet, trånga paſs och förſåt af Scytherne, wände han åt ſöder igen. Detta ſkiedde mot en winter, på 69de året för Chriſti födelſe, hwilken Mithridates tilbrakte i Dioscurias, nord-wäſt om Svarthafvet, hwarifrån han ſkickade äggande bud til alla de Makter han kände, at upwikla dem mot de Romare. I ſynnerhet ſkref han et bewekligt bref til Arſaces, Parthernes Konung, begärandes, at han wille förena ſig med honom mot et äfregirigt Folk, ſom|ej mindre hade i ſinne, än at underlägga ſig alla riken och Ko-
(**) Barbeyr. Supl. au Corp. Dipl. de Du Mont, T. 1. nungar i werlden (**). Om wåhren for han omkring til många Scythiſka ſläkten, upblåſandes eld och ifwer mot Romerſka namnet.

22. Pompejus kom åter til Aſpis i Pontiſka riket, der hans fiende hade än mycket anhang: Stratonice, Mithridatis Gemål, upgaf honom et ſlott wid Boſphoren, med förbehåll, at han wille beſkydda hennes Son Xipharès, om den råkade i Romerſka händer: deröfver blef Mithridates ſå wred, at han i-
hiäl-

(r) *Iberier* eller *Obarener* meſſan Caſpiſke och Svarta hafven. v. ſupr. §. 3. not. til *Odiner*, och §. 13.
(s) Kanſkie *Hâröd*, et Gôtſkt namn.

Digitized by Google

hiälflog Sonen för Modrens ögon. Pompejus intog den nya ſtaden *Caïne*, Mithridatis faſtaſte ort i Pont, och fann der hans minnes-böcker, ſom ej woro annat, än räkningar på hans grymheter, och åfven hans ſamlingar i Medicinen (t). Han förföljde Mithridates up til Caucaſiſke bårgen, tvingandes alla Folk deromkring antingen til fred eller underdånighet; men måſte åter för Nordens beſvärligheter ſkull wända tilbaka. Följande åhret (u) giorde Pompejus tredje tåget efter Mithridates til Pont (x); men der war för honom ej mer at winna. Mithridates förbittrad, at ſe all ting olyckas, fattade i förtviflan et det dierfvaſte upſåt, ſom någonſin i dylika omſtändigheter kunnat uptänkas. Han ſkaffade ſig under ſina fahnor et ſtort antal Scyther eller Göter, ſom drefvos af et inrotadt hat (*) och af ſamma bitterhet ſom han emot Romerſka namnet: Han ſkickade bud til Scythernes gamle Slåktingar Gallerne och bad dem hålla ſig färdige til ſtrids i hopp af rikt byte. Han årnade då bryta in genom Pannonien, förena ſig ſedan med Gallerne och likſom Hannibal gå öfver Alperne in i Italien, at på en gång ödelägga Romerſka wåldet. Men ſom detta förſlag ſyntes något hifkeligt; giorde krigshåren upror och ſatte hans Son Pharnaces öfver ſig til Konung (**). Då afhände Mithridates ſig ſielf lifvet, eller råttare ſagt, han bad en Galliſk Soldat giöra

(*) cfr. Roll. L. c. T. 10. p. 156.

(**) T. Liv. Ep. L. 102.

(t) Mithridates ſkall hafva warit mycket ſtark i Medicinen. Man har ännu et Motgift efter hans namn.

(u) 65. eller 66 åhr för Chriſti Födelſe.

(x) På denna reſan giorde Pompejus en Archelaus, Archelai Son, ſom i början af kriget anförd Mithridatis folk mot Sylla, til Öfverſte-Präſt i Commane i Pont,

Digitized by Google

giöra ſig den tienſten, ſedan han fåfångt förſökt, at
(*) T. Liv. L. c. döda ſig med förgift (*), och Pompejus låt med all heder begrafva ſin fiende i *Sinope* hos hans fåder.

23. Sedan nu de Scythiſka riken undergådt ſå många omſkiften i Mithridatiſka kriget, ſedan fiende och wån ſwåfvat öfver dem ånda up åt Norden, ſedan Pontiſke Konungens öde gådt dem til ſinnes, efter han war deras Förbunds-broder och ſå til ſåjandes, Landsman, hvilken hade hemliga anläggningar och nåra förbindelſer med ſtörre delen af deras Konunga-
(**) Bayer. L. c. T. 5. p. 938. hus (**), korteligen, ſedan Romerſka makten nu tyktes blifva dem odrågelig; Så år ej underligt, at Scythiſke folkeſlagen nalkade ſig alt mer och mer til wår Scandiſka bygd: ju mer bullren och oroligheterne tiltogo wid Svarthafvet, ju mer jämkade deſſe Herdar ſig til Oſterſiön: Det ena folket trykte då det andra i ryggen, ſå at ånteligen wåra Svenſka bårgshögder fingo ſå många in byggare, ſom de den tiden tålte, hvilka kommo genom de orter, ſom nu kallas Ryſsland och
(***) cfr. H. Grot. præt. ad Hiſt. Goth. Wand. & Longob. p. m. 6. Finland (***).

3. Cap.

der man dyrkade *Månen*, hvilken Gudstienſt ock warit brukelig i wår Nord. Archelaus blef Enewålds-Herre öfver Commane, der 6000 perſoner ſtåndigt offrade åt denna Gudinna. v. Roll. L. c. T. 10. p. 155. Hos de gamle woro oftaſt Öfverſte-Präſter och Konungar alt det ſamma.

Digitized by Google

3. Cap.

1.

Af föregående kan ſes (*), at Herde-Scythernes Konung Idan-Thyrſe (a) i det ſtora kriget mot Darius Hyſtaſpis ſkickat qvinnor och barn och hvad Scytherne kåraſt war, åt Norden i ſäkerhet, wid pass femhundrade ſexton åhr för Chriſti födelſe. Då ſtod watnet i Sverige wid pass femtio Svenſka alnar högre än i wår tid (**), ſå at her fans wäl ej mycket land at bebo: dock hafva förmodeligen de trefnaſte och mäſt omhugſne af denna flyttning fådt ſå god känſel på wåre holmar och ſedt ſig ſå wäl före, at de kunnat underrätta hela ſit folkeſlag om nya orter, der lägligt war, at ſätta ſig ned, der luften war ſund (***) och der kölden på wiſt ſätt ej war ſå bitter ſom hos dem i Öſter. Utan all tvifvel har då den ena flocken ſmåningom kommit hit efter den andra.

Sverige: förſta Bebyggning.

(*) Cap. 2. §. 8.

(**) v. ſupr. Cap. 1. §. 6. in not.

(***) cfr. Plin. H. N. L. 4. c. 12.

(a) *Ida*- eller *Eda*-Thyrſe är det ſamma ſom Kung öfver Skogs-och Bårgs-bygden; ty *Ed* eller *Ide* är ſkog på gamla Göthſkan: man ſäjer ännu, at Biörnen ligger i *Ide*. *Thyrſe* är det ſamma ſom Höfding eller Kung. cfr. c. 2. §. 8. in not.

Digitized by Google

2. Flyttningarne ſkiedde til ſiös, och icke til lands: deruti komma gamle trovärdige Auctorer (b) och ſielfva förnuftet öfverens. Det war ock i en tid, då ſiöfarten redan war i fullt bruk hos alla folkeſlag (c), ſåſom hos dem, ſom bodde wid ſtränder och på watn-rika orter. Alt ifrån gamla Scythiſka bygden til wåra Scandiſke öjar war den tiden ſiöwäg. Ryſsland har warit ſå ſegelbart, åt man ej behöfver gå i ſå urgamla tider tilbaka, at finna ſiöled ifrån Scythiſka hafvet (d) ända til Muſcou (e), ſom än kan dömas af den ſidländre trakten deremellan och Petersburg. Scytherne kunde ſåledes med ſamma ſmå båtar, på hvilka de ſatt ſig hemma (f), fara ganſka beqvämligen

(b) Til ex: Tacit: de Germ: ſäjer: *De ſom fordom ymſade böningar, förde ej landwägen, de brukade ſkiepp.* &c. Derpå undrar G. W. Leibnitz in not. ad Tacit: men den lärde mannen war ännu ej kunnig om watnets högd fordom i Norden, hvaraf man ſer, at deſſe gamla flyttningar näſtan omöjeligen kunnat ſkie på annat ſätt.

(c) Tyrernes och Carthaginenſernes Hiſtoria kan nog bewiſa, hurulånge ſiöfarten warit i bruk, och jag wet icke, om Scytherne juſt warit ſenare, än de folken, i den konſten: En Scythiſk Gryphon hålls för den förſte, ſom funnit på ſmå hvaſſa båtar. v. J. Janſſon. Atl. P. 5.

(d) Af åtſkillige gamle Auctorer kallas Öſterſiön *Scythiſka hafvet*, v. H. Grot. prol. ad H. Goth. Vand. & Longob. p. m. 13.

(e) För något mer än 400 åhr ſedan war Muſcou allenaſt en Herregård. v. Strahlenb. L. c. p. 170. Det tycks hafva fådt ſit namn af *Ma* eller *Miſe*, träſk, watuland, och kanſkie *gau* eller *gå*, fält, wäg.

(f) De Nordoſtligo folken i Ryſsland bruka et ſlags båtar, (ſom förmodeligen warit i bruk från de äldſta tider) der 10. til 14. perſoner kunna ſitta, af låder, ſi-

Digitized by Google

gen på floder och ſtilla ſiöar ända til wårt Seve-bärg; hwilkets långa fiällrygg giorde hela wårt faſta land (*). De kunde ock lätteligen i mild åhrstid på ſamma ſmå fartyg fara ewertöfver från Finland in i hiertat af Scandinavien (g), der wåra Dalkarlar nu bo, ſom utan genſago åro bland de äldſte Landſens Invånare (h).

(*) v. ſupr. c. 1. §. 10.

3. På ſådant ſätt kom en del af Herde-Scythierne, ſom kallades *Vodiner* (i), eller *Budiner* (**) at

Vodiniſka Inflyttningen.

(**) Plin. H.N. L. 4. c. 12. Marcellin. L. 31. c. 2. p. 476.

ſkinn, wahlfiſkben &c. ſom kunna läggas ihop och båras öfver land: de kalla dem *Kamzadali Bådar*! (på gammal Celtiſka *Bâd*, på Svenſka *Bât*) v. Strahlenb. L. c. p. 160. Sådane hafva ock kunnat wara brukelige i deſſe Scythiſka flyttnings tider. Mezeral talar om båtar, ſom de gamle Saxer och Franker brukat af läder. cfr. Plin. L. 5. c. 4. Skieppen buros ock ſå på axel här hos oſs mellan Veneren och wattnet Miös. v. Olofs Saga. c. 6.

(g) Märkeligt, at de Slöwahne Scyther, ſom flytte ſig åt Norden, måſt älſkade blått af alla färgor, förmodeligen af himmel och haf, ſom de måſt ſågo och dyrkade. Så hafva wåre Svenſke Förfädet giordt, ſå hafva ock de gamle Britanner, dem Seneca (de morte Claudii) kallat *de blå Scuta-Briganter*. Öjeborne öfwanför Skottland hafva ock gerna brukat blått. v. Buchan: Hiſt. Scot. L. 1. p. 24.

(h) Der åro de äldſte ättebäckar i Sverige: det nu brukelige Dalſka ſpråket kommer ock aldeles öfwerens med gamla Norſkan, Iſländſkan, Vandaliſkan, Alemanniſkan, Mæſo-Gothiſkan, Franco-Teutoniſkan, Anglo-Saxoniſkan &c. v. Zach. Holenii Diſſert. de Dalekarlia. Upſ. 1722. & 26.

(i) *Vodinerne* eller *Otenerne* bodde förſt i Armenien wid floden Cyrus. v. Quadrat. R. Part. L. 2. & 3. ap. Steph. Byzant. de urb. & pop. voce Ωτηνη. cfr. Plin.

Digitized by Google

intaga wåre holmar, wid pass fyra hundrade åhr för
(*) cfr. Bayer. L. c. T. 1. p. 419. Christi födelse (*), då Macedoniska wapnen under Philippus och Alexander giorde dem deras hemfred o-
(**) C. 2. §. 12. 14. såker (**). Vodinerne kallades så, emedan de woro sårdeles nitiske i sin Gudadyrkan (k), så at det är förmodeligen de, som kallas *Helige* hos några gamle Aucto-

H. N. L. 6. c. 13. Ptolom: kallar den orten *Μοδυνὶ* och Sext. Rufus *Madena*, men af begge år ordet brukadt. cfr. Cellar: Geogr. Ant. L. 3. c. 11. p. 385. & Bochart. Geogr. S. L. 2. c. 9. Om *Otène* talar ock Euseb. Præp. Ev. L. 6 p. 277. ed. Colon. 1688. fol. säjandes, at det ligger norr om Svarthafvet, liksom Alanien, Albanien, Faunien och Tauriska Näset, och at der ej mer än i de andra Scythiska orterne fans i hans tid någon Byggmåstare eller Landtmåtare eller Konstnär eller Handwärkare &c. Et folk, som bara skiötte sin boskap och brydde sig ej om konster och wettenskaper. Desse Vodiner kallas eljest *Budiner* eller *Vudiner* af olika utspråk. v. Bayer. L. c. T. 1. p. 418. T. 5. p. 349. på Bulgariska och Ungerska heter ock efter dem *flyttning*, *wandring*, *Budosas*. v. Strahlenb. L. c. p. 24. De hade sina Herde-seder och idkade sin boskaps-skiötsel på Patriarchernes wis i långliga tider: ännu i elfte Sec. berättar Ad. Brem. derom (de Situ Dan. &c. c. 239.)

(k) *Voda*, *Voddon* år på Arabiska en Af-Gud. cfr. Furmont & P. Filen. Diss. Doct. de Sacr. Pontif. gentil. Åbo. 1740. Man har derföre bedragit sig hittils, når man trodt, at *Vodan* eller Oden warit et personligt namn. Hebreerne hafva ock kallat *Gud. Adonai*, som snart kunnat wändas af andre tungor til *Aden*, *Atin*, *Odin*. Syrerne tilbudo ock *Adonis* (v. Stiernhielm in not. Verel. ad Hervara. p. 6.) De gamle Indianske Braminernes Theologie eller Bibel år kallad *Vedam*. v. Ramsey Discours sur la mythol. p. 127. Amst. 8:o.

Digitized by Google

Auctorer (*): I åldsta tiderne war deras Gudstienst ren (l) och efter all liknelse hafva de fört den med sig til Scandien temmeligen oförfalskad, tillika med de menlösa sinnen, som för detta åro beskrefne. Sina Lik begrofvo de med mycken wördnad, men enfaldigt, i stora grifter, som sedan åro kallade Jätte-grafvar (m) eller *Kumbl* (**), så at man från första inflyttningen bör räkna Kumbl-åldren (***). Desse Vodiner woro af gamla Scythiska stammen (†); men kort för Macedoniska kriget lemnade de rum ibland sig åt et Græckiskt folkslag som kallades *Geloner* (n), eller Åkermän, hvilka

(*) Pindar. in Olymp. Od. 3. Fest. Av. Pompon. Mela L. 3. c. 5. &c.

(**) J. Wildes Förber: p. 99. *Kumbl-åldren.*

(***) C. 2. §. 4.

(†) Marcellin. L. 31. c. 2. cfr. Bayer. L. c. T. 1. p. 418.

(l) Märkeligt, at *Odin* är det samma som *En* på Ryska, så at man kan sluta, at ordet i början betydt *en Enda Gud*. cfr. Bay. L. c. T. 5. p. 340. på Sclavonska heter *En As*, liksom *Gud* fordom her i Norden hetat *As*.

(m) Sådane finnas på Kinna-kulle, en höglåndt och liuflig ort i Westergöthland, (v. B. Österplan. Diss. de Kinna-kulla. Ups. 1699.) sådan är ock Frode-hammar i Norra Wi-sokn i Ydre i Småland (v. J. Lauren. Diss. de Ydria. Ups. 1736. Jättegrafvar äro ock på Glysamo i Sörmanland (Tunelds Geogr.) wid Bönestad, en half mil från Nyköping (v. Id.), i Thura eller Surasokn i Westmanland, wid Köping och ej långt derifrån wid Frostad, af hvilka den förra skal wara 1800. åhr gammal (v. P. Salan ad Hist. Eig. & Asm.) wid Risebärga i Skåne: i Medelpad til 9 eller 12 alnars längd. (v. Math. Nordahl. Diss. de Medelpadia. Ups. 1716.) och på många andra orter i Sverige. til ex. bara i stora Malms-sokn i Sörmanland skola wäl finnas et hundrade. v. Loccen. Antiq. Sv. Got. L. 2. c. 26. Joh. Sundler Diss. de Nycopia. Ups. 1735.

(n) *Geloner* menas hafva fådt sit namn af *Göle*, et gammalt Scythiskt ord, som betyder *uprödd skog* och har samma bemärkelse på Slavonska och Ryska, nemligen

Digitized by Google

ka uptogo jorden med större flit, än Vodinerne (o), och bygde sig byar (*). Til desse båda sållade sig ännu et släkte (p), som war en blandning af Scyther, Græker och Hebræer, under namn af *Neurer* (**), och blef således af trenne Folk liksom et enda, hvilket flytte Wästerut til wåra Finska och Svenska skiärgårdar (***). Om *Neurerne*, som egenteligen äro sielfva stämmen åt Finnar, Lappar och Estlänningar, bör man det märka, at de synas wara öfverlefvor af de tio Israels Släkter, som Salmanassar, Konung i Assyrien, förde fångne ur Canaan (†) och som sedan efter halftannat åhrs resa flytte til et land, der ingen menniska förr bodt, hvilket kallas *Arsareth* och svarar mot Scythernes *Arsaratha* (q). När man besinnar, huru mycket de gamle Finnars, Lappars och Esters språk kommer öfverens med Hebræiskan (††) och äfven, at detta

(*) cfr. Plin. H. N. L. 4. c. 12. it. Bayer. L. c. T. 1. p. 418. 419. ie T. 5. p. 340.

(**) Plin. H. N. L. 4. c. 12.

(***) cfr. Bayer. L. c. T. 1. p. 418. 419.

(†) Esdra. L. 4. c. 13.

(††) Ol. Rudb. fil. Epist. ad F. Törner. in Act. Lit. Sv.

Gelahn. v. Strahlenb. L. c. p. 24. in not. Desse Geloner woro ock mycket snabbe Skyttar och hastige i skogen. Virg. L. 8. Æneid säjer: - - Sagittiferosque Gelonos: *de pilwäpnade Geloner*: och Lucan. L. c. - - volucresque Geloni - - *de snabbe Geloner*.

(o) De uptogo åkrar och platzer, som Plato kallar Φελλέως, och på wårt språk heta *feller* eller *fall*. v. Peringsch. præf. ad Hialmters & Olvers Saga.

(p) *Neurerne*, som tillika med *Vudiner* och *Geloner* flytte til Scandinavien, (v. Bajer. L. c. T. 1. p. 419. T. 9. p. 340.) tyckas hafva fådt sit namn af *Nuori*, Lapp. & Fin: *Son*, *Pilt*, Hebr. *Naar*. hvaraf *Nore* hade namn, efter hvilken *Norige* tycks heta.

(q) Detta namn stämmer in med Plinii *Osericta*, der han säjer Electrum eller Bärnsten finnes wid stranden (liksom her i Ostersiön) och et slags Ceder-träd skola wäxa. Ceder heter på Chaldæiska och Arabiska *Arza*, så at *Arsareth* betyder *Ceder-landet*: Som nu Ceder

Digitized by Google

ta folk fordom från den förſta Mars råknat åhrets början och Lördagen för ſin Sabbath, ſå finner man at Neurerne efter all liknelſe haft den uprinnelſen.

4. Hela Norden, alt ifrån wårt Sevebärgs wåſtra ånda och ſå mycket, ſom de Scythiſka folkeſlag bebodde, alt ut til Svarthafvet, kallades då med et namn *Scythiod hin mikla* eller ſtora Scythien, *Sitiod* eller *Svitiod* (*), ſom wil ſåja *Scythernes Egendom* (r). Detta Svithiods öſtra delar kallades *Godhem* (s) eller *Göthernes Födelſe-ort* och de Wåſtra *Manhem* (**), det år, den *nya jord*, ſom de uptagit (t) och uti hvilken Sverjes grundvaler åro lagde.

(*) Sturl. T. 1. c. 1. vers. Joh. Mart. Slangerup. ed. 1594. & Peringſch. 1697. Edda Iſl: cit. Peringſch. in not. ad vit. Theodorici p. 253. Anaſtaſius Sinaita ap. Bayer. L. c. T. 3. p. 387.

(**) Sheringham. Orig. Angl. c. 8. p. 155. Sturl. T. 1. c. 9.

5. Som

ſkall wara en art af Entråd (Juniperus:) ſom nog wåxer i Norden, ſå kan den ſaken förlikas. v. O. Rudb. ſub L. c.

(r) *Od* eller *Öde* betyder *Egendom*, likſom Upſala öde; deraf år Klen-*Od*, Clenodium, och *Odal* Allodium, gammal egen grund. Af Scytherne har Sithiod namn. *Sithi och Gete, ſom ſedan kallades Svear och Göter*, ſåjer et gammalt Svenſkt MS. cfr. Lundii Zamolx. c. 1. §. 10. Eggehard. de Goltrin. p. 356. ed. Eccardi Iſid. init. Chron. Schedel. Senenſ. Heinſ. in Panegyr. Guſt. Magni. Dexippi Ta Skythika. Eunap. & Ammian. ap. Procop. &c.

(s) Detta namn *Godhim* förvåndes til *Ovim*. v. Shering. L. c. c. 8. p. 155. faſtän Strahlenb. L. c. p. 33. ſåjer namnet *Ovim*, *Oyum* wara det ſamma ſom floden *Uvims* i ſtora Permien, det år, af *Uvim*, *Aw*, *Auw*, eller *Aw-ma*, et ſumpigt land. Säkert år det, at en fidlånt ång eller likſom en half Siö heter ånnu *Awe* på Göthſka, hvaraf exempel ſes i Halland ej långt från Falkenberg &c.

(t) *Ma*, *Maen*, betyder både på wårt gamla och ån ſom-

Digitized by Google

Sveriges namn.

5. Som Svearike upwuxit ur Siön; så år ock naturligt, at det deraf fådt namn (u). *See*, *Siav*, *Sui* år det samma på gammal Scythiska (x) och ännu på Tartariska och Turkiska som *Sió* på wårt språk (*). Landet har således i början hetat *Se*-rike, *Sui*-rike, *Sewe*-rike, eller *Sió*-rike (y), likſom de förſte kullarne

(*) Strahlenb. L. c. p. 129. &c.

lige ſteds på wårt nu brukeliga ſpråk *et watnrikt och ſumpigt land*. Åfven på det Öſterländſka. v. Strahlenb. L. c. p. 95. Deſſe *Manhems*-boer åro de, ſom Tacitus de Germ. kallar *Manimer*.

(u) Man han irrat ſig på likheten mellan *Siti-od* eller *Svitiod* och *Sverje*, ſå at man trodt de namnen haft ſamma uprinnelſe; men ingenting kan låttare bedraga en Hiſtoricus än ſådan likhet. cfr. Bayer. L. c. T. 2. p. 427. &c. Med tiden hafva deſſe ſtadnat i lika betydelſe och det ena år wåndt efter det andra, ſå at de blifvit Et, ſom icke des mindre har haft tvenne rötter; ty *Sui* år *Sió* och *thiod*, *thiat* eller *Thiod*, *et folk* (hvaraf *Diste*, *Riksmöte* lår wara kommit) v. Verel. not. ad Herv. p. 118. ſå at Suithiod år ej annat än et *Siöfolk*. Hår kommer ock det tredje til, at wårt land kan hafva blifvit kalladt *Sue*, eller *Såd*-rike i anſeende til *Norra-rike* eller *Norrige*; men det har ej kunnat ſkie ſtraxt i början, då et och ſamma folk intog wår ſmala fiällrygg. Imedlertid har den bemärkelſen blandat ſig med de förra och giordt ſamma namn. Jag wil ej upräkna alla de Lårdas olika giſsningar om orſakerne til *Sveriges* namn: de ſkulle matta Läſaren. Jag tror, at i ſådane mål år Enfaldigheten det bäſta.

(x) Af *See*, *Sö*, hafva wi mångfaldige orter nämnde her i Sverige: alla wåra *Sö*by, *Sö*tuna, *Sö*walla &c. &c. åro derefter kallade och icke af *Såd*, ſom man ſtraxt ſkulle tycka.

(y) Ännu i 13:de Seculo kallades Roſlagen (eller femte-

Digitized by Google

larne, som Scytherne her intogo, kallades *Seve*-bårgen (*) eller Siö-bårgen (z).

6. Samma orsak har det, at wårt land kallades fordom *Scandien* (**), Scandinavien (***) eller Scanzien (†) och Skanes-öen; ty på gamla språket år *Skane* en *båt* eller *fartyg* (a), hvaraf de gamle Nordiske nödwåndigt måst betiena sig mer ån andra folkeslag, om de skolat kunna flytta sig mellan wåre holmar. Den södraste delen af Sverige eller landet *Skåne* behåller ånnu detta namn. Scandien har åfven hetat *Balthia* (††) af *Belt*, som på gamla språket år *Sund* eller *Hafvets utlopp* (b). Det år också det *Thule* (†††), som gamle Auctorer omtalat (c), hvilket på

H Göt-

(*) v. sup. Cap. §. 10.

(**) Solin. L. 3. c. 9. it. Græci Auctor. plerique.

(***) Pomp. Mela. L. 3. c. 6. Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 3. L. 8. c. 15.

(†) Jornand. c. 1. 3. & 4. cfr. Script. Edvardi Confess. it. Er. Benz. Coll. Hist. patr.

(††) Plin. Sen. H. N. L. 4. c. 13. L. 37. c. 2. 5. Xenoph. Lampsac. &c. &c.

(†††) Virg. Georg. L. 1. Prudent. in Hermat. vers. 881. &c.

delen af gamla Svea-rike.) *Sia-land*. v. Sturl. T. 1. p. 477 *Sia-land* och *Sia-rike* år alt det samma.

(z) *Siava* år det samma som *Siö*. v. Sturl. i grundspr: T. 1. c. 1. och ånnu heter *Såf* en *Siö-wäxt*, så at ej svårt år at finna orsaken til *Seve*-bårgens namn.

(a) *Skan* år det samma som *skiepp*, *båt*. v. Peringsch. in not. ad vit. Theod. p. 409. ånnu brukas i Götha-rike det ordet *Kana*, en slåda at fara öfver Is med. *Kana* kalla wi ock, *at löpa på is*: liksom *Skeid*, *Skid*, war fordom et lått fartyg: nu kallar man så et redskap at löpa på isen med.

(b) Frislånderne kalla ånnu et hafvets utlopp *Belt*. v. Er. Benz. Coll. Hist. P. it. H. Grotii Proleg. p. 4. & 20. Gamla Runekånningen såger: Laugur er Landa-*belti*: Målaren Landets *bålte*. Pytheas af Marseille kallar Sverige *Basilien*. v. Plin. L. 4. c. 13.

(c) Anton. Diogenes, en gammal Græsk Autor straxt efter Alexander den stores tid, skall efter Photii witnesbörd hafva skrifvit 24 böcker om Thule. v. Bayle Nouvel. de la Republique de Lettres. 1685. p. 132. Det war straxt efter Vodinernes hitflyttning.

Digitized by Google

Götskan betyder *Oö* eller *Holme* (d) så at alla dess namn åro södde af watnet. Som ingen del af werlden warit mer genombruten af siöar, än denna Nordiska; så har ock intet folk warit mer siöfarande, än de gamle Svenske (*): De hafva lefvat på wågorne från den ena åhrstiden til den andra, plögt alla haf i Europa och födt sig dels med handel, dels med fiskande, dels med wåld, som framdeles skall berättas.

(*) Arngr. Jonæ Descr. Isl. c. 1. Jens Wolf. & Petr. Claudii Descr. Norv. c. 30. cfr. Solin. in Polyh. c. 56. ap. Renhielm. in not. ad Torst. Wik. S. &c. &c.

Landets första tilstånd och de äldste Inbyggares föda.

7. Man kan föreställa sig Nordiska jordens tilstånd, då de gamle Scyther och Vodiner den intogo: Ojar,

(d) *Thule*-marken i Norje är endast så kallad af Holmar. Ännu kallas en holme utan för Halmstad *Thylen*; liksom *Thyle-holm* i Halland. Somlige kafva wål giordt *Thule* til en af Britanniska öjarne, (v. Rob. Sibbald. Comment. in Tacit. Germ: it: Nikolsons Skotska Hist. cit. af Er. Benz. Coll. Hist. H. P.) somlige til Island; (v. Ad. Brem. descr. Norv. p. 149. Theod. Thorlac: Diss. de Isl. Wittenb. 1666:) men när man betänker de gamlas kunskap om *Thule*, (til ex: Procop. Cæsar: de R. Goth. L. 2. c. 15. &c) at det war större än Britannien, at der bodde Skridfinnar, at der i 40. dagar om sommaren war ingen natt och äfven så länge om winteren ingen dag, hvilket närmast passar sig med norra delen af Scandinavien &c. när man ock märker, at Island ej warit bebygt förän i 9:de Seculo, då långt förut de gamle beskrifvit *Thule*; så är intet tvifvel, at det ju är Sverige eller Norige. cfr. P. Lagerlöfs Descr. Sv. it. Kirkmejer in exerc. de Plat. Atlantide, 1685. &c. åtminstone har *Thule* warit en del af Scandien, när den i så många Ojar warit delt. Pytheas af Marseille, som war i Norden 300. åhr för Christi födelse, har förmodeligen haft skiål til at giöra *Thule* och *Basilien* (Balthien) til två särskilta Länder. v. P. Lagerlöf Sv. Aut. & Nov. Descr. c. 4.

Digitized by Google

Öjar, holmar och ſkiär öfvertäkte med tiock ſkog; waſs och höga willwäxter, upfylte med odiur och roffoglar. Inga andra frukter, (likſom i början på flera ſtällen i Europa) än de, ſom från ſkapelſen warit jordmonen medfödde (e): inga andra bohags ting, än de, ſom följt med från öſter. Her tänktes ej på det läckra och prydeliga: her war frågan om lifvets uppehälle mot hunger och köld: ſåkraſte födan war wildt och fiſk, medan de ſmå hiordar och boſkaps drifter, hvaruti all rikedom beſtod, ej kunde tilgripas utan med ſtor ſparſamhet: Biörnar och andra willdiur måſte då ſtundom tiena både til mat och kläder (f). Sångarne woro gräs eller diur-fällar, drycken bara watn eller miölk, maten måſt rökt kött, torkad fiſk och ſådant, ſom någorlunda kunde förvaras, medan Salt war en ſå dyrbar wahra. Et folk, ſom måſt lefde på watnet, fann wäl ej fvårt, at göra reſor med *Salt. watn*

H 2 ſina

(e) Andra orter i Europa woro äfven i början måſt utom de läckerheter och förmoner; ſom nu förnöja och nyttia dem ſå mycket: Sielfva det liufliga Italien hade ännu ej ſina ädlaſte ſlags win 600. åhr för Roms bygnad. (Plin. Hiſt. Nat.) Romulus brukade wid Afguda-offren miölk i ſtälle för win. Numa Pompilius wär ock rådd om winet. Latiner och Romare ſlogos om orter för win-wäxten ſkull. Lucullus förde de förſta kårsbären från Pont. Huru ſlätt Tyſkland war upbruſkadt, kan Tacitus berätta. Man kan ſe hos Strabo, at inga ſikonträd, inga winberg woro den tiden i Frankrikes Norra och Wäſtra delar. Cæſar ſäger, at Nervii wid Scelde-ſtrömen hvarken hade eller wille hafva win. cfr. Lagerlöfs Sv. Ant. & Nov. Deſcr. c. 10. Win-wäxten war ännu en ſtor punct i Landſkiftet mellan Caroli Magni Söner.

(f) v. Rolfs-Saga om Grimers aftonmåltid.

Digitized by Google

ſina ſmå fartyg ut til ſin gamla fädernebygd, at hämta Salt, ſom der fans i ymnighet (g), men wägen war dock lång från den ena ändan af ſtora Scythiod til den andra och ſärdeles äfventyrlig i en tid, då näſrätten ſå högt gälde.

Sveriges Adels uprinnelſe.

8. Ordning, Gudadyrkan, Lag och Rättwiſa höllos wäl af Scandianerne ganſka helige, ſåſom deras Fäders beſynnerliga kännetekn från uråldriga tider (*); men de woro länge utan Konungar och Riksſtyrſel (**): Hwar och en Husfader, ſom intagit en wiſs träkt, en wiſs ööd, war ſielf Enwälds-Herre och Domare öfver ſina barn och tienſtehion (h); Hans underſåtare woro wäl ganſka få; men han hade ingen öfver

(*) v. ſupr. Cap. 2. §. 4.

(**) J. Wildes Förbet: p. 53.

(g) De äldſte Scythiſke Salt-grufvor woro emellan floden Danapris och Tauriſka Näſet: der tilwärkades Saltet och ſåldes ſen rundt omkring i ymnighet til alla näſtgränſande folk, ſom det ſielfwa afhämtade. v. Conſtant. Porphyrog. de admin. Imp. p. 113. och Dio Chryſoſt. in Boryſthenitica. p. 437. cit. Bayer. L. c. T. 9. p. 307. Hwarigenom Scytherne hade handel icke allenaſt med Græker, utan ock med Tyrer och Carthaginenſer, ſom då woro de ſtörſte köpmän i werlden. v. Fl. Joſeph. contra Ap. L. 1. Strab. L. 3. Priſcian. in Dionyſ. Feſt. Avien. 431. cfr. E. J. Biörner. L. c. p. 100. in not. Men med tiden kommo Salt-wärken mer och mer i bruk på de orter, ſom nu kallas Ryſsland, Ungern, Pohlen, Neder-Tyſkland &c. få at denna handel blef Scandianerne alt närmare och beqwämligare.

(h) Det war ſom et hufwudſtycke i gamla Celto-Scythiſka Guda-läran, at *Hus-fäder woro Konungar i ſina hus, och Enwäldige öfwer huſtrur, barn och tienſtefolk.* Så brukade ockſå de gamle Britanner. v. Rap. Thoyr. Hiſt. d' Angl. L. 1. p. 11.

Digitized by Google

öfver sig utan Gud allena: den jord, han bebodde, tilhörde honom efter Naturens lag som egen grund, hvilken ärfdes af hans efterkommande med samma rätt: der är första början til *Odal* och Sveriges Adel (i). En sådan husbonde utviste beqvåma ställen för tienlige eller öfverflödige personer af sit medfölje, barn eller tienstefolk, at sätta sig ned, bygga bo det bästa de kunde och wara honom til hielp wid påfordran: der är första uprinnelsen til Sveriges Almoge, som nu kallas *Bönder* (k). *Bonde-Städer.*

9. Til denna tid, då Vodiner, Geloner och Neurer först kommit hit, kan billigt föras den Gudstienst och offer, som detta nitiska Folk giorde sin Gudinna *Disa* (l) eller *Åhring* och *Åhrsväxt*: De hade fun- *Åkerbruk i Sverige.*

(i) Ordet *Adel* är kommit af *Odal*, ägendom. (v. 4. §. in not.) De gamle frie Husbönder, som woro *Odalborne* til sin grund eller *Mån för sig*, (v. Wildes Förber. p. 33.) kallades då endast *Bönder* eller *Boende* och *Besutne-Mån*. I Norige är det namnet länge brukadt; men i Sverige finner man föga spår dertil sedan 1100-talet, då Kung Eric den Heliges Fahr, en Svensk Adelsman, kallades Iedvard *Bonde*, hvars efterkommande sedan behållit Bonde-namnet, oaktadt de warit både Konungar, Grefvar, Fri-Herrar och Adelsmän.

(k) *Bonde-namnet* är tillagt menige Allmogen, sedan Adelen fådt högre tankar, än at sitta ståndigt *Boende* på landet och upbruka sin jord. Då det nu i Europa brukelige Ridderskap upkom genom de Helige krigen och hårfärderne til Ierusalem, begynte Riddare kalla sine Landtboer *Bönder*. Man kan dock ej neka, at ju åtskillige wåre skatte-*Bönders* förfäder warit wårkelige *Bönder* och haft egen grund i de äldste tider, fast deras barn ej förstådt sig på at antaga Ridderskap.

(l) *Thessa, Thisa, Disa*, eljest kallad *Gudarnas Mor*, war

Digitized by Google

ſina ſmå fartyg ut til ſin gamla fädernebygd, at hämta Salt, ſom der fans i ymnighet (g), men wägen war dock lång från den ena ändan af ſtora Scythiod til den andra och ſärdeles äfventyrlig i en tid, då näſrätten ſå högt gälde.

Sveriges Adels uprinnelſe.

8. Ordning, Gudadyrkan, Lag och Rättwiſa höllos wäl af Scandianerne ganſka helige, ſåſom deras Fäders beſynnerliga kännetecken från uråldriga tider (*); men de woro länge utan Konungar och Riksſtyrſel (**): Hvar och en Husfader, ſom intagit en wiſs träkt, en wiſs ööd, war ſielf Enwälds-Herre och Domare öfver ſina barn och tienſtehion (h); Hans underſåtare woro wäl ganſka få; men han hade ingen öfver

(*) v. ſupr. Cap. 2. §. 4.

(**) J. Wildes Förbet: p. 33.

(g) De äldſte Scythiſke Salt-grufvor woro emellan floden Danapris och Tauriſka Näſet: der tilwärkades Saltet och ſåldes ſen rundt omkring i ymnighet til alla näſtgränſande folk, ſom det ſielfwa afhämtade. v. Conſtant. Porphyrog. de admin. Imp. p. 113. och Dio Chryſoſt. in Boryſthenitica. p. 437. cit. Bayer. L. c. T. 9. p. 397. Hvarigenom Scytherne hade handel icke allenaſt med Græker, utan ock med Tyrer och Carthaginenſer, ſom då woro de ſtörſte köpmän i werlden. v. Fl. Joſeph: contra Ap. L. 1. Strab. L. 3. Priſcian. in Dionyſ. Feſt. Avien. 431. cfr. E. J. Biörner. L. c. p. 100. in not. Men med tiden kommo Salt-wärken mer och mer i bruk på de orter, ſom nu kallas Ryſsland, Ungern, Pohlen, Neder-Tyſkland &c. ſå at denna handel blef Scandianerne alt närmare och bequämligare.

(h) Det war ſom et hufvudſtycke i gamla Celto-Scythiſka Guda-läran, at *Hus-fäder woro Konungar i ſina hus, och Enwäldige öfver huſtrur, barn och tienſtefolk.* Så brukade ockſå de gamle Britanner. v. Rap. Thoyr. Hiſt. d' Angl. L. 1. p. 11.

Digitized by Google

öfver sig utan Gud allena: den jord, han bebodde, tillhörde honom efter Naturens lag som egen grund, hvilken ärfdes af hans efterkommande med samma rätt: der är förſta början til *Odal* och Sveriges Adel (i). En sådan husbonde utviſte beqvåma ſtällen för tienlige eller öfverflödige perſoner af ſit medfölje, barn eller tienſtefolk, at ſätta ſig ned, bygga bo det bäſta de kunde och wara honom til hielp wid påfordran: der är förſta uprinnelſen til Sveriges Almoge, ſom nu kallas *Bönder* (k). *Bonde-Städer.*

9. Til denna tid, då Vodiner, Geloner och Neurer förſt kommit hit, kan billigt föras den Gudstienſt och offer, ſom detta nitiſka Folk giorde ſin Gudinna *Diſa* (l) eller *Åbring* och *Åhrsväxt*: De hade fun- *Åkerbruk i Sverige.*

(i) Ordet *Adel* är kommit af *Odal*, ägendom. (v. 4. §. in not.) De gamle frie Husbönder, ſom woro *Odalborne* til ſin grund eller *Män för ſig*, (v. Wildes Förber. p. 33.) kallades då endaſt *Bönder* eller *Boende* och *Beſutne-Män*. I Norige är det namnet länge brukadt; men i Sverige finner man föga ſpår dertil ſedan 1100-talet, då Kung Eric den Heliges Fahr, en Svenſk Adelsman, kallades Iedvard *Bonde*, hvars efterkommande ſedan behållit Bonde-namnet, oaktadt de warit både Konungar, Grefvar, Fri-Herrar och Adelsmän.

(k) *Bonde-namnet* är tillagt menige Allmogen, ſedan Adelen fådt högre tankar, än at ſitta ſtändigt *Boende* på landet och uppbruka ſin jord. Då det nu i Europa brukelige Ridderſkap uppkom genom de Helige krigen och hårfärdene til Ieruſalem, begynte Riddare kalla ſine Landtboer *Bönder*. Man kan dock ej neka, at ju åtſkillige wåre ſkatte-*Bönders* förfäder warit wårkelige *Bönder* och haft egen grund i de äldſte tider, fått deras barn ej förſtådt ſig på at antaga Ridderſkap.

(l) *Thoeſa*, *Thiſa*, *Diſa*, eljeſt kallad *Gudarnas Mor*, war

Digitized by Google

nit för ſig ſkarpa länder och de förnuftigaſte märkte wål, at nöden ſnart wille öfverfalla dem: folket begynte ökas och födan minſkas: I et ſådant tilſtånd war deras tilflykt til Gudomligheten: Oraklet eller ſnarare Afguda-Preſten ſvarade då, *at folket borde delas och utſkickas hvar på ſin kant med en hacka och en hanſke full med ſåd* (m). Geloonerne, ſom å-
(*) 3. §. kermån (*), hafva då förmodeligen med ſtörre flit begynt at afbrånna ſkogar, rödia landet och upodla jorden (n). Då började Såden komma deſſe wandringsmån til ſtörre underſtöd, at de fingo bröd och dricka (o). Då hade de ock tilfälle, at få flere wäxter och deri-

det ſamma ſom *Ceres* eller *Skörden*. Efter henne kallas *Tisdagen*. Då folket ſamlades at offra åt henne, kallades det *Diſa*ting eller *Diſting*, (v. Wildes Förber: p. 274.) hvaraf ännu Upſala-marknad har namn. (v. poſt. c. 5. §. 10. it. c. 6. §. 6.)

(m) De gamle hafva inſvept ſina berättelſer i ſå många dikter och mörker, at det är ſvårt at utleta ſanningen: man har ſagt, at den kloka Diſa Forguns eller Siuſtins Doter (v. J. Wilde H. pr. c. 2. §. 12.) kommit til K. Sigtrud i Sverje hvarken gående eller åkandes eller ridandes, hvarken klädd eller oklädd, då hvarken war Ny eller Nedan &c. (efter hon ſkal kommit i nytendingen, halfſittandes på en bock med et nät öfver bara kroppen &c.) och gifvit honom detta råd; men man ſer ſtrax, at *Diſa* betyder den bärande jorden, ſom, då hon rätt brukas och beſås, är hvarken klädd eller oklädd, behöfvandes ſå granlaga påaktning, når rätta ſtunden kommer, at hon är färdig til ſådens emottagande.

(n) Herifrån är utan tvifvel förſta uphofvet til *Hacke*-hemman. cfr. Peringſch. Attart. p. 4.

(o) Det Turkiſka ordet *Braga*, en hafredrick (v. Strah-

Digitized by Google

deribland Hampa; hvaraf deras fädernes-bygd haft sin finaste dråkt (*), och hvaraf de nu kunde göra bå- (*) Bajer. L. c. T. 3. p. 368.
de segel, tåg och fiskenät.

10. Men innan wåre gamle jordbrukare kunde hinna så långt i sit arbete, måste de ofelbart haft *jårn* (**): det ringa förråd af nödiga wårktyg, som kun- (**) cfr. Aristot. Oecon. L. 1. c. 2.
nat föras från Godhem, war ej tilräckeligt för et nytt folks inrättning: de hafva derföre utan tvifvel från Jårn.
början funnit tilgång dertil i sit Manhem (***). Utan (***) Tacit. de Germ. c. 43.
särdeles möda kunde de wid landets uprödning i wå-
ra bårg up i dagen hitta på malm (p), likså åfven
Myr-malm i skogar och mårar (q) den de smälte un-
der bar himmel med små handbålgar (†), och tilvår- (†) Laur. Benzel. Diss. de Re Metall. Sveog. Upf. 1703. p. 68.
kade som de kunde til sin nödtorft. Smeder woro
wål, som andre handtwårkare, ganska rare; men Nö-
den är en stor låromåstare. Den, som kunde utarbeta
hvad

lenb. L. c. p. 129.) har likhet med wårt *brygga*; så at den saken ej får warit de gamle Scyther wid Asiatiske gråntzen obekant. I gamla tider brukades her i Sverige Pors i stället för humbla til bryggningen. De gamle hade ock hielp til sin dryck af Honung, hvaraf de giorde miöd; men det sträkte sig ej längre, ån til de ypperste och förmögnaste i landet.

(p) Garpebårgs-så wål som Stora Kopparbårgs-grufvors ålder förer Zach. Holenius (Diss. de Dalekarlia. Upf. 1722 och 26.) genom Joh. Ott. Silfverströms och And. Swabs bevis, längre tilbaka, ån Christi födelse, påstående at *Carperne*, et folk, som följde med Svever och Göter, (v. Zosim. Jornand. Oros. &c.) gifvit *Garpeberget* namn.

(q) I Dalarne, särdeles i Lima Sokn, ser man ånnu bonden upgråfva sin myr-malm och hel ensam, utan masugn och utan stångjårns-hammar, tilvårka sit jårn med sin lilla eld.

Digitized by Google

hvad til hushållsredskap behöfdes, blef anfodd med mycken heder: men den som smidde goda egg-järn, besynnerligen Svärd (r), blef hållen för en half-Gud (s). Imedlertid war järnet i förstone mycket dyrbart (t), så at ej alle hade råd dertil: de, som bodde wid Swe-

(r) Goda svärd höllos i åldsta tiderne för dyrbar egendom; ty de woro svåre at få. Man gaf dem wissa namn, som *Tirfing*, *Risanöt*, *Angurvadal*, *Nagelring*, *Mimmung*, *Mannatyr* &c. &c. v. Verel. Not. ad Herv. S. p. 49. och altid tillades dem för wärdet skul någon förunderlig egenskap, til ex: at aldrig blottas utan bane, at bita likså wäl på järn som på klåde &c. &c. hvilket den enfaldiga tiden trodde. Pilar woro ocksså mycket rare och dyrbare, och som måsta ågendömen den tiden bestod i wapn; så blefvo de ock barn och barnabarn förbehålline: deraf är ordet *Arf* kommit, ty *Arf* betydde *pil* på gamla språket. v. Math. Bergstedt Dissert. de Polynomia Scand. Upsl. 1707.

(s) Den ryktbare Smeden *Welindt*, som orått menas hafva gifvit namn åt Willands-häradi Skåne, emedan det förer hammar och tång i sit märke, är omtalad som en öfvernaturlig konstnär. Det war ock efter folkets tro den tiden ogörligt, at något svärd eller godt smide kunde frambringas utan hielp af dvärgar, troll eller någon Gudomlighet, hvarpå många exempel kunde anföras.

(t) På tämmelig kort tid giorde dock järnbrytningen sådane framsteg, at de gamle Svenske kunde sälja malm til främmande: det kan dömas af Geogr. Nubiens. (ex vers. Lat. Gabr. Sionitæ & Joan. Hesronitæ Maronit: Clim. 1. part 7.) som talar wäl om en Indisk Ö; men det lär wara samma Indiska Ö, som Neander in Chron. Hist. p. 207. sätter bland de Nordiska, upräknandes Sverje, Dannemark, Norje &c. &c. (cfr. Laur. Benzel. L. c. p. 8.) ty ingen Indisk eller Americanisk Ö,

Digitized by Google

Sewebårgets östra ända i Finland, hvilka födde sig mäst med jakt, måste nöja sig med beslag på sine pilar af ben (*). Kopparen war wäl rarare, dock fants han hos de gamla Scyther (**), och deras barn i Sverige hafva förmodeligen ej heller warit honom förutan; ty han brukades wid offren til deras Gudar (***). Det är säkert, at strax efter Christi födelse hade de Romare hört talas om koppar, upfunnen i en del af Germanien (†), och som de under det namnet begrepo alla wåra Scandiska öjar (u), kallandes wårt *Sewe*-bårg *Germaniens-hufvud* (††), så har det ej annorstädes kunnat wara än her.

(*) Tacit. de Germ. ap. H. Groc. prol. p. 56.

Koppar.

(**) cfr. Plato in Dial. Critias.

(***) cfr. Huj. Hist. c. 4. §. 1. c. 6. §. 13.

(†) C Plin. L. 34. c. 1.

(††) v. supr 1. Cap. 10. §.

11. Men fastän Nordens gamle Invånare nu bör jat råka på hvad dem til deras uppehälle och större bequämlighet war nödigt; så bör man dock aldeles icke taga dem på den foten, at de alle her nedslagit sina tomter och fäst sig til wåra bårg för ewärdeliga tider: det war aldrig de äldsta flyttningars, mycket mindre de Nordiskas tänkesätt. Alla folk i werlden hafva svåfvat omkring hit och dit innan de rotat sig på et wist ställe. Skaparen hade infatt i menniskian den lusten,

Scandianerne et wandrande släkte.

besynnerligen en sådan, som sålde Järn til främmande, kunde eljest wara dem gamlom bekant.

(u) Plin. L. 4. c. 13. talar om Ingevonernes land wid Sewebårgets fot som första delen af *Germanien*, och Solin. c. 32. säjer, at Ingevonerne wid Sewebårget begynte *Germaniska* namnet. Tacit. Germ. c. 43. 46. räknar Sviones, Sitones, ibland *Germanerne*, dem han sträcker ända up til Ishafvet. Pomponius Mela L. 3. c. 3. 6. säjer än mer, at *Teutoni* (Tyskarne) behodde Scandinavien. Det bevisar alt, at Germaner, Svenskar och Tyskar woro alt et folk i de Romares tankar. cfr. Cluver. Germ. Antiq. L. 1. p. 79.

Digitized by Google

åt intaga och upfylla jorden: den har ock blifvit, liksom alla andra böjelser, både brukad och missbrukad: Abraham, som war en stor Husfader och en Förste för et litet tilwäxande Folk, sade wänligen til Lot när landet ei kunde fördraga, at de bodde tilhopa (*): *Står icke alt landet dig öpet? skilg dig ifrån mig: wil du til wänster, så wil jag til höger eller tvertom:* men mycket oftare har man hört, at det ena slägtet wåldsamligen utrotat och förjagat det andra. Det war den tidens smak: och ju magrare et land fans, ju snarare skickade det nya folkswärmar ifrån sig: det är naturligt: de, som råkat behagelig jordmon och goda lägenheter, woro nögde och tykte sig ej behöfva, at ymsa såten; men det war ej så med dem, som stadnat mellan klippor under en strängare himmel: de kunde ej så mycket öka sig förån trängslen blef efter deras tycke för stor och de således tvungne, at söka utrymme: wåra Scandianer woro desutan et så wandrande Folk, at de hemma i sin förste bygd aldrig woro länge på et ställe (**): hvad stadighet kunde man då fordra af dem på wåra bärg?

(*) Gen. c. 13. v. 6. 7. 8. 9.

(**) v. supr. c. 2. §. 4. 8. 12.

Svevernes utgång.

12. De förökte sig ofelbart til et ansenligt antal på trehundrade åhr (x), hälst som de woro et mycket

(x) Man kan åtminstone räkna at 1000. personer kommit af et hionelag i tolf leder: om man nu allena räknar trettio hionelag, så blir det til det minsta 30000 personer af 60 på litet mer än 300. åhr eller wid pass i 10. eller högst 12 leder. Tager man nu helften eller tredingen deraf, så hafva åtminstone 15000 eller 10000 wapnföra Svever kunnat fara ur Scandien, hvilket giorde en ansenlig hop i den tiden, som snart fick flera med sig och wäxte til et stort folk.

Digitized by Google

ket aflände Slåkte och hvar och en Man efter gamla Scythiska leden hade flera huftrur (*), så at wid pass et hundrade åhr för Christi tid giorde wårt Sewebårgska Folk et stort utskott (**) från sig til främmande länder, som af sin födelse ort kallades *Sever* (y) eller *Svever* (***). Desse utgingo förmodeligen samma wåg, som sedermera måst alla Scandiska utflyttningar, genom östra orterne, hvilken war dem bequämast och båst bekant. Estländska neigden blef af dem upfylt (z) liksom flera utmed östersiön ända in til Nedre-Tyskland (a); ty på et ställe blefvo de ej längre qvare än högst et åhr (†), så at de hvarken brukade jorden eller förwarade frukten (††). De besökte också Holsten, Jutland och Danska öjarne (†††), som då mycket gömde sig under watnet och woro ganska små (b): dock hafva desse orter utan tvifvel åfven blifvit intagne af andre Svever eller Göter (*), som utan så lång omwåg kommit ur Scandiens södra

(*) Strab. L. 7. p. 297. Guill. Pictau. de Scand. f. 40. &c. &c.

(**) cfr. Dio. Caff. de Druf. L. 55. Strab. L. 7. Tacit. de Germ. c. 45.

(***) Carol. Stephan. Dict. Hift. Geogr. voce *Sævi*. Chron. Engelhusii ap. Leibnitium p. 1005. Sheringham. de Orig. Angl. c. 8. p. 210. Melancht. Chron. Carion. &c.

(†) Cæsar de Bell. Gall. L. 4.

(††) Strabo de Geogr. L. 7.

(†††) Rap. Thoyr. Hift. d'Angl. L. c. p. 78.

(*) cfr. Rap. Thoyr. L. c. L. 1, p. 80.

(y) Icke af *Schweben*, Swåfva, som B. G. Struv. Not. Svev. Ant. säjer och flere, som ej besinna at de kommit från Bårget *Sevo*. (v. supr. C. 1. 10. §. in not.)

(z) Esterne hade samma seder och dråkt som *Sverne* och ofelbart samma språk, efter de talade Britanniska. v. Tacit. de Germ. c. 43. §. 2. cit. af B. G. Struv. Not. Suev. Ant. p. 5. Buchanan. Hist. Scot. p. 51.

(a) De bodde ut med Östersiön. v. B. G. Struv. Corp. Hist. Germ. Sect. 1. p. 9. deras medelpunct war en tid, der nu *Brunswik* år. v. Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 81. En del af dem kallades *Longobarder*, hvarom mer framdeles.

(b) Cluver. Germ. L. 2. c. 22. giffar orått och mot Naturens lopp, når han menar, at Jutland och Danska öjarne fordom warit större, men sedermera blifvit af hafvet förminskade.

Digitized by Google

ända och således stört tilsammans med sine öster-Sevi-ske släktingar på Jutska (c) och Tyska botnen (*).

13. Sveverne blandade sig ihop med Saxer och Franker, med hvilka de wäl hade enahanda ursprung från Scythien (**); men blefvo nu på ny räkning (d) så godt som et Folk (***). Under Sveviska namnet stråk-

(*) cfr. Lœscher. in Liter. Celt. Thes. E. & J. G. Wachter. præf. ad Gloss. Germ. §. 37. 38.

(**) 2. Cap. 3. §.

(***) cfr. Temple Introduct. à l'Hist. d'Angleterre.

(c) *Jutland* har sit namn af de från Scandien komne *Göter*, hvilka ofta äro af olika tungor kallade *Gioter*, *Joter*, *Güter*, *Geatuner*, *Jotuner*, *Jeter*, *Juiter* och *Jutar*. v. Ethelverd. Hist. L. 1. Sheringh. de orig. Angl. p. 36. ed. Canterb. 1670. 8:o. Det är underligt, at åtskillige eljest lärde män welat gifwa särskilta uprinnelser til *Götska* och *Jutska* namnen: mig tyks at Konungen i Dannemark kallar sig med rätta *Gottis Konung* i anseende til *Jutland*.

(d) En löjlig och barnslig träta har warit emellan Svenskar och Tyskar om åldren: Tyskarne hafva sagt, at de Svenske härstammat af dem: de Svenske åter, at Tyskarne äro deras barn. Med begges tillåtelse de hafva båda orätt: det ena folket kan ej såjas wara kommit af det andra, mer än den ene brodren kan giöra sig til den andres Fahr, men derföre underlåta de ej begge at hafva enahanda ursprung från Scythien, enahanda Gudstienst af början, enahanda seder, enahanda språk, (v. J. J. Mascov geschicht. der Teutsch. c. 1. §. 2.) liksom Norrmän, Danske, Engellåndare, Nederländare och Fransoser, så at om Romerska Språket ej warit, så hade Franska och Tyska Bonden utan tvifvel ännu kunnat förstå hvaran utan tolk. Jag wet dessutan icke hvarföre man med så stor nit welat tilwälla sig den hedren, at wara äldst, liksom et Folks Åhra deruti bestodo. Wår Scandiska öjebygd räknades ock fordom som en del af Germanien. v. Tacit. Plin. &c. cfr. J. J. Mascov. L. c.

Digitized by Google

ſträkte ſig deras wälde (e) både ofvan och nedan om Elben (f) och i et ſtrek bredevid Saxerne ända til Rhenſtrömmen (*), medan Saxerne bodde i wåſtra Tyſkland alt intil hafvet (**) och Frankerne intogo Galliſka Nederland och ſielfva Walland (g). Af deſſa folk woro *Sveverne* Italiens närmaſte grannar (***) och i ſådan wördnad hos de Romare, at Cæſar (†) kallar dem *det förſta och ſtridsmanligaſte folk af alla Germaner*. De gamle Tyſkar, ſom bebodde landet innan Svevernes ankomſt, tilſtodo ſielfve genom ſina ſåndebud til Cæſar, at Sveverne woro de endaſte, ſom de ſviktade före, menandes ſielfva de odödelige Gudar finna i dem ſine likar (††). En del af dem gick öfver Rhen-ſtrömmen och ſatte ſig ned i den orten, ſom nu efter dem heter *Schweitz* (†††). En del följde ſedan Wandaler och Alaner öfver Gallien til Spanien (*); men af dem, ſom blifvit qvarboende i Tyſkland, har den trakten fådt namn, ſom nu kallas *Schwaben*.

(*) Strab. ap. Sheringh. L. c. p. 29.
(**) cfr. Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 78.
(***) Rapin Thoyr. L. c.
(†) Bell. Gall. L. 4.
(††) Cæſar. L. 4. Comment. cfr. Bayle. Nouvell. de la Repubi. de Lettres. 1685. p. 137.
(†††) J. Stumpfius (ex Gilgone Tſchudi vel Scythico) ap. C. Lund. Zamolx. c. 2. §. 14. Jul. Cæſ. Scaliger in orat Funebr. Germ. qui ad Vien: cecid: Beat: Rhenan. Rer. Goth. L. 1. p. 78. Theſaur. Polit. ex vers. Gaſp. Ens. P. 1. apoteleſm. 49. Jo. Jac. Birchero d. Arct. Alex. p. 6. Verel. not. ad Herv. p. 8. Loccen. Ant. S. G. L. 3. c. 8. cfr. Fabric. Chemnicenſ. de orig. Sax. L. 1. ap. Sheringh. de orig. Angl. p. 37. H. Grot. in præfat. ad Hiſt. Goth. Melch. Goldaſt. in præfat. ad Parænet. A. 1603. &c.

14. Bland Sveverne räknades et folk, ſom kallades *Ingevoner* (**) eller *Ingemän* (h), *Engemän* och *An-*

(e) Lucanus ſäjer om den Sveviſka utflyttningen ur Sverige: - - -

Fundit ab extremo flavos aquilone Suëvos
Albis & indomitum Rheni caput - - -

intygandes, at *de Gulhårige Severne från ytterſte Norden nedſatte ſig wid Elben och Rhenſtrömmen.*

(f) *Elbe* är det ſamma ſom *Elf* eller *Åd* på Svenſka.

(g) *Walland* kallades fordom det ſom ſedan blifvit kalladt *Gualland* eller *Gallien*.

(h) Åtſkillige Lärde hafva trodt, at de Ingevoner, ſom Plinius och Tacitus omtala, warit wår *Inglinga*-ſläkt, ſom regerat öfver Sverige; men de låra miſstagit ſig;

(*) Eman. Theſauro. del Regno d' Italia

tit: *Szevi*. cit. Chron. Isidor. &c.

(**) C. Plin. L. 4. c. 13. Tacit. de mor. Germ. c. 2. Solin. c. 32. H. Grot. prol. p. 5.

(†) Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 80.

(††) Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 82.

(†††) Rap. Thoyras L. c.

Angemån, som bodde i Anglar, wråar eller trånga orter mellan bårg och siöar (i), dem de uptogo til wåxlig mark (k). Af dem åro *Ingermanland*, *Angermanland* och flera orter (l) i Sverige nåmde, hvilkas afföda bland Sveverne kallades *Angler* och orterne, som de bebodde, *Engern* i Neder-Tyskland och *Angeln* (m) i Old-Sassen eller Holsten. Desse sållade sig sedermera tilsammans med Saxerne (†) och under namn af *Anglo*-Saxer gingo på fyrahundrade-talet efter Christi födelse öfver til Britannien (n), som efter dem år kallad *Engeland*: der införde de samma Gudadyrkan (††), seder och språk, som Severne brukade i Scandien och hafva många orter i Engeland ånnu namn af Vodinerne (†††). Christendomen war då inkommen i det landet; men alt hade så wanslåktat genom wålluster och andra laster, at Anglosaxerne stiftade der liksom

ty *Ynglinge*-slåkten af *Yngue* eller *Yngue*-Frey upkom icke förån långt efter den tid, då Ingevonerne woro redan bekante hos de Romare.

(i) *Trångsel* heter ånnu *Enge* på Tyska, hvilket kommer öfverens med det Latinska *Angulus*: men Latinerne talte också Celtiska. v. le Pere Pezron. ap. Rap. Thoyr. Hist. d' Angl. L. 1. p. 10. Pelloutier de l' origine de Celtes. &c. Sielfva Svenska ordet *Trång*; *trånga* &c. år en sammansåttning af *Taur* (bårg) och *ång* (knapp, förlite rymlig), så at *Taur-ånge*, *trånge*, *tr-ångsel* ej annat i början betydt ån et knapt rum mellan bårgen.

(k) Ånnu heter sådan gräs-mark *Ång* och *Ångwall* på Svenska.

(l) Engelholm i Skåne skall heta efter Anglerne. v. Floræi Flor. Ant. Scan. p. 12.

(m) *Ång-land*, *Eng-land* will således såja så mycket å gamla Nordiska språket som *trångt-land*. (en wrå

(n) Deras första landstigning på Engeland skiedde

som en ny werld och nya riken (*). Med Sveverne följde ännu et slägte alt ifrån Scandien, som kallades Marcomanner (o), hvilka flytte sig ned åt Böhmen. På 80. talet efter Christi födelse begrade de emot Keysar Domitianus och lång tid derester (p) slöt Marc. Aurel. Antonius en fredshandel med deras Konung Waldemar (**).

(*) Rap. Thoyr. L. c. p. 87.

(**) v. Barbeyrac. Supl. au Corp. Dipl. de Du Mont. T. 1.

15. Från den tiden, då Svevernes rörelser i Tyskland nalkades Italien (***), blefvo wåre gamle hemmasittande Scandianer och Sevebärgs Inbyggare de Romare alt mer och mer bekante (†); deras Auctorer begynte då, och andra efter dem, at tala om *Gothiner* (q), *Chædiner* (r), *Juter* (s) eller *Guttoner* (††)

De Romare begynna at känna Scandien.

(***) v. supr. 13. §.

(†) Ægid. LaCarr. not. in Tacit. de Germ. c. 1. cfr. Plin. L. 2. c. 108.

449. (v. Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 94.) under Hengst och Horst, med 900. man, som dock ej alla gingo på en gång öfver: deras fartyg kallas af Latinska Scribenter *Ciulæ*, det är på Svenska *Kiölar*, Angl. *Keels*. v. Rap. Thoyr. L. c. p. 93.

(o) Efter dem heter ännu *Marks*-härad wid Sevebärgets wästra ända straxt wid Götheborg: *Mark* är på Götska et *Måsigt-land* af *Mar*, *Möre*, *Myra* &c. hvaraf detta slägtet fädt namn. De Norske hafva mäst altid kallat hela wårt Dahls-land *Markerne*. cfr. Sturl. T. 1. p. 307. som ock säjer, c. 37. Svidiod är *Markland* mikid: Sumpigt och watnigt land. Deraf heter ock Danne*mark*.

(p) A. C. 172.

(q) Tacit. L. c. c. 43. p. 2. talar om *Gothiner* och *Oser* (Göter och Asar) som Sveviska folk.

(r) Ptolom. Geogr. L. 2. kallar Göterne eller Gothinerne *Chædiner:* de nemligen, som bo i Skåne, efter hvilka *Gödinge* eller *Gyinge*-härad ännu har namn.

(s) *Juter* åro Ptolomei *Söder-Göter*. Geogr. L. 2.

Digitized by Google

(††) Plin. L. 4. c. 4. (††), *Sedoner* (t), *Svioner* (u), *Siutoner* (x), *Sithoner* (y), *Sithoniſke Jättar* (z), *Semnoner* (a), *Helle-*

(t) Ptolom. och Strabo ap. Hug. Grot. prol. p. 5. kalla de Svenſke *Sedoner*.

(u) *Svionernes* hundari eller härader af hundrade byar, talar Cæſar om: de bell. Gall. L. 4. c. 3. cfr. Tacit c. 44.

(x) *Siutones* är et giordt namn af Svioner och Scyther, hvilket brukas af Venant. Fortunat. ſom leſde A. 580. v. Hug. Grot. prol. p. 4.

(y) Om *Sithonerne* ſiunger Ovidius, Faſt. L. 3. v. 715. *Sithones* & Scythicos longum narrare triumphos. *Det är långt, at uprâkna de Svenſka Segrar.* Om Sitonerne talar ock Tacitus de Germ. c. 45. hållandes dem för de ſamma ſom Svionerne, allenaſt, at de bo mer åt Norr. Efter mit tycke menas hermed inge andre än Sigtuna-boerne, hvilka den tiden hade förträde för de måſta folken i Scandien. På K. Oloſs mynt kallas ännu Sigtuna *Situn*, ſå at ej är underligt om Folket kallades *Situner* eller *Sitoner*.

(z) Lycophron ap. Shering. de orig. Angl. c. 16. p. 483. talar om de *Sithoniſke Jättar*, ſom ſkôflade öfre Italien och intogo Piſa. De woro de ſamma ſom Semnonerne. (v. infr.)

(a) Tacit. in annot. & de Germ. c. 39. talar om *Semnonernes* centum-pagis eller *härader*, hvilket år det ſamma ſom *Semming*-hundra hårad i Upland. Semnoner kallades ock de, ſom ſlogo Romerſka krigshären wid Allia och intogo Rom, Piſa &c. v. Plutarch. in Camill. At de warit från wåra orter, witnar Florus L. 1. 13. ſom ſåger dem kommit från de ytterſta (Nordiſka) länder, hvilka åro kringflutne af hafvet. Deſſe *Semnoner* eller *Svenſke Upländningar* woro i ſtort rykte för ſin Gudadyrkan, hvilken ock hos dem war förnämſt i hela Norden. cfr. Tacit. de Germ. c. 39.

Digitized by Google

Hellevioner (b), *Lygier* (c), *Arier* bland *Lugomannerne* (d), *Elyſier* (e), *Næharvaler* (f), *Daucioner* (g), *Eſter* (h), eller *Iſtævoner* (*) *Vinuler* (i), *Wandaler* eller *Vender* (**) och mångfaldiga ſlåkten, ſom wi nu efter ſå många tidernes och ſpråkens åndringar hafva ſvårt för at igenkånna. De begynte då förſt beſkrifva wårt Sverige: til exempel: "Huru måktige Svionerne woro i folk och wapn; "men ſårdeles i ſkiepp, hvartil deras belågenhet i haf-"vet gaf dem tilfälle: huru deras ſmå och låtta fartyg "kunde lågga til lands med båda ſtammarne (k) och

(*) Plin. L. 4. c. 4.
(**) Plin. L. c. Tacit. de Germ. c. 2.

K "ros

(b) *Hellevioner*, hvilkas ſoo byar Plinius omtalar L. 4. c. 13. tror Meſſenius Scond. Illuſtr. T. 1. wara de Öſtgötar och Smålånningar, ſom bo wid *Holveden*. cfr. Verelii not. ad Herv. p. 16.

(c) *Lygier*: de ſom bodde wid *Lögern*, Målaren. v. E. J. Biörners Introd. in Ant. Hyperb. p. 8.

(d) *Arios* inter *Lugomannos*: ſåger Tacitus de Germ. Det tycks wara *Aros*-boerne wid wåra *Aros*, (öſtra och wåſtra) *Aros* hundari, Kungs*ara* (af *Ar*, åå) &c. ibland *Lögermännerne*, Målar-boerne.

(e) *Elyſier* i *Liusbeden* eller *Liusdalen* i Helſingeland.

(f) *Nåharvaler*: *Norala* eller *Nårvalls*-boar i Helſingeland. v. E. J. Biörner. Introd. in Ant. &c. p. 8.

(g) *Daucioner* kallar Ptolomæus *de Danſke*. Geogr. L. 2.

(h) *Eſter* (v. Tacit. L. c. c. 43.) Eſtlånningar.

(i) *Winuler* woro Wender eller Wandaler. v. H. Grot. prol. p. 19. Den lårde mannen drar af dem Wallonerne; men det Folket år ej annat ån en låmning af *Gualloner*, *Gualler* eller *Galler*.

(k) Sådane fartyg brukade ock Scytherne wid Svart-hafvet och kallade dem *Camar* eller *Gammar* v. Tacit. Hiſt. L. 3. c. 47. cfr. Grot. in Orig. Auſeric. &. B. De la Hontan. Deſcr. Itin. Amer. Septent.

Digitized by Google

"ros bara med åhror: huru folken der ofta ymsade bo-
"nings-platser: huru de måste Nordiske, som Lap-
"par och Helsingar (l), hade fötter och mer skapnad
"som håstar, biörnar och andra diur, hvilket ej annat
"betyder ån deras pälsar, rens-hudar, lappstöflar,
"kångor &c. huru wilde Finnarne woro och hvad får-
"dighet de ägde, at skiuta med pilar: huru hafvet två
"gånger om dygnet hwälfde sig ut och in wid stran-
"derne (m): huru der woro stora nyss upfundna öjar:
(*) Plin. H. N. L. 4. c. 12. "huru landet war godt och luften wäl blandad (*):
"huru ofvanför de Svenske eller mer åt norr war et
"stilla örörligt Haf, der werlden tog sin ända (n): hu-
(**) Tacit. de Germ. c. 35. & 46. Plin. H. N. L. 2. c. 108. L. 4. c. 13. L. 15. c. 1. cfr. H. Grot. prol. p. 56. "ru Solens nedgång giorde det Hafvet hårdt och klart,
"at det förtog stierne-liuset, gifvandes stort liud och
"buller, når det hof sig, hvartil ock inbillningen lade
"det, at Gudars skapnader och hufvudstrimmor (o)
"deröfver syntes på himmelen (**).

Nya Inbyggare i Scandien. 16. Strax efter Svevernes utgång ur Scandien kommo nya slåkten i deras ställen från Scythien genom Sevebårgens östra kant i Finland och Norländerne. Det war i Mithridatiska krigstiden, som för det-
(***) C. a. §. 23. ta år beråtrat (***), då Romerska wapnen begynte blifva Scytherne förhatelige: En del af detta folk rörde sig wäl strax wid pass sin åhr efter Mithridatis död
(†) Bayer L. c. T. 2. p. 324. (†) och wiste sin tapperhet med den gamla rika handels-

(l) Tacit. c. 46. kallar dem *Hellasierne*.

(m) Hafvets Ebbe och flod på Svenska kuster wid Westersiön liksom i Elben och i Holland.

(n) Ishafvet ofvanför Norrige åt Grönland och Nova Zembla.

(o) Wåra Norrskien, Nordbloss, som når de åro mycket starka, kallas af wår Allmoge *Himmelstekn*.

Digitized by Google

delsstaden Olbias (p) återtagande, femtio sex åhr widlag för Christi födelse, då Gôtiska namnet först kom i almännare bruk; men så hade dock en del längre skilgt sig från de Pontiska bullren. En wyrdig Husfader eller Bo-mader *Fornjoter* (q), förmodeligen af *Jumalers* (r) eller Gudars ätt, hade med sina Barn och medföljare fått sin boning til et rikes anläggning i den delen af Jotna-hem eller Gôternes egendom, som kallades *Kuen*-land, (s) nu en del af Rysslands

(p) Olbia låg wid Borysthenes och kallades efter all liknelse af wåre gamle Scandianer *Alfhem*. *Olbe*, *Albe*, *Alf* war hos Scytherne alt et och betydde *bårg*, som eljest af Celterne kallades *Alper*. Deraf har *Alvaren* på Öland sit namn, som ej annat är en bårgstrakt. *Alybe* war en af Herculis stoder i Spanien, hvaromkring folket kallades *Olbister*. v. Steph. de Urb. p. 610. *Alp* kallades *bårg* hos Britannerne. v. Boxh. Gloss. in coll. Leibniz. T. 2. *Olpe*, et slott på et bårg i Argiernes land. v. Thucyd. L. 3. c. 105.

(q) *Fornjoter* är det samma som *Forna Jotun*, gamle *Jetten* eller *Gôten*: kanskie också *Forni-Otin*, gamle *Odin* eller *Vodinen*, anföraren för en hop *Otèner* eller *Budiner*. Edda tycks kalla honom *Bore* eller *Nordlänningen*. v. E. J. Biörner. Introd. ad ant. Hyp. p. 10.

(r) *Jumal*, *Humal* betydde *Gud* på gamla språket: deraf är ock *Amaliske* slåkten nämnd. cfr. c. 4. §. 11. in not. ad Humle-wik.

(s) *Kuenland* menar Peringsch. L. c. hafva gifvit namn åt *Cajana*. Det kan wål wara; men om *Quenland* just är et *Qvinno-land* eller *Amazoners land*, det är owisst. Sagan om *Amazonerne* anses nu mer med skiål för en Dikt. *Kue* eller *Chue* heter ännu hos Ostiackerne, (et Hunniskt slåkte) en *hufvudstad* eller förnäm bonings-plats. v. Strahlenb. L. c. p. 95. 96. den gamla Ryska hufvudstaden *Chunigård* kallas af Helmold. Chron. Slav. p. 1. *Chue*,

Digitized by Google

land och hela Finland med Öfter-och Weſterbotn (*), hvarigenom förſta ingången warit i wårt land (**), likſom ock ſedermera de gamlas ſtändiga utgång. Hans tre Söner *Kare*, *Loge* och *Hlær* eller *Ægir* (t), dem han aflat med ſin huſtru *Laufeja* (u), ſpridde ſig med flera hushåll widare ut i Scandien (***) och ned til deſs ſödra delar (x), ſedan deras Ryſka och Finſka hembygd blifvit dem förtrång genom flera Slåktens tilſtötande från gamla Scythien (y). *Kare* behöll

(*) Peringſch. Attart. T. 8. p. 86.

(**) Meſſenii Scond. Illuſt. T. 1. p. 4.

(***) J. Wildes Förber. p. 29. &c.

af Ad. Bremenſ. *Chiven.* cfr. Henr. Bangerts Obſerv. ad Chron. Helm. p. 3. Turkomanniſka Chanens hufvudſtad kallas ock *Chiva.* v. Strahlenb. L. c.

(t) E. J. Biörner L. c. ſåjer, at Edda kallar deſſe tre: *Oden*, *Wile* och *Wey* eller ock *Ygge*, *Gymir* och *Aſkr.*

(u) Ho wet, om icke denna Lauf-Eya warit likſå ſnart en ſkuta ſom en huſtru? *Lauf-Eya* och *Ö-Löpare* är alt et: den åldſta tiden kunde knapt berätta något, utan på inbundit ſått och genom gåtor: ſkieppet, ſom upammat Fornjoters ſöner i et ſtändigt ſiöleſverne, kunde wål kallas deras Mor och Fornjoters huſtru, ſom altid låg på watnet.

(x) J. Wilde L. c. och Peringſch. L. c. &c. &c. ſåja, at Loge gifvit *Lögern* (Målaren) namn och Hlær *Leſſö* eller Hlåſſö i Dannemark: åtminſtone låra de hafwa öfverfarit dem och der utbrædt ſig; men med namnen är det en annan ſak: alla *Nomina Propria* eller egne namn hafva warit *Appellativa* eller allmänna ord tilförne. Det låter altid miſstänkt, at draga orters och hela folks namn af perſoners, likſom Sverje af *Sven*, Upſala af *Ubbe* &c. &c.

(y) Denna inflyttning i Scandinavien eller den näſt derpå följande år den, ſom Lœſcher in Literat. Celtic. theſ. 30. 31. omtalar, och hvarmed J. G. Wachter in præf. ad Gloſſ. Germ. §. 45. ſöker ſtyrka den orimliga mening, at hela Götſka Nationen kommit från Tyſkland

Digitized by Google

höll dock sin Fäderne egendom Jotneland (z) och blef efter sin död dyrkad som en Wåder-Gud, efter han warit så lyckelig, at segla så ofta fram och tilbaka med god wind: hans Son *Froste-Jokul* (a), så kal-

 lad

til Sverige. Han beropar sig åfven på D. Lutheri ord de nom. propr. Germ. p. 6. *Ty Göterne hafva warit Germaner*, likom Germaner och Göter ej kunnat wara et slags folk, utan at det ena alstrat det andra: de hafva warit två grenar af samma rot.

(z) *Jotunland* (Götaland) kallades ock *Jättehem* eller Jätteland, hvaraf man menar *Jemteland* fådt namn. De gamle Scandiske Göter, som förde en tarflig och nykter lefnad, utan så fina retelser för böjelserne som deras barn, öfvandes kroppen från barndomen i de rörelser, som bibehöllo honom wid en ståndig hälsa, woro et mycket storwäxt slägte (cfr. Quintil. declamat. pro Milite. Plin. Hist. Nat. L. 2. c. 78. Bernegg. quæst. in Tacit. 42. J. Bapt. Portæ Physiogn. L. 1. c. 10. Couring. Diss. de Germanor. Corp. hab. ant. & nov. causs. &c.) så at af desse *Jotnar* eller *Göter* är Jettenamnet kommit: mången har derföre trodt, at alle desse förste Inwånare warit Jättar eller Resar, hälst som både Pytheas af Marseille L. 37. c. 2. och Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 14. p. 68. berätta om desse *Jättar*. Man kan wäl ej neka, at ju Resar eller menniskior af en obäkelig skapnad ofta funnits, som både den Helga Skrift och de werldsliga omtala (v. Verel. Not. ad Herv. S. p. 12. Plin. H. Nat. L. 7. c. 16. Solin. c. 5. Hieron. Benz. de detut. Fret. Magale: Bernh. Jansson. P. 9. Amer. cfr. Grot. Dissert. 1. De orig. Americ. Gent. Acosta. L. 7. c. 3.): Det är tilsåjandes, Missfödsel, och sådane ser man stundom ännu i werlden; men at tilwita et helt folk et sådant lyte, det är äfven så hårdt, som saken i sig sielf är onaturlig och orimlig.

(a) Denne Froste är ock kallad *Fro* och äfven hållen för en *Wåder-Gud* (v. Stephan. ad Sax. L. 3.)

Digitized by Google

lad af froſt och kåld, ſtyrde ſin Fädernebygd wid paſs femtio åhr för Chriſti födelſe och aflade *Snær* eller *Snó* (b); ſom hinde til en ganſka hög ålder (*), warandes Kuenlands och Norra Scandiens Domare den tid, då werldenes Frälſare antog Mandom och uplyſte Hedniſka mörkret.

(*) Peringſch. L. c.

4. Cap.

(b) Snö den gamle hade en ſon *Thor* och tre döttrar *Drifva*, *Taun* och *Dumbr*. v. Peringſch. L. c. p. 87. cfr. Meſſ. cenſ. p. 19. Det år märkeligt, huru de gamle råttat ſina namn efter naturen: likſom *wädret* giör *kölden*, *kölden ſnöen* och *ſnöen drifvan*, ſå war *Wäder-Guden Fahr* åt Froſte-Jokul, Froſte åt Snö och Snö åt Drifva.

Digitized by Google

4. Cap.

1.

Förſta Bekantſkapen mellan Sverige och Romerſka Riket.

Auguſtus ſatt på Romerſke thronen, når det Rikets makt och heder ſtigit til ſin högſta glans och nåſtan intet folk tordes mer upſåtta ſig mot de Romare. Han fan dock i de Germaniſka folkeſlag, *Svever*, *Saxer*, *Franker* och flera et motſtånd, ſom han icke förmodat och ſom gick honom nåra til ſinnes: hans Fältherre Quintilius Varus blef ſlagen af Germaniſke Anföraren Arminius (a), at ſå når femtio tuſende Romare bleſvo på platſen (*). Ehuru det-

(*) cfr. Tacit. An. 2. c. 61. 62.

ta

(a) Denne Arminius år ej annat ån *Hår-man* (Hårförare). Efter ſin död wördades han ſom en Gud af Saxerne och en ſtor bild upreſtes i Ehresburg (v. J. J. Maſcov geſch. der Teutſch. L. 4. §. 21.) med hans likneſſe på en hög pelare, til hans åhra, ſom kallades *Irminſul* eller *Herman-Seul*, (Her-mans Pelare) på Svenſka *Hårmans-ſyll*. (ty *Syll* år en ſtock, ſom lågges til grundwal.) Denne bild war bewåpnad med alla wapn och hårkläder, öfvermålad med åtſkilliga figurer och Sinnebilder: i Skiölden hade han et lejon (likſom de gamle Göter) på bröſtet en biörn, i högra handen en fahna,

Digitized by Google

ta bröt Romerſka högmodet, hade dock Auguſtus en krigshär under Tiberii anförande ånda in til Öſterſiön: A. C. 5. men ſom den ſamma behöfde ſäkerhet och ſtyrka mot ſå många tapre fiender i Tyſkland; ſå utruſtade han en flotta i Nederland wid Rhenſtrömens utlopp, hvilken ſeglade öſter ut up åt wåra Scandiſka Öjar (b), til de länder, *der aldrig någon Romare förut warit* (c), *hvarken til ſiös eller lands* (*). Antingen detta händer, då Germanicus led ſkiepsbrott i Nord-ſiön och hans fartyg blefvo wåderdrefne til de orter (**), om hvilka Romerſke Soldaterne wid hemkomſten ſagt ſå många underliga ſaker (d), eller några åhr förut,

(*) in Monum. Ancyr. edit. Chishull. Ant. Aſiat. p. 172. cfr. Plin. L. 2. c. 67.

(**) Tacit. Annal. L. 2. c. 23. 24. cfr. J. J. Maſcov. Geſch. der Teutſch. L. 4. §. 14.

hvaruti en ros war teknad och i wånſtra en wiſt. v. le Pere Daniel Hiſt. de France T. 1. p. 397.

(b) Sannolikt år, at Druſus warit i Scandien, når han haft at göra med *Byrkanis* (v. Strab. L. 7. p. 291.), ſom antingen tycks hafva warit någon *Birka* eller Stad i Göta-rike eller *Bergen* (Börguin) i Norige. Plinius kallar orten *Burchana*. cfr. Maſcov. Geſch. der Teutſch. L. 3. p. 66.

(c) Romerſka flottan kunde då ſegla in i hiertat af Sverje, når watnet ſtod wid paſs tretton famnar högre än nu. v. ſupr. 1. Cap. 2. §.

(d) Hos Seneca finner man en beſkrifning på vers, ſom Pedo giort öfver detta Skiepsbrott (Svaſoriar. L. 1. p. 11): Sen denne talat om Nordiſka mörkret, ſiö-folk, ſiö-diur och hvarjehanda under, ſåjer han: - -

Anne alia poſitas ultra ſub cardine gentes
Atque alium libris intactum quærimus orbem?
Dii revocant, rerumque vetant cognoſcere finem
Mortales oculos: aliena quid æquora remis
Et ſacras violamus aquas Divumque quietas
Turbamus ſedes?

Det år: *Men wi ſöke up Folk under en annan himmel och*

Digitized by Google

ut, kan wäl ej för wiſſo ſäjas; men ſant är det, at Keiſaren wid paſs ſem (*) eller femton (**) åhr efter Chriſti födelſe giorde til Romerſka Rikets och ſit folks trygghet förbund med deſſa orters gamle Göter, dem de Romare kallat *Kimbrer*, (Kåmpar) *Chariider* (e), *Semnoner* (f) och med et ord *Germaner* (g). Svenſke Höfdingarne eller Folkſens åldſte och Domare, ſom tillika woro Afguda-Präſter (h), ſkickade då Romerſke Kejſaren til wänſkaps-tekn en helig Kittel (i), hvaruti bloden plägade emottagas i deras Afguda-offer (***): Hans flotta förente ſig derpå med

A. C. 5. (*) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1. adn. c. 5.

(**) cfr. J. J. Maſcov. Geſch. de Teutſch. L. 4. §. 14.

A. C. 15.

(***) cfr. Strab. L. 7.

L krigs-

en annan werld, ſom böcker ännu ej omtalat? Gudarne förbiuda dödelige ögon, at ſe all tings ända: hvarföre ſkola wåra ſkiepp oroa de främmande och Helige Siöar, Gudarnes ſtilla ſäten?

(e) Cæſar de Bell. Gall. L. 1. c. 32. kallar dem *Haruder*, det är ej annat, än wåra *Härader*, hvaruti folket deltes. Ptolomæus räknar *Charuderne* bland de folk, ſom bebo Cimbriſka Näſet; men mer öſterut än de andra (cfr. J. C. Dithmar. not. in Tacit. c. 37.), hvilket kommer på et ut.

(f) *Seveboar* eller *Semmingar*, af hvilka ännu Semminghundra-härad i Upland behåller namnet.

(g) *Germaner*, Ger-män, af *Ger* eller Geir, wapn, ſpiut, krigsgewär. (cfr. Rudb. Alt. T. 1. p. 450.) Deraf är *Guerra*, krig, Gall: *La Guerre*, Svet: *Gär* eller krigs*gärd*, *Gerda*, ruſta til krig; faſtän *Gerda* i ſin förſta betydelſe är det ſamma ſom *förſvara*, *bibehålla*. Tacitus de Germ. c. 13. ſäjer ockſå, at namnet är gifvit Germanerne af fruktan för deras wapn.

(h) I Sverige giordes ock ſtörſta Blod-offren i hela Norden, derföre woro ſådane Skånker de förnämſte man wiſte.

(i) En ſådan kallades Hlut-bolla och war af koppar, förmodeligen ſtörre, än den i wår tid är funnen wid Up-

Digitized by Google

A. C. 15. krigshären til lands wid Elbe-ſtrömmen; Men deſſa wånligheter mellan Göterne och Romarne woro ej ewärdeliga, ſom wi båttrefram få ſe.

Sveriges Inbyggare förökte.

2. Nya Flockar och Slåkten ſtötte imedlertid alt mer och mer til Scandien från Öſtra ländерne, ſom oroades af de Romerſke Höfdingar under *Tiberius* och *Caligula*; men i ſynnerhet af kriget mellan Mithridatis Son af ſamma namn och de Romare, ſom höllo med *Cotys*, hans Bror (*). *Cotys* hade mot Brodren bewekt på ſin ſida *Aune* (k), Aſarnes (l) Konung; men Mithridates for i egen perſon til *Aune* och gaf ſig på god tro i hans beſkydd, hvilket ſå mycket rörde honom, at han lade ſig ut för denne Prins hos Kejſar *Claudius*: Mithridates blef dock ſedan i Rom uti Nymphidiſka uproret dömd til döden, ſedan han bibehållit all ſin hög-ſinnighet (**), hvilket utan tvifvel lår hafva förtrutit Aſarnes Konung i Scythien. *Neronis* Höfding i *Mæſien Plautius Sylvanus* giorde ock en hop buller bland Scytherne, tvingandes det ena folket genom förbund med det andra (***), ſå at af deſſa och flera orſaker förökte ſig Inbyggarne i Sverige.

A. C. 49.

(*) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1.

(**) Plutarch. in Galb. T. 1. p. 1059.

A. C. 63.

(***) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1.

3. *Snö*

ſala, af wacker blå Email och fordom förgylt, i Brennerſka Cabinettet förwarad. v. Er. Benz. coll. Hiſt. Patr. MS. c. 1. §. 13. cfr. Huj. Hiſt. c. 6. §. 13.

(k) Denne Konung kallas eljeſt *Eunone* (v. Barbeyr. Supl. au Corps Dipl. de Du Mont. T. 1.)

(l) *Aſarne*, dem Plin. L. 4. c. 12 kållar *Aorſerne*, nämnas ock ſtundom *Oſer*, *Oſſer*, *Aſioter*, &c. &c. (v. Plin. Ptolom. Strab. &c. &c.); men detta år dock wårkeligen det *Aſa*-hem, ſom framdeles kommer til at om-

Digitized by Google

3. *Snö* den gamle, som förut är nämd (*), hade en Son och Eftertrådare *Thor* ellet *Ake-Thor* (**), som war Högste Domaren i Kuenland och Svenska Norländerne, en Man som dyrkade Gudarne med all håg, i synnerhet Guden *Thor* (***), efter hvilken han fådt namn: hans Afguda-offer til den Gudens tienst i första wintren, som kallades *Thors-blot*, hvarefter Thorsmånaden är kallad (†), skiedde med den nit, at han sielf tillika med sin hustra *Sif* (††) blifvit efter sin död wördad med Gudomlig heder (†††), och han ofta tagen för sielfva den Guden, hvilken han åkallat. Som han war en stor Husfader och drifven af förenämde orsaker sökte utstyra sina Barn och Anhörige til nya länder, at intaga jorden, hvilket också den tiden war högsta åhran i wåra orter; så tykte han sig för när skedt, at en af wåre Fiäll-boar *Rolf Svadason*, hvilkens fader kallades *Jätte* (m), nyss förut satt sig ned på en trakt af wåra Seve-bårg, som war förmodeligen *Thor* i wågen och hindrade hans utwidgande på den sidan. Jorden, som kallades *Göya* på gamla språket (n) och

A. C. 65.

(*) 4. Cap. 16. §.

(**) Fundin. Noreg. in Sagost. Holm. 1737. fol. cfr. J. Wilde Hist. Pragm. c. 2. §. 17.

(***) v. post. c. 5. §. 4.

(†) Peringsch. Attart. p. 87.

(††) cfr. c. 5. §. 2. in not.

(†††) J. Wilde H. P. L. c.

talas, hvaruti denna *Eunon* eller Aune warit wår Svenske *Sig-Odens* antingen Företrådare eller Anförwant.

(m) *Jotun* eller en af *Otinerne*; ty *Jotuner*, *Otener* och *Vodiner* syns mig alt det samma. Denne kallas *Svade Jätte af Dofra-fiäll* och Sonen *Rolfr ur Bårget*. v. Peringsch. Åttart. p. 87.

(n) Detta kommer öfverens med det Græska γῆ eller γέα *jord, land*: På wårt gamla språk hette ock jorden *Gau*, hvaraf är ordet *Gå*. Lämning af dessa orden *Göye*, γέα &c. fins ännu i Holsten, der all den sidlänta orten heter *Marsch*-land af wårt Götska *Mar*, *Möre* &c. sumpig ort; men torra och fasta landet *Gies*land, liksom *Gäs*- eller *Göyes*-land.

Digitized by Google

A. C. 63. och dyrkades som en Gudinna (o), war wål för alla menniskior; men förste Intagaren trodde sig dertil hafva högsta rätten, och om en sådan ej wille lämna rum med sig, kunde ingen annan döma eller skilja trätan, ån högsta makten. *Thor* utskickade derför sine Söner *Gor* eller *Gotr* och *Nore* med stort följe (*), at taga landet från *Rolf* och dela Scandien sig emellan.

(*) Codex Flatseyenf. ap. J. Wilde. Hiſt. Fragm. C. 2. §. 16. A. C. 70.

4. De Gamle kunde ingenting berätta enfaldigt: alt skulle smyckas med dikt och gåtor: om man utan ransakning skulle tro wåra Sagor, så hade Rolf Svade-Son bortröfvat Thors Doter Göya och derföre skulle nu *Godr* och *Nore* frälsa sin Syster ur hans faggor; men man finner strax hvad dermed menas; dock ware huru det will med deras krigsskiäl, så angrepo Thors Söner hel säkert denne Bårgboen, som giorde det mäſta motstånd han förmåtte, satt det ej långt räckte: hans Fiällfolk eller Lappar mötte Brödernes hop på bårgen, som skilja Sverige och Norrige, at hindra deras framgång öfver *Kiölen* eller Norra ryggen af Sevebårget (**); men Quenlåndarnes hårskri och glänsande wapn satte dem snart nog i oordning och skrämde dem til skogs, så at Thors Söner togo landet eller Göya från Rolf Svadeson, som måtte nöja sig med den hedren, at blifva Svåger med Nore, hvilken gifte sig med hans Syster Hadda (***).

En ny folk-flyttning til Scandien.

(**) Ol. Tryggwaſ. S. P. 1. c. 275. p. 215. ed. Scalholt. J. Wilde. Hiſt. Fragm. C. 2. §. 17. &c.

(***) Peringsch. Attart. p. 87.

(o) J. Wild. H. Frag. c. 2. §. 18.

5. *Gotr* och *Nore* togo derpå utan de åldste Invånares misstycke (†) hela Scandien i fredlig beſittning

(o) *Februarius* kallas efter denna Gudinnan *Göye-månad* då man giorde henne offer.

Digitized by Google

ning den tid då *Eiſtra-Salt* eller Öſterſiön ſteg öfver trettio ſiu alnar högre up i landet, ån nu, ſå at måſt hela Sverige war ſegelbart (q). *Nore* tilföll hela faſta fiällryggen från Lappland til Wåſterhafvet (*), hvarmed han giorde en början til Konungariket Norrige (r); men *Godr* behöll på ſin del alt det, ſom då war öjar och delt i ſmå holmar (**), nemligen Upland, Dalarne, Weſtmanland, Södermanland, Nerike, och hela det nu egenteligen ſå kallade *Götarike*, med et ord, hela Sverige både *Nordan* och *Sunnan-Skog* (s): Han urwidgade åfven ſin flyttning öfver de Danſka öjar, der han råkade ſine ſläktingar, ſom Hlær på Leſſö (***), Fornioters Son, ditbrakt (†) wid paſs et hundrade trettio åhr förut. Seveboerne, ſom bodde her, innan Thors

A. C. 70.

(*) cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. c. 2. §. 17. & Odde Munk. Hiſt. Ol. Trygvaſ. c. 19.

(**) Orig. Norv. ex vers. Torfæi it. ex ed. Theod. Thorlacii. Scalh. 1689. Codex Flateyenſ. ap. J. Wilde. Hiſt. Pragm. L. c. cfr. Ejusd. annot. ad S. Puffend. c. 2. p. 47.

(***) v. ſupr. c. 3. §. 16.

(†) J. Wilde. H. Pr. L. c.

(q) Det ſkiepp, hvarmed *Godr* ſeglade Målaren, Hiälmaren, Vånaren &c. utföre, lämnandes *ſina Svenſka Oländer på wdnſter*, kallades *Ellide*. v. orig. Norv. vers. Torfæi &c.

(r) Om *Nore* ſå hetat wid ſin förſta ankomſt eller fådt det namnet ſedan han ſatte ſig ned på Norra ſidan, år owiſt. Likaſt år, at han ſå kallades i anſeende til åldre brodren; ty *Nuori* år på Lapſka och Finſka en *Yngling*. Hebr. *Naar*, *Neuroth*. v. Ol. Rudb. fil. in Epiſt. ad Fab. Törner in act. Lit. Svec. vol. 2. Det år denne utan tvifvel, ſom de gamle kallat Nori *Jotun* eller *Jdte* af *Otinerne* eller *Vodinerne*. (v. Edda &c.) Hans Son war Römer, K. i Norje, efter hvilken Römariket heter. Römers Son war Hringer, Ringarikets namngifware, ſom war Fader åt Halfdan den gamle, Kung i Norje. v. Peringſch. Ättart. p. 87.

(s) Svea kallades *Nordanſkog* och Göta *Sunnanſkog*. (v. gamla Lagen. 1. c. Konungab.) Det war den fordom ganſka ſtora ſkogen Kolmorden, ſom giorde denna ſkilnad.

Digitized by Google

A. C. 80. Söner anlände, lämnade gerna rum med ſig åt ſine gamle Ättlingar, hälſt ſom deras jord förökt ſig och upſtuckit ur watnet inemot tio alnar, ſedan deras förſta ankomſt, och de defsutan lårt wågarne utrikes, at fara omkring på alla haf och ſöka ſig födan med wåld eller goda, utan at bry ſig ſå mycket om ſina hemviſt.

De Nordiſke Wikingar.

6. Wi kunne ſåledes från denna tid begynna at tala om wåre *Wikingar* (t) och *Aſkemänner* (u) eller ſådane, ſom foro i härnad eller ſiötåg: En förnäm yngling (x), den Naturen begåfvat med hälſa och manlighet, war knapt aderton åhr förån han upoffrade ſit öde til Guden *Frey* (y), tog med ſig ſin Faders underhafvände, torpare (z) och tienare, måſt ungdom (*), på några dertil utruſtade fartyg, och gaf ſig til ſiös, at ſkaffa ſig ågodelår: antingen ſteg han då til lands på någon främmande ort, der man ej war omtänkt om förſvar, och utkräfde ſkatt, hvarföre ock

(*) Verel. Not. ad Herv. S. p. 140.

(t) *Wikingar* kallades de antingen af *Wigi*, krig, härjande, eller af *Wikar i* ſiön, inbukter innom uddar och näs, der de lågo i lugn och båſt kunde giöma ſig i förſåt för dem de wille anfalla.

(u) *Aſkemänner* kallades wåre Wikingar af Tyſkarne. (v. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 212) Det är det ſamma ſom *ſkiepsmän*; ty *Aſk* betydde fartyg, båt &c. v. Peringſch. ad vit. Theod. p. 409.

(x) Det är til ſåjandes, Sonen af hvar och en Odals-man eller beſuten Bonde och Husfader, ſom war ſin egen och rådde ſielfmyndigt om någon liten del af landet.

(y) Guden *Frigi* eller Frey hölls före at wara alle Wikingars Beſkyddare. v. Verel. not. ad Herv. p. 48.

(z) *Torpare* kallades all den Allmoge, ſom låg under *Odals* lydnad och nu kallas Frälſe-Bönder.

Digitized by Google

ock alle förſiktige Inbyggare i Scandien hade wakthåll och wård-kaſar wid ſiöſtranderne, ſom kallades *Lidswarder* (*) eller *Hår-wårdare* (a), at gifva fahran ſtrax tilkånna, eller ock bandt en ſådan *Wiking* an med hvilken ſiöfarande han mötte, ſå framt ringaſte likhet war til ſeger: om han då wann, ſå blef den angripne antingen ihiålſlagen eller lösgifven mot god betalning, ſom beſtod måſt i all den ägendom han då hade med ſig. Deſſe *Wikingar* woro dock ofta ſå billige, at de ſkonte Bönder och Köpmån, ſom foro fredeligen (**), angripandes allena ſådane, ſom med dem brukade lika ſyſla: Funno de ingen i Öſterſiön, ſå gufvo de ſig ut i Wåſterhafvet eller tvertom (***), ſå at de icke allenaſt hårjade på Eſtiſka, Liflåndſka och Tyſka kuſterne, utan ock omkring Stora Britannien (b), Nederland (c), Frankrike, Spanien (d) och ſtundom ånda ned genom Gibraltarſke Sundet (e) i Medelhafvet, och på Grækeland (†) dit de likvål ej foro den wågen utan med ſtörre makt och ſedan werlden blifvit dem bekantare: förut hade de til de Græſka orter en närmare wåg genom gamla Scythien, ſom framdeles mer kommer til at omtalas.

A. C. 10.

(*) Verel. Ind. ScandeScyth.

(**) Torſt. Wikingſ. S. p. 115.

(***) cfr. Torſt. Wik. S. p. 130.

(†) Sturl. T. 2. P. 12.

7. Af

(a) Staden *Wardberg* i Halland och flera orter wid ſiökanterne hafva deraf fådt namn.

(b) *Brettland*, *Skottland*, *Iraland*, (Eyar- eller Ö-land) och *Orkenöjerne* anſågo de ſom ſin hembygd.

(c) Gemenligen kallade de alla Nederlånderne med et ord *Frisland*.

(d) Frankrike, Spanien och Italien kallades med et namn *Gallien*, *Gualland* eller *Walland*.

(e) Denna Gaditaniſka trångſten kallades af dem *Niorvaſund* (v. Sturleſ. in vit. Sigurdi Hieroſol. &c.)

Digitized by Google

A. C. 80.

7. Af bytet gufvo de ſin Konung åhrlig ſkatt (*), ſå länge de orkade fara i hårnad: Sedan ſatte de ſig i ro; men handtvärket hölls då åter wid makt af ungdomen, ſom åhrligen for ut om wårtiden och kom igen om höſten (**), ſå framt ej reſan war för lång och Höfdingen mycket åhregirig. Det gick ſå wida, at ingen Konungs-Son her i Sverige, Dannemark eller Norige föddes med friſka lemmar, antingen han en gång borde eftertråda Fadren i Regeringen eller ej, antingen det war i et ſtort Rike eller litet Skattland, ſom icke ſtrax i ungdomen blef en ſådan *Sjö-Konung* och använde ſin bäſta ålder i en lefnad, ſom wäl hölls för mycket åhrofull ſå wäl öfver hela Norden ſom bland ſpakare folkeſlag (***); men i wårket ej annat war, än Siöröfveri.

(*) Ad. Brem. de ſit. Dan. &c. c. 212. Herrörde ſ. p. 10.

(**) Rudb. Atl. T. 1. c. 9.

(***) Cæſar de Bell. Gall. L. 6. c. 23. Thucydid. de Lacedæm. ap. Er. Beoz. Coll. Hiſt. P. a. 1. §. 12.

8. *Wikingarne* woro dock mycket granlaga om ſin heder: når de råkade en mindre och ſvagare fiende, giorde de ſällan ſvårighet, at lägga en del af ſina ſkiepp affides (†), och ſåledes at flås med lika antal (f), på det ſegren endaſt måtte tilſkrifvas deras tapperhet. Anförarne funno ock ſtundom godt, at ſkilja tråtan med Enviges-kamp, då de upſtego på närmſta land och afgiorde ſaken ſins emellan, hvilket kallades *Holmgång* (g): då måſte endera antingen ſtupa eller

(†) Torſt. Wikingſ. S. p. 112.

(f) Så ſkiedde det emellan Niorve och Wiking, Torſten och Angantyr, &c. &c. v. Torſt. Wik. S. p. 112. &c.

(g) De togo med ſig på hvardera ſidan efter aftal en eller flere tienare och kommo åfven måſt öfverens om wapnen: hvardera hade ſin *ſkiöldſven* eller *wapndragare*, ſom ſtundom höll en ſtor ſkiöld framför ſin Herre i bäſta kampen. (v. Göt. S. c. 36.) En ring giordes måſt omkring de ſåktande och undertiden lades en ſäll under deras fötter, ſom betydde at de ej årnade wika utom.

Digitized by Google

eller begåra lif och gifva ſig wunnen (*); Hade då den wundne warit kåck, ſå blef Segervinnaren gerna hans Foſterbroder (h) på et ſått, ſom aldeles liknade deras Förfäders, de gamle Scythers (**). De ſkuro ſig i armen eller handlofvarne och låto utrinna blod, ſom de ſmorde på ſina wapn eller blandade i ſin dryck, hvarmed de tilſade hvarannan evig wånſkap, låggandes jordtorfvor på ſina hufvuden (***): de ſvuro då, at den ena ſkulle hämnas den andras död (†), om någondera föllo för wapn (i). Här-Konungarne, ſom hade ej andra riken, ån wågorne, råknade för en ſkam, at ej kunna ligga på ſina ſkiepp både winter och ſommar (††): Den allena hölls ock för rått Siö-Konung, ſom aldrig brukade ſofva under *Sotad Åhs*,

A. C. 80.

(*) Gretla. c. 17. & 38. ap. Renhielm in not. ad Torſt. Wik. S. p. 23.

(**) Herodot. L. 4. c. 70. cfr. Rollin. Hiſt. Anc. T. 3. p. 81.

(***) cfr. Torſt. Sag. p. 114. it. Hiſt. Eigil. & Aſm. per Salan. c. 4.

(†) cfr. Hiſt. Eigil. & Aſmund. p. Salan. c. 2.

(††) Sturleſ. T. 1. p. 685.

Den ſom mant borde upbåra förſta hugget. (v. Torſt. Wik. S. c. 4.) Stundom förſökte de hvarannan några dagar i rad, åto och drucko ihop likſom wånner, innan den ene fick lifvet af den andre. v. Torſt. Wik. S. p. 76. it. Hiſt. Eigil. & Asmund. per Salan. c. 2. Ordeſåttet til utmaningen war, at den ſkulle wara *hvars mans niding* (åhrelös), ſom ej mötte. v. Verel. not. ad Herv. p. 66.

(h) Den tiden war ingen annan ſkilnad eller Rang bland folket, ån ſtörſta Manligheten och Dygden: En Bonde-Son och en Konung-Son blefvo Foſterbröder, når de woro lika kåcke. Angantyr, en Götiſk Prints, giorde wål någon ſvårighet förſt i det mälet med Wikingen Torſten, hvars Fahr war Bonde; men ſedan de förſökt krafter, blefvo de lika gode. v. Torſt. Sag. p. 114.

(i) Hämnden råknades hos de gamle Scyther för en Lag och ſkyldighet, når någon af Föråldrar, wånner och anhörige lidit (v. ſupr. 2. Cap. §. 17.), ſå at han ärfdes och kallades i wåra åldſta Lagar *Vigarf*.

Digitized by Google

A. C. 80. det år, under Tak, der eldſtad war, eller dricka af *Arins horn*, det år, af något huskåril wid en god eldbraſa (*).

(*) Sturleſſ. T. 1. c. 34.

(**) Tacit. in Germ. c. 44. Adam. Brem. L. 4. 230. p. 141.

9. De hade en ſtor myckenhet Skiepp (**), ty de ägde bredewid ſina hus alt hvad ſom behöfdes til deras bygnad, ſå at tiugu eller trettio räknades för et ganſka mätteligt antal; men ſå woro de ockſå ej ſtörre, faſtän de förde ſegel, än at de kunde ros med åror (***): de ſtörre kallades *Tutugſeſſor* (k), *Femtonſeſſor* och *Långſkiepp* (l), ſom kunde bära från ottatio til hundrade man och behöfde femton til tiugu par rodare: de mindre woro *Snäckor* (m), *Byrdingar* (n), *Skutor* (o), *Tolf-aringar* (p), *Tein-aringar* (q), *Kiölar* (r), *Rodrafärjor* och *Skeid*, ſom buro från

(***) Renhielm. not ad Torſt. p. 26.

(k) En Tutug-Seſſa hade måſt 36 åror och bar 90. man, v. Renhielm. L. c.

(l) Et Långſkiepp, ſom ockſå kallades *Halftritugs-ſkiepp*, war merendels 23 til 25. alnar långt, med 80 mans beſättning. v. Renh. L c.

(m Här brukades ockſå Wendiſka Snäckor, ſom kallades *Vinda-Snäckor*, med 42. mans beſättning och 2. håſtar, at fara up i landet med och ſe ſig öm. v. Renh. L. c.

(n) *Byrdingar* och det ſlaget, ſom kallades *Wiſta-byrdingar*, hade gemenligen ej mer än 22. man om bord.

(o) Så kallade af det gamla ordet *Skött*, *ſnart*, efter de gingo fort: deraf år det ordet *ſkiuta*.

(p) Tolf-årige fartyg.

(q) Tio-årige fartyg.

(r) De ſkiepp, ſom Anglo-Saxonerne under Hengſt och Horſt brukade wid ſin öfverfart til Britannien A. 449. kallas af Latinſke Scribenter *Ciulæ*. (cfr. Rap. Thoyr. Hiſt. d' Anglet. L. 1. p. 93.) hvilket ej annat år, än wårt Svenſka *Köl* (Angl. Keel.) ſkieppets underſta del:

Digitized by Google

från tiugu til fyrtio man (s), hvilka ſtundom woro ſå klena och låtta, at de af en fiende kunde omhwälfvas med tåg, når de för dem lades i wågen (*). Då ſiöſlag ſkulle gå för ſig, bars alt godſet på landet och fartygen laſtades i ſtället med ſten til at kaſta, och afhuggna tråd til klubbor (**): derpå fäſtes ſkieppen tilſamman och hakades ihop med fiendens (***), mot hvilken brukades pilar, ſvärd och allehanda ſiöwapn, ſom kallades *Langſkieptor*, *Skiägg-oxar* (t), *Slagbrander*, *Staffſlungor* (u), *Skieptiſlåtor*, *Hårſporar* (x) &c. (†) hvarvid ock konſten at ſimma, ſom detta

A. C. 89.

(*) Olofs Sag. c. 173.

(**) Renhielm. L. c. p. 124.

(***) Sturl. T. 1. Har. Hårf. S. c. 11.

(†) cfr. Konunga-Styrelſ. cit. Renh. L. c. p. 91.

Lat. *Carina*. Egenteligen år *Kôl* efter åldſta bemärkelſen *Ryggen* på en ting, hvarföre ock bårgs-ryggen emellan Sverje och Norje år kallad *Kôlen*.

(s) Förutan deſſe woro ock åtſkillige andra namn på deras fartyg, ſom *Skaner*, *Aſkar*, *Hoppor*, *Holkar*, *Arkar*, *Batar*, *Buſer*, *Fleyor*, *Knarrar*, *Karvar*, *Pinker*, *Ackier*, *Eiker*, &c. &c. v. Peringſch. not. ad vit. Theod. p. 409. Skieppen kallades eljeſt gerna efter den bild, hvarmed framſtammen war prydd, til ex. *Draken*, *Ormen*, *Håſten*, *Drommunder*, (Dromedarien) *Tranan*, *Karlshofdi*, *Wiſunder*, (Uroxe-hufvud) &c. eller ockſå efter ågaren, ſom *Grims-nôt*, *Uffa-nôt*, (Grims ågendom, Uffes ågendom) &c. Med tiden blefvo de ockſå alt ſtörre och ſtörre: til ex. Kung Knut den rikes Drake hade 60. åror, Ormen den långe, ſom K. Olof Tryggaſon i Norje lät bygga i 10:de Seculo, hade 104. åror och höll 74 alnar i kölen &c.

(t) Sådane kallades fordom hos de Romare *Bipennes*.

(u) Hos Perſerne woro ock ſtenſlungor mycket i bruk. v. Rollin Hiſt. Anc. T. 3. p. 405.

(x) Det war klubbor, utan på beſlagne med taggar och inuti fullſtöpte med bly. v. Renhielm. L. c. p. 91.

Digitized by Google

A. C. 80. ta folk ägde i fulkomlighet, kom förträffeligen til gagn.

10. Den ypperſte Man, ſom en Siö-Konung hade i ſin flotta, kallades *Wikinga-wård* (y): den ſkulle ledſaga *Wikingarne* och låta hålla noga wakt wid hamnar och ſkiär, at ingen dem öfverrumplade. Den förnämſte tienſtgiörande på ſkieppet war *Stamgömaren* (z), ſom ſkulle förſvara ſtammen eller framſkieppet, når det bar til ſlags. Styrmans-konſten war högt ſtigen hos de gamle Scandianer: de förſtodo ſig på ſtiernorna ganſka wäl (*), hvartil de framför andra Folk hade bäſta tilfället ſå når under Polen, och handlaget war deras dageliga öfning, ſå at et par hundrademils ſegling war dem en föga ting (**).

(*) cfr. Solin. in Polyhiſt. c. 56 &c.

(**) cfr. Arngr. Jone Deſcr. Iſl. c. 1. Jens Wolf & Petr. Claudii Deſcr. Norv. c. 30.

11. På alla ſidor i Scandien hade Wikingarne ſina tilhåld, winterhamnar och Nederlags platſer (a), både i Roſlagen och wid Göta-elf, i Småland och i Norrige, i Öſter-och Wäſterſiön; men bland de klaraſte tekn man ännu i wår tid finner efter dem, är i Södermanlands innerſta del, ſom fordom kallades *Wiking-*

(y) Det war den tidens Ammiraler: En ſådan war *Aſur*, *Håkan Jarls-ſon*, hos Siö-Kungen *Göte*, faſtän icke i de förſta tider, efter hvilken hans Fru Julia Holmgiers Doter låtit uthugga en Runſten, ſom nu ſitter i Brokyrk-wägg i Upland. v. Peringſch. not ad. vit. Theod. p. 485.

(z) En ſådan kallades ockſå *Stamboe*.

(a) Denne Siörôfvare-ſed ſträkte ſig ſnart widare i Norden, än endaſt til Svenſke, Danſke och Norſke: Rugianerne och de gamle Invånare i Julin i Pomern, ſom kallades *Joms-wikingar*, woro grymme Siörôfvare. v. Ad. Brem. de ſit. Dan. c. 226. Sturleſ. &c. &c. af-

Digitized by Google

king-akir (b), nu *Wingåker* (c), der Allmogen ån- A. C. 80.
nu brukar sin Wikinge-dråkt. Hela Södermanland war då ej annat ån en Skiårgård eller samling af öjar: De största siöar, som der nu åro, *Båfven* (d), *Långhalsen* (e), *Wammelen* (f), *Sillen* (g), *Ingaren*,

ven så Inbyggarne i Skottland, Irland och på Orknöjarne, hvilket wåra gamla Sagor nog omtala.

(b) Det hette *Wiking-åker* ånnu på 13:de och 14:de hundra-talet: genom Upsala Dom-Capitels bref af A. 1382. fick Riddaren Peder Porsa (som bodde på Stora Jula i Malms sokn) et stycke af S. Erics ben til *Wikingakirs*-kyrka. v. Peringsch. mon. Ullerak. p. 53. En gammal Oblat-ask af silfver fins ock wid Capellet på Högsiö-gård i Wingåker med påskrift i munke-styl af en D:n. Olaus, Curatus in *Wikingakir*.

(c) *Wingåker* år nu en af de stora Soknar i Sverige, som håller 4 til 5 mil i diameter; men gamla Wiking-åker war ån större: *Österåker* räknades dertil, hvilket wil säja så mycket som *Östra Wiking-åker*, och *Stora Malms* sokn, som war likson en *Malm* eller utbygd för Wikingarnes inra boningar: I gamla Documenter nämnes *Jula i Wingåker*, hvilken Sätesgård likwäl nu ligger i Malm, så at man ser det *Wikingåker* äfven sträkt sig deröfver.

(d) *Båfven* eller *Bågen*, efter han böjer sig kring landet. Denne år ånnu så stor, at han watnar nio Kyrkosoknar.

(e) *Långhalsen* sträcker sig til tio Soknar.

(f) *Wammeln* hette fordom *Waldemars-siön* efter et gammalt Wikinge-fäste, hvars grundwaler ånnu skola finnas der bredevid, upbygt eller bebodt af en gammal Nås-Konung *Waldemar*. v. J. Sundler. Diss. de Nycopia. Upsl. 1735.

(g) *Sillen*, hvarefter *Sille-skog* heter, har fådt sit namn på sam-

Digitized by Google

A. C. 80. *Tiſnaren*, *Hviten*, *Nåſnaren*, *Öljaren* (h) och flera woro då ſom en enda Siö: de gingo ej allenaſt ihop med hvarannan, utan ock med *Målaren* och *Hiälmaren*, blandandes ſig åfven ihop med Saltſiön wid Nyköping (i), hvarifrån et ſkiepp då obehindradt kunde gå hela landet upföre i ofvannämde farwatn genom *Kålſnaren*, *Högſiön* och *Ölången* i Wingåker til *Sätern* i Nerike och ån widare til *Wetern* (k), likſom från *Hiälmaren* til *Wenern* (l). I *Humle*-wiken (m) wid

ſått ſom *Siljan* i Dalarne af *Sil*, *Sila*, ſkilja watn, hvilket år af gamla ordet *Sala*, *Siala*, ſiö, ſtrand &c.

(h) *Öljaren* år det ſamma ſom *Ö-lögaren*: *Lög-arn* betydde fordom en *In-Siö*, ſom Målaren, hvilken kallades *Lögarn* och i Öſtergötland, Ydre och Ry-ſokn, *Öſtra* och *Wåſtra-Lögarn*, (v. J. Lauren. Diſſ. de Ydria. Upſ. 1736.) Denne Ö-*Lögaren* lår i åldſta tider haft många öjar, ſom nu åro faſt land.

(i) *Nyköpings-Elf* flyter ur många hundrade ſtörre och mindre Inſiöar, (v. Landtmåtaren Rivells witnesbörd i J. Sundlers Diſſ. de Nycopia), ſå at närmſta och ſtörſta utloppet der warit.

(k) Wetern har ſit namn af *Watn*.

(l) Wenern kallas åfvenſå af *watn*, ſom på Danſka och Norſka heter *Wand*, hvaraf många orter åro nämde, til ex. *Wenberg* (Winberg) och *Wenåbs* wid Edra-Elfven i Halland, ſom ockſå kallas *Wen*-åen, *Win*-åen. v. Petr. Claud. Undal. Hiſt. Norv. p. 548.

(m) *Humble* betydde i åldſta tider *den gamle* eller en *Höfding*, och Wiken heter derefter, emedan Wikingarne der altid kommo öfverens om *Anförare*, eller ock woro wahne af den ſamma at ditſtämmas. *Jumal*, *Amal*, betydde ſå wiſt *Öfverhet*, at icke allenaſt de gamle Göters *Amaliſke* ſlåkt deraf har namn, utan ock ſielfva *Gud* hos Finnarna, ſom heter *Jumala*: deraf år ock *Himmel* kommit. v. Lœſch. Lit. Celt. p. 69. Fordom

Digitized by Google

wid Nyköping hade deſſe Wikingar ſin förſta hamn i hafvet och ſin mötesplats: der walde de ſig Höfding, hvilken borde wara den åldſte och förfarnaſte i färden (*): der anlades deras ſiötåg om wåhren och derifrån förde de ſit byte om ſid-höſten ſiöledes ända in i hiertat af Sverige: Ända up til Dalarne ſträkte ſig deras ſiöfart, ſom kan dömas af den ortens gamle Lag, hvilken åfven talar om haf och ſkiepp (**). A. C. 80.

(*) Suderman. L. Kon. B it. Weſtm. L. Helſingel. &c.

(**) cfr. Stiernhök. de J. Sv. vet. p. 13.

12. Med tiden, alt efter ſom Riket ſatte ſig och Svea-Konung fick mer at ſåja öfver Scandien, indeltes Wikingarne i mer ordning, ſå at hvar och en ort pålades et wiſt antal, ſom borde utgöras hvar wårtid: detta kallades *Laga-ledung* (n): Hvart hundari eller hårad i Upland, Roſlagen, Södermanland &c. utbrakte

ſattes ofta G. i ſtälle för H. likſom nu hos Ryſſarne, ſå at af *Humle*, *Humal* blef *Gumme*, (Anförare, Brud-*gumme*) it. *Gammal*, Senior, Seigneur. (cfr. Strahlenb. L. c. p. 104.)

(n) *Ledung* af *Lid*, *Lyd* (folk,) ſom ännu på Tyſka heter *Leute*. Af detta *ledung* eller *leding* hafva wi ännu många orter i Sverige nämnde, ſom *Lidingöen*, *Lidön*, *Lydinge* &c. &c. utan tvifvel gamla ſamlings-platſer för *Laga-ledungar*. *Lidong* eller *Liong*, en förſamling af folk, betydde ockſå Domplats. v. Loccen. Lex. Jur. Sv. Goth p. 49. 99. *Lionga*-Ting, högſta Domſtolen. v. Stiernhök de Jure Sv. vet. L. 1. c. 2. *Lionga*-köping, en ort der wahror byttes af hela landsorten, kallas nu *Lyngköping*, *Linköping*. I wåra dagar åro M:r de Longuemarre och M:r Fenel i Frankrike af olika meningar i ſina ſkrifter angående ordet *Leudes*: den förre ſåger det betyda alla underſåtarne i gamla Franſka riket; den ſenare, at det warit bara Höfdingarne.: De hafva båda rått; ty *Leudes*, *Lid*, *Lyd*, woro *fylken* eller ſmå ſamfund af folk, ſom hvardera hade ſin Höfding.

Digitized by Google

A. C. 80. brakte fyra ſkiepp och öfver ottatio mån på hvardera
(*) cfr. Uplands L. Kon. B. 10. fl. 2. §. it. Odde Munk. Hiſt. Ol. Trygg. c. 41. (**) cfr. Upl. L. L. c. (***) cfr. Dale L. Ting. B. 23. §. it. Jac. Seren. Diſſ. de Uplandia. Upſ. 1720. 22. (†) Weſtm. L. Kon. B. 12. fl.
(*) eller ock otta pund matvaror och otta ſpan ſåd i hvar hamn, ſårdeles då ej Konungen ſjelf war med (**). Men Weſtmanland gaf något mindre likſom ock Helſingar och Norlånningar betalte i det ſtället hudar, ſkinn och linne (***). Dock war ej ſå noga indelning innan Lagar och Konunga-ſtyrelſe fådt mer ſtadga: Almogen fick ſedan löſa ſig från ſiötåg med penningar: fyratio marker betaltes för hvart ſkiepp och den ſkatten kallades *Ledungs-lama* (†). Denne *Wikinge*-ſed hafva Eſtlånderne behållit alt intil A. 1470 (††).

(††) Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. T. 4. p. 248. A. C. 110. (†††) 5. §.
13. Husfåders-regeringen, då hvar och en Odalsman måſt war ſin egen Herre, warade ännu i *Geiters* eller *Götes* tid, ſom war förenämde *Gotr* Thorsſons Son (†††) och högſte Domaren i Svea-rike: Folket hade wål ſine *Drottar* (o) eller Domhöfdingar, ſina
(*) J. Wilde Lags Hiſt. p. 19. & 20.
råttviſa wanligheter, ſin Voluſpa (p) eller urgamla Sedolåra (*) och ſina *Bylagar* (q) alt ifrån ſit Scythiſka

(o) Cæſar och Tacitus kalla wåra *Drottar Druider*. (cfr. E. J. Biörner præf. ad Introd. in Antiq. &c.) Samma ſlags Drottar eller Druider woro hos de gamle Britanner, ſom ock woro Scyther: man håmtar namnets urſprång ur det gamla Celto-Scythiſka ordet *Deru*, Ek, på Grækiſka *Drus*; efter de anſågo det trådet för ſå heligt, hvarunder ock de förſte Fåder ſkola fålt ſine Domar. (cfr. Rapin Thoyras Hiſt. d' Anglet. L. 1. p. 9.)

(p) *Volu-Spa* wil ſåja ſå mycket på åldſta ſpråket ſom den *Heliga Lagen*, eller ock en *Sybilliniſk* ſpådom. v. Reſen. præf. ad Voluſpa.

(q) Deſſe *Bylagar* kallar Jornandes *Belagines*, ſåjandes, at Dicenæus förſt gifvit dem åt Scytherne. v. Lundii Zamolx. C. 3. §. 3.

Digitized by Google

thiſka Fädernesland; men ſå kunde dock ej annars wara, ån at ju Svårds-rätten mycket regerade, ſå at den, ſom ſtarkaſt war, tog måſt för ſig: den ene Frie Husfadren underkufvade den andre och ſedan flere, inråttandes ſåledes et litet Rike, ſå at her woro öfver hela Scandien ganſka många Förſtar, ſom kallades *Fylkis-Konungar*, ſmå Herrſkaper, ſom wille wara ſielfrådiga och ej på något ſått i hvars annnars plikt. Af en ſådan Höfdinge-hop hafva åtſkillige Auctorer, ſå hos oſs ſom andra folk, blifvit förledde, at upråkna hela raden af Konungar, den ene efter den andre, faſtån många af dem warit ſamtidige (r), en öfver et eller flera hårader, en annan öfver en Wikinge-flotta, ſå at Tideråkningen blifvit förlångd och Sanningen mycket lidit. A. C. 1104. *Fylkis Konungar.*

14. I denna mångrådighets-tiden flytte ſig alt mer och mer Invånare ned åt ſödra Scandien, under liufvare himmel, alt efter ſom landet upwäxte ur watnet, då ock *Dannemark* eller *Danſka* öjarne (s) blefvo alt mer och mer bebygde af de Göter.(*), ſom kallades *Witer* (**), Deſſe åro åfven de, ſom haft en ſtor *Witerne.*

(*) Sheringh. de orig. Angl. p. 143.

(**) Beda Hiſt. Eccl. Angl. L. 1. c. 15.

N

(r) Rollin (Hiſt. anc. T. 1. p. 118.) finner det ſamma om gamle Egyptiſke Konungarne, hvilka Manethon upråknat i rad; men åro aldeles olike med dem man ſer hos Eratoſtenes, den Cyreniſke Hiſtorie-ſkrifvaren.

(s) Deſſe flyttande Scyther hafva utan tvifvel (likſom Europæerne i ſenare tider på ſina Colonier) nåmnt många orter efter ſina hembygder och kallat det watnrika Dane-mark efter *Tanais* eller Donau-ſtrömmen. *Tana*, *Dona*, *Dvina* betydde *flod* på gamla Scythiſka ſpråket. v. Bayer. in Act. Petrop. T. 9. p. 375. och *mark* et watnrikt, ſumpigt land. v. Supr. c. 3. §. 15. in not.

Digitized by Google

A. C. 110. ſtor bonings-plats i Småland, hvilken kallades *Vitala* (t), hvareſter ſkienbara tekn ännu ſynas i Oſtra-härad och Wetlanda-by, der ſtenlagda gator, torg och ſlott (u) ännu kunna ſkönjas (*) efter en ſtad öfver en half Svenſk mils längd. *Witerne* giorde åtſkilliga utflyttningar från Skåniſka och Danſka orterne (x): En del af dem följde Anglo-Saxerne til Britannien (**), en del gick öfver Rhen-ſtrömmen och ſatte ſig ned i Schweits (***); men ſtammen blef dock qvar i Scandiens ſödre delar.

(*) Dalberg. Svec. Ant. & Mod. Tuneld. Geogr. p. 150. cfr. Jac. Ziegler. Scond. p. 494.

(**) Bede L. c. cfr. Rapin Thoyras Hiſt. d' Angl. L. 1. p. 80.

(***) Fabric. Chemnicenſ. de orig. Sax. L. 1. ap. Sheringh. L. c.

15. De

(t) *Witala* är kommit af *watn*, et genombrutit land: Willands-härad i Skåne, ſom man trodt heta efter den konſtiga Smeden *Welindt*, kallas *Wätlands*-härad i K. Waldemars Jordebok af A. 1231. det är alt det ſamma ſom *Wetala*-härad, ſå at Skåne utan tvifvel blifvit kalladt *Wetalahed*. cfr. Sv. Bring. Monum. Scan. P. 1. Contin. 2. §. 6. Wid *Witarby* i Skåne och Albo-härad (v. Floræi Flor. Ant. Scan. p. 99.) wan K. Ragnar Lodbrok en ſeger. v. Sax. Gram. L. 9. p. 152. Hwen, en liten *Ö* i Öre-ſund, kallas i Kung Waldem. Jordebok *Hvät-ön*, ſom alt kommer öfverens med *Wetala* eller *Watnbygden*.

(u) Gatorne äro nu af jord mycket öfvertäkte; men kunna dock grant ſynas: *Torget* är nu en Bys namn. Slottet kallas nu *Hulte-by*, hvars qvarlefvor och murar ännu äro til 7 alnars högd öfver jorden. v. Joſ. Lindahl. Diſſ. de Smolandia Upſ. 1719. cfr. Tuneld Geogr. p. 150.

(x) Dannemark och Skåne kallades wårkeligen *Witalahed*, *Witaſlätt* &c. (cfr. Sheringh. L. c. p. 143.) ſom förſt ſkall hafva blifvit uptagit under en Götiſk Höfding Erics anförande. (cfr. Verelii not. ad. Herv. p. 113. &c. Meſſen. Hiſt. Sv. Goth. &c. cfr. Saxo. Gram. L. 5. Sv. Bring. Monum. Scan. §. 6. P. 1. Cont. 2. &. J. Floræi Flores Ant. Scand. p. 68.) Rudb. Atl. T. 2. p. 361. menar, at denne Eric warit den fam-

Digitized by Google

15. De Norre regerades wid pass A. C. 125. (y) A. C. 125.

N. 2 af

me som K. Heidrik i Rid-götaland. v. Herv. S. &c. Ehuru det år, så berömmes han mycket i et gammalt Skalde-qvåde, hvaruti ordståfvet säjer: *han var den förste i Witalum plögde.* Sheringh. L. c. p. 38. menar, at man irrat sig på namnet *Witer* och låst det i ställe för *Geter*, *Jaiter*, *Juter* &c. och Fabric. Chemn: de Orig. Sax. L. 1. håller det för det samma som *Sviter*, hvilket ock kan hafva grund; ty ofta brukade de gamle Nordiske, at borttaga första consonanten, når ordet börjades på tvenne, liksom ock Finnarne ännu giöra; men imedlertid år det owedersäjeligt, at *Witiska* namnet warit gängse.

(y) Det år sant, at min Tideräkning år wida skilgaktig från de många Lärde Måns, som banat mig wågen i detta ämne; men utan til at giöra deras stora witterhet förnår, tror jag mig åga frihet, at utwälja hvad mig syns möjeligast och sannast. Til ex: Denne Gylfes tid hafva wåre trovärdigaste Historici fört til 100. och några och 30. eller 40. år för Christi födelse; men det år ej möjeligt, når man jämförer Anglo-Saxoniske Konungarnes ättartal från Oden, (som lefde i Gylfes tid) hvilket år rent (v. Rapin Thoyras Hist. d' Anglet: &c.) och med goda skäl bekräftadt (cfr. Schönströms Inledn. M. S. p. m. 42). Desutan, at räkna på den Store Newtons sätt i Chronologien, bestås knapt 20 år på hvar och en Konung, den ene efter den andre: det år så Naturens ordning och det sättet kommer öfverens med alla sanna Historier. Jag mäste likväl lämna, at de äldsta tiders Höfdingar, som woro snarare Husfäder än Konungar, förtiena wäl säkert 30 år hvardera, om icke mer; ty deras lefnad war ej stort mer utstäld för fahrligheter, än annat enskylt folks, och throner woro ej heller i den tiden så begärlige: Folket lefde ock gerna längre i första oskyldigheten, innan wälluster tagit så öfverhanden.

Digitized by Google

A. C. 125. af ofvannämde Götes Son *Gylfe* (z), hvilken föreſtod
(*) J. Wildes Förb. p. 29. 30. &c. it. Ejusd. Hiſt. Pragm. p. 103. &c.
(**) Peringſch. Attart. p. 65.
högſta Afguda-offret, ſom Öfverſte Höfdingen i Manhem, Jättehem, Såland (a) &c. (*) och ſkipade rått i Kuenland, ſträckandes ſit Domare-wälde öfver den delen af Ryſsland, ſom nu kallas Nogårdslåhn (**). Han war en mycket from Höfding, ſom tillika med ſin broder *Glamer* erkändes af Scandianerne för en åtling af Gudarne, eller råttare ſagt, af deras åldſte wördade Stamfäder; men icke des mindre flöts med honom Fornioterſke Drotte-ſtammen i Scandien på et ganſka beſynnerligt ſätt: *Gylfe* war mycket begifven på den
(***) Edda Iſl. mythol. 2. Öſterländſka Wisheten (***), ſom ſå högt aktades af de gamle Perſer och Egyptier (b): Til at ſtiga högre i ſin konſt, reſte han til gamla Scythiſka bygden
(†) Edd. Iſl. L. 6. (†), ſom hvarken war ſå långt från hans land eller en ſå owahn reſa i den tiden, då Scandianerne ſom oftaſt ſågo ſine fäder och fränder: *Sigge Fridulfſon* (c), en ſlug och

(z) Detta namn kommer tämmeligen öfverens med det gamla Perſiſka *Califa*: det war en ypperlig Man hos Öſterlänningarne, ſom föreſtod Gudstienſten i et hedniſkt Tempel och uttydde Lagen för folket. v. Olear: itin. Pers. De Mahometaniſke Regenter blefvo ſedan ſå kallade. Eljeſt kan ock *Gylfe* wara kommit af *Golf*, *botn*, haf, och betyda en *Siö-Konung*.

(a) *Såland* war ej annat ån Röſlagen. v. Sturleſ. T. 1. p. 477. cfr. not. noſt. ad c. 3. §. 5.

(b) Denna Wetſkap har ſedermera blifvit kallad Svartkonſt.

(c) Wid pafs 80. åhr förut hade en Eunone eller Aune regerat öfver Aſarne, hvilka kallades ockſå *Aerſerne* (v. Supl. au Corp Dipl. de Du Mont. T. 1.) Om denna warit en af Sigges Förfäder eller Slåktingar, kan man ej weta; men utan tvifvel war han en af hans Företrådare. v. ſupr. §. 2. in not. *Sigges* Förfäder man ef-

Digitized by Google

och tapper Herre regerade då som högste Offer-Höfding (*) och Gudarnes wiljas uttydare öfver Asarne, (d) et

A. C. 125.

(*) Shering. Ant. Angl. c. 12. p. 233. Bayer. in Act. Petrop. T. 5. p. 325. 326.

ter man kunna ses i Verelii not. ad Göthr. S. p. 46. 47. Edda Isl. Chronol. Anglo-Sax. p. 531. edit. Abrah. Veloc. Peringsch. Åttart. p. 7. Edda kallar Odens Fahr *Frialfr* eller *Fridleif*, Farfadren *Finnr*, Farfarsfadren *Gudolfr* &c. Langfedgatal åfvenså; men Chron. Anglo-Sax. p. 531. kallar Farfadren *Freawin*, Farfarsfadren *Frithvulf* och Farfarsfarfadren *Finner*, hans fahr *Gudulf*, hans fahr *Jat* (Eeat, Geata, Göte,) hans fahr *Biat* (Beat, Beau, Baur, Bore, Boreas,) hans fahr *Skialdun*, (Skiold, Scealdua, Skalduai,) hans fahr *Eremod* (Heremoth, Hermod,) hans fahr *Itterman* &c. och så ända til Noach. Edda och Langfedgatal gå dermed genom de gamle Trojanske Kungarne *Tros*, *Memnon* &c. *Dardanus*, *Jupiter*, *Saturnus a Krit*, Cretenses &c. ända til *Japhan*, (Javan) Japhets Son. Men *Oden*, som diktade så mycket, kunde wål ock dikta sig Förfäder.

(d) *Açer*, *Asser*, *Osser* eller *Asburgianer* kallas de af Du Plan Carpin. voy. en Tart. an 1246. Guill. de Rubriquis voy. &c. A. 1253. Bayer. in Act. Petrop. T. 9. p. 387. Strab. L. 11. p. 495. it. L. 12. p. 556. *Aspurgianiska folket wid Mæotiska Trâsket*, säjer Steph. Byzant. ap. Sheringh. c. 13. p. 278. De hade sine Kungar, hvilkas Rike sträkte sig til ytterste Scythiska bårgen innom Imaus, begripandes uti sig *Saxonernes*, (Saxernes förfäders) *Sy-ebernes* (Seve-boernes) och *Joternes* (Göternes) länder. v. Sheringh. L. c. c. 13. p. 279. 280. Ptolomæus Geogr. kallar dem *Asioter*, och Plin. L. 6. c. 17. *Asæer*. De hafva ock haft flera förvände namn, som *Aorser*, (v. Plin. H. N. L. 4. c. 12. *Anser*, (v. Nicol. Ragu. orat. in Concil. Basil. ap. Er. Benz. in Mon. Eccl. p. 103. it. Jorn. de R. Goth. c. 14.) *Oser*. (Tacit. de Germ. c. 28. it. c. 43. §. 2.) &c. men

Digitized by Google

Götiſkt folk til blod (*) och ſpråk (**), ſom bodde wid Tanais, Caucaſiſke bårgen och Caſpiſke hafvet (***), hvartil ockſå Tyrkar eller Tyrſa-Geter (e) råknades (†). Denne fann medel til at förnöja ſin Slåkting, den Scandiſke Drotten: Han underwiſte honom om en Guda-låra, ſom war mycket wanſlåktad från den urgamla Sanningen, med ſådan ſnållhet, at Gylfe tog Aſa-Höfdingen för en half-Gud och tillika med ſit folk kallade honom från den tiden *Oden* eller den *Gudomelige* (f), hvilket namn ock Sigge ſielf ſå mycket

A. C. 125. (*) Procop. Hiſt. Wand. L. 1. p. 9. (**) Sheringh. Ant. Angl. &c. Busbeq. Epiſt. &c. Vulcan. Comm. in Lit. Goth. p. 49. Geſner. Mithr. fol. 30. Bergeron. p. 174. Guill. Rubriq. Voy. en Tart. a. 1253. &c. &c. (***) Ol. Celſ. Act. Lit. Sv. a. 1736. Du Plan Carpin Voy. en Tart. Joſeph. Barb. Viagg. ala Tan. a. 1436. Strab. L. 11. & 12. &c. cfr. noſt. 2. C. 3. §.

det år alt ſamma folk och aldeles inga Tartarer, mot hvilka de ſtåndigt legat i krig. v. ſupr. c. 2. §. 3.

(e) Deſſe *Tyrkar*, *Tauriker*, *Tyrſa-Geter* eller *Tauriſa-Göter* woro ej annat ån *Bårg-bönderne* i *Taure*-bygden, (v. ſupr. c. 2. §. 3. in not.) hvaraf ſedermera hela Turkiſka Riket fådt namn. De bodde wid Tanais och på Tauriſka Näſet, (v. Bayer in Act. Petrop. T. 5. p. 340.) hetandes ockſå *Chaſarer*. (v. Conſtant. Porphyrog. &c.) Deſſe Tyrkar blefvo af Oriſmades, Kung i Perſien, kallade från denna orten til hielp mot Saracenerne (cfr. Chron. Carion. & Schönſtr. Jnl. M. S.); men de kommo förſent och hyllade Babyloniſke Califen, blifvandes Mahometaner. Sultan Mahomet tog dem ſen til hielp mot Babyloniſke Califen, ſom blef öfvervunnen. Då begyntes det ſå kallade *Turkiet*. Wid paſs A. 742. bröto Turkarne Saracenernes krafter. Deras Rike förſtördes af Zingis-Chan, Mongalernes Anförare, wid paſs A. 1200; men det repade ſig ſen under Ottoman. A. 1300.

(†) cfr. P. Mela, ap. Sheringh. L. c. c. 13. p. 281.

(f) Förut år ſagt (c. 3. §. 3. in not.), at *Oden* år af början et Arabiſkt ord af ודה *Voda* eller *Voddou* (Idolon, Afgud) cfr. Furmont ap. P. Filen. Diſſ. Doct. de Sacr. Pontif. Gentil. Åbo 1740. hvilket kommer öfverens med Ebræernas *Adonai* (Gud), Syrernes *Adonis*, (cfr. Stiernh. in not. Vercl. ad Herv. p. 6.) Phrygiernes

Digitized by Google

ket låttare kunnat låta gifva sig (*), som det warit et gammalt Skalde-bruk hos Scythiska Folk och i synnerhet i Norden, at hedra sine Höfdingar och Hiältar med wedertagna Guda-namn, hvilka således uti dem blefvo likson från de döda upwäkte (**); men *Gylfe*, som for derefter mycket nögd hem i sit land igen (***), hade ej stort gagn af sin nya klokhet.

A. C. 125.

(*) Verel. not. ad Götr. S. p. 56.

(**) cfr. J. Wilde. annot. ad S. Puffend. Introd. in Hist. Sv. c. 1. p. 39. it. c. 9. p. 165.

(***) Edd. Mythol. 49.

16. *Oden*, som wi få wele kalla hådanefter, hade wäl en tid förut med sine grannar Wanerne (g) haft et krig med lika lycka, som bilades genom wänligt byte af Rådgifvare och närmare förening mellan begge folkens ypperste (†); men han hade sedan fådt en swårare fiende: Tillika med flera Scythiska folk hade han blifvit hårdeligen angripen i sit land af de Romare (††)

(†) Sturl. Ynglf. S. c. 4.

Attin. (v. Stiernh. L. c.) och Indiske Brumínernes *Vedam* (theologie) v. Ramsey Discours sur la Mythologie. p. 127. &c. Heraf hade Vodinerne långt förut fådt namn. (cfr. supracit. noss. c. 3. §. 3. in not.) likson Asarne förmodeligen af *As*, *En* (en enda Gud) cfr. Bayer in Act. Petrop. T. 5. p. 340. Man menar at hos några Scythiska folk blef derigenom namnet *Oden* tillagt hvar och en Höfding eller Öfverste-Präst, likson de gamle Egyptier altid kallade sin Konung *Pharao*. v. J. Wildes Förber. p. 235. Ehuru det är, så war *Oden* et heligt namn och i början *appellativum*, likson ock Phænicierne och Assyrierne kallade sin Afgud Solen *Adon*, *Adonin*. v. Macrob. ap. Verel. in not. ad Götr. S. p. 44. Kan ock wara, at *Oden* hade sit ursprång af *Vodinerne* och derföre så kallades.

(g) De bodde wid Wana-qvisslar eller Tanais utlopp. cfr. Plin. L. 4. c. 12. Tacit. Annal. 11. c. 63. 3. Lämningarne af desse Vaner åro sen kallade *Svaner*. cfr. Bayer. in Act. Petrop. T. 9. p. 387. Asarne kallade dem *Quader* eller *Elaka* (som ännu så heter på Neder-Tyska), lik-

Digitized by Google

A. C. 125. (††) under den ſegrande Kejſaren M. Ulp. Trajanus (*), hvilken likſom Alexander den Store wille utbreda ſina wapn til nederſta Indien. Aſiſke Höfdingen hade ej ſedt ſig någon ſåkerhet (h) i ſin hufvudſtad *Asgard* (i), å at han förmodeligen dragit ſig närmare åt Scandien, då *Gylfe* honom råkade (**). Hans ärfda hat mot de Romare, den ifver han nu fådt, hvilken ej eftergaf den Mithridatiſke, och det öde, hvaruti han war råkad, at öfvergifva ſit land, brakte honom, at taga alla tilfällen i akt til at hämnas på en öfvermåktig Arffiende och ſåtta ſig ſielf i wälſtånd. I detta

(††) cfr. Flor. L. 3. c. 4. it. Langh. in append. ad Elench. Antiq. Albion. p. 18. ap. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 6.

(*) cfr. Iſ Newton. Obſerv. upon the Prophec. of Daniel c. 5. p. m. 33.

(**) cfr. Prol. Sturl. ad Edd. Iſl.

ſom ock *Wan* betyder det ſamma på wårt ſpråk. til ex. *Wanför*, *Wanſläktad* &c. cfr. Verel. not. ad Herv. p. 124. (v. ſupr c. 2. §. 3. in not.)

(h) Langfegda Tal ſåjer: *Odin war Tyrka Kunge* (icke Teucrers eller Trojaners, ſom några föregifvit, utan Tauriſke Scythernes. v. ſupr. §. 15. in not.) *han flydde fyrer Romverjum Nordur hingad*: Det är, han flydde hit norr för de Romare, (dem wåre gamle Svenſke kallade Romverjer) v. J. Wildes Förber. p. 264. &c. cfr. Sturl. prol. ad Edd. Iſl. &c. Torfæi Ser. R. Dan. p. 104.

(i) *Asgard* menas wara det *Chasgard*, ſom ligger i Turqueſtan (v. P. Filen. Diſſ. Doct. de Sacr. Pontif. gent.), hvilket är mycket likt; Eljeſt talas hos Polyb. exc. Leg. 78. p. 903. Ptolom. L. 3. tab. Eur. c. 13. p. 42. och Mercat. tab. Eur. 10. om *Azerium*. Ptolom. L. 3. c. 5. tab. Eur. 7. p. 37. och Mercat. tab. Eur. 8. ſåtta *Azagarium* wid Nieper-ſtrömmen. J. Wilde Förber. p. 248. finner intet likare dertil, än *Azara* eller *Azaraba*, det Ptolom. L. 11. p. 727. ſåtter öſter om Meotiſka Träſket wid Araxem. Stiernhielm in Epiſt. ad Verel. cit. ad Herv. p. 5. menar, at *Asgard* är det nu ſå kallade *Ashof* eller *Aſſof*.

Digitized by Google

detta sinne blef han bekant med den godtrogne *Gylfe*: A. C. 115.
Som han fann honom tienlig til en del af sina affikter och war underrättad om Kuenlands och Scandiens godhet, der Göterne nu hade sit Hufvudsäte, så wäl som ock om alla orter i Norra Europa, der hans Scythiske Slåktingar senast satt sig ned; så sämnade han gerna et land, det han ej kunde förswara, åt sine bröder *We* och *Wiker* (k), begifvandes sig wästerut hit åt wåra neigder sjöledes (l) med sin hustru *Frigga* (m);

O sine

(k) Sturleson kallar dem så (c. 5.) men eljest kallas de *Ve* och *Wale* (*Bale*, *Bal*, Kung &c. cfr. not. nost ad c. 2. §. 3. de Gallis.) v. Mess. Chron. Ant. Sy. Goth. & Sheringh. L. c. c. 12. p. 249. &c. Deras land fick sedan fred med de Romare A. C. 138. v. supl. au Corp Diplom. de Du Mont. T. 1.

(l) Odens och hans Drottars skiepp, når de kommo hit, omtalar Edda ap. Renhielm in not. ad Torst. V. S. p. 32. Hans eget skiepp hette *Skidbladner*: (v. Sturl. T. 1. c. 7. p. 8.) Det troddes för sin snabbhet skull åga en öfvernaturlig art, efter det äfven kunde hopviklas och båras öfver land, hvilket dock än brukas på wissa ställen i de orter, hvarifrån han kom. v. not. nost. ad c. 3. §. 2. De gamle sade, at Dvårgarne *Yffalds* söner det bygt: at det war af ogemen storlek, fast det kunde hoprullas som en duk: at det fick wind hvart det seglade &c. v. Edd. Isl. mythol. 37. *Oden* är ock wårkeligen kallad *Seaf*, *Sceaf*, eller *den Siösarande* (v. post. §. 19. in not.), hvaraf ock *Skiepp* är kommit. Drotten Balders skiepp hette *Ringhorna*, Freyers *Nagelfare*, &c. v. Renhielm supra cit.

(m) *Frigga* kallade sig efter *Phrygia*, eller *Phrygiske Gudinnan* (v. post. c. 5. §. 7.), den Stiernhielm (ap. Verel. ad Herv. 5. p. 6) menar wara *Rhea*. Wåre Antiquarier kalla henne *Fiorguin Jettes* Doter. v. Attart. ed. E. J. Biörn. Stockh. 1737. fol. T. 2.

Digitized by Google

A. C. 125. (*) Sturl. Yngl. S. c. 5. Joh. Martini in Mess. Antiq. Sigtun. ap. Sheringh. L. c. c. 12. p. 245.

sine söner, sine tolf *Drottar* eller *Diar* (n), som jemte honom ej allenast föreståndo Gudstienſten, uran åfven ſkipade rätt bland menigheten (o) och et ſtort antal folk (*) med qvinnor och barn (**).

A. C. 130. (**) Verel. not. ad Herv. p. 37. (***) Sheringh. L. c. p. 245. (†) prol. Edd. Iſl. c. 3. (††) cfr. Joh. G. Keyſler. Ant. Sept. & Celt. c. 3. (†††) prol. Edd. Iſl. c. 3.

17. Förſt kom han til et af de Scythiſka folk i Ryſsland (***), ſom kallades *Sager* (p) eller *Saxer* (†), en lämning af dem, ſom nedlatt ſig i Tyſkland, hvaraf han tog med ſig en ſtor hop (††). Sedan for han til de orter, der Göthiſka namnet begyntes (†††) eller Göternes yttra gräntzer, ſom i wåra gamla Sagor kallas *Rid-Götaland* (q), och derifrån til Öſtra neig-

(n) *Diar*, et Turkiſkt ord, betyder *Regio*, *Præfectura*, Höfdingedöme. v. Bayer. in Act. Petrop. T. 5. p. 341. deraf ännu *Diarbecker* har namn.

(o) Efter deſſe 12. *Drottar* eller *Aſar*, ſom ock kallades *Spekingar* (emedan de höllo folket til *Spekt*, ſpakhet och frid), har alt ſedan warit brukeligt hos oſs til denne dag, at Tolf Män ſittia i Rätten, (v. Sturl. &c.) likſom än hos Tuſcherne eller Tyrhenerne, en Scythiſk afföda. v. Bochart. Chan. L. 1. c. 33. p. 646. Annius, Varro &c. Detta kommer öfverens med Herodoti Ἀσιάδα φυλὴν eller *Aſa-gille*, ſom beſtod af Ἀσιαρχοῖς, *Aſa-Förſtar*, juſt ſådane ſom wåre. v. J. Wildes Förb. p. 254.

(p) *Sager*, *Saquer* eller *Saçer*, hvaraf *Saxerne* kommit, (v. not. noſt. ad c. 3.) hade ej ſå aldeles flytt ſig til Germanien, at ju ſtammen war qvar i de öſtra orter.

(q) J. Wilde. Hiſt. Pragm. c. 2. §. 35. och E. J. Biörner de Jotunh. p. 52. ſåja, at Herjedalen, Jemteland och en del af Helſingeland warit *Rid-Götaland*, hvilket är likare, än at det ſkulle warit Dannemark. (cfr. Prol. Edd. c. 3. Odde Munk ap. Flor. Flor. Ant. Scan. p. 26. &c. &c.) eller Småland, ſom Verelius menar (in not. ad Herv. S.): åtminſtone har det legat i *Odens* wåg, hvilken ej tyks kunnat ſegla åt Dannemark ſtrax han

Digitized by Google

neigderne af wåra Scandiſke öjar. *Gylfe* reſte med glädie emot den wördade *Oden* och böd honom ſå mycket land han åſtundade (*): Aſiſke Höfdingen wägrade ſådan höflighet ingalunda: han ſlöt et ewärdeligt förbund med *Gylfe* och nedſlog ſin förſte bopåle her i Sverige wid *Sigtuna* (r), inrättandes der et ſtort Afguda-hus eller offerſtälle (**); men han inſkränkte ej dermed ſina afſikter.

A. C. 130.
(*) prol. Edd. L. c.
(**) Snurl. T. 1. c. 5. p. 6. J. Wid. de Lags-Hiſt. p. 34. G. Wallin. Sigt. Stans & Cad. cfr. præf. Edd. ap. Zomolx. Lundii. c. 3. §. 11.

18. Som han war mycket ſtorrådig, tiltagſen och tapper; ſå for han i haſt på ſina lätta ſkiepp, dem han kunde hopwikla och bära öfver land, (***) til alla de Scythiſka folk, ſom måſt woro honom bekanta i Scandien och Tyſkland, giörandes dem alla med

(***) v. ſupr. c. 3. §. 2. in not. c. 4. §. 16.

kom från Scythien. Somlige mena, at Rídgötaland ſå blifvit kalladt af *Ryd*, *rödia*, hvarpå ſå många Småländſka och flera orters namn ändas (v. Verel. L. c.); Somlige af *Rida*, efter deſſe Göter mycket brukat båſtar (cfr. Schönſtröm Jnl. til Sv. Hiſt. MS.); Somlige af *Reda*, *utreda* eller *Redd*, der ſkiepp lägges för ankar (v. Floræi Fl. Ant. Scan. p. 39.), och Peringſchöld (in præf. ad Fragm. Brav.) gifver det ſamma betydelſe ſom *Red*-kyrka, Annexe, hvilket är ganſka likt.

(r) Man menar, at Oden kallat *Sig-tuna* efter ſit namn *Sigge*; men likare är, at det ſom måſt alla Svenſka orter fådt namn af *Se*, *Si*, *Sió*, och ſåledes betydt en *Sióſtad*. Det kallas altid *Si-tuna*, *Sih-tuna*, i alla åldſta Handlingar, ſom på Kung Olof Skott Konungs och K. Amund Jacobs mynt. (v. Keder. Brenner &c. it. Peringſch. Åttart. p. 36. 37.) *Tuna* kallades altid *ſtad* eller *by* på wårt gamla ſpråk, hvarpå wi nu hafve ſå många prof (cfr. Sallſtedts Tuna minne &c.) både her och i Engeland, der det blifver kalladt *Town*. Belg: *Tuyn*, Germ. *Zaun*, (*en ingiärdad och inſtängd plats* eller *hage*) v. G. Wallin. Sigt. Stans & Cadens. Upſ. 1729.

Digitized by Google

A. C. 125. (*) Sturl. Yngl. S. c. 5. Joh. Martini in Meſſen. Antiq. Sigtun. ap. Sheringh. L. c. c. 12. p. 245.

ſine ſöner, ſine tolf *Drottar* eller *Diar* (n), ſom jemte honom ej allenaſt föreſtodo Gudstienſten, uran åfven ſkipade rått bland menigheten (o) och et ſtort antal folk (*) med qvinnor och barn (**).

A. C. 130. (**) Verel. not. ad Herv. p. 37. (***) Sheringh. L. c. p. 245. (†) prol. Edd. Iſl. c. 3. (††) cfr. Joh. G. Keyſler. Ant. Sept. & Celt. c. 3. (†††) prol. Edd. Iſl. c. 3.

17. Förſt kom han til et af de Scythiſka folk i Ryſsland (***), ſom kallades *Sager* (p) eller *Saxer* (†), en lämning af dem, ſom medlatt ſig i Tyſkland, hvaraf han tog med ſig en ſtor hop (††). Sedan for han til de orter, der Götiſka namnet begyntes (†††) eller Göternes yttra gråntzer, ſom i wåra gamla Sagor kallas *Rid-Götaland* (q), och derifrån til Öſtra neig-

(n) *Diar*, et Turkiſkt ord, betyder *Regio*, *Præfectura*, Höfdingedöme. v. Bayer. in Act. Petrop. T. 5. p. 341. deraf ännu *Diarbecker* har namn.

(o) Efter deſſe 12. *Drottar* eller *Aſar*, ſom ock kallades *Spekingar* (emedan de höllo folket til *Spekt*, ſpakhet och frid), har alt ſedan warit brukeligt hos oſs til denne dag, at Tolf Män ſittia i Rådet, (v. Sturl. &c.) likſom ån hos Tuſcherne eller Tyrhenerne, en Scythiſk afföda. v. Bochart. Chan. L. 1. c. 33. p. 646. Annius, Varro &c. Detta kommer öfverens med Herodoti Ἀσιάδα φυλὴν eller *Aſa-gille*, ſom beſtod af Ἀσιαρχοῖς, *Aſa-Förſtar*, juſt ſådane ſom wåre. v. J. Wildes Förb. p. 25.4.

(p) *Sager*, *Saquer* eller *Saçer*, hvaraf *Saxerne* kommit, (v. not. noſt. ad c. 3.) hade ej ſå aldeles flytt ſig til Germanien, at ju ſtammen war qvar i de öſtra orter.

(q) J. Wilde. Hiſt. Pragm. c. 2. §. 35. och E. J. Biörner de Jotunh. p. 52. ſåja, at Herjedalen, Jemteland och en del af Helſingeland warit *Rid-Götaland*, hvilket är likare, ån at det ſkulle warit Dannemark. (cfr. Prol. Edd. c. 3. Odde Munk ap. Flor. Flor. Ant. Scan. p. 26. &c. &c.) eller Småland, ſom Verelius menar (in not. ad Herv. S.): åtminſtone har det legat i *Odens* wåg, hvilken ej tyks kunnat ſegla åt Dannemark ſtrax han

Digitized by Google

neigderne af wåra Scandiſke öjar. *Gylfe* reſte med glädie emot den wördade *Oden* och böd honom ſå myckét land han åſtundade (*): Aſiſke Höfdingen wägrade ſådan höflighet ingalunda: han ſlöt et ewärdeligt förbund med *Gylfe* och nedſlog ſin förſte bopåle her i Sverige wid *Sigtuna* (r), inrättandes der et ſtort Afguda-hus eller offerſtälle (**); men han inſkränkte ej dermed ſina afſikter. A. C. 130. (*) prol. Edd. L. c. (**) Stiernh. T. 1. c. 5. p. 8. J. Wilde. Lags-Häfd. p. 34. G. Wallin. Sigt. Stans & Cad. cfr. præf. Edd. ap. Zomolx. Lundii. c. 3. §. 11.

18. Som han waf mycket ſtorrådig, tiltagſen och tapper; ſå for han i haſt på ſina lätta ſkiepp, dem han kunde hopwikla och bära öfver land, (***) til alla de Scythiſka folk, ſom måſt woro honom bekanta i Scandien och Tyſkland, giörandes dem alla med (***) v. ſupr. c. 3. §. 8. in not. c. 4. §. 16.

kom från Scythien. Somlige mena, at Rídgötaland ſå blifvit kalladt af *Ryd*, *rödia*, hvarpå ſå många Småländſka och flera orters namn ändas (v. Verel. L. c.); Somlige af *Rida*, efter deſſe Göter mycket brukat båſtar (cfr. Schönſtröm Jnl. til Sv. Hiſt. MS.); Somlige af *Reda*, *utreda* eller *Redd*, der ſkiepp lägges för ankar (v. Floræi Fl. Ant. Scan. p. 39.), och Peringſchöld (in præf. ad Fragm. Brav.) gifver det ſamma betydelſe ſom *Red*-kyrka, Annexe, hvilket är ganſka likt.

(r) Man menar, at Oden kallat *Sig-tuna* efter ſit namn *Sigge*; men likare är, at det ſom måſt alla Svenſka orter fådt namn af *Se*, *Si*, *Sió*, och ſåledes betydt en *Sióſtad*. Det kallas altid *Si-tuna*, *Sih-tuna*, i alla åldſta Handlingar, ſom på Kung Olof Skott Konungs och K. Amund Jacobs mynt. (v. Keder. Brenner &c. it. Peringſch. Åttart. p. 36. 37.) *Tuna* kallades altid *ſtad* eller *by* på wårt gamla ſpråk, hvarpå wi nu hafve ſå många prof (cfr. Salſtedts Tuna minne &c.) både her och i Engeland, der det blifver kalladt *Town*. Belg: *Tuyn*, Germ. *Zaun*, (*en ingiärdad och inſtängd plats* eller *hage*) v. G. Wallin. Sigt. Stans & Cadens. Upſ. 1729.

Digitized by Google

4. C. 130. sina Jdrotter til sine tilbodiare; ty alt hvad han sig
företog, skiedde med den snabbhet, konst och lycka,
at den tidens enfaldiga menniskior trodde honom
(*) Sheringh. kunna fara öfver werlden i et ögonblick (*), wända
l. c. c. 12. p. wådret hvart han wille, stilla stormar och wådeldar
233-245. med et ord, byta sig i allehanda skapnader, lägga sin
kropp liksom död och imedlertid förwandla sin anda
til diur, orm, fisk eller fogel, at uträtta på andra
(**) Sturl. T. orter sina wårf (**), upwäcka de döda ur deras högar
1. c. 7. &c. och intaga deras platser (s), hwarföre han ock kalla-
des *Dróga* eller *Höga*-Drotten, det är de döde ham-
nars Herre, säja förut tilkommande ting genom en
konst, som kallades *Seid* (t), utdraga kraften genom
kokning af hvarjehanda örter och tillatser, at dermed
förgöra menniskior och betaga dem hälsa, wett, afvel
och styrka, uptaga alle de skatter, som i jorden lägo
förborgade, finnga så bewekliga wisor, at jord och
berg öpnades af sig sielfva och Trollen, som deruti men-
tes bo, blefvo maktlöse och orörlige, så at han kun-
de borttaga från dem hvad de ägde. Hans wett och
kunskap om alting i werlden befkrefs i den gåtefulla
tiden under liknelse af twenne korpar, *Hugin* och
(***) Edd. Ill. mythol. 34. *Munnin*, (häg och minne) (***), som sades hafva su-
tit

(s) Så hafva de gamle hedniske Lärare eller Höfdingar
ofta giordt: på det sättet skaffade Zamolxis sig wörd-
nad och stadfäste sin Lära genom sit långa wistande i
jorden, som skulle betyda hans nära förtroende med
denna gamla Scythiska Gudinna, hvilken Latinerne
kallat *Vesta*. Så giorde äfven Minos på Creta, som
bodde länge i et berg &c. v. Not. noft. ad. c. 2.
§. 4.

(t) *Seid* betyder *sudande* eller *kokning*. v. Sturl. T. 1.
c. 7.

Digitized by Google

sit på hans axlar och flugit omkring alla länder, at föra honom tidningar om alt hvad, som hände (*). A. C. 138. (*) Sturl. T. 1. c. 3. cfr. H. Hift. c. 6. §. 27.

19. Under en sådan alla sinnens förkrosning kunde *Oden* uträtta hvad han wille, och på det han få mycket bättre mätte fästa sit wälde och främja sina afsikter, satte han sine Söner (u) til Höfdingar och Öfverdomare i de Scythiska länder, som han besökte (**): Tvenne af dem, *Sigurlami* och *Skiold* (x), blefvo Svenske Drottens Mägar: den förre (y) fick Gylfes Doter Heidi och med henne en del af Ryssland, som hallades *Gardarike* eller *Holmgård* (z), den senare giftes med andra Systren *Gefion* (a) och lade med A. C. 140. (**) Sturl. T. 1. c. 9. &c. Herv. S. Prol. Edd. Isl. sub. fin. J. Wild. Förb. p. 269. &c. &c.

(u) Langfedgatal upräknar tjugo *Odens* Söner. cfr. Lit. Arngr. ad Stephan. p. 142. m not. ad Sax. Gram. it. Diction. Eddic. Resenii. Men *Edda* talar bara om de ofridlige och äkta, som *Vodreg*, *Baldej* eller *Baldur*, *Sigi*, *Skiold*, *Semming* och *Yngve*.

(x) Denne *Skiold* kallas i Torf. Scr: Reg. Dan. p. 246. en Son af *Scaef*, som i sin ungdom kom til Skåne på en båt: det wil ej annat säja, än den *Siöfarandes* Son: *Seaf*, *Scrott*, *Scheaf* är en *Skiuta*, hvaraf nok *Schiff*, *Skiepp*, (navis) är kommit: Oden hade således det tilnamnet *Scaef*, liksom sedermera K. Agne *Scaefar*-bonde i Upsala.

(y) *Sigurlami* hade til efterträdare i Gardarike sin Bror *Svafurlami*, som slog ihjäl Jätten *Thiasse* (fäjer Hervara), tog hans Doter Fridur och aflade Eivora, v. Verel. ad Herv. p. 38. *Svafurlami* blef sen dråpen af Arngrim Kempe, som röfvade Eivora och aflade med henne tolf Söner. v. Verel. ad Herv. p. 46.

(z) Detta Holmgårdska Riket har i de äldsta tider mäst erkändt Svenska öfvervåldet, som frambåttre kan ses.

(a) *Gefion* har warit berömd för sin wackra röst (Edd.

Digitized by Google

A. C. 148. henne grunden til Dannemarks Rike (b), anläggan-
(*) Torf. Ser. Reg. Dan. P. 247. 246. des gamla Hufvudſtaden *Ledre* (c) på Seland (*), hvilken Oð war Gefions morgongåfva eller hemgift
(**) Peringsk. IV. Attart. cfr. och Skiolds förlåning (**). Det är märkeligt, at wid
Sturl. T. 1. c. 5. denna tid hade Danſka öjarne nyſs begynt ſtic-
(***) v. Supr. §. 14. ka ſig up utur watnet (***), hvilket kom folket ſå underligt före, at man giſſade dem blifvit ditflytte från Sverige; ty förſummade ej Skalderne, at ſinnyckta den meningen med ſin dikt (d). Odens öfrige Söner blefwo ej mindre wäl förſedde: *Begdek* eller *Wedreg* blef Landſens Höfding i Öſt-Saxen eller Öſtra-Tyſkland, *Boldeg*, *Beldeg* eller *Baldur* i Weſtfalen eller Wäſtra Tyſk-

Myth. 1.); men genom hvad dygd hon ådragit ſig den hedren, at blifva wördad efter ſin död ſom Jungfrudoms-Gudinna, kan jag ej weta: jag ſkulle tro, at hennes Kyſkhet warit dertil orſaken: de gamle mente, at hon i andra werlden upvaktas af hvar och en, ſom dör Mö. (v. Edd. Myth. 30.)

(b) Den äldſta Danſka Konunga-åtten härſtammade af denne Skiold, hvars efterkommande kallades *Skioldungar*. v. Peringſch. Attart. Tab. 4. &c. &c.

(c) *Ledre*, *Lädre*, *Lader* betydde fordom en ſtor Höfdings boningsplats, likſom gamla *Ladoga* war hufvudſätet i Homgårdſka Riket och *Lader* för Norjes Konungar och mäktige Jarlar. cfr. Schönſtröm L. c. MS. Nu är intet mer öfrigt af det ordet, än *Lada*, et hus, hvaruti ſåden förwaras.

(d) I mörka tiden, då alt war Gåtor, ſades, at *Gefion* fick af *Gylfe* et plogs-land, at hon förwandlade derpå fine fyra Söner til Oxar, ſatte dem för plogen och förde hela landet ut på hafvet, hvaraf blef Seland; men i landets ſtälle blef den ſtora ſiön i Sverige, ſom kallas Målaren. v. Brage Skald hin gamle ap. Sturl. T. 1. 5.

Tyskland (e), *Sigi* eller *Sigge* i Frankenland eller midt i Tyskland och wid Rhenströmen, *Semminger* i Norige (f) och *Yngue* i Sverige, hwilken framdeles widare skal omtalas; men med alle desse fortplantade han icke allenast sin Guda-lära och en Gudomlig wördnad för sin person, utan ock et brinnande hat och arfkrig mot de Romare, som jagat honom från sit fädernerike (*). A. C. 140.

(*) J. Wildes Förbet. p. 264. &c.

20. I Sverige skipade den Sluge *Oden* alt efter sit behag; ty sedan han betient sig af folkets enfaldighet och snart nog dragit icke allenast allas förtroende från Gylfe til sig, utan ock arfsrätten til Riksstyrelsen in på sin Son Yngue (**), behöfde han ej mer, än befalla: den Gamla Guda-läran, som Herde-Scyther och Vodiner med sig infört från Godhem (***), ändrade han på hvarjehanda sätt med dikter och egna påfund, instiktandes nya Offer-seder och Högtider (†). Han och hans *Asar* togo ej allenast namn af Landsens forna Gudomligheter, at giöra sig hos de Svenske så mycket behagligare (††), utan inbillade åfven folket, at de woro samme *Gudar* (g). I ställe för det gamla enfaldiga begrafnings-sättet under kummel och sten-rör, begynte nu Oden låta brinna de döda

(**) J. Wildes Lags-Hist. p. 39. it. Ejusd. Förb. p. 32.

(***) cfr. Huj. Hist. c. 3. §. 3.

(†) Sturl. T. 1. c. 8.

(††) v. supr. §. 15. cfr. Verel. not. ad Götr. S. p. 46.

(e) Desse bröder *Begdek* och *Beldeg* äro Stamfäder för Anglo-Saxonske Konungarne i Engeland &c. v. Rap. Thoyr. Hist. de Angl. L. 1. p. 130. 132. &c. &c.

(f) Från denne Semming räknade *Hakan* Jarl *den vike* i Norige sin Fäderne-ätt. v. Sturl. T. 1. c. 9.

(g) Det synes som *Gylfe* sielf trodt, at Oden war den rätte Guden och åfven Trefaldig, som kan ses i beskrifningen om *Har Jafnhar* och *Tridi* &c. v. Edda Isl. 2. Mythol. Verel. not. ad Götr. p. 42. &c. men herom skal frambättre talas c. 5.

Digitized by Google

A. C. 145. Brönne-åldren. (*) Sturl. T. 1. c. 8.

döda (h) och förwara aſkan i kåril, ſom nedſattes i jorden (i), ſå at från denna tid kan *Brönne-åldren* räknas wara börjad (*) och *Kummel-åldren* åndad, ſedan han påſtådt wid pass femhundrade femtio åhr.

(**) cfr. Præfat. Edd. ap. Lund. Zamolx. c. 2. §. 11. (***) v. Sup. §. 16. in not.

21. Öfverſte Domſtolen inråttade *Oden* i Sigtuna, ſom förr år ſagt, af tolf Drottar (**); hvilka ſkulle bibehålla Råtten och afdöma alt hvad til Gudstienſt och almån trygghet hörde (***); men i hela Scandien ſkipade han Lag, hvilken han tog dels af *Sifs* (k) eller den ſtora *Volu-ſpas* Låra, dels af ſit eget få kallade *Hawamal*, höga Sedolåra eller Hofklokhet, och herifrån kunne wi med wiſshet råkna wåra

(h) Denna brånneſed hade länge warit i bruk i Odens fädernebygd och åfven hos de Scyther, ſom kallades Galler och hade nedſatt ſig i Tyſkland och Frankrike. v. Cæſ. de bell. Gall. L. 6. c. 18.

(i) När man nu hos oſs gråfver på ſådana ſtållen, finner man förſt ſvartmylla, ſen jord, ſen ſand, ſen alf eller kalkſten, ſen et ſlags kåda eller bekaktighet, likſom ditlagd för wahraktigheten ſkull, ſen et hvitt ſtoft, ſen ſmåſten, ſen ſtor klapperſten och ſidſt en kruka af rödaktig färg, hvaruti ligga brånda ben med aſka och ren ſand. Til ex: wid Waxtuna i Orkeſta-ſokn, Sämminghundra-hårad och Upland, der C. L. von Schantz lät gråfva den 8 Junii 1724. v. Act. Lit. Sv. vol. 2. åfven i Aſa-ſokn i Småland wid Aſa-gård i den ſå kallade *Odens graf*, en ſtor åttebacka, der man wid krukans uptagande fann en ſtåndig eld, hvarpå man haft åtſkilliga exempel i werlden, (cfr. Vigneul Marville Melang. d' Hiſt. & de Literature,) ſom utſläktes af luftens åndring. v. Dahlbergs Svec. Ant. & Mod. it Lindahl Diſſ. de Smolandia. Upſ. 1719.

(k. *Sif* har warit en ſtor Sibilla hos det åldſta Nordiſka folket. v. Reſen. præf. ad Edd. Iſl.

Digitized by Google

wår gamle Svenſke beſkrefne Lags förſta begynnelſe (*). Husbonde-Wåldet eller hvår och en Fylkes-Konungs eller Odalsmans enſkylta Herradöme öfver ſin trakt och underhafvande, minſkades af Oden ingalunda. Han förbandt ſig ſnarare med kårlek alla deſſa Små Herrſkaper, ſom årkände honom och hans ätt för ſin Gudomliga Öfverhet (**). Wördnaden för deſſe nye gäſter war ſå ſtor bland folket, at landſens forne inbyggare kallades efter den tiden med förklening ej annat, än *Rimtuſſar* (l), *Halftroll*, *Halfreſar*, *Tuſſeblänningar* &c. (***). Öfver hela Sverige bevi-ſte ock *Oden* dermed ſit Enevälde, at han lät betala ſig en wiſs ſkatt (m) för hvar och en Näſa (n) eller Hufvud, hvarembot han åtog ſig, at förſvara landet

A. C. 145.

(*) J. Wildes Lags-Hiſt. p. 33. 34.

(**) J. Wildes Förb. p. 32.

(***) Herv. S. p. 1. 15. &c. J. Wild. Förb. p. 444. &c.

P från

(l) *Rimtuſſar*, efter ordets bemärkelſe et Folk, ſom i Nordiſke *Rimen* eller froſten år upkommit. v. J. Wildes Förb. p. 212. Detta namn tages eljeſt i ſamma mening ſom *Aborigines* eller de åldſte Infödde. *Tuſſe* betyder en Bårgboe: *Tyrkar*, *Tyrſſa*-Geter åro alt det ſamma.

(m) Sturleſon ſäjer; at en Skattpenning gafs åt *Oden*; men ännu woro inge penningar i bruk i Sverige, om icke ditbrakte från andra långwåga orter: N. Keder lät införa in Nov. Lit. Mar. Balt. Lub: 1700. ſin Odenſka penning; men Bayer in Act. Petrop. P. 2. p. 475. förefäller den lärde Mannen wänligen, at detta ſå kallade Odenſka Mynt är Macedoniſkt eller Thraciſkt. Penningen förwaras nu i Kongl. Antiquitets Archivo: han är funnen wid Sigtuna och har alla *Odens* ſl tekn på ſig.

(n) Denne Näſe-ſkatt, ſom ej annat år, ån den ſå kallade Koppſkatten, blef under det namnet her i landet i ſåtgliga tider bibehållen och kallad *Nefgiöld*; ty Näſa heter *Nef* på gamla ſpråket. *Nefgiáld* nämnes i K. Magni Ladulåſes Teſtamente &c.

Digitized by Google

A. C. 148. (*) Sturl. T. 1. c. 8. från Ofred och bibehålla Afguda-offren (*). Detta är den förſta ſkattläggning, om hvilken man har kundſkap i wår Hiſtoria.

22. Men ännu woro ej alla Odens affikter wärkſtälle: han wille hämnas på de Romare (**), ſom drifvit honom ur ſit Arfrike: Til den ändan uprörde han folket i deſſa Nordiſka länder, der han nyligen rotat ſin Aſiſka ſtam, och åfven i de Tyſka örter, der han ſatt ſine Söner til Höfdingar: Han föreſtälte Göterne deras heliga ſkyldighet, at hämna den oförrätt deras Fäder lidit och at utföra den fiendſkap de ärft i ſå många leder (***); ty Arf-krig war et ſärdeles högmål och Samvetswärk hos detta folk, hvaraf *Wig-arf* i wår gamle Lag är en lämning (†). Han läckade dem åfven med hopp om rikt byte och bättre bonings platſer, ſå at man ſnart ſåg Scandiens, Gardarikes eller Holmgårds och flera Götiſka Länders käckaſte Invånare i rörelſe och full krigs-ifver mot Romerſka Riket (††).

(**) v. Sup. §. 16.

(***) cfr. Hiſt. Hiſt. c. 2. §. 17.

(†) cfr. J. Wildes Förb. p. 126.

(††) cfr. J. Wild. L. c. p. 264.

23. Under alt detta war Gylfes myndighet aldeles förſvunnen, likſom hans namn ur denna tids Hiſtoria, ſå at man ej wet, om han dödt i Sverige eller om han anſört eller följt någon af deſſe Götiſke ſvärmar utrikes, ſom ej ſynes olikt (†††): det wet man, at Oden, då han ſom båſt ſtod tilreds, at fara til Godhem eller gamla Scythien och frälſa ſina länder och wånner från Romerſka oket, blef ſotdöd i Sverige och hans kropp bränd i Sigtuna (*) med ſtor wördnad (**): På ſotefången lät han märka ſig med Geirs-oddi (o) eller riſta

(†††) cfr J. Wilin S. Puffend. Introd. c. 3. p. 80.

A. C. 150.

(*) G. Wallin. Sigt. St. & Cadet. 1.

(**) Sturl. T. 1. c. 10.

(o) *Geir* betyder *wapn*, *ſwärd*, *yx* &c. (v. not. noſt. ad c. 4. §. 1.) och åfven *krig*, Gall. La Guerre &c. Denne ſluge mannen inrättade hermed den ſeden, ſom ſedan brukades i långliga tider, at låta märka ſig med

Digitized by Google

sta sig i köttet med svårdsudd, tilägnandes sig alla deras Siälar i evig fägnad, som tappert wågade sig i fält och föllo för fiendens wapn (*): det war en stor upmuntran för de godtrogne Göter, som öfver alt höllo denne sluge Höfding för en Gud (p): Oden wille fåledes åfven efter sin död föra krig på de Romare. Men innan jag widare talar om de Götiska uttåg, hoppas jag ej missbruka Låsarens godhet, om jag något uppehåller mig i följande Capitlen med berättelsen om de gamle Scandianers Gudalåra, Lagar, Wettenskaper och Seder. Wi hafve nu sedt wåra Nordiska länder upwåxa ur watnet: wi hafve ditfölgt så månge inbyggare, som ej allenast deruti kunnat stifta egna Riken, utan ock låta wörda sig af andra: Nu är det nödigt, innan Historien fortsättes, at wi nogare kånne detta Folks inre tilstånd, tänkesätt och sedwanor.

A. C. 150.

(*) Sturl. L. 6

wapn innan man dog, hvilket betydde, at man änteligen borde åtminstone hafva krigs-tekn på sig, om man skulle wara Gudarne kär efter döden. Hvad en sådan tro kunde bidraga til et folks stridsmanlighet, och segrar, kan man se på Mahometanerne. Ingen i det Hedniska Sverige troddes blifva såll efter döden, som ej föll för udd och egg. cfr. Wildes Förb. p. 361.

(p) De Dagestanske Tartarer, et stridsmanligt folk, som räknar sig i släktskap med de Svenska, weta åfven ock, at tala om Oden, den de kalla *Enevald.* v. H. Brenners bref til D. Er. Benz. bifogadt med dess Comment. de Orig. Arm. p. 99.

Digitized by Google

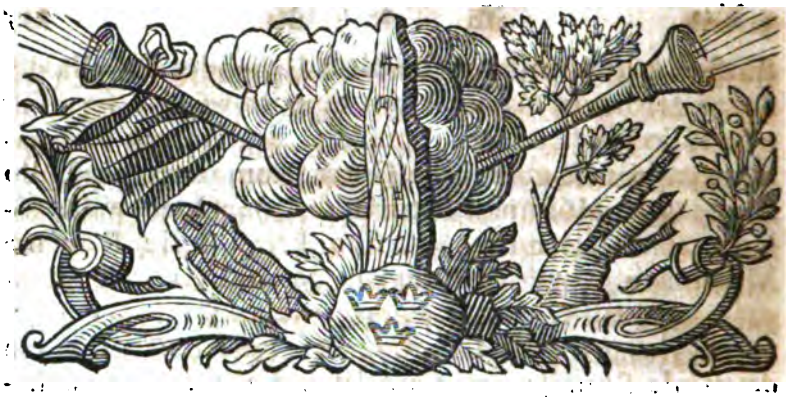

5. Cap.

1.

De Gamles äldſta Gudalära.

Sveriges äldſte Invånares Guda-låra har gådt åfven ſå högt i lius och ſanning ſom de gamle Egyptiers, Chaldéers och Perſers, faſt hon ej warit utprålad med ſå mycken wältalighet. Jag talar ej om den Poëtiſka, ſom ej beſtod af annat ån dikt; ty Skalderne giorde Gudomligheter efter behag af alt det de ſågo i Naturen och den enfaldiga werlden trodde dem på orden: de afbildade ſtundom ſine Gudar ſådane, at wåre Bönder ſkulle blygas at hårma dem, och ingen åhrlig Fader ſkulle willja leda ſin Doter i deras Gudinnors fotſpår (*). Jag menar allenaſt den Låra, ſom deras Drottar (a) eller Philoſopher förkunnade, hvil-

(a) Rollin Hiſt. Anc. T. 4. P. 447.

(a) *Drottar* woro de ſamme ſom Celternes eller Gallernes *Druider*: cfr Rap. Thoyr. Hiſt. d' Angl. L. 1. p. 9. Denne Autor drager namnet af det gamla Celtiſka *Deru* eller Gréfka *Drus*, et ſlags Ek-träd, ſom war i mycken wördnad och helgedom hos de Gamle. Et ſlags hårdt träd kallas på Svenſka *Try*, ſom af ålder år ſamma namn. Men eljeſt behöfs ej dermed gå långre, ån til det Scythiſka *Drew*, ſom ännu hos oſs heter *Träd*, hvaraf wiſſe ſkogsboar i Ryſsland kallas *Drewenſer*. v.

Digitized by Google

hvilken altid få wål hos oss, som hos Græker och Romare, bör skiljas från den Poëtiska (*).

(*) Ramsey Discours sur la Mythol. ed. Amst. 8:o p. 22.

12. Denna hade sin uprinnelse af Noachs och Stamfädernes rena kundskap om Gud; men med tiden, antingen af wårdslöshet (b) eller menniskiors tilsatser, wanslåktade hon liksom andra från sin förstа menlöshet: hon underhölls dock temmeligen deruti hos de åldste Scandianer af den urgamla och stora Sedo-låra, som kallades *Volu-Spa* (c) eller den förstа

Strahlenb. Descr. Russ. p. 271. *Drottarne* hade således namn af *Tråd* och helige Lundar, der de giorde sina offer. De kallades eljest *Diar* (et Turkiskt ord, som betyder Höfding. v. Cap. nost. 4. §. 16. in not.) eller *Spekingar* af *Spåkt*, *Spakbet*, eller wisdom och saktmodighet: desse woro Landsens Äldste och Domare.

(b) De åldste Fäders nit om Låran hade infört den sedan, at ingen Guda-wishet fick upskrifvas, utan båras heligt i minnet. cfr. Rap. Thoyr. L. c. p. 11. Deras mening war, at hon då skulle få mycket mindre wårdslösas, når man ej fick lita på böcker, utan nödgades genom goda minnes-ord och kårn-språk intrycka menniskliga skyldigheterne i Ungdomens sinnen från slägte til slägte; men detta hade med tiden en widrig wårkan; ty sanningen fördunklades genom sågn och glömska.

(c) *Volu-Spa* betyder *helig föreságn* eller *Låra*, och bör likså anses som *Sybilliniska* Böckerne i Rom. (cfr. P. J. Resen. & Gudm. Andr. ad Voluspa). Med detta ords etymologie hånger så tilsamman: *Ve* eller *Vel* betyder *Helig*: *Veliöda* är en *Helig Spådoms-Gudinna* (cfr. Edd. P. 2. sub. Lit. T.) och den samma som Tacitus (Hist. L. 4. c. 61. L. 5. c. 22. & de Mor. Germ. c. 8.) kallar *Velleda* hos Germanerne. *Velleda* är eljest i Tyskland (i Vogtland och Erfurt) kallad *Holde*, *Holla* (v. J. Wild. ad S. Puffend. c. 5. p. 125.) och hos Scyther och Scandianer *Hild*, *Huld*, *Hulda*, hvilket ord åfven hos Hebræerne betydt en *Prophetissa* eller *Gudinna*.

Digitized by Google

Edda (d), ſom förut warit drifven af de gamle Herde-Scythiſke Fäder och ſedermera af de Fornioterſke Drottar och den wiſa *Sif* eller *Sifia*, Thors huſtru (*), hvilken efter döden wördades ſom Gudinna (e). Denna Låra utſpäddes och bortſkiämdes mycket ſå wäl af Odens och Aſarnes ſom derefter af Skaldernes Dikter, ſå at hon blef ſig grufveligen olik: dock kan ännu gamſka mycket godt hämtas af det lilla, ſom ej blifvit förloradt (f).

(*) v. Edd. Iſl. P. 2. it. Præf. Reſenii ad Edd. Iſl. cfr. J. Wildes Lags-Hiſt. p. 34.

3. En

Man ſer ſåledes uprinnelſen til ordet *Velu-Huldo-Hulu-* eller *Volu-ſpa*. *Hild*, *Huld* har altid i Norden betydt en Troll-Gudinna, ſom den Scythiſka *Sif-Hilda*, hvaraf Grækerne giordt ſin *Sibylla* (v. J. Wilde. L. c.)

(d) Efter ordet betyder *Edda* det ſamma ſom *Gamla Stamfädernes Låra*; ty *Atta*, *Atte*, är Fader, hvaraf ock *Att*, Slåkt, Stam, ännu är brukeligt. (cfr. Gudm. Andr. Lex. Iſl. Paul. Reſen. Etymol. Dan. O. Nording Diſſ. de Edd. Iſl. Upſ. 1735.)

(e) *Sif*, *Sifia* eller *Sibylla* höllsför Guden Thors Fru och kallades den *Hår-fagra*. v. Edd. Iſl. P. 2. in Nom. Div. Eljeſt war *Sif* den *Scandiſke Drotten* Thors huſtru wid paſs 60. åhr efter Chr. föd. v. ſupr. c. 4. §. 3.

(f) Med den gamla förlorade *Edda* war det ſå fatt: Wid Chriſtendomens början war hon af Munkarne måſt utrotad, når den witre Isländaren Sæmund Sigfuſſon, kallad den *Frode* eller *Wiſe*, ſammanhämtade alt hvad ſom kunde igenfinnas wid paſs A. 1114. och blef hans ſamling en *Skatt af hela menniſkliga Wisheten*, ſåjer Brynolfus Svenon. Epiſc. Scalholt. in Epiſt. ad Stephanium. Men denna Skatt blef åfven förlorad af ſamma orſak ſom förr, til deſs den kloke Isländaren Snorre Sturleſon räddade hvad han kunde och utgaf åtminſtone en ſkugga deraf, i det han hopſkref *Edda* och *Scalda* wid paſs A. 1215. hvaraf wi något når kun-

Digitized by Google

3. En enda Alsmäktig Gud tilbad wår åldſta Sven-

ne ſe hvad de gamle Hedningar trodt. Sæmund Sigfuſſon dog A. 1133. Han och Are-Präſt (eller Polyhiſtor, ſom ſkrifvit en Hiſtoria från Odens til ſin tid; hvilken nu är förkommen, likſom Gunlög Munks ſkrifter och flera, v. Brynolf. Svenon. L. c.) reſte ihop utrikes och ſtuderade i tre ähr i Cöln wid Mayn: Sæmund beſökte de bäſta Scholar i Tyſkland och Italien, ådrog ſig mycken afwund af andre Lärde i ſin tid, beſynnerligen Andelige, och ſammanſkref hela Volumerne af de Nordiſka och en del Tyſka och Engelſka Hiſtorier. v. Thorm. Torf. prol. Sect. 1. Man wille qwarhålla deſſe reſande utrikes; men de kommo hem igen A. 1075, (v. P. J. Reſen. præf. ad Voluſpa. & Gudm. Andr. not. ad Voluſp.) och Sæmund åtog ſig Präſte-ſyſſlan öfver Odd-ſokn i Scalholt. Hvad Sturleſon angår, ſå war han Lagman på Island, en hederlig, trowärdig och wältalig Man: Två gånger war han Islands Föreſtåndare, nemligen A. 1215. och 1222. (v. Arngrim. in Crymog. L. 1. c. 8.) hos tre Kungar i Norige, K. Sverre, K. Inge Bardſon och K. Håkan Håkanſon ſamt hos Jarlarne Håkon Galin och Skule war han i ſtor nåd och derjemte Skald eller en Hofman, ſom altid upmuntrade ſin Herre med ſina qwåden. I Sverige war han wid paſs A. 1218. hos K. Carl Sverkerſon och hos Eſkel, Jemtelands Lagman, hvars huſtru Chriſtina, Jarlen Håkan Galins ånka, gaf honom det ſköldmärke, ſom Svenſke Kungen Eric Knutſon fört, då han fälde Kung Sokne på Grituhem (en Småkung) v. Peringſch. præf. ad Sturl. Då ſamlade Sturleſon många Svenſka Handlingar, ſom han utgifvit i ſin Heims-kringla &c. Större delen af Iſland war i hans wäld. Han giorde en Skalde-ſång om Oden A. 1238. ſom behagade Skule Jarl ſå wäl, at han ſkickade honom med et ſit bäſta ſkiepp hem til Island, der han A. 1240. blef dräpen på Rögeholt af Gizor Tor-

Digitized by Google

Svenſka werld under namn af *Oden* (g) och tillade honom ſådana namn och egenſkaper, at de hos oſs må upwäcka förundran: Han kallades *Altings Fader* (h) och *Begynnare* (i), den *Alrahögſte* (k), den *Evige* (l) och *Gamle* (m); den *Altid Närvarande* (n),

waldſon. Hans ende Son Wräcke flydde til Norje; men hans Brorſon Thord Kakali gaf Iſland under Norſke Konungen Håkan. v. Reſen. præf. ad. Edd. Iſl. &c.

(g) Ebræernes *Adonai* (Gud) eller *Jodaim* (alting förutſeende.) v. Selden de Diis Syr. Syntagm. 1. c. 2. Syrernes *Adonis*, (cfr. Stiernhielm in not. Verel. ad Herv. p. 6.) Phrygiernes *Attin*, (v. Stiernhielm L. c.) Phæniciernes och Aſſyriernes *Adon*, *Adonin*, (v. Macrob. ap. Verel. in not. ad Göt. S. p. 44.) Indernes *Vedam* (theologie. v. Ramſey. L. c. p. m. 127.) alle gamle Germaners Stamfader, Gud och namngifvare *Teut-ates* eller *Teut-Attin*, (den muntre och glade Guden, af det Scythiſka *Thytr*, *Teitr*, *glad*. v. Wildes Förb. p. 27. eller ock af *Zeuta*, ſom ockſå är *Gud*. v. poſt. §. 5. in not. hvilken Lucanus omtalar, Pharſal. L. 1. v. 443. och de gamle Britanners *Andate*, And-*Attin* eller *Seger-Gudomlighet* (Rap. Thoyr. L. c. L. 1. p. 9.) komma alla öfverens med detta namn *Oden*, ſom betyder *Gud*, likſom Arabiſka ordet ודה *Voda*, *Voddon*, *Idolen*, *Afgud*. (v. Supr. c. 3. §. 3. in not.) Detta Heliga namn tilvållade ſig Sigge Fridulf-Son, når han wid paſs A. C. 125. kom i bekantſkap med Gylfe i Sverige. v. ſupr. c. 4. §. 15.

(h) *Alfader*, Pantopater, Fader til *Alt*.

(i) *Havi*, Upphofsman.

(k) *Har*, excelſus, den Höge.

(l) *Olda-Fadur*, Pater Seculorum, åldrarnas Fader. cfr. Voluſpa ſub init. ap. J. Wild. not. ad Puffend. H. S. c. 1. p. 16.

(m) *Jälkur*, den Gamle.

Digitized by Google

(n), den *Lefvande* (o), den *Store* och *Förskräcklige* (p) den *Grufvelige* (q) och *Förstörande* (r); men den *Trofaste* (s) *Herran* (t) och *Modgifvaren* (u), *Härarnas Gud* (x), som *gifver Seger* (y) och *frögdar Hiältar efter döden* (z), den *Wise* och *Obegripelige* (a) de *fördälda tings Utransakare* (b), den *Enige* eller *Sig altid like* (c), som *war förr än alle Gudar*, som *lefver och regerar evinnerligen*, som *har skapat himmel och jord och som ifrån sit höga Palats* (d) *ser öfver hela werlden* (*). Man kan ej mer begåra af desse Gamle Hedningar: Intet

(*) v. Edd. Il. mythol. 3. it. 15. it. Ejusd. P. 2. de Nom. Div. Vers. Resen:

(n) *Fiölder*, mångestädes Närvarande på en gång.
(o) *Hiarande*, den Lefvande.
(p) *Rogner*, den Store och förfärlige.
(q) *Ygge*, den Grufvelige.
(r) *Audun*, Förödare.
(s) *Thrór*, den Trofaste.
(t) *Herjan*, Herran, Hår-föraren.
(u) *Hvatmöder*, Mod-gifvare, Upmuntrare.
(x) *Herreitur*, *Härjansfödur*, *Walfader* (Edd. 18. Myth.) krigshärars Fader.
(y) *Sigmund*, *Sigthyr*, den Segergifvande.
(z) *Vigner*, *Valgauter*, deras Beskyddare, som dö i krig.
(a) *Göndler*, ouplöslige knutars Giörare.
(b) *Gaute*, hemligheters Uppenbarare.
(c) Derföre tillades honom allenast et öga (Edd. Myth. 14.), efter han altid ser på lika sätt. cfr. c. 6. §. 1. in not.
(d) Hans thron kallades *Hlidskialf* i Palatzet *Valeskialf*: eljest kallades hans borgar i Himmelen *Bredbleik*, *Glatt*, eller *Gladhem*, *Himmelsberg*, *Brimle*, *Sindri*, *Walhall* &c. men i synnerhet Gimle, som troddes skola stå, når himmel och jord äro förgångne, tienandes til evig boning för de Salige. (v. Edd. Myth. 15. &c.)

Digitized by Google

folk under solen, utom Israëliterne, har haft wackrare kundskap om det högsta Wåsendet (e).

4. Liksom de gamle Chaldéer och Egyptier begripit alla Guds egenskaper under *Makt*, *Kärlek* och *Wishet* (*), hvarföre ock Tre-talet warit i så stor wördnad hos de äldste Philosopher; så hafva åfven de gamle Svenske inneslutit Gudomligheten under tre på Kungelige throner sittande personer, *Har*, *Jafn-Har* och *Tridi* (**), det är, den *Store*, den *Lika-Store* och den *Tredie* (f), hvarmed de förstådt samma

(*) Ramsey Disc. sur la Mythol. p. m. 13.

(**) Edda. Mythol. 2.

(e) En gammal Bok af Zoroaster, citerad af Euseb. Præp. Evang. L. 1. p. 47. innehåller de äldste Egyptiers kundskap om Guds egenskaper: (v. Ramsey Disc. sur la Mythol. p. m. 6.) til ex: at han är *Oförkränkelig*, *Evig*, *Ofödd*, *Enig*, *utan like*, *Alt godts Uphofsman*, *Oveldig*, *den Förträffeligaste*, *den Wisaste*, *Rättfärdighetens Fader*, *af sig sielf undervist*, *sig sielf tilfyllest och hela Naturens Alstrare*. Man måtte tilstå, at sådana begrep äro större, än man kunnat förmoda af Hedningar, åfven som den gamla Græska Theogonien, *at Gud är äldst af alla warelser*, *at han giordt werlden full af under*, *at han urskildt Cahos*, *at han är utan begynnelse och ända*, *at han är Allvetande*, *at det Alsmäktiga Ödet ej annat är*, *än hans wilja och försyn* &c. (v. Thales Miles. cit. af Flor. Olymp. 50. af Diog. Laërt. vit. Thal. L. 1. af Cicer. de Nat. Deor. L. 1. af Clem. Alex. Strom. 3. af Stob. Eccles. Phys. c. 8. &c.) och nästan så har Pythagoras lärt hela det Gamla Italien. v. Flor. Olymp. 40. Plutarch. vit. Numæ. Diog. Laërt. L. 12. Porphyr. vit. Pythag. &c. Men man kan ej säja, at wåre gamle Scandianers Lära någon annan eftergifvit. Nog kan en eller annan Philosoph hafva stigit ännu högre med sina betraktelser; men det har ej sträkt sig til hela Folkeslag.

(f) Märkeligt, at på det ingen af desse Tre skulle tillåg-

Digitized by Google

ma Gudomeliga egenskaper *Makt*, *Kärlek* och *Wishet* (*), hållandes Tre-talet så heligt, at måst alla höga saker fördes til Tre (**) och tre gånger Tre (g); men ingenting är förunderligare, än at denna Trefaldiga Gudomlighet begrep uti sig en Medel-Gud (h), sådan som Egyptiernes Orus (i), Persernes My-

(*) v. post. §. 5. & 7.
(**) cfr. Er. Benz. coll. Hist. Patr. &c. &c.

gas mer eller mindre höghet, än de andre: men at Tre likvål skulle åtskiljas; Så kallades den sidste slätt och rätt *Tredie*, det är, *den tredie Höge*. När desse Tre personer föreställtes för Gylfe Göteson på tre Kungelige Throner, war Solen bakom dem målad (v. Edda Mythol. 2.), genom hvilken de gamle tykte, at Gud aldramäst beviste på jorden sin *makt*, *kärlek* och *wishet*, hvarföre ock Solens tilbediande warit den aldraäldsta Afguga-dyrkan. v. Roll. H. A. T. 1. p. 440.

(g) Alt räknades til Nio wid Afguda-offren, som framdeles skal omtalas, 9. åhr, 9. månader, 9. dagar, 9. kreatur &c. v. Ad. Brem. de Sit. Dan. Er. Ol. Hist. Sv. L. 1. p. 2. Det är troligt, at Sveriges wapn, Tre Kronor, har sin uprinnelse i detta Tretalets helighet: den Lärde O. Rudbeck beropar sig, til denna menings bevis, på en gammal Skiöld, den han funnit beprydd med 3. kronor och de 3. runor ‡. I. ↑. (H. J. T.) som kunnat betyda *Har*, *JafnHar* och *Tridi*. v. Rudb. Atl. T. 1. p. 732. cfr. A. Schörling. Diss. de Insign. Goth. Ups. 1719. Hos wissa Österländska folk är ännu Tretalet eller ock Niotalet (hvilket är det sämma) ganska heligt: hos Kalmucker och Mungaler är brukeligt, at böta för tiufnad med nio gånger så mycket, til ex. för et fåhr *nio*, för en häst *nio* &c. v. Strahlenb. Descr. Russ. p. 75. 77.

(h) Jafn Har, (v. supr.) den *Jämnhöge* eller *Medel-Guden*.

(i) Denne *Orus* eller *Thorus* (ty så har gamle Phæniciern Sanchuniaton kallat Egyptiernes förste Konung. v. infr.) war hos Egyptierne en Under-Gud eller en, som hade

Digitized by Google

thras (k), Syrernes Adonis (l), Indernes Brama (m), Chineſernes Kiuntſe (n), en Son eller utſkickad Hiälte af den Alrahögſte (o), ſom alle gamle Poëter omtala (*), hvilken ſkulle komma i werlden at förlika det Goda och det Onda, nederſlå alt ſkadeligt och

(*) Heſiod. Orph. ap. Procl. Lucret. Ovid. Virg. &c. cfr. Ramſey. L. c. p. 85. 86.

en annan för ſig, likſom Jupiter hos Grækerne war Saturni Son. v. Ramſey L. c. p. m. 119.

(k) Plutarch. de Iſ. & Oſir. p. 370. ſåjer, at Zoroaſter lärde, at emellan Oromazes, (den Alsmäktige) det högſta Goda, och Ariman, det Onda, är en Medel-Gud, *Mythras*, den Perſerne kalla *Medlaren*. v. Ramſey L. c. p. 6. &. 120. Perſerne mente denne Mythras, när de dyrkade Solen, hela Naturens Mythras, *Moder* och *Alſtrarinna*. v. Lund. Zamolx. c. 5. §. 20.

(l) *Adonis* ſkulle upſtå igen, ſade Syrerne, til at giöra menniſkiorna lyckelige. v. Jul. Firmicus de Feſt. & Myſt. Adon. it. Luc. de Dea Syria.

(m) Indernes *Vedam* eller *Gudaldra* innehåller, at Gud heter *Viſtnou*; men Medel- eller Under-Guden *Brama*, hvaraf alla deras Guda-Lärare (ſom äro Pythagoriſke och tro Metempſycoſen) kallas Braminer. cfr. Ramſey L. c. p. 127.

(n) Chineſerne tala om en Kiuntſe, en Hiälte, Öfverſte-Präſt, Förſte, en Helig och Sanfärdig Utſkickad, ſom ſkal komma at upräta alt förſtört och nedſlagit. v. Ramſ. L. c. p. 135.

(o) Hela gamla Mythologien talar om et den Store Gudens Budſkap, en Jupiters Son, kommande från Olympen, at lefva bland menniſkior och frälſa dem: ſtundom är det Apollo, ſom ſlår ihiäl Python och Titanerne, ſtundom Hercules, ſom kroſſar Troll och Miſsfödſel, ſtundom Mercurius, Gudarnes wiljas wärkſtällare, ſtundom Perſeus, ſom räddar Andromede. cfr. Ramſey L. c. p. 85. 86.

Digitized by Google

och uprätta alt förfallit (*): denne kallade de Svenſke *Thor* (p).

(*) Ramſey Diſc. ſur la Mythol. p. m. 124. 135.

(p) De gamle Scyther hade förut kallat denne Gud *Tarami*. (Scheff. Lappon. Illuſtr.) det år den, ſom Lucanus ſå omtalar. (Pharſ. L. 1. v. 443.)

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, *horrensque feris altaribus Æſus*,
& TARANIS Scythicæ non mitior ara Dianæ. d. å. *den hårde Oden, ſom blidkas med blod, den faſelige Åſen (Guden) och Thors altare, ſom ej är liufvare, än Frygga*s. Finnarne hafva kallat honom *Turriſas* (N. Hahn. Diſſ. de Sacr. ant. Hyperb. P. 2. Upſ. 1703.) och Lapparne *Tiermes*, (Scheff. Lapp. Illuſtr. N. Hahn. L. c.) hvilket år ſå mycket ſom *Guda-Mannen*; ty *Tier* år Thor eller Gud och *Mes*, Man, på Finſka eller Lapſka. *Thor* har Gud hetat hos Partherne: åfvenſå ännu hos Schovaſſerne, ſom bo wid Caſan i Ryſsland, och hos Vogulizerne, et Finſkt folk i ſamma Rike, (ſom dermed går från ſin wana, at kalla Gud Jumala) hvareſt ockſå himmelen heter *Thorum*, *Thorm* (Schönſtröm L. c.). Oſtiackerne wid Obi ſtröm i Ryſsland kalla Gud och himmelen *Thorum* (Strahlenb. L. c. p. 104.), och de gamle Egyptier hafva trodt, at en *Thor* warit deras förſte Konung. v. Sanchuniaton ap. Euſeb. Præp. Evang. L. 1. c. 10. De gamle Perſiſke Mager kallade denne Gud *Orſi*, ſom war Egyptiernes *Orus*. (cfr. Marſil. Ficin. Arg. in Crat. Plat. ap. Lund. Zamolx. c. 5. §. 22.): Hos Joſephus heter han *Otrus*, hvilken Sheringham (orig. Angl. p. 423.) menar wara dem ſamme ſom Chul, Arams Son, Geters Bror, Stamfader för Göterne, ſom bodde i Armenien och wid floden Araxis, hvaraf en del hos Græker och Hebræer hetat Chul-beth (Bochart. &c.) eller *huſet Chul*. Denne *Chul* (eller *Hull*, Hebr. *Vale*, Kämpe, Höfding) tycks wara den, ſom ſedan år kallad *Hercules*, (Goth. Her-

Digitized by Google

5. En sådan Medel-Gud (q) hölls före at wara en Ordnings-Herre, som skulle ställa alt til rätta, och

kulle) hvilken likſom Thor år så högt berömd för ſine Segrar öfver Troll, Jättar och Miſstödſel. *Thor* tycks wara den ſamme *Tyr*, en *krigs*- och *Jeger-Gud*, (Edd. myth. 23.) hvilken eljeſt har mycken likhet med den Aſiatiſke Konungen *Thurras*, ſom, förån Scythernes Hiſtoria her begyns, ſträckte ſine ſegrar up åt Norden, (Scheff. Upſ. Ant. c. 6. eller har den ene gifvit den andre namn. *Thor* eller *Dorus* war eljeſt i de åldſta tider en Höfding i Achayen, ſom bygt et tempel åt Juno, efter hvilket man tagit det Doriſka ſättet i bygnings-konſten (Vitruv. L. 4.).

(q) En dylik hafva alla Hedningar tilbedit, ända til Lapparne: detta folk eller den del deraf, ſom intil wår tid ſväfvat i Hedniſka mörkret, har kallat ſin Medel-Gud *Stourra-Paſſe* eller *Stor-Junkaren* och trodt honom wara menniſkiors Föreſpråkare hos den Store Guden (Scheffer. Lappon. Illuſt.): Han rår, efter Lapparnes mening, öfver alla diur och alt qvickt: når han uppenbarar ſig för ſine wänner, då de jaga eller fiſka, ſer han ut ſom en wälklädd Hofman; men med fogle-fötter: når deras widſkiepelſe bringar dem til at märka ſpöken eller gaſtar wid något bårg, ſå tro de, at *Stor-junkaren* eller *Paſſen* der uppehåller ſig, och kalla bårget *Paſſe-wari* (Guda-bårget, det heliga bårget). Denne Medel-Gudens bild år hos dem af ſten; men ohuggen och grof: ſtora, långa och ſmala ſtenar, ſom de kunnat råka på i bårgen, af owanlig form, ju wackrare ju bättre, kalla de *Kied-kie-Jubmal* (Sten-Guden), menandes dermed denne *Stourra-Paſſe*. Eljeſt hafva Lapparne många mindre Afguda-bilder af trå efter menniſkioliknelſer, ſom de kalla *Seiter*, ſåttandes många ihop hela raden bortåt: En år altid ſtörre ån de andre: det år *Stor-Junkaren*: dernäſt en mindre, ſom kallas *Akte*: det år hans Huſtru, ſen Son, ſen Doter

Digitized by Google

och en Enevåldig Gud; men derhos den blidkande, den förlikande, den *älskande* Guden, hvaremot Oden fruktades som den Stränge och Råttrådige, hvilken straffade werlden efter sin Lag (*). At en Medlare fans nödig, war ej underligt, emedan man åfven trodde, at et Almänt förderf, et Almänt fall, herrörande af *Ursprånget til alt Ondt*, hvilket war snörrått emot *Ursprånget til alt Godt* (r), hade kommit öfver

(*) Scheffer. Upf. Ant. c. 7. it. Andr. Boll. Diff. de fatis Relig. in Svea. Upl. 1700. Dan. Solander. Diff. de Relig. vet. Goth. Upf. 1697.

och hela familien. *Seites* kallas i almänhet *Gud* hos Lapparne, så wäl *Thier-mes* (Thor) som deras mindre Gudomligheter: *Seita* är det samma som *Zeuta*, hvilket namn de gamle Geter eller Scyther altid kallade *Gud* (v. supr. c. 2. §.): *Zeuta* är Grækernes Θεος; ty Dorer och Spartaner bytte ofta Θ i Σ. (v. Lund. Zamolx. L. 5. §. 22.). Om detta Göternes Þeus, Þius, Þis talar en gammal permeskrift sålunda: *Þius är af Girkum skrifvit Zeus* (Lund. L. c.). Egyptierne hafva ock kallat Gud *Zeut* (Marsil. Ficin. Arg. in Crat. Plat. ap. Lund. L. c.), som kommer öfverens med Lapparnes *Seita*. Det är mycket likt, at detta är det samma som *Theutates*, *Zeut*-Attin, Tyskarnes *Oden* och namngifvare. v. supr. §. 3. in not.

(r) Edda och Voluspa tala tydeligen om tvenne ursprång til alting, til *alt godt* och til *alt ondt* (cfr. O. Nording. Diff. de Edd. Isl. Upf. 1735.): det förra kallades wäl *Muspel* och beskrefs som en stad, hvilken war lysande af evigt lius och så ren, at ingen kunde komma dit, utan Gudarne. Staden regerades af *Surter* (Pers. *Syre*, Gud. v. Lund. Zam. c. 5. §. 22.), som förer glödande svärd och skal på yttersta tiden gå ut at kriga och segra, upbrännandes werlden med eld (Edd. Mythol. 4); men den, som troddes stifta alt godt på jorden, kallades *Baldur hin gode*, (Edd. Mythol. 20. 43.) eller *Ha-Bolder*, som svarar emot Grækernes *Apollo*:

Digitized by Google

öfwer werlden ſtrax efter deſs ſkapelſe i ſtället för et mycket lyckeligare tilſtånd (s), ſom kallades *Gyllende åldren*

det ſenare kallades wål *Niſlheim*, ſom war upfyldt med ſtörſta köld, mörker och qwal (Edd. Mythol 4.); men uphofsmannen til alt ondt och ſielfve Gudarnes förförare kallades *Loke* eller *Utgarda-Loke* (Edd. Mythol. 27. 39.), utan tvifvel den *Lycaon*, ſom Ovidius omtalar (Metam. L. 1. fab. 6). Denne *Loke* ſades hafva aflat tre barn med ſin huſtru *Angerboda* (ånger och qwal): Det förſta *Fenris-Ulfven* (diefvulen), det andra *Jormundgander* eller *Midgards-ormen* (ſynden), det tredie *Hell* (helvite, *Hecate*, *Proſerpina*). Gudarne kaſtade bort deſſa barnen (Edd. Mythol. 28.): *Fenris-Ulfven* bet wål handen af Guden *Tyr* eller råttare *Thor*, men blef i det ſamma af honom bunden med det Gudomeliga bandet, hvaruti han tiuter och ſpratlar grufveligen intil werldenes ända, efter Gudarne innom deſs ej wilja wanhedra ſin Domſtol med hans blod (Edd. Mythol. 29.): Han är blifven *Odens* ſkattdragare (Edd. ib.). *Midgards-ormen* kaſtades i hafvets diupaſte botnar, der han ligger kring alla länder i werlden och biter i ſin ſvans (Edd. Mythol. 28.). *Hell* wräktes i afgrunden, dit alla troddes komma, ſom ej dogo för wapn &c., utan bara af ålder och ſiukdom (hvaraf *Hel-ſot* är kommit). *Hels* Palats kallades *Elånde*, Bordet och des tilhörigheter *Hunger*, Tienſtefolket *Senfärdighet*, Ingången *Fall*, Sången *Lång-ſot*, Hushålningen *Olydna* &c. (Edd. ib.). *Heli* afmålades mycket grof, biſter och ſvartlett.

(s) Det lyckeliga tilſtånd, hvaruti alting war, innan det onda kom i werlden, och huru det förlorades, omtalar Edda (Mythol. 43.): *Balder den Gode*, Odens och Fryggas Son, hade drömt en gång, at honom något fahrligt föreſtod: det bekymrade Gudarne och de beſlöto, at *Balder* ſkulle wara fri från all olycka: Frygga (Minerva, Wisheten, Odens Fru, Balders Moder, ſom framde-

Digitized by Google

åldren (*). Desse hufvudsatser, *det Högsta Goda* och *det Högsta Onda*, *en sâll och oskyldig Tid innan det onda kom*, et *Syndafall* och *en Räddning derifrân genom en Medel-Gud*, woro antagne (**) så wäl i det gamla

(*) Edd. Mythol. 12.

(**) Plutarch. de Is. & Osir. p. 370. Pythagor. ap. Hierocl. in carm. aur. Pyth. Plato in sec. Timæo. p. 81. Hesiod. Orph. ap. Procl. Lucret. Ovid. Virg. &c. ap. Ramsey Dise. sur la Mythol. p. 85. 86. 91. 104. 120. 124. &c. Edd. Isl. Mythol. 27. 28. 29. 43. 44. 45. 46. 47. &c. &c.

les, skal omtalas) tog ed och löften af alting, af alla elementer och hela Naturen, at ingen ting skulle skada *Balder*: han war då säker: Gudarne hade då sin ro, at skiuta på *Balder* med skott, som eljest woro dödeliga; men de kunde ej giöra *Balder* ondt: det förtrôt *Loke*, Uphofsmannen til alt ondt (v. supr.), som tog en qvinnas liknelse, hvilken war i Fryggas förtroende, och utletade liftigt ur denna Gudinnan, at et enda tråd i werlden, som kallades *Mistelstein*, (hvilket har någon likhet med Förbundens tråd i Paradiset) kunde giöra Balder skada: deraf giorde Loke en pil och lockade sedan *Höder den Blinde* (menniskians blinda förwett), at dermed skiuta på Balder, hvilket stod allom fritt: den pilen blef Balders bane. Då blef oförliklig sorg bland Gudarne, som fälde tårar bland stor sorgeprakt öfver Balders lik: ingen ting i werlden war, som icke gret Balders död: alt ångslades och åtminstone svettades, som ännu kalt järn, når det kommer i wärman. (Edd. Mythol. 44. 45.) Detta war syndafallet. Den enda, som ej förgde, war *Loke*, hvilken under Troll-Gudinnan Thocks hamn fägnade sig deröfver. Gudinnan Frygga lofvade Balders Bror, Odens Son (förmodeligen Thor, som dock wid detta tilfälle kallades *Hermod den Snare*) sin särdeles kärlek, om han wille fara ned til afgrunden och förmå *Hel*, at gifva Balder tilbaka i lifvet igen: Hermod red ock dit på Odens häst *Sleipner*; men Balder eller Oskyldighetens tillstånd kom ej igen och kan ej komma förân i den Nya werlden (Edd. Mythol. 49).

Digitized by Google

gamla Sverigès (t) som i alla Hedniska Folks åldsta Gudalåra (u).

6. Thor

(t) Den arge Loke lockade Gudinnan *Idun* ur Asgard (Gudarnes salla boning eller ock Paradis (cfr. Edd. Mythol. 7.) med det löfte, at hon skulle få se wackra äplen; då blef hon bortröfvad af Jätten Thiasse (Edd. Mythol. 51.), hvilket har mycken likhet med Evas fall. Så äro berättelserne med tiden både hopblandade och skingrade; men den rättaste är redan anförd angående Balders död (v. supr.): När Loke eller den onde Andan hade beröfvat werlden Balders lif eller det lyckeliga tillståndet, säjer Edda (Mythol. 46. 47.), at han måtte fly för Gudarne: han bygde et hus med fyra dörar på et bårg, at se sig om och wakta sig; men Oden såg honom från sit palats och kom med Gudarne dit: Loke skapade sig då til en Lax i Franangers (det frätande Aggets) ström: der fiskade dock Gudarne up honom med hans eget nät, som de tagit i hans hus: (hans eget wärk skulle fälla honom): han blef då förd i en bårgskula: hans Son Vale blef skapt til en Ulf, somref sönder den andre sonen, sin bror, Narve: med dess tarmar blef Loke bunden och satt genom tre klippor: en orm dryper ständigt förgift ned i hans ansikte: hans hustru Signi håller et bäcken under etter-dropparne; men når de falla honom i synen, så ryser han at jorden skiälfver och är således orsaken til jordbäfningar: der skal han nu ligga til *Ragnamörk* (ytterste Domen). Hvad Thor eller en Medel-Gud giort til alt sådant Ondts förderf och det Godas uprättelse, skal strax widare berättas.

(u) Alla gamla Mythologier beskrifva 1. en Gyllene tid, då alt ondt war borta eller et tilstånd förån godt och ondt blefvo ihopblandade. 2. En Järntid, då alt ondt kom, och då godt och ondt blefvo blandade. 3. En förnyad Gyllene tid, då det onda skal aldeles blifva för-

Digitized by Google

6. *Thor*, de Gamle Svenskes Medel-Gud, som aldeles kommer öfverens med Egyptiernes Orus (x),

trod-

stört. 4. En Medel Gud mellan det Goda och det Onda eller en Förlikare mellan Oromases, det godas ursprång, och Ariman, det ondas, hvilken äfven är kallad Mythras (Zoroast. ap. Plutarch. de Is. & Osir. p. 370.), som skulle ställa aking til rätta. v. Ramsey Disc. sur la Mythol. p. 85. 86. 120. 144. 135. &c. Plato (in Sec. Timæo. p. 81.) kallar det tilstånd, hvaruti Siälarne woro, innan de föllo och blefvo förwärrade, *den förste jorden*, och Pythagoras (ap. Hierocl. in carm. aur. Pyth.) talar tydeligen nog om Syndafallet. v. Ramf. L. c. p. 104. Orientaliska Mythologien, som war fullkomligare, än den Græska och Romerska, hade talat om et lyckeligt tilstånd innan Cahos kom, hvilket hölls för en följd af Fallet och synden på de skapade kreaturens sida; ty Gudarne kunde intet ondt göra: derpå hafva Grækerne bygt sin galna Lära om Manés på tvenne lika gamla grundsatser *godt* och *ondt*, *ljus* och *mörker* &c. v. Ramf. L. c. p. 28. 29.

(x) Plutarchus i Historien om Osiris och Isis (p. 354.) berättar, at de föddes af *Solen* och *Jorden* (Rhea) och at de redan i moderlifvet med hvarannan afladе *Orus*, deras lefvande bild: äfvenså sades *Thor* wara himmelens och jordenes Son. *Typhon* (som svarar mot *Satan* eller *Loke*, *Lycaon*, eller ock *Midgards-ormen*, Synden) war äfven *Rheas* eller jordens Son; men föddes icke, säjer Plutarchus (L. c.), utan öpnade med wåld Modrens sida och blef strax uproriſk mot *Osiris* (Gud), giörandes oreda i hela werlden: han sönderslet sin Bror Orus och kastade kring hela jorden hans lemmar, dem *Isis* (wår Frygga) altsen plockat ihop: Osiris eviga siäl förde derpå sin Son *Orus* (Thor) ned til helvite och lärde honom öfvervinna *Typhon*: Orus öfvervan ock detta Troll, men dräpte honom ej, utan bandt honom likſom Thor gior-

Digitized by Google

(*) Edd. Mythol. 7. (**) Edd. Mythol. 19. (***) Edd. Mythol. 7.

troddes wara *Alfaders* (*) eller *Himmelens* och *Jordens förstfödde Son* (y), näst den Aldrahögste i wälde (**) och den, som gifver menniskian liflighet, styrka (***), makt, mod och sanfärdighet (z), segrandes öfver alt lefvande. Hans Rike mentes wara *Tro* och *Sanning* (a) och hans hufvudstad *Oskyldighetens beskärm* och *de Bedröfvades wärn* (b). Han war född, trodde man, at genomgå svårigheter (c) och at segra öfver dem (d): han sades hafva wandrat här på jorden i menniskio-skapnad och giort godt, så at han åfven, liksom berättelsen är om Jupiter och Mercurius (†), besökt en fattig bondes hus (††) och med

(†) Ovid. Metam. L. 8. f. 7. 8. 9. (††) Edd. Mythol. 38.

de med *Fenris-Ulfven* &c. (v. supr. not. ad §. 5.) *Typhon* slet sig lös och begynte samma buller; men *Orus* höll mot honom tvenne blodiga slaktningar och utrotade honom aldeles.

(y) Märkeligt, at *Thor* kallas *Jordens Son*, efter ingen Medel-Gud behöfdes innan jorden blef skapad.

(z) Han kallades *Magnes* (förmågas), *Modes* (frimodighets) och *Thrudes* (trovårdighets) Fader, v. Edd. P. 2. de nom. Div.

(a) Hans rike kallas *Thrudvanger* (v. Edd. Mythol. 19.), det är efter ordets bemärkelse *Sanningens borg* eller *försvar*, af *Thrud*, sanning (Angl. Truth) och *Vang*, wång, wånga, ingiärda, bewara.

(b) Hufvudstaden kallas *Bil-skermer* (Edd. Myth. 19.), som betyder de *fruktandes försvar*. v. Explic. Resen.

(c) *Thor* måste gå til fots, säjer Edda (Mythol. 14.) och wada öfver tre elfvar, innan han kommer til Gudarnes Råd, som hålles under det höga Asketrådet *Ygdrasel*, hvars topp räcker til himmelen och rötterne ned til helvite.

(d) Hans Segrar öfver alt Ondt på jorden föreståltes med hans triumph-wagn: den säjer Edda (Mythol. 19.) blif-

Digitized by Google

med sin mat plägat folket; som ej kånt honom eller märkt underwärket förån efter åt (e). Af Loke eller den Onde andan, trodde man, at han blef frestad och efter utseendet förnedrad i det Loke öfverwan honom med wiss list, som strax röjdes (*); men Frestaren måste derföre fly med båfvan (f). Denne Hiälte

(*) Edd. Mythol. 39. 40. 41.

va altid dragen af två bockar, som åro *Tande-gnisstan* och *Tandlösbet*, det är *Samvets-qval* och *Skröplighet* eller den wanskligbet, som altid lådar wid den syndiga menniskian. *Thor* har altid warit hållen af Scandianerne för en sådan Segervinnare, som Apollo, Hercules, och flere hos andra folkeslag.

(e) Liksom Jupiter och Mercurius hos Philæmon och Baucis, så kom *Thor*, säjer Edda (Mythol. 38.) tillika med *Loke* (intet den elake, utan en annan Loke, som svarar emot Grækernes Mercurius, liksom Heimdal, den frambåttre omtalas. §. 12.) til en fattig Bonde en afton, slaktade fine bockar, som drogo hans wagn, och gaf det fattiga folket mat; men förbåd, at slå sönder benen, når man åt kötet. Bondens Son *Tialfe* slog dock sönder et lårben, så at om morgonen, när bockarne fingo lif igen, war den ene halt: *Thor* blef wred och rynkade ögonbrynen (som Jupiter beskrifs af Poëterne); men de fattiga menniskorne fingo nåd, efter de ödmiukade sig. Denne Saga så wäl som berättelsen om Philæmon (Ovid. Metam. L. 8. fab. 7. &c.) tycks wara kommen af Abrahams Historia (Gen. 18.).

(f) De frestelser, som *Thor* måste genomgå, woro sådana: (Edd. Mythol. 39. 40. 41.) Loke eller Utgarda-Loke trotsade honom, at giöra tre ting: 1. At dricka ut et litet *horn*, som han hade upfylt med watn. 2. At lyfta up en liten *katta* från jorden. 3. At brottas med en gammal *käring*. Thor förakrade dessa ting; men fann, at de i sig sielf woro omöjeliga; dock måste Loke sen bekän-

Digitized by Google

(g) höll sedan, mente man, en faselig strid mot *Midgardsormen* eller *Synden* (h) och wan seger (*), hvaruti han syntes så stor, at då han stod midt i hafvet och brottades med Draken, räckte watnet knapt öfver hans fötter (i). De gamle afbildade honom med en stridshammar (k), som af sig sielf troddes återkomma til handen, hwargång han warit kastad (**), hvarmed han mentes krossa Troll (l); och järnhan-

(*) Edd. Mythol. 42.

(**) Edd. sp. Verel. ad Gött. S. p. 48.

na, at *hornet* war hafvet, hvaruppå likväl sedan syntes huru mycket Thor druckit, ock skal deraf Ebbe-flod wara en åminnelse: *kattan* war Midgards-ormen, hvilken dock Thor uplyft in emot himmelen, fast det ej på henne syntes: *kdringen* war ålderdomen, som sielfva Gudarne måste låta hafva sin gång och sit mått. Thor wille då dräpa Loke; men han förswan.

(g) Bland Thors namn är *Hidlten, som krigar mot Midgardsormen.* v. Edd. p. 2. de Nom. Div.

(h) Egenteligen mentes med *Midgardsormen* det förderf eller straff, som synden fört med sig, hvilket troddes sträcka sig in i hela Naturen och ligga rundt omkring hela jorden.

(i) Så säjer Edda (Mythol. 42.): Thor kom i en ynglings liknelse til Yme-Jätte och begärte få följa med honom på siön, at fiska; han fick ej lof; men gick obuden och då hade han strid i hafvet med *Midgardsormen:* han stod på hafsbotnen och brottades: watnet räkte bara öfver hans fötter, med hvilka han stod genom skieppet: ormen blef öfverwunnen af Thor och Yme-Jette ihjälslagen.

(k) Thors stridshammar kallades *Miölner* eller *krossande.* v. Edd. Myth. 19. expl. Resen.

(l) Lapparne hafva, förutan *Thiermes* (v. supr. §. 5.), kallat Thor *Ayeke* (Aike eller Ake-Thor) och tillagt honom en hammar, hvarmed han krossar Troll, rådandes öfver hälsa, lif och död. Rågnbägan hafva de troc:

Digitized by Google

hanskar på händerne, at hålla i skaftet (*): de lade dertil et bälte, som mentes altid förnya och fördubla hans styrka: han har segrat, efter deras mening, öfver mycket Ondt, jättar och misfödsel (m), och skal på ytterste tiden slå ihiäl *Midgardsormen* (**); men derwid stiga nio steg tilbaka och miste ett lif, som strax återkommer tillika med en ny werld.

(*) Edd. Mythol. 19.

(**) Edd Mythol. 48.

7. Den Person, som kallades den *Tredie* (***) i de gamle Svenskes Gudomlighet, war *Wisheten* eller Grækernes Minerva under namn af *Frygga* (n): denna troddes wara Odens eller den Alsmäktiges Maka (†), liksom Isis eller Pallas giorde et par med Osiris eller

(***) v. supr. §. 3.

(†) Edd. Mythol. 18.

wara hans båga, hvarmed han skiuter de onda, och kallat den *Ayeke-dauge*, Åkebågan. v. Scheff. Lappon. Illustr.

(m) Thor kallas *Jättars Bane* och *Asgards-Kämpen*. (Edd. p. 2. de nom. Div.) Han drap et Troll, som gaf sig ut för Gudarnes Byggmästare (Edd. Myth. 36.), hade förkrossat Jätten Skrymner, om ej hans frestelser då begynts (Edd. Myth. 38. &c.), slog ihiäl *Yme*-Jätte (v. supr.), sparkade Dwergen *Litur* på elden (Edd. Myth. 43.), bandt *Fenris-Ulfven* (v. §. 5. in not.), straffade *Loke* (v. §. 5. in not.), öfverwan *Midgardsormen* (v. supr.) slog ihiäl Jätten *Hrugner* genom sin Son *Magne* (Edda Mythol. 55.) och åfven Kämpen *Geiröd* i *Geirrader-gård*, (Edd. Myth. 57.) förutan flere, som framdeles komma til at omtalas.

(n) *Frygga* menas af Stiernhielm (cit. i Verel. Herv. S. p. 6.) wara den samma som *Rhea* eller *Phrygiska* Gudinnan. Hon kallas af Edda *Fiergvins Doter* (Myth. 7.), men Oden Fridulfsons hustru lär hafva warit Doter af en Fiörgvin, tagandes denna Gudinnas namn, liksom hennes man och de andre Aser kallat sig efter Sveriges Gudar. v. supr. c. 4. §. 15.

Digitized by Google

eller sielfve Gud hos de gamle Egyptier (*): likſom man ock funnit om Iſis på en hennes Stod i ſtaden Sais i Egypten de orden: *jag är alt det ſom är, ſom har warit och ſom blifver, och ingen dödelig har ännu uplyft doken, ſom mig betäcker* (**); ſå mentes *Frygga*, ſom Himmelens och *alle Gudars Drotning* (***) icke allenaſt hafva bland ſina *Walkyrior* (†) eller Under-Gudinnor (o) tre wackra Mör *Urd*, *Wer-*

(*) Plutarch. de Iſ. & Oſir. p. 354.

(**) Ramſey. Diſc. ſur la Mythol. p. 108.

(***) Edd. P. 2. de nom. Div.

(†) Edd. Mythol. 43.

(o) Fryggas Under-Gudinnor eller betienter woro åtſkilliga efter Eddas 30:de Mythol. *Fulla* (prydnads Gudinnan) war hennes förtrogna, hennes medföljerſka eller Cammar-Fru. *Hlyn* eller den *Lönliga*, war hemligheters Gudinna och följde dem, ſom *Frygga* eller *Wisheten* tagit i ſit beſkydd. *Gnä* war hennes Bodbårerſka och red på håſten *Hofvarpner*. Alla Gudinnor woro under Fryggas befallning; ty hon war deras Drotning (Edd. P. 2. de Nom. Div.): *Laga* eller *Saga*, Hiſtoriers Gudinna, *Eira*, Medicins Gudinnan, *Geſion*, Jungfrudoms Gudinnan, deras Beſkyddarinna, ſom dö Mör, *Freya* (en annan ån *Fröja*, ſom framdeles ſkal omtalas), Beſtändighets och Hopps Gudinna: hon war förlofvad med en Odur eller Odr, ſom reſte från henne, hvilken hon förjer ännu: hon har många namn, efter hon reſte genom ſå många länder at ſöka ſin Odr. *Siöfn*, åkta Kärleks Gudinna; *Löfn*, Tyckets Gudinna eller det, ſom kallas *jag wet ej hvad* (deraf är *lof*, *lofva*, berömma), *Wara*, Gudinnan öfver Eder och Löften mellan älſkare (hon ſkal ſtraffa de obeſtändige), *Wóra*, Slughets Gudinnan eller Skarpſinnigheten, at alting utforſka, *Syna*, de andra Gudinnors Dörewakterſka, ſom ſer alt och kan döma i de mål, ſom gerna nekas, *Snotra*, Snygghets Gudinnan, *Sól* eller *Bil*, den förtrykta Menlöſheten. &c. &c. Frygga hade ock under ſit wälde de *Norner* eller *Parquer*, ſom troddes wara tillſtädes wid barnfödelſer. (cfr. Edd. Mythol. 15.)

Digitized by Google

Werdandi och *Skuld* (*), det är, *Warit*, *Warande* och *Wara ſkal* (p), utan ock *at weta det fördolda Ödet och alting förut, hvaraf hon dock ingenting yppade* (**): Man trodde henne med det öma ſinne, hvarmed hon wårdar alting, hafva giort ſin högſta flit, at bibehålla det Goda eller Oſkyldighetens tilſtånd i werlden (***), hvartil hon höls före wara en *Moder* (q); men at den arge Loke dock funnit utwåg, at införa det Onda eller Syndafallet (r).

(*) Edd. Mythol. 15.

(**) Edd. Mythol. 18.

(***) Edd. Mythol. 43. 44.

S 8. *Fryg-*

(p) Deſſe kallades eljeſt *Norner* (Parcæ), likſom Ödet *Nornaſkap* (Fatum Stoicum): de ſvara emot Parquerne Cloto, Lacheſis och Atropos, Ödets Gudinnor hos Grækerne, ſom ſades ſpinna menniſkians lifstråd. De hade ſå mycket mer Frygga til ſin Drotning, likſom alla andra Gudinnor, ſom hon åfven troddes wara Ödets Gudinna och weta deſs beſlut förut, faſt hon ej ſpådde (Edd. Mythol. 18). Deſſe wackra Mör *Warit*, *Warande* och *Wara ſkal* mentes bo i en wacker Sal under det ſtora Aſketråd, i hvilkets ſkugga Gudarne höllo ſit råd och hvars topp råkte til himmelen, når rötterne gingo ända ned til helwite (Edd. Myth. 14.): de woro af hel annan art, än de onda Norner. (Edd. Mythol. 15).

(q) *Balder den Gode* (Oſkyldighetens tilſtånd) troddes wara Odens och Fryggas Son, v. Edd. Iſl. P. 2. de Nom. Div.

(r) Edd. Myth. 43. 44. ſåjer, at hon tog Ed af alting i werlden, at ingenting ſkulle ſkada *Balder hin Gode* eller *menniſkians oſkyldighet*: når det ej halp, utan Balder bleſ dödad, ſå lofvade hon hans bror Hermod ſin kårlek, om han wille rida ned til helwite och ſkaffa Balder tilbaka igen. v. ſupr. §. 5. in not.

(s) I Africa kallades hon måſt *Urania* eller den *Himmelſka*. v. Lund. Zamolx. c. 5. §. 18. &c. cfr. Cic. de nat. Deor. L. 3.

Digitized by Google

(*) cfr. Rollin H. A. T. 1. p. 193. 194. (**) Jer. c. 7. v. 18. it. c. 44. v. 17. 18. (***) 1. Sam. c. 31. v. 10. 2. Reg. 23. Joſ 9. v. 10. 12. Judic. 2. v. 10. 13. &c. (†) 1. Reg. c. 11. v. 5. (††) C. Lund. Zamolx. c. 5. §. 20. &c. cfr. Cic. de nat. Deor. L. 3. & Herodot. L. 4. c. 59.

8. *Frygga* år juſt den ſammma ſom *Urania* (s) eller *Himmelens Drotning*, hvilken tilbads i Sidon och Carthago (*) och hvars Afgudadyrkan åfven ſträkte ſig til Jeruſalem, der ofta de affållige Judar ofrade henne kakor, rökelſe och drick-offer (**): denna Tyriſka Gudinna kallades ockſå *Aſtarte*, *Aſtarete* (t) eller *Aſtaroth* (***), hvilken dyrkades af ſielfva Salomon i hans galenſkap (†), och troddes, likſom Frygga, wara *Gudarnes Drotning och Moder* (††). När Hedningarne begynte taga *Solen* (u) för ſielfva Gud, under namn af *Oden*, (x) eller åtminſtone, at hålla detta werldens öga för hans afbild (y), ſå

(t) Man har ment, at Aſtaroth warit det ſamma ſom *Aſtar-god*, Kårleks Gudinna (Edd. P. 2. in nom. Div.) och *Aſtarhita*, (Oloſs Sag.) Kårleks-eld, och at ſåledes namnet år Scythiſkt (v. A. Båld. Diſſ. de Fat. Relig. in Scand. Upſ. 1706.); men deſſa namn tillåggas endaſt wår Hedniſka Gudinna Fröja, ſom framdeles ſkal omtalas, hvilken ſvarar emot Venus. Aſtarte war den Phæniciſka Gudinnan ſom kallades *Syria* (Cic. de Nat. Deor. L. 3.), hos Syrerne *Mylitta* och hos Perſerne *Mithra* eller *Moder* (Lund. Zam. c. 5. §. 20).

(u) Auſon, Epigr. 13. inför Solen ſå talande: Ogygien kallar mig *Bachus*, Egypten *Oſiris*, Mæſierne *Phanaces* (*Fan-as*: *Fan* betydde *Herre* hos de gamle Göter och *As*, Gud) Inderne *Dionyſon*, Romarne *Liberus*, Araberne *Adoneus*, Lucanierne *Pantheon*.

(x) Hos Phænicierne och Aſſyrierne kallades Solen *Adon*, *Adonin* (v. Macrob. ap. Verel. ad Göt. S. p. 44), ſom kommer öfverens med *Odin* och Hebræernes *Adonai*.

(y) Ingenting har ſnarare kunnat förleda den blinda menniſkian til Afguda-dyrkan, ån den liufva Solen: Folket har ſnart tagit denne wälgörande himla-kroppen för den

Digitized by Google

så höll man ock *Månen* för hans Maka (z), som wårt andra stora Lius på himmelen, så at denna Urania, denna Astarte, denna Frygga, Odens eller Solens hustru, war åfven *den stora de Ephesers Diana* (a), *som wördades i Asien och hela werlden* (*),

(*) Apostlagern. c. 19. v. 27.

Store Gudens afbild eller Tienare, hvarföre ock, så wål hos Hebræerne, som alla andra folk, i synnerhet de gamle Göter, warit et namn på Solen, som betydt *Betient* (cfr. Rollin. H. A. T. 1. p. 440.), *Suen*, *Sun* (Goth. *Sol*) i anseende til *Herran* eller Gud Sielf. Solens och Månens dyrkan år derföre den aldraåldsta Afgudatienslen (v. Rollin L. c.). Som Solen kallas werldens öga, så hölls ock Oden för at wara Enögd. v. Edd. Myth. 14.

(z) Månen togs således i stället för den *Urania* eller *Himmelens Drotning*, som Phænicierne och Carthaginenserne dyrkade (Roll. L. c. T. 1. p. 193). Det år sant, at Hedningarne mycket irrat sig i sielfva willfarelsen, så at de blandat ihop det ena namnet med det andra och lämpat åtskilliga olika til en och samma Gudomlighet. Til ex. Cybele, Terra, Vesta, Idæa eller Ida-Gud (som nämnes på wåra runstenar) giörs til alt et. (C. Lund. Zam. c. 5. §. 18.) Apulejus XI. Met. giör Diana, Juno, Venus och Bellona til en och den samma: åfvenså tages Isis för Ceres, (Diod. Sic. bibl. E. p. 232.) &c. &c; men wist år det, at som man mente den Aldrahögste med *Solen*, så mente man ock hans Maka eller wisheten med *Månen*, och at *Solen* kallades i Egypten *Osiris* och *Månen Isis*. (v. Diod. Sic. bibl. æ. Plutarch. de Is. & Osir. ap. Lund. Zam. c. 5. §. 20.) Afvenså blef *Oden* och *Solen* i gamla Sverige alt et, liksom *Månen* och *Frygga*, som bättre fram skal berättas.

(a) At *Diana* (Phæbe, Latona, Cyllene &c.) warit hållen hos Grækerne för alt det samma som *Månen*, år

Digitized by Google

(*) Regist. Upl. ap. Peringsch. Mon. Upland. Sect. 1. c. 2. p. 140.

så at också *Fryggas* gamla offerhus i Sverige år kallad *Dianas Tempel* (*). Forna Scythiska folkeslag i Rysland hafva kallat henne *Salotta-Babba* eller den *Gyllende Qvinnan* och til hennes Tempel wid Dwina-strömmen giort långwåga walfarter (**): hos de gamle Estlänningar hölls hon åfven för *Gudarnes Moder* (***) och hos de gamle Finnar hette denna *Gyllende Qvinnan Jumala* (†) eller *den Himmelska* (b).

(**) Strahlenb. Beskr. öfver Rysl. p. 103.

(***) D. Tacit. de Estis, ap. Strahlenb. L. c. p. 104.

(†) Strahlenb. L. c. p. 104.

9. Under desse tre personer *Oden*, *Thor* och *Frygga* eller *Makt*, *Kärlek* och *Wishet* (††) begreps nu hos de gamle Svenske hela den Stora Gudomlighet, som troddes hafva alting skapat och efter sit behag alting styra och bibehålla (†††). Skapelsen föreställtes hos dem med åfven så tienliga fårgor, som i någon annan

(††) v. supr. §. 4. 5. 8.

(†††) Edd. Myth. 3. 18. 19. 43. cfr. §. 7. huj. Cap.

nog bekant: Edda kallar Diana *Vana-Dis* eller *Vanagod*, Vanernes Gudinna (ap. Lund. Zam. c. 5. §. 18.), som åfven fåjes om *Frey* (Edd. P. 2. in Nom. Div.): det år fåkert denna Scythiska Frygga, som Lucanus så omtalar (Pharf. L. 1. p. 443.): Et Taranis *Scythicæ* non mitior ara *Dianæ*. it. Qua sublime nemus, *Scythiæ* qua regna *Dianæ* &c.

(b) *Urania* år det samma som *Jumala*, begge betyda den *Himmelska*: *Jumal*, *Amal*, betydde hos Göterne *Himmel*. v. Lœisch. Lit. Celt: p. 69. deraf år *Gumala*, Gammal, Gumma (wördig, hederwård); ty Rysarne säja gerna G. i ställe för H. v. Strahlenb. L. c. p. 104. At Amaliske slækten hos Göterne deraf fådt namn, skal framdeles berättas. Denna hos Finnar och Estländare tilbedne *Gudarnes Moder*, *Gyllende Qvinnan* och *Jumala* år kallad hos de hedniske Lappar *Wirku-Accha* eller *Wiru-Acka*, det år den *gamla från Wirland* eller Land (v. Scheff. Lappon. Illustr.) och föreställt allena med en stor tiock tråstubbe, åt hvilken de offrat.

Digitized by Google

annan hedniſk Gudalåra (*): Voluſpa talar derom med en wiſs enfaldig alfvarſamhet, ſom ej röjer någon nyhet eller tilfattſer af ſmå lekande infall: *I åldrarnas morgonſtund*, ſåjer hon, *bygde Yme* (c) *ſin boning, då fans hvarken haf eller ſtrand eller upfriſkande windar: hvarken jorden her nedre eller himmelen i högden: Cahos, et Svalg* (d), *war öfveralt; men ingenſtåds frön til wäxter: Solen wiſte ej af ſina palats: Månen war obekant om ſina förmåner: Stiernorna kände ej ſina ſåten* (**). Alt detta brakte den Högſte ſnart i ſit ſkick och ſkapade menniſkian, ſåger widare Voluſpa (***), med *Anda* (e), *Stål* (f) och *Blod* (g), åttiandes Siålen eller Förnuftet mellan Andan och Blodet, at förknippa och ſtyra dem efter Samvetet (†). Straxt efter werldens Skapelſe giör gamla Gudalåran en ſkilnad mellan Guds

(*) cfr. Heſiod. & Ovid. Metam. L. 1. f. 1.

(**) Voluſpa tranſl. Reſen. it. Edd. Mythol. 6. cfr. O. Nording. Diſſ. de Edd. Iſl. Upſ. 1735.

(***) Voluſpa Strom. 18.

(†) cfr. J. Wilde. Förber. p. 360.

(c) Yme, ſom hölls för en Jätte, war ej annat ån bårget Imaus (hvaraf wår Yme-Lappmark har namn), ſom betydde *Jordens faſthet*, ſå at deſſa orden *i åldrarnas morgonſtund* &c. ej annat wille ſåja, ån: *I tidſens begynnelſe blef grunden lagd til jordens ſkapelſe.*

(d) Cahos kallas i gamla texten *Ginnunga-Gap*, et ſtort Svalg, ſom aldeles kommer öfverens med Ebræiſkan, der Cahos åfven uttydes med נְבָא, Lacuna, fovea, foſſa, *tombet*, *grop*. v. Gudmund. in Paraph. ad Voluſpa.

(e) *Aund*, *Anda*, kan wål her billigt hållas för Siålen (cfr. O. Nording diſſ. de Edd. Iſl. Upſ. 1735.) eller det odödeliga wäſendet; men jag har her welat bruka *Sidl* i ſtälle för *Förnuft* (Ratio).

(f) Texten ſåger *Od*: det år *Ratio*, *Förnuft*, ſom jag her kallar *Sidl*.

(g) I Texten ſtår *Ld*: det år ej allenaſt *blod*, utan *lif*, *lifsandar*, *wärma*, *rörelſe* &c. cfr. Gudmund. in not. ad Voluſpa.

Digitized by Google

Söner eller de Fromme (h) och Menniſkiors Barn (i), hvilka kallas *Rimthuſſar* (*) och Jättar, ſom wille beſtorma himmelen och hela Guds wärk (k): Hon

(*) v. ſupr. 4. c. 21. §. in not.

(h) Edd. Myth. 5. & 6. kallar dem *Bores Söner* och ſäger, (efter Oden Fridulfsons och hans Aſars dikt) at de hetat *Oden*, *Vile* och *Ve:* gamle Bore, deras Far eller Farfar, troddes wara tilkommen i en ort, der fyra miölkſtrömmar runno (de fyra floderne i Paradiſet) af Koen Audumbles pattar: denna Ko lefde af rimfroſt, ſom hon ſlickade af ſtenar: förſta dag hon ſlickade, kom et Manshår af ſtenen, den andre et Manshufvud, den tredje hela menniſkian, ſom kallades Bore. v. Edd. Mythol. 5. Alt detta år tilſatſer af Oden och Aſarne; men ehuru det år, ſå war denna Bores ätt i ſtor wördnad hos de gamle Scyther: *Bores Söner* woro altid de, åtminſtone kallades de ſå, ſom förrättade högſta Afguda-offren och Drotte-åmbeten. Diodor. Sic. ſäger, *at hos de Nordiſke war omſorgen om Templen och Gudstjenſten drfvelig i Bores ätt.*

(i) Menniſkiors barn kallades *Ymes affóda* (de ſom bodde på Imaus). Yme föddes af rimfroſt, ſäger Edda (Mythol. 4.) och war åldſt af Rimthuſſarne: han war ond och hela hans afkomſt: han ſvettades i ſömnen under wänſtra armen, hvaraf et elakt hionelag föddes: hans ena ben aflade ock en Son med det andra, ſom fortplantade Rimthuſſarne.

(k) Hos alla Hedniſka folk har denna ſak warit bekant, at Jättar welat beſtorma himmelen. (cfr. Ovid. Metam. L. 1. f. 5.) Edda ſäger (Mythol. 6.), at Gudarne bygde en Borg mot Jättarnas anfall &c. Alt år wäl tagit i början af det ſom berättas om Babyloniſka Tornet i Gen. 11. c. men icke på lika ſätt: Joſephus (Hiſt. Jud. L. 1. c. 4) ſäger efter en mycket gammal Sibilla, at Gudinnan ſkickade ſtormwäder, ſom förſtörde Babels bygnad &c. &c.

Digitized by Google

Hon talar ock om en Syndaflod af Yme Jättes blod (l), den de råttfårdige togo af daga (m), som war så stor, at alt det Onda slåktet deruti drunknade, undantagande en enda, kallad *BergElmer* (n), som undkom i en båt med sin hustru och barn (*), hvarpå en ny werld inråttades (o).

(*) Edd. Mythol. 6.

10. Alt efter som första renheten aftog, så förökte Gudarne hos de gamle Scandianer: de dyrkade wårkeligen, liksom alla andra folk, ej mer, ån en Enda under hvarjehanda namn (**); men den Endas åtskilliga egenskaper, de åtskilliga slått, hvarpå han wisade sin makt, woro just de, som giordes til åtskilliga Gudomligheter. Efter de gamles tro war sielfva jorden, den Goda Modren, som föder alla kreatur, en Stor

(**) Auguſtin. de Civ. Dei. L. 4. c. 11.

(l) Yme-Jättes blod år ej annat ån *Watnet* ur diupsens kållor. cfr. Gen. 7. v. 11. it. 8. v. 2.

(m) Bores Söner troddes hafva dråpit Yme (Edd. Myth. 6.); men dermed förstås ej annat, ån de frommes sak, deras förtryck och suckar, som bevekte Gud at straffa de onde.

(n) Berg-Elmer eller *den, som kommit til at stadna på bårg*, år den samme som *Noach* (Gen. 6.): Lucanus kallar honom *Deucalion Scytha*, den Scythiske Deucalion, Chaldæerne *Xisuthrus*, Grækerne *Deucalion* (cfr. Rudb. Atl. T. 1. c. 1. p. 8.) eller *Ogyges*, som svarar mot wår gamle *Ægir* eller *Yggur* (Neptunus). v. infr. §. 11.

(o) Sedan Berg-Elmer war råddad och Yme drunknad, säger Edda (Mythol. 6.), at af Ymes kropp giordes en ny jord, af benen bårg, af tånderne klippor, af bloden hafvet, af hufvudet himmelen, som sattes ofvan öfver jorden på fyra stöder och under hvar stöd en dvårg, hvilka fyra dvårgar kallades *Öster*, *Wäster*, *Söder*, *Norr*. Sen giordes stiernorne af gnistor från den eviga himmelen (Muspel) rundt omkring jorden, somliga fasta, somliga ostadiga, dock med sine visse gångar: Dag och natt

Digitized by Google

Stor Gudinna: de kallade henne *Diſa* (p), ſom ſvarar emot Ceres, *Aring*, *Skörd*, eller ock *Göja*, hvilket år Veſta, och giorde henne årligen et ſtort offer, kalladt *Diſa*-blot, i *Göje* eller Februari-månad, ſom ſnart widare ſkal omtalas. Efter deſſe trenne ſtore (*) v. ſupr. §. 8. &c. fôr-gudade kroppar, *Solen* (q) *Månen* (*) och *Jorden*, nämde de gamle Scyther de trenne förſte dagar i wec-

och årstider blefvo åtſkilde: jorden fans rund och omringad på alla ſidor af det diupa haf. Märkligt, at denna Skapelſen ej troddes wara ſkedd af Gud, ſom den förſta, utan af menniſkior, af *Bores Söner* (v. Edd. L. c.): ſå at den nya kunſkap och erfarenhet, ſom menniſkiorne efter Syndafloden fingo om himmel och jord, dem de ranſakade och uptogo på ny råkning, kallas her en ny Skapelſe.

(p) Wi hafve ſagt tilförne (c. 3. §. 9. in not.), at Thëoſa, Thiſa, Diſa, betydde egenteligen Ceres eller *Skörden*; men hon kallades ſtundom *Gudarnes Moder*, ſå at hon på wiſt ſått ſvarar emot Frygga: åtminſtone hafva ſomliga blandat deſſe begge ihop, ſå at Diſar-blot, Diſas offer, kallas åfven Fryggas (Sacrificium Friggæ) v. Verel. ad Herv. p. 30.; dock år ej underligt, om mycken oreda och blandning ſkiedt i en Gudalåra, ſom war ſå mörk och i ſå många tidernas omſkiften ingen klarare råttelſe hade, at gå efter. Jag ſkulle dock tro, at detta Friggas offer ej år Fryggas (Odens makas, Månens) utan Freyas, Älſkogs Gudinnans, ſom kommer med Diſa eller Jorden på viſt ſått öfverens, åtminſtone uti *Frö* (af *Freya*) och fortplantning.

(q) At Solen betydde *Oden* eller den ſtore Guden, kan wiſas på många ſtållen af Edda (v. Verel. not. ad Götr. S. p. 42. 43.) och år her ofvanföre berättadt. §. 8. in not.

Digitized by Google

i weckan *Söndag* (r), *Måndag* och *Tisdag* (s), liksom de trenne följande efter *Oden*, *Thor* och *Frygga*, deras trefaldiga Gudomlighet (*) *Odensdag*, *Torsdag* och *Fredag*: Sidste dagen, som anwändes til hwila och förfriskning, war en *Renings*-dag och kallades *Lögerdag* af *Löga* (t) eller bada sig (u).

(*) v. supr. §. 1. 9. &c.

11. *Niord* (x) regerade efter de gamles tro både på hafvet och i luften (**), rådandes öfver Siöfart, wind och wåderlek (y); men som Hafs-Gud kallades

(**) Edd. Mythol. 21.

(r) Solen kallades af de gamle *Suen*, *Sun*, *Son* (v. supr. §. 8. in not.); deraf år wårt *Söndag* och Tyskarnes *Sontag*.

(s) Af Disa (jorden) år Disa-dagen eller *Tisdagen* kallad. v. J. Wildes Förber. p. 274.

(t) *Löga* eller bada, hvaraf *Lögerdagen* har namn, år kommit antingen af *Laugr*, wåtska, saft, som ännu kallas *Lag*, til ex. Brygge-*lag*, biörk-*Lag* &c. eller af *Lögarn* eller *Lå-garn*, et stilla watn, stilla siö (ty *Lå* år *Lugn* och *Garn* år *Siö*), hvaruti man hälst badade sig. I anseende til hafvet eller Östersiön, kallas Målaren *Lögarn*, den stilla siön, och åter i anseende til Målaren, år ännu en mindre wik deraf, som går in uti Aspöen, kallad *Lögarn*. Afvensåå år *Ölögaren* (nu *Öljaren*) kallad i anseende til Hiälmaren.

(u) Olofs Saga den mindre c. 48. kallar Lögerdagen *Tvätte-dagen*. cfr. Verel. ad Götr. S. p. 54.

(x) *Niord* sades bo i Noatun, (Edd. Myth. 21.) det år i *Noachs-stad* eller *hafvet*: En af Odens följeslagare eller hans Son, som äfven bodde i Sigtuna, Yngue-Freys Fader (v. G. Wallin. Sigt. St. & Cad. æt. 1.), fick icke allenast sielf denne Gudens namn, utan hans gård kallades ock *Noatuna*.

(y) Niord svarar således både emot Neptunus och Æolus, Wåder-Guden.

Digitized by Google

han i synnerhet *Ægir* (*), *Tggur* (z) eller *Necken* (a), som hos forne Hedningar, Scythernes grannar, war under namn af *Neptunus* i så stor wördnad, at Alexander den Store på sit tåg mot Darius offrade honom en Tiur på Hellespont och utgiöt bloden i hafvet med en Guldbägare (**). Hans Maka kallades *Skade* (***) och troddes bo i en borg af blixt och dunder (b). Deras Barn mentes wara Frey och Freja (†): den förre betydde en *klar och liuf Himmel* (c) och troddes råda om Solskien, rågn och åhrsväxt (d): han dyrkades ock af alle Wikingar som deras ifårdeles Skydds-Gud (††), hvilken hade fred och lycka i sina händer. Den senare (e) eller hans Syster

(*) Edd. Mythol. 50.

(**) cfr. Rollin H. A. T. 6. p. 221.

(***) Sæm. Edd. Grimmismal. Edd. Myth. 21.

(†) Edd. Myth. 22.

(††) Verel. ad Herv. p. 48. it. ad Götr. S. p. 50.

(z) *Ægis* namn tycks hafva samma uprinnelse som Ægæiska hafvets. *Ygger* är det samma som *Ogyges*, hvilket ock Noach år kallad (v. Supr. §. 9. in not.).

(a) *Necken* (Neptunus) kallas också *Forsoden* (προσιδὼν). cfr. Sæmund. Edd. Grimmismal. §. 57. ap. Peringsch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 2.

(b) *Skade* (*Skada*, wåda, fara, som kommer af elementerne, wåder och watn) sades bo i *Trumheim*, (tonitruum mundus) *Dunderheim*. v. Sæm. Edd. Grimmism.

(c) Rudbeck. (Atl. P. 2. c. 4.) menar, at *Frey* warit den samme som Saturnus och åfvenwäl som Solen. Mig tycks at han svarar emot Bachus.

(d) Märkeligt, huru de gamle tagit naturen til grund i sin Gudalåra: Niord war Fader åt Frey, liksom *Wädret* drifver bårt skyarne och gjör en *klar himmel*. Denne Frey troddes hafva en stor Galt, kallad *Gyllenborst*, för sin wagn (Edd. Mythol. 43.), af hvilkens borst lyste öfver all werlden och som språng fortare än någon häst, cfr. Verel. ad Götr. S. p. 50.

(e) Af Freya har man ännu ordet *Fru* (Edd. Mythol. 22.). Afvenväl *Frö* (Semen).

Digitized by Google

ſter war *Venus* eller *Älſkoqs-Gudinnan*, hvilken ſåledes åfvenſå her ſom annorſtädes troddes wara född af Hafvet (*): Hon kallades ockſå *Aſta-god* (f) eller *Kårleks-Gudinnan*, *den Spådda* (g) och *den Godſintaſte af alla Gudinnor* (h), hvars rike eller Guda-ſåte ſades heta *Menniſkliga Slåktets Underſtöd* (i). Muſiquen och den fina wällufsten ſattes under hennes wälde (**) och likſom Græker och Romare trodt, at Venus haft mycket at giöra med Mars (***), ſå tilägnades Freya hälften af alle dem, ſom föllo i krig, når andra hälften mentes höra krigs-Guden til (†).

(*) Anſon. ap. Pontey. in Panth. Myth. &c. &.

(**) cfr. Edd. Mythol. 22.

(***) Ovid. Metam. L. 4. f. 5. cfr. Pauſ. in Lacon. & Attic.

(†) Edd. L. c.

12. Krigs-Guden war ingen annan, ån Oden eller den Högſte, Hårarnes Gud (††), hvilken de gamle Scandianer trodde ſielf lägga handen wid ſegrar och nederlag: *Tyr* hette wäl egenteligen *Orlogs-Guden* (†††); men dermed tycks ingen annan wara ment,

(††) v. ſupr. §. 3.

(†††) Edd. Mythol. 23.

(f) *Aſtagod* är Freyas namn i Edd. P. 2. de nom. Div. *Aſt* är *kårlek* på gamla ſpråket: *Aſtrild*, Cupido: *Aſtarhita*, kårleks-låga (v. Olofs Saga), hvaraf man trodt, at *Aſtagod* warit den ſamma ſom *Aſtaroth* (v. A. Bäld. diſſ. de Fat. Relig. in Sv. Upſ. 1700.).

(g) Freya kallas *den darrande*, Tremula (Edd. P. 2. de nom. Div.) det är den *Spådda*, den *Lockra*.

(h) *Freya är den bäſta* (den godſintaſte) *af Aſa Fruer*, ſåger Edda (Mythol. 22.), ſom wil ſåja, at goda hiårtan åro ſnaraſt benågna til kårlek.

(i) Edda ſåger (L. c.) at Freya råder om *Folk-wanger*, et Palats eller Gudaſåte på himmelen: *Folk-wanger* betyder *folkets* eller menniſkliga ſläktets *bibehållande*; ty *wang*, *wång*, är *wärn*, *beſkydd*. Om hon ockſå mentes förſvara menniſkior från ohyra, wet jag icke; men den Sagan hade man åfven om henne (Edd. Mythol. 22.), at hennes wagn drogs af tvenne kattor, ſom ſtundom åro nyttiga diur i hushållet.

Digitized by Google

ån Thor, Odens Son (k), som wan så store segrar
(*) cfr. §. 6. på jorden (*), eller ock någon menniſkia, som efter
döden blifvit dyrkad med Gudomelig heder (l). Wål-
(**) Edd. Mythol. 24. talighetens och Skaldekonſtens Gud kallades *Brage*
(**), hvilken troddes giöra Hiåltars namn eviga (m)
och åga til ſin Maka *Idun* eller *Odödligheten*, ſom
mentes förwara de Himmelſka åplen, hvaraf ſielfve
Gudarnes ålder kunde förnyas, och alla de, ſom deraf
(***) Edd. ib. åto, blifva unga på nytt (***). Gudarnes wåktare
(†) Edd. Mythol. 25. och betiänt kallades *Heimdal* (†), hvilken tillades ſå
ſkarp ſyn, at han ſåg likſå wäl i mörkret ſom i liuſet,
och ſå qvick hörſel, at han hörde gråſet wåxa (n):

Denne

(k) Tyr, ſom kallas *Wige-Guden* (Edd. P. 2. in nom. Div.) eller Krigs-Guden, troddes likſom Thor wara Odens Son och Baldurs Bror (Edd. P. 2. L. c.), ſå at jag ej annat ſer, ån at deſſe både åro den ſamme, faſt Sturleſon dem åtſkildt.

(l) Det år troligt, at denne Tyr år den ſamme ſom Thurras, en Aſſyriſk Konung, Nini eftertrådare, ſom alt up til Norden låt wörda ſig och utſträkte ſin öfvermakt. v. Svidas & Chron. Alexand. L. 2. c. 13. cfr. G. Voſſ. L. 1. c. 16. de Idol. Verel. not. ad Herv. p. 8. & Scheff. Upſ. Ant. c. 6. Efter denne kallade Babylonierne Martis Stiärna *Turras*. v. Verel. not. ad Götr. S. p. 38.

(m) När en Konungs Son i gamla Sverige låt begrafva ſin Fader, antog han altid arfvet och regeringen med den Ceremonien, at han drack Fadrens och de döde Hiältars ſkål, med löfte, at ſnarare öka, ån minſka ſit Rike: den ſkålen kallades *Brage-bägaren*; ty hon dracks ej utan all möjelig wältalighet.

(n) Rågnbågan kallad *Bifraſt* troddes wara Gudarnes Bro mellan himmel och jord, hvarpå ingen fick gå, utan de: (Edd. Mythol. 11.) wid denna bro höls *Heim-*

Digitized by Google

Denne svarar emot Grækernes Mercurius. Många flere och smårre Gudar (o) tilbad wål den blinde Hedendomen; men de woro, som sagt är (*), ej annat

(*) v. supr. §. 10.

dal för Gudarnes wåktare, at Jättarne ej skulle komma och angripa himmelen (Edd. Myth. 25.); ty mot dem mentes hon måst wara giord. *Heimdal* troddes wara född af Nio Jungfrur, som woro syskstrar, och hade tänder af guld. Med et Manshufvud skulle han en gång hafva blifvit ihiålslagen; men det lär ej annat wara, ån en oredig kunskap om Mercurius och Argus. (cfr. Ovid. Metam. L. 1. fab. 13.) I *Himmelsborg* mentes han eljest bo. (v. Sæmund. Edd. Grimnismal.)

(o) *Hôd* war en Gud, som svarar på wist sått mot Vulcanus, efter han war så konstig och handslög: som Vulcanus war halt, så war denne blind och mycket stark (Edd. 26. Mythol.): med hans blindhet tycks ej annat wara ment, ån *förvetenhet*. *Widar* war *Tystlåtenhets* och *förtegenhets* Guden. (Edd. Mythol. 26.) *Wile* eller *Wale* (*Hull* eller *Chull*, Kämpe, Höfding, v. supr. §. 4. in not.), Odens och Rindas Son, en stor Hiälte, svarar mot *Hercules*. Af ordet *Wale* eller *Bal* hafva *Gualerne* eller Gallerne fådt namn (v. supr. c. 2. §. 3. in not.). *Uller* troddes wara Thors styfson och Sibillas Son, en stor *Jägare* och derhos *Enwiges-kämpars Gud* (Edd. Mythol. 26.): sades bo i *Ydalis* eller *Yrdals* palats. (v. Sæm. Edd. Grimnismal.) *Forsete* hölls för *höfte Domaren* och *Rättegångs-Guden*, Balder den godes och Nonna Nefsdoters Son (Edd. Mythol. 26.: sades bo i *Glitners* palats (Sæm. Edd. Grimnismal.). *Skyrner* kallades Skoga-Guden (Edd. Myth. 32.), som svarar emot Pan, Faunus, Sylvanus &c. Gudinnor af ringare ordningen, kallade *Walkyrior* (Nymper), troddes upwakta Gudarne i Walhall och sändas af Oden i slaktningar, at utwälja de stridande til lif eller död, seger eller neder-

Digitized by Google

den Ende, ſom anſågs på hvarjehanda ſått. Et wisſt begrep hade man ock om Ånglarne: Gamla Gudalåran talar om himmelſke ſtridsmån (p) och om Tienſteandar, Hvite och Svarte (q), de förre boende i öfver-

lag (Edd. Mythol. 31.). De gamle Finnar och Lappar hafva ock haft en ſtor hop ſmå Gudar: *Tapio* war Jakt-Guden, ſom i Carelen hetat *Hitta-wanin* eller *Hyttavanes* (Hare-Guden): eljeſt dyrkades *Hyſe*, når man gick på Biörn-och Warg-jakt, och *Nyrke* på Ekorn-jakt. *Kåkre* troddes förſvara Boſkapen från odiur, och *Uko* med ſin Fru *Raune* råda om årstiderne. Detta folk hade åfven på ſit ſpråk *Råg-Guden*, *Korn-Guden*, *Hafre-Guden*, *Rot-Guden*, *Kål-Guden*, &c. *Abti* (Atin, Otin.) war *Sió-Guden*, Neptunus. *Ilmarinen*, *Wäder-Guden*, Æolus. *Kratti*, (Svet. Skratten) Pluto, ſom låg och gömde nedgrafne ſkatter. *Tontu*, *Hus-Guden* (af *Tomt*, Tomtgubbe). v. Scheffer. Lappon. Illuſtr. it. N. Hahn. diſſ. de Sacr. Ant. Hyperb. P. 2. Upſ. 1703.

(p) *Muſpels* (eller himmelens) Invånare rida ut at kriga, ſåger Edda (Mythol. 11.), och ingen ting i werlden kan ſtå dem emot.

(q) Deſſe Genier eller Andar kallas antingen *Niſſar* (Edd. Myth. 15.) eller *Alfar* (Edd. ap. Verel. in not. ad Herv. p. 25.), ſom delas i *Lios-Alfar* (hvita *Alfar*) och *Dauk-Alfar* (ſvarta *Alfar*) eller ock Wettor (ſmå inbyggare under ſtenar &c.). cfr. Verel. Index. Sv. S. Tiſelii, Beſkrifn. öfver Wettern. Diſſ. Lund. ſub Sv. Bring de Gothungia. 1745.) *Niſſar*, *Alfar*, *Wetter*, *Norner* (Nympher) och *Dvärgar* (ſmå hiälp-andar, ſom troddes bo i bårg och ſkogar) hölls för et och ſamma ſlag (v. Edd. L. c.); men at Niſſar deltes i *hvita* och *ſvarta*, i *himmelens* och i *afgrundens*, likſom Alfar i *liuſa* och *mörka*, det beteknar gode och onde Ånglar. *Niſſe*, *God-Niſſe*, kallas ännu på ſomliga ſtällen i Sverige *Tomt*-gubbe (*Lar*), och menigheten tror ännu *Alfar*, *Elvar*,

Digitized by Google

öfverſte himlarne (r), de ſenare i ditupaſte jorden (*).

(*) Edd. Mythol. 15.

13. Men om *Siälens Odödlighet* war gamla Sverige mer öfvertygadt (s): *De Gode och Rättfärdige* troddes efter döden *lefva evinnerligen och ſmaka det Högſta Goda i den Alsmäktiges egen boning* (t), *ſom*

och *Elve*-danſar ſom något öfvernaturligit, faſtän Elve-dans ej annat är, än et gräs med blå blad, ſom kryper i ring (Cynoſur: bracteis integris) v. C. Linnæi Ölandſka reſa. p. 66. Äfvenväl äro *Wettur* i mycken högaktning bland Allmogen i Göta Rike, der de lius, ſom ſynas i mörkret på ſumpiga orter, kallas *Wetto-lius*.

(r) I den himmelen, der de rättfärdiga Siälar evinnerliga ſkola bo, ſäger Edda (Myth. 18.) at de hvite Niſſar wiſtas, likſom i en himmel öfver denne, kallad *Andlang*, och äfven i den tredie och öfverſte, ſom heter *Widblaen*.

(s) Siälenes odödlighet hade Scytherne trodt från de äldſta tider: äfven ſå giorde deras barn, alle Celter, Galler, Scandianer &c. At de gamle Britanner ſå giordt, kan ſes hos Rap. Thoyras Hiſt. d'Angl. L. 1. p. 11. Gemene Man den tiden i Sverige trodde ſig i andra lifvet få förbättring juſt på den briſt, ſom mäſt trykte dem i detta: til ex. då en gammal bonde fick et beſök en gång af en ſtorväxt man (Konung Göte), ſom han ej gerna ſåg, ſade han ſig ſtrax willa fara til Odens Sal (ſtupa ſig utför åttſtapeln), der han kunde finna wäl tillagade rum och *lagom ſtore Mån* (v. Götr. Sag. p. 3.).

(t) Denna Guds egen boning kallas *Gimle* (Edd. Myth. 15.) eller *Himmel*; ty G. och H. kom ofta på et ut hos de gamle, (v. ſupr. §. 8. in not.) *Junal* (Gud, *himmel*), *Gumal* (wördig, *gammal*; *gumma*, . *Humal* (Humle,

Digitized by Google

ſom är klårare, än Solen, och öfvertäckt med guld, ſom blifver oförändrad, når den ſvarta låga upbränner werlden, och ſom ſkal ſtå når Himmel och jord åro förgångne (*). Hiältar och de, ſom tappert wågat ſina lif i fält, mentes i ſynnerhet blifva undfägnade af Oden i Walhall (u) med ſegrar oc hiältenöjen (x), lefvandes wid en oförgängelig, men derhos ganſka tarflig föda (y), förmodeligen efter de her i werlden redan kommit i ſmaken, at ej fråga efter kråſligheter. Med ſå goda tankar om Siälens odödlighet (z) war dock

(*) Edd. Mythol. 15. 49. it. Voluſpa. cfr. O. Nording. Diſſ. de Edd. Iſl. Upſ. 1755.

Höfding, Anförare, hvarat ock Humaliſke eller Amaliſke ſtammen år kallad, åro alla af en uprinnelſe.

(u) *Wal-hall*, *Bal-hall*, betydde *Hiältarnes Sal*; ty *Bal* eller *Wale* (hvaraf Waller eller Gualler fådt namn) war *Konung*, *Herre*, *Höfding*, eller *En-Herre* (Mon-heros). I Walhall, ſåger Edda (Mythol. 35.), åro 540 dörrar (man råknade mäſt i dylika mål med 3. til ex. 3 gånger 20. år 60. 3 gånger 60. år 180. 3 gånger 180. år 540.) och hvar dörr ſå ſtor, at 800. Hiältar kunna gå derigenom på en gång.

(x) Hiältarnes ro och tidsfördrif i Walhall, ſåger Edda (L. c.), år at rida ut i gården och kämpa: de öfverwinna hvarannan wånligen och wända om igen til middagsmåltiden.

(y) Edda ſåger (Mythol. 33.), at Hiältarne eller En-Herrarne (Monheroes) i *Walhall* åta fläſk af en Galt, ſom ſlaktas hvar dag; men blifver ny och lefvandes igen hvar morgon. Galten kallas *Scrimner*, kocken *Audrimner*, kåttilen *Eldrimner*, hvaruti fläſket kokas &c. Deras dryck år miöd, ſom flyter af en Gets pattar; Geten kallas *Hedrun* och lefver af trådet *Leradurs* knoppar. v. Edd. Myth. 35.

(z) Wåre gamle *Drottar* eller Gudalårare hafva ej lårt, ſom Pythagoræ Metempſycoſis, at Siälarne gingo in i

Digitized by Google

dock mycket beklagligt, at man trodde sig hafva makt, at ända sine dagar, når man wille, sedan man hunnit til en wiss hög ålder (*); Man wille ej gerna afbida en dödelig siukdoms plågor: man giorde då anstalt om sit hus med sinnes ro och tog gladeligen af sine anhörige afskied, störtandes sig ut för höga och branta klippor (a). *De, som illa lefvat her på jorden, Gudlöse, Mördare och sådane, som stiftat kif mellan wänner och makar*, troddes *efter döden blifva plågade af den onde Andan* (b) *i de fördömdes boning*

(*) Clem. Alex. Strom. I. 1. c. 15. Pomp. Mela L. 3. c. 5. Plin. L. 4. c. 12. C. Jul. Solin. c. 21. Gör. S. c. 2. & not. Scheffer. p. 107. Verel. ad Herv. p. 21. &c. cfr. Huj. Hist. c. 2. §. 4.

U

diuren, utan i fullkomligare skapnader hos Gudarne. v. Gudrun. Wata. in Sæm. Edd. §. 19. ap. E. J. Biörner in introd. ad ant. Hyp. p. 30. in not.

(a) Dese gamle Sielfspillingar stupade sig wål ofta i hafvet (v. Pomp. Mela & Plin. L. 4. c. 12. it. Clem. Alex. ap. Pelloutier Hist. de Celtes); men så hade de ock sina wisa höga bårg in i landet, hvarifrån de foro til Oden. Et sådant ställe kallades *Áttstupa*, *Áttstapel*, eller *Gyllingshammar*: Wi finne ännu många ställen, der *Áttstupor* warit: I Götenheds eller Götene-socken i Kinna-Härad i Westergötland wid Säteriet Biurum är den, *Áttstupan*, som omtalas i Götriks och Rolfs Saga p. 8. (v. Luths annot. & Tunelds Geogr. p. 186. it. Rhyzel. diss. de Sep. vet. P. 1.). En dylik finns i Tunhems Socken i Westergötland, midt emellan de stora bårgen Hall och Hunneberg, som är 50 alnar hög. (v. G. Wallin diss. de Rup. Gentil. Upsl. 1716.) Mörsebårgs-*Áttstupan* wid bårget Billingen är likaledes i Westergötland. (v. Tunelds Geogr. p. 169.) En *Áttstapel* är ock i Helsingeland, kallad *Offerbårget* (Tunelds Geogr. p. 268.) förutan mångfaldiga flera.

(b) Den onde Andan, som plågar de fördömde, kallas *Nidhogger* och säjs ligga under nederste roten af det stora Asketrådet, hvars topp räcker til himmelen och hvars

ning (c), *långt från Solen, ned i nionde werlden, der ſtårſta kåld och mörker regera, der dörrarne ſtå öpna mot Nordanwädret, der förgift rågnar in genom fönſtren och der hela rummet år omgifvit med ormar och bruſande watn* (*).

(*) Voluſpa & Edd. Mythol. 3. 4. 49 cfr. O. Nording L. c.

14. Werldenes ytterſta åndringar afmålar Gamla Gudalåran med nog lifliga och faſeliga fårgor: *Då ſkal komma*, efter hennes utſago (**), *en alt för ond werld, full af laſter och wederſtyggelſer, en grym tid, i hwilken blifver ſvårt at leſva, då olycks-ſtormar ſkola raſa och menniſkiorne likna willdiur: krig, mord och blods utgiutelſer ſkola upfylla werlden, föråldrar och barn träta, ſyſkon ſlå hwarannan ihiäl, närmaſte blodsförwanter hwarannan fördårfva och ſkiämma, ſå at ock icke en menniſkia ſkal finnas, ſom den andra ſkonar. Derpå ſkola komma faſeliga wintrar, mörker och förſkräckelſer, ſom bebåda werldenes åndalykt: Då ſkola Natur och Elementer ſtrida och ſönderbraka, Solen ſvartna, ſtiernorne förſwinna, jorden ſiunka ned i hafvet* (d), *elden förtära alting, liuſet och de upſtigande lågar falla utföre och ſielfve Himmelen ramla öfverända. Alla*

(**) Voluſpa & Edd. Mythol. 48 &c.

rot går ned i afgrunden (Edd. Mythol. 14. Voluſpa. O. Nording L. c.).

(c) De fördömdas boning i kåld och mörker kallades *Niſthem*, der *Hell* (Hecate, Proſerpina) regerade, af hvilken ordet *Helwite* år kommit (Edd. Mythol. 34.); ty *Wite* betyder ſtraff. Detta *Hel-wite* eller *Niſthem* ſades wara belägit wid *Nar-ſtranden* (Litus Cadaverum). v. Edd. Mythol. 49. Voluſpa. O. Nording. L. c. &c.

(d) De gamle Britanner trodde likſom Scandianerne at werlden ſkulle förgås genom eld eller watn. v. R. Thoyr. Hiſt. d'Angl. L. 1. p. 11.

Digitized by Google

Alla Troll och onda Andar ſkola då ſlippa löſa och Fenris-Ulfven eller Diefvulen upſluka den förmörkade Solen.

15. Men i det ſamma, ſåger hon (*), *kommer den Alsmäktige med ſine Himmelſke Hiältar* (e) *och med ſin Guda-rätt, at hålla ſin Ranſakning: då båfvar alting af ſkräck, ſom til deſs warit förmåtit: då kaſtas alla onda Andar i ytterſta mörkret* (f): *den Wäldige af högdene, ſom alting ſtyrer, ſkiljer då ſakerne och fäller Domen: Han ſtadgar de heliga öden, ſom blifva beſtändandes i ewighet. Derpå kommer en aldeles ny werld* (**) *och lyckſaliga boningar* (g), *der Gudarne ſkola mötas med nytt lif*

(*) Voluſpa & Edda L. c.

(**) Edd. Mythol. 49.

(e) *Muſpels-Invånare* (himmelens Hiältar, ånglar, eller Gudar) ſkola då rida ut, ſåger Edda (Mythol. 48.), under *Syrtes* anförande (*Syre* år *Gud* på Perſiſka. v. Lund. Zamolx. c. 5. §. 22.), at ſtrida tappert och öfverwinna alla Troll och onda Andar; men då brakar alting ſönder, i ſynnerhet *Rägnbågan* eller *broen emellan himmel och jord.*

(f) Ytterſte Domen, til hwilken den onde Andan eller Loke (Lycaon) ſkulle ligga fångſlig, at då kaſtas i ytterſta mörkret, kallas *Ragnamörk.* v. Edd. Mythol. 47.

(g) De Sållas boningar efter döden kallar Voluſpa *Idawallar*, *Ida-mark* (cfr. Edd. Mythol. 12.) &c. der Gudarne ſkulle mötas. Ordet är förmodeligen förſt kommit af *Ide*, *Ed*, ſkogsmark, ſå at dermed är ment en *Trädgård*, *luſtgård.* Et bårg ligger wäl i Phrygien wid Pergamus, kalladt *Ida*, och et dylikt på Creta; men jag wet ej om någotdera har hermed gemenſkap. Wåre Antiquarier hafva kallat de Saligas boning *Glyſis-wall* och trodt det ordet wara det ſamma, ſom de *Elyſæiſka* fält, hwilka eljeſt menas fådt namn af en ort i Grækeland på Peloponneſo, kallad *Iliſſus* (cfr. Roll. H. A. T. 2. p. 492.): den förſte, ſom flytte *Elyſæiſka fälten* &c. til

Digitized by Google

(h) *och Sålla Siålar evinnerligen bo med trygghet och fågnad.* Sådane woro nu den åldsta Gótiska Gudalårans förnåmsta delar: deras renhet hade wisserligen blifvit långre bibehållen och wi hade haft fullkomligare kundskap derom, så framt Oden Fridulfson med sine Asar och Skalderne, som sagt år, icke utspådt dem med sine tilsatser och inveklat dem i så mångfaldiga oredigheter.

6. Cap.

Norden, war Isac Zezes, Herodoti uttolkare (en slåt Auctor efter Casauboni omdöme): han har sedan bedragit åtskillige (J. Lakemacher. observ. Philog. P. II. p. 50.). Jag lämnar nu om några gamle Svenske Skalder stundom brukat ordet Glysiswall i den meningen; men egenteligen war *Glåsiswall* et Land wid Östersiön, som af de gamle kallades *Glås*-eller *Glys-öen* (Insula Glessaria v. Plin. L. 3. c. 13. C. Jul. Solin. L. 3. c. 19.) af *Gles*, Bärnsten (Succinus Maris), hvarpå Östersiön år rik. v. Diod. Sic. L. 5. Pythias Massil. ap. Plin. L. 37. c. 2. cfr. Verel. not. ad Herv. p. 20.

(h) Med nytt lif skulle Gudarne mötas i den nya werlden; ty på yttersta Domsens faseliga stund, i den grufveliga striden mot de onda Andar och Troll, troddes de alle förgås, undantagande Oden sielf: Oden mentes wål också blifva upsluken af Fenris-ulfven (diefvulen); men en af hans Hiåltar Widar eller Tystlåtighets Guden) skulle då klyfva up ulfvens kåftar och frålsa Oden, som skulle dråpa ulfven. Thor (Medel-Guden) skulle slå ihiål Midgardsormen (Synden); men stiga dervid nio steg tilbaka och dö. Tyr och hunden Garm (Cerberus) skulle dråpa hvarannan, åfvenså Heimdal och Loke &c. så at alt skulle wara dödt och upbrändt, då den nya werlden kom.

Digitized by Google

6. Cap.

1.

De Gamles Afgudadyrkan.

Wi wele nu beſkåda de Svenſkes utvårtes Afgudadyrkan ſådan ſom den war efter Odens död: det år wäl wisſt, at deſs grundſatſer woro til ſtörre delen oſkyldige ſtrålar af den Förſta renheten; men derhos ſå förd unklade af ſågn från den ene åtteläggen til den andre, af inſmugne miſsbruk, likſom hos ſielfve Iſraeliterne, af Aſarnes nye tilſatſer och af Skaldernes dikter (a), at de nu ej liknade ſig mer, ån

(a) Den Aſiſke Oden och hans bröder *Wæ* och *Wale* (v. c. 4. §. 16.) troddes nu hafva ſkapat alting: Når de ſlagit ihiäl *Yme*-Jätte, ſäger Edda (Myth 6.), giorde de en ſtad rundt omkring werlden af hans ögonbryn, den de kallade *Midgard* (Atmosphæren, wår lufthimmel, i hvilken wi lefve), och af hans hiärna giorde de ſkyarne. Med menniſkians ſkapelſe gick det ſå til (Edd. Myth. 7.): Oden och hans bröder gingo utmed ſtranden och funno två träd, dem de togo up: Oden gaf dem lif och anda, Wile förnuft och rörelſe, We utvärtes ſkapnad och alla ſinnen: De gufvo dem kläder och namn: Man-

Digitized by Google

natt och dag. Afguda-Präſterne hade ock dels af widſkiepelſe, dels af egennytta, ſatt ſådana färgor på den utwärtes Gudstienſten, i offer och helgder, med

nen kallades *Aſk* (*Man-Aſk, Men-iſka,*) och qvinnan *Embla*: de fingo bo i *Midgard* (öfver hela jordklotet), der de fortplantade wårt ſläkte. Åfven ſlika löjliga ſaker trodde man om liuſets och mörkrets ſkapelſe: *Natten* war en doter, ſåger Edda (Myth. 8.) af Nori-Jätte i Jätteland: hon war ſvartlagd och blef gift med *Nagelfare*, med hvilken hon hade Sonen *Audur:* ſen fick hon *Anar*, ſidſt *Delling*, ſom war af Aſa- eller Guda-ſläkt: de aflade Sonen *Dag*, ſom war hvitlagd och brådde på ſådernet: då tog Alfader (den Högſte) Modren och Sonen, *Natt* och *Dag*, ſatte dem på himmelen och gaf dem hvar ſin Enbetes-wagn med hvar ſin håſt före, at kåra hvar ſin gång kring om himmelen: *Nattens* håſt kallades *Hrimfaxe* (med frusna maan), ſom hvar morgon ſades dagga jorden med dropparne ur munnen: Dagens hette *Skinfaxe* (med liuſa maan), af hvars maan luft och jord ſades lyſa. *Sol* och *Måne* troddes ock wara kårande (Edd. Mythol. 9.): de hade til kuſkar två Syſkon, Mundilfares Son och Doter, ſom ock hette Sol och Måne: Solens håſtar kallades Alsvider och Arvaker (cfr. Ovid. Metam. L. 2. fab. 1.), ſom troddes hafva puſtar under buken, at kyla ſig med, kallade *Iskdi:* Bil och Hiuke, Widfins barn, uptagne af jorden, troddes bo i Månen och båra på ſina axlar en Så, kallad *Sægur*, med en ſtång, kallad *Simul*: hvad det betydde, wet jag ej; men ånnu fins den meningen bland wår Almoge. Solen och Månen mentes ſkynda ſit lopp för det at tvenne ulfvar jaga dem: Ulfvarne kallades *Skoll* och *Hale*, en Troll-Jätte *Hrådvitnis* barn, ſom ſades bo öſter om *Midgard* i *Järn-widie-ſkog* (Edd. Myth. 10.): Samme Jättes Son *Månegarn* mentes vilja åta up alla menniſkior, ſom dogo, och åfven ſi-ve

Digitized by Google

med ſpådomar och diktade Gudaſvar, at menigheten förblindad ej allenaſt wördade dem mer än ſielfve Gudarne, utan kom ock ſnart nog i wahnan, at långt min-

Månen, ſprångandes himmel och luft med blod: deraf trodde man förmörkelſer och orcaner förorſakas. Til detta löjliga Skapelſe-wårk hörde ock det, at af matkarne, ſom woro i *Ymes*-Jåttes kött, troddes Gudarne hafva giort de ſvarte Dvårgar, ſom bo i jorden och i ſtenar, af hvilka *Modſogner* och *Durin* höllos för de förnämſte (Edd. Myth. 13.). Skalderne afbildade den Alsmåktige En-ögd: Orſaken dertil war den (Edd. Myth. 14.), at han en gång begårte dricka af *Mimurs* brunn under roten af det ſtora Aſketrådet (v. §. 6. in not. &c.), hvilken gifver wishet; men *Mimur* nekade, til deſs Alfader måtte ſättia ſit ena öga i pant: det wille ſåja, at Gud ej ſer, utan på et enda ſått. Under ſamma Aſketråds rot mentes ock wara en helig brunn (Urdar-brunn: *Evigheten* eller *Tidernes kålla*), bredevid Gudarnas Domſtol, dit de rida på *Bi-froſts* bro (Rågnbågen): Oden troddes rida dit, likſom annorſtåds, på ſin håſt *Sleipner*, ſom hade otta fötter, hvilket ſkulle betyda Snabbhet: likſom Oden mentes wara ypperſt bland Gudar, ſå mentes *Sleipner* wara bland håſtar, *Aſken* bland tråd, *Skydbladner* (Odens fartyg) bland ſkiepp, *Rågnbågen* bland Broar, *Brage* bland Skalder, *Habrog* bland haf, *Garm* (Cerberus i helvite) bland hundar &c. (Edd. Myth. 35.). Orſaken til kiöld och Nordanwåder troddes komma af Jåtten *Hræ-Svelgur* (Lik-ſveljare), ſom ſitter öfverſt i Norr i en Örns liknelſe, hviſtandes ſine wingar (Edd. Myth. 16.). Sommarens Fader kallades *Sua-ſuder*, Wintrens *Wind-ſualer*, orolighetens Son (Edd. Myth. 17.). Bland Skaldernes eller Aſarnes dikter war ock den, at Gudarne en gång giorde aftal med en Byggmåſtare om en oöfvervinnerlig Borgs eller Fåſtnings byggande: Byggmåſtarens lön ſkulle wara, at få *Freya* (Venus) til huſtru

Digitized by Google

mindre bry ſig om Gudalårans åndemål, Fromhet, Råttviſa, Godhiårtighet, Lydna, Trohet, Flit och alla ſlika Dygder, ån Offertiurar och Julelöften.

2. Sveriges Gudar hade nu begynt, at blifva alt för like menniſkior: Ingen Skiönhet fans, ſom tyktes kunna för dem få wara i fred (*), ingen ſvaghet, ſom icke på dem kunde falla, ingen ogerning, hvartil de ſkulle hållit ſig för gode (b): De anſågos nu med

(*) cfr. Hiſt. Eigil. & Aſm. per Salan. c. 8.

och Sol och Måne til Lek-ſällſkap (Edd. Myth. 36.); men *Thor* märkte i det ſamma, at Byggmåſtaren war et bårgstroll och ſlog honom derför ihiäl: Byggmåſtarens häſt *Svadelfare* war fader åt Odens *Sleipner*, v. ſupra. Om Byggmåſtarens löften, at för omaket få Sol och Måne, åt leka med, åro många gamla Sagor i Norden, ſom alla häraf åro uprundne.

(b) En af Odens wackra gerningar war denna: *Kunſer*, en witter Man (en, ſom wet alt), blef ihiälſlagen, ſäger Edda (Myth. 60.), af dvårgarne *Fialar* och *Galar*: af hans blod, blandad med honung, giorde de en miöd af den kraft, at hvem, ſom deraf drack, blef Poët: En Jätte *Suttung Gillings*-ſon på *Hvitborg*, med ſin wackra doter *Gunlög* tog miöden från dvårgarne och förwarade den i et bårg; men då hade Oden ſig framme: han ſkapade ſig til en orm och ſtal ſig in til Gunlög: det war ej nog, at han tilbrakte tre nätter i hennes fång, utan han drack ock ut all miöden: derpå flög han bort i en Örns liknelſe; Suttung flög efter i ſamma ſkapnad; men hinde ej Oden förån i Asgard, ſedan denne Gud redan hint utſpruta miöden i et kar: det ſom gick genom nåbben, war af råtta ſlaget; men det andra blef de ſlåte Poëters dryck (Edd. Myth. 61. 62.). *Thor* war ej mindre benägen til ålſkog, ån *Oden:* I di paſte Norden och Norr om Ishafvet (*Elivoga*) röfva han en wacker flicka, ſom hette *Örvandel:* kölden w

Digitized by Google

med helt andra ögon, med ombytte och förblandade egenſkaper: Thors Bild tog förtrådet för Odens i Afguda-templen (*) och ſattes midt uti på tre hyenden (**), ſtundom på en thron, ſom ſkulle likna Karlewagnen, med krona på hufvudet (***) och en ſpira i högra handen eller ock en ſtridshammar, och i den wänſtra antingen Siuſtiernorne eller ock tolf (†), ſom åfven, likſom de ſiu, ſtundom fäſtes kring hufvudet: framför honom ſattes undertiden et förſilfradt bord (††). På wiſſa orter ſåg man åfven Thors bild

(*) Ad. Brem. de ſit. Reg. Sept. c. 233. &c. Olai Hiſt. Sv. L. 1. p. 2. Chron. Vet. Sv. &c. &c.
(**) Ar. Hvidfeldt. in prol. de Relig. Pag.
(***) Ar. Hvidfeldt. L. c.
(†) Stephan. in not. ad Sax.
(††) Peringſch. mon. Ullerak. p. 291.

ſå ſtark, at en Tå frös af hans fot; men til åminnelſe af ſin wackra gerning ſatte han Tåen på himmelen med ſin Skiönas namn (Edd. Myth. 56.), ſå at en ſtierna blef af de gamle kallad *Örvandels Tå*. *Frey*, Guden öfver åhrswäxt, wäderlek och lycka i ſiötåg, hade en likſå kår natur: då han en gång driſtat ſig ſtiga up i Odens thron (*Hlidſkialf*), at ſe öfver all werlden, fick han ock ſe *Gerder Gymis* doter den fagra (af Rimthuſſe-ått eller af det folk, ſom förut bodde i landet): han blef då dödeligen kår, och til ſtraff, at han ſatt ſig i Odens ſäte, miſte han mål och lynne: *Niord* (wäder-och watn-Guden) bad *Skyrner* (Skogs-Guden) utleta oförmärkt hvad Frey feltes: det giorde han och fick wetat: *Skyrner* friade för Frey til den wackra *Gerder* och fick *ja:* Bröllopet ſtod 9 nätter derefter på *Barö*. (Edd. Myth. 32.). Freyr tilſtod ſen, *at under hans kärlek war honom en natt lång, längre den andra, huru ſkulle han utſtådt den tredie* &c. Frey gaf Skyrner ſit ſvärd, då han for åſtad at fria för honom: deraf kommer, at han är wapnlös, då de andre Gudar kriga, hvilket kommer honom illa til päls (Edd. L. c.). Jätten *Thiaſſe*, ſom i en Örns liknelſe röfvat bort Idun (v. ſupr. c. 5. §. 5. in not.) och blef dräpen af Gudarne, då han åter förförde ſig på dem i Aſgard, fick dock af dem den åhran, at hans ögon ſattes på himmelen och blefvo ſtiernor (Edd. Mythol. 51. 52.);

Digitized by Google

på en kärra, körandes två Tråbockar (c) med silfver-slingade tömar. Man tog nu Thor ej mer för en Medel-Gud eller den förfallna werldens upråttare, utan för den, som rådde om åhrswäxt och regerade wåder och wind, rägn och solskin; dunder och blixt (*): korteligen han war nu ej annat, än Solen (**).

(*) Ad. Brem. de sit. Dan. c. 293.

(**) A. Cels. mem. i Kongl. Mts bref angående Calend. Förbätr. d. 30. Jan. 1739. Verel. not. ad Götz. S. p. 42.

3. Oden blef rätt och slätt en krigare (d): alla de stora Egenskaper (***) af högsta Gudomligheten försvunno och man hade ej at giöra med honom, utan då man hade at giöra med fienden; men det war ofta nog: Största åhran och förnåmsta handteringen i Norden war, at hurtigt kunna slå folk ihiäl och behändigt lägga under sig dess ägendom (e): den Asiske Oden och

(***) cfr. Huj. Hist. c. 5. §. 3.

ty när hans doter *Skade* kom at hämnas sin Faders dråp, blef Guden *Niord* kär i henne och gifte sig med henne: nu til at bilägga alt, fick den döde Thiasse, som hollits för et Troll och en röfvare, likväl en art af Gudomlighet (Edd. Myth. 53.). *Loke* (Mercurius), när han gick och wandrade med Oden och Hänir på jorden, giorde et dråp med wåda: han slog ihiäl en Utter med en sten och wiste ej, at det war bonden *Hreidmars* son, som war förtrollad: Gudarne gufvo böter för gossen, så mycker guld, som gick i Utterskinnet (Edd. Myth. 69.): til betalnings-hielp råffade *Loke* en guldring från dvergen *Andvare*, hvilken i harm gaf ringen den arten, at han skulle blifva dens bane, som bar honom (Edd. Myth. 70.). Sådana hederliga gerningar tillades nu Gudarne, alt efter som Gudaläran blef förwärrad.

(c) Desse bockar skulle betyda dem, som äldsta Gudaläran altid satte för Thors wagn. v. supr. c. 5. §. 6. in not. cfr. Edd. Isl. Mythol. 19 &c.

(d) Odens bild i afguda-Templen war wåpnad som Mars, säger Adam. Bremens. de Sit. Dan. &c. c. 233.

(e) En förderfvelig lära war ock nu införd, at de rike

Digitized by Google

och hans Drottar hade ûfven, til at få mycket båttre wårkställa sine affikter och anlägga sit hämdekrig mot de Romare, drifwit i synnerhet och framför andra den gamla Scythiska Läran, som inbillade hela Scandien, at ingen af Mankönet kunde dö saligt (*) eller förmaka en evig glädie hos Gudarne i Walhall, som icke antingen fallit för fiende-hand eller eljest wåldsamligen dödt (**) eller åtminstone på sotesängen låtit riffta sig i kötter med swärdsudd (***). Således war Oden, oaktadt den förlust han giordt af sina största dygder; likwäl den Gud, som mäst dyrkades. Både in och utom Scandinavien är han af alle Göter kallad *Seger-Guden* (f) och man finner ännu den Troen hos wissa folk af Götisk härkomst, at en wåldsam död är den sällaste (g) och at den, som aflider i sin säng måste först länge tiena den Stränge Guden under jorden innan han kan komma til den Milde i Himmelen (†). Odens bild sattes i gamla Sverige på Thors högra sida, bewäpnad som Mars och med swärd i handen (††).

(*) cfr. Tacit. de Germ. c. 14. Appian. in Celt. Lucan. Pharsal. L. 1. v. 458.

(**) cfr. c. 5. §. 13.

(***) J. Wild. Förb. p. 261. cfr. Hul. Hist. c. 4. §. 23.

(†) Strahlenb. descr. Ruff. p. 76. cfr. Valer. Max. de Cimbr. & Celtiberis.

(††) Ar. Hvidf. in prol. de Relig. Pag.

woro kårkomnare hos Oden i andra werlden eller Walhall, än fattige och trälar. v. Verel. not. ad Götr. S. p. 27.

(f) Hos Geter och Thracer är han kallad Gebelei-*Zing* af *Gewele*, *Gebele*, *Ghew* (Tart. och Pers. *Seger*, *ſtarkhet*) och *Zin*, *Zing*, *Gud*, *Herre*, Kung, hwilket namn ock tillades Zamolxis. v. supr. c. 2. §. 4. cfr. Georg. Horn. Hist. Philos. L. 4. p. 226. & Strahlenberg descr. Ruff. p. 76. En Odens gyllene Stod skall fordom blifvit förd til Byzantium och hållen i wördning. v. Svaning. de Dan. ap. Vexion. descr. Svec. L. 18. c. 2. Sax. Gr. L. 1. p. 12.

(g) Strahlenberg (L. c. p. 76.) berättar, at han en gång frågat en af Ostiackerne wid Obi-ström i Ryssland,

Digitized by Google

(*) v. Huj. Hist. c. 5. §. 11. (**) v. Huj. Hist. c. 5. §. 7. (***) Ar. Hvidf. L. c. (†) v. supr. c. 5. §. 13. (††) A. Bäld. Diss. de Fat. Relig. in Scand. (†††) Ad. Brem. de sit. Dan. c. 233. (*) Verel. ad Götr. S. p. 54.

4. Frygga blef den samma som Freya (*) eller Venus och kallades gemenligen Frigga (h): Långt ifrån at betyda högsta *Wisheten*, som tilförne (**), blef hon nu den största dårskap och svaghet: hennes bild, som sattes på Thors wänstra sida (***), och gaf båda könen tilkänna, giordes med åtskilliga fräckhets och okyskhets tekn (i). Liksom Krigs-Guden, hennes älskare (†), afmålades hon med svärd och som kärleken med båga (††): Hon tilbads för rolighet, nöjen och wällust (†††). Förutan Frigga eller Asta-God (k) kallades hon både Göija och Disa (*), betydandes den-

hvart han trodde sin siäl komma efter döden: han svarade, at om han dog wåldsamligen eller i Biörnkrig, så kom han strax til himmelen: men dog han i sängen, så skulle han först länge tiena den stränge Guden under jorden. Desse Ostiacker bo i den neigden wid pass, som de gamle Scandianer kallat *God-hem*.

(h) *Frigga* är af gamla Götska ordet *Frigan*, *älska*, som ofta förekommer i Ulfilanske Biblen, liksom *Figan* deremot är *hata*, hvaraf *Figande*, *fiende*, *feg*, &c. äro komne (Verel. ad Götr. S. p. 52.).

(i) Friggas bild war Priapisk, säger Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 233. it. Ar. Hvitf. L. c. och målades med tekn af båda könen (Lund. Zamolx. c. 5.), efter kärleken hörer bådom til.

(k) *Astagod* kallas Frigga i Edda P. 2. de nom. Div. På gammal Götska är *Ast* kärlek, *Astar-Gydia*, kärleks-Gudinna, *Astrild* kärleks-eld, Cupido, *Astar-Od*, kärleks wälde, &c. Astarod menas wara det samma som *Astaroth*, Urania, Regina Cœli, som omtalas i Biblen (Jud. c. 10. v. 7. 1. Reg. 11. v. 5. 2. Reg. 23. v. 13. &c.): Denna Gudinna kallades af Græker och Romare *Astate* (Verel. ad Götr. S. p. 53.). Seldenus de Diis Syriis m dar sig mycket, at taga rätt på detta namn.

Digitized by Google

derwid ej allenaſt *Jorden* (*), all Fruktbarhets Moder (l), ſom åger både Man och Qvinno-art, at afla och föda (**), utan ock *Månen* (***), ſom troddes wårka i Menniſkliga Slåktets förökning, få at ock Fullmånan altid anſågs ſom lyckelig för bröllop (†). Efter denna blandning kommer det ſåledes på et ut, at kalla denna Gudinna *Frigga*, *Diſa*, *Göija*, *Måne* eller *Jord* (m), hvilketdera man behagar, men i ſynnerhet wördades hon ſom Giftermåls och Barneſödſels Beſkyddarinna (††). Hos de gamle Wender begreps tillika under Hennes wördnad både Odens och Thors: hon kallades hos dem *Triglaf* och afbildades med tre hufvuden (†††), warandes den ſamma ſom de gamle Finnars och Permianers *Jumala* (*).

(*) Verel. L. c. p. 52. O. Rudb. Atl. T. 2. c. 4. Lund. Zam. c. 5. §. 19.
(**) cfr. Andr. Bild. Diſſ. de Fat. Relig.
(***) Andr. Cels. Mem. i Kl. M:rs. bref om Calend. Förb. d. 30. Jan. 1739.
(†) O. Rudb. Atl. T. 2. c. 6.
(**) Ar. Hwidfelds. in prol. de Relig. Pag.
(*) cfr. anteck. c. 5. §. 2.

5. Sådan förändring hade nu de åldſte Svenſkes trefaldiga Gudomlighet undergådt wid paſs 150. åhr efter Chriſti födelſe; men de trenne ſålunda tilſkapade Afgudar *Thor*, *Oden* och *Frigga* dyrkades ej med deſs mindre wördnad. Widſkiepelſen förſåktas

(l) Tacit. de Germ. c. 40. ſäger, at några Nordiſke Germaner dyrkade *Herthum* eller *Jorden*, ſom ock på Tyſka heter *Erde*, kallandes henne c. 44. *Gudarnes Moder*: han beſkrifver deſs heliga Lund och Gudstienſt på en ö, ſå at det ej annorſtåds kan hafva warit, ån i Scandinavien.

(m) Veſta, Terra, Juno, Venus, Bellona, Cybele, Luna, Diana, Iſis och Ceres hafva åfvenſå blifvit ihopblandade af Græker och Romare, ſå at de ofta alla blifvit tagna för den ſamma. cfr. Apulej. II. Met. Plutarch. de Iſ. & Oſir. Diod. Sic. Bibl. E. p. 232. ap. Lund. Zamolx. c. 5. §. 19. 20. Orſaken är, at Hedningarne af naturens lius gerna ſökt dyrka en alsmäktig Gudomlighet, utan at bry ſig mycket om namnen.

i werlden merendels med större häftighet än Sanningen, emedan hon i sig sielf ej äger så mycken öfvertygelse, och man har sedt Martyrer i wantroen äfven som i Himlalåran (n): De förste Christne Konungar i Norden hafva nog mäst förfara med hvad nit detta Folk förrättat sin Gudstienst och begådt sina wisse åhrliga Afguda-Högtider (*).

(*) cfr. Verel. ad Herv. p. 182. de Ing. Stenk. Er. Ol. Hist. Sv. L. 1. p. 54-56. &c. Sturl. de Ol. Tryg. & Ol. Haralds. T. 1. &c. &c.

6. De stora Helgder woro tre om åhret: den första i de kalla nätters början, då man således emottog och fägnade wintren (*), som är Nordens märkeligaste åhrstid, eller rättare sagt, på längsta natten, hvilken kallades *Moder-natten* (o), som en Moder åt de andra (***): Från denna längsta natt (p), som ock kallades *Höke-Natten* (†), eller från det ena winter-Solståndet til det andra räknade de gamle Svenske sit åhr, liksom deras månader räknades från den ena nytändning til den andra (††), och kallades denna stora Högtid på winter-Solståndet *Jul* (q) och den måna-

(**) Ol. Sag. 109. 117. ap. Verel. ad Herv. p. 30. Sturl. T. 1. c. 8.

(***) Scaliger. de Emend. Temp. L. 2. cfr. Worm. Fast. Dan. L. 1. c. 13.

(†) cfr. J. Wild not. ad S. Pufend. Hist. Sv. c. 1. p. 29.

(††) A. Celsii Mem. i K. M:ts bref om Calendar. Förb d. 10. Jan. 1739. cfr. Worm. Fast. Dan. L. 1. c. 13.

den

(n) Exempel her i Norden kunna ses i Odde Munks Historia Ol. Tryggas. R. N. C. 32. 33. 38. 41. 50. 51. 52. &c.

(o) Af de många lekar och kårleks-spel, som den natten anstältes, hafva några ment, at *Moder-natten* fådt namn, efter så många flickor då blefvo *mödrar* (Scheff. Upl. Ant. c. 10.). Sant år det, at Julen war en kårleks-tid och månaden en *Skämte*-månad. (cfr. A. Båld diss. de Fat. Relig.)

(p) Den $\frac{11}{21}$. Decembris eller en natt eller två senare.

(q) Vormius in Fast. Dan. L. 1. c. 7. och H. Pontanus draga ordet *Jul* af ἱερὸν, en wisa, som sångs på Cereris helgd i Eleusis i Grækeland; men den helgden ur densamma som wårt Disa-blot, hvilket snart skal talas. Somlige draga *Jul* af *Jokla*, *Jähla*, *Jula* (ge io

Digitized by Google

den *Jule-Tunglet*: *Julen* begicks Guden Thor eller Solen eller Frey (†††) til åhra för lyckelig åhrswäxt med otaliga dyrkeſätt och glädje-tekn i många nätter, ſom firades med Jola-weizler (r), Blotweizler (*), *Offergillen* (**) eller Sammankomſter i enſkylta hus, til Thors och Freys wördnad, och mångfaldiga lekar (s), måſtedels okyſke (***); men förnämſta offret, ſom

(†††) Verel. ad Görr. S. p. 50. Ol. Magn. L. 3. c. 2.
(*) Verel. ad Herv. S. p. 31.
(**) Sturl. in vit. R. Haqu. Adalſt ap. Scheff. Upſ. Ant. c. 10. p. 141.
(***) Ad. Brem. ap. Scheff. Upſ. Ant. c. 10. p. 152

indulgere, confabulari, *ſkämta*, *roa* ſig (Verel. ad Herv. &c.); men det ordet kommer ſnarare af *Jul*, än Jul af *Jola* (v. O. Rudb. Atl. in Jul &c.). Beda de Rat. temp. c. 13. giör *Jul* til Oppoſitum mot Julii månad, ſom i wiſt mål är ritt; men namnet är äldre; ty Jul firades i Norden förr Julii Cæſaris tid: likaſt är, at *Jul* är kommit af *Hvel*, *Giöl*, *Juel*, *Hiul*, et *hvälfvande* ting, (hvaraf *Hiul*, rota, ännu kallas), ſå at det är ſant, ſom Scaliger ſäger (de Emend. Temp. L. 2. p. 170.), at *Giuli* är *det ſamma ſom Tropicus*, *då Solen wänder om til annan årstid*. cfr. M. Celſ. Comput. Eccl. p. 43. Locc. cen. Rudb. Baz. &c. it. Gyrald. de Ann. & Menſ. Senec. Trag. in Herc. Act. 1. &c. Jule-teknet på wåre gamle Runſtafvar är äfven et *Hiul*.

(r) Jola-weizla, Jola-bod, (Commeſſationes, Sacra Hyemalia) ſkiedde äfven om midvintren i ſlutet af Januarii eller i början af Februarii månad (Verel. ad Herv. p. 57.), hwilken tid ännu i Sverige kallas *lilla Jul*.

(s) Deſſe lekar kommo öfverens med de Romares både Saturnalia och Lupercalia: Man ſlog ſig om Julen aldeles lös och hade för ſig alt det ſkiämt och alle de lekar, ſom kunde påhittas: wi hafve ännu många lämningar deraf, ſärdeles bland Allmogen i de mält aflägſe Landsorter: når en ſådan myckenhet på det ſättet kom tilſammans, war ej underligt, om mycket ohöfviſkt påfans och könets kyſkhet loppmycken fahra, ſå at natten wäl i det anſeendet kunde kallas *Moder-natten* (Scheff. Upſ. Ant. c. 19. p. 152.) och månaden *Skämte*-månad,

Digitized by Google

som endaſt Konungar, Höfdingar eller de rikaſte i landet förmådde anſtälla, kallades i ſynnerhet *Sonnu-blot* (*) eller Solens dyrkan, hvaraf *Söndagen* fådt namn, eller Thors-Blot (t), hvarefter hele månaden efter *Jule-tunglet* kallades *Thors-Månad* (**): Den förſta Nytändning, ſom föll närmaſt til denna Helgd eller til Winter-Solſtåndet, förr eller efteråt, giorde begynnelſen til denne månad, ſom war den förſte om åhret, faſtän han intog ſtörre delen af wår December (***), och kallades eljeſt af de många lekar *Skemdigs*-eller *Skämte-månad* (†).

(*) Verel. ad Götr. S. p. 37.

(**) eft. Huj! Hiſt c. 4. §. 3.

(***) A. Celſ. L. c.

(†) Scheff. Upſ. Ant. c. 10.

7. Andra Stora Högtiden ſkiedde om mid-winter (††) eller då Nyet gick i fylle på andre månaden i åhret, hvilken begyntes på den Nytändning, ſom war näſt efter Jule-nyet. Denna Helgd firades Gudinnan *Göya*, *Diſa*, *Frigga*, *Jorden* eller *Månen* til åhra, för frid, nöjen, ſegerwinningar och åfven god åhring (u), hvaraf den månaden fick heta *Göye-månad*

(††) Ol. Sag. c. 109. 117. ap. Verel. ad Herv. p. 30.

antingen af *Skämt* eller af *Skam*, *ſkämma*, okyſka tidsfördrif (Scheff. L. c.).

(t) *Blota* år det ſamma på gammal Götſka ſom *dyrka* (colere) och *Blot* år *dyrkan* (cultus): I Ulfilanſke eller gamle Götſke Biblen ſer man: Svare mik *blotan*: de *dyrka* mig fåfångt. Marc. 7. v. 7. åfvenväl *Blotande* Fan nathan jah dagan: *dyrkande* Gud natt och dag: Luc. 2. v. 37. Hervid år märkeligt, at ordet *Fan*, (ånnu på Polſka *Panie*, på Ungerſka *Ban*) ſom på gammal Svenſka war en *Herre* och ſielfva *Gud*, nu endaſt brukas til den onde Andan. Det har utan tvifvel ſamma uprinnelſe ſom *Pan*, hvilken war en af de Grækers och Romares Gudar.

(u) *Åhr*, *åhring*, har ſit namn af *Ård* (aratio), *årja*, plöja (arare), hvars lycka war högſta ögnemärket för de gamle

månad eller *Diſe-tungel* (*). Högtiden kallades *Mid-vetra* eller *Midvinters-blot* (**), *Diſa-blot*, Diſa-Ting eller *Diſtingen*, ſom ſedan i ſynnerhet blifvit firad på den tilfruſna ån wid Upſala (x). Tredie Helgden, ſom efter all liknelſe warit den förſta i de äldſta tider och Oden til åhra inſtiftad, begicks om wåhren (y) eller i de liuſe dagars begynnelſe (***) at emottaga och undfägna den åhrstiden; men förnämligaſt för ſeger- och lyckeliga krigs-tåg (†), ſårdeles för Wikinge-färder, ſom beqvämaſt på den tiden af åhret företogos. Man kan dock ej neka, faſt

(*) A. Cels. L. c.
(**) Verel. ad Herv. p. 57.
(***) Ol. Sag. c. 109. 117. ap. Verel. ad Herv. p. 30.
(†) Sturles. T. 1. c. 8.

Y ſin

Hedningars både tideräkning och Gudstienſt (Verel. ad Herv. p. 53. 54.): Denna Göyas eller Diſas, Åhrswäxtens eller Skördens, helgd hade följt til Scandien med de gamle Scyther från Græſka neigden: Ceres eller Skiörden hade en dylik i Eleuſis i Attica, kallad Myſterierne, ſom war den förnämſta i hela Grækeland (cfr. Roll. H. A. T. 5. p. 23.): Sagan war, at Gudinnan Ceres, då hon ſökte efter ſin Doter Proſerpina, ſom Pluto bortröfvat, ſkulle wid Eleuſis i en ſtor hungersnöd förſt funnit på Såd: detta har någon likhet med Sagan om wår Drotning Diſa (v. ſupr. c. 3. §. 9.). I nio dagar warade den högtiden i Eleuſis (v. Roll. L. c.), och äfvenſå wårt Diſa-ting i Upſala. (v. And. Båld. diſſ. de Fat. Relig. in Scand.). Denna *Åhrings*- eller *Sädes*-Gudinna kallades ockſå i gamla Norden *Thorilda*. v. Er. Ol. Verel. Chron. Rythm. Ol. Petr. ap. J. Wilde ad S. Puffendorf. c. 6. p. 130.

(x) Til detta Diſa-Ting wid Upſala förſamlades folk från hela Sverige och flera orter, ſom framdeles ſkal berättas; nu är ej annat tekn deraf öfrigt, än Upſala-marknad, ſom kallas *Diſtingen*.

(y) I Mars månads ſlut, hvilken månad ockſå hos andra folk fådt namn af Krigs-Guden.

Digitized by Google

ån hvardera af deſſa tre Högtider hade namn af en wiſs Gudomlighet och enkannerligen til deſs åhra war inråttad, at ju flere Aſgudar, åtminſtone de ſtörſte, på en gång och wid ſamma tilfälle hedrades med en gemenſam wördnad och offer-tienſt (z): likſom ock offer-Helgder til ſamme Gudars åhra kunde ſtundom wid owanliga omſtändigheter på andra åhrſens tider blifva påbudne.

8. Gudstienſten i de äldſta tider wiſade ſig i ringa ſkrud och utan prål (a): Hon ſkiedde mäſt hos de Nordiſke under bar himmel i lundar (*) eller på högder och bårg (**), hvilka gerna woro ſtenſatte från öſter

(*) Tacit. de Germ. c. 9.
(**) Tacit. l. c.

(z) Worm. Monum. L. 1. c. 5. menar, at i början giordes offren åt alla Gudarne på en gång; men at Mith-Oden (hvilken jag framdeles ſkal omtala) deruti giordt ändring. Om Wormius med denne Mith-Oden menar Oden Fridulfſon, ſå kan han hafva ſkiäl; men den, ſom jag håller för Mith-Oden, hvilken lefde A. C. 342., lär aldeles icke befattat ſig med blod-offren.

(a) Hvad Diod. Siculus omtalar (Bibl. L. 2. c. 47.) nemligen den präktiga Apollinis eller Solens Gudstienſt hos de Nordiſke, der Bores ått föreſtod regeringen, den ſkiöne Lunden, det runda wälbeprydda Templet, Cithre-ſpelet til Gudarnes åhra, Språkets öfverenskommelſe med Grækernes, dem deſſe Hyperboræer eller Nord-Män ålſkade, ſärdeles Athenienſerne och Delierne, af hvilka många warit hos dem och lämnat ſkänker med påſkrifter, likſom Abaris warit från dem i Grækeland, at förnya wänſkapen med Delierne &c. Alt detta, ſäger jag, angår wäl de gamle Scyther eller Göter i Stora Svithiod; men icke dem, ſom bodde inom wårt nu egenteligen ſå kallade Sveriges gränſor: Sådan granlåt wiſte man her icke af i Diodori Siculi tid, ſom lefde öfver 100. åhr för Chriſti födelſe.

Digitized by Google

öster til wester (***): Offren woro enfaldiga och menlösa, sådana som de gamle Scyther från öfversta Norden skickade åt den Deliske Apollo (†): Man offrade i begynnelsen åt Gudarne allenast förstlingen af sin Säd, sina frukter och sin boskap, skänkandes til Gudstienstens bibehållande förstfödda barn och diur, som ej slaktades; men sedermera skiedde inter offer utan blods utgiutelse (††): Man nögde sig wäl länge allenast med wissa diur och foglar, som slaktades och offrades så wäl i Sverige som öfver all den Hednilka werlden; men sedan Odens inrättningar (†††) woro antagne och sårdeles i hans Sonesons Yngue-Freys eller Frodes tid (*), gick det löst på menniskliga slägtet, hvilket grymma offersätt således blef förtfatt i Norden lång tid sedan det upphört i Asien efter staden Tyri undergång (**).

(***) Ar. Hvidf. in prol. de Relig. Pag.
(†) Plin. L. 4. c. 12.
(††) cfr. Verel. ad Görz. S. p. 62.
(†††) Vorm. ap. Scheff. Upf. Ant. c. 10. p. 135.
(*) Sax. Gr. Hist. Dan. L. 3. p. 38.
(**) cfr. Schönstr. Jnl. til Sv. Hist. MS. in Arch. Reg. Ant.

9. Thor anropades i hunger, pest, store syndomar och almän nöd (***), Oden i krigs farligheter och Frigga i alt hvad kårlek och giftermål tilhörde. Åt Thor offrade man om Julen Säd (b), Bröd och allehanda mat (†), åfven all slags boskap, liksom åt de öfrige Gudar (††); men i synnerhet oxar (†††) och sårdeles giödde håstar (*), til et tekn af dem (c), som

(***) Ad Brem. de sit. Dan. c. 233.
(†) Scheff. Upf. Ant. c. 10.
(††) O. Rudb. Atl. T. 2. c. 5. Scheff. L. c.
(†††) Sturl. T. 1. c. 18.
(*) cfr. Hialm. S. p. Halp.

Y 2

(b) Man wille således gifva Solen eller Guden Thor igen det man trodde, at man af honom fådt. Af denna Säd, som honom offrades, är ännu en lämning, at man på somliga ställen om Julen betäcker golfvet med halm. I Catholiska tiden uttyddes denna Sed på halm och strå, som i krubban i Bethlehem tiente Frälsaren til säng.

(c) Den store Persiske Monarken Cyrus lät också offra håstar åt Solen (cfr. Roll. H. A. T. 1. p. 273.) och åfven andra kreatur åt jorden, som svarar emot wåras

Digitized by Google

som mentes draga Solens wägn (*): man framledde ock så den störste Galt (d), som kunde fås (**), hvilken kallades *Jule-galten*; men den blef icke strax slaktad, utan förwarad en månad längre med öfvermåttan stor wördnad för hans helighet, at offras wid nästa Ny-fylnad (***) på Dise-tunglet åt Frigga: Man nögde sig Juleafton at lägga händerne på Galtens rygg, liksom man brukade med alla offerdiur, och giöra löfte, at man antingen skulle fulborda det eller det af sina upsåt eller ock, at deröfver tilsättia lifvet (†). Åt Frigga, Disa, Göja eller *jorden* offrade man sedan, förutan säd, frukter och små foglar, förnämligast denne Galt, som et diur, hvilket med sin nos lärt menniskior plöja (††). Åt Oden offrades hästar, som krigs-Guden tamständiga kreatur, hundar och hökar eller i hökarnes ställe tuppar (†††); men i synnerhet en Tiur, som så länge göddes förut, til dess han blef ilsk (*).

(*) Edd. Mythol. 8. 9.
(*) Verel. ad Herv. p. 60. 138. cfr. Tacit. de Germ. c. 44.
(***) v. supr. §. 6.
(†) cfr. Verel. ad Herv. p. 50.
(††) Verel. ad Götr. p. 52.
(†††) Bång. Hist. Eccl. L. 6. c. 15. Dithmar. Ep. Merseb. Chron. L. 1.
(*) Sturl. T. 1. c. 30.

10. Sådana woro nu allenast diur-offren eller de wanliga; men i stora nödfall utgiöts menniskio-blod för Afgudarnes altare, liksom hos alla Celtiska eller Götiska folk (**): denna ohyggeliga Sed, sårdeles at offra sina barn (e), som i Norden gerna togos til nio

(**) Rap. Thoyr. Hist. d'Ang. L. 1. p. 11.

Disa-blot. Sådant lärdes honom af Magerne, från hvilka afguda-offren tyckas wara komne til Scytherne.

(d) Medan Frey, den Guden, som betydde en *klar himmel*, nu dyrkades om Julen tillika med Thor (v. supr. §. 6.) eller Solen; så tycks, at Galten framkommit för hans skull, efter han mentes hafva för sin wagn Galten *Gyllenborst*, af hvilken lyste öfveralt och som kunde rånna fortare än någon häst. (Verel. ad Götr. p. 50. cit. Edd. cfr. Edd. Mythol. 43.)

(e) Konungarne brukade at offra sine Söner åt Saturnus,

Digitized by Google

nio åhrs ålder (*), hade kommit så wäl til Scytherne (**) eller Scandianerne (***) som til Grækerne (f), Romarne (†) och sielfve Israeliterne (††) från Phænicierne, som smittat den så starkt och groft på sin afföda Carthaginenserne, at de ej afstodo dermed, för än deras fiende, den Sicilianske Höfdingen Gelon, oaktadt hedning så wäl som de, måtte tvinga dem dertil, då han dem öfverwunnit wid Panormo (†††). I Sverige infördes ej menniskio-offren förån wid pass tvåhundrade åhr efter Christi födelse (*); men de warade der alt intil Christendomens början: de togo der så öfverhanden, at de ej allenast skiedde i nödfall, och wid påträngande tilfällen, utan åfven på de wissa offerhögtider, som skiedde på de tre förste månader i åhret, lämnandes således högst et upskof af nio månader.

(*) Sturl. T. 1. c. 45 Verel. ad Herv. S. p. 32. &c.
(**) Herodot. L. 4. c. 62.
(***) Verel. ad Herv. p. 184. 185. &c.
(†) Roll. H. A. T. 1. p. 193. 194. 200.
(††) Deutr. c. 12. v. 31. 2. Paralip. c. 28. Pf. 106. v. 37. &c. &c.
(†††) cfr. Roll. H. A. T. 3. p. 474.
(*) v. supr. §. 7. cfr. Scheff. Upf. Ant. c. 10. p. 117.

11. Nio-talet eller *tre gånger tre* war altid en helig räkning, som förut år beråttadt (**): hvar nionde månad begynte man, som sagt år, at offra åt Gudarne, räknandes från de gamles Mars-månad eller

(**) C. 5. §. 4. cfr. Arnkiel. Cimbr. Heid. Relig. Hamb. 1702. Dithmar. Annal. Merseb. L. 1. in vit. Henr. 1. Imp.

hvilket gifvit anledning åt den dikten, at Saturnus upåtit sina barn: desse menlöse brändes på bål eller i et stort glödande Koppar-belåte, som kallades Moloch (v. Roll. H. A. T. 1. p. 193. 194.). At offra menniskior hafva eljest alla hedniska Slåkten under Solen brukat, åfven Peruvianerne i America (Moral. Hist. Ind. L. 5. c. 15.): Mexicanerne hafva offrat en gång ända til 5000. af sine fångar (Id. L. 5. c. 21.): den seden war åfven Scandianisk; ty i Norden offrades måst fångar och trålar.

(f) Homer. Iliad. 23. säger, at Achilles upbrände 12 Trojanske ynglingar på Patroclis bål: på Pallantis upbrände Æneas otta, säger Virgilius.

Digitized by Google

wåhrtid til winter-folståndet, hvilket offrande sedan skiedde i tre månader å rad: hvart offer warade i nio dagar (g) och på hvar dag offrades nio (h) lefvande kreatur (*); men största blod-offret anståltes hvart nionde åhr (i), då Konung, Råd och alle Riksens Inbyggare mangrant skulle mötas, hvar och en med hånderne fulla af gåfvor (**): Ingen sick undandraga sig at komma dit, som ej lagligen war hindrad: åtminstone skulle de frånwarande antingen skicka skånker til Gudarne, som dock endast kommo Prästerne til godo, eller lösa sig (k) med penningar (***). Detta

(*) cfr. A. Bild. Diss. de Fat. Relig. in Scand.
(**) Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 233. 234. Er. Ol. Hist. Sv. E. 1. p. 2. 3. Crantz. in prol. ad Hist. Svec. Ol. Sag. c. 69. &c.
(***) Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 234.

(g) Den Högtid, som firades Gudinnan Ceres til åhra i Eleusis i Attica och war den förnämsta i hela Grækeland, kallad Mysterierne, påstod åfvenså altid i nio dagar (Roll. H. A. T. 2. p. 23.). Likså war det med de Skåde-spel, som Alexander den Store firade i Dium i Macedonien, innan han bröt up mot Darius; de woro inråttade af hans Förfäder, til Jupiters och Musernes åhra, och warade i nio dagar, efter dessa Gudinnors antal (Roll. H. A. T. 6. p. 218.).

(h) Dithmar. Ep. Mersib. Chron. L. 1. säger, at til Oden offrades 99 kreatur, som bestodo af Håstar, Hundar och Hökar eller Tuppar i ställe för Hökar. Arild Hvidfeldt (in prol. de Relig. Pag.) säger, at uti 9 dagar offrades 9 slags diur för Altaret och hvar dag lades en menniskia til.

(i) Åfvenså skall den wise Minos på Creta ej allenast *hvart nionde åhr* gådt in i en bärgs-kula, at tala med Jupiter och af honom lära de Lagar, som han sedan förkunnade folket (Strab. Geog. L. 16.); utan ock tvingat Athenienserne, at skicka sig *hvart nionde åhr* siu gossar och siu flickor, at offras åt Minotaurus (Roll. H. A. T. 4. p. 493.). Theseus frålste sen sit fädernesland från den skatten.

(k) Det war allenast sedan en och annan i Sverige på sina

Digitized by Google

ta anseenliga Möte kallades *Alsherjar-ting* (l): Sedan det wid gamla Upsala begynt hållas wid pass A. C. 220., kom ej allenast hela Sverige dit, utan ock folk från de aflägnaste orter och äfven från sielfva Græ-Græksland (*); men Gudstiensten sick ingen bivista, som hade minsta fläck på sit goda namn (**), besynnerligen i fält (***).

12. I de stora offren blefvo nio mankóns hufvuden utsedde til döden (†), mäst krigsfångar (††), särdeles i ofreds-tider, som ej länge uphörde, och i freds-tider trälar (m) eller lifegne tienare (†††); men det skiedde på ordenteligt sätt: först blefvo alla de lif, både

(*) Svaning. Comment. de reb. gest. Dan. L. 3. ap. Wexion. Descr. Sves. L. 10 c. 2.

(**) Tacit. de Germ. c. 6. sub. fin.

(***) Ælian. Var. Hist. L. 12. c. 23.

(†) Ad. Brem. L. supr. cit.

(††) Procop. Hist. Goth. L. 3. cfr. Rap. Thoyr. Hist. d'Ang. T. 1. p. 81 Jornand. de R. Get. &c. ap. Verel. ad Görr. S. p. 62.

(†††) cfr. Sturl. de R. Ol. Hat. & Scheff. Ups. Ant. c. 10. p. 137.

resor utrikes antingen blifvit Christen eller fådt någon kunskap om rätta himmelska Läran, som det blef sådane tillåteligt, at lösa sig från afguda-offren med penningar. (v. Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 234.).

(l) *Alsherjar-ting* will säja så mycket som *all Härens* eller *hela folkets* möte, liknandes Anglo-Saxonernes *Wittena-Gemot* (v. Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 150.) eller *Laga-möte*, då alla Fylkes-Kungar och smårre Höfdingar, likså her som i Engeland, samlades på et ställe, erkände en Öfver-Herre och rådgiorde om alt hvad hela folkeslaget i gemen kunde angå. Man hade således på *Alsherjar-Ting* icke allenast med Gudstiensten och offren, som warade allenast i nio dagar (Schol. ad Ad. Brem. ap. Lund. Zam. c. 5. §. 21.), at giöra, utan ock med öfverläggningar om hvad som rörde hela landet och med tvisters biläggande mellan små Kungar eller folk, som ej funno sig i stånd at sielfva taga sig rätt. Detta war det stora *Alshärjar-ting*, som bör åtskiljas från de mindre, hvilka höllos hvart åhr i Göye-månad. v. Verel. ad Herv. S. p. 59.

(m) De gamle Estlänningar köpte sig trälar utan minsta fläck och fel, dem de offrade til sine afgudar, som lik-

Digitized by Google

de folk och få, som woro tienliga til *blots* eller offers, utmärkte genom almänneligt wahl (*): sedan kastades lott öfver alla dessa utfödde kreatur och hvilket dera lotten drabbade, skulle utan inwändning offras (**): De arme menniskior, som skulle deran, blefvo så smickrade och upmuntrade på olt sätt, at de måstedels mer fägnade sig, än bäfvade för detta öde (m): åtminstone wäntade de sig en wiss Salighet efter döden: Det hade ej heller hulpit dem at knota: men det war ej underligt, at så ringa personer måtte nöja sig, når sielfve Öfver-Konungarnes höghet ej kunde rädda dem från den heliga elden: Om allmänna nöden war mycket stor och Konungen befkyltes, at dertil på något sätt hafva gifvit orsak, så blef han dräpen och offrad på Alsherjar-Ting, til at blidka de wredgade Gudar (***).

(*) Arngrim. in Monum. Isl. Eyrbyggia.

(**) Wæzhyrna ap. Scheff. Upf. Ant. c. 10. p. 137. Meffen. Sveop. c. 5. Joh. Magn. L. 1. c. 12.

(***) Sturl. T. 1. c. 18. cfr. Verel. ad Herv. p. 124. &c. Scheff. Upf. Ant. c. 10.

13. I offerhuset framför Afguda-belåtets fötter (†) stod altid et Altare öfverdragit med järn och stundom med dyrare metall (††), hvarpå en stor järnhäll tiente til bordskifva (o): der uppå brana den helige eld

(†) Scheff. Upf. Ant. c. 10. p. 133.

(††) cfr. Peringsk. Mon. Ullerak. p. 291.

nade drakar och foglar. v. Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 224.

(n) Man kan wäl tänka, at det äfvenså tilgick her wid slika tilfällen som på andra orter, der menniskior offrades: I Carthago hade sielfva mödrarne hiärta til at smeka och upmuntra sina barn under plågorne, at de ej skulle skrika eller dermed, som troddes, förtörna Gudarne (v. Minut. Fel.). Offrens skrik förtogs ock med Pipor och Trummor (Plutarch. de Superstit. p. 171.). Man mente at Gudarne ej wäl uptogo offret, om det ej war nögdt til at dö (Tertul. in Apol.).

(o) Et sådant Altare eller Offerställe kallades af de gamle Göter *Hunsta-stad* (v. Bibl. Ulfil. Matth. 20. v. 23).

Digitized by Google

elden (p), som ej uptändes med wanliga medel, utan genom ſtarkt gnidande (q) i hårdt Eketråd, hvilket ock gerna tiente til offer-wed (*). Elden fick aldrig ſlockna hvarken natt eller dag och kring om honom lågo allehanda redſkap af koppar och järn, ſom brukades til offret (**). En ſådan eldſtad war i bruk långt för Afguda-beläten (***) och hände ofta, at man i offerhuſet hade eld midt på golfvet, utan at bry ſig om hvarken Bild eller ſå präktigt altare (r). Bredevid altaret ſtod et ſtort kopparkåril, kalladt *Hlutbolla* (s); hvaruti offerbloden altid emottogs.

(*) cfr. J. C. Dithmar. com. in Tacit. de Germ. c. 27.
(**) Wæzhyrna Iſl. ap. Arngr. in Crymogea.
(***) Scheff. l. c.

offer kallades *Hnuſt*, *Henſel*, *Huſt*. v. LL. Weſtrog. & Oſtrogoth. ap. Dikman. Antiq. Eccl. 4. fl. p. 45. Offerſtälle kallades ock fordom *Stall*, v. S. Olofs-Sag. ap. Dikman. L. c.

(p) At en ſådan eld warit i bruk, ſå wäl hos Hedningar ſom Judar, är almänt bekant: Scyther, Græker, Romare hafva warit mycket mone derom; men ingen mer än Perſerne, ſom med Elden beteknat ſin Gudomlighet.

(q) Sådan eld kallas hos Almogen *Gnie-Eld* och tros äga mycken dygd. v. Diſſ. Lund. ſub. Sv. Bring. de Gothungia. 1745.

(r) Så war det med Thorolf Moſtrarſkeggs Afgudahus på Iſland (Eyrbygga. MS. c. 4.): Altaret eller eldſtaden, (ſom lär ej annat warit än en öpen Spis) ſtod midt på golfvet och kårilen bredevid: der omkring war en ring, wid hvilken man ſkulle *ſwärja Elden* eller giöra löften (cfr. Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 2.).

(s) Offerblodet kallades *Hlut* och kårilet *Hlutboſta* (M. Wretman. diſſ. de Fict. Upſ. Num. Upſ. 1683.). *Hlut*, *Laut*, *Lot*, *Lut* betyder egenteligen på gamla ſpråket *en wätſka*, *at rena ſig med*: ordet brukades wid afgudatiderna i ſamma mening ſom *wige-watn* (Scheff. Upſ.

Digitized by Google

14. Offret, som borde wara utan wank och lyte (*), antingen det war menniſkia eller oſkiäligt diur, framleddes förſt och wiſades för den Gudomlighet, åt hvilkens åhra det war årnadt: ſedan fördes det til döden: fånaden ſlaktades och flåddes (t) utan omſwep: man ſpådde af des inelfvor om tilkommande ting likſom af blodens rinnande: ſedan kokade man det feta för Konungen och de Förnämſte, hvilka då likſom menigheten åfven åto håſtekött (**): men med menniſkio-offret gick det få til: den utwalde blef utſträkt och faſtbunden på en dertil paſſad ſtor ſten, hvarpå han i häſt blef ſtrypt och ſtrax brukades knifven, at bloden fick rinna i Hlutbollan eller det ſtora kopparkårilet, ſom ſtod bredewid (***). Af blodens rinnande, antingen det ſkiedde qvickt och lifligt eller trögt och dödt (†), dömde Afguda-Präſten om tilkommande lycka eller olycka och i ſynnerhet om den ſakens utgång, ſom då giorde offrets ämne (u): man öpna-

(*) cfr. ad Brem. de ſit. Dan. c. 224.

(**) Sturl. T. 1. de R. Haq. Ad. & Ol. Trygg. it. Hialm. S. per Hialm. &c.

(***) Scheff. L. 1. c. 10. p. 140.

(†) Strab. L. 7. cfr. Stuck. de ſacrif. p. 110. cit. a Scheff. L. c.

Ant. c. 10. p. 139.). *Laut-bolla* war ſåledes det ſamma ſom en *Bägare med helig ſaft*. Et kopparkåril af wacker blå Email, brukadt wid afguda-offren, fans för en tid ſedan wid Upſala. v. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 13. MS. v. ſup. c. 4. §. 1.

(t) En koppar-knif, ſom brukades til at flå huden af boſkap wid de Hedniſka offren ſå wäl her ſom annorſtädes, öfverdragen med den gröna Emaillen, och wackrare, än den Don MontFaucon infört i ſit ſtora wärk *L'Antiquité Expliquée*, förwaras i Kongl. Antiquitets Archivo i Stockholm tillika med et litet dertil hörande koppar-fat.

(u) Sturleſon T. 1. c. 42. berättar om Granmar, Konung i Södermanland, at han märkte på afguda-offret i Upſala, det han ej lång tid hade at lefwa; ty reſte han

Digitized by Google

öpnade åfven kroppen och spådde af des invärtes delar, sårdeles hiärtat (*), huru med et och annat skulle gå i framtiden: derpå upbrändes detta offer eller uphängdes i en Lund, som låg der bredewid och hölls för gamla Helig (x): Stundom afhögs bara hufvudet til at brännas och kroppen uphängdes i lunden några dagar så länge Präfterne behagade (**). Offerbloden stänktes dels på det kringstående folket, som en wigning eller wälsignelse, dels på träden i den heliga lunden, hvilket alt giordes med svampar eller suddar, fästa i ändarne på käppar, som kallades *Lut-tenar*: dermed beströks ock sielfve Afguda-bilden, altare, wåggar, bänkar, stolar och alting både in- och utom huset (***).

(*) cfr. Dod. de 3 Quint. ap. Scheff. L. c.

(**) Ar. Hvidf. in prol. de Rel. Pag.

(***) Sturl. ap. Scheff. L. c. p. 139. Verel. ad Herv. p. 54. M. Wrotnan. diff. de Fict. Num. Upf. 1683.

15. Man hade också et annat sätt, at offra menniskor: en brunn eller stor kålla war ej långt från Afgudahuset (†): deruti nedsänktes den utwalde, hvilket egenteligen skiedde Göja eller *jorden* til åhra (††). Om han strax sank til botnen, war det et tekn, at offret war Gudarne behageligt och bebådade lycka (†††); eller tvertom, så framt han länge flöt ofvanpå: Derifrån uptogs den döde hel rentvättad och uphängdes i

(†) Scheff. L. c. c. 10. &c. it. Warzhyrna Isl. ap. Arngr.

(††) O. Rudb. Atl. T. 2. c. 5.

(†††) Alb. Cranz. prolog. ad Hist. Sv. cfr. Messen in Svanhw. Act. 2.

hastigt hem igen. Sådana Orakler och Offer-spådomar woro således i bruk i Sverige åfven som hos Egyptier, Assyrier, Græker och Romare: Ahningar, missfödsel, Himmelsbloss, Cometer, Förmörkelser, owanliga händelser, alt war Prophetier, spådomar och wisa tekn i Hedendomen så her som annorstäds cfr. Roll. H. A. T. 5. p. 27. 29. En god och helig mening i första början, at fråga Gud, wanslägtade til sådana widskiepelser.

(x) När Tacitus de Germ. c. 39. talar om de gamle Svevers *heliga Skog*, hvaruti de dyrkade sine Gudar (ty Sve-

Digitized by Google

den heliga Lunden, Frigga, Disa eller *Månan* til åhra (*): denne Lund, som låg bredewid offerhuset, kallades gemenligen *Odens lund* (**) och war så wördad, at hvart trå och hvart löf höls för en helgedom (***): Der hängde menniskiors och diurs kroppar om hvarandra och en resande Christen har berättat, at han der räknat til siuttio två på en gång (†). Sedan kroppen der hängt en tid, togs han ned och brändes på altare eller bål til *Solens* eller Thors åhra (††). Steg röken af detta brånne-offer rakt up, så troddes det wara Gudarne täckt och et tekn til lycka; men tvertom, når han slog ned (†††).

(*) O. Rudb. L. c.
(**) A. Bäld. Diss. de Fat. Relig. in Scand.
(***) Ad. Brem. de sit. Dan. c. 234. cfr. Lucan. Pharsal. L. 3. cfr. Tacit. de Germ. c. 9. 39. 43. &c.
(†) Ad. Brem. L. c.
(††) O. Rudb. L. c.
(†††) Sturl. T. 1. c. 10.

16. Då en menniskia offrades, war altid Afguda-Prästens ord: *Nu gifver jag dig Oden* (*) och wid alla offren, af folk eller få, war altid ordelaget *til Arbotar*, det är, *til åhrswäxtens lycka* eller *til god tids återställning* (**): derpå drack man och plägade sig på bästa sätt, som möjeligt war: Konungarne eller de ypperste Höfdingar begynte skålarne: man drack Thors, Odens och Friggas minnen (y) eller skålar (***)

(*) Verel. ad Göt. S. p. 67.
(**) Verel. ad Herv. S. p. 54.

verne på denna och andra sidan Österssön måste ofelbart haft samma Gudstienst); så giör han det, sig kanskie owetterligen, med en vers:
--- *Auguriis Patrum & prisca formidine sacram.* v. Conring. not. ad Tacit.

(y) Det war ej allenast wid Afguda offren, utan ock eljest wid alla stora Gästebud och samqvåm, som man drack Gudarnes skålar (M. Wretm. diss. de fict. Num. Ups. 1683.): Sedan äldsta Gudalåran war af sig kommen, i ställe för man i Sverige drack Thors, Odens och Friggas minnen, drack man i Norige Odins, Freys och Niords. v. Sturl. ap. Scheff. Ups. Ant. p. 143.

Digitized by Google

(***) och fördeles *til et godt åhr* (z), hvarmed *offergillet* eller plågningen med alfvar gick för sig under spel och sång i den förste Sal, som fans, hvaruti åfven åtskillige lekar förehades, som ej woro af de kyskaste (†).

(***) Scheff. L. c. c. 10. p. 144

(†) Ad. Brem. de. sit. Dan. c. 234.

17. Afguda-Prästerne skulle, liksom Leviterne bland Israëls folk, wara af en wiss ätt: De räknade sig för *Bores barn* (††) eller från dem, som i åldsta Nordiska Gudaläran svara emot Guds Söner (†††), herstammande således efter folkets mening, liksom Konunga-slägten, från sielfve Gudarne: I förra tiderne woro wål Konungar, Höfdingar och de ypperste Husfäder ej annat än Öfverste-Präster och Offer-Herrar liksom Oden Fridulfsson och hans Asar: Efter Odens tid förrättade ock stundom sielfve Konungarne de förnämsta syssor wid offren (*), når de woro tillstädes; men så hade man dock wid Gudstienften wisse dertil förordnade Präster, hederlige Föräldrars förstfödde Söner, som bodde strax wid Templen (**), slaktade offren och uttydde Gudarnes wilja: De kallades *Drottar*, *Djar*, *Wisende-män* (***), *Godar* eller *Gudgar* (a) och deras ämbete *Godord* (†): hvar och en af de tre Store Gudar hade sine Präster (††) och särskilte betienter; men hela Godorden eller Gudstienften föreståds af tolf offer-Höfdingar (†††), som sva-

(††) cfr. Diod. Sic. L. 2. c. 47.

(†††) Edd. Mythol. 6. 7. cfr. Huj. Hist. c. 5. §. 9.

(*) cfr. Sturl. de R. Mag. Adsist. ap. Verel. ad Herv. S. p. 30. M. Wretm. diss. de Fid. Num. Upf. 1683.

(**) Ar. Hvidf. in prol. de Relig. Pag.

(***) Verel. ad Herv. p. 124.

(†) Verel. ad Götr. S. p. 61.

(††) Scheff. Upf. Ant. c. 9. A. Bild. diss. de Fat. Relig. Arild Hvidfeldt. in prol. de Relig. Pag.

(†††) Sturl. T. 1. c. 2.

(z) Heraf år det ordet *godt åhr* kommit, som ån brukas, når den ene dricker den andre til.

(a) *Gode* eller *Gudge* kallas en Prest i Ulfilanske Biblen: Siniftans *Gudgains*, de åldste, wyrdigaste Präster, Maiftans *Gudgains*, Öfverste Präster, Pontifices. cfr. Verel. ad Götr. S. p. 61.

Digitized by Google

rade emot de Öſterländſke. Mager: Deſſes myndighet öfvergick ofta ſielfve Konungarnes (*) och når de öpnade munnen, war det likſom Himmelen genom dem talade (**): Med många ſkånker och mycken wördnad åtſporde man dem i mörka ſaker om utgången och huru man ſkulle båra ſig åt: de gufvo då orakler och Gudaſvar (***), ſom åtlyddes med ſådan nit, at ſielfva Konunga-blodet ofta derföre måſte rinna (b).

18. Förnäme Måns och undertiden Konungars Döttrar (c) föreſtodo i ſynnerhet Gudinnan Friggas offer (†) af en gammal inſtiktelſe til *Himmelens Drottnings*, *Gudarnes Moders* eller den *Gyllende Qvinnans* åhra (††): Deſſa Föreſtånderſkor woro ſå högt anſed-

de

(*) cfr. Tacit. de M. Germ. c. 11. p. 72.

(**) Joh. Magn. Hiſt. Sv. G. L. 1. c. 13. ap. A. Bäld. Diſſ. de Fat. Relig.

(***) cfr. Edd. Iſl. in Reg. nom. J. Salan. et. dux. Heſiod. Upſ. 1686. Verel. ad. Herv. S. p. 124. cfr. Rimbert. 16. 35. &c. Gunld. 37. 19. ap. Örnh. in Breviar. S. Anſgar. ad a. 861.

(†) Verel. ad Herv. S. p. 30.

(††) cfr. H. Hiſt. c. 3. ſ. 8.

(b) De *Wiſende Män*, Präſterne (Magi, Sacerdotes), blefvo frågade wid et blod-offer i den dyra tiden i Ridgötaland, huru Gudarnes wrede ſkulle blidkas: de ſvarade, at den förnämſte yngling i landet ſkulle offras: Kung Heidrik ſlog då ihiel både Svärfar och Svåger, offrade dem Oden och beſtrök Afguda-belåten med deras blod. (v. Verel. ad Herv. S. p. 124.): Afvenſå frågades Gudarne af Kung Wikars Krigshår eller Flotta, huru motwädret ſkulle ſtillas: de ſom giorde Präſte-ſyſſan ſvarade, at en Man ur Hären ſkulle hångas: Lotten föll på K. Wikar ſielf och han blef hångd, Solen til åhra. v. Götr. Sag. p. 34.

(c) Alfhild, Kung Alfs Doter i Alfhem, war Friggiſka Offrets Föreſtånderſka (Verel. ad Herv. S. p. 30.): åfvenſå war Ledur, Kung Gudmunds Syſter på Gläſiswall dertil utſedd (Herrauds Sag.) i Jumalas eller *Gudarnes Moders* (*den Gyllene Qvinnans*) Tempel i Biarmaland. Kolfroſta, ſom war der förut, war åfven en Kungelig perſon, (v. ib.) och Thorgerd Horga-brud i Nori ge (Sturl. T. 1. c. 45. Verel. ad Herv. p. 32.) war [illegible] i förmodeligen Storſlåktad.

Digitized by Google

de, at de ſtundom hålſades för *Gydior* eller *Gudinnor* (*), utgifvandes orakel eller Gudaſvar, ſom förnämligaſt ſkiedde Jule-afton inför Konungens högſäte, der de åtſpordes med mycken wördnad (**): I början hette en ſådan *Alrun* (***), *Hild*, *Huld* eller *Hulda* (†), en alvetande Qvinna (d); men ſedan kallades de gemenligen *Harga-bruder* (e) eller Tempel-Mör och Veſtaler, ſom altid waktade den helige Elden, at han ej utſlocknade: En ſådan Horga-brud war i den högaktning, at henne ſtundom kunde offras Barn, hvilka hon efter behag, antingen til lif eller död, kunde anwända til Gudarnes tienſt (f). De Heliga Jungfrur eller Veſtaler, ſom brukades wid Gudstienſten til

(*) Herauds. S p. 24
(**) cfr. Odde Munk. Hiſt. Ol. Tryggaſ. c 3.
(***) Avent. Annal. Bojor. L. 1. 7 §. 5. Jornand. de R. G. c. 24. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 15.
(†) v. Supr. c. 5. §. 2. in not.

(d) Tacit. de M. Germ. c. 8. p. 49. kallar en Alruna *Aurinia* och gör henne til *alla* koniters Gudinna: En *Voluſpa* eller Gôtiſk *helig lâra* kallar han *Weleda* (v. ſupr. c. 5. §. 2.), ſom ſvarar emot wårt *Vel* eller *Ve* (helig och *Liôda* (Spåqvinna). *Hulda* har ock warit både hos Göter och Ebræer en *Troll-Gudinna* v. ſupr. *Alruna* år efter ordet en *Alt-rônande*, altförfarande, altvetande. cfr. Loccen. Ant. S. G. l. ſupr. cit.

(e) *Harg*, *Horg*, (på Anglo-Saxonſka *Hærg*) war et helige rum eller Afguda-hus på gammal Gôtſka (Sacellum, Altare): ännu heta åtſkilliga orter her i landet *Harg* och der hafva i Hedendomen utan tvifvel warit offerſtållen. *Horga-brud* war således *En Templet inwigd Flicka* och ej ſom Arngrim. cit. à Steph. ad Sax. Gr. p. 142. det uttyder, nemligen *Et Qvinno-beläte efter Horgalands* (i Norige) *ſed*.

(f) Olof Tryggaſons Saga berättar, at når Håkan Jarl den *rike* eller *gode* i Norige ſlogs med Jomswikingarne (Julins-boarne i Pomern) til ſiös, ſteg han några gånger til lands om natten, at åkalla Gudarne; men det wille alt intet hielpa, förån han offrade åt Thorgerd *Horga-brud*

Digitized by Google

til ſåndebud, liknades för ſin ſnabbhet ſkull wid fog-
(*) Herodot. L. 2. c. 54. lar, i ſynnerhet *Dufvor* (*), och det år troligt at Odens *korpar* (**) ej andra wärit. De mentes herſtamma från *Abaris*, den gamle Scythiſke Domaren och
(**) v. ſupr. c. 4. §. 18.
(***) Lund. Zamolx. c. 5. §. 15. kallades åfven *Möyar ur Jotnahem* (***).

19. Templens eller offerhuſens åldſta bygnad war ringa och enfaldig: ſtundom et rått och ſlått tråhus med dörrar på båda lång-wåggarne (g) och en ſkidgård eller plank rundt omkring (h): Sådant war förmodeligen det ſtora blodhus, ſom Oden inråttar i Sig-
(†) G. Wallin. Sagt. St. & cad. ett. 1. tuna (†); men ſedan folket öktes och följakteligen rikedomarne, ſå fingo Gudarne anſenligare wåningsrum: I Biarmaland eller Permien i Ryſsland war et Jumalas eller den *Himmelſka Drotningens* Afgudahus ſå rikt och präktigt, at wid des ſkåfling fans der en krona med tolf ådel-ſtenar, et halsband af tre hundrade marker guld, en guldſkål, upfyld med ſamma metal, ſå ſtor, at fyra karlar den knapt orkade utdricka på en
(††) Herrauds S. p. 24. &c. gång och en pell eller förlåt omkring Afguda-bilden (††) af et otroligt wärde (i). I gamla Upſala anlade Yn-

ſin nio-åhra ſon: då wan han ſeger öfver fienden. Denna Thorgerd war en offrets föreſtånderſka.

(g) Sådant war Thorolf Moſtrarſtångs Afguda-hof på Island (Eyrbyggia. MS. c. 4. ap. Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 2.) och Håkan Jarls, ſom beſkrifs i Ol. Trygg. Sag. p. 120. Sådant har ock utan tvifvel warit wid Tegneby i Bohus-Lån (v. Joh. Ödman. Bohusl. Beſkr. Stockholm 1746. p. 228.) och på otaliga ſtållen her i Norden.

(h) Baldurs-haga eller hof i Norige war åfvenſå omkring plankadt (Frithiof Fråknes Sag. c. 1.).

(i) Herrauds S. L. c. ſåger, at pellet war mer wärdt än

Digitized by Google

Yngue-Frey, Odens Soneſons Son, et Tempel (*) wid paſs A. C. 220, ſom warit wida berömdt (k): Jag wil ej ſom några af wåre håfde-ſökare lämpa dit alt hvad Plato ſkrifvit om ſin Atlantiſka hufvudſtad (**); men ſåkert år, at det warit en efter den tidens tycke mycket härlig (***) kors-bygnad af ſten (l) på ſextio alnars både längd och bredd med en ring-mur eller gård omkring af nio hundrade alnar i omkrets (m): detta tempel ſkall hafva blänkt af guld både innom och utom (†), i ſynnerhet af en gyllende kådia eller liſt (††) alt utan omkring under des tåkfot. Wid tempeldören ſkall hafva ſtådt et tråd, hvars art ingen wetat

(*) G. Wallin, L. c.

(**) Crit. p. 1103. &c.

(***) ad. Brem. de ſit. Dan. c. 233.

(†) Ad. Bremi. L. c. Ar. Hvidf. in prol. de Relig. Pag. Joh. Magn. Hiſt. Sv. Goth. L. 4. c. 3. Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 2. p. 156.

(††) Peringſch. L. c. p. 146.

tvänne Skieps-laſter af det rikaſte Skiepp, ſom ſeglat öfver Grækelands haf.

(k) Man har giordt ſå åtſkilliga beſkrifningar om detta Tempel, at jag ej törs någondera antaga: Johannes Magn. giör en afmålning deraf (L. 1. c. 8.) och med honom Bazius i ſin Kyrkio-Hiſtoria, ſom år trykt i Rom in ædibus S. Brigittæ: en annan giör Ol. Rudbeck (Atl. fig. 44.), ſom ån mer prydes af Peringſchiöld (Mon. Upl. Sect. 1. c. 2.); men ſom jag märker, at man ſtöder ſig på gamle Græſke Auctorers berättelſer om något antingen ſanfärdigt eller diktadt Afguda-Tempel i Scythien långt för ån Upſala blef påtänkt, ſå lämnar jag ſaken derhån och antager endaſt hervid hvad jag finner ſåkert och troligt.

(l) Ritningen deraf kan ſes i Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 2. p. 151. 152. 156.

(m) Sådane gårdar eller ringmurar, ſom inneſlöto de gamles offerſtallen, kallades *Kåttar* eller *Kedior* och *Skid-gårdar* eller *Plank:* de kallades ock *Ormar* eller *Drakar*, efter de ſlingade ſig i rundel, hälſt når de woro af ſten och omkring Konunga-hus eller *Jungfru-burar* (v. poſt. c. 8. §. 20. cfr. Peringſch. L. c. p. 148.):

Digitized by Google

(†††) Alb. Cranz. prol. in Hiſt. Sv. Goth. Ar. Hvidfeldt. in prol. de Relig. Pag.

(†††) ſom warit grönt både winter och ſommar (n). Flera orter i gamla Sverige hade åfven ſina heliga ſtållen och offerhus (*) ſom kallades *Harger* eller *Horger*, *Haller* (o), *Skurer* (p) eller *Hof* (**), faſt de ej woro i lika förnämlighet med det Upſaliſka, ſom framför andra fick lyſa af Alsherjar-ting (***): I Weſtergötland utan tvifvel i Skara, war ännu på Nio-hundrade talet et anſenligt Tempel, helgadt Guden Thor, med hundrade Afgudar uti, ſom blef ſköfladt och förſtördt af Norſke Jarlen Håkan Sigurdſon, hwilken dock ſielf war en ſtor Afgudadyrkare (†).

(*) cfr. H. Cap. §. 17. in not.

(**) Loccen. Ant. Sv. G. L. 1. c. 2. p. 14.

(***) cfr. H. Cap. §. 10.

(†) Verel. ad Herv. S. p. 28. Snorl. in Ol. Trygg. c. 27.

20. Til offerhuſens helighet hörde det, at alla förnåma Brude-Par der gerna blefvo fångledde (††) för ſtörre wälſignelſes ſkull: der anſtältes ock gemenligen kårliga möten, både af gifte och ogifte, makar och älſkare, ſå at ſtörre delen af all lifsfrukt fick ſin uprinnelſe i Afgudarnes närwaro (†††): detta förſtås allenaſt om de orter, der tempel woro at tilgå; ty icke år meningen, at man i briſt deraf uphörde hvarken at älſka könet eller dyrka Gudarne: Man hade ſine *Skur-Gudar* (*) eller uthuggne Afguda-bilder hemma i ſina

(††) Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 8. p. 149.

(†††) cfr. Herodot. ap. Peringſch. L. c.

(*) Ol. Trygg. Sag. ap. Verel. ad Herv. p. 32.

(n) Främmande och långwåga reſande, ſom ej warit wahne wid Sveriges Talkar och Granar, hvilka åro gröne både winter och ſommar, låra förſt hafva berättat om detta träd, hvilket ſedan flere och åfven Inhemſke anſedt ſom en förunderlig ſak.

(o) *Hall*, *Holl*, *Heal*, betydde egenteligen en ſtor Sal, Hof eller Kungshus: I Ulfilanſke Biblen kallas Tempel *Alh*. cfr. Loccen. Ant. Sv. G. L. 1. c. 2. p. 14.

(p) *Skur*, *Skiör*, et Afgudahus (v. Petr. Claud. Deſcr. Nörv. c. 28.), af *Skära*, *Utſkurne* bilder och prydnader. Hos Otfrid. L. 1. Paraphr. Evang. c. 15. de Zacharia läſer man: *Ingianger the Skioro*: Han ingick i Templet.

Digitized by Google

i sina hus och man offrade der åfven til de smårre Gudar (*), hvilka offer kallades *Alfablot* (q). På de aflägnaste orter tiente man sine Afgudar på hvad sått man kunde, tilbediandes höga bårg, store stenar (r), wakra träd och skuggrike (s) lundar (**).

(*) Verel. ad Götr. S. p. 55.
(**) Plin. H.N. L. 4. c. 12. Stiernhök. de Jur. Sv. Vet. L. 2. p. 2. c. 8. Odde Munk, Hist. Ol. Tryggas. c. 48.

21. Hedniska widskiepelsen steg til en förfärlig högd i de Nordiska länder (t): Ej allenast blodens rinnande och de inwärtes krops-delars rörelser wid offren woro Prophetier om tilkommande ting, utan ock alla

(q) *Alfar* eller Nissar, som i äldsta Gudaläran svara emot Änglarne, woro nu små Hus-Gudar, Tomtgubbar, Rån &c. Om Siguater Skald från Norige berättas i Olofs Saga, at han på sin resa ej slapp in på en ort i Westergötland, kallad *Hofva* (af *Hof*, Afguda-hus), efter der war heligt den dagen och et offer inråttadt: åfvenså hände honom på en annan gård i Westergötland, der husfrun mötte honom i dörren och bad honom ej komma in, medan der giordes *Alfar-blot*. Tacit. de Germ. c. 43. kallar detta Alfa-blot *Alcis*.

(r) At denna slags Afguda-dyrkan warit starkt i bruk, kan ses af gamle Uplands-Lagen, som så säger: *Ingin skal a lundir ella stena tro*: Ingen skal tro på lundar eller stenar.

(s) I Skåne och Broby Sokn wid Friggetofta år en Lund, som warit helgad Frigga eller Frey, der man utan tvifvel giordt sina offer. v. P. Loven. Diss. de Gothungia: præs. Sv. Bring. Lund. 1745. åfvenså wid Tegneby i Bohus-Län. v. J. Ödman. Bohus-Beskr. Stockh. 1746. p. 288.

(t) Man kan döma af Gulatings-Lagen i Norige (Kyrkl. Balk), som i första Påfvedömet år giord, huru stora widskiepelser warit qvara af Hedendomen: der förbiuds at tro på Rån i floder och grafvar, at gå ut om natten til at få weta sit öde (en wiss natt om året, Mo-

Digitized by Google

owanliga händelſer (u), cometer, förmörkelſer, himmels-bloſs, drömmar och minſta ahningar (*): Man mente åfven i Norden, likſom i det affälliga Iſrael, at förſtå ſig på *fogelrop*, ſå at det ſpråket idkades med all flit både af Konungar och bönder (**). Man dömde ockſå ganſka mycket, likſom de gamle Oſterlåningar, ſårdeles Perſerne (x), af Håſtars gnåggande (***). Man brukade ock altid at wälja wiſſe dagar til ſit företagande. Men framför alt öfwade man en ting, ſom år kallad *Trolldom*: Denna dårſkap menar man förſt wara kommen från Egypten (†) och ſedan från Perſien til Thracer och Scyther (y), från hwilka O-

(*) Cfr. Tacit. de Germ. c. 10. Roll. H. A. T. 5. p. 27. 29. Ar Hwitf. in pröl. de Relig. Pag.

(**) Sturl. T. 1. p. 21. T. 2. p. 193. Ar. Hvidf. L. c. Tacit. de Germ. c. 10.

(***) Tacit. de Germ. c. 10. Ar. Hwitin prol. de Relig. Pag Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 25.

(†) Renhielm. not. ad Torft. Wik. S. p. 44.

den

der-natten eller Jule-natten, hwilket kallades *åhrsgång*) at upwäcka de döda, at förſwårja ſig åt Troll mot ſkatters finnande i jorden &c. v. Verel. not. ad Herv. p. 99.

(u) Et ſätt, at ſpå om tilkommande ting war det, at af et fårſkt frukt-träd ſkars en qwiſt, ſom åtſkildes i lederne, och på hwar led ſattes wiſſa märken: Alle deſſe delar kaſtades på et hwitt kläde: war allmänt rådſlag för handen, ſå ſkulle en Präſt wara tilſtäds: war det bara enſkylt, ſå gjorde Husbonden i huſet tilfylleſt: han tilbad Gudarne, ſeendes up til himmelen; men under upſeendet tog han tre leder af qwiſten up af kläder: paſſade de ſedan ihop efter ſina märken, ſå lyckades ſaken, ſom förehades; men twertom, ſå framt de ej paſſade. Et annat ſätt, at förſöka hwad lycka et krigståg ſkulle hafva med ſig, war det, at man lät en krigsfånge ſlås med en af Landſens barn: om den förre wann, ſå blef ingen ting företagit; men tappade han, ſå gick det fort. Tacit. de Germ. c. 10. Ar. Hvidfeldts prol. de Relig. Pag.

(x) Man kan jämföra Darii Hyſtaſpis wahl til Perſiſke Thronen, ſom ſkiedt genom håſtens gnåggande.

(y) Til Grækeland mentes Trollkonſten förſt wara kom-

Digitized by Google

den den införd i Scandinavien (z). I sig sielf war konsten ej allenast förargelig och straffbar, utan ock oförnuftig och dum, så wida hon skilde sig från Naturkunnigheten; hon räknades ock för skamlig af dem, som winlade sig om berömliga gerningar (*); men Prästerne, som gerna skråmde menigheten med skuggwärk, at der igenom blifva mer nödige och anlitne, gufvo henne en färg af högaktning (a), som bibehölls långt efter Hedendomen, så at hon syntes förfärligare, än hon war. De Nordiske woro ock hos Utlänningar för

(*) Herrauds & Bos. Sag. Sturl. T. 1. c. 7.

men med en *Höstanes*, som följde med Xerxis krigshär, til Italien med *Circe*, til Colchos och Thessalien med *Medea* (v. Renhielm ad Torst. Wik. p. 44.): Men orätt skylles den wise Scythiske Höfdingen Abaris för trolldom: hans förunderlige staf, som han sades fådt af den Nordiske Apollo, och hvarmed han skulle farit från ytterste Norden til Grækeland öfver bårg, strömmar, kårr &c. (Jamblich. vit. Pythag. c. 19. 28.) betecknar allenast hans wett eller ock hans oförtrutenhet och lycka, at genomgå alla slika svårigheter, och tiena sine långwåga wänner.

(z) De Egyptiers och Chaldéers wishet, som sedan blifvit *Svartkonst*, war ej obekant i Sverige för Odens ankomst (v. sup. c. 4. §. 15.); men Oden omstöpte den, som alt annat, och det är grunden til den sedermera så kallade *Trollkonsten*: Imedlertid är det wisst, at Oden beskyltes för mycket af denna art, som ej annat war, än hans snällhet, slughet, tapperhet och wighet.

(a) Oden lärde Prästerne Trollkonsten dels genom Runor, dels genom en art af wisor, som kallades *Galdrar*, hvaraf Asarne eller Gudstienstens föreståndare kallades *Galdra-smider* eller *Trolldoms Konstnärer*, dels ock genom et kokande, som hette *Seid*, hvilket de så kallade Gudinnor eller Offrens föreståndersker mäst lärt, efter

Trollkonſten i ſtort rop (b), likſom Lapparne hos oſs intil wåra tider. Sant år det, at widſkiepelſen warit ganſka ſtor och man kan derpå anföra faſeliga exempel (c); men ſå hafva ock många berömwärde menniſkior antingen för ſin ſärdeles tapperhet eller rara kunſkaper eller ogemena ſinnes-gåfvor ej annan tack haft af werlden, ån at man miſstänkt och beſkylt dem för denna galenſkap (*).

(*) v. Naudé. Apol. de Grands Hom. &c.

22. En ſed war hos de gamle Nordiſke Hedningar på båda ſidor om Öſterſiön (d), ſom hade mycken liknelſe

karlarne råknade det för ſkamligit. Om alt detta kan ſes Sturl. T. 1. c. 7.

(b) Lucianus in Philopſeud. p. 335. ſåger, at han, ſom aldrig trodt ſådant, blef öfvertygad, då han ſåg den Hyperboriſke främlingen eller Barbaren giöra ſå otroliga ſaker. cfr. Ol. Magn. L. 3. c. 16. & Petr. Claud. cit. à Scheff. in Lapp. Illuſtr. p. 119. Håkan Paulſon Jarl från Orkenöyar kunde ej nog förundra ſig öfver den kloke Mannen eller Trollkarlen han råkade i Sverige på ſina reſor, ſom ſade honom förut alt hvad honom hända ſkulle (Torm. Torf. Orcad. c. 17.), afrådandes honom från den nya Lära (Chriſtendomen), ſom då begynte framlyſa i Nordiſka werlden.

(c) Gretters Hiſtoria berättar om en Troll-qvinna, at hon ſkar ut Runor i en trå-klabb och färgade dem med ſit blod: dermed ſöng hon de förmenta kraftiga orden, gående baklänges och mot-ſyles kring om klabben: ſedan utgiöt hon många faſeliga förbannelſer och kaſtade trå-klabben i ſiön, bjudandes honom flyta til Drangö och blifva Gretters olycka. I Herrauds-Saga kan ock läſas om Trollkonan Buſſlas långa widſkiepeliga böner öfver Kung Ring, ſom derigenom förſkräktes och bewektes från ſit upſåt. &c. &c.

(d) Olear. Itin. Perſ. L. 2. c. 9. ſåger, at Eſterne hade ſamma ſed.

Digitized by Google

liknelſe af Chriſtendom: Man beſtänkte ſina nyfödde barn med watn (e) och derom anmodades gerna de hederligaſte män af frånder och wånner, hwilka med det ſamma gufvo barnen Namn (*); Om den tidens många wandringsmän, i ſynnerhet Grækelands-fararе, med ſig infört den ſeden från Chriſtna orter, utan at åga rått begrep derom, wet jag ej, eller om den följt med Mit-Oden, ſom framdeles kommer til at omtalas, eller med andre från Romerſka förföljelſer flyktande Chriſtne (**), eller ock om detta warit en art af Johannis döpelſe (***), hwilken likſom ſå mycket annat kommit i wanrykt; men de Svenſke hade derom den mening, at watnſtänkningen förwarade barnen från all krops- och lifs-fara, beſynnerligen, at de deraf giordes hårda, ſå at intet järn eller wapn kunde ſåra dem i krig (†).

23. Til et ſlut af de Gamles Afguda-låra wil jag anföra deras begrafningar, ſom alt ifrån forna Scythiſka fädernebygden (††) höllos för et ganſka heligt werk: jag wil ej tala om deras, ſom ſtörte ſig ut för åttſtupor (†††); ty de behöfde ingen annan: men om deras, ſom eljeſt hederligen dödt (*): De åldſta woro enfaldiga, ſom för detta år berättadt (**), ſå at liket utan

(*) Sturl. T. 1 c. 20 it. p. 223 edit. Peringſch. Olear. Itin. Perſ. L. 2. c. 9. Er. Wall. Diſſ. de rit. Bapt. Vet. Sv. Upſ. 1729.

(**) Cfr. Hiſt. Eccl. Magdeb. Cent. 4. c. 6. Beda de rat. Temp. H. Spegel. Hiſt. Eccl. p. 20.

(***) Matth. 3. v. 6. it. 21. v. 25. Marc. 11. v. 30. Luc. 3. v. 16. Joh. 3. v. 23. &c. &c.

(†) Cap. Run. 27.

(††) Cteſias ap. Sheringh. orig. Angl. p. 454.

(†††) cfr. H. Hiſt. c. 5. §. 13.

(*) cfr. H. Hiſt. c. 6. §. 3.

(**) C. 4 §. 20.

(e) I K. Harald Hårfagers tid i Norige födde Thora, Håkan Lade-Jarls Fru, et pilte-barn, når hon på et ſkiepp om natten lagt in wid en klippa til lands: Sigurd Jarl *öſte* då *wain* på barnet och kallade det efter ſin Fader Håkan. (Sturl. T. 1. c. 40.) K. Harald Hårfager ſielf blef med watn beſtänkt, då han föddes. v. Sturl. Halfd. Swart. S. c. 7. T. 1. p. 71. Med ſamma hedniſka Dop döptes Olof Tryggaſon och Knut (v. Sturl. T. 1. p. 223. &c.) och ſamma ſed hafva de gamle Eſter brukat (v. ſupr. p. 190.).

Digitized by Google

(*) Ar. Hwidf. prol. de Relig. Pag.

(**) Sturl. T. 1. c. 8. Scheffer. Upſ. Ant. c 18. p. 357.

(***) J. C. Dithmar. Comment. in Tacit. de Germ. c. 27.

(†) Tacit. de Germ. c. 27. Sturl. L. c. J. Kempe Diſſ. de Urn. Ver. Upſ. 1706. cfr. Homer. Odyſſ. λ. v. 74. de Elpenor.

(††) Nicol. Damaſcen. ap. Sheringh. L. c. p. 454. cfr. Cæſar. de Bell. Gall. L. 6. c. 18.

(†††) Cfr. Rag. Thoyr. H. d' Angl. L. 1. p. 11.

(*) Cfr. Solin. & Pomp. Mela. L. 2. c. 2. Rollin Hiſt. T. 3. p. 109

utan prål; men dock med de i lifstiden brukade krigswapnen (*), nedſattes i jorden under et kummel eller ſtenrör (f); men Oden införde Brånne-ſeden från ſit Scythiſka foſterland (**): de döde kläddes i ſin wanliga dråkt (g) och lades på bål af wiſs wed, hälſt af Ek (***) ſom ſtrax antändes: på elden följde med dem alt hvad dem kåraſt warit i lifvet (†), ej allenaſt wapn, guld, ſilfver och kreatur, ſårdeles håſtar, utan åfven, ſå framt de warit Konungar eller eljeſt mäktige män (††), deras tienare, gunſtlingar eller kåraſte wänner (h), hvilka räknade för en Gudstienſt, at giöra ſine gynnare eller ſtallbröder ſällſkap i döden (†††). Den aflednes huſtru lät ock gerna upbränna ſig med ſin man (i) och hade han haft flera, ſom ej war ſällſynt, ſå bleſ ſtundom tråta dem emellan om förträdet (*); ty

(f) Sådane kallades *Jätte-grafvar*, hvaraf ännu många igenfinnas i Sverige. v. ſup. c. 4. §. 20.

(g) At på detta ſätt kläda de döde, har intil wår tid warit i bruk i den gamla Wikinge-bygden *Wingåker*.

(h) Cæſar de bell. Gall. L. 6. c. 18. ſäger det ſamma om Gallerne, ſom et gammalt Scythiſkt folk. Elpenor ſäger hos Homer. Odyſſ. λ. v. 74. *Bränn mig* (efter min död) *med ſå många wapn jag har igen.* At wåre gamle Svenſke hade den ſeden, war ej underligt, når han fans hos Tauriſke Scytherne, ſom med dem war et och ſamma folk (v. Nic Damaſcen. ap. Sheringh. p. 454).

(i) Nanna Nefsdoter, Huſtru åt Balder, en af Odens Söner eller följeſlagare hit til Scandien, lät bränna up ſig tillika med ſin Mans lik (Edd. Iſl. Mythol. 43.), och altifrån den tiden brukade Hedniſka både Drotning och Bond-huſtrur ſamma ſed, följandes åfven Männe i döden, då de låto ſätta ſig obrände i hög, ſom ſna ſkall omtalas.

Digitized by Google

ty den, som fick den åhran, at komma på elden, räknades för den dödes förnämsta och äkta Maka.

24. Ju mer gods och ju bättre följe den döde fick med sig, ju wälkomnare mentes han wara hos Gudarne (*), och ju högre lågan eller röken af bålet upsteg i luften, ju behageligare war han efter deras mening för himmelen (**). Askan upsamlades med de närmstes tårar (***) och ströddes antingen i sjön eller förwarades i en kruka (†), som nedsattes med et tienligt tal til den dödes åminnelse (††) i en stor upgrafven hög, kallad *Atte-backe* (k), emedan sådane woro arfvelige (†††) och tilhörde wissa åtter och släkter (*): kommo flera krukor i en hög, så sattes de förnämare öfverst och mannens ofvanpå qvinnans: de kunna derpå åtskiljas, at med männernes följa gerna wapn och med qvinnornes små smycken, häkten, tenar, fingerbårar och dylikt (**). Krukan öfverhölgdes med sten och öfverst uppå lades en stenhåll: sedan kastades sand och jord öfver altsammans (***). Den tid, då detta begrafnings-sätt mäst war i bruk, kallades *Bränne-åldren* (†).

25. Men under sielfva den tiden stod dock Konungar och kämpar fritt, at obrände låta föra sig in i sin åttehög efter döden: Så giorde redan Yngue-Frey (††), Odens Soneson, wid pass A. C. 230. och sedan åtskillige andre (l), hvilket änteligen så tog öfverhand, at Bränne-seden aldeles utslocknade i hela landet, fast-

(*) Sturl. L. c. Verel. ad Herm. S. p. 8.
(**) Sturl. T. 1. c. 10. Vorm. Mon. Dan. &c.
(***) cfr. Sturl. T. 1. c. 11.
(†) Sturl. T. 1. c. 8.
(††) And. Bäid. Diss. de Fat. Relig. in Scand.
(†††) Er. Benz. Coll. Ant. Patr. c. 1. §. 13.
(*) Ad. Hvide in proh. de Relig. Pag.
(**) cfr. J. Kempe. Diss. de Urn. vet. Upsl. 1706.
(***) Er. Benz. Coll. Hist. Patr. L. c. cfr. Huj. Hist. c. 4. §. 20. in not.
(†) v. supr. c. 4. §. 20.
(††) Sturl. T. 1. c. 13.

 än

(k) Sådane Attebackar, som äro otalige her i Sverige, finnas ock nog i gamla Scythiska bygden: til ex. wid Pyziora-ström och staden Tzordin i Rysland (Strahlenb. Descr. Russ. p. 103.) så wäl som på många andra ställen åt den sidan.

(l) Olof Digerben i Norje lät sätta sig i hög (Ol. Saga)

Digitized by Google

ån han i Tyſkland wahrade til deſs Kejſar Carolus Magnus honom ſträngeligen förböd (*). Tiden, då han uphörde i Scandinavien, blef kallad *Högåldren*, hvilken wahrade intil Chriſtendomen. Liket ſattes in tillika med wapnen och den käraſte ägendomen (**) i den upgrafne högen under följe af ſläkt och wånner, bland hvilka den förnämſte höll et litet tal och böd den döde *fara til Walhall* (***); men Konungar och ypperlige Män jordades med ſärdeles prakt: den Kungeliga wagnen eller häſten med all ſadel-redan infördes i högen tillika med wapn och dyrbara ſaker: den döde blef antingen buren på bähr eller låg han i wagnen klädd med all ſkrud och härbonad: derpå blef han begrafven tillika med en af hans huſtrur (m) och några af hans förnämſte eller wånner, ſom med nöje låtit ofvra ſig (†): wid det tilfället blef ock ſtundom en häſt offrad åt Oden (††); men alle döde, ſom någorlunda warit älſkade, antingen de brändes eller högades, blefvo gemenligen begretne i nio dagar (†††). När någon dödt i fält, buro alle, ſå många ſom tillſtädes woro, ſå mycket jord på högen, ſom hvar och en i ſin hiälm kunde bära (*).

(*) Baluz. T. I. p. 253.

(**) cfr. Herv. S. c. 5.

(***) cfr. Fragm. Bravall. ed. Peringſch. p. 31.

(†) Herodot. c. 71. 72. Odde Munk Hiſt. Ol. Tryggaſ. ed. Renhielm. c. 2. Stuſl. in præfat. ad Hiſt. Reg. Sept. de R. Dan. Mikillari. Sax. Gram. Hiſt. Dan. L. 8. p. 147. ap. Laur. Benz. Diſſ. de Re Metall Sv. G. Upſ. 1703.

(††) cfr. Fragm. Bravall. ed. Peringſch. p. 31.

(†††) cfr. Loccen. LL. Weſtrog. p. 104. 107. it. Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 75. 77.

(*) Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 2. §. 23.

26. At giöra hiältars och gode Konungars minnen odödeliga, war de gamle Svenſkes belynnerliga nöje;

och Arngrims tolf Söner begrofvos obrände med ſina wapn på Samsö (Herv. S. c. 5.).

(m) Denna ſed, at huſtrun följde mannen i döden, wahrade in til ſlutet af niohundrade-talet, då Drotning Sigrid den Storrådiga ej ſärdeles tykte derom, utan ſnarare ſkildes wid ſin gamle Man Konung Eric Segerſäll, ån at hon med honom wille begrafvas. v. Odde Munk. Hiſt. Ol. Trygg. ed. Renh. c. 2. Ännu i wåre dagar brukas denna orimmeliga ſed på åtſkilliga orter i Africa, ſerdeles hos

Digitized by Google

nöje; men det förföll, som alt annat i misbruk: man dyrkade de berömlige efter döden ej allenast som half-Gudar (*), utan ofta så högt som Thor, Oden och Frigga (**), hvaraf de mångfaldige Afgudar kommit: En god Höfdings döde kropp kunde undertiden blifva delt i åtskillige delar och begrafven i åtskilliga landsorter för almån lycka och god åhrswäxt (***), så at om man kunde kalla wantro och Afguda-dyrkan hvad, som skiedde mot en Afguda-lära, så hade äfven den hedniska sine kättare. Det är märkeligt, at ännu i den tid, då den Christna Himla-lära begynte predikas i Sveriges hufvudstad, och man en gång på almänt möte talade om en Enda Sann Gud, som borde antagas och dyrkas, så upsteg en Man bland folket och beklagade, at landet skulle få ännu en Gud, likson man förut ej hade nog; men i fall man det änteligen wille, war hans mening, at man åtminstone borde hålla sig wid en infödd Svensk och gaf derföre förslag på den döde Konung Eric Åtsäll, som warit så lyckelig och segersam (†), at han wäl förtient Gudomlig wördnad (††). Utom dess hade de gamle Scandianer en ganska brukelig sed, som ock Græker haft (†††), at återkalla och förnya Gudars och framledne hiältars namn på ännu lefvande berömde personer; hvilka således höllos för *Endurborne* eller å nyo födde (*). Sådant hände med den ryktbare Oden (**) och sådant har händt med flere, som framdeles skall omröras. Sånger, Wisor och Sagor, hvarmed

(*) Verel. ad Görr. S. p. 53.
(**) Sturl. T. 1. c. 13.
(***) Asm. & Eigil. Sag. ed. Salan. p. 138.
(†) Herv. S. c. 20.
(††) Rimbert. vit. S. Anſgar. c. 23. Er. P. Salan. Diſſ. de Er. Victorioſo.
(†††) Act. Apoſt. c. 14. v. 11.
(*) J. Wildes Præp. hodeg. P. 1. §. 84. not. 4. it. Ejusd annot. ad S. Puffend. Introd. in H. Sv. c. 9. p. 165.
(**) v. Supr. c. 4. § 15.

Negrerne wid Softer-ströman. v. Voyag. du Chev. Des Marchais en Guinée & Cayenne 1724. 25. 26. 27. T. 1. c. 8. cfr. Malabariſch. Bericht der Däniſch. Miſſion. Teſt. A. Bergner.

Digitized by Google

de gamle så gerna hedrade sine Förfäder och döde Hiåltar (*), skola frambättre omtalas.

27. Eljest war en mycket helig wahna, så i wår gamla Svenska werld som hos de Celtiske Scyther (**), at upresa et slags trophæer eller Seger-tekn til berömligt folks åminnelse efter döden: det war Stenar, ristade med runor (n), som kallades *Bota-stenar* eller *Bothållar*, af Grækerne *Bætyler* (***): I början eller strax efter Odens tid woro de hel enfaldige och slåte, utan fårdeles påskrift, endast brukade öfver ringare personers mull (†), som ej så präktigt kunde brännas eller sättas i hög, och är det slaget nu måst af tiden bortgiömdt (o); men sedermera blefvo de litet hederligare, besynnerligen sedan någon kunskap begynt intränga sig om Christna Låran. Man bör märka, at de Svenske lefde en ganska lång ting, som hvarken kan kallas Heden eller Christen, det är, de lefde i dem båda tillika, då den ena ej aldeles hinde utrota den andra: detta tilstånd wahrade öfver fyra hundrade åhr och just den tiden är det, på hvilken större delen af de Runstenar tilkommit, af hvilka wi nu hafva tilförliteliga afskrifter (††). Sedan wi nu genomgådt de Gamles Guda-låra och Afguda-dyrkan, wele wi, til så mycket bättre lius i den efterföljande Historien, anmärka något af deras Lagar, Wetenskaper och Seder.

(*) Priscus Hist. Goth. p. 51. Jornand. Hist. Goth. c. 4. §. 14. 15. cfr. Sturl. Skaldatal in Edd MS. p. 43.

(**) Ælian. Varro. Hist. L. 12. c. 25. cfr. O. Rudb. Atlant. T. 3. c. 1.

(***) E. J. Biörner. Introd. ad Ant. Hyperb. p. 44.

(†) Sturl. T. 1. c. 8.

(††) [illegible]

7. Cap.

(n) Öfver femtonhundrade Runstenar finnas ännu i Sverige. v. E. J. Biörner. introd. ad Ant. Hyperb. p. 44.

(o) Man ser likvål en stor hop af sådane i Skåne och Göinge-Hårad, til ex. wid Sösdala i Målby Sokn. v. P. Lovèn. Diss. de Gothungia, præs. Sv. Bring. 1745.

Digitized by Google

7. Cap.

1.

Så länge som Samfund warit på jorden, så länge hafwa Lagar warit; ty utan ordning kan ingenting bestå. I äldsta tiden dömde hvar och en husfader öfver sine anhörige efter sit begrep och naturliga billighet: Sedermera, då flera hushåll sammanwuxo til större kroppar, som kallas Riken, war strax någon ålmännare Fader, någon Konung eller eljest wördad Man omtänkt, at skaffa almännare Lag til hela Samfundets trygghet innom sig sielf: En sådan Lag tillade man gerna någon omedelbar Gudomlig uprinnelse, på det han högre skulle anses af en obändig menighet och Lagstiftaren åga större myndighet, som en Man, hvilken hade til at giöra med något öfvernaturligt wäsende (a). *Sveriges äldste Lagar.*

(a) Förut är berättadt (c. 2. §. 4. in not.), huru de gamle Scythers och Göters Lagstiftare Zamolxis lät giöra sig en kula under jorden och inbillade sit folk, at han hade den Gudinnans förtroende, i hvilkens sköte han således allom owetterligen bodde i tre år: han styrkte

Digitized by Google

(*) cfr. D. Nehrman. Iuriſprud. Civ. c. 3. §. 5. 7. 9. it. J. Wild. LagsHiſt. p. 33.
(**) Tacit. de Germ. c. 19. p. 122.
(***) Jornand. de R. G. L. 1. c. 5.
(†) v. Supr. in not.

2. Sveriges åldſte Invånare hade ingen ſkrifven Lag (*). Fädernes efterdömen, enfaldiga och årbara Seder utråttade der mer, ån annorſtädsgode Lagar (**): De nögde ſig med de grundwahnör och minnes-reglor, ſom de förd med ſig til wåra Scandiſke Öjar från öſtre delarne af Stora Svidiot, dem deras Fäder ſagt ſig fådt af *Zeuta* (***) eller ſielfva Gud (b), af Zamolxis (†), af

dermed öfvermottan ſin Lära och han blef ſielf hällen för en Gud (v. Caſaubon. Comment. in Strab. cfr. Heſych. Lex. apud Lund. Zamolx. c. 4. §. 3.). Samma berättelſe har et gammalt perme-Manuſcript af wår Lag, ſom ſäjer at *Samoldius ſkipade Lag med mycket ſnille, at ſedan han warit träl hos Pythagoras på Sam-ö, kom han frigifven til de gamle Göters Alshärjar-Ting, at han war odödelig och at han gierde goda inrättningar för Konungar och Höfdingar i Svidiot* (Stora Sverige). cfr. Diogen. Laërt. de vit. dogm. & apopht. Philoſ. L. 8. de Pythag. Åfven ſå dölgde ſig Minos på Ön Creta i et bårg eller jordkula hvar gång han wille utgifva ny Lag: han gick dit in hvart nionde åhr, at tala med Jupiter, ſade han, om folkets angelägenheter (v. Valer. Max. L. 1. c. 2. Strab. Geogr. L. 16.). Zoroaſter bland Perſer och Bactrianer ſkyllade ſine Lagar på den Store Oromaſis, Trismegiſtus i Egypten på Mercurius, Lycurgus i Sparta på Apollo, Draco och Solon i Athen på Minerva, Numa i Rom på Ægeria, Mahomet på öfver-ängelen Gabriel &c. (v. Diod. Sic. Bib. æ. Marſil. Ficin. arg. in min. Plat. C. Lund. Zamolx. c. 5. §. 21.) Men ingendera med all ſin konſt har kunnat hårma Moſes, ſom hade den nåden, at emottaga ſin Lag och myndighet af den Alsmäktiges egen hand.

(b) Zeuta år ej annat, ån det Grælska Θεος (Gud), det Egyptiſka *Theut* (v. Marſil. Ficin. Arg. in Crat. Plat.), det Latinſka *Deus*, Lapparnes *Seita* och de gamle Gö-

Digitized by Google

af Dicenæus (*), som gaf dem deras *belagines* eller *bylagar* (**) och flere kloke Mån (***). Deras Voluspa eller heliga Sedolåra, deras första Edda eller Åttefäders qvåden och Sifs lårdomar (†) bibehöllos af Offer-Herrarne och folksens åldste i tåmmelig klarhet som almån Lag til dess den så kallade *Oden* (††) i wår Nord införde sina nya stadgar och inråttningar genom tusende konster, hvarmed han skaffade sig et skien af Gudomlighet, det han ock dertil nödvåndigt behöfde; ty förundran och håpnad åro måktiga hos folk af ringa förnufts öfning. Från den tiden kan man först råkna wår åldste bes krefne Lag (†††).

(*) Strab. L. 7. & 16.
(**) Jornand. L. c. c. 2. J. Wild. Lags Hist. p. 39.
(***) v. supr. c. 2. §. 4.
(†) v. supr. c. 5. §. 2.
(††) v. supr. c. 4. §. 15.
(†††) v. supr. c. 4. §. 21.
(*) Præf. Edd. Isl. ap. Lund. Zamolx. c. 3. §. 11. Herv. S. de R. Heidr. c. 14. Ol. Sag. c. 90. Fragm. LL. Svet. Vetustiss. Westg. L. Ting. b. c. 1. §. 1. &c.

3. All rått och Lag skipades i gamle Norden af en Nåmd eller Utskott af tolf Mån på hvar ort (c), som gerna woro de åldste och måst betrodde i bygden (*): de kallades *Spekingar* (d) eller *Oldungar* (e) och

ters Thius, This, Dis, Disa, så at ock en gammal Svensk permeskrift (cfr. Lund. Zamolx. c. 5. §. 22.) tydeligen säger: þius år af Girkum skrifvit *Zeus* (Jupiter).

(c) Oden hade med sig sine tolf Asar, Diar eller Dröttar, (cfr. J. Wild. Lags-Hist. p. 34.) som woro Offer-Höfdingar och Domare: det syns således, at Tolfmannatalet i lag och rått warit förut brukadt i gamla Scythiod, hvaraf åfven kan slutas, at det ej warit obekant i wår Nord innan Odens ankomst. Tolfmanna-nåmden har åfven blifvit brukad i andra Länder, som af Scythisk eller Götisk afföda warit bebodde, til ex. hos Tuscherne i Italien. v. Bochart. Chan. L. 1. c. 33. p. 646. Annius, Varro &c. ap. J. Wilde. Förber. p. 251.

(d) Speking år den, som *Späker* eller håller i *späkt* och fred.

(e) Olding af Old, *ålder*, wil såja *Landsens Åldste* och svarar emot Senior, Seigneur, Senat &c.

Digitized by Google

och *Sannomän* (*), eller liksom Öfver-Höfdingarne *Drottar*, *Diar* och *Wisende Män* (**), emedan dessa Lagskipare äfven gemenligen förestodo Gudstjensten, så at Präster och Domare oftast woro samme personer. Af en sådan Tolfmanna-nämd bestod sielfva wåre gamle Konungars Råd (***) och liksom denne högste Domstol hade Konungen til hufvud, så hade hvar och en ringare Nämd i lander sin Styrare eller Förman, som förde ordet och fälde domen i alla förekommande mål. En sådan kallades *Kindin* (†), som tycks betyda *Kännare* (f), eller *Laga-yrker*, *Lagrättismadur*, *Lagmadur* och *Lagman*, som i äldsta tiden med sine Biskiare förrättade sit myndiga ämbete under bar himmel (††): han satt på ed stor sten midt uti och Nämden på tolf mindre i en ring omkring honom, som ännu kan ses på mångfaldiga ställen i Sverige. Alle woro wåpnade (†††) och äfven större delen af menigheten, som stod rundt omkring (g), giorandes gny och wapnebrak, når någonting misshageligt förekom (*); men deremot jämna och ordenteliga slag på sine sköldar, gemenligen i tre omgånger (h), når något wål uprogs och allmänt gillades (**).

(*) Stiernhök de Jur. S. & Vet. p. 54.
(**) Herv. S. p. 138.
(***) Fragm. Lit. Verulamiff. ap. Lund. Zam. c. 3. § 11. Westg. L. Tingm. b. c. 1. § 1. cfr. Ol. Sag. c. 52.
(†) Bibl. Ulfil. Luc. 2. v. 2. &c. Canut. Thiodolf. ap. Sturl. T. 1. c. 18. Yngl. S.
(††) Stiernhök. de I. Sv. & G. vet. p. 25.
(†††) cfr. Tacit. de Germ. c. 11. 13. 22.
(*) cfr. Sturl. T. 1. Ol. Har. c. 81.
(**) cfr. Tacit. L. c. Sturl. T. 1. Ol. Har. c. 76.

4. Min-

(f) Efter detta namn hafve wi många spår her i Sverige; ty wilsa orter heta ännu *Kind*: både i Wäster- och Östergötland finnas *Kinds*-Härader, Kå, *Kind*, *Kinna*-kulle, Hane-*kind*, Hammar-*kind* &c. så at Kind är det samma som en *Lagsaga*, et *Höfdingadöme*.

(g) At folket stod i en ring omkring Domstolen bestyrkes af gamle Westmanne-Lagen, som säger *til Tings och Rings*, cfr. Stiernhök de J. S. & G. Vet. p. 25. liksom Poëtens talesätt: - - *Et Vulgi stante Corona*: Menigheten stod i en krona eller krets.

(h) Tre eller tre gånger tre war de Gamles heliga tal, som för

Digitized by Google

Minnes-språken och grund-meningarne i de äldste Lagar, som sedermera blefva inskurne i trå-stockar, hvaraf deras afdelningar kallades *Balkar*, woro korta, rena och sinrika: de innehöllo den ene Inbyggarens plikt emot den andre så wäl som hvad til förbindellen hörer emellan Öfverhet och undersåtare: de kallades både *Laug* eller *Lag*, och *Binths* (*) eller *Bud* och *Wittod* (**) eller *Witne* (i), hvilket namn blifvit längst bibehållit hos det Seviska eller Sveviska folk, som under namn af *Angel-Saxer* nedsatt sig i Engeland (†), der et Alshärjar-Ting eller Laga-Samman-

(*) Bibl. Ulfil. ap. Lund. Zamolx. c. 3. §. 2.
(**) Stiernhök. de Jur. Sv. Vet. L. 1. c. 1. et 2. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 15.
(†) v. supr. c. 3. §. 14.

C c

är omrört (c. 7. §. 4. c. 6. §. 11): Det är märkwärdigt, at på Engs-ön i Westmanland, som är en särskilt Sokn och från fästa landet afskild öö, der Almogen från uråldriga tider intil denna behållit många egna seder oförrykta, är ännu något dylikt qvart; ty när Bönderne slå Herregårdens ängar och deras *förkarl* (*förmannen*, som är deras hufvud öfver et eller flera åhrs Slotter-tid) finner wid öfverseendet om aftonen, at någon slagit wärdslöst, så blifwer den *tre gånger* stött mot en tufva af fyra så kallade *stöt-knektar*, som hålla honom wid händer och fötter; men hvar gång svingas eller wåges han två gånger öfver tufvan, så at slaget kommer i tredie gången och han hyssas således *nio gånger*: wid hvar svingning gifves et anskri af hele hopen, som står i en ring omkring, så at dessa rop äro *tre gånger tre*. Den som ser derpå antingen med hatten på hufvudet, som räknas för sidwördnad, eller med minsta löje, måste undergå samma straff, fast han woro förnäm. När de ock gå från ängen om aftonen, giöra de almänt anskri *tre gånger* i rad, i god ordning, hvilket alt hålles som en helig Lag.

(i) *Witne* tages icke nu hos oss just i den meningen, men Wittod är dock af *wett*, *witterhet*, *wetskap*, en sak, som *wetas* bör.

Digitized by Google

mankomst af alla Fylken i landet kallades *Witsena gemot* eller *Witne-möte* (**).

(**) Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 150.

5. Liksom desse Angel-Saxer erkände en öfverrätt ibland sig, fastän de woro delte i sju skilliga Konunga-riken, så at hela folkeslaget förentes om et hufvud bland de sju Konungarne, som på det almänna Laga- eller Witne-mötet hade at säja öfver de andre i de mål, som angingo hela Anglo-Saxiske kroppen (***); så wördade alle de gamle Scandiske Svear och Göter Sigtuna eller Upsala-Domstol i almänna och svåra mål, fastän hvar och en lands-ort, hvart Hundari eller härad (†), hade sine hufvudmän eller Drottar, sin Lagman, sin Lag (k) och sina färskilta sedwanor (††). Alt skulle rättas efter Uplands-Lag på Alshärjar-ting; der hela Norden möttes hvart nionde år, så wäl til almänne Lagens wärkställighet som til at dyrka Gudarne (†††), och Uplanda- eller rättare Tiunda-Lagman erkändes för Öfverdomare af alle de andre (*). Stundom gick det likwäl så her som hos Anglo-Saxerne, at denna förbindelse på långa tider afslets genom krig och mishällighet, åtminstone mellan wissa orter, så at Fylkes Konungar besökte högsta Rätten med mord och brand i ställe för wördnad och lydnad, hvilket dock slutteligen stadnade med deras underkufning, som framdeles skall berättas.

(***) Rap. Thoyr. L. c.

(†) Tacit. de Germ. C. 12. p. m. 80. 81.

(††) Sturl. T 1. Ol. Har. c. 76. Stiernhök. de J. Sv. Ver. p. 11. D. Nehrman. Iurispr. Civ. c. 3. §. 17. 18. J. Wild. Laga-Hist. p. 43.

(†††) v. supr. c. 6. §. 10. in not.

(*) Sturl. L. c. c. 96.

6. Då

(k) Måst hvar och en Landsort gaf i sin Lag förträde åt sine infödde framför främmande, mellan hvilka också giordes skilnad: til ex. gamle Wästgöte-Lagen skiljer i böterne för mandråp emellan Svensk, Götsk, Smålandsk, Norsk, Dansk, Tysk. v. Stiernhök de J. Sv. Ver. p. 358. Äfvenså skiljer Saliske Lagen mellan en Romare och en Frank.

Digitized by Google

6. Då någon ny Lag skulle antagas, blef den förkunnad af Lagmannen, som framräkte svärds-udden eller spetsen på sit spiut, hvarwid Domstolens kringsittande Ledamöter rörde med händerne, at dermed gifva sit bifall tilkänna. Detta kallades *Tingtak* eller *Wapnetak*, och wet man ej wid hvad tid det först kommit i bruk (*). Stundom blef den Dom, som en Lagman afsagt wid enskylt tilfälle, för ständig och almän Lag ansedd och lagd til efterdöme i alla tider (**), äfven wid Rättare-tinget eller Högste Domstolen, så at sielfve Ofver-Konungen wid Alshärjar Ting derefter kunde dömas (l): Dock ägde en Enewålds eller Ofver-Konung makt, sedan Upsala-Rike kommit til stadga, at ändra Lagmännens Domar i skattländerne, då han der höll sin räfst eller ransakning, hvilket kallades *bryta Skrock och Offeknar*.

(*) J. Wilde. Lags Hist. p. 35.

(**) Sturl. Ol. Har. T. 1. c. 76. J. Wilde. L. c. p. 37.

7. Wåre gamle Domstolar woro rättvise och billige: Derigenom hafva Götiske Lagarne wunnit mer myndighet och lydnad i främmande länder, än genom segrande wapn: at de blifvit antagne i Spanien, Italien, Frankrike och Tyskland, dels öfveralt, dels på wissa orter, kan nog skönjas af de Gamle Wästgötske, Ostgötske, Longobardiske, Burgundiske och Frankiske Lagar, som så ganska mycket både til språk och innehåll (m) komma med wåre

(l) Emund, Wästgöte-Lagman, lät fästa det utslag, som K. Olof Ericson gifvit på hans framstälte enskylta mål, wid Uplands-Lagen, at Konungen sielf derefter kunde dömas. v. Sturl. P. 1. Ol. Har. c. 96.

(m) Hvar och en wet huru mängfaldiga Svenska ord upfylla Rättegångs-Latinen: til ex. *Allodium*, *Amond*, *Murderard*, *Marca*, *Scotatio*, *Felonia*, *Morgingaba*, *Pha-*

(n) öfverens (*): Ingen kan skylla dem för hårdhet: de hafva mer wågt på milda sidan, som syns af deras gamle grundsats, at då en Nämd dömer i brottmål och är delt, så at sex Ledamöter willa fälla den anklagade; men sex wårja honom (o), *då åga de witsord, som wårja wilja* (**).

(*) H. Grot. in Procop. Stiernhielm in præf. ad Leg. Westrog. Lund. Zamolx. c. 2. §. 1. D. Nehrman. Jurisprud. Civ. c. 3. §. 2. J. Wilde. Lags-Hist. p. m. 38.

(**) Ver. LL. Sv. ap. Lund. Zamolx. c. 3. §. 11.

8. De

dersium, *Vadium* &c. &c. (cfr. C. Lund. ad LL. Westrog. & D. Nehrman Jurispr. Civ. c. 3. §. 2.). Jus Romanum har en stor myckenhet deraf: Saliske Lagen säger Tit. 29. Si quis *Skellam* de Caballia furaverit, CXX denariis, - - - - culpabilis judicetur. D. å. Stiäl något *Skellan* af kreatur, skall den böta 120 p:gr - - hvad kan wara likare? Olaus Magnus säger sig hafva sedt i Perusio i Italien et gammalt Manuscript af Götske Lagar och med Götske bokstäfver skrifvit, som aldeles kommit öfverens med wår gamle Lag: det samma betygade den gamle Johannes Metellus Sequanus, Kejsar Rudolf 2. Historiographus, för H. Johan Rosenhane til Torp och H. Johan Skytte, då de woro i Cöln: han hade sedt det, sade han, 50 åhr förut tillika med Olaus Magnus och hans broder Johannes. Hertig Fredric af Brunswik-Luneburg sade för Konung Carl i Sverige i H. Johan Skyttes närwaro, at han äfven sielf sedt samma Manuscript i Perusio med stor förundran. v. Lund. Zamolx. c. 2. §. 1. I et Franciscaner Bibliotheque i Italien öfversatte Johannes Magnus en balk af gamle Götske Lagarne, som stämde öfverens med wår gamle Svenske. v. Messen. Scond. Ill. T. 5. p. 83.

(n) Som ingen wet eller någonsin misstänkt, at Sverige kunnat få Lagar från de orterne, så måste deras nödvändigt kommit från Norden och wara Götske; ty sådane likheter i ord och meningar yppas ej genom händelse.

(o) Detta kommer öfverens med gamle Græske Lagar. Hos Euripid. Orest. & Electr. it. Aristoph. säges, *at då*

Digitized by Google

8. De gamles Domar woro enfaldige, tydelige och beſtodo af några ord (p); Tråtor woro ſnart afdömde; ty hvar och en war ſnart nögd (*); man hade ej mycket at tviſta om i et land, ſom få gamſka lifret war uptagit, ej heller wiſte man ån hvad det war at förtryda en mening och drilla en wederpart: Et *Ja* och et *Nej* war då mycket gällande; men få hade man dock wid Domſtolen ſin Lagliga Ed, ſom på gamla ſpråket kallades *Grud* eller förſäkring: den war på åtſkilliga ſätt, til exempel *Hialpi mir ſwa Freya, Thor ok hin Almatki As* (**): det är: *Så hiälpe mig Freya* (q), *Thor och den Alsmäktige Gud* (r); eller ock kortare, ſom *Hiälpe mig Oden, Hiälpe mig Aſar och Aſinnor* (Gudar och Gudinnor), *Jag ſvär wid Thor och Oden, Så hiälpe mig hin helge As* (Gud,) *Bediom Herjans Fader* (Hårarnes Gud), *Ja, Thore Gud, Nej, Thore Gud* och få widare (***); Men ſedan

(*) Plin. H. N. l. 4. c. 12. Stiernhök. de J. Sv. Vet. p. 28. D. Nehrman. Jurispr. Civ. c. 3. §. 6.

(**) Lund. Zamolx. c. 3. §. 12.

(***) Hiſt. Arv. Odd. c. 34. Verel. Hiſt. Sv. G. p. 9. Barthol. Ant. Dan. p. 375. Vorm. Lex. Run. p. 9. Hyndluhiud ſp. Torf. Ser. Dyn. p. 258. &c. ap. O. Celſ. Mon. Sv. G. in Act. Lit. Sv. Upſ.

Cap. 5.

Domarnes meningar äro lika, frias den anklagade. cfr. Lund. Zam. c. 3. §. 11.

(p) I början woro de ſtundtaliga: ſedan uſkuros de i trå-balkar eller teknades på näfver: ſedan ſkreſvos de på ſmå lappar af kalfſkinn: i wåra tider förtära de mycket papper.

(q) De gamle Greker ſvuro och lagligen wid tre Gudar, Jupiter, Neptunus och Ceres. v. Plaut. de f. ü. l. 24. Donoſſh. in Timoel. conta Mid. p. 40. Pexil. in Comment. Hesych. p. 96. Olikheten är ej ſtor: Mot Ceres ſvuro wår Freya eller Frygga, mot Jupiter Thor och mot Neptunus wår Attin eller Odin, ſom wördades högſt.

(r) Namnet As (en af Aſarne) war ſå högt anſedt, at det betydde *Gud*: *Den alsmäktige Gud* står her i ſtälle för Oden, hvilken Sigge Fadulſon härmade och lånte hans namn, v. ſupr. c. 4. §. 15. c. 5. §. 3.

Digitized by Google

sedan Odens Drottar i Sverige wunnit Fäders myndighet, ar de blifvit ansedde för Gudomlige, så för mäst för Rätten sålunda: *Hielpi fyn Freyr fyns Niord dur ok hin almäkte Äs* (*) eller *Hielpe mig sin Frey* (s) *och Niord* (t) *och den Almäktare Gud* (u), hvilken Ed ock brukades i Norrige, som i Lagar och sedan ej bör åtskiljas från Sverige i de äldsta tider.

(*) Stiernhök. de Jur. Sv. Vet. p. 28.

9. De brotsliges straff woro skarpa och grufwa wida, at äfven fegnet eller rådhoga i fält (x), som war en stor skam, (**), straffades med döden (***). Högre brott, som förråderi, rån, almän fredsförening och stora nidingswärk (y) kunde ej få Konungens och Högste Domarens Nåd eller med böter förlikas; ty kallades de *Urbota*-mål, (†). Böter bet-

(**) cfr. Cic. de fin. 2. 30. de Epamin. it. LL. Sal. Tit. 73. c. 5. Ælian. Var. Hist. I. 12. c. 23.

(***) Cfr. Tacit. de Germ. c. 12. p. 76.

(†) Stiernhök. de Jur. Sv. & Goth. Vet. p. m. 319.

(s) Guden Freys namn blef uptagit igen, sedan Frey eller Ingue-Frey i Upsala, Odens Sonefon, blifvit för Gudad.

(t) Niord Ingue-Freys Son blef ej länge: Ingue kallades efter Frey, (en klar himmel) Wikinge-Guden, den senare efter Niord, Wattu-Guden, v. supr. c. 5. §. 14.

(u) Et slags Ed, hvarmed man brukade rena sig från Mans-bot, kallas i gamle Götske Lagar, i synnerhet den Saliske, *Chrenecruda*, hvilken K. Childebert i Frankrike afskaffade a. C. 595. (cfr. Eccard ad L. Sal. Du Cange de Chrenecruda. Heinecc. El. J. G. T. 2. §. 260.) De, som ej förstådt wår gamla Götska, hafva ej wetat hvaraf denna Ed hetat Chrenecruda, som ej annat är, än *Renings-Grud* eller Wärjemåls-Ed.

(x) Man hängde Förrådare och dränkte Poltroner, säger Tacit. de Germ. c. 12. p. 76.

(y) Sådana kallades ock sedan *Edsöres* brott, det är egenteligen *brott mot den Ed man swurit sin Konung eller Fädernesland.*

Digitized by Google

tes, liksom Skatten til Konungen, i wahror och boskap (*), emedan penningar ej ännu woro i bruk (z). Stundom lät Konungen bränna den brotsliges hus, om han war bosatt, et eller flera, alt efter brottets storlek (**). Den, som slagit en annan ihiäl, fick wäl mäst lösa sig med böter; men då skulle icke allenast mandråparen sielf först betala sin del, utan ock en lika del hans Fäderne- och tredjedelen hans Möderne-fränder (***), fårdeles då han sielf til böterne war oförmögen (†), hvilket kallades *Ättebot* (a), det är då Slägt bötte til Slägt (††). Defsutan betaltes alla böter til trefkiptis eller i tre delar, en til Konungen, en til Häradet och en til Målsäganden (†††). En sådan lika del i böter eller annan utkyld eller Lott i löst eller fast kallades en *Sot* (*), hvaraf et förlåningsgods, som af enskylte ej kunnat innehafvas utan nägot wiss årlig afgift til Öfverheten, är i gamla Tyskland kalladt et *Sali-land* (**), hvilket gifvit den så länge omtvistade *Saliske* Lagen (b) sit namn

(*) Stiernhök de Jur. Sv. & Goth. Vet. p. m. 131. cfr. Tacit. de Germ. c. 12. p. m. 78.

(**) Stiernhök. L. c.

(***) Gl. Skåne-Lag. L. 6. §. 1. & Vet. LL. Sv.

(†) cfr. LL. Salic. Tit. 61.

(††) cfr. Dan-ske Lag. & Stiernhök de J. Sv. Vet. p. 351.

(†††) Stiernhök. de J. Sv. Vet. L. 1. c. 5. cfr. Tacit. de Mor. Germ. ap. Loccen. Antiq. Sveog. L. 2. c. 7.

(*) Gl. Scäne-Lag. L. 6. it. Hahndorf. in ind. voc. Antiq. LL. Scan & Andr. Sunon. in paraphr. ad Leg. Scan. L. 5. c. 2. ap. S. Bring. in Mon. Scan. Lund. 1744.

(**) Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. T. 3. p. 253. Brover. ann. Trevir. L. 9. p. 92. & Eccard. not. ad h. L. Carol. Degrassat. Carcassön. P. 1. Regal. Franc. c. 17. it. Joan Ferald. in privil. Libr. ap. B. G. Struv. Corp. Hist. Germ. Periodo 3. de Germ. sub. Franc. p. 95. & seq.

(z) I de äldsta tider brukades wäl undertiden at pålägga den brotslige gåtor, dem han antingen skulle framställa eller upplösa, och blef han fri, om ingen deruti kunde öfverwinna honom (Verel. ad Herv. p. 138.); men det skiedde ej, utan då man war mohn om personen eller då Domare och part woro nästan lika starke.

(a) I Engelske Lagen äro desse ätteböter kallade *Sangield*, (af Sanguis, blod) eller *Blodsgield*.

(b) Philippe de Valois, Konung i Frankrike, påstod mot Edvard, Konung i Engeland, som af sit möderne giorde fordran på Franske Thronen, at *Saliske* Lagen utslöt honom, som ingen annan rätt hade, än sin Moders: det är sant, at Saliske Lagens 62. Tit. 6. §. säger: *Hvad angår Sali-land, så har qvinnan ingen del i arfvet, utan går alt til*

hafwin (c) [illegible]

10. At då någon [illegible] om norron war wanhedeligt och olofligt fast in den samme wara dömd [illegible]

(*) Renhielm. ad. Hiſt. Tortt. p. 65.

dem (*) [illegible] dagen kom der [illegible] någre [illegible] ifrån [illegible] bärdt, och [illegible] folk, på [illegible] lifwet, eller mindre i wanheder. Det är kanske hwad [illegible] medſta ſkäl kan förbrå wårt gamle Nordiſke Wikinga och Wandringsnitt. I lyndhet [illegible] dräp ej alleneſt efter Lag tillåtelige [illegible]

(**) Tacit. de Germ. c. 19. p. m. 114. Upl. L. Erfd. B. 6. fl. 2 § Sudermann. L. Giptin. B. 4. fl. Weſtm. L. Erfd. B. 13. fl. Helſ. L. Erfd. B. 6. fl. Ad Brem. de ſit. Dan. &c. c. 229.

gå. Det ena war, när en Man [illegible] ſin [illegible] ſamt annan [illegible] gonrannar [illegible] ſig [illegible] ſökta Sång och [illegible] ſamme [illegible] [illegible] med henne [illegible] (**). Dem meligen hård och häftig Sed; men ſom [illegible] kyſkeh och ytlighet (***). Det andra war, när [illegible] med [illegible] kallsord blef angripen eller med [illegible] ſom förklenta mandom och [illegible] då hade den angripne rätt, att utmana den andre och räkas de ſig genom

(***) Tacit. de Germ. L. c.

de manlige (cfr. Le P. Daniel Hiſt. de Fr. T. 1. p. 7.) hvilket ock är det enda rum af alla Saliſke Lagens 71 Artiklar, ſom talar om dylika ſaker; men et *Sali*-land är icke et Konunga-rike: Deſſa ord äro endaſt ſkrifne för enſkylt folk eller dem, ſom af Kronan hade förlåning, hvilken ock naturligtwis ej kan delas i arf bland döttrar och flera barn: Genom ſlutſatſen från mindre til ſtörre, från enſkylt til almänt, kunde dock K. Philippe hermed beſtyrka ſin talan: K. Edvard wiſade deremot, at Oſtgötſke Konungarne i Italien hade ſamma Saliſke Lag i ſin Arfs-rätt; men at den dock ej utſlöt Konunga-Döttrarnes manlige Arfwingar. v. Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. T. 3. p. 265.

(c) *Sala*, *Sala til*, öka på, *betala*, Germ. *bezalen* är ännu i de Nordiſka ſpråken et brukeligt ord: *Sal*-land war ſåledes en egendom, hvaraf et wiſt borde *Sälas* eller *betalas* åt en Öfver-Herre.

Digitized by Google

på en Trewåg eller der tre wågar sammanstötte: mötte den, som angripit och ej den andre, så behöll den samme det namn och tilwitelse han fådt, blef almänt föraktad, sick aldrig aflägga Ed på Ting och aldrig witna hvarken för man eller qvinna; men om han infan sig och angriparen deremot blef borta, så skulle han ropa hårdt tre gånger *Niding* (d) och giöra et märke i jorden: då kallades den andre *Madur dess werre* eller så mycket Sämre karl. Om de åter båda möttes med fulla wapn och den angripne blef ihiälslagen, så betalte dråparen half Mans-bot; men om angriparen föll, så blef det derwid, ingen Mansbot betaltes och liket wroks utan heder i jorden på närmsta tienliga stelle eller, som det sedan hette, i *ogildan akri* (e), det är, på ogilt och obehagligt rum (*). Detta kallades *Enwige* (f) och bör skiljas från *Holmgången* (**), som ej war laglig, utan efter arm-rätten eller högsta makten. Enwiges-lagen brukades ock stundom

(*) Upl. L. Tingm. B. in append. cfr. Stiernhök de Jur. Sv. Vet. p. 74. De Nehrman Jurispr. c. 3. §. 13. J. Wild. Lags-Hist. p. 46.

(**) v. Supr. c. 4. §. 8.

(d) *Niding* eller *hvars mans niding* war det wårsta, som om någon kunde sågas: *Nidings-wärk* kallades det gröfsta Skiälmstycke och *Nid-wisor* de wanhedrande qväden, som nu kallas Pasqviller.

(e) J. Wilde i Lags-Hist. p. 46. menar, at *Enwiges-Lagen* warit yngre, än den gamle *Holmgången* för de orden skull *i ogildan akri*, som tycks betyda *wigd jord* eller Kyrkogård: kan hända at det ordet först blifvit brukadt på 7 eller 800-talet, då man litet började inblanda Christne seder: den tiden, som Christendom och Hedendom blandades om hvarannan och ymsom tältes, wahrade öfver 400 åhr och til 12. Sec.

(f) Wigi betyder *strid* och Enwigi en *enskylt strid*. *Wig*-arf, Krigs-arf, kallades det krig eller den tvist, som man ärfde, hvilket i nästa §. omtalas.

Digitized by Google

i mörka rättegångs-saker, der parterne inga andra skiäl kunde framte och segren hade då altid rätten med sig (*). Göterne förde denne Lag med sig til Tyskland, Frankrike, Italien och Spanien (**), hvarest han i många hundrade åhr äfven bland de förnämste (g) warit i hederligt bruk.

(*) Stiernhök. L. c.
(**) Stiernhök. L. c.

11. At hämnas någon förment oförrätt, föräldrars, anhöriges och wänners död eller lidna skada, räknades för en skyldighet och ganska tilbörlig sak, så at nästan aldrig fosterbrödrelag eller wänskap slöts på gamla Scythiska wiset, der icke et wilkor war, at den ene skulle hämnas den andres död (***). Sådant kallades *Fränd-wigi* (†) eller *Frändekrig*. Liksom Barnen ärfde Fädernes wapn, så ärfde de ock deras trätor, blifvandes således deras Efterträdare i wapnen, hvilket kallades *Wigarf* (††). Denne Wigarfshelighet hade den så kallade Oden förnyat (†††), at dermed främja sina affikter mot Romerska Riket, som framdeles widare skal omröras, så at hon brann i full låga under hela Sveriges hedniska tid: de Nordiska folkens grufveliga härjande på Engeland, Frankrike, Nederland och flera orter, särdeles på ottahundradetalet, herrörde mycket af Wigarf och woro mäst hämdekrig (*), i synnerhet efter Scandiske Enewålds-Konun-

(***) V. supr. c. 4. §. 8.
(†) Cfr. J. Wilde ad S. Puffend. Introd. c. 11. p. 205.
(††) Stiernhök. de J. Sv. & Goth. Vet. p. m. 199. J. Wilde. Förber. p. 264. 286. cfr. huj. Hist. c. 2. §. 17. it. c. 4. §. 22.
(†††) v. supr. c. 4. §. 22.
(*) J. Wilde. Förber. p. 126. 286.

(g) Duellers början skylla Fransoserne på Normännerne, Italienerne på Longobarderne och Spanjorerne på Göterne. De woro införde i Saxiske Lagen och af Kejsarne bekräftade. Gunnila, Kejsar Henric den 3:dies Gemål, bewiste sin kyskhets åhra genom en fullmäktig i duel. K. Carl, Kejsar Lotharii Farbror, som anklagade sin Gemål Theiteberga, slogs i enwige med hennes fullmäktig. v. Stiernhök. de J. Sv. Vet. p. 74.

Digitized by Google

[illegible] i Engeland, [illegible] på [illegible] Danen Hämde lag war så [illegible] [illegible] eller förhund i [illegible] [illegible] til [illegible] [illegible] (*)

(*) cfr. Sv. Bring. Monum. Scan. P. 2. §. 2.

12. De Laga-Sammankomster, som de gamle hade på wisse orter och åhrstider, at afgiöra sina rättegångs-mål, kallades *Hvarf* (h) eller Ting (**): fast än det separe (i) ej endast belydde et domställe, utan i almänhet en folkets församling til Gudstienst, öfverläggningar, Höfdingewahl, handel och hvarjehanda dylika förrättningar (k). Som hvart Härad gerna war indelt i fyra delar (särdeles sedan de Scandiska Riken kommit til någon stadga), och hvar del hade sin hufvudman, som kallades *Fierdings-Höfding* (l).

(**) Stiernhök de J. S. & G. V. p. m. 25.

(h) Et *Hvarf* är en *omgång*: Domaren höll Ting på sina wanniliga ställen i bygden *hvarfvet omkring*. Detta ord kan ock wara det samma som *Warf*, förrättning, ärende.

(i) [illegible] afgiöra, afhandla de, som på sådana *Tingningsställen* wäro de förnämste eller på Konungens wägnar, kallades *Tingnar-män*; Thegn, Thengr är på gammal Anglo-Saxiska en Läns-man eller Landshöfding. v. Sommeri Gloss. ad Script. Angl. Ant. in *Tegns*. Spelman in Baro. &c. Här-Thegn har blifvit *Hertig*. v. J. Wild. Förber. p. 400.

(k) *Mora-ting*, *Disa-ting*, *Samting*, *Köpting* och sedermera *Kyndelting*, woro sammankomster, som ej endast angingo lag och rätt, utan mycket annat. v. Stiernhök. l. c. p. 26.

(l) Af *Fierdings-Höfding* är ej annat blifvit i wår tid, än en ringa Krono-betient, som kallas *Fierdingsman*, fastän egentligen Fierdingsman är kommit af den som for-

i mörka rättegångs-saker, der parterne inga andra skiäl kunde framte och segren hade då altid rätten med sig (*). Göterne förde denne Lag med sig til Tyskland, Frankrike, Italien och Spanien (**), hvarest han i många hundrade åhr åfven bland de förnämste (g) warit i hederligt bruk.

(*) Stiernhök. L. c.
(**) Stiernhök. L. c.

11. At hämnas någon förment oförrätt, föräldrars, anhöriges och wänners död eller lidna skada, räknades för en skyldighet och ganska tilbörlig sak, så at nästan aldrig fosterbrödrelag eller wänskap slöts på gamla Scythiska wiset, der icke et wilkor war, at den ene skulle hämnas den andres död (***). Sådant kallades *Fränd-wigi* (†) eller *Frändekrig*. Liksom Barnen ärfde Fädernes wapn, så ärfde de ock deras trätor, blifvandes således deras Efterträdare i wapnen, hvilket kallades *Wigarf* (††). Denne Wigarfsheligbet hade den så kallade Oden förnyat (†††), at dermed främja sina affikter mot Romerska Riket, som framdeles widare skal omröras, så at hon brann i full låga under hela Sveriges hedniska tid: de Nordiska folkens grufveliga härjande på Engeland, Frankrike, Nederland och flera orter, särdeles på ottahundradetalet, herrörde mycket af Wigarf och woro mäst hämdekrig (*), i synnerhet efter Scandiske Enewålds-Konun-

(***) V. supr. c. 4. §. 8.
(†) Cfr. J. Wilde ad S. Puffend. Introd. c. 11. p. 205.
(††) Stiernhök. de J. Sv. & Goth. Vet. p. m. 199. J. Wilde. Förber. p. 264. 286. cfr. huj. Hist. c. 2. §. 17. it. c. 4. §. 22.
(†††) v. supr. c. 4. §. 22.
(*) J. Wilde. Förber. p. 126. 286.

(g) Duellers början skylla Fransoserne på Normännerne, Italienerne på Longobarderne och Spanjorerne på Göterne. De woro införde i Saxiske Lagen och af Kejsarne bekräftade. Gunnila, Kejsar Henric den 3:dies Gemål, bewiste sin kyskhets åhra genom en fullmäktig i duel. K. Carl, Kejsar Lotharii Farbror, som anklagade sin Gemål Theiteberga, slogs i enwige med hennes fullmäktig. v. Stiernhök. de J. Sv. Vet. p. 74.

Digitized by Google

[illegible] Dagar [illegible] i Engeland, som på [illegible] Denne Hårade lag war så [illegible] [illegible] eller fårhund i sielfva Påfrå [illegible] til sine stallbrödes [illegible] (*)

(*) cfr. Sv. Brieg. Monum. Scan. P. 2. §. 2.

12. De Laga-Sammankomster, som de gamle hade på wisse orter och åhrstider, at afgiöra sina rättegångs-mål, kallades *Hvarf* (h) eller Ting (**): fast än det senare (i) ej endast betydde et domställe, utan i allmänhet en folkets församling til Gudstienst, öfverläggningar, Höfdingewahl, handel och hvarjehanda dylika förrättningar (k). Som hvart Härad gerna war indelt i fyra delar (särdeles sedan de Scandiska Riken kommit til någon stadga), och hvar del hade sin hufvudman, som kallades *Fierdings-Höfding* (l).

(**) Stiernhök de J. S. & G. V. p. m. 25.

(h) Et *Hvarf* är en *omgång*. Domaren höll Ting på sina wanliga ställen i bygden *hvarfvet omkring*. Detta ord kan ock wara det samma som *Warf*, förrättning, ärende.

(i) *Tingen*, afgiöra, afhandla de, som på sådana *Tingningsställen* woro de förnämste eller på Konungens wägnar, kallades *Tingnar-män*; Thegn, Thengr är på gammal Anglo-Saxiska en Läns-man eller Landshöfding. v. Sommeri Gloss. ad Script. Angl. Ant. in *Tegnis*. Spelman in Baro. &c. Här-Thegn har blifvit *Hertig*. v. J. Wild. Förber. p. 400.

(k) *Mora-ting*, *Disa-ting*, *Samting*, *Köpting* och sedermera *Kyndelting*, woro sammankomster, som ej endast angingo lag och rätt, utan mycket annat. v. Stiernhök. l. c. p. 26.

(l) Af *Fierdings-Höfding* är ej annat blifvit i wår tid, än en ringa Krono-betient, som kallas *Fierdingsman*, fastän egentligen Fierdingsman är kommit af den som for-

hvilken antingen war sielfstagen eller af grannarne dertil wald och med sin Tolfmannanämd försedd; Så war ock et *Fierdings-Ting* förste eller nederste Domstolen (*), der alla smärre saker afdömdes och de större skiötos til högre ort. Andra Domstolen war *Härads-Ting*, der hela Häradet (m) möttes åt och *Härads-Höfdingen* med sine tolf *Sanno-Män* afgiorde alla derunder hörande mål (**).

(*) Stiernhök. L. c. p. 29.

(**) Stiernhök. L. c. p. 30.

13 Dessa *Hvarf* eller *Ting* höllos tre gånger om åbret, om wintren, om sommaren och om hösten; men så, at sex månader åhrligen til rättegång anwändes. Första Tingstiden börjades wid lag midt i Thorsmånaden och räckte til dagjämningen eller derutöfver til midt i Mars: den andra wahrade från femte Nyttändningen efter längsta winternatten, som skier i Maj-månad, intil midsommar: den tredie från nionde Nyet i de gamlas åhr, som inträffar wid pass på wår Michelsmässo-tid, til inemot Jul, som då firades bittidare, än nu (***). Sielfva Tingen utdrogos wål icke så länge; men tiden stod likwål då för allom öppen til Lag och Rätt: de öfrige sex månader eller tiden emellan dessa tre Tings-tider kallades *Julefrid*, *Wåhrfrid* (n)

(***) v. supr. c. 6. §. 6.

dom hette *Fierdingssoknare*, hvarom talas litet fram bättre i detta Capitel.

(m) I *Härader* eller Hundari (Centum pagi) har Norden warit delt från de alraåldsta tider. De gamle Romare trodde derföre, at i Scandinavien bodde folkeslag, som kallades Harudes eller Chariides (v. supr. c. 4. §. 1. in not.), hvilket ej annat är än Härader, af det gamla ordet *Här*, Folkhop, Krigs-*Här*. Samma namn derpå fins ännu i gamla Scythiska bygden, der folket delas i sina *Horder*: annan betydning har icke eller Engländarnes *Hire* eller *Shire*.

Digitized by Google

(n) och *Andefrid* (o), då ingen fick anklagas eller tingföras i ägendoms-tvister hvarken för skuld eller annan fordran, men om något fredsbrytande mål under den tiden i hast upkom, någon tiufnad, wåldswärkan, mord och sådant, som ej kunde upskiutas, så satte strax den ortens Domare en Urtima-rätt eller *Afkänne-Ting* (*), som brottet alfvarsamt och utan upskof ransakade och afdömde (p), då ock på all wåldsamhet lades dubla böter (**).

(*) Stiernhök. L. c. p. 33.

(**) Stiernhök. L. c. p. 340.

14. Tredie Domstolen war *Lagmans-Ting*, som sattes en gång om åhret i hvar och en ort, der Lagman war: I Göta-rike kallades det måst *Lidonga-Ting* (q), emedan *Ledingen* (***) eller folket af många härader på et ställe sammanstötte: der afdömde Lagmannen med sine tolf *Oldingar* de mål, som Härads-eller Fierdings-Höfdingarne til honom skutit: Han ägde Lag skilja och skipa med stor myndighet (†); men han hade ock sin Öfverdomare, til hvilken från honom kunde wädjas: det war Konungen eller hans Fullmäktig med sin höga Nämnd af tolf Drottar,

(***) cfr. Huj. Hist. c. 4. §. 12. in not.

(†) v. supr. §. 3. 6.

 som

(n) *Wåhrfrid*, at om wåhren få giöra de sysslor, som hushållning kräfver, plöja sin jord, så sin såd &c.

(o) *Andefrid*, som ock kallades *Anfred*, at få obehindrad i hö-*anden* och sådes-*anden* bärga in hvad jorden gifvit.

(p) Denne Lag tiente sedermera til grund för de Påfviske, at så mycket mer låta wörda sine Helgedagar: om något wåld giordes på S. Erics eller S. Lars dagar om åhret, på Marjo-måssa i Westeråhs eller Sigtuna, på Parasceve-dagen i Upsala, på Oloss-måssa i Skenninge eller på Pehrs-måssa i Linköping, så fördublades böterne. v. Stiernh. L. c.

(q) Af detta Lionga-Ting, har Lionga-Köping eller Lingköping fådt namn. v. supr. c. 4. §. 12. in not.

Digitized by Google

som giorde fierde och Öfverste Domstolen, hvilken gerna hölls en gång om åhret på samma Ort och kallades *Lande-Ting* (*): Detta war ej allenast et *Refsta-Ting* (r), som ransakade alla Högmål, utan och stundom et *Råttare-Ting*, som råttade, ändrade och afdömde (s) hvad i Lagmannens Dom kunde finnas ofullkomligt (**). Men denne Höge Rått måste dock som oftast erkånna en högre, som war den högste i Norden: Jag menar *Alshärjar-Ting*, som förr år omrört (***), dit alla Scandiens Inbyggare sammankommo hvart nionde åhr.

(*) Stiernhök. L. c. p. m. 33. 36. 38.

(**) v. supr. §. 6.

(***) v. supr. §. 5. it, c. 6. §. 10.

15. I hvarje wecka under Tings-tiderne woro besynnerligen tre dagar til Lag och Rått upoffrade, *Måndag*, *Torsdag* och *Lördag* (†), hvilka kallades *Domdagar*. När man kårade om Lördagen, så svarades om Måndagen, då domen antingen strax fåldes eller på nästföljande Torsdagen: åtminstone åldrades aldrig någon sak wid de gamles domstolar: De woro snarsyndige och strax fårdige, at giöra et myndigt slag med få ord, hvilket oförlikneligen lisade parterne och satte redighet i hela landet, som då af den snabba wärkställigheten braktes til at wörda Lagen och lefva i spåkt och frid. Kunde en tvist wid Hårads-rätten ej slitas eller afdömas på tredie Dom-dagen eller högst på den femte; så skiöts den til Lagmans-tinget; men in-

(†) Stiernhök. L. c. p. 27.

(r) *Refst* är af *Refva*, ransaka; deraf är ännu *refning*, jord-*refning*, den ransakning och eftersyn, som skier öfver Hemmans och ågors art.

(s) *Råttare-ting* war icke så bundit til wiss tid som de andra: det hölls alt efter omständigheterne, stundom oftare, stundom sparsammare, dock altid med lika stark Nämnd, på hvilken händerne tyktes något mindre wara bundne. v. Stiernhök. L. c. p. 38.

Digitized by Google

[illegible] dagen efter Domen skulle alting wara förbi. Då skulle kåras, svaras, witnen höras, wådias och mer, som till Rättegången hörde, hvilken Lagatid af femte eller femtonde dagen kallades en *Fempt* (*).

(*) Stiernhök. L. c.

Sammankomsten til Ting skiedde, liksom alla upbåd i fred eller krig, genom budkafla (**), som ock kallades *Hår-rör* (***), *Orvar* eller *Pil-bud* (†) *Brund* och *Widia* (††), hvilka dock endast i krigstidet brukades. Budkaflan war märkt med något tekn eller hade med sig någon mundtelig underrättelse, hvad hon betydde. Til Stämning brukades ej annat, än tvenne mundteliga witnen. Förutan Målsäganden, som hårade och dref sin sak, war wid hvart Ting en *Konungs-Soknare* (t), som bewakade Konungens rätt, och en *Härads* eller *Fierdings-Soknare* (u), som påstod de böter, hvilka härades eller bygden til almänt behof tilkommo. Nämndens tolf Ledamöter wid Lagmans, Härads eller Fierdings-Ting woro ej wisse personer, utan stundom den ene stundom den andre, af de äldste och hederligaste bland den närwarande Almoge, som dem sielf utnämnde. Då Lagman eller Härads-höfding skulle wäljas, utnämnde folket ibland sig tolf utkårare (x), som walde tre personer, af hvilka En blef utledd och bekräftad af Konungen eller Hans Full-

(**) Id. L. c. p. 70.

(***) Renh. ad Torst. Wik. p. 62.

(†) cfr. J. Wilde ad S. Puffend. c. 15. p. 256.

(††) cfr. J. Flor. Flor. Antiq. Scan. p. 13.

(t) *Soknare* af *Söka*, utsöka. En Konungs soknare blef sedan en Konungens Länes-Man, som nu kallas Landshöfding. v. Stiernh. L. c. p. 63.

(u) Af Härads-soknare har nu ej annat blifvit än en Länsman. Fierdings-soknare har liksom Fierdings-höfding blifvit i wår tid en Fierdingsman.

(x) I sednare och Påfviske tiden skulle desse wäljare wara sex af Frälse och sex af ofrälse (Stiernh. L. c. p. 44.).

Digitized by Google

fullmäktig. Alt detta bör icke juſt förſtås om de äldſta tider, hvilka ej wetat af ſå ordentelig och utredd Rättegång eller hvad dertil hörer: Det bör lämpas til ſednare Hedendomen, då Svea- och Göta-Riken mer ſtadgat ſig under ſina wiſſa Konunga-ſtyrelſer.

17. Til denna tid (y) hörer och ett Sed wid Domſtolen, ſom wid förſta påſeendet ſkulle tyckas hafva ſitt urſprung af Munkars widſkepelſe eller ſå kalladt heligt bedrägeri; men är dock mycket äldre och har warit wåre hedniſke Fäder med de Gamle Græker (z) gemenſam (*): Han kallades *Järnbörd* (**) och beſtod deruti, at den, ſom i en miſſak ej kunde wiſa ſin ofkuld på annat ſätt, ſkulle bära glödande *järn* med bara handen eller gå därpå med bara fötterne: Om järnet brände, hvilket gerna ſkedde, wiſs konſt ej kunde ſlå felt, ſå blef den ſamme fäld; men tvertom fri-kånd, om det ingen ſkada giorde (a).

(*) Sophocl. Antigon. Frag. ap. Lund. Zam. c. 3. §. 12. & Stiernhök de J. Sv. Vet. L. 1. c. 8.

(**) Fragm. L. L. Antiq. ap. Lund. Zam. L. c. it. Stiernh. L. c. Lund. Upl. L. L. p. 13. Östg. L. Edsöresb. 17. &c. Loccen. Ant. Svio-Goth. L. 2. c. 4.

(y) I ſynnerhet den tid, då Chriſtendom och Hedendom några hundrade åhr woro med hvarannan omblandade, ſå at ingendera kunde ſåjas hafva öfverhand.

(z) Märkeligt i en af Sophoclis Tragedier, at Wakten urſäktar ſig för Kung Creon ſålunda: *wi äro beredde at taga glödande järn i wåra händer, bära det genom elden och ſwärja wid Gudarne, at wi äro oſkyldige* (cfr. Stiernh. L. c. p. 83.): Således war järnbörd ej obekant hos de gamle Græker.

(a) Detta kallades på den Götſka Rättegångs-Latinen *Ordalium*, Svet. *Ordel*, *Urdel*, Germ. *Urtheil* (Dom). Si ſäger wår gamle Lag derom: *Alla Dulsmål* (mörka ſaker) *ſtånde under järn och Guds Dom*: *blifver han öfwad af järnet, warde fri; men om han brännes, warde fäld.* I Påfvedömet giordes mycket wåſende af denna galenſkap: Den ſom ſkulle bära järnet borde i tre dagar ſitta ut lefva på watn och bröd och kläda ſig endaſt i ylle:

Digitized by Google

[illegible] detta för et stort underwärk och kallades *Järtekn* (b). Denna oskiäliga wana warade långt in i Påfvedömet, fördeles i Sveriges Norra orter (c). Konungs-Sönen eller deras Mödrar hafva ock stundom herigenom sökt bevisa födslens eller den äkta Sängens riktighet och följakteligen en ren arfsrätt til Fädernes riken.

18. Ännu et sätt hade wäre gamle Scandianer lika med de gamle Græker och flera Celtiska Folk: det war til at utforska sanningen i tiufnad eller til at återsöka i et misstänkt hus hvad stulit war: Den sökande skulle, sedan han hade gifvit med säkra tekn Grannarne tillkänna hvad han efterletade, ingå i huset med sex män som witnen; men alle helfnakne eller til större delen af kroppen oklädde, at de ej sedan måtte skyllas

E 2 haf-

Under mässan frambars järnet och helgades af Biskopen eller Kyrkio-Fadren med bön til Gud, at han wille wälsigna det järnet til Sanningens utforskande: derpå stafwades Eden för Syndaren, som ej fick röra wid någon ting, innan han rörde järnet: han tog det i bara handen och bar det *nio* steg, sedan kastade han det bort: eller ock gick han på *nio* glödande järn med bara fötterne. *Nio*talet war således äfven i detta mål sedan äldste Hedendomen bibehållit. Från Advent-Söndagen til 8. Epiphan., från Söndag. Septuagesima til Påsk, på Bönedagarne i weckan för Pingst och på alle Fastedagar war *järnbörden* förbuden. v. Stiernhök. L. c. p. 87.

(b) Deraf blefvo sedan i Påfvedömet alla underwärk kallade *Järtekn*.

(c) I Birger Jerls, i K. Måns Ladulåses och i K. Birgers tider hade wäl järnbörden blifvit afskaffad öfver hela Sverige; men A. 1320 klagade likwäl Ärke-Biskop Olof i Upsala för hela Rådet, at denna osed ännu brukades i Helsingeland. v. J. Wild. Lags-Hist. p. 65.

Digitized by Google

hafva [illegible] til åfventyr kunde träffa (*). Förnäm Ätt-ens hafva ock de Romare haft, lamma sed, hvilken sätten sträkte sig til de gamle Tyskar (**). Tiufnad vara ej jemt hos de Gamle Svenskar ett af de brott, som strängast och redigast straffades.

19. Men slutom detta Capitel med en kort berättelse om hela Folkeslagets omtanke om sin Lag och den frihet, sielfrådighet och trygghet, som hvar och en derunder ägde mot alt slags tvång och Konungars olofliga anfall. Wid Midsommaren eller wid slutet af andra Tingstiden om året (†) förkunnades 2 gånger i hvarje Laghgo hela Landsortens Lag, hvilken ej war widlyftigare, än at han på en dag kunde uplåsas (††). Den hölls i sådan helighet och wördnad, at sielfva Öfverheten ej sig driftade göra deremot (†††), än minsta undersåte, som under Landslens Lag hade sin fulkomliga beskydd. I synnerhet wille hvar och en Svensk minna til gode tre slags fred, hvars rubbning ansågs för Edsöres-brott (*): den wid *Hemfred*, som hvar och en borde äga i sit hus, *Qvinnofred*, som beskyddade könet, både gifta och ogifta, från alt öfverwåld, och *Tingsfred* (d), i det hvar och en fick biwista Ting och Laga Möten, fara dit och dådan, utan fruktan at blifva öfverfallen.

20. De Svenske hafva från åldsta tider warit ett fritt folk och haft afsky för allslags Träldom: Från första början funnos wäl ibland dem Trälar eller Lif-egne

(*) L. L. Tiuf. B. c. 13. Östg. L. Tiuf. B. c. 32. Westg. L. Tiuf. B. &c. L. L. Norv. de Furt. cod. MS. c. 6. &c.

(**) Plat. L. 12. de Leg. it. Aristoph. in Nubib. Dial. int. Socrat. & Stepsiad. ap. Loccen. Ant. Sveog. L. 2. c. 6.

(***) Aul. Gell. Noct. Att. L. 2. c. ult. & L. 16. c. 10. cit. Leg. XII. Tab. cfr. Instit. Jur. L. 4. T. 1. §. 4. & Decret. Tassil. Boyoar. Duc. T. 2. Leg. 15. ap. Loccen. L. c.

(†) v. supr. §. 13.

(††) Fragm. L. L. Antiq. ap. Lund. Zam. c. 3. §. 7.

(†††) Tacit. de Germ. c. 8. p. m. 42. Olofs. Sag. c. 92. ap. Lund. Zam. c. 3. §. 7. cfr. Wästg. L. ap. J. Wild. Legs-Hist. p. 46.

(*) Stiernhök. de J. Sv. Vet. p. m. 331.

(d) Sedermera i Påfviska tiden förökte dessa freder med den fierde, som kallas *Kyrkio-fred*, hvilkens brytande åfven ansågs för *Edsöres-brott*. v. Stiernhök. L. c. p. m. 331.

Digitized by Google

egne i enskylte hus, kallade *Brytti* (e), som såldes och köptes liksom hästar (*) och som ingen annan Lag hade, än Husbonde-Rätten, hvilken stundom i en hastig ifver kunde skilja dem wid sielfva lifvet (**). Men efter gamle Lagen hade ingen makt, at taga någon til trål ej heller at gifva sig dertil (***): tvertom war tillåteligt och brukeligt, at gifva och köpa trålar frie, hvilket då på de wanliga Domställen almänneligen kundgiordes (†). Krigsfångar blefvo wäl ock stundom för slafvar ansedde; men alt detta enskylta slafveri rörde icke hela Folkeslagets frihet, som war aldeles jämngod med de Romares, hvilka äfven betiente sig af trålar.

(*) Stiernhök. L. c. p. m. 203.

(**) Tacit. de Germ. c. 25.

(***) Stiernhök. L. c.

(†) Stiernhök. L. c. p. m. 210.

Hvar och en förmögen Husfader, Odalsman eller Bonde, som den tiden war alt det samma (††), det är til säjandes, hvar och en besuten Adelsman, som ägde et stycke land med des inbyggare under sig, hade då sin *Hall*, *Hauld*, *Hofhåldning* eller Sätesgård, hvaruti han nyttiade sin *Haulds-rätt* (f) eller fulkomliga frälse och frihet, at döma och skipa öfver sine husvienare och landboer, frigifne eller lifegne, och at i sällerhet bebo sin Odals-jord, ornbbad och ledig från all den tunga, som han ej sielf beviljat. En

(††) v. sup. c. 3. §. 8.

 fådan

(e) Af *Braut* (wäg) *brott*, *brytning* eller uprödning, hvartil sådane brukades. Dessa Lifegne såldes tillika med Egendomen eller godset, hvarunder de lydde, hvilket än brukas i Estland, Lifland och på många andra orter i Christenheten.

(f) *Haulds-rätt*, som nu kallas *Hals-rätten*, är ej annat än Frälsemanna-rätt. Sturleson (T. 1. de Har. Hårf. c. 27. p. 104.) säger, at *Hallad* Jarl öfvergaf sit Jarldöme (Grefskap) och tog *Haulds-rätt*; d. ä. han blef bara Adelsman.

(*) J. Wilde. Förber. p. 33.

sådan kallades *Man för sig* (*) och sådane woro [illegible] va stammen af Landsens Invånare. Bland desse Odalsmän giordes åtskillige til *Jarlar* (g) eller *Herser* (h), som i wår tid kallas *Grefvar* (i) och *Baroner* (k) [illegible]

(g) *Jarl* will säja så mycket som en af Landsens *Ålder*, hvilke altid fordom togos til förmän och anförare [illegible] andre (cfr. Sudermanna-Lag. Kon. B. Westmanna-Lag. Helsinge-Lag. &c.). Det kommer af *Ahr*, *Ahr*, *Ahr*, *Elle* eller ålder (Arngr. Jon. & Resen. in addit. ad Jus Aul. Dan. p. 712.), hvaraf ocksä *Ear*, *Ahra*, *Ahrig* är kommit, från hvilka Spelman i sit Lexicon ledet [illegible] det Jarl. I Engeland hafva Jarlar altifrån Danska [illegible] hetat *Earles*, *Baldermän* eller folkens [illegible]. En Jarl [illegible] de måst fyra *Herser* under sin befalning. v. J. Pryz. [illegible] Publ. Svio-Goth. *Jarle*-namnet gick i Sverje tillika med 14:de Seculum til ända.

(h) *Her-ser* af *Hår* (Exercitus) eller *Hårad* (Territorium) och *Ser*, *Sera*, *Sira*, et gammalt Götskt och Isländskt ord, som betyder *Herre* (v. Verel. ad Herv. p. [illegible] C. R. Berch de Baron. dign. ap. Svec. Upf. 1728.), hvaraf det Franska *Sire* är kommit. *Herse* war mäst Hertig och Grefve. v. Nordske Hird-Skra. c. 18. Här Kl. Olaf Tryggeson wille giöra Erling Skalgson til Jarl, [illegible] han, at hans Förfäder warit *Herser*, det wille ock han wara (Sturl. T. 1. c. 63.). I 13:de Seculo tycks *Herse*-namnet hafva gådt ut i Sverige. v. C. R. Berch. L. c.

(i) *Grefve* har samma ursprung som Jarl, af det gamla Tyska och Götska ordet *Graw*, *grå* (Canus, Senior) v. G. J. Vossius de vitiis Serm. L. 2. En *gråhårig* Hedersman bland folket.

(k) *Baron*, som eljest hos oss kallas *Fri-Herre*, menas wara kommit af det Græska ordet βαρύς (*gravis*, *fortis*, stark) v. Isld. L. 9. c. 4. Hirt. de bell. Alex. &c.), men ordet är än mindre främmande: det gamla Tyska och Götska *Barin*, *Barum*, betyder liksom det Spanska *Varon*,

Digitized by Google

De hade at säja öfver wissa Landsorter, som efter laglig eller Kungelig inrättning lägo under deras lydnad, hvaruti de i anseende til folket woro Enewåldige och i ansende til Öfverheten underdånige (*); Men denna wärdighet war ej annat, än et högt ämbete, och således i gamla tider icke ärfvelig, som hon sedermera blifvit. Framdeles skall derom mer berättas och om nogare författningar, som dermed giordes, sedan de Scandiska Riken kommit til mer stadga och mognad.

(*) Is. Perm. Olivecron. Diatribe de Dignit. Comit. Ups. 1706. it. C. R. Berch. Diss. de Baron. dignit. ap. Svec. Ups. A. 1728.

22. Det är sant, at från första tider hafva de Svenske Öfverdomare och Konungar warit Enewålds-Herrar (**); Men aldeles icke oinskränkte, utan Landsens Lagar fulkomligen undergifne (***); Det är, de hafva haft en ganska stor myndighet, tillika med sine Rådgifvare och Landsens Äldste, at wärkställa Lagen och hvad som ländt til Rikets nytta och försvar; men deremot bundna händer til at giöra ondt, så at för dem ej warit rådeligt, at upsättia sin wilja til Lag eller giöra den ringaste undersåte mot almän säkerhet förnår; Stundom hafva de wäl sådant tilbudit; Men sällan med lycka, som framdeles i Historien kommer til at omröras. De stego wäl genom arfsrätt efter fäder och fränder på thronen, hvarifrån ock icke Qvinliga könet war uteslutit (†); Men folket

(**) Tacit. de Svion. c. 44.
(***) v. supr. §. 18 Tacit. de Germ. c. 8. p. m. 42. cfr. J. Wild. Lags-Hist. p. 58.

(†) Tacit. de Siton. c. 45.

en wäpnad Man, en ypperlig Man, (v. LL. Ripuar. Tit. 58. §. 12. LL. Norv. Tit. Landsleye. c. 48. Eric. Ups. Hist. Sv. L. 3. p. 68. Chron. Svec. MS. ap. Loccen. Ant. S. G. L. 2. c. 11. cfr. Besold. de Com. & Baron. c. 4. §. 16.) det kommer af *Bardus* eller *Bärjas* (strida) eller *wärja* (försvara) liksom *Wäringar*, *Barangi*, *Baringi*, *Guaringi* &c. v. Ol. Cels. Monum. in Act. Lit. Svec. Ups. de Barangis.

ket förbehöll sig dock derwid sit fria wahl, hållandes sig likwäl inom gamla Konunga-ätten, hwilken trodde sig herstamma från Gudarne: Så at om en yngre Broder eller Slägting hade til Riksstyrelsen tienligare egenskaper, än en äldre, så blef han ock den samme förordragen (*). Detta Efterträdelse-Sätt hade följt med Svear och Göter alltifrån Gamla Scythiska bygden (**).

(*) cfr. J. Wild. Förh. p. m. 51.
(**) cfr. Herodot. L. 4. c. 5.

23. Et sådant med Arfsrätt blandadt wahl skiedde på almänt Ting (†), eller *Borgar-Ting* (***), en urti-

(***) cfr. Sturleſ. T. 2. p. 314.

(†) Med tiden, då Svea- och Göta-Riken stadgat sig under Upsala-Öfver-Konung, hölls altid Konunga-walet wid Mora-stenar på Mora-äng wid Mora-by ej långt från Upsala. Början dertil skall wara giord i K. Inges tid (v. Wexion. Descr. Sveo. & vit. Ing.). Dese stenar woro, som på en gammal Dom-Plats, efter wahnligheten tolf, med en stor rund högre sten midt uti. I sednare eller Påfviska tiden har man ristat i dese stenar: I en af dem en Konunga-bild med et Riks-åple i handen; I en annan K. Erics af Pomern åminnelse eller de orden: A. D. 1386. electus est in Regem Sveciæ in hoc loco Illustriſſ. Norvegiæ Dominus Ericus Pomeranus: Ofvanför står S. Erics hufvud med de orden: in nom. Patr. Fil. & Spir. Sancti & in honorem S. Erici: I en annan K. Carl Knutsons åminnelse eller A. D. 1448. d. 28. Junii electus est Nobilis Vir D:us Carolus Canuti miles natione Svecus in Regem Sveciæ: I en annan finnas runor uthuggne, hwarföre han menas wara ditflyttad från et annat ställe; men ingen af dem tycks wara äldre och märkwärdigare, än en, uti hwilken finnas uthuggne ärenne kronor, som Sveriges urgamla och enskylta wapen (v. J. Törner Diſſ. de Mora-ſten. Upſ. 1760.). Flere ställen i Scandien äro ock så bekanta som wahnliga för Konunga-wahl: til ex. *Tings-högarne* wid Lund i Skåne,

Digitized by Google

[illegible] Sammankomst til Konungens Borg eller Hof, hvilket strax wid den förre Konungens afgång sammanståndes af den, som imedlertid tagit styrelsen i händer. Aldste Drotten eller Lagmannen, som förde ordet, frågade då med hög röst alle de den församlade fylken, om dem behagade til Konung antaga den han då tillika dem föreställte, hvilken altid war en Konungs-Son af gamla Huset eller Yngues ätt, som herstammade från Asarne eller Gudarne. Sedan alle gifvit dertil sit samtycke (m), uplyftes den nye Konungen på de kringstående Lagmåns Axlar, at wisas för Folket (*). Derpå utgaf han första gången sin *Grud*, Ed eller försäkning, tagandes *Oden til borgen* (**), at han skulle hålla Landsens Lag och derunder freda och

(*) Scheff. Upf. Ant. c. 17. p. 341. J. Törner. Diss. de Morasten. 1700.

(**) Lund. ad LL. Westrogoth. p. 98.

af hvilka den förnämsta är *Lybers* eller *Lyd*-bergs (af *Lyd*, *Lid*, folk) *hög*, der Skånske Konungarne fordom wahldes. v. Diss. sub Kil. Stob. de Num. & Sigil. Lund. p. 21. &c. ap. Sv. Bring. Mon. Scan. P. 1. §. 6. in not.

(m) Uplands-Lagmannen hade första stämman; Sedan Svea-och Göta-Riken mer kommit til at sammanwäxa som en kropp under Upsala, så hölls med de följande denna ordning. 2:dra stämman i Konunga-walet war Södermanlands. 3. Östergötlands. 4. Olands och Gottlands. 5. Tiohårads och Smålands. 6. Westergötlands. 7. Wermelands. 8. Nerikes. 9. Westmanlands och Dalarnes. 10. Helsingelands och Norrlands. 11. Norre- och 12. Södre-Finlands. cfr. LL. K. B. c. 1. som utesluter Helsingelands, hvilket förmodeligen då hördt under Uplands; men efter rösterne borde wara tolf, så feltes då en. Kanskie, at det war Skånes och Blekingens den tid de med Sverige woro förknippade, då ock Halland räknades til Westergötland.

Digitized by Google

och hägna hvar och en underſåte (n). Emot en ſådan förſäkring tildömde honom Uplands eller förſte Lagmannen på hela Rikets wägnar *Upſala-Ode* (o) eller alt hvad Svea Thron egenteligen tilhörde i löſt och faſt och till Konungſligan Rätt, hvarpå hela Menigheten ſwor honom trohet och huldſkap.

24. Andra gången, ſom en ny utnämd Konung loſvade ſine underſåtare, at hålla deras Lagar, war wid hans Faders eller Företrädares begrafning, ſom efter tidens bruk på det koſteligaſte tillagades, dit han och bjöd alle Rikſens ypperſte: framför högſätet elſter thronen war ſatt en pall eller lägre ſåte, der han ſatte ſig ſom närmſte Arfvingen efter den döde: derpå inbars et ſtort inſkänkt Horn eller Dryckes-kåril, ſom kallades *Brage-Bågaren* (p), hvilken han upſtående emottog: han höll då et kort och myndigt tal, hvarmed han förſäkrade at ſkydda ſit folk, at hålla Landens Lag, at ſnarare öka än miſka ſit Rike, at hämna ſin Faders eller Företrädares död eller lidna ſkada och at giöra i ſin tid någon märkelig gerning, ſom länge och wida i werlden ſkulle ſpörjas (*). Derpå utdrack han *Brage-drycken* (q), til framfarne Hiältars

(*) Loccen. Antiq. Sv. Goth. L. 2. c. 1. J. Wilde. Föreber. p. m. 55.

(n) Sedermera i Påfviſka tiden blef Eden förändrad, ſom ſes af L. L. K. B. c. 4.

(o) *Öde* är det ſamma ſom *Odal*, ägendom. Upſala-öde war följdes Upſala-Konunga-Stols ägendom.

(p) Brage war Wältalighetens och Skaldekonſtens Gud, ſom med ſin Fru Idun gjorde Hiältars namn odödeliga (v. ſupr. c. 5. §. 12.); deraf har Brage-bägaren fått namn, hvilken åfven ſtundom dracks widde gamles Afgudа-offer. v. Sturl. T. 1. Häk. Adalſt. S. c. 16.

(q) Detta war miöd eller annan ſlags dryck, ſom man bryggt af ſåd eller annan frukt; *Brage* tyckes hafva

Digitized by Google

mes och i synnerhet den aflednes Minne, och satte sig dermed up i Högsätet, intagandes fäledes sin Företrädares plats (*).

25. Tredie försäkringen af en ny Konung til solket skiedde på hans *A-rikis-* (r) eller *Riks-gata* (**). Så kallades en Resa til häst, som han strax efter sit wahl wår skyldig til at göra *rättfylis om Rike sino* eller efter Solens lopp kring om hela landet. Sedan Svea- och Göta-Riken blifvit mer förknippade under Upsala-Öfverwälde, skickade Konungen bud til alle Lagmän i hvar och en Landsort med kunskap om sin resas början. Från Upsala red han med alle sine Drottar och Hofmän på stolte hästar och i präktig hårbonad (***) först södwärt ut och lät fätta sig öfver Mälaren til Strängnäs: derifrån red han genom Södermanland och öfver Kolmorden in i Östergötland; sedan genom Småland, Westergötland, Nerike, Westmanland och til Upland tilbaka (†): Wägar och Broar hade til hans ankomst på alla orter af Inbyggarne blifvit uplagade och stora Gästebud tilredde, stundom på almän, stundom på någon mäktig Enskylt persons kostnad (††). På gränsen af hvar landsort skulle Lagmannen och inbyggarne möta honom med

(*) Sturl. T. 1. Yngl. S. c. 40.

(**) D. Nehrm. Jurispr. Civ. c. 3. §. 18.

(***) Ol. Magn. H. Sv. L. 8. c. 27.

(†) LL. K. B. c. 6.

(††) Wästg. L. Jordab. c. 3.

ganska stor släktskap med ordet *Brygga*. En dryck, bryggad af såd, i synnerhet Hafra, kallas ännu på Turkiska och Tartariska *Braga*. (v. Strahlenb. Descr. Russ. p. 129. cfr. supr. c. 3. §. 9. in not.). Endera af desse, wår eller Österlänningarnes dryck, har gifvit den andre namn.

(r) *A-rikis-gata* will säja en wåg *kring om* eller *innom hela Riket*. Man har eljest kallat denna resa *Eriks-Gata* och trodt, at hon fådt namn af en Konung Erik, men utan grund. cfr. Verel. not. ad Herv. p. 102.

Digitized by Google

Grud och *Gislan*, det är: med mundtelig försäkran och med wisse Män, som sattes i pant, hvilket alt äfven gafs på Konungens sida: Almogen förnyade hos nom derpå sin wid första Wahl-Tinget aflagde Trohets-Ed och han giorde på sin sida det samma, swärjande *wid Oden, at han skulle sätta frid och grid* (grid eller säkerhet) *i detta land* (*), hvilken Ed sedan i Påfvedömet fick någon ändring (**). Kunde Konungen ej sielf komma til någon ort, som *Österland* (s), *Finland*, *Gottland* eller flera, så skickade han någon af sine Drottar eller sit Råd, som i Hans ställe bäde tog och gaf en sådan försäkran (***); Men försummade han sin *Riks-Gata* eller misswårdade de omständigheter, som dertil hörde, så kunde han derföre lätteligen råka i olägenhet (†).

(*) Lund. not. ad LL. Wester-G. p. 98.
(**) Loccen. Ant. S. G. L. 2. c. 1.
(***) L. L. K. B. c. 6. §. 2.
(†) Er. Ol. Hist. Sv de Ragw. Knaph. Olai Petri MS. p. 76. Loccen. Hist. Sv. Goth. L. 2. &c.

26. Således måste fordom en Svensk Konung trenne gånger förplikta sig hos sit folk, at hålla dess Lag helig och wårda dess trygghet, innan han kunde säjas fullkomligen hafva antagit Riksstyrelsen: Han hade dessutan ännu en Bom för sit Enewälde, som ej war af mindre styrka: Rådet eller Högste Domstolens tolf Drottar hade wäl af ålder egenteligen skiött Konungens ärender, liksom Lagmännen Almogens; men de woro ock måst Lagmän tillika, så at Rådet wärkeligen war et *Medel-Stånd*, som svarade både för Hufvud och kropp, både för Thronen och Riksens Almoge, eller liksom *Medlare* och *Löftesmän* emel-

(s) *Österland* war i äldsta tiderne *Estland*, Karelen och en del af Holmgårdska Riket: Sedan blef det bara Finland, så at Finske Lagmannen kallades fordom *Lagman* i *Österland*. v. Stiernhök, de Jure Sv. Vet. p. m. 18.

Digitized by Google

[illegible] Konung och Underlåtare (†): De borde [illegible] för begge wara ansvarige, at ej den enes makt gick [illegible] den andres gräns. Hos hela Menigheten woro älven från barndomen samma frihets grundsatser inplantade som hos de gamle Græker (t), så at fastån Konungens Enewälde i goda stadgars wärkställighet war omskränkt, så wiste dock den ringaste, at det ej kunde gå längre, än Lagen tillåt eller giöra hans lilla krets något förnär (*). Man måste likwäl tilstå, at de Svenske i alla tider högt aktat och älskat sin Öfverhet, hvilket wäl stundom gådt förlångt, i det de tilskrifvit sine Konungar både god och olyckelig åhrswäxt (**); men dock måst giort dem både nytta och heder. Lyckeligt folk, som ej begår annan Frihet, än at få lefva under sin Lag så trygt och orubbadt, at ingen Öfverhet med all sin makt förmår röra minsta del af des ägendom, fast mindre någons åhra och lif, utan Lag och Rätt! Det förfaller då ej genom trångtan til större wälde i et Sielfswäld, som är dödeligare, än sielfva Tråldomen. Lyckelig Konung, som ej för-

(†) cfr. J. Wild. Förber. p. m. 37. 38.

(*) cfr. Tacit. de Mor. Germ. c. 8. p. m. 42. Rembert. in Vit. Ansgar. c. 23. Adam. Brem. de Svec. p. 141. &c

(**) Sturl T. 1. Yngl. S. c. 47.

gåter

(t) Mårkeligt, at ehuru Eneväldig Alexander den Store war, så kände dock hans krigsmakt, at hon war fri och sielfrådig: När Alexander en gång wågade sit lif på jakt emot wildiur och ej kom så snart hem igen, som man wäntat, så giorde Macedoniska krigs-hären liksom en Riksdag, på hvilken blef beslutit, at efter den dagen skulle aldrig någon dess Konung gå til fots på jakt utan stort följe, emedan han war skapad för folkets skull, och at den åhran at dräpa willdiur, en stor Herre föga wärdig, woro alt för dyrt köpt med fahran af hans lif. Med denna Lag måste Alexander wid återkomsten låta sig nöja. v. Roll. H. A. T. 6. p. 524.

Digitized by Google

gåter, at han är giord för folkets skull, men icke folket för hans, som utan flathet är i alting mohn om Ordning, et Samfunds lif, som altid tål Sanningen af oförskråkte, förfarne och oweldige Rådgifvare, dem han wet urskilja, och som ej eftertraktar högre wälde, än at obehindrad få giöra sit Rike Sält! Han är Stor och Enewåldig i sine undersåtares hiärtan, hvilka med nöje bära hans åminnelse til deras efterkommande i otaliga leder.

8. Cap.

Digitized by Google

8. Cap.

I.

Jag will ej af en oinskränkt kärlek til Fäderneslandet sija, at de wittraste Folk i werlden fådt sina förnämsta wetenskaper från wåre gamle Scandianer, hwilket ej annat kunnat, ån falla otroligt för oweldiga ögon (*): Jag år tvertom öfvertygad, at wåre Fäder på långt når icke hunnit til den högd i witterhet, sin konster och snillebragder som Græker och Romare, oaktadt de folken erkändt Scytherne för sine äldste Läromästare (**); Men det hindrar icke, at ju de gamle Svear och Göter ägt ganska godt naturligt förstånd och förträffeliga lius i wissa mål, i synnerhet och framför allt en Sedolåra, grundad i de Himmelska Sanningar (***), som ej allena på intet sätt eftergifvit något Folks i werlden, utan ock långt mer hos dem blifvit utöfvad, likfom hos deras Fäder Scytherne, ån hos de för så mycken lärdom berömde Græker (†). De hafva således warit et folk, om icke af de wittraste och qvickaste, dock af de ärbaraste, tapraste och

De gamles wetenskaper.

(*) Bayle Nouvell. de la Republ. de Letr. A. 1685. p. m. 143. Leibnitz in disquis. de Germ. & Scand. orig. A. 1697. &c. &c.

(**) Herodot. L. 1. c. 57. Strab. L. 14. p. 661. Morhof. Unterricht von Teutschen Sprache und Poesie. c. 1. &c. cfr. Huj. Hist. c. 2. §. 1. in not.

(***) v. supr. c. 5. §. 2. 3. &c.

(†) cfr. Trog. Pomp. Justin. L. 2. c. 3. & Strab. L. 7. p. 300.

Digitized by Google

redeligaste från äldsta tider, som ock ej underlåtit at åga sina god. och åfven sinrika kunskaper (*).

(*) Jos. Scaliger de Emend. Temp. L. 2. Er. Benz. Coll. Hist. Patr MS. c. 1. §. 14.

2. Gamla Scythiska eller Celtiska Språket, som sträkt sig altifrån Caspiska och Svarta Hafven up til högsta Norden och öfver wåra Scandiska Öjar, är et af de äldsta i werlden, hvaraf Græskan och Latinen kunna anses, om icke för Döttrar, åtminstone för yngre Systrar af samma säng (a). Detta Moder-språk har i sit sköte burit Svenskan, Norrskan, Danskan, Tyskan (**), Holländskan, Engelskan och alt hvad som icke är Latin i Franskan (***), Italienskan och Spanskan (b). Alla dessa hafva ännu i tionde, ellofte och tolfte Seclerne warit fulkomligen lika och si äldeles det samma, at den, som talat det ena, har ock för-

Språket.

(**) J. G. Wachter. præf. ad Gloss. p. 10.

(***) Franc. Junius in dedic. Edit. Ulfil. & præf. ad Gloss. Goth. ap. Verel. ad Herv. in not. p. 8.

(a) Jag will ej just säja, at Græskan och Latinen äldeles kommit af Scythiskan eller Celtiskan, som man dock har skiäl til at tro (v. supr. §. 1. cfr. Franc. Jur. præf. ad Gloss. Goth. ap. Verel. ad Herv. in not. p. 8. & Pelloutier. Hist. de Celtes, Hag. 1740. &c. &c.); Men man kan upräkna några hundrade Græska ord, mäst af rotorden, som äldeles äro lika i liud och bemärkelse med wåra gamla Svenska och Gotska (v. Peringsch. annot. ad Cochl. Vit. Theoderici. Er. Benzel. Peric. Runic. &c. &c.): I Latinen finner man åfven en myckenhet Svenska ord: til ex. *Ager*, åker. *Angor*, ångest. *Cella*, kållare. *Fax*, fakla. *Fructus*, frukt. *Herus*, herre. *Hora*, uhr. *Linum*, lin. *Mola*, mölla. *Pellis*, fäll. *Piscis*, fisk. *Vallum*, wall. *Copula*, koppel. *Auris*, öra. *Catena*, kådia. *Corbis*, korg. *Longus*, lång. *Curius*, kort. *Rapere*, röfva, &c. &c. &c.

(b) Spanskan är likwäl mycket utblandad med Moriska ord, så at hon derutinnan är något skiljaktig från de andra.

Digitized by Google

förstådt det andra utan Tolk (c). Men jag wil enkannerligen nämna om den wackra del deraf, som är wår Gamla *Götska* eller *Svenska*: Man kan af språket mycket döma om et Folks art, kynne och tänkesätt: när et språk är groft och hårdt, så är måst folket så med, när det är fattigt på ord af höga och ädla betydelser, så tyks folket på lådana saker föga tänkt, när det antingen är sött och qvinligt eller stolt och hurtigt eller krypande, och nedrigt eller widlyftigt, tvungit och konstladt eller wigt, rent och naturligt, så gifver det gerna samma art hos folket tilkänna. De gamle Svenske woro fåtalige; men tungomålet war sinrikt och kärnfult, så at korta och fåå ord innehöllo mycken mening; hvilket syns af uråldriga minnes-märken och Runeskrifter; men särdeles af wåre gamle Lagar (*). Det war ock rikt både i högre och lägre ämnen, så at de ädlaste ting, Gudomligheter och Dygder, så wäl som de ringaste med lätthet kunde uttydas och Hiältar så wäl som Flickor finna tienliga ord. Deraf kan slutas, at folkeslaget warit Diupsinnigt, Alfwarsamt, Manligt, Dygdigt och Belefvadt (**).

(*) cfr. Loccen. Antiq. Sv. G. I, 2. c. 14.

(**) cfr. J. Wild. Förber. p. 316.

3. Skriffsätter har haft en renhet och enfaldighet (d), som beteknar des höga ålder (***). En bokstaf kallades en *Runa* (e) eller et *kännetekn* och desse de gam-

Runor.

(***) cfr. Verel. Rumograph. Scand. p. 7. it. Worm. Literat. Run. &c. &c.

(e) De Christne Lärare, som först predikade Evangelium i Scandinavien, woro Tyskar och Engländare; men wår Nordiska Menighet förstod dem ganska wäl utan Tolkar, hvilket i wår tid skulle wara omöjeligt.

(d) Märkeligt, at wåra *Runor* ej äro konstigare, än at de alla kunna finnas igen i Mercurii staf, sådan som den wanligen föreställes, (v. Rudb. Atlant. T. 1. p. 856.).

(e) *Runa* är egenteligen ej annat, än et *skår*, et *tekn* i tråd

gamle Göters eller Seve-boers stafvar hafva från [illegible]jan warit de samme som Grækernes äldste eller de Jeniske, hvilka ganska litet skilja från wåre, när de jämföras (*): äfvensom gamla Svenska och Græska Språken i några hundrade ord komma öfverens (**). Med Wodinerne (***) eller Scandiens äldste inwånare (†) hafva utan tvifvel *Runorne* intkommit från gamla Scythiska bygden, der Massageterne dem sedan länge brukat (††), och der ännu i sielfva de Tartariska ödemarker åtskilliga minningsmärken finnas ristade med klara och tydeliga Runor (†††). Hvad några föregifvit, at Runorne ej äro äldre, än Christendomen, är aldeles falskt (f); ty Hedendomen war ej ännu ändad, när Svenske Konungen med de förste Christne Lärare til Kejsaren skickade bref med Runor skrifne (*), och man finner åtskillige Runstenar sönderslagne och lagde til grundwalar i de äldste kyrkor eller sten, så at *Runa*, *rista*, *inskiära*, är alt det samma. En *utskuren* Galt heter ännu på gamla Westgötskan en *Råne* och af *skiärning* tycks *Runn*- eller *Rönn*-träd fått namn. Af *Runa* är också ordet *Röna*, *Ransaka*, försöka, utforska, och *Rön*, prof, försök. (v. Loccen. Ant. Sv. Goth. L. 2. c. 15.) J. G. Wachter in præf. ad Gloss. §. 44. säger, at alla wåra Runor och Runstenar äro Isländske och ej Svenske; men deruti röjer han någon okunnighet om de Nordiska folken: Islänningar, Norske och Danske äro med Svear och Göter i språk, wetenskaper och seder af ålder samma folk och ej olikare, än Saxer, Preusser, Franker &c. Dessutan woro Runor i Sverige långt förrän Island fick Inwånare, hvilka kommo från Scandien i början af 900-talet. v. Sturl. T. 1. p. 95. 2.

(f) De *helige Gudar* och den *mäktige Gamle* hafva först ristat Runor, säger Edda ap. Torf. Ser. R. Dan. p. 120. &c.

(*) Hickes. Thesaur. Septentr. Ie. Guil. Wotton in not. ad Hickes. Thesaur. cfr. Er. Benz. Jun. Peric. Run. Ups. 1724.

(**) v. supr. §. 2. in not. it. Worm. Fast. Dan. L. 1. c. 7. p. 23.

(***) cfr. Sheringh. de orig. Angl. c. 13. §. 5. Torf. Ser. Reg. Dan. L. 2. c. 4.

(†) v. supr. c. 3. §. 3. 14.

(††) Jac. Bonavent. Hephurn. ap. Er. Benz. Jun. Peric. Run. supr. cit. Guil. Nicolson diss. Philol. p. 13. Henr. Brenner. not. ad Ser. Princ. Iber. & Georg. p. 83.

(†††) v. supr. c. 2. §. 8. in not. cfr. P. J. Tab. v. Strahlenb. Chart. Oster Stora Tartar. ap. Er. Benz. Jun. Peric. Run. supr. cit.

(*) Rembert. Vit. S. Ansg. ap. Er. Benz. Coll. Hist. Patr. c. 1. §. 14.

ker (g), hvilket förmodeligen ej skiedt, om dessa Minnesmärken dem Christnom tilhört (*). På de äldsta mynt finner man ock runor med Anglo-Saxiske bokstäfver blandade. At *Ulfilas*, Göterhes Biskop i Mæsien och Thracien wid pass. A. C. 369, först påfunnit dessa Runor, är åfven så ogrundadt (**): Man wet wål, at denne Biskop skaffade sit folk nye bokstäfver; men han skapade dem ej allena af de Græske och Latinske, utan ock af wåra runor (h), och dessutan tiugulex til antalet, hvaremot wåra af ålder ej warit mer än sexton (i) och i en hel annan ordning, än de Ulfilanske.

(*) Er. Benzel. Coll. Hist. Patr. c. 1. §. 14.

(**) Verel. Runogr. S. p. 10. H. Er. Benz. L. c. c. 2. §. 16. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 15.

Gg 4 Wå-

(g) Som Upsala, Waksala och mångfaldiga flera. v. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 14.

(h) Ulfilanska Alphabetet war sådant: ᚨᛒᚴᚨᛖᚹ ᚺᛁᚴᚺᛁᛊᚨᛚᛗᚾᛟᛈᚢᚱᛊᛏᚢᚹᚺᛉᚹᚦᚷᛉ. cfr. Lib. Argent. in Biblioth. Ups. it. And. Söderman. diss. de Ulfila. Ups. 1700.

(i) Dessa äro wåra Runor: ᚠ (F.) ᚢ (U och V. wåre Fäder brukade ock at genomstinga enna Runa på detta sätt ᚢ och då betydde hon Y.) ᚦ (Th. denne bokstaf war infödd Götisk och är nu ej mer i bruk, utan hos Engländarne: Et genomstungit ᚦ. betydde D.) ᚨ ᚩ ᚪ ᚫ (O.) ᚱ ᚲ ᚳ (R.). ᚴ (K. och G. men egenteligen betydde et genomstungit ᚹ det samma som G.) ᚼ (H. eller Sh. eller Ch.) ᚾ ᛁ (N.) ᛁ (I.) ᛇ (A och Æ.) ᛋ (S.) ᛏ (T. och D.) ᛒ (B. och P.) ᛚ (L.). ᛘ ᛙ (M.) ᛦ (Au eller O.). Sådana woro nu de gamle Svears och Göters sexton Runor, som almänt brukades och woro tilfyllest för deras språk; men så

4. Wåra Runer brukades likſom Grækernes bok-ſtåfver

hade de ock dertil tre ſammanſatta Runor: ᛅᛚ (Al.) ᛗᛗ (MM.) och ᛏᛏ (T. T.) hvilka dock ſällan brukades, utan i råkning. Hvar och en Runa hade ej allenaſt ſit namn, utan ock ſit minnesſpråk, ſom få lydde: ᚠ kallades Frey eller Få, hvartill lades: Få frenda rogur. Det år: *Få eller ägendom dr Fränders trdta.* ᚢ hette Ur. Ur er werſte wåder: *Urwådret dr af alla wdrſt.* ᚦ Thor eller Thuſs. Thuſs kletta ibui: *Thusſarne bo i bdrgen.* ᚬ ᚮ Os eller Oden: Os leker i widi: *Kållan leker i hafvet*; eller Os i hwarje aa: *Os i hvar å.* ᚱ Reil. Reid heiſta Sprengur: *Ridande ſprdnger håſten.* ᚴ Kôn. Kôn i kôtte werſt: *Bålden dr wdrſt i kôttet.* ᚼ Hagel. Hagl er kalda korn: *Hagel dro kalla korn.* ᚾ Naud. Naud tungr koſtr: *Nôd dr tung koſt.* ᛁ Is. Is er Bro bredaſt: *Is dr bredaſte broen.* ᛅ Ar. Ar gunna gamman: *Åhrswdxt dr Bondens frögd.* ᛋ Sun. Sun Skya ſkiolldur: *Solen dr ſkyarnes Skåld.* ᛏ Tyr. Tyr enhändter As: *Tyr dr en Enbändt Gud.* (Edd. Isl. Mythol. 29. ſåger, at Fenris-Ulfven bet handen af Tyr. Man ſer ſåledes, at detta minnesſpråk år från Hedendomen.) ᛒ Biark. Biark Lunda Fågurd: *Biörken dr lundars fdgring.* ᛚ Laugur. Langur er Landa belti: *Lögern, Mdkaren* (eller ock *Hafvet*) *dr landets bdlte.* ᛘ Madur. Madur er Moldar auke: *Menniſkian dr mullens förökelſe.* ᛦ Aur. Aurmadur Tingſakur: *den rike har altid at giöra på Tinget.* De tre tillagda eller hopſatta Runor ᛅᛚ·ᛗᛗ·ᛏᛏ· kallades Aurlaugur, Twimadur och Belg-Thor. Om alt detta ſes Ve-

Digitized by Google

ståfver til tal i råkning (k), hvilkä ej gingo långre, än til nitton. Åfven brukades de, fårdeles i förſta Påfvedömet, til trulldom, hvilket nog bewiſar deras ålder; ty en tings miſsbruk ſkier aldrig förr än deſs bruk gådt förut (*): Som Troll-runor deltes de i åtſkilliga ſlag (l), i ſkadeliga, i wålgörande, i ſynwillande och flera (**); men ſådan galenſkap föll endaſt på dumt och widſkiepeligt folk. De, ſom riſtades på grafſtenar, kallades *Alf-runor* (m) och år til mårkandes, at ju åldre de åro, ju båttre åro de ſkrifne (***): från höger til wånſter finner man dem

(*) Verel. Runogr. S. p. 15.

(**) Verel. ad Herv. p. 98.

(***) Verel. Runogr. S. p. 21.

 wål

rel. Runogr. S. c. 7. §. 7. p. 25. 28. &c. Andr. Gudm. Lex. Island. &c. &c.

k) ᚠ var 1. ᚢ. 2. ᚦ. 3. ᚨ. ᚩ. 4. ᚱ. 5. ᚴ. 6. ᚼ. 7. ᚾ. 8. ᛁ. 9. ᛅ. 10. ᛋ. 11. ᛏ. 12. ᛒ. 13. ᛚ. 14. ᛘ. 15. ᛦ. 16. ᛧ. 17. ᛯ. 18. ᛫. 19. Derpå begynte man lågga ihop. til ex. ᚾᚾ. eller tvenne Tio war Tiugo, ᚾᚾᚠ. 21. ᚾᚾᚢ. 22. &c. &c. cfr. Verel. Runogr. S. p. 25. &c.

(l) Runorne delas wål öfver huſvud i 20 ſlag eller til 20 ſlags bruk; men Troll-Runorne giorde ſtörſta delen: de begyntes redan wid 17: de antalet och deltes i Eyſurunor, Hialm-runor och Speld-runor, ſom troddes giöra ondt, i Lin-runor, ſom woro wålgörande, i Knapprunor, Belg-runor, Stungu-runor, Sol-runor, Helmrunor och Stunſtungu-runor, ſom mentes förwilla ſynen, igenſkaffa hvad bortmiſt war och giöra hvarjehanda Under. &c. v. Verel. ad Herv. p. 98.

(m) *Alfrunor* tycks wara det ſamma ſom *Sten*-runor; ty ſten, bårg, hård jordmån, kallas än *Alf*, likſom Alwarden på Öland, hvaraf ock Alperne fådt namn &c. v. ſupr. c. 3. §. 16. in not.

Digitized by Google

wäl ſtundom hafva gådt (*); men dock mäſt från wänſter til höger. De ſexton uråldriga, ſom brukades i dageligt tal och ſkrifvande, kallades *Mål-runer* (**), hvaraf de gamle betiente ſig både til bref (n) ſins emellan och til andra anteckningar, dem de ſkrefvo på tråd (o), näfver, bark och ſkinn (***), likſom wi nu på papper. Wi hafve ånnu en eller annan bok med Runor ſkrifven (p) äfven ſedan förſta Chriſtna tiden (q), då deras ſkapnad ſmåningom ändrades och blan-

dades

(*) Verel. L. c. p. 20. cfr. C. Linnei Ölands-Beſkr. p. 122.

(**) Verel. L. c. p. 26. &c.

(***) Sax. Gram. L. 3. Gretla. c. 58. 61. ap. Renhielm in not. ad Torſt. Wik. p. 35. Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 7. p. 23.

(n) Renhielm in not. ad Torſt. p 35. anförer et gammalt Isländſkt kårleksbref efter den tidens ſkriffätt af ſådant innehåll: *Jag will hellre ſofva i dit ſköte, Jungfru, än i ga tre Indier med alla ſina rikedomar.*

(o) Tunna ſkifvor af *Bok*-tråd woro tienligaſt, at ſkära uti, och deraf har *bok*, (Liber) *böcker*, fådt namn (v. Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 7. p. 23.), likſom en *balk*, et ſkaldeqväde til de dödas åminnelſe (v. Rolfs Sag. p. 38.) eller et Capitel, af trä-*balk*, trä-ſtock, i hvilken Wiſan eller Lagen inſkars: Låro-*Spån* af *Spån*, tunt bräde, hvaruti ritades, och *Tal* (Numerus) eller *Tälja*, räkna, af *Tälja*, inſkiära i tråd eller karf-ſtock.

(p) Af böcker med Runor ſkrifne är ånnu Hialmars Saga öfrig, ſom än förwaras i Kongl. Antiquitets Archivo (v. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 14.). Denna blef i förra Seculo af en händelſe funnen af en Studerande i Upſala, wid namn *Halpap*, ſom uplade henne i en Diſputation: omſtändigheterne af detta fynd hafva bråkt åtſkillige, at twiſta på deſs riktighet; men wi lämne det opåtalt, ſå länge det ej ſtrider emot gamla Hiſtoriens ſanning.

(q) Et Fragmentum Runico-Papiſticum ſeu Soliloquium Deiparæ Virginis, med Runor ſkrifvit, uplagt med öfverſättning af Peringſchöld fil. i Stockholm 1721. och hopſatt af en Munk i Kung Olof Skott-Konungs tid, bewiſar likſom Hialmars Saga, at böcker warit ſkrifne

Digitized by Google

dades med Latinſke bokſtåfver (r). Wid Hedendomens ſlut eller i tionde och elfte Seclerne begynte Runorne at aflåggas i almänna eller Kungeliga ſkrifvelſer och Lagmans-domar, då Romerſke ſtylen i deras ſtälle införde (*), ſom ſyns af den tidens mynt (s): De Chriſtne Lärare woro dertil orſaken (t) af fruktan för trulldom och hedniſka låtſningar (u), i ſynnerhet S. Sigfrid, en Engländare, ſom framdeles ſkall berättas (**); men få blefvo dock Runorne i bruk hos menige Man, ſårdeles på Runſtenar och Runſtafvar, i några hundrade åhr derefter, och ännu i wår tid brukas de af Allmogen (***) långſt up i Dalarne (x).

(*) Örnhielm Hiſt. Eccl. L. 4. §. 2. 46. Georg. Horn. in præf. ad Boxhorn. Orig. Gall.

(**) Verel. Runogr. S. c. 4. Schroder. præfat. Lex. Lat. Scand. &c.

(***) Er. Benzel. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 14.

med Runor. v. Act. Lit. Sv. Upſ. Vol. 1. Deraf ſes ej allenaſt ſpråkets renhet den tiden, utan ock Runornes ſkapnad inemot deras ſlut.

(r) Et prof af denna blandning kan ännu ſes på en grafſten efter en wid namn Biörn på Botkyrke-kyrkogård wid paſs 2 mil från Stockholm.

(s) Man finner likwål, at mynt med Runor blifvit brukade intil ellofte och tolfte Seclerne. I Skåne har man funnit i jorden Danſke Konungen Sven Eſtridſons, ſom blifvit ſlagit i Lund. v. Act. Lit. Svec. Upſ.

(t) Ännu ſer man likwål en Funt eller Dop-ſten i Kareby kyrka i Bohus-Län, hvarpå tydeliga Runor ännu finnas. v. J. Odman. Deſcr. Bohus. p. 150. En dylik finns Sönderſlagen på Norums Kyrkogård. v. Id. p. 180.

(u) Det är ej underligt, at ſå få böcker åro funtne med Runor ſkrifne, ſedan de alla i början af Ettuſende-talet på Kungelig befallning blefvo upbrände, hvarmed man trodde giöra Gudi en tienſt. v. Georg. Horn. in præf. ad Boxhorn. Orig. Gall. ap. Er. Benz. Jun. Peric. Run. Upſ. 1724.

(x) Dalkarlarne bruka dem ännu til Bomärken och tekn

Stiernkonsten.

5. Stiernkonsten war en af de Gamle Scandieners fornämsta wetenskaper (*): Om hon fordom så högt stigit i *Babylon* för ortens belägenhet skull, det höga tornet och den stora slåtmarken *Sinjar* (**), hvad skulle hon då icke giöra i Norden, som från sina höga der under Planeternes Axel är en ännu lägligare åskådare af himmelens lopp, och der Solen (y) om sommaren nästan ej går ned (***), liksom hon om wintren kommer folket til at längta efter sin återkomst (z). Et Folk, som mäst lefde på watnet och seglade så wida omkring, war ock nödgadt, at giöra sig bekant med stiernorne, i synnerhet med Polen (a), som i alla

(*) O. Worm. Fast. Dan. L. 1. c. 10. p. 31.

(**) Roll. Hist. Anc. T. 2. p. 430.

(***) Er. Benzel. Coll. Hist. Patr. c. 1. §. 14.

på trän i skogen. De känna dem likså wäl, om icke bättre, som wåre nu brukelige bokstäfver, dem de kalla Signets bokstäfver. v. Er. Benz. Coll. Hist. Patr. c. 1. §. 14.

(y) At Solen midt om sommaren syns hela natten i Torne och Sveriges mäst Norra orter, är en altför bekant sak, til at omtala. Scandinavien har i tre månader de liusaste och wackraste sommarnätter i werlden. Wintrarne äro ock wackrare, än utlänningar mäst föreställa sig: en stiernklar Himmel, ren Luft, Månskien, Snö och Nordblos giöra så liusa nätter, at Babylonierne aldrig kunnat hafva bättre tilfälle, at betrakta stiernorne.

(z) Procopius (L. 2. de bell. Goth. in Murat. T. 1. P. 1. p. 287.) säjer, at de gamle Invånare på Thule (en del af Scandien) brukade åhrligen, wid slutet af deras långa winter-mörker, at låta några upstiga på höga berg och förkunna sig Solens återkomst wid pass tem dagar förån den på slätten märktes, hvilket giorde en almän glädie, så at frögde-fester anstältes, medan mörkret ännu warade; ty fast detta hände dem hvart åhr, tyktes de dock frukta, at Solen skulle ständigt blifva borta.

(a) Den stiernan i lilla Björnens ställning, kring hvilken

i alla tider warit de siöfarandes rättesnöre och som hvälfver sig öfver de Svenskes hufvuden, bland hvilka knapt et barn sins, som icke känner Norrstiernan. Wår Almoge har altid (*) och intil denna dag haft sina egna infödda namn på Stiernställningar, som *Karlewagnen* (b), *Frigge-råcken* (c), *Siuſtiernan* (d), *Korſet* (e), *Wintergatan* (f) och mångfaldiga flera (g).

(*) Ol. Magn. ap. Ol. Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 10. p. 31.

6. Mycken kunſkap hade de Gamle från förſta tider (**) om åhrstiders, månaders och dagars utmätning: Deras åhr, som hade ſit namn af *Ard* (h), *Årjande* eller plögning i jorden (***), likſom de Romares *Æra* (†), råknades efter wintrarne (††), som intogo deras måſta tid, ſå at *när de*, til exempel, *ſkulle ſäja Tre åhr*, ſade de *Tre wintrar*: åhret, som tog ſin begynnelſe på *Moder*-eller *Höke-natten* (†††) emellan alla de andra wända ſig, kallades af de Gamle *Polus*. v. Roll. Hiſt. Anc. T. 13. p. 153, det är den wi nu kalle Nordſtiernan.

Tideräkning.

(**) Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 8. p. 25.

(***) Verel. ad Herv. p. 53. c4.

(†) J. Wild. Förber. p. 93.

(††) cfr. Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 7. p. 16.

(†††) v. ſupr. c. 6. §. 6.

(b) Lilla Biörnens ſtiern-ſtällning kallar Almogen *Kærlewagnen* eller *Stor-wagnen* och ſtora Biörnens *Stor-rackin* eller ſtore hunden.

(c) Orion.

(d) Plejades.

(e) Korſet eller S. Bengts Kors år Cygnus.

(f) Via Lactea eller Galaxia.

(g) *Örvandels Tå. Thiaſſes ögon* (v. Edd. Iſl. Mythol. 53. 56.) och många flera, hvilkas namn åro förlorade, woro ſtiernors namn i diupaſte Hedendomen.

(h) *Ard*, Lat. Aratio. *Årja*, Lat. Arare, bewiſar likheten mellan mångfaldiga gamla Svenſka och Latinſka ord. v. ſupr. §. 3. in not. *Ard*, Aratio, är ockſå Modren til Latinſka ordet *Æra* eller Tideräkning. v. Wild. Förber. p. 93.

Digitized by Google

emellan den 11:te och 12:te December, delas i tvenne *Miſsåren*, *Midsåhr* eller half-åhr, efter de tvenne åhrliga Solſtånd, ſom kallades *Stadbragder* (*). halfåhret i tvenne *Mal*, *Mål* (i) eller fierdedels-åhr, och *målet* i tre månader (**). Från den ena nytändningen til den andra räknades åhrets tolf månader (***), af hvilka de trenne förſte, nemligen *Jule-månaden* (k), *Thorsmånaden* (l) och *Göje-månaden* (m), kallades egenteligen *Wintren*, faſtän Norden känner den åhrstiden i längre tid: Andra fierdedels-åhret, ſom beſtod af *Blide-månaden* (n), *Aſtar-månaden* (o).

(*) Verel. ad Herv. p. 53.

(**) Loccen. Antiq. Sv; Goth. c. 4. L. 1.

(***) A. C. I. i Mem. i Kongl. Maj:ts bref om Calend. förbätr. d. 30. Jan. 1739. cfr. Worm. Faſt. Dan. L. 1. c. 13.

(i) *Mål*, Tidemått (Intervallum) til ex. dager-*mål*, middags-*mål*, afton-*mål*, ſom inträffade på tiden til at äta, hvaraf år kommit at *mål*, *måltid*, nu endaſt tages i den bemärkelſen.

(k) Deſs namn år förut omtalt (c. 6. §. 6.). *Jule-månaden* kallades oekſå *Skåndags*-eller *Skånte-månaden*. (v. ibid.) Han intog mer än hälften af December och en del af Januari-månad.

(l) Kallad efter Guden Thor eller Solen (v. ſupr. c. 4. §. 3. c. 6. §. 6.), ſvarar emot Januarius och en del af Februarius. Eljeſt kallades han ock *Sol-månaden*. v. Worm. Faſt. Dan. c. 14. p. 48. hos Isländarne *Midwetra*-eller *Midwinters-månaden*.

(m) Februarius och en del af Mars, hette efter Gudinnan Göya (Jorden) och deſs offer (v. ſupr. c. 4. §. 3. c. 5. §. 10. c. 6. §. 7.). Deſsutan kallades han *Rhed-månaden*. (v. Worm. L. c.) och hos Isländarne *Föſtegångs-månaden*.

(n) Mars-månad och en del af April kallades *Blide-månad*, efter åhrstiden då begynte blifva *blidare*. v. M. Celſii Comput. Eccleſ. p. 111. Eljeſt hette han *Torre*- eller *Tyr-månaden* och *Torre-Tunglet*, af Guden *Tyr* (v. ſupr.

Digitized by Google

(o) och *Möje-månaden* (p) kallades *Waranden* (q) eller *Wåbren*. Det tredje, som innehöll *Midsom-*

mars-

c. 5. §. 12.), och hos Isländarne Jafndegra-eller *Jämndagers-månad*, efter dag och natt då blefvo lika långa.

(o) *Aſtar-månad* kallades April och en del af Maj af *Aſtar* (Venus), Aſtaroth, Aſtarte, himmelens Drotning &c. (v. ſupr. c. 5. §. 8.) Frygga, ſom uphfvade på den åhrstiden hela Naturen til kårlek, blom och fortplantning: Tyſkarne hafva än behållit detta namn och kalla honom *Oſter-månad*, hvaraf Påſke-helgen, ſom då plår infalla, heter hos dem *Oſtern*. I Scandiens ſödre orter hette han ock *Trimilki-månad*, medan *miölken* af Boſkapen då ſå mycket förökes. (cfr. Worm. Faſt. Dan. c. 14. p. 48.).

(p) Maj och en del af Juni-månad, af *Möya*, *Mö*, Virgo (v. Joh. T. Buræus ap. M. Celſ. Comput. Eccl. p. 112.), efter jorden då war fårdig til frön och fortplantning: Diod. Sic. L. 3. c. 59. ſåger, at Apollo (Solen) kår i Cybele (Jorden eller den *ſtora Modren*) flytte med henne den tiden til Norden. Majus hade ock hos de Romare namn af Maja eller *jorden*. Eljeſt kallades denna tid i hela otta eller tio weckor *Lida* (Worm. Faſt. Dan. L. c. Beda de rat. temp. c. 13.) antingen af *lida*, ſkynda, efter hon tyktes gå ſå fort, eller af Lå, *lugn*, medan ſtormar då ej beſvårade de ſiöfarande (M. Celſ. Comp. Eccl. p. 44.) eller ſom likaſt år, af *leding*, hårnad, ſiöröfveri, hvartil den åhrstiden war tienligaſt. Maj månad hette hos Isländarne *Fardaga*-månad, efter då war flyttnings-tiden.

(q) *War-and* af *wårda*, ſkiöta, ſå at *Wård-and* år den tid, då Landtmannen *wårdar* å nyo ſina Landt-ſyſlor: *And* betyder en granlaga *tid*, ſom behöfver påaktning: deraf år *Aning*, en kånſel hos ſig ſielf af något ſom ſkall hånda, och An-ſot, den ſiukdom, ſom man kånner på ſig ſkola blifva den ſidſte. And år ſåledes en wiſs mårkwärdig åhrstid, ſom *Hö-and*, *Sädes-and* &c. På ſomliga

mars-månaden (r) *Hö-månaden* (s) och *Skiörde-månaden* (t) hette *Sommaren*, och det fierde *Höften*, som begrep uti sig *Höst-månaden* (u), *Gors* (x) eller *Blotmånaden* (y) och *Wintermånaden* (z). Dagarne i

orter i Sverje kallades Wåhr *Låding*, antingen af *lådan*, som boskapen då släpper (v. Verel. ad Herv. p. 53.) eller af *leding*, hårnad, sjö-söfveri, som begyntes alltid om wåhren, warandes samma ord som ofvannämda Lida.

(r) Juni och en del af Juli-månad hade Midsommars-dagen midt uti sig: kallades eljest *Hawilt* (Worm. F. D. L. c.) eller *Bröllops-tiden*: v. J. Bur. ap. M. Celi. Comp. Eccl. p. 113. (sedan Helsingarne kråkt *Howilen* från d. 18. Maj til d. 29. Junii) hos Islåndarne har han hetat *Nattlöfse-månaden*.

(s) Julii och en del af Augusti-månad war rätta *Hö-anden*: kallas nu *Rötmånaden* liksom hos Islåndarne *Matke-månaden*.

(t) *Skiörd-anden*, då Såden inbärgas, inbegrep Augusti och en del af September månad, hos Islåndarne *Fleyana*- eller *Höands-månad*: I Scandien har han eljest hetat *Weide-månaden* (Worm. F. D. L. c.) af *Weide*, jakt.

(u) September och en del af October, då alt höstas in, som wuxit på jorden, kallades ock fordom Haleig- eller *Helig-månad* (Worm. F. Dan. L. c.), hos Islåndarne *Addrata-månad*.

(x) På slutet af October eller *Blot*-månaden menar man, at ett höst-offer blifvit instiftadt af Gor (v. supr. c. 4. §. 3.) och at månaden derefter fådt namn. v. J. Wilde. not. ad S. Puffend. Jnl. til Sv. Hist. c. 1. p. 28. 29.

(y) October och en del af November hade namn af *Blota*, slakta.

(z) November och en del af December giorde wintrens början och kallades *Winterfyllet* (Worm. L. c.), hos Islåndarne *Rydtrydar*-månad. Hos Almogen i Skåne och Dannemark åro månaderne sedermera så kallade:

Digitized by Google

ne i weckan, som alt ifrån werldenes Skapelse hos alla folkeslag warit Siu til antalet (*); och deras namn efter Gudarne åro för detta omrörde (**); Men de gamle Nordiske räknade ej tiden genom Dagar, utan alt ifrån Modernatten (a) genom Nätter (***), hvilket Englåndarne åfven brukat (b). I sex delar delte de sit dygn, i *Ottan* (c), *Dagwarden* (d), *Middagen*, *Midermålet* (e), *Notwarden* (f) och *Midnatten*: I sex åfvenwäl sin dag (†), nemligen *Dagmål*

(*) H. Grot. de Verit. Rel. Chr. L. 1. §. 16. cfr. Herodot. L. 2. Isidor. L. 5. c. 30. 35. Orph. in proleg. Scalig. ad Emend. Temp. &c.

(**) v. supr. c. 5. §. 10.

(***) Tacit. de Mor. Germ. c. 11. p. 70. Beda de rat. Temp. c. 13. Worm. Lexic. Dan. L. 1. c. 12. p. 36. 37.

(†) Verel. ad Hist. Gerr. & Rolf. p. 58.

Januar. *Glys-månad*. Febr. *Göye-månad*. Mart. *Thorr-månad*. Apr. *Fare-månad*. Maj. *Maj-månad*. Jun. *Skersommar*. Jul. *Orme-månad*. Aug. *Höst-månad*. Sept. *Fiske-månad*. Oct. *Sede-månad* (af säte, *sitta stilla*) eller *Rid-månad*. Nov. *Slakt-månad*. Dec. *Christ-månad*. v. Worm. L. c.

(a) Almogen brukar ännu, at säga *Nätter* i ställe för *Dagar*. til ex. *den Marknaden infaller ellofva nätter efter Michels-måsa*. Et lagligt ordesätt är ock hos oss, at säga, *inom natt och åtr*.

(b) ännu säja Englåndarne *fiorton nätter*, när de wilja säja *fiorton dagar*.

(c) Dygnets delning brukades både winter och sommar. *Ottan* war wid pass kl. 4. om morgonen; at stiga så bittida up til sina sysslor, kallades göra *Otta*. Den stunden hette ock *Ottermål*; derat är ock *Otte-sång*; förmodeligen är *Otta* kommit af *Otin*, *Odin* Gud, hvilkens tilbedjande och dyrkan folket räknade för sin första syssla om morgonen.

(d) Kl. 8 wid lag förmiddagen: kallas nu *frukost*: denna matstund heter ännu *dagward* hos en del af Almogen.

(e) *Mider*-eller *mellan*-mål war wid pass kl. 4 efter middagen och kallades åfven *Betesmåls-dags*, efter de, som gingo i styft arbete, då åfven fingo mat: nu kalle wi det *aftonward*.

(f) *Not*-eller *Natt-warden* (afton-måltiden) war wid pass kl. 8. om qvällen.

Digitized by Google

mål (g), *Hadag* (h), *Midmond* eller *Middag*, *Non* (i), *Mider-afton* (k) och *Nattmål* (l).

Runstafvar. 7. Til Calendarier hade de gamle Svenske sine *Runstafvar* (m), hvilka ännu kunna brukas med samma bequämlighet som Almanacker, gifvandes äfvenwäl Sol-cirkeln, Gyllene-talet och Söndags-Bokstafven tilkänna. De många Helgons tekn, som nu finnas på dem öfver märkelle-dagar, hafva brakt några at tro det Runstafvens ålder ej öfverskrider förste Christendomen; men den meningen är utan grund: Teknen blefwo ändrade af de förste Christne Höfdingar (*), som skaffade de gamla hedniska ur bruk (n), och altintil wåra tider hafva de blifvit förökte: Wi hafve gamla utländska bevis ifrån femhundra-talet, at wåra Runor då redan warit skurna i träd-käppar och bok-spån (**) och således, at wåre Run-stafvar i Nordens tiockaste

(*) Worm. Fast. Dan. L. 1. c. 9. p. 28, cfr. Id. c. 7. p. 16. & c 8. p. 25.

(**) Venant. Fortunat. ad Flav. L 7. Epigr. 18. ap. Jac. Muf. Reg per Ancherf. P. 2. Sect. 3. n:o 14.

(g) Dagens delning brukades allena om wåhren, sommaren och höilen. *Dagmål* eller *dagermål* war bittida om morgonen eller wid Solens upgång.

(h) *Ha-dag* eller *Hög-dager*, *halfgången middag*, war wid pass kl. 8. eller 9.

(i) *Non* brukas ännu i Engelska. Det war wid pass kl. 3. efter middagen.

(k) *Mider-afton* war kl. 6. wid lag eller i *Tuss-mörkret*.

(l) *Natt-mål*, når natten ingådt och alt war mörkt.

(m) De gamle inskuro sina Rune-Calender icke allenast i stafvar och käppar, hvarpå de stödde sig, utan i hvarjehanda bohagsting och äfven i sina stora Svårds-balgor af trä, på det de altid måtte hafva sin dageräkning med sig.

(n) Några Hedniska tekn hafva dock på Run-stafven blifvit qvara, til ex. *Hornen* wid Jule-tiden och på somlige wid samma tid et *Hiul*. &c.

Digitized by Google

kalte hedendom warit bekante i Italien genom Göter och Longobarder (o).

8. Räknekonsten war så mycket mer älskad i gamla Sverige som Nordiske Climaten tycks i synnerhet gynna och frambringa Mathematiska hufvuden (p); Wåre Dalkarlar, som wål måge räknas til stammen af Svenska folkeslaget, åro ännu i sit arbete så färdige i allehanda uträkningar af tal, mått och wikt, at man deröfver har orsak til förundran. Märkeligt är, at wåre Fäder altid räknat til *Tolf* med enkla tal (q) och icke uppehållit sig wid *Tio* eller der begynt de hopsatta Talen, som de Romare och andre; ty då skulle wårt *Ellofva* hetat *Etton* och wårt *Tolf Tutton*, liksom *Tretton*, *Fiorton* och de följande åro sammansatte af tal, som man lagt til *Tio*. Menige man giör ännu åtskillnad mellan et *Tusende* och et *StorTusende*, som betyder Tolf-hundrade (*). Detta Räknings-sätt är ännu i bruk hos Chineserne, som hållas för det skarpsinnigaste Folk i werlden. Räknekonsten. (*) Er. Benz. Coll. Hist. Patr. MS. c. 1. §. 14.

(o) Venantius Fortunatus (supra cit.), som lefde wid pass A. C. 560, skrifver så derom til Flavius, Enodii Bror: L. 7. Epigr. 18.

Barbara Fraxineis pingatur Runa *tabellis,*
Quodque Papyrus agit virgula plana valet. d. å.
Barbarerne (de Nordiske eller Göterne) *tekna sina RUNOR på bok spån och en tunn kåpp giör då samma gagn som papper.*

(p) Det är ej sällsynt i Sverige, at finna bland Almogen sådana ämnen, som utan at nånsin hafva lärt eller fådt ringaste grundsatser och blott af medfödt snille, giöra Uhr, stundom blott af trä, och arbeta ut ganska granlaga saker i Mechaniquen.

(q) En *tölft* (douzaine) är mycket brukelig i räkning:

Digitized by Google

Dikter och Gåtor.

9. Ganſka mycket brukade de gamle Scandiner, at uttyda ſin wishet, ſina grundlagar och minnes-reglor från ſlägte til ſlägte, genom Gåtor, Dikter och Liknelſer (*), hvilken witterhet är en af de åldſta i werlden, ſom ſes af ſielfva den Heliga Skrift (**): Wåra gamla Eddor och Volu-Spa, ſom för detta åro omrörde (***), kunna ſådant nogſamt bewiſa. Konungar och Höfdingar ſå wål i Norden ſom annorſtädes (r) täflade ſins emellan genom gåtor (†), hvaruti ſegren eller nederlaget erkändes för åfven ſå gällande ſom i fält (s). Med gåtor kunde ock ſå en brottſlig löſa ſig från ſtraff (††), likſom med ſkaldeqvåden (†††), hållt når man til perſonen hade något anſeende. Sanningen föreſtältes ofta genom dikter och liknelſer (*), ſåde-

(*) P. Reſen. præf. ad Edd. Isl. Sr. Benz. Coll. Hiſt. Patr. L. c.

(**) Judic. c. 9. v. 7. c. 14. v. 12.

(***) C. 5. §. 2. &c.

(†) Monum. Island. ap. Verel. ad Herv. p. 141.

(††) Verel. ad Herv. p. 138. v. ſupr. c. 7. §. 9. in not.

(†††) Sturl. Skaldaml in Edd. MS. p. 43 de Erp. Lut.

(*) Loccen. Ant. Sv. Goth. L. 2. c. 15. p. 113.

med trim tylftom arfvå, ſåger Helſinge-Lagen (c. 14. de Jud. territ.): med tre *tölfter* pilar.

(r) I Öſter-landen har ålderdomen ſatt högt wärde på gåtor: En Konung i Ethiopien ſkickade et Sändebud til Konung Amaſis i Egypten med frågan *om han kunde dricka ut hela hafvet*: kunde han det ej, ſå borde han affå honom et ſtycke land; men om han det kunde, ſå wille Konungen i Ethiopien det miſta. Bias, en wis Græk, war då hos K. Amaſis: han halp honom ſvara, at om Konungen i Ethiopien wille förſt ſtämma alle floder, ſom ſtundeligen ökte hafvet, och ſåledes laga, at han fick dricka det i ro, ſom det då war, ſå wille han det göra. v. Roll. Hiſt. Anc. T. 2. p. 622.

(s) K. Heidrik eller Alrik i Ridgötaland hade et ſkarpt krig med Geſter-Blinde, Konung i Götaland (Sax. Gr. L. 5. p. 90. ad Sax. p. 125.); men åntligen utmante han honom på Gåtor; Geſter-Blinde anropade Oden ſig til hielp och wann ſeger. v. Monum. Isl. ap. Verel. ad Herv. p. 141.

Digitized by Google

fördeles i granlaga mål och för Öfverhetens öron, når hon eljeſt hade warit farlig at framſäja (t).

10. Men i ſynnerhet woro *Skalder* eller Poëter ej allenaſt högt älſkade, utan ock, så omiſtelige, at näſtan ingen Konung eller mäktig Höfding i Norden kunde wara förutan ſin Skald (u): En ſådan war gemenligen en af de förnämſte Hofmän, ſom ſtändigt höll ſin Öfverhet ſällſkap: Hans infall tiente til nöje, hans råd och mandom til biſtånd: Öfver alla fördeles händelſer lät han ſtrax höra ſit *Skalde-qwäde* (x), eller *Sago-liud* (*) hvilket war lättare, at behålla i minnet, än obundit tal (**); men ſtundom inriſtades ſådana qwäden i träbalkar (***) för efterwerldens ſå mycket bättre underrättelſe, ſå at Skalderne ej allena warit Poëter, utan äfven Hiſtorie-ſkrifvare (y). *Skalder.*

(*) J. Wilde not. ad S. Puffend. Hiſt. Sv. c. 1. p. 14.

(**) Er. Benz, Coll. H. P. c. 1. §. 14.

(***) v. ſupr. §. 4. in not.

(t) Exempel derpå äro mångfaldiga; men et märkeligt ſer man i Sturl. Ol. Haralds S. når Emund, Wäſtgöte-Lagman, med en hop ſmå diktade Sagor för K. Olof Skott-Konung framſtälte ſine Landsmäns åſtundan til fred med Norige.

(u) Sturleſon i ſit Skaldatal (Edd. MS. p. 43.) upräknar öfver twåhundrade trettio Skalder i Sverige, Norige och Dannemark, efter hvilka man intil hans tid haft qwäden til råttelſe.

(x) Deſſa qwäden woro måſt på Sapphiſke wers-laget, ſådane ſom Horatius ofta brukat, hvilka woro bequämaſt at ſiunga. Efter wår tids ſmak finnas de nu i wåra Sagor alltför enfaldige och orimlige; men dertil äro olyckliga öfverſättningar måſta orſaken: I ſin tid kunna de hafva warit behagelige. I Poëſien brukade wåre Fäder, likſom Græker och Romare, aldrig Rim, hvilka ock äro förſt påfundne i Chriſtna tider (cfr. Deſpreaux l'Art Poëtique &c.).

Digitized by Google

(y), om hvilka sielfve de gamle Romare wetat säja, at de warit *det äldsta slaget af häfdeteknare* (z). Konungarne woro merendels så mohne om denna sina bedrifters odödlighet, at när de skulle hålla något fälttåg, satte de sine Skalder hos sig in i Sköldborgen bland tapraste manskapet eller i spetsen af krigshären, der det måst borde gälla, på det de måtte wara så mycket närmare witnen til alt hvad de i deras qwåden skulle afmåla (*). Öfver sina långa härfärder läto ock Höfdingär författa wisor (a), de förmante sine Söner til at läsa Skaldeqwåden, hvaraf de kunde uppmuntras til dygd (b) och efter måltids-stunderne eller då de wille wara lustige, läto de gerna sjunga för sig (c) om deras

(*) cfr. Ol. Sig. p. 195. ap. Verel. ad Herv. p. 178.

(y) Utom Skaldeqwådens hielp hade wåre förste häfdeteknare haft oförliknelig större svårighet, at leta sig fram. Wi hafve dem at tacka för det mästa som Isländske Auctorerne samlat. Af de Skalder, som gifvit oss största uplysningen, åro *Thiodoff kin frode* (Wise) eller *Hwinwerske* och *Eivind Skalda-spilder* (Skalders öfverwinnare). G. J. Leibniz in Epist. Nov. Lit. MB. A. 1669. p. 145. säger, at Islands sagorne ej åro stort at tro; men Sperling försvarar dem (ibid. p. 366.) och sätter dem öfver de Græska och Romerska.

(z) Tacit. de Germ. säger: *Scaldorum* antiquissimum Annalium genus &c.

(a) K. Harald Hardråde i Norige lät skrifva sexton wisor om sin stora härfärd til medelhafvet, Africa, Constantinopel och Svarthafvet (v. Fragm. in Antiq. Bartholini, hvilket han endast giorde efter sine Fäders och forne Konungars exempel. Dese Herrar hafva besinnat, at utom en Homerus är en Achilles snart glömd.

(b Sturleson berättar, at K. Sven i Norige på det sättet förmante sin Son och man har derpå åtskilliga exempel.

(c) Efter afton-måltiden gingo två Skalder fram för K.

Digitized by Google

deras eller deras Förfäders berömliga gerningar (*). Efter Brage, de gamle Göters wältalighets Gud (**), kallades eljest Skalderne *Brager*, som är lika med de gamle Gallers och Britanners *Barder* (***), hvilka liksom Skalderne hos oss höllos i nästa wördnads-steget in til Druiderne eller *Drottarne* (†). Om wåre Skalder är märkelige, at ju äldre de äro, ju klarare äro de och ju låttare kunna de begripas (††).

11. Wåra Scandiska Ojar och Holmar blefvo ej särdeles upbrukade i hedna tiden: Wåre fäder, som alt ifrån gamla Scythiska bygden ej mycket älskade, at dväljas på et ställe (†††), woro bättre Herdar, Fiskare och Jägare, än Åkermän (*), så at fastän något stycke land her och der upodlades (**), och med korn eller hafra (***) besäddes, kan jag dock icke räkna åkerbruket bland deras högsta wettenskaper. Med handtwärk ock slögder war det äfven så beskaffadt: Något järn (†) och koppar (††) kunde wäl uptagas och utarbetas til oundgängeligt behof (†††) och man kan ej neka, at ju Sverige i fielfva Hedendomen (*) haft sin Bärgslag (d), öfver hvilken

(*) cfr. Prisc. Hist. Goth. p. 51. it. Jornand. H. Goth. c. 4. §. 24. 25.
(**) v. supr. c. 5. §. 12.
(***) E. J. Biörner. præf. ad Ant. Hyperb.
(†) Rap. Thoyr. Hist. d'Anglat. L. 1. p. 10. cfr. Huj. Hist. c. 5. §. 1.
(††) Verel. ad Herv. p. 4.
Åkerbruk, Beskaps-skötsel, Handtwärk och Bärgvärk.
(†††) v. supr. c. 1. §. 4. c. 3. §. 11.
(*) Tacit. de Germ. c. 46. cfr. Id. c. 15.
(**) v. supr. c. 3. §. 9.
(***) Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 13.
(†) Tacit. de Germ. c. 43.
(††) C. Plin. L. 34. c. 1.
(†††) v. supr. c. 3. §. 10.
(*) Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 18.

Attila och söngo om hans segrar, säger Priscus: Hist. Goth. p. 51. och Jornandes (Hist. Goth. c. 14. 15.) säger, at Göterne söngo Skalde-qväden om Asarne eller deras Gudar: äfven (c. 4. 5.) at de för sina hufvud-åtter *Balder* och *Amaler* söngo wisor om deras Förfäders bedrifter och om *Beriks* och *Filmers* utfärd ur Scandien. cfr. E. J. Biörn. præf. ad Ant. Hyp.

(d) Man kunde från Sverige aflåta malm til främmande orter (v. supr. c. 3. §. 10. in not.) i fielfva Hedendomen, då äfven Garpebärgs *Heden-grufva* begynt brukas. v. L. Benzel. diss. de Re Metall. p. 10. K. Magni Smeks Privilegier för Fahlun A. 1347. säja, at Kopparbärgets

Digitized by Google

(*) Helf. L. Kon. B. 9. fl.

de gamle Konungar satte sine *Bårgvardir* (*), den til at wårda: Månge af Landsens ypperste hôllo sig ej för gode til, at liksom Patriarcherne wårda sin boskap och arbeta med sina hånder (**): Hvart och et hushåll tilwårkade wål ock af fållar, ull, hudar, lin och hampa (***) hvad til kläder och kropsens försvar mot åhrstidernes wålde nödvåndigast fordrades; men konsten i dylika mål steg ej sårdeles högt: ej heller brydde man sig sårdeles om, at kläda sig (†): Det war på långa siö-resor, som de gamle Svenske antingen genom handel eller wapn måst skaffade sig ågodelar och nyttige lösöron.

(**) Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 239.

(***) v. supr. c. 3. §. 7. & 9.

(†) Tacit. de Germ. c. 17. p. m. 100.

Handelen.

12. Handel och Siöfart på långwåga orter war mycket i deras smak: Om de med sit järn och koppar redan haft del i Tyrernes (e) och Carthaginensernes handel, som stråkt sig öfver alla haf (††) och utan tvifvel til deras Fåder Scytherne (†††), kan man wål ej

(††) Roll. Hist. Anc. T. 1. p. 214.

(†††) cfr. Bl. Joseph. contra Ap. L. 1. Strabo. L. 3. &c.

gamla Privilegier förkommit, hvilka utan tvifvel warit från Hedenhös: Salbergs och Fahluns grufvors diuphet witna åfven om deras höga ålder.

(e) Tyrerne, som woro et mycket handlande folk och den tidens Holländare, sågas hafva drifvit handel på Thule; v. Anton. Diogen. ap. Bayle. Nouvell. de la Republ. de Lettres 1685. p. 132. Sant år det, at wåra Scandiska orter aldrig nämnas så mycket af Græske Auctorerne efter Tyri förstöring som förut: wi hafve några Phæniciske ord i wårt språk (til ex. *Bal.* Scyth: *Vale*, Kung &c.) Wåra Runor hafva likhet med de Phæniciske bokståfver. Wåra blod-offer woro enahanda med Tyrernes. At brygga öhl och wåfva lin och hampa, war aldrig i de första tider bekant, utan i Tyro, i Egypten (v. Herodot.) och i Sverige. v. Schönstr. Jnl. MS. p. m. 29.

Digitized by Google

ej få aldeles förſäkra; men det är oförnekeligt, at de med Grækerne haft mycket at göra, ſärdeles medan alt hvad, ſom hörde til Kejſarne i Conſtantinopel, kallades Grækeland: Til den handelen hade gamla ſläktſkapen och förbindelſerne med Scytherne wid Svarthafvet och Dardanellerne förſt gifvit anledning: Grækerne köpte Salt af Scytherne wid Tauriſka Näſet (*) och denna wahra behöfde åfven wåre Scandianer från ſamma ſin gamla fäderne-ort, ſå at ſaken ej är ſvår at uträkna (**). De Götiſke utflyttningar til de örterne hade ock temmeligen banat wägen: I de äldre tider reſte man altid heremellan genom Ryſsland (f) til Svarthafvet och *Elkipalta* (***) eller Helleſpont måſt på ſmå fartyg (†), då watnet ſtod ſå högt öfver hela Norden; men ſedan ſiöar och ſtrömmar ſig minſkat och de mellanboende folk alt mer och mer blifvit främmande och Barbariſke, nödgades man ſegla ſtora ſiöleden genom Gibraltarſka Sundet (g) och Medelhafvet (††). Åtſkillige Grækelands-farare omtalas på wåre gamle Runſtenar (h), hvilka ej

(*) Conſtant. Porphyrogen. de Adminiſtr. Imp p. 112. it. Dio Chryſoſt. in Boryſthenit. p. 437. ap. Bay. in Act. Petropol. T. 9. p. 397.

(**) v. ſupr. c. 3. §. 7.

(***) Sturl. T. 2. p. 55. &c.

(†) v. ſupr. c. 3. §. 2.

(††) Adam. Brem. ed. Meſſ. p. 13. ap. Ol. Celſ. Monum. Sveo-G. in Act. Lit. Sv. Upſ.

(f) I Gotlands Lagen (eller poſt Leg. Gotl. p. 51.) lyda orden ſå: Dan tima war weyr oyſtra um Ryzaland ok Grikland fara til Jeruſalem: d. å. *Den tiden war wdgen öfter öfver Ryſsland och Grækeland, at fara til Jeruſalem.* Således har den wägen temmeligen länge blifvit brukad.

(g) Detta Sund kallade de gamle Scandianer *Nierva-ſund.* v. Sturl. T. 2. p. 56. &c.

(h) Sådane Runſtenar finnas många, til ex. allenaſt i Upland: i Urlunda-by i Tillinge-ſokn, I Eds-ſokn wid Ed-Stigen, wid Hanſtad i Spånga-ſokn, wid Löfſtad i Bålinge-ſokn, i Husby-Skådre-kyrkedörr, wid Tible i Wåſter-Ryd-ſokn, wid Fiunby i Årentuna-ſokn, i Angarns kyrkemur, i Wedyxe-by i Danmarks-ſokn, i Up-

Digitized by Google

allena der drifvit handel, utan tient Orientaliſke Kejſarne i fält, ſom framdeles ſkal berättas. De ſatte ſig der ſtandom ned och ſkaffade ſig ägendom: wäl kunde de ärfvas af ſine ſläktingar i Sverige; men icke kunde de ſielfve taga arf från denna ort til Grækeland (i). På denna grund bör ej underligt förefalla, at de gamle Svenſkes handel ſträckt ſig til Alexandrien i Egypten (*) hvilket ock beſtyrkes af de många Arabiſka mynt, ſom ſå ofta hos oſs finnas nedgrafne i jorden.

(*) Benjam. Jud. Fil. Jonæ Tudelenſis. Vera. Joh. J. Bircherod. in Arct. Alexandr. Hafn. 1685. ap. Henr. Benzel. Diſſ. de Alexandria Ægypti. §. 14. Upſ. 1711.

13. När wåre Fäder kunde drifva ſå långwåga handel, må man wäl tro, at de det giorde på närmare orter, ſom Ryſsland (**), Tyſkland (k), Italien (l). Frank-

(**) Herauds Sag. c. 4. p. 11. cfr. Ol. Sag. c. 16. p. 14.

ſala Domkyrka &c. (v. Ol. Celſ. Mon. Sveogoth. temp. ſuis reſtit. in Act. Lit. Svec. Upſ.) På deſſe läſer man, at *en reſte til Grækeland*, en annan *föll i krig hos Grækerne*, en annan *dog i Grækeland*, en annan *ſkaffade ägendom i Grækeland åt ſine arfvingar*, en annan *ſtyrde ſkieppet på Grækelands haf* &c. &c. Deſſe Grækelands-farare kallas på gamla ſpråket *Girk*- eller *Grik-fari*.

(i) Wår gamle Lag ſäger: *Ingſins mans arf taker then man i Girklandi ſitter*. v. Lund. Tamolx. c. 3. §. 3.

(k) I ottonde och nionde Seclerne war handelen på Tyſkland i full gång. cfr. Ol. Benzel. diſſ. de Sveon. commerc. Upſ. 1699. p. 87. S. Ansgarius, ſom i Norden predikade Evangelium, kom hit från Tyſkland på et *Köpmans-ſkiepp*. v. Rimbert. Vit. Ansgar. p. 44.

(l) Wåre Fäder beſökte gerna Italien, ſedan deras ſläktingar Göterne ſig der nedſatt: de kallade det landet ej allena *Romborga-land*, utan *Amlunga-land*, efter den Amaliſka Konunga-ſtammen, ſom der regerade, (v. Ol. Benzel. L. c. p. 135.) och äfven efter Longobarderne *Langbarda-land*, hvilket namn ſins på en Runſten wid Fittia by i Täby-ſokn i Upland &c.

Digitized by Google

Frankrike (m), Spanien (n), Engeland (o) och Nederland, det de måst kallade Frisland (p) och hvarest de i synnerhet höllo sig til en ort wid namn *Dorstrat* (*) eller *Dorstad*, som nu är *Batembourg* i Geldern (**) eller ock *Wiek* i Ytrechtska landet (q). Sielfve de Scandiske Wikingar, som altid lågo på siön, at skaffa sig byte (***), woro dock stundom så billige, at de låto Köpmans-skiepp fara i fred (†), så at Handelen wärkeligen war ej allena med ömhet och wördnad

(*) Rimbert. c. 14. §. 16. ap. Örnhielm breviar. Vit. S. Ansgar. ad An. 831. cfr. Er. Benzel. Coll. Hist. Patr. c. 3. §. 7.

(**) Le Pere Daniel. Hist. de France. T. 1. p. 319.

(***) v. supr. c. 4. §. 6. &c.

(†) Torst. Wikings S. p. 115.

(m) Frankrike war de gamle Scandianer mycket bekant under namn af *Walland* eller *Gualland* (Gallien): om deras krig der i landet skall framdeles talas; men de kommo ock dit som wänner (cfr. Messen. Scond. Ill. T. 1. de S. Seyboldo.); hvaraf det war en lämning i Påfvedömet, at Upsala-Domkyrka höll et Hus i Paris för Svenske studerande. v. M. Andr. Præpos. Ups. ap. Ol. Benzel. L. c. p. 122.

(n) Spanien skola de ofta besökt under namn af *Nistunga-land*. v. Ol. Benz. L. c. p. 129.

(o) Rodericus Toletan. test. Pontan. Hist. Dan. p. 792. säger, at Svenskan och Engelskan fordom warit aldeles samma språk, hvilket gifver et nära omgånge tilkänna. K. Olof Skot-Konung i Sverige skickade til K. Ethelred i Engeland efter Christne Lärare, *emedan handel då drefs mellan båda riken*, säger Laurentius Petri. Chron. Svet. M. S. p. 124. cfr. Hist. S. Sigfridi in Mon. Eccles. p. 2. 21. Locoen. in Vit. Olai Skotk. &c. Om Engelske handelen her i Sverige intyga äfven Wästgöt. Lag. ärfda B. c. 14. och Dale-Lag. P. 2. n. 26. cfr. Stiernhök præf. ad LL. Dal. och S. Botwid, en Svensk, hade til at beställa i Engeland A. 1110. v. Vastov. Vit. Aquil. p. 59.

(p) *Fläminga-land* eller Flandern war också her et brukeligt namn.

(q) Detta *Dorstad*, *Dwerstad* eller *Wiek* i Ytrecht hade

Digitized by Google

(*) cfr. Westg. L. 1. fl. 8. §. Ärfdab.

nad anſedd (*), utan ock lyckelig til at gifva landet ymnighet på alla deſs nödtorfter (**). Man kan ock til en ſtor del tilſkrifva Handelen den Chriſtna Lärans tidiga utſpridande i Norden, åtminſtone at hon der i ſå lång tid war bekant, innan hon almänt blef wedertagen (***). Guld, ſilfver och penningar til handelens idkande brukade wäl de gamle Svenſke, ſom de fådt på främmande orter och ſom de kallade *Liggande fä* (r); men icke af landſens egne ſtämplar förän i nionde eller tionde Seclerne (s), emedan Härnaden eller Siöröfveriet då förſt mer inſkränktes genom Chriſtna Läran och ſättet ſåledes förföll, at få ofta taga mynt från andre för ingenting.

(**) Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 229. Breviar. Vit. S. Anſgar. per Örnh. cum Lambec. ad A. 831. cfr. Rimbert. 24. 26. &c.

(***) v. ſupr. c. 6. §. 27. cfr. Er. Benzel. Coll. H. P. c. 3. §. 1.

14. In-

Nordiſke Konungar til lähns af Ludovico Pio och Carolo Craſſo. v. J. Wilde ad S. Puffend. c. 19. p. 326. cfr. Ad. Brem. c. 15. & Annal. Fuld. ad A. 850 & 57.

(r) *Fä* kallades all ſlags ägendom, emedan de äldſte Fäder ej annat ägde än ſit *fä*, *fänad* eller boſkap: ſåledes är ock *Pecunia* kommit af *Pecus*. *Fä*-Sioder eller den rike Sioder hade altid gerna ſine pungar fulle med penningar, utan tvifvel främmande mynt. v. Heraüds Sag. c. 4. &c.

(s) Åtminſtone är ännu icke äldre Svenſkt mynt funnit eller mig bekant. Konſten at mynta penningar hafve wi fådt från Engeland och Tyſkland; men de Länderne kunna ej heller ſå långt tilbaka räkna den wetenſkapen: det wet man wiſſt, at i Taciti tid woro inge andre penningar i Tyſkland, än dem man då och då kunde få från Rom, och i Cæſars tid brukades i Britanniſka öyarne litet präglad koppar och järn-ringar eller bläck, ſom wägdes emellan folket. v. Cæſar de Bell. Gall. L. 5. c. 12. Det är icke trehundrade åhr ſedan Päliſka Riket fick ſit egit mynt (cfr. Joh. Norn. diſſ. de Pecu-

Digitized by Google

14. Innom den tiden bytte man her i Sverige wahror mot wahror: då funnos wäl icke ſtora köpſtäder (*), utan hade i det ſtället hvar landsort ſin beſynnerlige marknads-plats, ſom kallades *Köping* (t), der Almogen ſamlades och dref ſin handel utan mynt (**); men ſå woro her likwäl i hedendomen åtſkilliga Städer, ſom befordrade handelen, faſt de mäſt tiente til Konunga-ſäten, offerſtällen och ſtore Tings-platſer. Sådane woro *Sigtuna* (u), Odens gamle bonings-plats (***), *Upſala* (x), ſom ſedan blef hela Sveriges huſvudſtad, och *Biörkö* (y) i Upland: *Streng-*

Handels-orter.

(*) Tacit. de Germ. c. 16. p. m. 97. 98.

(**) Ol. Petri. Chron. MS. p. 12. cfr. Tacit. L. c. c. 5. & Loccen. Antiq. Sveo-G. L. 2. c. 17.

(***) v. ſupr. c. 4. §. 17.

nia. Upſ. 1711.) och det Ryſka lår ej dermed gå ſå långt tilbaka.

(t) Sådane hafva många ſedermera blifvit Städer i Sverige, ſom Norköping, Sörköping, Nyköping, Lidköping, Falköping, Enköping: och ännu behälla åtſkilliga orter namn af *Köping*, ſom ej åro ſtäder.

(u) Sigtuna hette fordom *Sib-tun*, *Si-ton* eller *Siöſtad*. v. ſupr. c. 4. §. 17. Gamla Sigtuna har ej legat der det nya nu ligger, utan tvertöfver ſiön ej långt från Håtuna. (v. Er. Benzel. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 9.) Detta war det rätta gamla Biörkö. v. infra.

(x) Up-Sala will ſäja ſå mycket ſom den *öfra Siö-orten*, ty *Siala*, *Sala*, *Sdla*, *Sola*, är ej annat, än en ort belägen wid ſiön. (v. ſupr. c. 1. §. 4. in not.) Deraf hette fordom hela Roſlagen *Sia-land*. v. Sturl. T. 1. p. 477.

(y) Jag nämner her Biörkö bland ſtäderne, emedan åtſkillige lärde Män (Meſſen. Kranz. Grot. Puffend. Örnh. Ziegler. Hadorf. &c.) ſå welat hafva, faſt det egenteligen ej annat warit än en ſtor Kungs-gård, eller kanſkie en anläggning til ſtad, ſom aldrig kommit til fullbordan. Namnet *Birka* (Borg, Biarg, Biarkö) betyder *Handels-ort*, *Birke-lag*, Handels-lag och *Birke-karlar*, Köpmän (cfr. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 9.). Som

Digitized by Google

Strengnäs (z), et gammalt offerställe, der menigheten höll sin *Samting* (a) eller almänna möte i Göje-

Stad har aldrig något annat Birka warit til i Sverige, än Forn-Sigtuna, der Oden satte sig ned. v. J. Wild. Lags-Hist. p. 42. 43. cfr. Rimbert. in Vit. Ansg. 10. p. 44. Adam. Brem. H. E. L. 1. c. 50. 51. &c. Danske Historiographen Vellejus skall gifvit första anledningen til den irrade mening, at *Birka* warit en wiss ort, hvilket dock som et almant nama hörde alla städer til. Deraf kommer, at Adamus Bremensis än säger, at Birka ligger ej långt från Upsala (Hist. Eccl. L. 1. c. 50.), hvarmed han menar Sigtuna, och än, at det ligger ned i Göta-Rike (Descript. Dan. p. 136. 141.), hvarmed han kanskie menar Linköping eller Wisby. Det Biörkö, som man trodt hafva warit den förnämsta köpstad i Riket (cfr. diss. Ups. de Birka. & Messen. Sweogoth. ap. Tuneld in Geogr. p. 40.) och kunnat föra 12000. man i fält, skall först hafva blifvit anlagdt i K. Biörns tid (v. Gezel. Episc. Aboens.) eller i 10. Sec. och förstört A. 1065. (v. Er. Benz. Coll. H. P. L. c.), så at man åt en så stor Stad ej gifvit stort mer än 100 ähr. Det är wisst, at man ser qvarlefvor efter Biörkö i Adelsö-sokn och grundritningen fins i Gr. Dalbergs Svec. Ant. & Mod.; men at det warit en den rikaste handelsstad i Sverje (Mess. Sc. Ill. T. 1. p. 61.), hvilken likwäl ingen Historicus omtalar förån efter A. 800. (v. J. Mehmer Diss. de Birka. Ups. 1727.) det rimar sig icke. Anläggningen til stad har kunnat wara god, hälst som her eller på Adelsö hel säkert warit et stort Konungasäte altifrån diupaste Hedendomen intil sextonde Sec. (v. Tunelds Geogr. p. 40.; men det stora Birka har, som sagt är, ej annat warit, än Sigtuna.

(z) Man menar at Strengnäs fådt sit namn af *Stränga*, giöra löfte til Gudarne.

(a) Der hålles ännu *Samtings*-marknaden hvart åhr d. 1 Febr.

Digitized by Google

Göje, månad strax efter Disa-ting (*), och *Telje* (b) i Södermanland: *Westerås* (c) och *Köping* (**) i Westmanland, *Linköping* (d) och *Söderköping* (***) i Östergötland, *Lödese* (e) och *Skara*

(*) v. supr. c. 6. §. 7.

(**) J. G. Hallman. Köpings Min. Stockh. 1728 in Act. Lit. Sv. Upf.

(***) Laur. Paulin. Hiſt. Arct. L. 1. c. 18. M. Aſp. Hiſt. Oſtrog. 1647.

(b) Telje af *Tilja*, bro, ſom der warit då Saltſiön och Målaren der gådt ihop. (v. ſupr. c. 1. §. 11. in not.) Bör räknas för en mycket gammal ſtad. v. Ad. Brem. p. 145. ap. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 9.

(c) Efter all liknelſe år Weſterås en urgammal ſtad: Tacit. de German. ſåger, at *Aroſerne* bo bland *Lugomennerne*. d. å. *Aros*-eller Weſtra-*Aros-boarne* bland Lögermennerne wid *Lögern*, Målaren. v. ſup. c. 3. §. 15. cfr. Rudb. Atl. T. 1. p. 627. & L. Wicand. diſſ. de Aroſia. Upſ. 1720. Jornand. de R. Goth. c. 3. talar ock om *Arosbiranis*, Aros-boarne (Aros-Håradi, Kungs-ara); men alt detta lämnas derhån: nog at man i Weſterås funnit trenne gator eller ſtenläggningar under hvarannan, en alu mellan hvardera (v. L. Wicand. diſſ. de Aroſia nup. cit.), ſom wiſar huru grunden eller jorden der hela ſammen tiltagit, ſedan den blef bebodd. Namnet har denna ſtad af *Ar*, åå, ſiö, och *Os*; utlopp. Weſter-aros kallas det i anſeende til Öſteraros eller Upſala.

(d) Linköping af Lyong, Lidung, (folkets förſamling); v. ſupr. c. 4. §. 12. in not. En gammal Domplats och offerſtälle. cfr. Stiernhök. de J. Sv. V. L. 1. c. 2. & Loccen. in Lex. Jur. Sv. G. p. 49. 99. År en af de åldſta ſtåder i Sverige, ſåger Palmſchiöld in Collect. MS. ap. J. S. Ryding. diſſ. de Lincopia. Upſ. 1735. cfr. Meſſen. Spec. R. S. c. 20. Wexion. Deſcr. Svec. L. 7. c. 25. &c. Der finnes åfven ſom i Weſterås tre hvarf med gator under hvarandra. v. J. S. Ryding. diſſ. de Lincopia. nup. cit.

(e) *Lödeſe* (Ludoſia &c.) har warit en af de åldſta Handelsſtåder i Göta-Rike, om icke i hela Norden (v. Ol.

Digitized by Google

(f) i Westergötland, *Wiala*, som förr är omtalad (*), och *Kalmar* (g) i Småland, *Lund* (h) i Skåne och *Wisby* (i), en gammal ryktbar Siö-stad på Gotland.

(*) v. supr. c. 4. §. 14.

15. At

Rhyzel. Svio-Goth. munit. p. 125.). Jornand. de reb. Get. in Descr. Scand. talar om *Liothida*, som lär wara det samma. Sedan watnet så affallit i Norden, blefdenna stad liggandes högt up i landet; men K. Gustav 1. låt flytta henne 4 mil närmer åt hafvet A. 1545. och det är nu Göteborg.

(f) Skara är en mycket gammal stad, den Adamus Bremensis omtalar. de Sit. Dan. c. 216. och c. 236. der war i Hedendomen en stor Afguda-boning. v. supr. c. 6. §. 19.

(g) War wäl i äldsta tider, liksom Nyköping, allenast en hamn för Wikingar, hvarifrån ock wåre gamle Longobarder skola hafva giordt sin utflyttning (v. Joh. Magn. H. L. 8. Jon. Magni Synops. Hist. Univers. Wattrang in Theatr. Sv. Goth. p. 55. Messen. Sc. Ill. T. 1. p. 58. cfr. Paul. Warnefrid. de reb. g. Longobard. L. 1. c. 3.); men staden är ock mycket gammal, hvars utsprång ingen wet. v. And. Svebilius de Calmaria diss. Ups. 1717. Namnet tycks wara af *Kall*, Karl, och *Mar*, hamn, siöort, sidlänt strand, som will säja Karle-stranden eller Karle-hamnen, der folket eller Wikingarne samlade sig til utfärd. Det ligger i *Möre*, Moringia, som Paul. Warnefridi omtalar L. c. c. 7. 13.

(h) Lund är en urgammal stad, dit både Köpmän och de gamle Nordiske Wikingar samlat i Hedendomen guld och ägodelar. cfr. Adam. Bremens. de Sit. Dan. c. 212. Der bredevid wahldes de gamle Skånske Konungar på Lybers-hög. Der war ock deras förnämsta offerställe och Tingsplats. v. S. Bring. Monum. Scan. §. 6.

(i) Hat namn af byen *Wj*-strax bredewid. En urgammal Handels-stad altifrån den Pomerska staden Jumnetas el-

Digitized by Google

15. At wåre Fäder warit starke Siömän och ägt til så stor högd, som den tiden war möjeligt, de dertil hörande wetenskaper, som Skiepsbyggeriet och Styrmans-konsten, lär jag ej behöfva at wisa: Derom är för detta berättadt (*): Det kan man säja med wisshet, at detta Folkeslag, som från sina äldsta boningar hit kommit på watnet (**) och som från ålder ej mindre lefvat på wågorne, än på fasta landet (***), har förstådt Siömans-konsten förän de andre i Europa och äfven först brakt sielfva Engeland til at hålla sig ständig flotta (†). Dessutan woro Scandianerne så hemma uti det wåra Elementet, at knapt något mansbarn fans från torpare til Konunga-söner, som ej lärde sig at simma (††), så at de i siöslag kunde stinga sig til hafsbotnen och komma up igen, när de wille (k).

Siömans-konsten.

(*) c. 4. §. 9. 10. c. 8. §. 5.
(**) v. supr. c. 3. §. 2.
(***) v. supr. c. 3. §. 6.
(†) Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. T. 1. p. 305.
(††) Pomp. Mela L. 3. 3. Herodian. I. 8. Tacit. Hist. L. 5. 14.

16. Krigskonsten war i gamle Norden särdeles behagelig; Största Åhran inlades med udd och egg (†††) och at wara *Berserk* (l) eller en *Ofverdddig Kämpe*, war

Krigs-Konsten.
(†††) v. supr. c. 6. §. 3.

ler Winetas undergång (cfr. Holberg. Dansk. Hist. T. 1. p. 441.), hvilken timade i Caroli Magni tid. (v. Bangert. in not. ad Helmold. L. 1. c. 15.) Wisby-Siölagar äro af ålder så wördade i Norden som de Rhodiske i Grækeland. v. Er. Benzel. Coll. H. P. c. 1. §. 9. och war denna stad en ledamot af Hanseatiska förbundet. v. J. Wild. Lags-Hist. p. 80.

(k) Wåra Sagor och gamla Historier äro så upfylte med exempel derpå, så at ej är nödigt något af dem anföra. Denna nyttiga konst har först nyligen och i wåra tider uphört hos Almogen, bland hvilken månge gamle ännu minnas, at måst alle kunnat simma.

(l) Man har wål ment, at *Berserk* kommit af *Bar* (blott) och *Serk* (pantsar-skiorta), emedan desse oförwägne stridsmän ej brydt sig mycket om Försvars-wapn (v.

Digitized by Google

war en oförliknelig heder: Konungarnes förnämsta omsorg war derföre, at tänka på sit försvar och medel til at angripa andre (*), så at de Svenske efter den tidens sätt woro mycket mäktige på skiepp, folk, hästar och wapn (**). Ehuru alle i fred och hemma hos sig woro lika gode i en tid, då man ej wiste af Rang-ordning i sällskap, som mer skadar, än gagnar et fritt Samfund genom den innerliga lust hon inblåser dem kitsligom, at giöra en för ögonen glämande lycka, oftast med förtienstens och dygdens förtryck; så höls dock i fält mycken ordning och Soldaten i sträng aga, lydnad och wördnad för Konungen eller den han i sit ställe förordnat (***). När en ny Anförare blifvit utwald, upbögdes han på skiöldar och wisades för hela Hären (†). En Krigshär ställtes gerna, då det bar til slags, i en Trekant eller i skapnad af en pyramid (m) med spetsen mot Fiendens medelpunct (††) och en sådan Slaktordning, som endast bestod af Fotfolk, kallades et *Svinhufvud* (†††). Med Rytteriet war föga bevändt: Man slogs båst til fots (*) öfver hela Norden, der man mer kom fort med fartyg, än med hästar; Men så

(*) Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 1.
(**) Tacit. de Germ. & Svion. c. 35. ap. Grot. prol. ad Hist. Goth. & Loccen. L. c. Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 230.
(***) Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 230. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 5.
(†) Tacit. Hist. 4. 15. 4. & Cassiodor. L. 10. Var. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 25. p. 157.
(††) Tacit. de Germ. c. 6. p. m. 39. Agath. L. 2. Peringsch. Fragm. de Præl. Bravall. &c.
(†††) cfr. Veget. de Re mil. L. 3. 19. & Le Pere Daniel Hist. de France. T. 1. p. 126.
(*) Agath. L. 2. Herm. Hugo. de mil. Equ. Ant. & Nov. L. 1. 4.

infr. §. 19. in not.); men likare år, at ordet kommit af *Bardas*, *Berjas*, (strida, slås) och *Yrka* (öfva, bruka), så at *Bers-yrker* betyder en *Krigs-öfvare*, strids-idkare. v. Verel. not. ad Herv. &c.

(m) De Romare kallade denna Slakt-ordning *Cuneus* (Tacit. de Germ. c. 6. p. m. 39.). Le Pere Daniel (Hist. de France T. 1. p. 126 &c.) afbildar nogare et sådant *Tête de Porc*, i hvilken skapnad Franska Krigshären war stält i slaget mot Narses wid Casselin i Italien A.C. 555. K. Sigurd Ring i Sverige stälte på samma sätt sin här mot K. Harald Hildetan på Bråwalla-hed, som framdeles skall berättas.

Digitized by Google

få brukades dock något, som liknade wåra Dragoner, lätt folk, som snart war til häst och snart til fot (*): detta Rytteri war delt i flockar (**) på sidorne af Slaktordningen, der ock wissa fylken eller slakten gerna stälte sig från sielfva hären afskilde, at låta se sin tapperhet fram för andra (***). Då en drabning skulle begynnas, giorde hela hären wapnebrak och slog på sine sköldar (†) med et almänt *Härrop* och åkallan (††) af Odens namn (n). Tapperheten wisade sig då så mycket större, som at dö i fält höllo för säkraste wägen til de Sällas boningar i et annat lif (†††). Men om så hände, at någon ej giorde sin skyldighet eller wisade rädhåga, blef den dränkt efter slaget, om han räknades (*), och för en skräckelig skam räknades den, at låta taga från sig wapn, i synnerhet skölden (**): En sådan fick aldrig biwista de stora Afguda-offren eller äga witsord på Laga-Ting (***). Kring lägren giordes wagnborgar af all Trossen, den qvinnor och barn medföljde (†). De gamle hade wäl temmelig kunskap i Slaktordnings-konsten; men at wälja, som i wår tid, bequäma walplatser, locka fiendtliga hären til obequäm ställning, nyttia goda pass, draga ut et fältåg på tiden, at fienden må förtära sig, förwa-

(*) Tacit. de Germ. c. 6. p. m. 37. cfr. Cæsar. de bell. Gall. L. 1. c. 48.
(**) Tacit. l. c. p. m. 39.
(***) Fragm. de prel. Asvyall. Tacit. de Germ. c. 6. & 7. it. Ejusd. Hist. L. 4. 16.
(†) Görr. & Rolf. Sag. c. 24. ap. Loccen. Antiq. Sv. G. L. 3. c. 4. p. 191.
(††) cfr. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 230.
(†††) v. supr. c. 4. §. 23. c. 5. §. 3.
(*) Tacit. de Germ. c. 12. p. m. 76.
(**) Tacit. L. c. c. 6. p. 39. cfr. Cic. de Fin. 2. 30. de Epamin. it. LL. Sal. Tit. 33. c. 5.
(***) v. supr. c. 6 § 11. 9. 7. § 10.
(†) cfr. Cæsar de bell. Gall. L. 1. c. 51.

(n) At man ropat *Oden* wid slaktningars begynnelse, kan dömas af ordet *Jodut* eller *Jadut*, som ännu i Swenskan betyder et stort och dödsbådande anskri (vid. Jerem. 12. c. 6. v. it. 15. c. 10. v.): det är, liksom namnet *Oden*, förwändt af det Hebræiska *Jodaim* (*den alting förutseende*) v. supr. c. 5. §. 3. in not. De gamle Tyskar hade Afguden *Jodut* (Oden), säger Olaus Petri in Procem. Annot. Svet. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 4. Platt-Tyskarne säja ännu: *Ele röpt* Jodut: *han ropar öfverlindt.*

ra sina flyglar genom ortens beskaffenhet, at ej blifva omringad. och mer sådant (*) kan man ej fordra af dem: nog at de wisste bruka små krigsgrep och förfat; som framdeles skall berättas. ålderstigne Höfdingar plägade i slaktningar låta föra sig på dertil giorde wagnar (o), hvilket och på andra orter warit brukeligt (**).

(*) cfr. Roll. H. Anc. T. 2. p. 407.

(**) Roll. H. Anc. T. 5. p. 92.

17. De Svenske woro ganska mone om sina wapn (***) i en tid, då dylika saker med så stor svårighet tilwärkades, och i synnerhet om goda Swärd (†), dem de gerna tillade jemte wissa namn wissa öfvernaturliga egenskaper. Til at förwara sina wapn (p), höllo de förnämare wist folk eller Wapndragare, som sedermera kallades *Sventienare*, i början obekante och ståndom lifegne (††), hvilkom ej war tillåtit bära egna swärd (†††); men aldrig kommo de sielfve til Öfermöten, Ting eller andra Sammankomster, utan de woro wapnade (*). Denne sed har genom Göterne och de Nordiska folken sträkt sig öfver hela Europa och gådt så wida, at nu ingen der utom gemene Man kan wara rätt klädd, utan til at bära wärja, hvilket aldrig brukades hos de gamle Romare, ehuru store Segerwinnare de woro.

Wapnen.

(***) Tacit. L. c. c. 44.

(†) v. supr. c. 3. §. 20.

(††) Tacit. L. c. c. 44.

(†††) Bernegger. in quæst. polit. 127. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 172.

(*) Tacit. de Germ. c. 13. p. m. 72. it. c. 22. cfr. Sturl. T. 1. Ol. Harälds. S. c. 81. it. Upl. L. Kyrk. B. c. 23. 24. &c.

18. De mäst brukeliga wapnen woro *Swärd*, *Yx*, *Båga* och *Pilar*, *Hiälm*, *Sköld* och *Brynja* (**). *Swär-*

Skalle-wapn.

(**) cfr. L. I. Helsing. de Jud. dic. territ. c. 14.

(o) Den gamle K. Harald Hildetan åkte i en sådan wagn i Bråwalla-slag &c. v. Fragm. Bråvall. Peringsch.

(p) Tacit. de Mor. Germ. c. 44. säger, *at de Svenske läto giömma och förwara sina wapn under wakt, emedan de ej behöfde bära dem dageligen, hälst som hafvet kring flyter deras land, så at fiender ej så hastigt kunna öfverfalla dem.* cfr. Bernegg. not. ad Tacit. in qvæst. polit. 127. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2.

Digitized by Google

Svärden woro gemenligen korta, (*) och merendels litet krökta (**), hångandes i bälten öfver högra axlen (***). Dock woro långa och raka swärd (q) ej aldeles utur bruk (†), som kallades *Spader* (††), hvilket namn ännu icke ibland oss är förlvunnit (r). *Yxa* el. ler Geiri (s), som hon äfven fordom kallades (†††), war gemna dubbel eller tweeggad, så at hon skar på både sidor och hade antingen långt skaft som et spiut (*), i hvilken skapnad hon hette *Hallbard* (t), eller ock

(*) Tacit. de Germ. c. 6. & 43.

(**) Statius Achilleid. 2. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2.

(***) Sidon. de Goth. L. 4. ep. 20.

(†) cfr. Plutarch. in Mario de Cimbr. cfr. Roll. Hist. Ane. T. 8. p. 497.

(††) Veget. de re mil. L. 2. c. 15. cfr. Cluver. Germ. Ant. I. 1. c. 44.

(†††) Herv. S. c. 7.

(*) Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 177.

(q) Cimbrerne hade stora swärd i kriget mot Marius. iv. Plutarch. Af det slaget war ock Rolf Gåtrikssons Swärd (Rolf Sag.) och flere Kämpars i wåra gamla Sagor, åfven tweäggade, som wåra nu brukeliga wärjor.

(r) En *Spada* är nu en machine, at gräfva i jorden med, som är beslagen med et hwasst järn: samma uprinnelse har wårt *Spiut* (hasta) och et *Spet* eller en *Spets*. En gammal Jarl i Normandie, som ännu talade sine fäders språk, kallades Wilhelm Långe-*Spada*, emedan han brukade långt swärd, (v. Camden. Britan. ap. Loccen. Ant. S. G. L. 3. c. 2.) och wårja heter ännu på Italienska *Spada*.

(s) Alla Krigswapn hette wål *Geir*, *Geiri* (v. supr. c. 4. §. 1. in not. it. §. 23.), hvaraf *Ger*-manernes namn kommit och Fransoſernes *Guerre* (krig); men egenteligen förstods hermed enyx eller hand-gewär. (v. Loccen. L. c. p. 175.)

(t) Hall, Hold, betydde fordom Hof eller egenteligen en Kungelig Sal, och *Bardas*, slås, *Bardage*, slaktning, så at *Hallebard* war et krigs-gewär, som brukades af Konungars lifvakt eller Drabanter i dess egna rum (v. Loccen. L. c. p. 176.). Dessa slags wapn, *Långskaftade Barder* eller *Bardiſaner*, brukades mycket af *Longbarderne*, derföre de också däraf fådt namn. v. Krantz. Hist. Dan. L. 2. c. 21. Voss. de Vit. Serm. L.

Digitized by Google

ock ſtackot ſom en wanlig yx, då hon ej allenaſt lik-
ſom ſvärd ſtåndigt fördes i handen (*), utan ock bru-
kades på långt håll, at kaſtas (**): hon kallades då
Hand-Sax (***) och war et af de måſt brukeliga
wapnen til håſt (†). I ſkiutande med *Båge* woro de
gamle Scandianer likſom deras Fäder Scytherne myc-
ket förfarne (††): Pilar kallades *Arf* (u), *Vrf* eller
Aur (†††) och ſkulle en wäl utruſtad Soldat hafva
trettio ſex ſådane i ſit koger (*). *Båge*-ſkytter woro
icke Ryttare, utan Fotfolk (**), ſom ſå hårdt kunde
ſkiuta, at pilen oſta gick genom en ſköld (***). Man
brukade ockſå *Slungor*, at kaſta ſten med (†), och
förutan ofvannämda wapn åtſkilliga mindre almänna,
ſom *Spiut* och *Kaſt-Spiut*, utan yx på ändan, allenaſt
med en järnpigg (††), *Sax* (x), *Ryting* eller *Måker*
(†††), et ſlags dart, *Strids-hammar*, en hammår med
långt

(*) Scheffer. not. ad Hiſt. Gôtr. & Rolf. p. 122.
(**) Sidon. de Goth. L. 4. ep. 20. ap. Loccen. L. c.
(***) Snurl. Vit. S. Olai p. 300.
(†) Tacit. de Germ. c. 6. p. m. 33. Procop. Hiſt. Goth. L. 1. p. 214. ed. Grot.
(††) Tacit. in Germ. de Fen. ap. Loccen. L. c. Eric. Upſal. Hiſt. Svet L. 1. Sax. Gr. L. 5. p. 93.
(†††) Loccen. L. c. it. Lex. Jur. Sveo-G. Chron. S. Olai &c.
(*) Helſinge-L. Arfda-B. c. 14. &c.
(**) Tacit. de Germ. c. 6. p. 33. 34. Procop. Hiſt. Goth. L. 1. p. 214.
(***) Fragm. præl. Bravall. it. Joh. Magn. L. 8. c. 9.
(†) Tacit. L. c.
(††) Tacit. L. c.
(†††) Verel. ad Herv. p. 7.

2. c. 17. in voce Saxa. Stiernhielm in Lit. ad Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 177.

(u) *Arrow* åro ockſå pilar kallade i Engeland (v. Camden. Britan. p. 246. & Sommer. in not. ad Gloſſ. Teut. Lipſii) och *Yrfæ* alla ſlags wapn och åfven ägodelar (v. Freher. in not. ad Decalog. Vet. Lingu. Anglo-Sax.). Som wapnen fordom woro förnämſte ägendomen, ſå är ock alt det barnen få efter föråldrarne hos oſs kalladt *Arf*. v. Ol. Magn. rer. Septent. L. 8. c. 2.

(x) *Sax* war et litet hand-gevår: namnet bårs ån af wåra klipp-wårktyg. Somlige mena, at hela *Saxiſka* folke-ſlaget deraf fådt namn (J. J. Maſcov. Geſch. der Teutſch. L. 6. §. 2.), ſom ej år ſå olikt och kan wara ſkiedt alt-ifrån Scythiſka bygden; men ſå år ock möjeligt, at detta wapn blifvit kalladt efter folket, ſom det måſt brukat.

Digitized by Google

långt skaft (*) och *Hårspore* (**) eller *Klubba*, som stundom war beslagen med järn-taggar (y).

19. Til kroppens försvar brukades *Hiälm*, som dels war af läder (***), dels af järn (†) eller koppar (††) och stundom förgylt: *Sköld*, som i Norden gerna war liten och rund (†††), af bark, widjor (*) eller tiockt läder, stundom öfverdragen med järn eller koppar (**), eller ock för de mäktigare med runt guld eller silfver (***), och stundom målad utanpå med färgor efter behag (†); men mäst hel svart (††), at injaga fienden en falan (z): *Brynja* (a) eller *Pantsar-Skiorta* eller *Serk* (b) af wirkadt järn, som mäst brukades

(*) Loccen. L. c. p. 178.
(**) v. Supr. c. 4. §. 9. *Försvars-wapn.*
(***) Tacit. Germ. c. 6. cfr. Plutarch. in Mario.
(†) L. L. Helsing. de Jud. territ. c. 14.
(††) Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 180.
(†††) Tacit. Germ. c. 6. & 43.
(*) Cluver. Germ. Ant. L. 1. c. 44.
(**) Loccen. L. c.
(***) Hist. Gött. & Rolf. c. 9. p. 47.
(†) Sidon. de Goth. L. 4. ep. 20. cfr. Schurzfleis. de nob. insign. n. 57.
(††) Tacit. de Germ. c. 43.

(y) Desса slags spik-klubbor brukas ännu af wåre Dalkarlar.

(z) At se så mycket förfärligare ut i fält, färgade de gamle Scandianer ej allenast sköldarne, utan ock ansikten och händer, liksom de gamle Britanner. v. Tacit. de Germ. c. 43. it. c. 17.

(a) På skiämd Latin år *Brynja* kallad Brinno (v. Loccen. L. c. p. 181.). Vossius de vit. Serm. L. 2. c. 9. in voc. *Hälsberga*, och Becman in Origin. v. *Breno* förstå ej hvad *Brynia* betyder, når de tro, at det år en Hiälm med kam uppå. *Bryn* år den ytterste kanten på en ting, hvaraf år kommit *ögonbryn*, *wattnbryn*, *dagsbrynen* &c. och åfven at *bryna*, hvåssa. *Brynja* betyder således den ytterste betäckningen öfver kroppen. Detta war en Scythisk krigs-dräkt. v. Roll. H. Anc. T. 10. p. 31.

(b) *Serk* år et gammalt, men främmande ord, af *Sericum* (silketyg), hvaraf ock Indien år kallad *Serica* hos Geogr. Ravennaten och Africa af de gamle Svenske *Serkland* (v. Sturl. T. 1. c. 1. & Ejusd. Harald Hardr. S. c. 5.). Köpmän, som handla med silke och siden, kallas ock *Serr* eller *Seres* hos Usbeckerne, liksom et helt folkeslag bredewid Thracerne (v. Strahlenb. Descr. Russ. p. 9. &

Digitized by Google

kades af de förnämſte (*), at betäcka hela lifvet (c): *Hals-bärga*, en halsduk af järn och *Benbärga*, åfven en järndråkt öfver lår och ben (**) för dem, ſom hade råd dertil.

(*) cfr. Sil. Itul. L. 5. & Eccard ad L. L. Sal. p. 175.

(**) cfr. Renhielm. Torſt. Wik. S. p. 88. Eccard. ad L. L. Sal. L. c. & Joh. Strauch. diſſ. 3. c. 3. §. 4.

20. Konſten, at bygga, förſvara och intaga fäſtningar, war ganſka ringa i gamle Norden: af bårgstoppar giorde man ſlott (***) med grofve och oformlige ring-murar af gråſten, hvilka kallades *Drakar* eller *Ormar* (†), efter de ſlingade ſig omkring de inneboende, hvaraf den Sagan kommit bland gemene man, *at draken waktar ſkatten*: Konungars och Höfdingars Döttrar hade gerna i ſådana näſten ſine Jungfruburar, emedan de den tiden mycket woro utſtälta för oblyge Friare, ſom gemenligen brukade wåld och intogo fäſtningen, hvilket kallades *dräpa Ormen* (††): Stundom giördes ock Slotts-wallar af träwärk, ſom upfyltes med jord (†††), i hvilka trummor woro inbygde, at ſläcka den eld, ſom de belägrande deruppå ſatte (*): Man förſvarade ſina fäſtningar med *Wallſlungor* (d) och *Skott-eld* (**), med pilar, ſten och alt

Fäſtnings-konſten.

(***) cfr. Jornand. de Reb. Get. ap. A. O. Rhyzel. in præf. ad Svio-Goth. Munit.

(†) v. ſupr. c. 6. §. 19. in not.

(††) Herauds Sag. p. 67. &c.

(†††) Verel. not. ad Hiſt. Götr. p. 93.

(*) Hiſt. Götr. & Rolf. p. 137. &c.

(**) Götr. Hiſt. p. 123.

97.) Pantſar-ſkiortorne eller Brynjorne af järn behöllo ſedan ſamma namn, ſom det finare tyget och kallades *Serkar*, hvaraf man mente at *Bar-ſärkar* fådt namn, ifrige Kämpar, ſom i krigs-raſeriet *bare* och utan *ſärk* eller Brynja gingo på fienden (Verel. ad Götr. c. 28. it. ad Herv. c. 1.). Brynja eller *Serk* kallades ockſå fordom *Muſu* (v. LL. Helſing. de jud. Territ. c. 14.), åfven hos Tyſkarne (cfr. Faſt. Limpurg. p. 21.), hvaraf ännu ordet *myſſa* hos oſs är öfrigt.

(c) Utan på Brynjorne buro de gamle ſtundom *Ulfſkinnspelſar*. v. Sturl. T. 1. Har. Hårf. Sag. c. 9. p. 81. ex Dan. verſione.

(d) Walslaunguar (Murſlungor) ſåger Götriks-Saga (p. 123.) at Prinſeſſan Thorborg brukade på ſin Fäſtning

Digitized by Google

dt hvad som kunde skada dem, som innuder gingo eller på stegar upstego til storms, på hvilka man ock hålde siudande watn, bek och tiära (*). Belågringar woro måst på en eller annan sida af Fåstningen (e), der man upreste *Blidar* (f) eller *Bockar* (**), wårk af trå, med hvilka man skungade sten på de belågrade och åfven store bullersstenar, som krossade wallar och murar. Man upsatte ock emot wallwåggarne stora *Flakar* (***) eller timmersskiul, som liknade de gamle Romares (g), fast icke så fullkomliga, hvarunder

(*) Hist. Götr. L. c.

(**) Kon. Styr. p. 85. 86

(***) Verel. ad Hist. Götr. p. 121. cfr. Lips. 1. Polior. 7.

Ulleråker, hvarmed *skotteld* (Eld, som skôts) och sten kastades på fienden. Sådana woro i bruk hos de gamle Perser: Rhodierne funno sedan på, at kasta bly-lod. v. Roll. H. Anc. T. 2. p. 405. 406.

(e) En belågring war den tiden föga annat, ån en Bloquade: når man förstörde muren på ena sidan, så kunde den belågrade fritt slippa ut på den andra (v. Hist. Gôtr. & Rolf. p. 137 &c.).

(f) *Blidor* och *Bockar* woro det samma som de gamle Romares Catapultæ och Arietes. (v. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 179.) *Blydhe* kallas på gammal Tyska en Machine, hvarmed man skutit sten på Fåstningar. Uti Sylloge Nom. Dan. Pontani Hist. Dan. Adj. p. 799. kallas Catapulta *Blir*, hvarmed man slångt mindre stenar på de belågrade, och Balliста, en Machine, at kasta de större. v. Loccen. L. c.

(g) De gamle Romares *Skyllpaddor* (v. Roll. H. Anc. T. 11. p. 507.), Vineæ, Crates, Plutei &c. höptimrade skiul, hvarunder Soldaten kunde stå såker under den fiendtlige muren, woro ej obekante i Scandinavien. (v. Verel. ad Hist. Gôtr. p. 121. cfr. Lips. 1. Polior. 7.): Sådan war den Musculus, som Cæsar betiente sig af i belågringen för Marseille (Galerie de Charpente. Roll. L. c.).

Digitized by Google

Soldaten flod såker för eld och sten ofvanifrån, emedan han grof sig inunder eller igenom muren (*).

21. Det år ej underligt, at de gamle Scandianer hade til krigs-konsten så stor lust, når man besinnar, at Gudalåra (**), Lagar (***), Åhreminnen (†) och upfostran, liksom i gamla Sparta (††), tiente til at giöra folket stridsmanligt: Mödrarne woro sielfva Ammor åt sina barn (†††); men klemade ej med dem mer än Fäderne (h), så at upfostringen war snörrätt emot all wekhighet: från spädaste åldren hårdades kroppen i alla de öfningar, som nu skulle giöra mycken ryfning: Kalla watnet, snö, köld och rägn (*) giordes dem genom wanan mycket drägelige: Alle barnlekar woro blandade med lifsfara och gingo ut på kropsstyrka (**): Hel naken at skåmta med mord-gevär (***), at giöra halsbrytande språng, at klättra sig up för klippor, at doppa sig til siöbotnen (†), at brottas utan ömhet om armar och ben, åfven med oskiälige beslag, och at låra sig alla krops wigheter (††), war ungdomens förnämsta ro, så at ej war rart, at i fält se en yngling wara wuxen karl på fit femtonde åhr; Men derföre fick han icke i förtid wåxa från wördnaden för gam-

(*) Procop. Hist. Goth. L. 1. p. 198. ed. Groc. & L. 4. p. 438. &c. Veget. de re mil. c. 22. 23. Lips. de re mil. Rom. L. 2. dial. 2. 3. sp. Loccen. Ant. Sv. G. L. 3. c. 2. p. 180.

Upfostringen.

(**) v. supr. c. 4. §. 22. 23. it. c. 6. §. 3. &c.

(***) v. supr. c. 17. §. 11.

(†) v. supr. c. 6. §. 27.

(††) Rollin. Hist. Anc. T. 4. p. 462.

(†††) Tacit. de Germ. c. 20.

(*) cfr. Tacit. de Fennis. c. 46. Cæsar de Bell. Gall. L. 4. c. 1. it. L. 6. c. 21. Pompon. Mela. L. 3. c. 3.

(**) Tacit de Germ. c. 24.

(***) Tacit. L. c.

(†) v. supr. §. 15.

(††) cfr. Herauds S. p. 3 &c. Hialmt. & Olv. Sag. Sturl. T. 1. p. 311. 312. &c.

(h) Märkeligt, at Mödrarne hos alla Scythiska och Nordiska folk hade sådan lust, at se sina barn stridsmanliga: När i gamla Irland en qvinna fådt et piltebarn, satte hon den förtta mat, som hon gaf åt barnet, på sin Mans svärdsudd och stack den sakta in i den späda munnen, med önskan til Gudarne, at denne Son ej måtte dö utan i fält eller för wapn. v. Solin. c. 35. ap. Buchan. Hist. R. Scot. p. m. 87. Detta folk war af samma slag som de gamle Skottar, hvilka woro et med de gamle Tyskar och Svenske. v. Tacit. de Jul. Agric. Vit. ap. Buchan. Hist. R. Scot. p. m. 84.

Digitized by Google

gammalt folk (*): deſsutan höllſ han i et annat mål länge för barn; Luſten til könet fick ej inſteg hos honom förån lemmar och ſenor woro ſtadige (**). Goſſar och flickor blefvo ſå wahnde til at lefva menlöſt ihop hela tiden til en wiſs ålder (***), at de ſedan ej blefvo ſå beſvårade af de retelſer, ſom i wår tid mer befrämjas genom ſkienheliga hinder och falſk ärbarhet. Upfoſtringen war ock derutinnan förträffelig, at ingen åtſkilnad giordes mellan förnämare och ringare barn, ſå at en Konungs-Son och en Torpares fingo följas åt i lika öden och ſtallbroderſkap (†), til deſs Ämbeten dem åtſkilde: När den förnäme derigenom afhölls från högfärd eller et förgiftigt nöje, at ſe ſig wara öfver andre, ſå tilwäxte hos den ringare en wiſs ädelmodighet, ſom bibehöll tillika med kärleken för Öfverheten hela folkeſlagets Frihet.

(*) cfr. Pomp. Mela. L. 3. c. 3.

(**) Tacit. L. c. c. 20.

(***) Cæſ. de Bell. Gall. L. 6. c. 21. cfr. Herodot. L. 1. 2. & 4. de Maſſaget. &c.

(†) Tacit. L. c. cfr. Hiſt. Hæraud. & Boſ p. 3. 4. Torſten Wik. Sag. p. 114. &c. v. ſupr. c. 4. §. 8. in not.

22. Mycket woro Nordiſka folken begifne på *Fiſkande*, hvartil deras Siöleſverne gaf dem anledning; men de ålſkade ockſå *Weidi* (i) eller jakt (††), ſom giorde en ſtor del af deras liffs uppehälle, warande deruti ſå färdige, at faſtän några af dem icke hade råd til järn, utan i det ſtället brukade ben-beſlag på ſine pilar (†††); ſkaffade de ſig likwäl rundeligen wildt til kläder och föda (*). De funno ock deruti ſådan ro och woro ſå outtröttelige, at man undrat huru et Släkte, ſom eljeſt nog ålſkade ſömn och orklöshet, ſå mycket kunde möda ſig i ſkogen och hata hvilan

Jakt.

(††) Tacit. L. c. c. 15. p. m. 93.

(†††) Tacit. L. c. ap. Grot. prol. p. m. 56.

(*) cfr. Sturl. T. 1. in Ol. Har. c. 96. p. 519.

(i) Så kallades *Jakt* på gamla ſpråket; men i Tyſkan är detta ordet mer bibehållit; än i Svenſkan: Egenteligen betyder *Wed* det ſamma ſom *Skog*: *Hol-weden*, *Ti-weden* &c. är ſå mycket ſom *Hol-ſkogen*, *Ti-ſkogen* &c.; men i wår tid har ordet endaſt fäſt ſig wid ſönderhuggna träſtycken.

Digitized by Google

(*) Tacit. de Germ. c. 15. (**) Hiſt. Götr. & Rolf. p. 1. 2. &c cfr. L. L. Sal. T. 7. c. 1. 4:

(*). De måktigare brukade til ſin jakt både hundar, hökar och falkar (**), hvilkas injagande och tilwänjande ſåledes warit i Norden en gammal konſt.

23. Naturkunnigheten låg fordom ſå her ſom annorſtådes i ſtörſta mörker; men ſå war dock Läkarekonſten ej aldeles obekant, faſtän ſtörre delen af menigheten höll henne för trulldom: Hon idkades mäſt af Drottar och de förnämſte i landet (k), hvartil den konſtige Oden åfven bidrog med ſit efterdöme (***): Konungar och Höfdingar hafva ofta i gamla werlden, ej allenaſt i Norden utan annorſtådes, warit gode Läkare (†), ſå at hvad för detta år beråttadt om Mithridates (††), kan åfven ſåjas om Achilles, Alexander (†††) och flere. Man lår ock altid finna, at hwar och en ädel och nyttig wettenſkap, hvilken det hälſt wara må, år mycket lyckeligare i Kungeliga händer, än hos annat Folk, ſom hvarken förmår bringa den ſamma til ſå ſtor fulkomlighet eller ſtälla den i ſin rätte dag och heder eller giöra dermed ſå almän nytta. Lyckeligt det land, hvars Öfverhet älſkar och befrämjar wettenſkaper och fria konſter! der förſvinner alt Barbari: Alla moln i tankar och ſeder gifva rum åt de lius, ſom förnöja ſinnen, giöra lefvernet liufligt och öppna dem dödeligom ögonen til at mer och mer åhra ſin Skapare.

(***) v. ſupr. c. 4. §. 18.

(†) Roll. Hiſt. Anc. T. 2. p. 425. 426.

(††) v. ſupr. c. 2. §. 22.

(†††) Plutarch. in Alex. p. 668.

9. Cap.

(k) Weſtgöte Konungen Rolf Götrikſon låkte behändigt en af ſine ſårade Kämpar (v. Rolfs Sag.) och i gamla Hiälte-Sagor, ſom mäſt från Norden hafva ſin uprinnelſe, ſer man ſom oftaſt huru de kringfarande Riddare wetat ſårdeles bot för påkommande kropsbriſter: faſtän ſådant merendels år diktadt och utpråladt, ſå år dock anledningen i början tagen af ſanningen.

Digitized by Google

9. Cap.

1.

Egyptierne kallade fordom alle utlänningar, åfven Græker och Romare, *Barbarer* (*): Deſſe åter hårmade dem deruti, ſkuddande detta namn från ſig på andre, och i ſynnerhet hafva Nordiſka folken det måſt bära; men ſom invårtes goda egenſkaper, åhra, dygd och tapperhet dermed kunnat förlikas, ſå bör det ej lända dem på deras mull til wanheder: Man har måſt tilſtå, at de lyſt af goda ſeder (**), och Göterne berömmas mycket för mildhet och ſpakfärdighet (***), der de framfarit: Wänſkap och foſterbrödrelag woro i ſtor helighet hos de gamle Scandianer (†) och ingen kan betaga dem deras ordhållighet (††), öppenhiärtighet och redelighet (†††). Om ſådant år Barbariſkt, ſå wil jag hellre lefva bland Barbarer, än hos et belefvadt Folk, der höflighet och miſstroende, åhrebetygelſer och falſkhet, åro alt det ſamma, der wänſkaps-förbund knytas och uplöſas af egennytta, der löften och förſäkringar wridas til ſkada och begabberi för den, ſom deruppå litit, der lönſk-

De gamles Seder.

(*) Rollin. Hiſt. Anc. T. 1. p. 46.

(**) Tacit. de Germ. c. 19. p. m. 122.

(***) cfr. Oroſ. L. 7. c. 39. Iſid. Chron. Goth. in Hiſp. Claudian. in Honor. v. 111. 112. Paul. Warnefr. Hiſt. Miſc. L. 15. Grot. prol. p. 31. &c.

(†) v. ſupr. c. 4. §. 8. &c.

(††) Renhielm ad Torſt. Wik. p. 115. Guil. Pictavienſ. de Svec. f. 40.

(†††) Tacit. de Germ. c. 22.

Digitized by Google

lönfkhet täknas för konft at tiga och lift för et klokt uptörande. De gamle Svenfke åro defsutan berömde för en befynnerlig wänlighet emot främmande (†). De hafva warit få gode Gäftgifvare, at de täflat fins emellan, hvem fom bäft förmådt undfägna en refande, och utmätt hans tid, når de den fådt weta, hure länge han kunnat wiftas hos hvardera af deras wänner (*).

(†) cfr. Tacit. L. c. 21.

(*) Ad. Brem. de Sit. Den. &c. c. 229. cfr. L. L. Kon. B. c. 24.

(**) v. fupr. c. 2. §. 4.

Omgången.

2. Deras gamla Scythifka frihet (**) öfvergick dem icke i deras omgången, der de alle woro lika gode: De tålte inga utwärtes heders-fkilnader eller, at den ene utom Ämbetet fkulle taga förträde för den andre: Det war allena Ålderdomen (***) och folk af fårdeles förtienft, fom fram för andre wördades: Höghörighet och Kungelig Blod kom wäl i betraktan wid deras Konunga-wahl (†); men war frågan om Anförare och Höge Ämbets-män, då anfägs intet annat, än dygd och fkickelighet (††): De wifte ej hvad det war, at kafta fig fom Perferne och andre Öfterländningar ned til jorden för fin Öfverhet: De höllo det likfom Grækerne (†††) för fkam (a) och en Bonde talade med fin Konung fom med en fin wän eller fom en Son med fin Fader. De wördade ock ganfka mycket fine Fäder, äfven efter deras död, få at bland dem war en behagelig wana, at upräkna fina *Langfädgar*, ättelåggar eller fläkt-regifter i många leder (b).

(***) v. fupr. c. 8. §. 2. cfr. c. 7. §. 21. in not. ad Jarl.

(†) v. fupr. c. 7. §. 22.

(††) Tacit. de Germ. c. 8.

(†††) Roll. Hift. Anc. T. 2. p. 469.

3. Fol.

(a) De gamle Göter tordes ock, likfom Grækerne, fätta fig ned i förnämare folks närwaro: det tordes icke de gamle Perfer: Alexander den Store fielf tog det i akt, når han talade med Darii Moder eller giorde henne befök, få at han icke fatte fig ned i hennes närwaro, faftän hon war hans fånge. v. Roll. H. Anc. T. 6. p. 426.

(b) På Island och alla de Nordiska orter, fom ligga få af-

Digitized by Google

3. Folkeſlaget war i almänhet ej allena modigt och tappert, utan ock til wäxten ſtort och ſtark-lemmadt (*): Wåra Sagor äro upfylte med de gamles krope-ſtyrka, hwilken wäl ganſka mycket är upprålad med tilſatſer; men dock icke otroligare, än hwad Grækerne berättat om den Crotoniſke Milo (**) och flere: Det war ej ſå owanligt, at et enfaldigt, måttefligt och tarfligt lefverne ſkaffade til werlden ſtarke och reſlige kroppar, ſom efterwerlden gifvit namn af *jättar* (***) och ſom hon nu ſkulle anſe med förundran. Sant är det, at de gamle Scandianer warit et ſtyft, groft och hårdt Folk, ſom ſkydt hwarken eld eller watn, ſom trotſat alla lifsfarligheter och ſom giordt en lek af ſielfwa döden (†); men derhos woro de ock mycket begifne på Sömn och lättia (††), hwartil Climaten bidragit; ty i Norden är alting tyngre, än på andra orter (c): De iddes icke ſtort arbeta: De tyk-

Krops-ſkapnad.

(*) Tacit. de Germ. c. 4. p. 24. Plin. Hiſt. Nat. L. 2. c. 78. Quintil. declam. præmiſſæ. Bernegg. quæſt. in Tacit. 42. Joh. Bapt. Porta Phyſiogn. L. 1. c. 10. cfr. Claver. L. 1. c. 14. Conring. de hab. corp. Germ. conſt. p. 11. 12. &c.

(**) Roll. H. Anc. T. 3. p. 514.

(***) v. ſupra c. 3. §. 26. in not.

(†) Lucan. Pharſ. L. 1. Silius. & Pomp. Mela ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 1. c. 1. p. 9. cfr. Sturl. T. 1. p. 255. Ol. Trygg. S. c. 44. 45. 46.

(††) Tacit. de Germ. c. 4. & c. 22.

ſides, at de ej blandat ſig mycket med den öfriga werlden, är detta ännu mycket brukeligt: Man läſer på en gammal runſten i Helſingeland wid Malſtad i Rogſtad-ſokn, at en *Fromund lätit upreſa ſtenen efter Vitulf Briſa-Son, Briſe war Lina ſon, Lini war Unos Son, Uno war Fakes Son och Faki Aſa-Thurs eller Thors Son, en åtlyg af Gudarne.* v. O. Flodman. Oread. Helſing. diſſ. Upſ. 1710.

(c) Is. Newton och A. Celſius (v. Svenſka Wottenſk. Academ. Handling. 1744. 1. quart.) hafva anmärkt, at alting är tyngre wid Polerne och lättare mot Linien, för den Centrifugiſka kraften ſkull och jordklotets röreſſe, der det giör ſin längſte cirkel: allenaſt mellan Sverige och Engeland är den åtſkilnad, at om man wäger i Stockholm 10000 ſk:pd järn och ſkickar til London, ſå blifver det ej mer, når det kommer dit och wäges med ſamma wåg, än jämt 10000 ſk:pd. Luften är ſå-

Digitized by Google

te wara lärare, at tagit med wåld hwilcb de behöfde (*). Skarpa blå ögon, hwitledt ansikte och lösa hår (**) hade mäst hela folkeslaget och ju mer hårets fär-dom hade guld-färg, ju mer woro de en Gåttisk Skönhet (d). At raka och klippa sig, war icke mycket i bruk (***). De Svenske höllo för hederligt, at hafva långa hår och stora skiägg, som skylte hela bröstet (†); men få hafva dock ärkilliga deras utrikes slägtingar brukat före hakan (††), med *graner* och *bårar* (e) eller små skiägg öfver munnen, och hela nacken upburidne (†††).

(*) cfr. Tacit. L. c. c. 14. & 15.
(**) Tacit. de Germ. c. 4. p. 23. cfr. Virgil. Georgic. prob. Sect. 14. 8. Juvenal. Sat. 13. Lucan. Pharsal. L. 10.
(***) cfr. Ovid. de Remed. L. 1. it. Trist. L. 3. eleg. 7. Claudian. de Goth. ap Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 2. n. 2. in Jornand. de reb. Get. ap. Loccen. L. c. p. 10. Sidonius L. 4. epist. 19. fin.
(†) cfr. Sturl. Hist. p. 495. Lucan. Antiq. Sv. G. L. 1. c. 2. p. 9.
(††) Isidor. L. 19. Etymol. c. 27.
(†††) Tacit. de Svev. c. 38.

ledes i Stockholm 6. Tiotusende-delar tyngre, än i London.

(d) Menniskiors tycken rätta sig gerna efter Climatet: I Norden hafva de hvitledte warit wackrast, i Africa finnas svarta och blacka Skönheter; de gamle Meder trödde sig underhielpa naturen i den de färgade ögonbrynerne hel svarta som stora bågar (Roll. H. A. T. 2. p. 142.). Ögonlocken giorde de hel röda med en färg (Stibium), som drog dem ihop, at ögonen syntes hel stora, hvilket war en skiönhet i Österlanden (Plin. H. nat. L. 33. c. 6.): Homerus menar sig mycket hedra sina Gudinnor Juno, Venus &c. när han kallar dem *stordeda*. Hebel brukade med sina ögon denna Medika konst (4. Reg. 9. v. 30.), at se wacker ut, som äfven war, at rödfärga hela ansiktet och bruka fälska hår. v. Roll. L. c.

(e). *Graner* war det samma som mouslacher. v. Gerh. Voss. de Vit. Serm. L. 2. c. 8. En Konung i Norige kallades Harald *Gran-röde*, efter han hade rödt skiägg eller mouslacher. v. Sturl. ap. Loccen. Ant. Sv. G. L. 1. c. 1. p. 9. *Grani* kallas de af Isidorus (L. 19. Etymol. c. 27.), som ock nämner *Cinnabar* (*Kin-bår* eller Knåfvelbård), et ord, som han utan tvifvel af Göterne fådt ur första handen.

Digitized by Google

(*) Tacit. de Germ. c. 17. Jo. Magn. L. 3. c. 16. Olaus Petri Chron. Mal. L. 3. c. 3.

(**) Loccen. Ant. S. G. L. 3. c. 21. p. 135.

(***) Justin. L. 2. c. 2.

(†) Jornand. de Sved. &p. Loccen. L. c. Cæsar de Bell. Gall. L. 4. c. 1. Ovid. Trist. L. 4. eleg. 6. Claudian. de Gothis &c.

(††) Cæsar de Bell. Gall. L. 6. c. 21. Isidor. orig. L. 19. c. 23.

14. Hållet i vårt Skandinavien mycket [illegible] med en tid, då Nordiska [illegible] (*), gjorde dem tilfyllest både i gästebud och o-[illegible]: Skinn-hudar och fällar både af bofkap och [illegible] woro dem, liksom deras Fäder Scytherne [illegible] (**), til förste hielpen i deras klädebonad (†), och [illegible] brukade de mäst Nordiske sina Rens-hu-[illegible] (††), som än i wår tid giöra dem god tienst (g): Helsingar (h) Skrid-eller Skid-Finnar (i) och Lap-

M m 2 par

(*) De orterne, som de fägo silke och siden komma ifrån, kallade de *Serk-land* (Serica) v. supr. c. 8. §. 19. in not. När kläden och tyger blefvo något mer bekanta i Norden, räknades de för en sådan yppighet, at ingen fick bruka dem, utan i anseende til sin ägendom: til exemp. Islands Lag. Framförsle-balk. c. 13. om Skrudklädaburd, säjer, at den som äger 80. löd. mark silfver, ware sig gift eller ogift, må bära en waeker klädes-tröja: den som har dubbelt, må bära kiortel eller räck dertil: den som har tyrdubbelt, må hafva tvedragen eller dubbel kappa; men ej fodrad med gråskinn. Den som har 400. och deröfver, må bära fritt alla dräkter, och lärde Män må kläda sig huru de wilja.

(g) Öfver hela Sverige hafva wi ännu wåra Ren-skins-pelsar, som wi efter Lapparne kalla *Lapp-ruddar*.

(h) Tacit. de Germ. c. 46. kallar Helsingarne *Hellusierne* och säger, at de hade Willdiurs-kroppar.

(i) Det är dem, som Jornandes de reb. Get. in Descr. Scand. kallar *Creffenne* och Adam Bremensis de Sit. Dan. c. 221. *Skritefinni*. Procopius Cæsariensis (L. 2. c. 15.) i sin beskrifning öfver Thule, talar ock om *Skridfinnarne*.)

par lefva i fint pelsar och fiälar fede få tillfälige ut, at utlänningar hållit dem för wilddjur och misfödsel med bock-kapp-fötter (k) och åtskilliga wanskapnader (l). Sårdeles höllos Skid-Finnarne (l) för troll, emedan dan dråkt med så stor snabbhet kunde löpa på kid öfver bårg och dalar (**). När de Svenske wordo fördeles wäl klädde, hade de rarare pelswärk af hvarjehanda färgor, i wiss ordning satte (***), som, förgat ej kunde giöra obehagelig wärkan (m). Linne brukades icke så mycket af Karlar som af Qvinkön, hvars bröst och armar altid woro bare (††). Qvinnoskruden war wäl mycket ringa: dock hade de rätter Fruer Guldringar (†††) och hvarjehanda smycken, som antingen deras männer skaffat dem i krig eller el-

(*) Herodot. ap. J. Wilde Proleg. p. 179. Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 12. Tacit. de Helluf. c. 46. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 232. &c.

(**) Ad. Brem. l. c. c. 231. 232.

(***) Jornand. de Sved. L. c. cfr. Tacit. de Germ. c. 17. p. m. 102. 103.

(†) Tacit. L. c. p. m. 108.

(††) cfr. Hist. Rolf. Krak. Herv. ar. Gör. Sag. Herrauds Sag. &c. &c.

(k) Herodotus (v. J. Wilde. Förber. p. 179.) säger, at de som bodde öfverst i Nort, woro *ungrades* eller hade Get-fötter och Ren-fötter, emedan Ren-klorne sitta fast wid deras muddar eller Ren-stöflar, likfom än hos Lapparne. Han säger ock at Neurerne (Finnarne) hafwa åhret warit Wargar (cfr. J. Wilde not. ad Puffendorff. Hist. Sv. p. 107.). Plinius (Hist. Nat. L. 4. c. 13.) påstår, at på wåra Nordiska öjar föddes Hippopodes eller folk med hästefötter, och äfven menniskior med så långa öron, at de betäkte hele kroppen, hvilket ej annat war än Pelswärk.

(l) Mest. Adam. Canon. Brem. (de Sit. Dan. c. 231.) säger, at Skidfinnarne eller Skrite-Fingi i Helsingeland löpa fortare, än wilddjur: han tillägger det (c. 232.), som ock Solinus säger, at i den bygden funnos Himantopodes, folk, som sprungo på et ben, Cynocephaler, Anthropophager, Cycloper och många sådana misfödsel.

(m) Keisar Carolus Magnus tyckte sig icke wara illa klädd, når han på detta Nordiska sätt hade sitt pelswärk öfver bröst och axlar. v. Eginhard. in Vit. Car. M. 23.

Digitized by Google

Norden kunde wanka (n). Mankönets kläder woro ej på Österländska sätten löfa, wida och sida, utan korta och åtsittande till kroppen (*), hwilken sed också följer (*) Tacit. L. c. p. 102.
med alla Gothiska folk.

5. De gamle Sweriskes hus woro mycket enfaldiga. Byggnader. Inga stora byar funnos i Scandien, om icke de förr omtalte städer (**), utan blott enstaka gårdar (***) och näst sina hyblen, som af bälkar och illa (**) v. supr. c. 8. §. 14.
hopfogad skog sammanfattes (†). Stenhus af tegel och (***) Tacit. L. c. 16. p. m. 97, 98.
kalk woro ej i bruk (††), mycket mindre gips, mar- (†) cfr. Herodian. de Germ. L. 7. c. 2.
morer och dylika prydnader: Gudar och Konungar wo- (††) cfr. Tacit. L. c. c. 16.
ro lyckelige, om de fingo bo innom tiocka gråstens-
wäggar med ler sammanwräkte, medan större delen af
menigheten skygde sig undan för himmelens hårdhe-
ter i usla trä-kojor med *wind-ögon*, gluggar eller för- (†††) cfr. Strab. L. 7. it. Jornand. de Reb. Get. ap. A. O. Rhyzel. in præf. ad Svio-G. Munit.
fter på taken, och sunnom i kulor ned i jorden (eller
i bärgs-refvor (†††), der de i sin fribet och oklädde
wid sin eldstad (*) suto likså nögde som i palatser.
Höfdingar och förmögot folk hade dock större trä- (*) Tacit. L. c. c. 17. p. m. 102.
byggningar (**) med flera wåningar eller *höga Loft* (**) cfr. Herrauds Sag. p. 46. &c.
och *Torn*, som i Sagor och gamla wisor nog omtalas.

(n) Svart slipad Agat war brukelig i Norden i de äldsta tider. v. Hervar. Sag. p. 96. Bärnsten eller Raf, som på gamla språket kallas *Glys* eller *Gles*, fins nog i Österssön, hvaraf hela landstreket på Liflandska och Curlandska sidan kallades fordom i Sverige *Glysswall* och af Plinius (Hist. Nat. L. 4. c. 13.) *Glessaria* (cfr. Rudb. Atl. T. 1. p. 454.). Detta Glessaria, säger Plinius, at de Nordiske äfven kallat *Austrania* eller *Österland*, som detsock fordom hette i Sverige. Förutan Bernsten gifver ock Balthiska hafvet Coraller (v. H. Fougt Diss. de Corall. Balth. Upf. 1745.), som alt kunde den tiden tiena til granlåt.

Til de fem förra och erkända sätt i Byggnings-konsten (o) har man wil och lagt et, hwarefter näst alla Dom-kyrkor äro bygda, eller Gothiske Smaken, som de Nordiska Folk med sig fört til Italien på flera hundra (*) taler (*) och som ej underlåter, at hafwa sin wärde; men som dock icke kommer up emot de andra. Alla Kongelige Salar i gamle Norden woro näst like. Dörrar woro på båda gaflarne och bordet stod landa med rummet. I Öster och Wäster stod alltid Tryggingen och Konungens högsäte war midt för borden emot Solen: Drotning, Prinsessa och Hof-Fruentimmer sutto alla i en rad wänster om Konungen och på höger Fylkis-Konungar, Råd och ypperlige Män. Hwar som af bordet war närmast åt dörren, war lägst; men det förnämsta war twert öfwer emot Konungen på en hög bänk: der satt gerna den förste Rådsherren, *Drotsen*, *Marsken* eller *Stallaren* (Öfwer-Marskalken), som tog emot hofmet eller bägaren, när Konungen drack någon skål (**).

(*) Roll. Hist. Anc. T. 14. p. 24.

(**) cfr. Ill. Lag. Erfd. B. c. 18. & Hist. Götr. & Rolf. p. 147. cum not. Verel. p. 88.

6. Kräseligheter i mat och dryck woro i gamle Norden obekanta (***). Konstige kockar, dubla förmåningar och långwåga wimer hade ännu ej begynt minska

(***) Locden. Ant. Sv. G. L. 2. c. 22. *Föda.*

(o) 1. Doriska sättet efter Dorus eller Thor, Höfding i Achaja, som bygde derester et Tempel åt Juno: dereffter bygdes ock et åt Ceres i Eleusis (v. Vitruv. L. 4. c. 1. &c.) 2. Joniska, hwarefter Dianæ Tempel i Epheso war bygdt (Vitruv. L. c.) och Apollinis på Mileto. 3. Corinthiska, som fullkomnades af Callimachus, då han af en händelse såg en korg på en planta af Acanthus: dereffter bygdes et Tempel i Athen åt Jupiter Olympius. 4. Toscaniska, som hedras mäst af den Trajaniska Columnen. 5. *Det sammansatta*, som upkommit i Rom efter Vitruvii tid.

Digitized by Google

ka hälsa och förmögenhet. Man högde sig med mycket enfaldig Spis, med dufre-bröd, torr fisk, rökt och spekt kött, vildfoglars ägg, som på skiär och holmar nog wankade, sammanlupen miölk (p), smör, ost, villäplen och flera landets infödda frukter (*), med hvilka de tort at täfja mot wår tids läckerheter. Dryckerna war antingen miölk eller tilredd af säd (**), och frukt (***), som öl (†), must och miöd (††), hvilka ännare dock endaste af de måktigare brukades. Med denna torftighet hade dock de gamle Nordiske folken mat nog, hvartil Climaten tycks warit orsaken, så at de åtföryfva mål (†††): De rälte och helre kåld, än törft, så at man åfven skyller dem för öfverflödigt bruk af sine enfaldige drycker (q), hvaraf Germanerne giordt sig en särdeles heder (*). Matkåriln woro wäl stundom af metaller (**), men mestendels af träd (***), och man drack gemenligen utur stora Horn (†), dem de förmögnare låto beslå med guld och silfver (††). En gammal Scythisk sed war ock, at giöra dryckes-kåril af ryktbare Mäns hufvudskålar (†††), som fallit i krig, at dermed hedra deras Minne, hvaraf ordet *Skål* ännu hos oss är lämnadt i samma mening (*).

(*) Tacit. de Germ. c. 23. Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 13. cfr. Pomp. Mel. L. 3. c. 3.
(**) v. supr. c. 3. §. 9. in not.
(***) Tacit. l. c.
(†) Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 22. p. 138.
(††) Pris. Hist. Goth. Fragm. in Eclog. Legat. ap. Loccen. l. c.
(†††) Tacit. L. c. c. 15
(*) Tacit. L. c. c. 4. & 22.
(**) Loccen. L. c.
(***) cfr. Thom. Bartholin. Med. Dan. Diss 7.
(†) Plin. H. N. L. 2. c. 27 Sax. Gram. ap. Loccen. L. c.
(††) cfr Sturl. T. 1. Har. Hårf. Sag. c. 15.
(†††) Strab. L. 7 p. 298. Paul. Warnefr. de Gest. Longob. L. 1. c. 27.
(*) cfr. Isidor. orig. L. 20. c. 5.

7. Man

(p) Tacitus (de Germ. c. 23.) säger, at de gamle Germaner åto *Lac concretum* eller *sammanlupen miölk*: Commentatoren, som warit Tysk, har tagit detta för *Smör*; men det är ej annat, än wår Svenska *Filbunka*, eller ock *Tät-miölk*, som brukas i Dalarne.

(q) Man brukade mycket i gamla Sverige at dricka *Tvesinnings*, det är, at två personer, stundom man och qvinna, woro om en bägare eller skål, at giöra hvarannan beskied. Det war en Hof-sed om qvällarne. v. Sturl. Yngl. S. c. 41.

Digitized by Google

Til de fem Ordar och erkända sätt i Byggnings-konsten (o) har man wäl ock lagt et, hvarefter ock alla Dons kyrkor äro bygda, eller (*Görtzius*) *Gothicus*, som de Nordiska Folk med sig fört til Italien på sina thundra tåter (*) och som ej understår, at hafva sin wärde; men som dock icke kommer up emot de andra.

(*) Roll. Hist. Anc. T. 14. p. 24.

I Alle Kongelige Salar i gamle Norden woro mäst like. Dörar woro på båda gaflarne och bordet stod ändaläng med rummet. I Öster och Wäster stod alltid Tryggningen och Konungens högsäte war midt för borden emot Solen: Drotning, Prinsessa och Hof-Fruentimmer, ro alla i en rad wänster om Konungen och på högra Fylkis-Konungar, Råd och ypperlige Män. Hwar som af bordet war närmast åt dörren, war lägst i let; men det förnämsta war tvert öfver emot Konungen på en hög bänk: der satt genast den förste Rådsherren, *Drotsen*, *Marsken* eller *Stallaren* (Öfverste Marskalken), som tog emot hornet eller bägaren, när Konungen drack någon skål (**).

(**) cfr. Ill. Lag. Erfd. B. c. 18. & Hist. Götr. & Rdlf. p. 147. cum not. Verel. p. 88.

6. Kräfeligheter i mat och dryck woro i gamla Norden obekanta (***). Konstige kockar, dubla ämtningar och långwåga wimer hade ännu ej begynt min-

(***) Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 22. *Föda.*

ska

(o) 1. Doriska sättet efter Dorus eller Thor, Höfding i Achaja, som bygde detefter et Tempel åt Juno: derefter bygdes ock et åt Ceres i Eleusis (v. Vitruv. L. 4. c. 1. &c.) 2. Joniska, hvarefter Dianæ Tempel i Epheso war bygdt (Vitruv. L. c.) och Apollinis på Mileto. 3. Corinthiska, som fullkomnades af Callimachus, då han af en händelse såg en korg på en planta af Acanthus: derefter bygdes et Tempel i Athen åt Jupiter Olympius. 4. Toscaniska, som hedras mäst af den Toscaniska Columnen. 5. *Det sammansatta*, som upkommit i Rom efter Vitruvii tid.

Digitized by Google

ka hälsa och förmögenhet. Man nögde sig med myc-
cet enfaldig spis, med hafre-bröd, torr fisk, rökt
och spekt kött, wildfoglars ägg, som på skiär och
holmar neg wankade, sammanlupen miölk (p), smör,
ost, willäpplen och flera landets infödda frukter (*).
Om ej hade lört at fiija mot wår tids läckerheter. Dryc-
ken war antingen miölk eller tilredd af säd (**), och
frukt (***), som öl (†), must och miöd (††), hvilka
enare dock endast af de mäktigare brukades. Med
all denna tarflighet hade dock de gamle Nordiske
nyttken matlust, hvartill Climaten tycks warit orsa-
ken, så at de åto stysva mål (†††). De tålte ock hetre
wäld, än törst, så at man äfven skyller dem för öf-
verflödigt bruk af sine enfaldige drycker (q), hvaraf
Germanerne giordt sig en särdeles heder (*). Mat-
kärilen woro wål stundom af metaller (**), men me-
endels af trä (***), och man drack gemenligen utur
höra Horn (†), dem de förmögnare läto beslå med
guld och silfver (††). En gammal Scythisk sed war
ock, at giöra dryckes-kåril af ryktbare Måns hufvud-
kålar (†††), som fallit i krig, at dermed hedra deras
Minne, hvaraf ordet *Skål* ännu hos oss är lämnadt i
samma mening (*).

(*) Tacit. de Germ. c. 23. Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 13. cfr. Pompon. Mel. L. 3. c. 3.
(**) v. supr. c. 3. §. 9. in not.
(***) Tacit. L. c.
(†) Loccen. Ann. Sv. G. L. 2. c. 22. p. 178.
(††) Pris. Hist. Goth. Fragm. in Eclog. Legat. ap. Loccen. L. c.
(†††) Tacit. L. c. c. 15
(*) Tacit. L. c. c. 4. & 22.
(**) Loccen. L. c.
(***) cfr. Thom. Bartholin. Med. Dan. Diff. 7.
(†) Plin. H. N. L. 2. c. 27 Sax. Gram. ap. Loccen. L. c.
(††) cfr Sturl. T. 1. Har. Härf. Sag. c. 15.
(†††) Strab. L. 7 p. 298. Paul. Warneft. de Geft. Longob. L. 1. c. 27.
(*) cfr. Isidor. orig. L. 20. c. 5.

7. Man

(p) Tacitus (de Germ. c. 23.) säger, at de gamle Germaner åto *Lac concretum* eller *sammanlupen miölk*: Commentatoren, som warit Tysk, har tagit detta för *Smör*; men det är ej annat, än wår Svenska *Filbunka*, eller ock *Tät-miölk*, som brukas i Dalarne.

(q) Man brukade mycket i gamla Sverige at dricka *Tvemenning*, det är, at två personer, stundom man och qvinna, woro om en bägare eller skål, at giöra hvarandan beskied. Det war en Hof-sed om qvällarne. v. Sturl. Yngl. S. c. 41.

Ringa fädt.

7. Man ſer ſåledes, at de gamle Scandianer ej wiſte af de liufliga leſvernes-beqvåmligheter i hus, kläder och föda, ſom de Romare på ſamma tid til ſin olycka wunnit af ſine ſegrar öfver ſå ſtora werldenes delar; De Svenſke älſkade wäl mycket ägodelar (*); men man ſåg dem icke prunka dermed ſå mycket ſom andra Celtiſka Folk (**) eller bruka dem til utwärtes präl och fåfång åhra: Det war ej ſällſamt i gamla Sverige, at ſe en Höfding (r), likſom i Roms menlöſe ålder, den ena ſtunden anföra en krigshär och den andra gå wid plogen eller ſköta ſin boſkap (***); Men intet Folk har bättre kunnat wiſa huru Naturen är med litet förnögd, än de gamle *Finnar*: de lefde i ſin ringhet och torftighet likſom utom andra menniſkiors omgånge, utan wapn, utan häſtar och näſtan utan hus: Så wäl ſpåda barn ſom folk af alle åldrar giömdes under riskojor och grenar för ſnö, rägn och willdiur: Kläderne woro diurfällar, fångarne bara marken och födan wildt: De brydde ſig ej om jord-bruk eller ägodelar: De hade inga önſkningar i werlden at giöra: De trodde ſig wara i trygghet för Gudar och menniſkior (†).

(*) Tacit. de Germ. c. 44.

(**) Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 229.

(***) Ad. Brem. L. c. c. 239.

(†) Tacit. de Fenn. c. 46.

Alfwarſamhet.

8. Mycket alfwarſamme och ärbare woro de gamle Svenſke i omgången och ſamqvåm, ſå at om de til Sinnens förfriſkning ſtundom brukade hwarjehanda Spel, ſom Tärning, Hand-tafel (††) eller Schack; ſå frågade de dock icke ſtort efter de lekande påfund, ſom

(††) Hervar. p. 96. & 147.

(r) Sigurd *Syr* eller *Herr Sigurd* (ty *Syr*, *Sera*, *Sire* betyder Herre på gammal Göthſka. v. ſupr. c. 7. §. 21. in not.), ſom war Koning i Ringarike, gick ſielf på åkren med ſit folk, når kornet inbärgades, och föreſtod ſielf ſin hushållning. v. Sturl. T. 1. Ol. Haralds. S. c. 31.

Digitized by Google

som eljest så mycket förnöja menigheten (*): De woro icke owänner af skämt och löje: De hade wäl ibland sig Gycklare, Lekare och Spelmän, som lekte på harpor, gigor och hvarjehanda instrumenter (**); men likasom de gamle Egyptier ej tålte Musiquen, efter de trodde, at Sinnen deraf giöras wekliga (***), så hade de gamle Svenske för dylika saker, fastän de undertiden roade dem, et slags förakt (†): Man fer deraf et stort bevis i wåre gamle Lagar (††), der en Lekares eller Spelmans lif ej anses för angeläget eller lämnlikt med annat folks, utan som han i lifstiden blifvit hållen för en löjlig och föraktelig person, så är straffet för hans dråpare lämpadt derefter och ej annorlunda räknadt, än et skämt (§).

(*) cfr. Sidon. de Theodor. R. conviv. L. 1, epist. 9.

(**) Sturl. Ynglf. S. T. 1, c. 25. Heimsk. Sag. p. 46. &c.

(***) Roll. Hist. Anc. T. 1. p. 97.

(†) Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 24.

(††) Westg. L. Dråpm. B. c. 7. Östg. L. ib. c. 18.

9. Kärleken til Könet war i högre anseende hos de gamle Scandianer, som mycket woro begifne på Älskog (†††): Det war en gammal Götisk Sed i östra örterne, at hafva många hustrur (*) och i gamla Sverige wansläktade hon icke från sin fädernebygd; ty på Niohundrade- och Ettusende-talet war ännu brukeligt, at hvar och én Man, alt efter sin förmögenhet, hade två, tre eller flera (**): De rikare, som Konungar och Höfdingar, hade mycket större antal och de-

Kärlek til Könet.

(†††) Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 229.

(*) Strab. L. 7. p. 297. ap. Rudb. Atl. T. 2. p. 58.

(**) Ad. Brem. l. c. c. 229.

(§) Westg. L. Dråpm. B. c. 7. och Östg. L. ib. c. 18. säja så: *När en Lekare blifver dråpen, skall hans dråpare böta til hans arfvinge en tre åhra otam qviga, hvars svans är rakad och med ister smord: han skall ock köpa honom nya hanskar och nya skor, begge smorda och hala: derpå skall arfvingen följa qvigan up på en hög och taga svansen i sin hand: En af de närwarande skall då med piskan gifva qvigan tre slag: håller Arfvingen fast henne, så skall han få behålla henne som sin ägendom; men slåpper han henne, så mister han all sin fordran.*

Digitized by Google

ras Barn eller Söner med dem alla woro lika laglige och i lika god arfs-rätt til deras ägendom (*); men så war dock en af Hustrurne den förnämsta och mäst äkta, som äfven hade den åhran at med sin Man gå i sielfva döden (**). Äkta Tro hölls af kônet ganska helig, så at utlänningar undrat öfver så fåå prof af wederspelet bland et så talrikt folk (***): Dertil bidrog ock mycket den almänne wördnad, som man hade för hvars och ens rått i det målet, hvilken war så stor, at en Man fritt och otiltalt fick ihiälslå sin Med-älskare, då han fann honom ihop med sin hustru (†). Om så hände, at en Qvinna för otro och lösaktighet skull blef af sin Man förskakad, så kunde hon sedan aldrig mer hvarken för sin wackerhet eller rikedom eller ungdom blifva gift (††). Men wi wele något närmare beså de gamles Frierier och Giftermål.

(*) Ad. Brem. l. c.

(**) v. supr. c. 6. §. 25. 25.

(***) Tacit. de Germ. c. 19. p. m. 114.

(†) v. supr. c. 7. §. 10.

(††) Tacit. l. c. p. m. 117.

Frierï.

10. Tapperhet och Berömligt Namn woro fordom de förnämsta bevekande orsaker, at sammanfoga tvenne hiärtan: En karl måtte wara så rik, så storslägtad och så förnäm som möjeligt war, om han ej inlagt heder med någon manlig och prisslig bedrift, så blef han helt såkert förstmädd af den han begärte til Maka och af hennes anhörige (†††). Sielfva Flickan, oaktadt man ej borde fordra annan styrka af det spåda Kônet, än den Gud och Naturen det gifvit, war likwäl aldrig så täck i en Friares ögon med sin wackerhet, som när hon wisat prof af någon hurtig och oförfärad gerning (*): Altifrån gamla Scythiska bygden räknades aldrig hennes gifto-ålder så mycket efter åhren som efter hennes krafter, at tappert kunna taga en karl i kragen och äfven, om nödvändigheten fordrade, slå honom ihiäl (**). Sådan hurtighet tycks ock hafva

(†††) Sax. Gram. Hist. Dan. l. 5. p. 69. ed. Stephan. Loccen. Ant. Sv. G. l. 2. c 25.

(*) Sax. Gr. l. c.

(**) Pompon. Mela de Sit. Orb. l. 1. c. 21. ap. Sheringh. de Orig. Angl. c. 15. p. m. 354. cfr. Hervar. Götr. & Rolfs Sag. de Thorborg. Herauds S. &c. Tacit. de Germ. c. 18. &c.

Digitized by Google

hafva warit nödig i en tid, då Frierierne gerna skiedde med wåld och då ingenting war hederligare, än at skaffa sig brud med wapn och handkraft (*): Man wäntade sig sällan annat i de äldsta tider och det syns, om Friaren ej hade någon särdeles obehagelighet med sig, som Bruden watit mer nögd, at wara röfvad eller med wapn öfverwunnen (**), än med goda gift ur sine Föräldrars hus; men imedlertid war sådan wåldsamhet i landsens gamle Lagar strängeligen förbuden (***) och *Qvinno-Freden* wid Domstolen hållen i all möjelig helighet (†).

(*) Stiernhök de jur. Sv. G. Vet. L. 2. c. 1.
(**) cfr. Herauds Sag. p. 3.
(***) Upl. L. & Helf. L. Ärfd. B. cfr. Verel. ad Göt. & Rolf. c. 13. Adam. Brem. de Sit. Dan. c. 229.
(†) v. supr. c. 7. §. 19.

11. När en karl med lämpa, kärlek och wederbörandes samtycke wunnit en Fästemö, så fullbordade han saken på följande sätt (††): Han tilsade hennes Fader, hennes Giftoman eller Förmyndare sex weckor förut, när han wille hafva bröllop: Två eller tre dagar för bröllopet samlade han sine slägtingar och wänner, för hwilka han satte en *Förwiste-Man*, en Taleman eller anförare, och skickade dem, at afhämta Bruden: *Förwiste-Mannen* emottog Brudskatten på Brudgummens wägnar och borde äfven antwarda Bruden säker och orörd i hans famn: Om han eller hans medfölje det ej giorde, så dömde Lagen dem til tredubbelt större straff och böter, än för dråp: De gamle foro altid wäpnade til gästebud (†††), och så mycket mer desse, kan man tänka, som hade så stort ansvar: När de bortförde Bruden, satte de gisslare för sig i hennes Fäderne-hus, dem de ock fingo til sin säkerhet, och i synnerhet woro tvenne ungkarlar utsedde til hennes närmsta wakt, at följa henne; en på hvardera sidan, hwilka intil wår tid åro kallade *Hof-Riddare*. Hennes wapn med Sadel och rustning, som

Giftermål.

(††) Stiernhök de jur. Sv. Vet. p. 158. Loccen. Antiq. Sv. G. L. 2. c. 25. p. 153.

(†††) v. supr c. 8. § 17. Tacit. de Germ. c. 22.

Digitized by Google

Qvinkönet den tiden brukade, inlåstes under säkert förwar af hennes Fader eller Förmyndare, som åfven följde hennne, så wäl som hela *Brudefärden* eller sällskapet af *Brudkarlar* och *Redomän* (*), *Brudfrämja* och *Brudemör* (t), til Brudgummens hus, i hvilkens händer han henne gaf med sådant ordelag: *jag gifter dig min doter* (u) *til heders och hustru, til halfva säng, til lås och nyckel* (x) *och til hvar tredie penning, som I ägen och äga kän i lösören, och til allan den rätt, som Uplands-Lag förmår* (y).

(*) Dala-Lag. Giftm. B. 1. 2.

Bröllop. 12. Derpå satte sig Brudgumme och Brud i *Brudebänk* (z) eller med sine Gäster til bords, der man plåga-

(t) *Brudfrämjan* eller *Brudsätan* klädde Bruden i sin skrud, med utslagit hår och krona på hufvudet samt hvarjehanda prydnader, som ännu äro i bruk. *Brudemör* eller *Brudpigor* woro Brudens jämnåriga och leksystrar, som nu wid hennes wigsel gingo som hennes tärnor för henne i ordning: hos Almogen i hvar och en landsort ser man ännu hvarjehanda lämningar af gamla werlden i detta mål.

(u) Antingen Doter eller Syster eller Bror-doter eller Syster-doter eller Fränka &c. alt efter som Giftomannen war honne skyld.

(x) Om Hustruns rätt til nycklarne i huset kan man se Uplands-Lagen Ärfda-Balk: c. 6. §. 3. Samma sed war hos de gamle Græker. v. Hesych. ap. Loccen. A. Sv. G. L. 2. c. 25. Åfvenwäl hos de Romare. v. Plutarch. in Vit. Romuli.

(y) I Christna tiden förökte detta således: - - *som Uplands-Lag förmår och den helige K. Eric gaf i namn Faders, Sons och den helige Andes.* v. Stiernhök. de Jur. Sv. Vet. p. 158.

(z) De gamles säten woro mäst bänkar ut med långa fyrkanta bord. Brynhilder Baga, Tuar Bondes Fru, satt

Digitized by Google

plägade ſig efter ſin förmåga; Man drack af glädt mod både Gudars och döde Kämpars ſkålar, utan til at förſumma de lefvandes (a): Man hade ock ſina hvarjehanda ſpel, ſine danſar och Lekar: Ungkarlar af Brudgummens jämlikar uphögde honom på ſina axlar, likſom Lagmännerne en ny utwald Konung (*) och krigsfolket en ny Anförare (**), efter gammal ſed hos Götiſka folk, då de någon welat hedra, hvarmed han lämnades i de gifte Måns händer. Bruden ſångleddes af ſin Fader eller Förmyndare, då för henne buros en hel hop lius eller bloſs (***), hvilket ſått åfven warit brukeligt hos de gamle Græker och Romare (†), likſom ännu på åtſkilliga orter (b) i Norden (††). När de nygifte hade natt ſammanlegat och äktenſkapet war fullkomnadt, gaf Mannen ſin huſtru Morgongåfva, ſom kallades *Mundur* (†††) eller *Hinderdags-gdf* (*) och beſtod icke af Qvinno-granlåt, utan af boſkap, ſadlad häſt och goda wapn (**), hvarefter ännu warit et tekn i ſenare tider, at då morgon-gåfvo-brefvet på andra Bröllops-dagen med tolfmanna-witnen blifvit underſkrifvit, har Slåkten lagt wid det Nya Parets föt-

(*) v. ſupr. c. 7. §. 23.
(**) v. ſupr. c. 8. §. 16.
(***) cfr. Lands-L. Giftm. B. c. 6.
(†) Briſſon. Select. Antiq. L. 1. c. 18. &c.
(††) cfr. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 25. p. 154.
(†††) Verel. Ind. Scytho-Scand.
(*) cfr. J. Wilde ad S. Puffend. Introd. c. 6. p. 128.
(**) Tacit. de Germ. c. 18. cfr. Sidon. L. 4. ep. 20. ap. Loccen. L. c.

i Brude-bänk med Hiälm och Brynja. v. Herauds-Sag. p. 3.

(a) Förutan andres drack man gemenligen *Dannemans*-och *Danne-qvinnas* ſkål eller det nya Parets; men ej förån andre dagen. *Danneman* betyder egenteligen en Svarsgod, en Laggild man, ſom ej är rådd för, at gifva något godt med ſig. v. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 25. p. 157.

(b) Så wäl öfverſt i Lappland (v. Loccen. L. c. p. 154.) ſom nederſt i Halland bäres lius för Brud och Brudgumme, når de ſkola gå til ſångs: *Hofriddarne* hafva gemenligen den ſyſlan.

Digitized by Google

ter en med silkesband beprydd Lants, hvilken en af de närwarande witnen uptagit och med et kort tal om den sakens betydelse kastat ut (c) igenom fönstret (*). Då bröllopet i några dagar påstådt och *Brudköp* (d) således blifvit druckit, wände hvar och en hem til sit med skänker begåfvad, sedan nya hionelaget af slägt och wänner fådt *Förnings-gåf*, *Wingåf* (**) eller hvarjehanda hem-kreatur (e), til at begynna sit bo (***).

(*) cfr. Ol. Magn. Rer. Sept. L. 14. c. 4. ap. Loccen. L. c. p. 155.

(**) Östg. L. Gift. B. c 3. & 15.

(***) Loccen. L. c. p. 158.

Barn.

13. Scandianerne woro et Slägte, som ganska mycket förökte sig (†): De woro wäl naturligt-wis mohne om sina Foster: men så hade de dock en elak sed, som äfven warit gängse hos de gamle Romare, at utsättia och bortkasta sina Barn (f), når de ej tykte wärdt

(†) v. supr. c. 3. §. 12.

(c) Denna sed brukades ännu i Sverige i Konung Carl den Elloftes tid: den sidste gång man minns, at lantsen utkastades på något Bröllop i Stockholm, war då Landshöfdingen i Westerbotn Gref Gustaf Douglas och Grefwinnan Beata Stenbock blefvo gifte.

(d) *Dricka Brudköp* war et brukeligt talesätt (Götr. & Rolfs Sag. c. 7. Herauds Sag. p. 4. Annal. S. Olai MS. ap. Loccen. A. S. G. L. 2. c. 25. p. 151.), emedan at gifta sig war et slags handel *med fastum och köpum*, som Östgöta Lagen säger i Giftm. B. c. 10. cfr. Brynolf. Svenon. & Stephan. in Sax. Gr. L. 5. p. 122. En trolofvad Fästemö kallades *Mundköpt Kona* (v. Loccen. L. c. p. 152.), *mund-gift* och *med mund och mälu gift*. v. Westg. L. Ärfd. B. c. 8., som kommer öfverens med det Tyska *Vermählen* och *Gemahl*.

(e) Gemenligen gaf man *Ko*, *fähr och so*: äfven *fölsing*, *hund*, *gås* och *katt*. v. Loccen. L. c. p. 158.

(f) En punct i gamle Gotlands-Lagen förbiuder älfvar-

Digitized by Google

wårdt wara, at upföda dem (*), hvilket stod i Föråldrarnes fria behag och brukades så wäl hos högre som lägre folk (g). Detta skiedde likwäl sällan, utan i det stället blefvo Barnen strax efter födelsen öfverslänkte med watn, som i sielfve hedendomen war en art af döpelse (**). Så snart Barnen begynte få tänder eller då de kunde bruka sina egna, utan hielp af andras, fingo de af slägt och wänner Fadder-gåfva (***), som kallades *Tandfä* (h) och bestod antingen i fastigheter eller lösören, i folk eller boskap (i): Huru de sedan upfostrades, är för detta berättadt (†), hvilket mäst gick ut på kropsstyrka och stridsmanlighet.

(*) Ol. Sag Min. c. 6. Hervar. c. 6. &c.

(**) v. supr. c. 6. §. 22.

(***) Verel. Lex. p. 250. Odde Munk. Hist. Ol. Tryggv. c. 59. Herauds Sag. p. 67. Er. Wall. Diss. de rit. Bapt. Vet. Upf. 1706.

(†) v. supr. c. 8. §. 21.

14. Man kan ej undra, at Nordiska Folken hade sådan lust til krig, når späda barnen insupo den af sina Mödrar (††) och ynglingarne hade så lefvande efterdömen af Qvinkönet, som mäst plär leda

Qvinnors Tapperhet.

(††) v. supr. c. 8. §. 21.

samt, at utkasta barn, hvaraf ses, at den oseden warit brukelig.

(g) Man war i beråd, at utkasta en Jarls Doter, Herwora v. Herv. c. 6. & Verel. not. p. 85. Äfven talar Olofs Saga den mindre c. 6. om en Gudbrand, som lät utbära sin lille Son Rane. På Island har ock den seden warit almän. v. Olofs Saga den större ap. Verel. in not. ad Herv. p. 85.

(h) *Tandfé* är det samma som *Tand-gods*; ty *fé* kallades all ägendom i gamla tider. v. supr. c. 8. §. 13. in not.

(i) Håkan Jarl i Norje fick til *Tandfé* en Träl, Thormod Karker (v. Sturl.). Thora, Herröd Jarls i Södermanland Doter, fick en Fästning til *Tandfé*, som tiente henne til Jungfru-bur. Det war den *Ormen*, som Ragnar Lodbrok ihjälslog. v. Herauds Sag. p. 60.

Digitized by Google

leda deras hiärtan: Detta kön war i almänhet så behiärtadt til ſtrid och kamp ſom Manfolk, hvarföre ockſå en del af wår gamle Nord ſkall hafva hetat *Konu-gård* eller *Qvinnoland* (k), och ſådana hafva de Göthiſka Qvinnor warit från åldſta tider (*). De hade wål, likſom Grækerne (l), ſina ſårſkilta

(*) Herodot. L. 4. 23. 26. Strab. L. 7. p. 294. Cteſias in Perſic. ap. Sheringh. de orig. Angl. c. 15. p. 354. Pomp. Mela. de Sit. orb. L. 1. c. 21. Tacit. de Germ. c. 18. &c.

(k) Namnet *Cajana* ſkall deraf wara en lämning: når Adam. Bremenſ. (de Sit. Dan. c. 232.) råknar up alla underliga folk i Scandiens Norra delar, ſå råknar han *Amazonerne* deribland, ſom man trodt hafva ſit förnämſta ſåte i *Kone-gård* eller *Qvenland*: han ſåger ock (v. Ad. Brem. ap. J. Wilde Förber. p. 294.), at der ingen Skönhet fans (cfr. Hervar. c. 1.); men at alla Qvinfolken woro tapra. Ware nu hermed huru det will, ſå har dock denna ort juſt icke mer warit begåfvad med ſtridsmanliga Qvinnor, ån den öfriga Scandinavien, och alt hvad om Amazoners Riken år ſagt, tycks icke wara ſtort at bygga på: De Nordiſka Qvinnors tapperhet i almänhet tycks hafva gifvit anledning til alla deſſa Amazoniſka Sagor. Hvad *Qvenland* angår, ſom Helmoldus (Chron. Slav. p. 1.) och Adam. Bremenſ. kalla *Chue* och *Chiven*, ſå anmärker Henr. Bangert (Chron. Helmold. p. 3.), at den Chuniſka eller Huniſka affödan Oſtiackerne kalla ån i dag en hufvudſtad *Chue* och at den Turcomanniſke Chans hufvudlåger kallas *Chiva*. v. Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 95. Detta *Chunu-gård* har ſåledes fordom warit *Chuners* eller Huners ſåte, hvilka kanſkie ock fådt ſit namn af *Kunor* eller *Qvinnor*, ſom bland dem warit ſtridsmanliga. Likaſt år at *Quenland* i förſtone warit det ſamma ſom *Wenland* eller *Wanaland*, efter *Wanerne* (v. ſupr. c. 2. §. 3.), de gamle Aſars tåflare.

(l) Grækiſka Fruſtugorne woro ſårſkilta från Manfolkens rum: En ſådan kallades hos dem Gynæceum. cfr. Roll. Hiſt. Anc. T. 5. p. 65.

Digitized by Google

ſkilta rum, hvaruti de ſuto affides från manfolken, åtminſtone hade de förnåmare ſina *höga loft*, *jungfruburar* och *fruſtugor*, hvaruti de ſydde, wirkade och gjorde åtſkilliga ſyſlor: De woro också oförtrutna til hushålls-beſvår och arbeten, ſom nu ſkulle mycket föraktas (m), wetandes aldrig af en weklig orklöshet, en behagelig låttia, matthet, otålighet och ledſna wid alting, ſpråkſamhet i ſällſkap, utan til at ſåja något, et artigt Ingenting och en obändig luſt til Spel och nöjen; men denna deras husaktighet och ärbare lefnad hindrade dem icke, at klåda ſig wid tilfälle i hiälm och brynja, gå i fält, at förſwara landet (n) och åfven giöra långa hårfärder, anförande ſtora folkhopar, då de fingo namn af *Sköldmör* (*) och hos främmande af *Amazoner* (o). Et ſådant Folkeſlag, hvars begge (*) Verel. not. ad Herv. p. 97. &c.

(m) Fordom giorde förnåma Fruentimmer ſådant, ſom nu ofta Pigor förakta. Rebecka, Rachel och flera i den Hel. Skrift gifva nog ptof deraf: hos Homerus gå Prinſeſſor efter watn i brunnen och tvåtta Lintyg: Lucretia ſpann ull med ſina pigor; Auguſtus bar, likſom Alexander den Store, inga andra kläder, ån dem Gemål, Moder eller Syſtrar giordt honom. I Norden har warit en Sed, at altid en rätt wid måltiden blifvit lagad af Regerande Prinſeſſan, cfr. Roll. Hiſt. Anc. T. 6. p. 426. 428. 429.

(n) Framdeles i Hiſtorien få wi ſe, huru Qvinfolken i Werends-Hårad i Småland ſamlat ſig til en hel krigshår och drifvit fienden ur ſit land, hvarigenom de förtient hederstekn, ſom följt dem intil wåra tider; men denna händelſe har ſig dock icke för ſå lång tid ſedan tildragit, ſom man hittils hållit före.

(o) Några mena, at Grækerne kallat dem Αμάζονες efter

Digitized by Google

Kön woro lika stridsmanliga, kunde ej annat, än wara förskräckeligt för andra, som bebodde bätre länder, hälst när det tillika blifvit upretadt af hämd och arf-krig, som förr är sagt (*) och nu widare skal berättas.

(*) cfr. c. 2. §. 17. c. 4. §. 16. & 22.

10. Cap.

det Götska ordet *Maysa*, *Möya*, *Meya*, (Virago, Mö, flicka), hvilket ock kommer öfverens med Tyska ordet *Mätze*, som tros wara grunden til *Amazon*. v. El. Schedius de Diis Germ. Synt. 1. c. 1. p. 6.

Digitized by Google

10. Cap.

1.

De Gôtiſke Flyttningar från Norden.

Sedan wi nu betraktat de gamle Scandianers Gudalåra (*), Lagar (**), Wetenſkaper (***) och Seder (†), hvaraf wi någorlunda lärt känna deras art och inre tilſtånd, wele wi återwända til de rörelſer, ſom den Sluge Oden ibland dem förorſakade wid paſs A. C. 150. (††): Han war för ſina bortmiſta länder ſkull, ſom för detta år ſagt (†††), en affvuren fiende af Romerſka namnet och til ſamma ſinne hade han brakt alla Gôtiſka folk i deſſa Norra werldenes delar (*), öfver hvilka han wetat fåttia ſine Söner, anhörige och wånner til Höfdingar och Domare (**): Deſſa Scythiſka ſlåkten woro utom deſs altid wandrande och flyttande, ſå at de ej gerna blefvo ſtilla på en ort (***): Når de nu derjemte ej allenaſt uphitſades af *Wigarfs*-eller Hämdekrigs-ſkyldigheten (†), utan ock lockades af hopp om rikt byte och båttre bonings-platſer ån deras Sevebårg, ſom nu ofta begynte neka en tiltagande myckenhet ſin föda; ſå kan ej underligt förefalla, at de wid denna tid begynte ſå tått giöra inbrott i de Romer-

(*) v. ſupr. c. 5. & 6.
(**) c. 7.
(***) c. 8.
(†) c. 9.
(††) v. ſupr. c. 4. §. 22. & 23.
(†††) c 4. §. 16.

(*) cfr J. Wilde. Præp. Hod. §. 87. p. 390. & Ejusd. Annot. ad S. Puffend. Introd. in Hiſt. Sv. c. 1. p. 36.
(**) v. ſupr. c. 4. §. 19.
(***) v. ſupr. c. 2. §. 4. 8. 12. it. c. 3. §. 11.
(†) v. ſupr. c. 2. §. 17. it. c. 7. §. 11.

Digitized by Google

ſka Länder. Norden hade då andra tankar, än at ſkic-
(*) v. ſupr. c. 4. §. 1. ka til *Cæſar* ſkänker och wänſkaps-tekn, ſom wid pais 140. åhr förut (*). Jag är icke intagen af en ſå barnſlig kärlek til mit Fäderneſland, at jag wil giöra Scandinavien til alla gamla wandrande Folkeſlags Moder eller juſt til det enda land, hwarifrån alle Götiſke Svärmar kommit: Det woro, at aldeles glömma bort ej allena *Suithioth hin Mikla* eller gamla och *Stora Svea-rike* (**), ſom ſträkte ſig altifrån Nord-Siön til Svarthafvet och alſtrat ſå otalige menniſkohopar, utan ock flera orter i Norra Europa, der Götiſka Folk redan i Odens tid fäſt ſina boningar: Jag lämnar gerna, at ſtörre delen af dem, ſom under namn af *Göter* giordt ſå mycket buller i werlden, aldrig ſedt hwarken Målaren, Wåteren eller Wåneren: Wåra Scandiſka Öjar och Holmar kunde ej heller utgiöra ſå ſtora Folkhopar den tid, då watnet ſtod öfver trettio alnar högre, än nu, och giorde landet ſå mycket mindre; Men jag lår ej behöfva mycken möda (a), at

(**) Sturl. T. 1. c. 1.

(a) När man beſinnar de gamle Scandianers redan omtalte Språk, Lagar och Seder, lår man känna igen dem alleſtäds, der Göter ſatt ſig ned. Betraktom allena Språket: Alle Götiſke Anförares och Konungars namn woro ju Svenſka eller ſådana, ſom åro brukade i Sverige intil wåra tider? ſom Eric, Alaric, Thioderik, Thormod, Algoth., Atholf &c. &c. &c. Språket, ſom Ulfilas talade i ſin Bibel wid pais A. 360. år ju Götſka och ymnigt på ſådana ord, ſom icke annorſtäds finnas än i Sverige? Italienſkan och Franſkan åro ju upfylta med Svenſka ord? Octav. Ferrar. in Etymol. Lingu. Lat. Ital. och Ægid. Menag. in Etymol. Lingu. Gall. hade icke ſå ofta miſſtagit ſig ſom de giordt, om de förſtådt wår gamla Svenſka. cfr. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 1. §. 10.

Digitized by Google

at öfvertyga den Oweldiga werlden om ehsäk, som hon redan erkändt (b) och genom få mänge åldrar trodt efter sine Fäders berättelser (c), nemligen, at de Götiske flyttningar, som wid denna tid skiedde från Norden, hade sine Anförare (d) från Sverige (*), der Oden nu upgifvit sin sluga och hämdgiriga Anda (**); men dock efter sielfva döden förde krig på de Romare. Läsaren lär ej finna misshageligt, om jag i detta Capitel följer desse från Scandien utbrytande Göter, til de länder, der de ändteligen

(*) Jornand. de reb. Goth. c. 3. 4. 50 &c. Aurel. Cassiodor. Var. Epist. Procop. Cæsariens. Hist. Goth. Isid. Chron. Goth. Vand. & Svev. Roderic. Toletan. ap Grot. in elog. v. de Sved. p. 143. Onuphr. Panvin. Veron. L. 14. c. 16. H. Grot. Prol. ad Hist. Goth. P. Jov. ap. Herberstein. p. 165. Dexippus, Priscus, Malcus &c. in Corp. Byzant. &c. &c. &c. cfr. L. L. Westro-Goth. Erfd. B. c. 1. & omn. Histor. Svec.

(**) v. supr. c. 4. §. 23.

(b) B. G. Struvius, som eljest på nyare Tyska och Cluverianska wiset ej mycket gynnar Sverige i gamla Historien, nekar wäl, at alle Göter kunnat gå från Scandien, hvaruti han ock har rätt; men måste likwäl tilstå (Corp. Hist. Germ. Notit. Svev. Ant. p. 16. in not.), at de stora Götiska uttåg kunnat hafva sina första rörelser och pådrifvande orsaker derifrån. Det kan ock ingen bestrida, som icke altför mycket är intagen af förutfattad inbillning för sit egit: Förnuftet instämmer hermed liksom gamle Historie-skrifvare; ty likare är, at de gamle flyttande Scyther öfvergifvit skarpa länder, at intaga bättre, än at de, som redan fäst sig i de fruktbara, kunnat så lätt lämna dem.

(c) Jag will ej nämna, at man aldrig tviflat på den saken her i Sverige (v. gamla Westg. Lag. Erfd. B. c. 1.); men alle gamle Spanske och Italienske Historici hafva trodt, efter Fäders berättelser, at Göterne kommit från Scandien.

(d) Jornandes (c. 3. ap. Er. Benz. Coll. Hist. Patr. c. 1. §. 10.) gifver tilkänna, at äfven sedan Göterne fäst sig i främmande länder, hafva de fått Konungar eller Höfdingar från Scandien: *för hvilka* (säger han) *icke länge sedan Rudolf eller Rolof war Konung, som öfvergifvit sit eget Rike och kastat sig Götiske Konungen Thiod-Erik i famnen.*

Digitized by Google

teligen ſtadnat, och ſåledes i möjeligaſte korthet ſkiljer mig wid dem, innan jag fortfåtter wår inrikes Hiſtoria.

2. Oden hade ſå intagit Scandianernes hiårtan, at hans wånner, ſlåktingar och Drottar ingen ſwårighet funno efter hans död, at wårkſtålla hans ſtora anläggningar: De muntraſte af Almogen ſamlades med ſina modiga Qvinnor och Barn til krigståg och ſtålte ſin fård genom Finſka wiken til wåſtra Ryſsland, ſom då kallades *Ulme-Rugien* (*) eller *Holmgård* (e), från hwilken ſida Scandiens förſte Inwånare kommit, och til hwilken deras Efterkommande nu hade ſine bekantaſte wågar (**), faſtän hela Baltiſka hafwet kunde ſåjas ligga under deſſe *Wikingars* eller *Siökrigares* lydnad (***). Om gamle Scandiſke Drotten *Gylfe*, ſom af Oden war narrad från ſin

(*) Jornand. de reb. Get. c. 4. Sheringh. orig. Angl. p. 148.

(**) v. ſupr. c. 3. §. 12.

(***) cfr. Herm. Conring. de Stat. Halmſtad. p. 65.

(e) Åtſkillige hafwa tagit *Ulme-Rugien* för ön *Rugen* wid Pomern, der de trodt, at Göterne anlåndt och åter ſomlige hafwa ment det warit på Preuſiſka ſidan; men man har ſedan ögonſkienligen funnit, at det år den trakten mellan Ladoga och Peipos (v. P. J. v. Strahlenberg. Nord. und Oſtl. theil von Europ. &c. Stockh. 1720. p. 95.). Detta land kallades *Rugia* eller *Rogia* och Ryſſarne kalla ånnu Narva *Rugigorod* eller *Rugigård*. På Eſtiſka betyder *Uli Utanför* och *Ma* et *land*, likſom ock *Ma* år en *Sidlånt* ort på gammal Svenſka, ſå at *Uli Ma* will ſåja et *Ut-land* (et land utanföre), ſom ock på Svenſka heter *Hulma* eller Holme. Detta *Ulme-Rugiſka* eller *Holmgårdiſka* Riket hade *Aldeigo*-eller *Ladoga-borg* til ſin hufvudſtad. v. P. Dikman. Anm. öfver Runſt. p. 15. ap. Strahlenberg. L. c. &c. Ån i dag heter den trakten *Cholmogorod* eller *Holmogorodſka* landet. v. Strahlenb. L. c. p. 192.

Digitized by Google

sin thron, war med i denna färd eller om han förut bortrest eller ock redan war död, är owisst (*); men Anföraren skall hafva hetat *Eric*, *By-Eric* eller *Berich* (**): Denne slog sina läger bland *Ulme-Rugerne*, hvilka woro Göter så wäl som Scandianerne, och tvingade deras stridbaraste manskap (***), at taga del i detta tåg och flytta sine hus-Gudar med et folk, som nu wille anföra dem til fruktbarare Länder: Efter en så stor förstärkning war honom ej svårt, at påtvinga de nästgränsande *Wandaler* (†) eller *Wender* samma skyldighet, så at Göterne nu ansågos som Herrar och Hufvudmän öfver hela sjö-kanten (††), i Lifland, Kurland, Preussen, Pomern och åtskilliga Tyska Länder, i synnerhet i det Brunswigska, der en del af dem under fem Konungars tid (†††) skall hafva fäst sina säten.

(*) v. supr. c. 4. §. 23.
(**) Jornand. de reb. Get. c. 1. cfr. Sheringh. Orig. Angl. p. 148. 155.
(***) Jorn. L. c. c. 4.
(†) Jorn. L. c. P. Jov. ap. Herbertein. p. 165.
(††) cfr. B. G. Struv. Corp. Hist. Germ. notit. Svev. Ant. c. 16. in not.
(†††) Jorn. L. c. c. 4.
(*) cfr. Le P. Daniel Hist. de France. T. 1. p. 5.
(**) Brover. Ann. Trevir. L. 9. p. 92. cum not. Eccard. Joan. Ferrald. in privil. Libr. & R. Rhenan. ap. B. G. Struv. Corp. Hist. Germ. Period. 3. de Germ. sub Franc. p. 95. 96. 97. 98. cfr. Carol. Degrafat. Carcassion. L. 1. Regal. Franc. c. 17.
(***) v. supr. c. 7. §. 9.

3. Göterne hade en urgammal Sed, då de intogo länder, at dela dem til treskiftes och behålla deraf två lotter för sin Konung och sig sielfve; men lämna den tredie til ortens gamle Invånare (*): En sådan jord-lott kallades i almänhet en *Sal* (f); men i synnerhet den Kungelige et *Sali-land* (**), hvaraf *Saliske*-Lagen fådt sit namn (***). De brukade också stundom, liksom Europæerne i senare tider giordt

(f) Detta ord hade följt med från Scandien, der *Sal*, *Sol* &c. betydde en *hafsstrand* (v. supr. c. 1. §. 4. in not.) och en eller flere *Holmar*, hvaraf det landet mäst bestod. En *Holme* eller *park at med fiön* hade således samma namn som en *lott*, emedan sådane *lottades* och *deltes* emellan de äldste inbyggarne.

Digitized by Google

giordt i America (g), at nämna de öfverwundna orter efter sina forna hemwist (*), hvaraf man i Tyskland ännu finner så många spår (h). Äfven war altid deras wana, då de bemäktrat sig något land, at derifrån til sine segrars fortsättjande taga med sig mer Folk, som med dem liksom inlifvades i en kropp (i): De tilwäxte således ehvar de framdrogo, så at man af deras myckenhet ej bordt sluta, som några giordt (**), at de omöjeligen kunnat komma från et så trångt och magert land som Scandien. Trehundrade hushåll (k) från Sverige hade kunnat giöra tilfyllest, at sättia *Ulme-Rugerne* och sedan med deras hielp Wenderne i rörelse, hvilka alle efter sine hufvudmän kallades *Göter*, skiljandes sig med namn af *Östgötar* och *Westgötar:* De förre woro efter all liknelse Finnar, Ulme-Ruger och deras grannar på östra Siö-kanten, bland hvilka den yppersta Höf-

(*) Er. Benz. Colleg. Hist. P. c. 1. §. 11.

(**) Phil. Cluver. in Germ. Ant. p. 686. &c. T. S. Bayer. de Cimmer. in Act. Petrop. T. 2. p. 432. &c.

(g) Prof derpå kunna ses i Geographien öfver Virginien framför Americanska Catechesen.

(h) Man finner der Helmstad, Warburg, Falkenburg, Sköfde, Widinge &c. &c. v. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 11.

(i) Er. Benzelius L. c. anmärker, at detta år hvad Jornandes (c. 4.) menar, då han säger: Vicinos subjugantes suis applicuere victoriis: d. å. *När de undertwingade grannarne, giorde de dem liksom til deltagare af sine segrar.*

(k) Flere hafva de förmodeligen warit; men imedlertid kan detta tiena til at wisa möjeligheten: fast man ej skulle räkna mer än 4 eller 5 stridbare karlar på hvart hushåll, så woro dock 12 eller 1500 man mer at räkna i den tiden, än så många tusende i wår: sårdeles når de hade så goda skiäl med sig som dessa; ty den är snart öfvertalt, som sielf är willig.

Digitized by Google

Höfdinga-släkt war den *Jumaliska* (l) eller *Amaliska* (*), hvaraf Sveriges äldste Forniotersk Drottar (**) intil Gylfe tyckas hafva herstammat: De senare woro mäst Scandianer (m) eller de, som förnämligast wördade *Odenska* eller *Balthiska* Höfdingasätten (***), hvilken räknades från en *Baldur* eller *Bal-Thor*, et gammalt Guda-namn bland Scytherne, som man ock kanskie tillagt By-Eric eller hans Son; ty sådant war i den tiden mycket brukeligt (†).

(*) cfr. Peringsch. in Vit. Theod. J. Cochlæi p. 252. &c.
(**) v. supr. c. 3. §. 16.
(***) cfr. Peringsch. L. c. p. 270 &c.
(†) v. supr. c. 6. §. 26.
(††) cfr. Sheringh orig. Angl. c. 8. p. 155.
(†††) Peringsch. L. c. p. 274.

4. Från de Tyska bygder ryckte Göterne under *Gadarigs* (††) eller *Götrik* Baldursons (†††) anföran-

(l) *Jumal*, *Hamal*, *Amal*, betydde hos de gamle Scandiske Scyther *Gud* och *Osverhet*. Det har ej warit rart i dessa orter, at sätta G. i stelle för H. och I. (cfr. Strahlenb. Descr. Russ. p. 104), hälst som Runan H (Hagel) blifvit uttalad som GH. (v. Verel. Runogr. Sc. c. 7. §. 7. &c.), så at wi ännu se lämningar af detta ord i *Gumme*, *Gammal*, &c. (cfr. J. Wilde Annotat. ad S. Puffend. H. Sv. c. 2. p. 59.), som är *Jumals* eller *Amals* första betydelse; ty i äldsta tiden rådde och wördades altamäst, den som war äldst. Med detta ord syhs ock *Himmel* wara i släktskap. v. supr. c. 4. §. 11. in not.

(m) Svenske, Norske och Danske woro bland dem, som kallades *Westgötar*: Man har wäl trodt, at skilnaden mellan Öst- och Wäst-Göter följt detta folk från Sverige, efter wi her hafve *Öster*- och *Wäster-Götland*: Jornandes (c. 3. ap. Er. Benz. L. c.) säger ock sielf, at Östgötarne kommit från Scandien. Jag lämnar ock den meningen i sit fulla wärde; men finner ej så likt wara, at Scandianerne just behållit dessa skiljenamn, sedan de blandat sig tilsamman med flere Götske folkhopar: helst som *Jumaliska* Namnet altid warit Gudomligt i Finland, Quenland, Holmgård och hos de *Östra Göter*.

Digitized by Google

förande genom Schleſien och Pohlen (*); men i ſynnerhet anfördes de med ſegrande hand af denne Götriks Son *Wilimar* eller *Waldemar den Store* (n), under hvilken de icke ſtadnade förån i det gamla *Godhem* (**), deras Fäders Foſterland och Odens forna ſtambygd, wid Tauriſka Näſet och Mæotiſka Träſket (***). På denna färd från Tyſkland til Niper-ſtrömmen hade de ej allenaſt upmuntrat ſine gamle ſläktingar *Longobarderne* wid Elbeſtrömmen, ſom derpå inföllo i Romerſka riket (†), och *Marke-Männerne* i Böhmen (††), ſom wid paſs A. C. 172. antingen under denne Konung Waldemars myndighet eller under en ſin egen af ſamma namn, aftvingade de Romare et freds-förbund (†††), utan de hade ock likſom ſatt nytt mod i en myckenhet Tyſkar, hvilka nu tillika med en del af deſſe Göter (*) under namn af *Allemanner* (o) rnſade in i de Romerſka Länder (**). De ſom behöllo *Götiſka* namnet rotade ſig derpå i Dacien, Thracien och Mæſien, tvingande Romerſke Keyſaren til at lofva ſig åhrliga ſkänker för det, at de ſkulle ſitria ſtilla (***): De ſatte ſig då en tid ofvanför Pontiſka hafvet; men det warade ej länge för än de funno orſak til

(*) Stanisl. Sarcin. Annal. Pol. L. 1. c. 5. ap. Er. Benzel. l. c.

(**) cfr. Sheringh. L. c. v. ſupr. c. 3. §. 4.

(***) Jorn. de R. G. c. 4.

(†) Petr. Patric. de Legat. p. 24. in Corp. Hiſt. Byz. ap. J. J. Maſcow. Geſch. der Teutſch. L. 5. §. 14.

(††) v. ſupr. c. 3. §. 14.

(†††) Corps Diplom. de Du Mont. Supl. T. 1.

(*) B. G. Struv. Corp. Hiſt. Germ. Sect. 1. p. 9.

(**) Corps Diplom. l. c. ad A. C. 214.

(***) Jorn. l. c.

(n) Denne kallas i wåre gamle ſkrifter *Filmer hin Mikle*.

(o) *Allemanner* woro ej annat, än en blandning af Göter, Galler och Svever, ſom kommit från neigdenaf Öſterſiön v. B. G. Struv. Corp. Hiſt. Germ. Sect. 1. p. 9. Hele ſvärmen kallades *Alle-män* (*Alle Man*), ſom än är et brukeligt ord bland Svenſke *Almoge*n, når han mangrant och *almänt* ſamlar ſig. *Almänning* kallas ock den ſkog och mark, ſom brukas gemenſamt af hela bygden. Efter deſſe *Allemanner* har hela Tyſkland fådt namn hos Franſoſer och Italienare.

Digitized by Google

til misnöje, så at de i början af 200-talet begynte för alwar spänna ihop med Romerska Riket (*).

(*) Er. Benzel. L. c. §. 12.

5. Alltsedan de Mithridatiska rörelser (**); men i synnerhet sedan Trajanus med sine segrar så saseligen oroat de Scythiska och Nordiska Folk, hvaraf ock Oden blifvit drifven längst up til Scandinavien (***), hade Rom sådt ganska liten fred för dessе grannar, som ej gerna wille låta kufva sig: De hade temmeligen tappert begynt försvara sina friheter emot denna Stormodiga Werlds-Herskarinnan, som nu började wara glad, når hon kunde affspisa dem med penningar: Kejsarne nödgades esomoftast bestå dem ährliga skänker, som wål hade et hederligt anseende af *besoldning* (p); men woro i wärket ej annat än *ährlig skatt* (†): Denne föll wål icke altid riktigt ut; men war et så mycket ymnigare frö til oenighet; ty den ene förstummade icke, at utfordra hvad den andre gerna kom ihog at spara. Nu fingo dessе Scyther ny styrka af deras gamle Släktingar från Norden. De ofvannämde Allemanner brakte med wårjan i handen Kejsar Antonin Caracalla, at betala sig en hop penningar A. C. 214; (††); men wåre Pontiske Göter woro det åhret icke så lyckeligo: Caracalla hade mot dem öfverhand i Dacien (†††) och förhöll dem således hvad dem tilkom; men det warade ej länge förån Kejsar *Alexander Severus* blef nödgad wid pass A. C. 230, at utbetala dem deras råttighet (*), och fastän de några åhr dereſter under deras Höfding *Argunth* eller *Ar-Gunne* ledo et nederlag mot den tapre *Gordianus*,

(**) v. supr. c. 2. §. 20.

(***) v. supr. c. 4. §. 26.

(†) Barbeyr. supl. au Corps Dipl. T. 1. ad An. C. 102.

(††) Barbeyr. Supl. au Corps Dipl. T. 1.

(†††) Spartian. in Vit. Caracall. c. 5. 16.

(*) Barbeyr. L. c. ad A. C. 251.

(p) Detta kallades *Stipendium*, som klingade hederligare än *Tribut*.

Digitized by Google

som derföre på sin likstén kallades *Göternes Segerwinnare* (*); så bröto de dock in A. C. 248. öfver Donau-strömmen under en Amalisk eller Ostgötisk Konungs anförande, lade både Mæsten och Thracien under skösling och wände ej tillbaka förän de åter rikteligt uthekommo den åhrliga betalning af Romerske Skatt-kammaren, som dem nu i några åhr slagit felt (**).

(*) Jul. Capitolin. Vit. Gord. c. 31. &c.

(**) cfr. Er. Benz. L. c. §. 13.

6. Om Göterne gifvit en Romersk Kejsare lifvet; (ty *Maximinus* war född af en Göte i Thracien (***);) så afhände de ock der samma en annan; ty A. C. 251. i Abrutiska slaget i Mæsien hiälslogo de Kejsar *Decius* och hans Son (†), hvarpå Kejsar *Gallus* samma åhr nödgades inrymma åt den stora Thraciska fästningen Philippopolis och förbinda sig til åhrlig skatt (††) i Mon denna rättighet war alvid tvistig och Göterne begynte åter år C. 258, 59 och 60, at anfåtta Kejsaredömet med all makt (†††): De skaffade sig skiepp i Svarthvet medan den gamle *Vallerianus* och hans Son *Gallienus* suto på Romerske thronen: Några af dem gingo in i Donau-strömmen och skötade på båda sidor, farandes illa fram i Thracien och Macedonien, der de belägrade Thessalonica (*): En del af deras Flotta stälte sin kosa genom Dardanellerne in i Ægæiska hafvet och härjade på Asiatiska kusterne, upbrännandes Troja, Ephelus och flera orter: Men lyckans wind blåste ej altid i seglen: De hade lidit stor skada i Propont af storm och de Byzantinske Fältherrar nederhöggo många af deras rotar: Vallerianus slog dem til flös och Athenienserne under Dexippus minskade deras wälde i Achaja, hvarifrån

(***) Symmachi Fragm. ap. Jorn. c. 15. Jul. Capitolin. Vit. Maximin. c. 1.

(†) Jorn. c. 18. Zosim. &c.

(††) Barbeyr. L. c.

(†††) J. B. Bossuet. Disc. sur l'Hist. Univers. p. 98.

(*) cfr. Er. Benz. L. c.

Digitized by Google

från de swåfvade kring Epiriska, Acharnaniska, Bæotiska och Illyriska fälten, der den eljest wekligé *Gallienus* af en lyckelig händelse kom til at nederlägga af dem en stor swärm A. C. 265 (*). Ännu hade icke Göterne hindt til så stor konst och skicklighet som Græker och Romare i krigshandtwärket, der mod och krops-styrka icke giöra tillfylleſt.

(*) Trebell. Pollio in Vit. Gallien. c. 13.

7. Kejsar Flav. Claudius, hans Efterträdare L. Domit. Aurelianus och sedan Aurel. Probus woro Göterne alt för starke: Claudius nedslog en stor hop af dem wid Naiſſus i Öfre Mæsien A. C. 269. (**) och lät derföre kalla sig *den Götiske*, som hans seger-penning intygar. De, som efter det nederlaget öfverblefvo, woro et fattigt Folk, som satte sig ned i Thracien och Mæsien (***), i Chrim och wid Mæotiska Träsket (q), der ännu lämningar finnas af deras språk (†). De blefvo förſt Christne af alle Göter och den bekante *Ulfila* (r) war wid lag A. C. 360. deras Biskop, som öfversatte hele Biblen, undantagande Konunga- och Chrönike-Böckerne (s), på

(**) Eumen. in Paneg. ad Conſt. Chlor. & Conſt. M. c. 2. Euſeb. Chron. L. 2. interpr. Hieron. & not. J. J. Scalig. p. 238. Pollio in Claud. c. 1. 3. 6. 7. 8. Jorn. de R. Succeſſ. p. 110 ſeq. Chron Ær. 294. Du Freſne. Fam. Byzant. p. 42.

(***) Jorn. c. 51. Pollio in Vit. Claud. c. 11.

(†) Busbeq. Epiſt. it. Joſ. Barbari ſtin. ad Fl. Tanaim.

(q) Detta war desse Göters gamla stambygd, der de räkade sine slåktingar; derföre år ej underligt, at der funnits lämningar af deras språk; men her har man dock märkt, at sådana längre bibehållit sig, än annorståds.

(r) Somlige hafva kallat honom *Ulfia* och *Hulfia*. v. Gruter. & Hiſt. Miſcell. L. 12. c. 12. *Ulfius* står på en pelare i Vatican. (v. Mut. Panſa. dell. Libr. Vatic. p. 311. &c.) och *Gulfias* i Pant. Godofr. Viterb. p. 397. men större delen, sårdeles Grækerne, hafva kallat honom *Ulphila* och *Wulfila*: det år ej annat, ån det Götska *Ulf*, *Olf* eller *Olaf*.

(s) Orsaken, at Ulfilas ej öfversatt dessa Bibliska böcker,

på Gôtſka, och underſkref tredie mötet i Conſtantinopel. Men återvändom til wårt ämne: Kejſar Aurelianus öfverwann Göterne åtſkillige gånger (*), hwarmed han åfven förtiente namn af *den Gôtiſke*: I et fältſlag fick han tio qwinfolk i mans-kläder til fångar (**) och Segren war ſå märkelig, at derefter inſtiftades de *Gôtiſke Lekar*, ſom ſedan länge firades i Göje-månad (***): Han hade på Göterne ſådan aktning, at han gifte den ſedermera olyckelige Fält-Herren Bonoſus med Hunild eller Gunnild, en Gôtiſk Fru, at derigenom ſå mycket bättre utſpana deras förehafvande (†). Kejſar Probus inlade åfven emot dem ſtor åhra i fält wid paſs A. 280. ſå at han ockſå (t) fick heta *den Gôtiſke* (††), och alt detta giorde ſå mycket, at Göterne nu tyktes blifva ſpake: De lefde ock wårkeligen i fred med de Romare öfver trettio åhr och hulpo dem åfven i kriget emot Partherne (†††): men de woro ej födde til ſtillhet: Deras grundſats war, at ruſa antingen til ſeger eller undergång.

(*) Fl. Vopiſc. in Aurelian. c. 13. 17. 22. 30. 33. 34. Golz. Jornand. &c.

(**) Vopiſc. L. c. c. 33. &c.

(***) Lambec. Calend.

(†) Vopiſc. in Vit. Bonoſi.

(††) Vopiſc. in vit. Prob. c. 2. & 12.

(†††) Jornand. L. c. c. 21.

8. Conſtantinus den Store (u) regerade Romerſka Riket, når Göterne, miſsnögde med ſin åhrliga betalning, giorde inbrott på Thraciſka ſidan, ſom ej

menar man hafva warit, at detta eljeſt nog ſtridsmanliga folk icke mer ſkulle upretas af krigsluſt.

(t) Det begynte blifva ſå hederligt, at heta den *Gôtiſke*, ſedan man kunnat ſegra öfver ſå ſtridbart folk, at Græſke Kejſarne gufvo ſig ſedan ofta, likſom af Arfsrätt, denne titul. v. Schurzfleiſch. Diſſ. de R. Sv. G. p. 27.

(u) Han war den förſte Chriſtne Kejſare, under hwilken Kyrkan fick ſin förſta ſkygd emot förföljelſer. Han giorde ockſå af Conſtantinopel Romerſka Rikets andra hufvudſtad.

Digitized by Google

ej war ſärdeles wäl förvarad: Conſtantinus giorde wäl då på dem et ſå ſtort nederlag A. 323, at de haft orſak til ödmiukhet, hvilket kan dömas af hans deröfver ſlagne (x) ſeger-penning (*); men de läto ſig icke nöja: De retade Kejſaren än en gång emot ſig A. 332. och då blef åndteligen deras förluſt ſå ſtor, at de måtte begära fred: Eric (y) eller År-Eric, deras Konung, måtte då gifva ſin Son til giſlan och den åhrliga ſkatten giordes åldeles til intet (**). De ſingo likwäl hugna ſig af den öfverenskommelſe, ſom Conſtintinus då åfven med dem träffade, at fyrtio tuſende man af dem ſkulle förblifva i hans ſold ſom hielp-troppar och deruti altid til ſamma antal bibehällas under namn af *Bundsförvanter* (***): Detta war förſte grunden til den wahna, ſom wåre Scandianer altid ſedermera hade, at tiena de Grækiſke Kejſare under namn af *Wareger*, *Wäringar* (z) eller lifwakt, ſom framdeles mer ſkall omrö-

(*) Morelli Specim. Rei Num. Tab. 7. Eutrop. L. 40. c. 4. Iſid. Chron. Ær. 372. Du Freſne. Fam. Byzant. P. 1. p. 17.

(**) Idacius Faſt. An. 332. Socrat. L. 1. c. 18. Hiſt. Eccl.

(***) Corps Diplom. de Du Mont. Supl. T. 1. ad A. 323. &c.

(x) På ena ſidan af penningen ſer man Kejſarens bild med öfverſkrift: *Imperator Conſtantinus Maximus Auguſtus*. På den andra en Soldat, ſom antvardar Kejſaren en Gôtiſk fånge, och de orden: *Debellatori Gentium Barbararum*.

(y) Denne kallas *Araric* och *Aoric* (Jorn. c. 21.); men det är ej annat än Airic, Eiric eller Eric, kanſkie *År-Eric*, likſom *År-Gunne*, af *År*, *Åring*, *Åhre-wäxt*, ſom altid tilſkrefs Konungarne: prof deraf ſer man på *Eric År-Sell* i Sverige, &c.

(z) De gamle Ryſſar hafva aldrig annat kallat de Svenſke, än *Vareger*, ſom ſes af deras gamla Crönikor Povieſt Vremianich och Kniga Stepannaja &c. Det har kommit förmodeligen deraf, at de, ſå wäl ſom wåre Finnar än i dag, ej kunnat med lätthet utſäja tvenne Conſonanter ihop, utan borttagit den förſte; ſå at i ſtälle för *Sverige* (Sverige) har man ſagt *Varegi*. Det är örimligt,

Digitized by Google

omröras. Conſtantinus betiente ſig nu A. 330. af detta Götiſka manſkap til at upbygga Byzantium (*), ſom efter hans namn kallades Conſtantinopel; men af de gamle Scandianer *Mikla-gård* eller den Stora Staden.

(*) Jorn. c. 21.

9. Gö-

hvad likväl åtſkillige eljeſt lärde Män welat, at detta betydt *Wargar*, och at de Svenſke ſå blifvit kallade för ſit röfveri ſkull, ſom likwäl i den tiden ej hölls för wanhederligt: *Warg* är et Svenſkt ord och ej kan man tro, at de Svenſke ſå kallat ſig ſielfve. Mycket likare är, at *Wareger* eller *Wäringar* kommit af der gamla Götſka ordet *wärja*, *wärda*, *wård* (Guarda, Gardes), wakt- och wård-hållning; ty den tienſten hade altid *Guaringi* hos Gräcke Kejſarne: I anſeende dertil kunna wi ock ſå de gamle Ryſſar, hafva gifvit *Waregiſka* namnet åt de gamle Scandianer, ſom altid reſte genom deras land til Conſtantinopel, at blifva *Wäringar*. Det är wäl ſant, at *Guaringi* eller *Barangi* woro ej endaſt Kejſerligt Garde; ty Franker, Angler, Britanner, Germaner &c. hade ock ſå ſtundom den ſyſſlan, ſå at *Wareger* eller *Wäringar* ej tycks warit et tienſte-namn, utan et folk-namn; men det lär hafva gådt dermed, ſom med *Schweitzare*-namnet i wår tid. Ware huru det will, ſå blifver det derwid, at *Wareger*, *Guaringer* eller *Wäringar* aldraförſt kommit från Sverige, ty i Conſtantinopel woro *Wäringar* långt förrän de Norſke kommo dit med K. Harald Hårdråde. v. Sturl. T. 2. p. 57. in Harald Hårdr. c. 3. och at de warit från Scandiſka örterne, behöfver ej bewiſas. cfr. E. Pontoppidan, Geſta Danor. extr. Dan. T. 1. p. 21. 22. Ännu en uprinnelſe kan man finna för detta namn i ordet *Wari*, ſom på gammal Finſka, Lapſka, Eſtiſka &c. betydar *Bärg*, hwilket ord ock ſå deraf kommit: *Wareger* eller *Wäringar* kunna ſåledes warit det ſamma ſom *Bärgboar*, hwilket de Svenſke och Norſke kunnat heta med ſtörſta ſkiäl.

Digitized by Google

9. Göternes krafter woro likvål hermed ej aldeles brutna: På andra sidan om Donau-strömmen bodde ännu förnämste delen af dem, som A. C. 360. under sin Konung Geberic kufvade Wandalerne (*) och tre åhr derefter giorde de Romare godt bistånd emot Perserne (**). De woro delte i wissa fylken; men wid denna tid hade de en Öfver-Konung wid namn *Hermanrik*, en stor Segervinnare, som skal hafva lefvat et hundrade tio åhr och dödt A. 374. Han lade en stor widd af *Scythiod hin mikla* eller Stora Sverige under sit wälde altifrån Donau til Östersiön, så at Esterne och andre Baltiska hafvets grannar woro honom underdånige (***). Wåre gamle Krönikor kalla honom *Hernit* eller *Harvit* (†) och med honom hafva den tidens Drottar i Sverige haft nog at sysla (††), som framdeles skal berättas: Efter hans död stod det illa til med wåre Göter: Hälften af detta Folk eller Östgötarne, som hade Athanarik til Drott eller Domare (†††), hade wäl redan A. 369. måst ingå med Kejsar Valens en skadelig fred, hvaruti de miste sin åhrliga rätttighet (*); men det blef med dem ännu wärre: De måste svikta under Hunernes ook A. 374. hvarefter Athanarik dog så godt som Landsflyktig i Rom, fast han der fick en hederlig begrafning (**). Andra hälften eller Westgötarne flytte sig derpå i all spåkt och stillhet til Thracien A. 376. sedan de dertil genom hela Götiske Kroppens Sändebud Biskop Ulfilas (***) erhållit tillåtelse af Kejsar Valens (†), hviken wid det tilfället öfvertalte dem til sin Arianiska Lära. Från denna tid hafva Öst-och West-Götars bonings-platser altid warit åtskilde (††).

(*) Jorn. c. 22. & 31.

(**) Zosim. L. 3. p. 126.

(***) Jorn. c. 23.

(†) cfr. J. Wilde ad S. Puffend H. S c. 4. p. 1. 3.

(††) J. Messen. Chron. Sveo-G. Eric. Olai. S. Puffend. Introd. &c.

(†††) Themistius. orat. 10.

(*) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1.

(**) Corps Dipl. L. c.

(***) Corps Dipl. L. c. ad An. 376.

(†) Eunap in excerpt. Legat. p. 19 Zosim L. 4. p. 746. 752.

(††) cfr. Er. Benz L. c. § 13.

Digitized by Google

Östgöterne. 10. Östgöterne lefde wäl under Hunernes wälde intil den rykтbare Attilas död A. 454. och följde hans öde så wäl emot de Romare som sine Landsmän på Catalauniska fälten (*); men de hade dock sine egne Konungar (**) och repade sig änteligen så wida (a), at de ej allenast afskuddade Huniska oket, utan nödgade Constantinopolitanske Kejsaren Marcian A. 462, at inrymma dem Pannonien (***) til ewärdelig ägendom och gifva dem sin förra åhrliga skatt (†). Då giorde de wäl Kejsaren godt bistånd emot hans fiender; men hans Eftertrådare Leo belönte dem illa; ty han wille innehålla deras betalning: deras trenne Höfdingar af Amaliska slägten Waldemar, Thiodmar och Hermanrik, som eljest kallas Widemar, skickade honom wäl derom wänliga bud; men uträttade intet, oaktadt en deras Landsman Thioderik Triars Son, Prints af Baltiska ätten, war wid Hofvet i ynnest och undfick ricktigt sin åhrliga wedergällning (††). De giorde sig derföre sielfve rätt och skoflade Illyrien; men det kom dock strax til förlikning: Leo blef tvungen til betalningen och fick deremot til fredspant och gisslan den ofvannämde Thiodmars siu-åhrs Son Thioderik, för hvilken han fattade et särdeles tycke och behöll honom til hans adertonde åhr, då han honom godwilligt återsände. Denne Prints, som sedan blef kallad *den Store* (b), wisade redan i ungdomen sina för-

(*) Jorn. R. c. c. 38. 48.
(**) Jorn. c. 48. Zosim. L. 5. p. 813.
(***) Jorn. c. 50.
(†) Corps Dipl. L. c. ad An. 462.
(††) Corps Dipl. L. c.

(a) Wid denna tid eller A. 440. hade deras landsmän *Alanerne*, som med *Asarne* och *Vodinerne* woro nästan enahanda folk, en Konung som hette *Eocharius*. v. Jac. Sirmond. in not. ad Sidon. Apoll. p. 113. &c.

(b) Göterne sielfve, i stelle för *den Store*, kallade honom

Digitized by Google

förträffeliga egenskaper: Han tågade öfver Donau mot Sarmaterne, slog dem ur fältet (*) och intog deras förnämsta stad Siggetuna, som nu kallas Segedin. (*) Jorn. c. 55.

11. Græska Hofvet war imedlertid altid trögt, at utbetala sin skuld: Ostgötarne upreste derföre hufvudet med alvar: En del af dem under Thioderik Triars Son utvingade en Fred A. 473. med wilkor, at Kejsaren åhrligen skulle betala två-tusende marker guld (**) och denne Thioderik blifva Höfvidsman för *Wåringarne* (***) eller Kejsarens lifvakt. En del gick samma åhr under *Widemar*, som dertil genom lottning, efter gammalt Scythiskt bruk, war utvald, til sine frånder Westgötarne i Frankrike och fäste bland dem sine boningar (†). En annan svärm under Thiodemirs anförande föll in öfver Savströmmen och intog en stor del af Illyrien, Thessalien och Macedonien, så at Kejsar Zeno Isaurieus war tvungen, at afstå deraf åtskilliga orter och förnöja sin Fiende i dess skuldfordran A. 475 (††). Zeno tänkte då at winna med slughet hvad han ej förmådde med wapn: Han bød til at dela Ostgötarne och giorde wårkeligen A. 480. et förbund med Thioderik Thiodmars Son emot Thioderik Triars Son i Thracien, hvilka begge nyss åro nämde; men åhret war knapt til ända förån de märkte orådet och blefvo wänner mer ån tilförne (†††). Han förbandt sig dem likväl både strax derpå, den förre A. 481. (**) Corps Dipl. L. c. ad A. 473. (***) v. supr. §. 8. (†) cfr. Er. Benz. Coll. Hist. Part. c. 1. §. 14. (††) Corps Dipl. L. c. (†††) Corps Dipl. L. c.

Wilde-mar (cfr. Ven. Beda de Temp. ap. J. Cochl. Vit. Theodor. c. 4. p. m. 31.), hvilket will säja alt det samma; men deraf hafva några blifvit willade och trodt, at Theoderic warit en Walamers eller Waldemars Son.

Digitized by Google

och den senare A. 483, tagandes dem til anförare för sine *Wäringar* (*), i synnerhet fick Thiod-Erik Thidmars son store förmåner (**), som också rådeligast war; ty med honom war ej at skämta. Hans wänskap war deremot af stort wärde, hvilket Zeno nog rönte då Basiliscus jagat honom af Thronen: Theoderik öfverwan de uproriske på många ställen och återsatte Kejsaren i dels myndighet, hvarföre ock Triumf-hedren i Constantinopel blef honom tildömd och en Stod med hans bild til häst honom uprest midt framför palatset (***): Zeno förklarade honom äfven för sin Son (c) eller wapnarfvinge, som en gång borde hämnas hans död och beifra hans rätt, hvilken Götiska Sed (†) nu begynte komma i bruk wid alla hof i Europa (††).

(*) Corps Dipl. L. c.
(**) Meut. Excerpt. Legat. in Hist. Byz.
(***) Le Pere Dan. Hist de Fr. T. 1. p. 23.
(†) v. supr. c. 7. §. 11.
(††) cfr. Le Pere Dan. L. c. p. 21.

12. Imedlertid war ej alt så jämt mellan Zeno och Theoderik, som wille hafva riktighet i sin åhrliga betalning: Keysaren måtte inrymma honom en del af Dacien och nedre Mæsien; men til at få mycket bättre slippa en så fahrlig gäst, föreslog han honom, at intaga Italien, som af Herulerne, et annat Nordiskt eller Scandiskt (†††) eller sättare Holme-Rugiskt (*) folk från Österhön (**), war underkufvadt A. 476. Den Stormodige Göten lät sig detta tilbud behaga A. 488 (***), med wilkor, at få behålla det landet för sig sielf, och strax wärkställte han hvad han beslutit. Hans Göter öfverguffvo med glädie sina fruktbara Pannoniska och Mæsiska

(†††) cfr. Sidon. Apollin. L. 8. ep. 9. & Ven. Bed. de Temp. ap. J Cochl. in Vita Theodor. c. 4. p. m. 31.
(*) Herm. Contract. in Chron. ap. Joh. Cochl. L. c. p. 29. & Otto Frisingenf. Episc. L. 4. c. 30.
(**) J. J. Mascow. Gesch. der Teutsch. L. 6. §. 1.
(***) Corps. Dipl. L. c.

(c) *Filius honorarius.* Denna *wapn-adoption* lär utan tvifvel hafva skiedt med någon Ceremonie. Theoderik adopterade sedan på det sättet sielf åtskillige Konungar. v. Le Pere Dan. Hist. de France. T. 1. p. 21.

Digitized by Google

ſiſka fält ſå ſnart de hörde, at det bar til krig, och togo med ſig alt hvad ſig röra kunde, både qvinnor, gubbar, barn och boſkap: de leto på ſin Konungs tapperhet och ſin egen, oaktadt ſå många ſvårigheter af en lång reſa och många fiender i wågen (*): Odoaker, ſom då med ſine Heruler eller Hulme-Ruger intagit Italien och ihiälſlagit deſs ſidſte Kejſare Auguſtulus, hade fådt kunſkap om detta tåg och derföre emot Oſtgötarne upviklat ſine Bundsförvanter Gepiderne och Bulgarerne: De förre under ſin Konung Thras-Ulf (d) och de ſenare under Boſe (e) giorde wål manligt motſtånd; men begge blefvo öfverwundne och Theoderik, ſedan han fåfångt ſökt få ſkiepp, at fara gent öfver Adriatiſka hafvet, drog hela land-wågen omkring, brytandes in i Italien A. 489. Den tapre Odoaker mötte honom ej långt från Aquileya och blef med hela ſin krigshär ſlagen: ſamma olycka hände honom ſtrax derefter wid Verona, hvarpå han inneſlöt ſig i Ravenna; men Theoderik ſlog hans troppar öfveralt, i ſynnerhet då de giorde utfall under en tre åhra belägring, til deſs han intog Staden och lät ihiälſlå Odoaker (f) med deſs Son och förnämſte Höfvids-

(*) J. Cochl. Vit. Theod. c. 4

Qq 3 män

(d) Blondus och Sabellicus kalla honom *Straphilias* och Paul. Diaconus *Thraſillas*.

(e) Denne kallas eljeſt *Buſari* och *Buſa*. v. J. Cochl. L. c. Paul. Diacon. &c.

(f) Några mena, at han ihielſlog Odoaker med egen hand. v. Le Pere Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 23. några laſta denna hans gerning, efter han då ſtod i aftal med Odoaker om fred, och några undſkylla honom efter denne Herren ſkall hafva giordt ſig miſstänkt för bedrägeri. v. J. Cochl. L. c. c. 5. p. 45.

Digitized by Google

mån (†) A: 492. derigenom war nu Theoderiks upsåt fullbordadt: Han låt i Gôtisk dråkt och med krona på hufvudet utropa sig för Konung ôfver hela Italien (*) A. 493.

(†) Cassiodor. de Consulib. Blondus. L. 4. Paul. Diac. Sabellic. Procop. &c. ap. Cochl. Vit. Theod. c. 5.

(*) Jorn. c. 56.

13. Denne Prints år med rätta kallad *Stor*: Han war i sin tid ej allena en Styrka för alle Gôtiske throner, utan ock et Efterdôme för alle Konungar: All den belefvenhet, alt det wett, som den tiden småningom fick insteg wid Hofven i Frankrike, Spanien, Burgundien och annorstâds, kom eidast från hans, genom det omgånge, som med honom sôktes och den wördnad, som alle för honom buro (**): hans gamle landsmân och slâktingar i Scandien, som hôrde hans rykte, sôkte til honom och gufvo sig i hans tienst, kallandes Italien efter hans Amaliska ått *Amlunga-land* (***), hvilket namn de bâst widkândes. Måktiga fôrbindelser hade han med de yppersta Hus: Hans Drotning war Audofleda, Konung Clouis i Frankrike Syster: en sin Doter gifte han åt Alarik Wâstgôtarnes Konung i Frankrike, en annan åt Sigmund, Konung i Burgundien, sin Syster Amalfrid åt Thras-Amund, Wandalernes Konung, och hennes Doter Amalberga åt Hermanfred, Konung i Thuringen (†). Når han inge fiender mer hade at rådas; ty han war segersam ehvart han wânde sina wapn (††), lâmpade han alla sina tankar och all sin makt på sit lands nytta och prydnad. Fastân han war Arian, beviste han dock Romerska kyrkan mycken godhet (†††) och hans myndighet war i det Andeliga så stor, at han dômde emellan Laurentius och Symmachus, når de tâflade om Påfvestolen A. 498. Han befläckade dock slutet af sin Regering med den berômlige Boëthii

(**) Le Pere Dan. Hist. de France. T. 1. p. 23. 24.

(***) Peringsch. in Vit. Theodor. p. 239.

†) Cassiod. Epist. & Chron. Sigon. de R. Ital. Baron. in Annal. Cochlæi Vit. Theod. Le Pere Dan. L. c. &c.

††) cfr. Le Pere Dan. L. c. p. 43. 45. 62.

(†††) J. B. Bossuet. Disc. sur l'Hist. U- . p. 114.

och

Digitized by Google

och deſs Svårfaders Symmachi blod, ſom obilligt miſstänktes för ſtåmplingar emot deras Öfverhet, hvilket ſedan ſå högt gick honom til ſinnes, at han dog A. 526. efter en trettiotre åhrs lofvård regering, wördad af ſine grannar och ålſkad af ſine underåtare (*).

(*) Le Pere Dan. L. c. p. 63.

14. Theoderiks död giorde ſtora åndringar i de Gôtiſka ſaker både in- och utom Alperne: Wåſtgôtarne i Gallien, ſom ſtrax ſkola omtalas, miſte hela ſit underſtöd och i Italien började redan Oſtgôtſka makten at luta: Amala-Sventa, Thioderiks tredie Doter, ſom med hans ſläkting Eutharik war moder åt hans Efterträdare Adalrik, wanſläktade wål icke från en ſå ſtor Fader: Hon ſtyrde wål ſin Sons rike, ſom då beſtod af hela Italien och Provence i Frankrike, med ſå ſtor wishet, ſom kunde önſkas; men hon måſte dock ſvikta för underſåtarnes ſielfswåld, ſom tillika bortſkåmde hennes Sons upfoſtran och hälſa (**): Hon wille, at Prinſen ſkulle öfvas i Bokliga konſter; men hennes gamle Göter påſtodo, at Riket hvarken blifvit genom läſning förvårfvadt eller kunde derigenom bibihållas (***), ſå at om Adalrik något lärde, ſå war det ej deras ſkuld. Adalrik dog A. 534. och Amalaſventa blef fångſlad och i bad förqvafd af den nedrigtſinte Thiodat, ſom dock genom giftermål med henne giordt ſig til Konung: Detta beifrades ej allenaſt af hennes fränder, Konungarne i Frankrike, utan ock af Kejſar Juſtinian, ſom ſkickade en krigshår til Italien under Beliſars anförande: Græſke Kejſarne, ſom efter Auguſtuli död trodde ſig innehafva all Romerſka Rikets rått, aktade nu på tilfälle, at bringa Italien under ſit wälde; men Göterne ſielfve aſſatte *Thiodat* och *Vitig*, hans

(**) Le Pere Dan. L. c.

(***) Procop. Hiſt. Goth. L. 1. Bernhard. Juſtinian. L. 5.

Digitized by Google

hans Eftertrådare, lät slå honom ihiäl. *Witig* war en stor krigsman: Han belägrade Belisar i Rom A. 537. då på båda sidor brukades alt hvad krigskonsten intil den tiden kunnat åstadkomma: Han måste uphåfva belägringen; men intog derpå Milan: dock blef han af Belisar belägrad, och fången i Ravenna A. 539. hvarifrån han fördes til Constantinopel och flutade der sin tid i Rådshedren (g). Med Östgothiske Konungarne i Italien war sedan ej stort bewändt, undantagande med *Totilas* (h) och den sidste *Theijas* Fridigerns son, en märkelig Höfding, som blef öfvervunnen af Kejsar Justinians Ståthållare. Narses (*) och dog som en hiälte i en drabning ej långt från båtget Vesuvius A. 552. Största Östgothiska krigsmakten bestod då af tusend Man (i), hvarmed en kåck Höfding Ind-Ulf kastade sig in i Pavia och begärte Frankrikes hiälp (k); men Theoderiks Thron

(*) Merula. Descr. Ital. p. 94.

(g) Hans Drotning *Metha-Sventa* war Adalriks Syster, hon blef sedan Kejsar Justinians Svägerska; ty hon fick hans broder Germanus. cfr. Er. Benz. Coll. H.P. c. 1. §. 14.

(h) Hos *Totilas* skall en *Spiutr* hafva warit Krigs Anförare, en märkelig Man, född i Sörmanland, hvarifrån han rest sine gamle landsmän til hiälp och der ännu hans Runsten finnes i Tiula-Sokn, upreft af hans Son *Alrik Sigridson*, v. Peringsch. ad Vit. Theod. p. 475.

(i) Några flockar lågo likväl her och der i ståderne. *Aligern*, Theyas broder, som så wisst och starkt kunde skiuta med boga, försvarade Cumes i Campanien temmeligen länge, så at Narses måste uphåfva belägringen; men änteligen gaf Aligern honom stads-nycklarne A. 553. Aligern inlade sedan stor åhra i Casselinska slaget A. 555. v. Le Pere Dan. H. de Fr. T. 1. p. 117.

(k) Fransoserne kommo ock til undsättning under

var nu kullslagen måst genom Göternes egna onnig-
heter, och Östgötska riket i Italien ändadt A. 568.
(*). Narses hade ock sunnit medel i detta krig, at
sven beriena sig af Götske och Nordiske troppar
mot deras egne släktingar. Han hade i slaget wid
Rimini A. 554. en flock *Wäringar* under Höfdin-
gen Thiodbald, som tient Östgötarne, och wid Cas-
selin A. 555. en stor hop *Hulmruger* eller *Heru-
ger*, som togo stor del i segren öfver de Franske;
wilka kommit Göterne til hiälp (**). Således gå
riken och Folk öfverända, när de söndra sig emot
sig sielfva. Grækerne fingo dock icke länge hugna
sig af Italien, utan måste wika för en annan Nor-
disk Makt, Longobarderne, som framdeles skal be-
rättas.

(*) cfr. Cassiod. in ep. Procop. L. 1. Gregoire de Tours. Marcellin. in Chron. Possevin. in appar. &c.

(**) Le Pere Dan. Hist. de Fr. T. 1. p. 123. 126. &c.

15. Wi hafve lämnat Westgötarne i Thracien
(*). De hade A. 376. med Kejsar Valens giördt
et förbund (†), som war utsedt på de då altför när-
gängne *Chuner* eller *Huner*, eljest *Abioner*, *Aba-
rer* och *Avarer* (l) kallade, et Folk från *Chunu-*

West-Göterne.
(*) v. supr. c. 9.
(†) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1.

R r *gård*

Bucellins och Leutharis anförande, men Narses slog
dem wid Rimini A. 554. och sedan i den ryktbara slakt-
ningen wid Casselin A. 555. der Gallerne stälte sin
slakt-ordning på Götiska sättet i pyramid eller *Svin-
hufvud* (v. supr. c. 8. §. 16.). Efter dessa nederlag föll
alt i Italien til Narses (v. Le Pere Dan. H. de Fr.
T. 1. p. 126. &c.): En enda Barbar, *Ragnar*, kasta-
de sig med 700 Göter in i en fast ort Campsas och
höll ut några månaders belägring, men blef dock wun-
nen och dräpen, sedan han efter Narses skutit mistom
sin pil, hvarmed han war mycket färdig.

(l) Desse kallades också *Chaiboner* (v. J. J. Maschow.
Gesch. der Teutsch. L. 6. §. 1.) och woro från sam-

(*) v. supr. c. 9. §. 14.

gård eller Nord-westliga Ryssland (*). Westgötarne bebodde Thracien i all stillhet och giorde ingen förnår: men de Græske och Latinske Höfdingars Snålhet war så omenskliga, at detta fattiga Folk måste gifva sina barn och trälar i pant och betalning för bortskämd och åfven onaturlig spis, så at Frigern, dess Höfding, ej annat råd wiste, än at [illegible] pa til wapn: Han rykte emot Kejsar Valens: [illegible] slog han Fält-Herrarne Lupicinus och Maximus [illegible] fältet och sedan Kejsaren sielf, som drog sig tilbaka in i Constantinopel, dit Westgötarne följde efter ströfvandes in i sielfva Förstäderne: Valens, [illegible] sit folks förebråelser, kom ut igen med sin krigsmakt och Göterne tilbudo honom fred; men han wägrade och blef aldeles slagen wid Adrianopel A. 378. [illegible] flydde sielf, sårad af en pil, in i en koja, der han af fienden, som ej wiste, at han der war, blef [illegible] vandes innebränd (**). Westgötarne underkuftade då Dalmatien och skoflade Thessalien, Epirus, [illegible] chaja, och flera orter, wid hvilken ryckning en [illegible]

(**) Ammian. Marcell. L. 31. Zosim. Hist. L. 4. Isid. Chron. Ær. 416. Jorn. Rufin. Sozomen. Oros. &c.

ma ort, som deras följeslagare Herulerne eller *Hulin-Rugerne*, med hvilka de woro nästan hopblandade. v. Cl. Mamertini Panegyr. 1. c. 5. ap. Mascov. in not. L. c. Denne Cl. Mamertin. kallar dem ocksa *Cavioner*. Phil. Cluverius menar, at desse *Cavioner* äro de samme, som Tacitus (de Mor. Germ. c. 40.) kallar *Avioner*. *Abarer* eller *Avarer* äro de ock kallade v. Le Pere Dan. Hist. de Fr. T. 1. p. 143. &c. jag menar, at desse *Avioner* ej annat äro, än *Vaner* (v. supr. c. 2. §. 3.), som woro *Hunernes* stamfäder. *Wanland* är ej annat, än *Quenland* och Quenland är det samma som *Chunigård* (v. supr. c. 9. §. 14. in not.), Hunernes Säte.

Digitized by Google

ster nedsatte sig i Pannonien (*), och bodde der i sederton åhr; men med Kejsar Gratian gjorde nu hele svärmen fred A. 380.

16. Samma framgång hade de ej under den Store Kejsar Theodosius, som sedan delte Romerska Riket mellan sine bägge Söner. Han kufvade Westgôtarne med sådan makt och tillika med sådan mildhet, at de efter sin Konung Adalrics död A. 381, utan til at wälja någon annan i stället, gufvo sig aldeles under denne Kejsare, så länge han lefde. Han log ock många af dem i sin sold til *Wäringar* A. 382 (**); men tolf åhr derefter walde de sig sin egen Konung. Det war Alarik af Baltiska slägten, som sedan år kallad *den Store*. Han tykte sig ej anstå, at lefva under främmande wälde, utan hellre, at söka sit eget rike (***): Bröt derföre in i Macedonien och Thessalien, förstörandes alt i Grækeland in til sielfva Athèn. Et sådant framfarande hindrade icke, at ju många af desse Westgôtar woro gode Catholiquer (m), som kan dömas af åtskillige Kyrko-Fäders witnesbörd (†) och i synnerhet deraf, at S. Chrysostomus, en stor fiende mot Arianska Läran, blef wid denna tid anliten, at wiga dem en ny

(*) Procop. contra Symmach. p. 714. Jorn. c. 27. Eunap. in excerpt. Legat. p. 20. Zosim. L. 4. p. 758.

(**) Sozomen. Hist. Eccl. L. 7. c. 4. & Corps Dipl. L. c.

(***) Zosim. L. 5. p. 783. &c.

(†) Ambros. Comm. in Ev. Luc. L. 1. p. 26. Hieronym. Epist. 27. ad Letam: circa A. 398. &c.

R r 2

(m) En Gôte Sabas hade ock en tid förut eller A. 371. blifvit dränkt som Martyr under Modesti och Arinthei Borgmästerskap (v. Sura. T. 2. p. 635. Ornhielm. Hist. Eccl. p. 2.); men deraf kan dock ej dömas om hela folkeslaget. Märkeligt år, at et Gôtiskt ordesätt *Sihora Armen* kommit i bruk i gamla Christna kyrkan (v. Augustin. Epist. 176.) *Sihora* år det samma som *Sera*, *Sira*, *Sigur* eller *Herre*, hvilket än brukas i Engelskan och Franskan: *Armen* wilt säja *arme sig* eller *förbarme sig*, så at *sihora armen* betyder *Domine Miserere*.

Digitized by Google

ny Biskop i den afledne *Vinedas* eller *Vnilas* ställe (*). Alarik blef derpå anmodad af den berömde Romerske Fält-Herren Stilicon, en Vandal och Kejsar Honorii Svärfader, at komma honom til bistånd i Italien, och förut på wägen dit, at underkufva alt hvad som hörde Grækiske Kejsaren Arcadius til: Westgöten war ej Sen til et sådanr anbud: Han bröt up genom Pannonien A. 400. (**) och nalkades småningom sin nya förbunds-broder; men han saknade der den gamla Götiska Redeligheten.

(*) Chrysost. Ep. 13. ad Olympiad. in edit. Savell. T. 8. p. 96.

(**) Jorn. c. 29. Zosim. L. 5. p. 802.

17. *Stilicons* hemliga upsåt skall hafva warit, at genom Alariks hielp sättia sin Son Eucharius på Romerske thronen: Han wille då ej allena förråda sin Kejsare och måg, utan ock bedraga *Alarik* och bruka honom ovetandes dertil som et wärktyg: Hans förslager woro ännu ej mognade, när Westgötarne kommo in i Italien: antingen han då imedlertid tänkte uphöja sina förtienster mot Riket, at dermed lätta sina affikter, eller at få mycket snarare tvinga sin Bundsförwant til sin wiljas fullbordan, kan man ej weta, men han öfverrumplade Alarik i Ligurien A. 402. och nedlade en hop af hans folk: Skadan war wäl ej större, än at förlikning strax giordes med wilkor, at Alarik skulle fritt få underlägga sig Frankrike och Spanien, hvarföre han ock på god tro bröt up, at gå dit; men han hade med en falsk wän at giöra: knapt war han kommen til Alperne förän Stilicon åter öfverföll honom och giorde på hans Efter-troppar et stort nederlag: den förbittrade Göten wände då tilbaka, jagade Stilicon på flykten, som sedan på Honorii befallning, fick sit straff, underkufvade hela Italien och sköflade Rom. A. 409. [illegible]

[illegible] ingen ting undslapp hans wrede, mer än kyrkor och klosier (*): Staden löste sig likväl från yttersta undergång med semtusend marker guld, trettio tusend marker silfver, fyratusend silkes-mantlar, tretusend marker purpur färgad ull och tretusend marker peppar (**). Alarik giorde derpå en Attalus från Jonien til Keisare i Rom (***); men förbehöll sig sielf befälet öfver hans krigshär, fåttiandes sin Svåger och Efterträdare *Ataulf* til Höfvidsman öfver hans *Wäringar*. Dock detta wärk warade ej länge: Då han sedan wille gå öfver til Sicilien och Africa, dog han i Cosenza A. 411. och begrofs midt i en ström.

(*) Zosim. L. 5. 8. 9. Oros. L. 7. Baron. in Annal. Claudian. de bell. Get. p. 635. &c.

(**) Corps Diplom. Supl. T. 1. ad An. 408.

(***) Corps Dipl. L. c.

18. Förnämsta bytet af Roms sköfling war Placidia, Kejsar Theodosii Doter och Honorii Syster; Hennes Broder, som genom Alariks död fådt något anderum, tänkte wäl i början biuda Westgötarne hufvudet; men Ataulf wände om igen til Rom, härjandes ehvar han framför, och hvad Alarik skonat blef då förstördt (†). Honorius brakte wäl saken til en freds-handel A. 412, som deruti bestod, at Ataulf skulle för sit folk få en hop spannemål och deremot gifva Prinsessan tilbaka; men som Kejsaren ej snart nog fullgiorde sin plikt; så gifte Ataulf sig med Placidia och aflade med henne en Son Theodosius (††). Detta giftermål tiente likväl til närmare wänskap, så at strax derpå en fred blef sluten, hvaruti Frankrike tillades Ataulf, med wilkor, at han skulle taga det från Wandaler och Alaner, som sig der en tid uppehållit. Sådant wärkstälte Ataulf innom åhrets slut och anlade et Rike i Gallien, hvilket han betrodde i sine wänners och blodsförvanters händer: Sielf tågade han in i Spanien, det han aldeles in-

(†) Jorn. c. 35.

(††) Phot. Col. 185. &c. Jorn. c. 30. Oros. L. 7. c. 39. &c.

tog, drifvandes Wandalerne för ſig in i Gallicien (*), hvarmed han ändade ſine dagar A. 416. Weſtgöthiſke Thronen, ſom Ataulf ſatt i Frankrike, ſtod der wäl något öfver hundrade åhr i Narbonne; men mot ſluret på ſvaga fötter: Franſke Konungen Clouis, under ſkien af Religions-nit mot Arianerne (n), angrep Konung Alarik den andre, Italienſke Konungen Thioderiks måg (**), öfvervann honom wid Vouillè, ej långt från Poitiers A. 507. innan han hinåt ſammanbinda ſig med hielp-tropparne från Italien, och ihiälſlog honom med egen hand (***). Hela Weſtgöthſka wäldet hade då aldeles gådt i Frankrike til ända, om ej Thioderik den Store bibehållit ſin Doterſon Amalarik wid Narbonniſka Gallien (o); men efter denne Pelarens fall lutade alt til undergång: Amalrik blef af ſine Svågrar, Konungarne i Frankrike, ſlagen wid Narbonne och denna Hufvudſtad intagen A. 531. hvarmed Weſtgöthiſka Riket inſkränktes innom Pyrenæerne.

(*) Jorn. c. 32.

(**) v. Inſpr. §. 13.

(***) Le Pere Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 39. &c.

19. Ef-

(n) I den widſkepeliga tiden war en ſed wid ſtora wårks företagande, at noga märka de orden, ſom ſöngos i Måſſan, då man kom in i kyrkan, hvilket ock Hedningarne i ſina Tempel wid Orakler brukat: deraf ſkulle man då döma om utgången: K. Clouis lofvade ſig all lycka i detta krig, emedan, då han kom in i S. Martins kyrka wid Tours, han fick höra de orden af Pſ. 17. *Tu hafver gifvit mig ſtyrka* &c. v. Le Pere Dan. L. c. p. 39.

(o) Narbonniſka Gallien kallades ännu i Caroli Magni Teſtamente *Gothia*: Hufvudſtaden war der Niſmes. Den trakten heter ännu *Languedoc*, ſom ej annat år, än *Land de Gothe*, likſom *Catalonien* i Spanjen ej annat år, än *Gotilania* eller *Götaland*.

Digitized by Google

19. Efter den mäktige Araulf regerade i Spanien Segerik allenaſt i några weckor och efter honom Wallia, ſom med godo återſände Placidia (p) til hennes Broder Kejſar Honorius A. 419. Sedan ſuto på Spanſke Thronen öfver trettio Weſtgötiſke Konungar efter hvarannan (*), med hvilka wi ej wele oſs uppehålla. Wid Rikets anläggning woro Spanſke Weſtgötarne Arianer; men A. 589. på andra mötet i Toledo aflade de ſig den willfarelſen under ſin Konung Richard den förſte (**), ſom då förtiente namn af *Catholicus*, hvilket Konungarne i Spanien altſedan fört (***); Beſynnerliga kyrkio-bruk hade deſſe Götter wid Sacramenterne, ſärdeles wid den heliga Nattwarden, dem de, faſt än olika från andre Catholiquers, mycket älſkade och almänt wedertogo (q). Gode lagar, ſom med wåre Svenſke ganſka mycket öfverens komma (†), hade de fört med ſig alt-ifrån Scandien (††), hvilka ſedan på ſlutet af fyra hundra-talet bättre beſkrefvos under deras Konung Eurik eller Erik och än mer förbättrades under Konung Levigild wid paſs A. 580; de bleſvo mycket wörda-

(*) Grot. prol. ad Hiſt. Procop. p. 47. Hiſp. Illuſtr. T. 2. p. 23. &c.

(**) Iſid. Chron. Ær 624.

(***) Saveðr. Coron. Goth. p. 271.

(†) Cl. Rålamb. Obſerv. Jur. Pract. L. 1. c. 2. D. Gyllenſtolpe in prælim. ad Hiſt. Reg. Sept. 109.

(††) v. ſupr. c. 7. §. 7.

(p) Denna Prinſeſſa ſåg ſin Son Valentinian den tredie på Romerſke Thronen A. 425. Men Valentinian blef mördad för det han wåldtagit en Romerſk Råda-Fru.

(q) Ärke-Biſkopen i Toledo Franciſc. Himen. inråttade i början af 1500-talet et Collegium af ledamöter, ſom ſkulle bibehålla Gåtiſka ſättet i Gudstienſten, hvilket kallades *Mæs Arubicum* af *Mis*, *Miſch*, (blandning) och *Arabiſka*; ty det war blandat med Maurernes ſeder. Han lät ock uplägga i Toledo A. 1500. in Fol. *Officium Mæs Arubicum*, ſom ſedan blifvit en mycket rar Bibliotheks-bok. cfr. Er. Benz. Coll. Hiſt. Patr. c. 2. §. 16.

Digitized by Google

(*) cfr. Conring. de orig. Jur. Germ. c. 3. Peringſch. ad Vit. Theod. p. 329. &c.

(**) Iſid. Chron. Ær. 504. 606. Epp. Lindebrog. Cod. Leg. Ant. &c.

wördade i Europa (*), ſå at ock Carolus Magnus lätit många af dem bland ſine införa (**). Huru Mauren och Sacracener underkufvade Weſtgôtſka Riket i Spanien A. 712, mer genom dels laſtbare Konung Roderiks wälluſter och underſåtarnes oenighet och uproт, än med egna wapn, och huru det några åhr derefter af en Gôtiſk Herre Pelagius (r) åter begynte fatta de rôtter, ſom ſedan i ſå hög ſtam och grenar upvuxit, det hörer ej til mit ämne. Spanien förer ännu ſamma wapn ſom wårt Weſter-gôtland, et Lejon, och Gôtiſka Namnet är ännu i det landet älſkadt (s).

(***) v. ſupr. c. 3. §. 12.

20. Gôternes utflyttning är ej den enda, hvaruti Sverige haft ſin goda del: om Seve-boarne eller Sververne är för detta berättadt (***): Frambättre kommer något, at röras om Herulerne och Longobarderne: om *Nörrmännerne* ſkal widlyftigare handlas: Men framför alt bör man märka och heruti ſom en grundſats antaga, at altjemt och ſå godt ſom åhrligen öfver hela hedniſka tiden wåre Wikingar och Wandringsmän från Scandiſka bygden til andra länder utreſt, ſtundom allenaſt fåå i följe, at förwärfva ſig heder och ägodelar, hvilket bibehållit bekantſkapen med de andra förre flyttningar. I ſynnerhet hafva Scandianerne haft en ſtändig och banad wäg til Conſtantinopel, at blifva *Wäringar* (†) eller Lifwakt hos Kejſarne, ſom

(†) v. ſupr. §. 8.

(r) Han war *Favilas* Son, ſom war Roderiks Syſkonebarn. v. Marian. Rer. Hiſp. L. 7. c. 1. &c. Sayedr. Coron. Goth. p. 480.

(s) Spanſka Adeliga heders-namnet *Hidalgo* menas [illegible] af *Hye dal godo* (Gôternes Son); men likare at detta ord är det ſamma ſom wårt Gôtiſka *Godt*, *Adal-god*, *Adeling*, *Adling*.

Digitized by Google

ſom framdeles ſkall wiſas. Märkvärdigt är, at Nordiſka Folken infört ſin ſmak och ſina ſeder i de wackraſte delar af Europa: Den witterhet och de bokliga konſter, ſom hade utſpridt ſig från Egypten och Palæſtina til Grækeland, Italien och widare, giömde ſig wid deras ankomſt aldeles undan och lämnade rum åt en wiſs Ridderlighet, hvarifrån werlden ej ännu aldeles upwaknat: Man ſåg från den tiden för alwar *Enwigen*, *Torner-ſpel* och Täflingar i krafter på de ypperſta ſtällen: Hedren at räkna ſina Ähnor blef mycket mer wördad och Wårjan blef i trots mot Lårdom Förnämt Folks anſtändigaſte handtering. Men lämnom nu deſſa Götiſka utflyttningar och återwändom til deras Fäderneslands Hiſtoria.

Digitized by Google

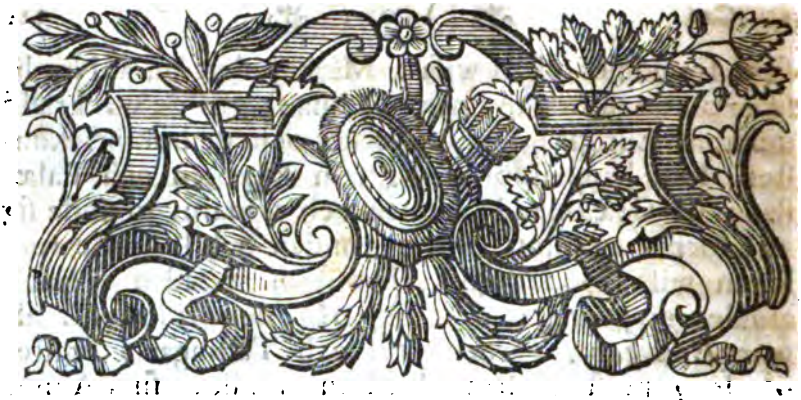

II. Cap.

I.

A. C. 150. *Gamle Svenske Drottar af Ynglinga-Slåkten.*

(*) v. supr. c. 4. §. 19.

YNGUE I.

(**) Sched. Arii Polyhist. & Bussæus in not. ad Eund. p. 76. Verel. not. ad Herv. p. 44. cfr. Catal. Reg. in Monum. Er. Benz. p. 68.

Innan Oden hade uprört hela Götiska werlden mot Romerska Riket och innan han midt ibland sina stora förslager aflidit i Forn-Sigtuna wid pass A. C. 150, hade han der til Drott och Ofverste Offer-Herre förordnat sin Son (*) *Yngue* (**), hvilkens Efterkommande åro kallade *Ynglingar* (a). Denne hade efter all liknelse skaffat sig detta namn af sin flit och omsorg, at låta uprödia skog och mark; ty *Yngue* betyder en *Ang-rödiare* (Upodlare) (b), hvilket namn år i sig sielf likså stort och hederligt som en *Segerwinnare*; ty den intager Länder på Ådelt och

(a) Liksom *Merovinger*, *Capetinger*, *Carolinger* &c. Äldste Danske Konungarne kallades *Skioldungar* efter *Yngues* Broder *Skiold*. Således skildes grenarne af Odens stam genom Sönernes namn.

(b) Med detta gamla ord *Yngua* (upodla) år et annat i nåra skyldskap, som nu år mer brukeligt, nemligen *Ung*, *Yngling* &c. *Ynga* (förnya) och *Yngla* (föröka) komma på et ut med *Yngva* (upodla).

Digitized by Google

och menlöst fått, som uptager obrukad mark. Wisa orters uprödiare i wår Nord hade redan förut af samma orsak bifvit kallade *Ingevoner* (*), *Ingermän* och *Ängerman*-lånningar, eller *Inwånare* i *Ånge* rum (c), *Anglar* och trångsel, hvaraf ock *Angerne* tyckas wara nämnde (**). *Yngue* war redan i manlig ålder, når han til Scandinavien ankom med sin Fader, som deraf kan dömas, at han kallas *Tyrkia-Konung* (***) eller en Drott och Anförare för de *Tauriker*, *Thyrsa-Geter* eller Scythiske Bårgboar (†), som i följe med Asarne (††) i denna Odenska flyttning fäste sig i wårt Upland och genom Odens konster satte sig hos Landiens äldre Inbyggare i så stor wördnad och anseende, som för detta år berättadt (†††). Trenne hans bröder woro hans grannar i Ryssland, Dannemark och Norrige: De begge förra Riken styrdes af *Sigurlami* och *Skiold*, som genom giften med *Heidi* och *Gefjon*, Gylfes döttrar, förbundo gamla Fornioterska och Odenska husen (*): I det senare war *Semminger* en stor Åtte-fader. *Yngues* lifstid tycks hafva warit åndad wid pass A. C. 170. A. C. 1[illegible]

(*) Plin. Hist. Nat. L. 4. c. 13. Tacit. de Germ. c. 2. &c.

(**) v. supr. c. 3. §. 14.

(***) Sched. Arii Polyhist. ap. Kil. Strob. in Dynast. Yngling.

(†) v. supr. c. 4. §. 15.

(††) Herv. S. init.

(†††) v. supr. c. 4. §. 20. &c. &c.

(*) v. supr. c. 4. §. 19. cfr. Herv. Sag. &c.

A. C. 170.

2. Öfversta Domare- och Offer-Herre-Åmbetet i Sigtuna förrättades efter *Yngues* död af hans Son (**) *Niord* af Noatuna (d), en mycket älskad och wör-

NIORD.

(**) Er. Olai ap. J. Wilde ad S. Puffend. c. 4. p. 111. Kil. Strob. Dynast. Yngl. Peringsch. Ättart. T. 2. p. 8.

(c) Mångfaldiga bonings-platsers namn i Sverige lyktas på *Inge*, som *Tillinge*, *Skyllinge*, *Snåfringe*, *Risinge*, *Gödinge* &c. hvilket år alt det samma som *Hels-Inger*, *Hamr-ånge*, *Enånger*, *Sel-ånger*, *Ul-ånger*, *Löf-ånger* &c. &c. som i början betydt uprödde och upodlade land-stycken.

(d) Denne *Niord*, som eljest år kallad *Nearch*, *Neorch*,

Digitized by Google

A. C. 170 dad Höfding (*): De Svenſke gufvo honom ſå myc-
(*) Sturl. Yngl. S. c. 11. ket helre ſkatt och utlagor, ſom de under honom lefde i en gyllende ålder: En långwarig Fred, ymnighet på all nödtorft och ſtåndigt god åhrswäxt, hvilken altid tilråknades Öfverheten, ådrog honom et anſeende af Gudomlighet, ſå at han wårkeligen långt efter döden höllS för en Gud: Det war ock
(**) v. ſupr. c. 7. §. 8. en Laglig Ed, at ſwärja wid hans namn (**). Gamla Guda-namnet *Niord*, ſom honom tillades och hvarigenom han efter den då mycket brukeliga ſedén ſkulle anſes för en gammal *Endurboren* eller å nyo född Gud (***), betydde den makt, ſom gif-
(***) v. ſupr. c. 6. §. 26. ver *god wäderlek* och *lyckeliga Fiſkefången* (†). I
(†) v. ſupr. c. 5. §. 11. hans tid dödde måſt alle de *Diar* eller *Drottar*, ſom med Oden inkommit, hvilka ſedan merendels med Gudomlig heder dyrkades: Deras kroppar blefvo i denne *Bränne-åldren* upbrände efter det Sätt,
(††) v. ſupr. c. 6. §. 24. ſom Oden infört i hela Nordiſka werlden (††). *Niord*

Nordian &c. (v. J. Wilde ad S. Puffend. c. 4. p. 112.), bör icke förblandas med en annan *Niord*, *den rike* kallad, ſom af Vanerne war gifven Oden til gifslån och blef hans följeſlagare hit til Scandien (v. Sturl. Yngl. S. c. 4. & 9.): Den Vaniſke Niord war åfven Afguda-offrets Föreſtåndare i Sigtuna (v. Peringſch. Attart. T. 2.); men hvilkendera af deſſe med råtta kallas *Niord på Noatun* eller *Nontuna* wid Upſala, år ej aldeles afgiordt. Peringſchöld (L. c.) ſåger, at *Niord* den rike bodt på *Noatun*; men jag håller mig wid Sturleſon (Yngl. S. c. 11.), ſom ſkrifver den ſenare Niord til *Noatun* (*Noachs-ſtad* eller Hafvet), hvilket namn förmodeligen blifvit hans bonin-plats gifvit, likſom den gamle Wåder- och Wa-Gudens blifvit tillagdt honom ſielf (v. ſupr. c. 6. §. 11.).

Digitized by Google

ord blef ſotdöd wid paſs A. C. 200. och låt på ſit ytterſta märka ſig med *Geirs-udd* (*), med ſpiut, ſwärd eller yx, at derigenom wara Gudarne behagelig (**): hans aſka menas wara begrafven i en ſtor kulle i Norſunda ſokn i Upland, ſom än kallas Niords eller *Nores Hög* (†); men hon må giöma ſig hwar man wil, ſå miſter hon dock ej den hedren, at hafva blifvit ledſagad til ſit hwilorum af Menighetens tårar (††). A. C. 170.

(*) cfr. Sturl. L. c.

(**) v. ſupr. c. 4. §. 23.

(†) Peringſch. Attart. Tab. 2. p. 8.

(††) Sturl. L. c.

3. Den goda och lyckeliga Tiden warade ännu och åfven förökтes under Niords Son (†††) *Yngue den andre*, ſom fick det Guda-namnet *Frey* (*) eller *Frode* (e), hwilket betydde en *klar Himmel*, *god wäderlek* och *ymnig åhrswäxt*. Denne *Yngue* war en förnuftig, mild och rättwis Höfding: Hela Scandinavien hade i hans tid, at fägna ſig af ro, fred,

YNGUE FREY. A. C. 200. *Yngue 2.*

(†††) Sturl. Yngl. S. c. 12.

(*) v. ſupr. c. 5. §. 11.

(e) *Frey* och *Frode* år et och ſamma namn. v. Ol. Petr. Chron. MS. Peringſch. Attart. p. 9. Wid ſamma tid ſkall ock en *Frode* hafva regerat i Dannemark, ſå at man wäl warit i owiſshet, af hwilkendera *Frode-freden* fådt namn; men man kan i detta mål trygga ſig wid Sturleſons berättelſe (Yngl. S. c. 12.). Kan ock hända, at det ingen annan warit, än den Svenſke Frode, ſom åfven blifvit wördad i Dannemark; ty *Ynglingar* och *Skioldungar* woro ännu få godt ſom ſamma hus. Åtſkillige Lärde hafva jämkat denne Frode öfver 200 åhr tilbaka eller til wår Frälſares födelſes tid, då en ſådan fred regerade ej allena öfver Norden, utan öfver hela werlden; men det paſsar ſig ej med en rätt tide-räkning: Man wet ej heller någon ofred af i Norden, när den hugnerika Födelſen ſkiedde: I Tyſkland war wäl ej ſärdeles fredligt, i ſynnerhet kort derefter, för *Vari* Legioner (v. ſupr. c. 4. §. 1.). Men ſå war dock Jani Tempels dörr tilſluten i Rom.

Digitized by Google

A. C. 200. fred, wälmåga och allmän trygghet, som sedan efter
(*) Sturl. L. c. honom kallades *Frode-fred* (*). Menniskiors för-
sta menlöshet tyktes då regera öfver alt: *Ingen Tju-*
eller röfvare war til finnandes: Man kunde lägga
guld på stora wägen med all säkerhet: Ingen gjor-
de den andre förnär, och fastän sådant skulle skie
(**) Sturl. Edd. P. 1. Mythol. 66. ed. Resen. *af wåda, så tänkte dock ingen på at hämnas* (**).
Denna allmänna Sällhet kom dels af gode Lagars
wärkställighet, dels af Yngues eget förelysande Ef-
terdöme och dels af hans omsorg ej allenast, at up-
odla jorden (f), utan ock at utwidga handelen på
(***) v. supr. c. 8. §. 12. 13. långwåga orter (***), hvarigenom rikedom och äf-
ven främmande penningar i landet infördes: Med
sådana medel war denne hedniske Salomon i stånd,
at åtaga sig stora och efter hans tycke heliga wärk:
Han flytte öfversta offerstället från Forn-Sigtuna til
gamla Upsala, der han upbygde et Tempel, som i
(†) v. supr. c. 6. §. 19. cfr. Peringsch. Monum. Upl. P. 1. c. 2. p. 134. &c. prakt och heder war det yppersta i hela Norden (†)
och blef af Folk från de aflägnaste orter besökt (††).
(††) v. supr. c. 6. §. 11. Han anlade der bredewid ej allena *Disar-Salen*,
hvaruti så wäl Templets *Gudinnor* eller Förestånder-
(†††) v. supr c. 6. §. 18. skor (†††) som Afguda-Prästerne wisade sig i sin pryd-
ning (g), utan ock sit hufvudsäte, sin hofhållning, sin
(*) Sturl. Yngl. S. c. 12. cfr. J. Wilde ad S. Puffend. c. 4. p. 106. *Fyris-Sal* eller Högste-Domstol (*), som wördades
öfver hela Scandien. Til desse Inrättningars bibehållan-
de i framtiden förordnade han med de förnämste Sven-
och

(f) *Yngue* hade samma namn som hans Farfader, hvilket betydde en *jordens upodlare*. Man måste märka, at alla *Nomina* propria förut warit *appellativa*.

(g) Wid denna tid begynte man för alvar i Norden den faseliga seden, at offra menniskior til Afgudarne. v. supr. c. 6. §. 8.

Digitized by Google

och Göta-rikens Invånares samtycke, at wissa orter, A. C. 200.
öjar och gods i deras Landsåndar skulle ewärdeligen
höra Konunga-Stolen eller ÖfverDrotta-Ämbetet i Upsala omedelbart til, som dess lagliga underhåll, hvilket således af en Öfver-Herre hvarken borde minskas eller ökas utan folkets godtycko och samråd: Detta kallades *Upsala-Öde* och är förste grunden til Sveriges *Crono-dgendom*. För detta år berättadt (*), at (*) v. supr. c. 4. §. 13.
hela Scandien war den tiden delt i små Herrskaper eller frie Husfäders Regeringar under *Fylkis*- eller *Härads*-Konungar, som wäl lefde i en fullkomlig Sielfmyndighet hvad deras enskylta länder och undersåtare angick; men likson Anglo-Saxiske Små-Konungarne i Engeland (**) och nu Tyska Rikets Förstar, ansågos de dock för Lemmar af hela Svenske Riks-Kroppen och erkände Upsala-Drottar för *Yfirbodi* eller Öfver-Herrar: orsaken war, at de Upsaliske troddes herstamma från Gudarne och i synnerhet från Oden, som beherskat alle desse små-Konungars hiärtan: I Upsala war nu äfven förnämsta Afguda-offret och framför alt *Alshärjar-Ting*, til hvilket hela Scandiska folkeslaget både efter samvete och gammal oryggelig Lag skulle samlas hvart nionde år (***). Yngue-Frey kunde nu således giöra (***) v. supr. c. 6. §. 11.
en ewärdelig öfverens-kommelse med alle *Fylkis-Höfdingarne* om *Upsala-Öde* til Templets, högsta offrets och Öfver-Drotte-Ämbetets widmakthållande, hvarigenom han och hans Efterkommande på ena sidan förskrades om en ständig arfsrätt til Upsala Thron och jordägarne i landet på andra sidan om deras frihet, lagar och wahlrättighet (†). Denne berömlige Drott afsomnade wid pass A. 230. lämnandes (†) cfr. J. Wilde Præp. Hod. P. 1. §. 29. &c.

Digitized by Google

A. C. 250. nandes en Son *Fiölner*, den han aflat med en mycket ålſkad maka *Gerder Gymis Doter* af et gammalt inhemſkt hus (h); men et Lif, ſå kårt och allmånt tilbedit ſom *Yngue-Freys*, kunde ej gerna ånda i den widſkiepeliga tiden uran underbara omſtåndigheter.

4. Yngue-Frey hade en Syſter, ſom war *Gydia* (Gudinna) eller Blot-offrets Fôreſtånderſka i Upſala (*) och kallades, likſom Ålfkogs-Gudinnan, *Freya*, ſå at deſſe Syſkon blefvo hedrade med tvenne gam- (**) la Syſkone-namn bland Gudarne (**). Hon hade warit gift med en rik man *Odder* (i), med hvilken hon haft tvenne Dôtrar *Hnoſſ* och *Gerſemi* (k); men

(*) Sturl. Yngl. S. c. 13.

(**) v. ſupr. c. 5. §. 11.

(h) Hon war af *Rim-Thuſſa*-åtten eller af det ſlåkte, ſom bodde i landet innan Oden och hans Drottar kommo dit Freys frieri och kårlek til denna maka tycks hafva warit jåmkade efter Eddas 32. Mythologie, ſom fôr detta år anfôrd. c. 6. §. 2. in not. Deras brôllop tycks hafva ſtådt på Gottland, hvaraf då ej ſtort mer war ofvan watn, ån hvad då kallades *Barô* och nu heter *Bare-bårg*. Eljeſt ſåger Peringſchôld (Åttart. Tab. 2.), at *Yngue-Frey* ågde *Marſibil* (Marcia Sibilla), K. Margarii doter i Syrien, hvilkens Fader i Romerſka Hiſtorien kallas *Marcus Vipſanius Agrippa* och ågde *Tallia*, Kejſar Auguſti doter, ſom war fôrlofvad med *Cotiſon* Gôternes Konung; Men detta låmne wi derhån.

(i) Meſſenius kallar denne Odder *Stark-Odder*: kan wål hånda, at han ock warit den fôrſte af detta namn, ſom ſedan blifvit ofta uptagit; men icke bôr han blandas med en ſtor Kåmpe eller flere, ſom ſå hetat och framdeles ſkola omtalas: *Odder* betyder eljeſt en *rike*.

(k) Deſſa Dôttrar woro ſå rika arfvingar, at klenod

Digitized by Google

men som hon war högdragen och omskiftelig til sinnes (l); så tog hon åfven del i regeringen mot slutet af Yngue-Freys lifstid, som den då skulle se hans hus och unge Son til godo: under hans sjukdom lät hon ingen annan komma til honom, än några få Hofmän, til hvilka hon hade förtroende, och imedlertid lät hon bygga et hvalf i en stor jord-hög med en dörr och tre fönster: Så snart nu Brodren war dödd, hade hon efter den då wedertagna Odenska Gudaläran bordt låta upbränna liket (*); men hon lät det lönligen införa i den store högen och sade för alle, at hennes Broder ännu lefde, förwarandes honom på det sättet i tre åhr (**). Derigenom förlängde hon sin myndighet och förökte ansenligen sine skatter; ty som penningar då redan genom främmande handel woro gängse (***), så lät hon dermed betala sig landsens utskylder, inbillandes Folket, at de kommo Yngue-Frey til nytta: at icke en gång de närmaste, som wiste af Drottens död, skulle misstänka henne för annat, lät hon samla alt detta mynt in i högen genom tre särskilte gluggar, genom den ene guldet, genom en annan silfret och genom den tredie koppar-penningarne, hvarmed man trodde, at Frey blef Gudarne alt mer och mer behagelig; ty ju mer Rikedom man fick med sig i jorden, ju större lycksalighet mente man winna efter döden (†). Som nu landet under de tre åhren hade fred och god

A.C. 130.

(*) v. supr. c. 6. §. 24.

(**) Sturl. Yngl. S. c. 12.

(***) v. supr. §. 3.

(†) Sturl. Yngl. S. c. 8.

och smycken i gamla werlden efter dem fådt namn. v. Sturl. Yngl. S. c. 13.

(l) Sturleson säger, at hon war *Margarlynd*, månglynnig, mångsinnig, förånderlig och åfven lysten til regering. cfr. J. Wilde ad S. Puffend. c. 4. p. 116.

Digitized by Google

A. C. 230. åhrswäxt; så yppades Freys död och långa bisättning för menigheten utan Freyas oro; ty de Svenske tänkte, at den goda tiden deraf hade kommit: De wille derföre ej brånna liket efter Odens Lag: de trodde, at Frey altid på det sättet kunde bland dem lefva och ådraga dem wälsignelse: Han dyrkades ock sedan i lång tid som werldenes Gud (*) och Freya efter sin död som Gudinna. Denna Freys begrafning i en stor hög war förste grunden til *Höghåldren* (**), som sedan följde på *Brånne-åldren*: Låran blef wäl icke åndrad; men genom de ypperstes efterdömen tog Seden småningom öfverhand kring hela landet, som man framdeles får se.

(*) Sturl. L. c. c. 13.

(**) v. supr. c. 6. §. 25. cfr. J. Wilde ad S. Pufend. c. 4. p. 115.

FIOLMER. A. C. 233.

5. Sedan Freya således, som sagt är, i tre åhr regerat, trådde *Fiolmer*, *Filmer* eller *Waldemar*, Yngue-Freys Son, til Thronen och *Upsala-Öde* (***) wid pals A. 233. Han är också kallad med sit Ätte-namn *Ynguer* och äfven *Hialmter* (†) eller med *Hiälm* bewäpnad, efter han i ungdomen med krig och sjö-tåg giordt sig ryktbar både på Chunigårdska sidan i Österssjön och på Brettländska eller Skottska kusterne (††). Denne Drott styrde wäl och lyckeligen sit rike, som under honom ägde fred och ymnig åhrswäxt (†††); men i synnerhet höll han god grannsämja med Frode den fredgode, som ännu regerade i Dännemark (*). Af denna tids många dikter är wäl svårt, at utleta Sanningar; men så kan man dock finna, at Frode ingådt med *Fiolmer* någon fördelaktig afhandling, antingen om Sielfrådigheten eller om *Skåne* (m), hvartil Fiolmer wärkeligen

(***) Sturl. Yngl. S. c. 14.

(†) Peringsch. Attart. Tab. 2. p. 9.

(††) cfr. Sched. Arii Polyh. & Hialmt. Sag. ap. Peringsch. L. c.

(†††) Sturl. L. c. c. 14.

(*) v. supr. §. 3. in not.

(m) Saxo Grammaticus och andre berätta om denna afhandling mellan Fiolmer och Frode på et mycket gåte-

Digitized by Google

keligen warit ågare (*), eller om någon annan förmån, hvaraf Dannemark haft sin upkomst och mycken rikedom (**). Då Svenske Drotten sedan besökte *Frode* i Konungs-gården Ledre på Seland, blef han i gästebudet så öfverflödigt undfägnad, at han der slöt sin lifstid (***) wid pass A. 260: Han skall om natten half-sofvande hafva stigit mistom på et loft öfver et brygghus och fallit ned i et ganska stort kar, fullt af miöd, hvaruti han drunknat (n).

A. C. 233.

(*) ctr. Sax. Gr. L. 4. p. 53.

(**) cfr. Edd. Isl. P. 1. Mythol. 66. sp. J. Wilde ad S. Puffend. c. 5. p. 120.

(***) Sturl. L. c.

A. C. 260.

fullt sätt: *Frode skall hafva besökt Fiolmer och upköpt et par starka trälinnor FENJU och MENJU, dem han satt wid en tung handqvarn, kallad GROTTA, som hade den underliga egenskap, at hon äfven söndermol hvad under arbetet sjöngs eller berättades, hvilket kallades GROTTESANG. Desse trälinnor måste ouphörligen mala åt Frode guld och god tid, och fingo ej längre hvila, än Göken gol, hvaraf de blefvo så förtörnade, at de molo honom krig och olycka öfver hufvudet, så at han strax blef öfverfallen och dråpen af en Siö-Konung, som tog bort qvarnen och pigorne, dem han lät mala salt, til dess de i skiepsbrott förgingos, hvaraf Siön blef kallad SALT, EISTRA SALT* (Österssiön) &c. cfr. J. Wilde ad S. Puffend. c. 5. p. 120. Det är svårt, at uttyda denna dikt: mig tyckes at Frode tilhandlat sig *Skåne*, der namnet ännu fins af *Fenja*-siön &c. och brukat det så på något sätt til sin nytta, at han skaffat sit land rikedomar: han kan antingen hafva inrättat qvarnar eller uptagit Malm-ådror (ty *Menju* betyder guld och skatter), hvaraf han haft winning, som giordt honom fiender, så at han blifvit ihielslagen och landet således Dannemark ifråntagit, liksom *Fenjan* och flera dess Siöar bortfly och blanda sig med *Eistra-Salt* eller Österssiön.

(n) Enfaldig och ganska tarflig bygnads-konst i den tiden, (v. supr. c. 9. §. 5.) då Brygghuset war i samma wåning som Konungens Sång-kammar. Sturleson L. c. så-

Digitized by Google

A. C. 260. Om Frode warit miſstänkt för Fiolmers död eller om han eljeſt ådragit ſig någon Owän och Hämnare från Sverige eller annan ort, kan man ej weta; men han ſkall efter denna händelſe blifvit öfverfallen och i-

(*) cfr. Edd. Iſl. Mythol. 66. & J. Wilde L. c. hielſlagen af en *Myſing* eller Siö-Konung (*), hvarmed Danſka *Frode-Freden* tagit ända. Fiolmers förnämſta maka ſkall hafva hetat *Al-Sol* och warit en utländſk Konunga-Doter (o), med hvilken han aflat

(**) Peringſch. Ättart. L. c. *Svegdur* och ſedan *Hlodver*, en Wikinge-Höfding, ſom wid Sigtuna haft ſit hufvudſäte (**).

SVEGDUR. 6. Wid denna tid hade ſå wäl genom Fiolmers härfärder ſom genom många andre wågar ryktet kommit från Stora Sveriges Öſtra ſida til Scandien om de u-

(***) v. ſupr. c. 10. §. 6. 7. &c. rikes Göters både ſegrar och nederlag (***), hvilket ej annat kunde, än upröra den krig-lyſtne blodeu.

(†) Peringſch. L. c. (††) Sturl. Yngl. S. c. 15. När då Fiolmers äldre Son *Svegdur*, ſom ockſå bar *Yngue*-namnet (†), efter Fadren antog Öfverſtyrelſen i Upſala (††), trodde han ſig wid ſådana omſtändigheter,

ger, *at Fiolmer blef ledd til härberge i den näſta öfver-Sal och hans folk med honom: om natten behöfde han gå ut och når han wille gå in igen, gick han yr af ſömn och ganſka drucken fram efter Svalarne genom en annan lofts dörr, der han ſkrednade med fötterne och föll i miödkaret, ſom war många alnar högt och hopſlagit med timmer-ſtockar.* Han drunknade då, ſäger Skalden Thiodolf, i *windlöſa wågor*. Heraf har Saxo Grammaticus tagit tilfälle, at giöra ſin Saga om *Hunding* och *Hading* &c. v. J. Wilde L. c.

(o) Peringſchöld (Ättart. Tab. 2.) ſäger, at hon war K. *Ptolomæi* Doter i Arabien, och at hennes Broder Ring, Konung i Arabien, war gift med Hervora, Konungens Doter i Hunaland, til hvilken ſin Svåger K. *Fiolmer* ſkall hafva utreſt med 100 ſkiepp &c. Men jag törs ej antaga hvad jag ej finner grundadt.

Digitized by Google

heter, då dan drack ſin *Bröge-Bägare* (*), icke kunna giöra hederligare löfften efter gammal ſed, ån at beſöka *Godhem* (**); hans Fäders gamla Foſterbygd wid Svarthafvet, likſom de andre Göter, hans ſläktingar, denna tiden giordt, och der upſöka *Oden den gamle* (p). 1. Han reſte ock i början af ſin regering med anſenligt följe til gamla Vodiniſka orten i Stora Svea-rike eller Tyrkland wid Tauriſka bårgen, tagandes med ſig ſine tolf *Diar* (***) eller Offer-Herrar, et Råd eller Nämd, ſom båſt betecknade hans ypperlighet: wågen låg igenom *Hulmgård*, *Chunugård* och Wåſtra Ryſsland, der Folket hade ſamma ömhet för Oden och de då med de Romare ſtridande Göter: *Svegdur* kunde ſåledes förmodeligen utan möda bringa en ſtor hop af deſſe bygders Invånare i harneſk och rörelſe mot deras Arf-fiender, från hvilka de ock kunde winna fruktbarare Länder: under hans myndighet och tillika med hans Scandianer (†) upbröt då efter all liknelſe den *Huniſke* ſvärm, ſom under namn af *Heruler* (q) wid denna tid begynte blifva ryktbar (††) och ſedan efter åtſkilliga ſåten och öden (r) intog Italien A. 476 (†††). Svenſke Drot-

A. C. 260.
(*) v. ſupr. c. 7. §. 24.
(**) Sturl. L. c.
(***) Sturl. L. c.
(†) cfr. Procop. Hiſt. Wand. c. 3. Torf. Ser. R. D. p. 88.
(††) J. J. Maſcow. Geſch. der Teutſch. L. 6. §. 1.
(†††) v. ſupr. c. 10. §. 12.

(p) *Upſöka Oden den gamle* war eljeſt det ſamma ſom *at dö* eller *fara til andra werlden:* Svegdurs löfte tycks derföre hafva warit, at antingen giöra någon nyttig och märkelig färd til *Godhem* eller dö deröfver; ty få war gerna orda-laget, når man giorde löften.

(q) *Herjedalen* i Sverige kallar Ol. Rudbeck (Atl. T. 1. c. 7. §. 5.) *Herul-dalen*, och år mycket likt, at *Heruliſka* namnet derifrån kommit.

(r) Procop. Hiſt. Goth. L. 2. berättar, at då *Herulerne* en gång i et upror mördat ſin Konung *Ochon* eller *Hå-*

Digitized by Google

A. C. 260. ten, som war mycket tapper (s), anförde *Herulerne* utan tvifvel i början åt Tyska sidan ut med Österssön; men sedan han satt dem i gång, fortsatte han sin resa til *Godhem* eller *Asahem* wid Tanais, (*) Sturl. L. c. der han råkade sine frånder (*) och underrättade sig om Göternes tilstånd: At uplifva så mycket mer de gamla förbindelser, gifte han sig i den bygden med en *Vanisk* Prinsessa, med hvilken han aflade en Son, den de Svenske efter Modren kallade *Vanbander*.

7. *Svegdur* hade denna gången warit fem år (**) Sturl. L. c. utomlands, når han återkom til Upsala (**); men hans håg war nu redan intagen af hans utrikes anhöriges och Bundsförvanters angelägenheter: Han drögde wål någon tid hemma i sit rike, at ställa all ting i skick och upfylla den brist, som hans frånwaro kunnat förorsaka (†); men han tågade andra gången österut med större makt, än förr, och underlade sig åtskilliga länder (††): Om han då åter anfört *Herulerne* eller kommit i lottlag med Göterne (†††) eller ock fört sin krigshär fårskilt, är owisst; men det wet man, at han af falske wånner låtit locka sig in i en befäst stad, der han aldeles omkommit, och efter han så hastigt förswunnit, hafva Skalderne sagt, at han der af Dvårgar blifvit bårg-

(†) cfr. J. Wilde ad S. Pufsend. c. 5. p. 122.

(††) cfr. Hialmt. S. & Orv. Odd. ap. Peringsch. Åttart. Tab. 2. in Svegd.

(†††) cfr. J. Wild. L. c.

kan, ångrade de det strax och beslöto, at hämta sig en ny från Konungsliga Åtten i *Thule* eller Scandien.

(s) Tappre och stridsmanlige måns wapn, i synnerhet Svård, fingo altid fordom wisa namn: Så kallades *Svegdurs* wårja *Snarwendel*, den han årft efter sin Fader. v. Peringsch. Åttart. Tab. 2. in Svegd.

Digitized by Google

bårgtagen (†): Denna ort år kallad *Sten* eller *Jotnabygd* (*), en fåstning i klippor uthuggen (**); men likaſt år, at detta ſkiedt i *Olbia* eller *Alfhem*, en gammal Gôtiſk rik Handelsſtad wid Boryſthenes, ſom åfven fådt namn af *Alf* eller *Sten* (***) och warit ån en gång et mål för en Svenſk Konungs lifstid, ſom framdeles ſkall berårtas. *Svegdurs* dagar woro åndade wid paſs A. 290. A. C. 290.

(*) Thiodolf. ap. Sturl. L. c.
(**) v. ſupr. c. 8. §. 20. cfr. J. Wild. L. c.
(***) v. ſupr. c. 3. §. 16.

8. Men de krigståg, ſom denne Drott fôretagit ſig på ôſtra ſidan, begynte nu ſom ſtarkaſt, at wiſa ſina fôlgder: de utländſke Gôters Konung *Hermanrik*, ſom man i Sverige kållat *Hernit* (†), begynte nu blifva ryktbar och nalkades redan Oſterſiôn med ſit wåldc (††): Svegdurs Son *Vanlander*, ſom emottagit Svea-Rike och Upſala-Ôde (†††), underlåt icke, at fôrſvara ſin Faders ſak och utfôra det *Frånd-wige* (*) eller håndekrig, ſom han ſåledes årſt: WANLANDER.

(†) Eric. Ol. Meſſen. Chron. Puffend. Introd. &c.
(††) v. ſupr. c. 10. §. 9.
(†††) Sturl. Yngl. S. c. 16.
(*) v. ſupr. c. 7. §. 11.

(†) Gamla Sagan har warit, at *Svegdur*, då han war i *Stene* (en by, der *ſten* fins ſå ſtor ſom ſtora hus) och ſkulle gå från dryckeſtugan om aftonen til ſin ſofve-kammar, fick ſe en dvårg under den ſtôrſte *ſtenen*, til hvilken han lopp hel drucken tillika med ſit folk: Dvårgen ropade på Svedgur och bad honom komma in, om han wille finna *Oden den gamle*: Svegdur gick då in i den ôpnade *ſtenen*, ſom ſtrax ſlôts efter honom igen (v. Sturl. Yngl. S. c. 15.). Åtſkillige hafva welat uttyda denna dikt; men fôrwårrat den mycket met: de hafva ſagt, at Svegdur warit ſå ſtark, at han ſlagit handen diupt ned i en ſten, ſom warit orſaken til hans dôd (cfr. Chron. Rhytm. min. Er. Ol. Hiſt. L. 1. p. 27. Verel. L. 1. c. 9. p. 35.). Verelius har dock tånkt fôrbåttra alt, då han ſagt, at Svegdur fallit af håſten och ſlagit ſig mot en ſten til dôds.

Digitized by Google

A. C. 290. (*) Sturl. L. c. årft: Han war en måktig Strids-Höfding (*) och förde sina wapn mot denne Hermanrik långt in i *Svidiot hin mikla*. Då han war ſtadd på återwågen til Sverige, kom han til at förnöta en winter i Finland hos den der Regerande Höfdingen *Snó* eller *Nieu* (**). Finland war då en Ö-bygd, ſom egentligen hvarken hörde til Sverige eller Holmgårdſka Riket, utan hade ſine egne Domare af gamla *Fornioterſka* åtten (***); men ſå kunde det dock ſtundom wara endera af deſſa makter antingen til hielp eller hinder: I ſynnerhet kunde det tiena *Vanlander* til ſtyrka, ſom nu i detta Oſterländiſka krig war inwiklad: Han förbandt ſig derföre Finſke Höfdingen *Nio* och tog hans Doter *Drifva* til åkta (†), ſom födde honom Sonen *Wiſbur*; men kårleken förſtörde Stats-klokheten: *Vanlander* hade efter den tidens bruk i Sverige en annan huſtru, ſom låg honom mer på hiärtat: Han lämnade *Drifva* i Finland och reſte til Upſala, lofvandes at komma tilbaka om tre åhr; men på tio åhr höll han icke ord: Han förde imedlertid krig emot Dannemark, utan tvifvel i anledning af den förra tviſten om Skåne (††) och Halland, hvaröfver han ſkall hafva ſatt en Landtwårns-man, ſom hetat *Oſten* (†††). Til at åntligen beweka hans ſinne, ſkickade hans Finſka *Drifva* til honom deras lille Son *Wiſbur* och påminte honom deras åkteſkap: dermed följde ock Afgudaſvar af *Jumala* (*) eller förbannelſer af *Hulda* (u), Templets Föreſtåndarſka, ſom med ſin Guda-myn-

(**) Chron. Finl. Anon. ap. Nettelbl. Biblioth. Svio-G. p. 96.

(***) cfr. J. Wild. ad S. Puffend. c. 5. p. 124.

A. C. 300.

(†) Sturl. & Chron. Finl. ap. Nettelbl. L. c.

(††) v. ſupr. §. 5.

(†††) Meſſen. Scond. Ill. T. 2. p. 34. cfr. J. Florei Flor. Ant. Scan. p. 73.

A. C. 310.

(*) v. ſupr. c. 5. §. 8. & c. 6. §. 18. 19.

(u) *Huld*, *Hulda*, eller *Velda*, ſom Tacitus kallar [illegible]da (Hiſt. L. 4. c. 61. & de Mor. Germ. c. 8.), har ſi wål hos de gamle Svenſke ſom Hebræerne (v. J. V il-

Digitized by Google

da-myndighet ej annat kunde, än fåtta honom i båfwan: Han blef deraf så rörd, at han ſiuknade: Han fick wål en innerlig orolighet och trångtan til Finland igen; men han hinde knapt tillaga ſin reſa dit, förän han dog af en ſtick-fluſs (x) wid paſs A. 315. Hans lik blef brändt efter Odens Lag och aſkan begrafven på *Skutunge*-åbrådden wid Upſala (*). A. C. 300. A. C. 315. (*) Sturl. L. c. Peringſch. Åttart. in Wanl. &c.

9. Imedlertid warade ofreden med Hermanrik, ſom war blifven en Stor Segerwinnare och en alt-förmiktig granne, ſå at Wanlanders Son *Wisbur*, ſom efter Fadren antagit Öfverſtyrelſen i Upſala (**), hade utan tvifvel åfven antagit Arfve-kriget: Hans eget förſvar tycks ån mer hafva bordt drifva honom dertil: Han hade ock förlikt ſig med Finſka huſet och ſökt giöra förbindelſen waraktig, i det han gift ſig med Finſke Höfdingen *Athes* eller *Aude des rikes* Doter (***), med hwilken han åflade Sönerne *WISBUR.* (**) Sturl. L. c. c. 17. (***) Sturl. L. c. Chron. Finl. åp. Nettelblad. L. 2. p. 96.

de ad S. Puffend. c. 5. p. 125.) betydt en *Prophetiſſa*, *Spådoms-och Troll-Gudinna*, (v. ſupr. c. 5. §. 2. in not. ad *Voluſpa*), hwilket kommer öfverens med det, ſom Franſoſerne kalla en *Fée*. *Hulda* war ſåledes i gemen en offrets och Templets Föreſtånderſka, ſom utgaf de wördade Guda-ſvaren. v. ſupr. c. 6. §. 18.

(x) En ſå haſtig död wid ſådana omſtändigheter kunde i den tiden ej hållas för annat, än Trolldom. Finſka Krönikan (ſupracit.) ſåger, at *Hulda* ſkickade *Wanlander* et *Tyre* eller ſkott, hwaraf han fick en faſelig lyſtna til Finlands-reſan; men dog på wågen i ſveda och ångeſt. Sturleſon (c. 16.) ſåger, at han genom *Huldas* Trollkonſt blef ihielriden af *Maran*: En tiock blods förqwåfning kallas af gemena folket *Mara* och hålles för et Spöke, ſom kommer af frånwarande perſoners håftiga kårlek. cfr. Keiſl. Antt. Sel. in diſſ. de Mulierib. fatid. p. 497.

c. 325. *Giſl* och *Audr* (y); men ſamma willo-anda blandade ſig i hans åktenſkap ſom i hans Faders: Han blef kår i en annan qvinna och förſkiöt den Finſka, (*) J. Wild. ad S. Puffend. c. 6. p. 129. förmodeligen af miſstanka om hennes trohet (*), ſå at hon med ſine Söner måſte reſa hem igen til ſin Fader, då *Wisbur* imedlertid höll bröllop med den ſenare, aflandes med henne Sonen *Domalder*: Man kan wäl tänka, at Gudarne i Finland då åter anropades om hämd öfver Svenſke Drotten: *Hulda* eller Jumaliſka Spådoms-Gudinnan gaf öfver honom ſina Guda-ſvar och förbannelſer, med hvilka hans Söner, den ene tolf, den andre tretton åhr gammal, til honom ſkickades, at utkräfja åtminſtone deras Moders morgongåfva: *Wisbur* hade til *Mundur* el- (**) v. ſupr. c. 2. §. 12. ler *hinderdags-gåf* (**) gifvit ſin Fru *Tre ſtora Byar och en Guld-kädia* (z), ſom nu af *Giſl* och *Oder* utfordrades; men de måſte reſa tilbaka utan betalning, oaktadt den förſäkran de giorde på Gudarnes wägnar, *at Inglingarne från den ſtunden ſkulle ſins emellan ſtrida och Guldkädian en gång blifva en bana för den ypperſte Man i deras ätt*: De fökte ſå ſnart giörligit war, at upfylla detta Orakel: Deras Moder och *Hulda* ſamlade alla ſina trollkonſter och widſkiepelſer med kokning (a) och befwirjelſe til *Wiſburs* fördärf; men deras egna wapn wo-

10

(y) Finſka Krönikan (ſupracit.) kallar Giſl och Audr *Gris* och *Amund*.

(z) Denna morgongåfva war ſåledes ſtörre än den, ſom fins ſtadgad i gamle Weſtgöte-Lagen (c. 1.) nemligen *Två Byar och två marker guld*.

(a) Denne Trulldom genom kokning kallades *Seid* (v. *Skiudning*) och war af Oden införd. v. ſupr. c. 4. §. 3.

Digitized by Google

10 fahrligare. De landstego med en krigshår, hvarmed de ej allena skôflade i Sverige, utan ock upmante landsfolket mot deras Fader, hvilket så lyktades, at den olyckelige Drotten en natt blef innebränd i sit hus (*). Detta skiedde wid pass A. 340. då *Wisbur* hade något mer än fyratio åhr (**).

A.C. 340.

(*) Thiodolf. ap. Sturl. Yngl. S. c. 17.

(**) cfr. J. Wild. L. c. p. 127.

10. *Gist* och *Oder* kunde likwål icke fästa sig på Svenske Thronen: *Upsala-Ode* tildômdes *Domalder*, Wisburs Son af andra giftet (***), som årfde sin Faders krig och war deruti så lyckelig, at han rådde ôfver många länder (†): Han år derföre kallad *Jota-Dolge* (††), det år *Jotnars*, *Jättars* eller *Finnars* (b) *förföljare*. De Svenske Drottar hade wål nu ej så mycket, at giöra med den måktige Hermanrik, som Holmgårdska Riket, hvilket utan tvifvel af honom blifvit hårdt ansatt; men så togo de dock på wisst sätt del i det tapra motstånd, som Hulmerugerne eller Hunerne giorde, hvilket strax mer skall omtalas. Imedlertid fick *Domalder* en omsorg af annan art, hvaraf man til den tiden ej sedt prof i Norden: *Audæus*, *Audius*, *Auden* eller *Oden* (c), en Christen Lårare i Syrien, hade wid pass A. 342. blifvit som en Kåttare på Kejsar Constantii befallning drifven i Landsflyktighet up åt *Scythiod*

DOMALDER.

(***) Sturl Yngl. S. c. 18.

(†) Sturl. L. c.

(††) Thiodolf. ap. Sturl. L. c.

(b) *Finland* kallades fordom *Jätteland*. v. Peringsch. Attart. T. 8. &c.

(c) Denne *Audæus* har hittils i Svenska Historien aldeles warit förtegad; men efter tideräkning, omståndigheter och trowårdiga utländska bewis inträffa, så har jag ej hållit för betänkeligt, at införa honom på detta ställe. Epiphanius talar wål måst om hans wårk i *Stora Sverige*; men han säger ock, at han for til *innersta Göta-Rike*.

Digitized by Google

A. C. 340. *hin mikla* eller ſtora Sverige (*); men ſom en ni-
(*) Hiſt. Eccl. Magdeb. Cent. 4. c. 6. p. 477. tiſk Predikare lade han ſig der ej nöd, utan efter några åhr begaf ſig til Scandien och in i Göta-Rike, der han, utan tvifvel med *Domalders* tillåtelſe, begynte lägga grund til Capeller och kloſter (**):
(**) Epiphanius adv. Hæreſ. L. 3. c. 14. cfr. Hiſt. Eccl. Magdeb. L. c. Huru detta i en ſå widſkiepelig tid kunde uptagas af Scandianerne, ſom woro ſå öme om ſin Afgudadyrkan, år lätt at föreſtälla ſig: Til all olycka inträffade nu i tre åhr å rad en ſtor miſswäxt och dyr tid, den de Svenſke efter wanligheten ſkyllade på Öfver-Drotten i Upſala, för det han ej bättre höll Gudarne wid mildt lynne, och åfven förmodeligen på
A. C. 360. den nya Lära, ſom Audæus predikade, hvilken ej mindre företog ſig, än at kullkaſta deras gamla wantro: I början hade de trodt, at denne warit et ſlags *Oden* efter deras ſmak: Men nu höllo de honom för en Bedragare, kallandes honom *Mit-Met-* eller *Mat-Oden* (d): Han måſte fly ur Sverige och blef
(***) cfr. Brynolf. Svenon. Ep. Scalh. in conj. ad Sax. & Sheringh. de orig. Angl. c. 12. p. 255. ſedan ihiälſlagen på Fyen (***); men med *Domalder* gick man ordenteligare til wärka: wid ſlutet af förſte höſten, då miſswäxten infallit, hade Almogen rutſat til Upſala, och låtit anſtälla et ſtoft Offer af oxar och andra kreatur, at blidka Gudarne: men det hade icke hulpit: Andre höſten hade man offrat menniſkior; ty den grymma Seden hade nu warit i ſvang

(d) *Mit-Oden* har man uttydt ſom den *medlerſte Oden* (Odinus medius); men jag ſer ingen grund dertil; ty ingen Oden wete wi af efter denne, ſom utan tvifvel år kallad *Meat-* eller *Mat-*Oden, en *Mat-*liugare, ehuru litet han det förtiente. Någon ändring ſyns dock [illegible] r hans tid hafva blifvit införd i offerſättet. cfr. Sax. H. Dan. L. 1. p. 12. O. Worm. Mon. Dan. L. 1. f. Joh. Magn. L. 1. c. 10.

Digitized by Google

i svang öfver hundrade fyratio åhr (*); men hungren tiltog ån mer i landet: då blef menigheten oregerlig: När hvarken oxars eller trålars blod wille hiälpa, mente man sig åga rått, at offra Drotten sielf, som hölls för en orsak til denna jämmer: Sedan man frågat Prästerne, blef efter Höfdingarnes och Folkets beslut *Domalder* framförd, ihielslagen och offrad åt de wredgade Gudar, hvilkas altaren blefvo öfverstrukne med hans blod (**) wid pass A. 365. A.C. 360.

(*) v. supr. c. 6. §. 8. in. huj. Cap. §. 3.

(**) Sturl. L. c. cfr. J. Wild. ad S. Pufend. c. 6. p. 130. A. C. 365.

11. Denna hungers-nöd gaf ej allena anledning til et så faseligt Drott-offer, utan ock til en stor folkflyttning ur Scandinavien: de utsvultne Fiellbor, som äro kallade *Viniler* (***), *Vendler* eller Bärg-*Finnar*, drogo ned åt landet och togo med sig Westgötar, Elfvegrimmar (e) och Hallänningar, tågandes in i *Skåne* (f), der de satte sig några åhr stilla; men landets fruktbarhet räkte ej til för dem alla: Sedan de Skånske *Gothungar* eller *Gödinger* och flere Skåningar under Höfdingen *Ajo* eller *Åke* (g) och

Longobardorum orig.

(***) Paul. Warnefr. de Gest. Longob. L. 1. c. 7.

(e) Så kallades folket i Älfhem, mellan Göta-elf och Rom-elf, hvilken trakt nu heter *Bohus-län*.

(f) Paulus Warnefridi de gest. Longob. L. 1. c. 7. talar om detta förlta upbrott, kallandes Skåne *Scoringia* och Möre *Mauringia*. Denne Auctor, som ock kallas Paulus Diaconus, är mycket i ogunst hos J. J. Mascow. (Gesch. der Teutsch.), som kallar honom *asmakelig*: Orsaken lår wara, at Paulus leder sine *Langobarder* från deras rätta Fädernesland *Scandien*, eller ock, at han ej rätt förstås af Mascow, som ej så wäl kändt de Scandiska orter.

(g) *Ajo*, *Åke* eller *Håkan* war i *Göinge-Härad* född. v. Paul. Diac. L. c. L. 1. c. 14.

Digitized by Google

A. C. 365. och deſs Broder *Ibor*, Habor (eller Ebbe (h) ſil-
(*) Paul. Warnefr. L. c. c. 11. cfr. Sy. Bring. Monum. Scanenſ. P. 1. §. 6. in not. &c.
lat ſig med dem tilſamman, ryckte alle in i Småland eller *Möre* (*), faſtän *Asbo*-härads Almoge (i) ſökte det hindra, och hele ſvärmen gick derpå wid
(**) P. Warnefr. L. c. c. 3. Jon. Magn. Synopſ. Hiſt. Univ. Wartrang. Theat. Sveo-Goth. p. 55. Meſſen. T. I. p. 58. ap. A. Svebil. diſſ. de Gallaeor. Upſ. 1717.
Calmar til ſiös (**), wid paſs A. C. 370. Förſta landfäſtet war på Gottland (***), der deſſe wandringsmän en tid raſtade (k), och det andra på Tyſke botnen; wid Elbe-ſtrömmen bodde en lämning af de gamle *Sevebar* eller *Svever* (†), ſom tilförene kommit från Scandien (††), och kallades ut *Longobarder* (l), hvarefter landſkapet *Bardingo* och hufvudſtaden *Bardewik* behållit namnet (†††).
(***) P. Warnefr. L. c. c. 13.
(†) Strab. Ptolem. Tacit. ap. J. J. Maſcow, Geſch. der Teutſch. L. 11. §. 49.
(††) v. ſupr. c. 3. §. 12.
(†††) Leibn. not. ad Tacit. & Eckard. R. Franc. L. 1. §. 10.
Detta folk war ſå ädelt och tappert ſom til antalet ringa (*) och hade wid ſine landsmåns Götarnes utbrott ur Tyſkland rört ſig emot de Romare (**); men genom denna flyttning ur Scandien fick det en anſenlig förſtärkning af gamle Släktingar, hvilka äfven antogo *Longobardiſka* namnet, ſå at hele hopen bröt up, at ſöka bättre länder och ſlås med de Ro-
(*) Tacit. de Germ. c. 40.
(**) v. ſupr. c. 10. §. 4.

(h) I Gotländſka Krönikan kallas han *Ebbe*, hos Joh. Magn. *Hibbo* och *Ibbo*, hos Paul. Diac. *Ibor*. Kanſkie *Ib* eller *Jacob*, om Bibliſka namn redan kommit i bruk genom *Audius* (v. ſupr. §. 10.). cfr. J. Flor. Flor. Antt. Scan. p. 166. Deſſe Bröders Moder ſkall hafva hetat *Gunborg*. v. Paul. Diac. L. c. c. 1.

(i) *Asboarne* kallar Paul. Diac. (L. c. c. 11.). *Aſſipitii*. cfr. Sv. Bring. Mon. Scan. P. 1. §. 6. in not.

(k) Gotländſka Krönikan talar nog derom: man har ock ännu en gammal wiſa om Longobardernes utfärd til Gotland &c. v. Ar. Hvitfeldt. Hiſt. Dan. P. 1. p. 15.

(l) Namnet lär wara kommit af wiſſa *långa* wapn, *Barder* eller *Bardiſaner*. v. ſupr. c. 8. §. 18. in not.

Digitized by Google

Romare, som då war Stora wiſet hos de Nordiſka folk. Deſſe *Longobarders* förſte Konung *Agilmund*, den ofvannämde *Akes* Son, blef ihielſlagen i Bulgarien, efter hvilken de hade åtſkillige Konungar men deras Hiſtoria är dock ej ſå kåker (*), förän de under ſin Konung *Audoin* eller *Oden* (**) fingo faſt fot i Pannonien A. 527. Jag wil för Landsmanskapet ſkull följa dem ännu något längre. A.C. 365.

(*) cfr. J. J. Maſcow. Geſch. der Teutſchh. L. 11. §. 49.

(**) Dynaſt. Longob. ap. Peringſch. ad Vit. Theod. p. 637.

12. Odens Son *Alboin*, ſom ägde *Clodoſvinda*, K. Clotarii I. i Frankrike Doter, regerade ſom en tor Krigs-Höfding öfver detta folk, när Græſke ſält-Herren Narſes af hämd mot ſin otackſamma kejſarinna Sophia tilböd Longobarderne Italiens inagande: *Alboin* war icke ſen dertil: A 569. angrep han detta wärk och på halffierde år bemäſtrade han ſig hela det landet förutan Rom och Ravenna (***). Han war af ſit folk mycket älſkad; men blef på ſin andra Drotning *Roſimundas* anläggning ihielſlagen (m):

(***) Le Père Dan. Hiſt. de France. T. 1. p. 150.

Klebe

(m) *Alboin* hade öfverwunnit och ihielſlagit en Gepidernes Konung, hvars Doter denna hans andra maka *Roſimunda* war: då han en gång i Verona gaf et ſtort gäſtebud, frambars et kåril, ſom war giordt af hans Svärfaders hufvudſkål, efter en gammal Scythiſk och Scandiſk wahna (v. ſupr. c. 9. §. 6.), hvarmed man mer tänkte hedra, än wanwörda de dödas minnen: han dracks ſin Drotning til; men det gick henne til ſinnes: Hon lofvade en af Krigshöfdingarne, ſom ſuckat för henne, at älſka honom igen, om han wille ſlå ihiel Konungen: Dagen derefter, då *Alboin* tog ſin middags-ſömn, lät hon wäl förbiuda alt folket ingången på den ſidan i huſet, at ej giöra buller; men ſläpte dock mördaren hemligen in, ſedan hon förſt faſtlimat Konungens ſvärd i ſlidan: *Alboin* blef då mördad efter hennes åſtundan och hon

A. C. 585. *Klebe*; eller *Leif* (n) en af de yppersta Longobarder, blef wål hans Eftertrådare; men efter honom föll alt i en hufvudlös regering, så at hvar och en giorde som han wille, under hvilken tid trettio fem Hårtigdömen (o) uprunno (*). Leifs Son *Autharis* eller *Ottar*, som ock kallades *Flavius* (p), en berömlig Herre, upråttade dock thronen igen och förswarade sin rått med wåldig hand (q) på alla sidor (**); Hans Drotning Theodelinda (r), Hårtig Gari-

(*) Le P. Dan. L. c. p. 228.

(**) Le Pere Dan. L. c.

tog hans dråpare til sin Man; men hon kunde ån mindre lida honom: Hon gaf honom förgift; men han märkte det strax och tvingade *Rosimunda*, med darten på bröstet, at utdricka det ofriga, så at de begge ömkeligen dogo. v. Le P. Dan. L. c. p. 227.

(n) Et gammalt Scandiskt namn. v. Sturl. T. 1. p. 312. 606. &c.

(o) En af dessa Hårtigar *Drott-Ulf*, som war af Sweviskbord, höll i hemlighet med Græske Kejsaren; men blef af Longobardiske Konungen *Ottar* ofwerwunnen. v. Le P. Dan. L. c., p. 228.

(p) *Flavius* war Constantini den Stores Familie-namn, hwilket nu som en heders titul tillades *Ottar* och behölls sedan af alle hans Eftertrådare. v. Le P. Dan. L. c. p. 228.

(q) Han giorde stort nederlag på Franssoserne A. 586. och 588. Det Hofvet hade slagit honom selt i förlofningen med K. Childeberts Doter Clodosinda, som blef gifven åt K. Riccard i Spanjen. v. Le P. Dan. L. c.

(r) När han friade til *Theodelinda*, följde han sielf med til Beyern; men obekant och som andre Gesandten i ordningen: Sedan förste Ambassadeuren talat, begärte han på sin Konungs wågnar, at få se Prinsessan, som honom bewiljades, hwarmed han war mycket nög hon war wacker: Wid måltiden föreslog han, at P sessan wille på gamla Scandiska (Sturl. Yngl. S. c. 41.)

Digitized by Google

Garibalds i Bojern Doter, war efter hans död så betrodd och älskad, at hon sielf fick wälja (s) Man och Konung (*): Hon walde *Agilulf*, som sedan på hennes inrådande (**) först med sit Folk bekände sig til Catholiska kyrkan A. 597 (t). At upräkna, alle Longobardiske Konungar, hemkrig och trätor med Romerske Stolen, blefvo alt för widlyftigt: Sidste Konungen *Didier* (u) blef öfverwunnen af Kejsar Carl den Store, som intog Italien och gior- A. C. 346.

(*) Andr. Presb. Ratisb. Chron. Bav. p. 5.

(**) Blond. ab incl. Rom. decad. 1. L. 8. P. Warnefr. L. 4. c. 6.

och Longobardiska sättet sielf bära Skålen til gästerne: han fick då tilfälle, at röra wid hennes hand och gifva et tekn, som satte henne åtminstone i twifvelsmål: När Gesandterne redo bort och Beyrarne skildes wid dem et stycke på wägen, reste han sig på sine stigböglar och kastade sin handsax (v. supr. c. 8. §. 18.) med mycken wighet långt bort och djupt in i et träd, bediandes dem jemte sin hälsning säja Härtigen och Prinsessan, huru de sedt K. *Ottar* bruka sina wapn. v. And. Presb. Ratisb. Chron. Bav. p. 5.

(s) *Theodelinda* sammankallade wid det tilfället alle Riksens Herrar: När *Agilulf* då wille, som de andre, kyssa hennes hand, sade hon: *det skall ej den göra, som bör bli-va min Herre och Maka.* v. Chron. Bav. L. c.

(t) Som Hedningar gingo Longobarderne ur Scandien och sådane woro de länge, tilbediande *Oden* och *Frigga* (v. Paul. Warnefr. L. 1. c. 9.): sedan blefvo de Arianer och nu Catholiquer under *Agilulf* och *Theodelinda.*

(u) Carolus Magnus hade gift sig med *Didiers* Doter; men förskutit henne: Icke dess mindre hade han giordt honom stora tilbud af fred och goda förmåner, om han allenast wille återställa Romerske Stolen de orter han tagit från honom; men *Didier* war enwis och fick det omgiälla.

Digitized by Google

A. C. 365. de ända på Longobardiska Riket A: 774. sedan det stådt något öfver tvåhundrade åhr (*) med beröm af goda seder, kärlek til witterhet (**) och en oförliknelig mandom (x). Konungarne woro genom Lagen Enevåldige (***), likſom i gamla Sverige, och i sin krigshär brukade de ej annat, än inhemſkt folk, ſom måſt war Rytteri (†). Hela öfra Italien heter ännu *Lombardie* efter detta folk, ſom der ofta hade beſök af ſine gamle anhörige från Scandien, hvilka efter wåre Runſtenars intygande reſte til *Långbarda-land* (y); men wi måſte nu wända oſs til Upſala igen.

(*) Sigon. L. 3. &c.

(**) cfr. Onuphr. Panvin. Anniq. Veron. L. 5. a. 1. ad 13. P. Warnefr. Geſt. Longob. Hackenb. Germ. Med. &c.

(***) cfr. Mand: Aiſtulfi ad Grimald. Duc. Viterb. ap. Sigon. L. 3. & L. 1. Longob. L. 1.

13. Der hade nu *Domar*, Domalders Son, antagit Riks-ſtyrelſen (††), ſedan hans Fader blifvit Aſgudom offrad wid Lag. A. 365. Han war lyckeligare i ſin regering: ty innom Scandien kunde han ſkryta af fred och god åhrswäxt ſå länge han lefde (†††, hvilket den widſkiepelige hopen tilſkref Domalders utgutna blod, och utom Riket gick den måktige *Hermanriks* wälde i Stora *Suithiod* til ända, ſedan det öfver ottario åhr oroat de Holmgårdiſke

(†) Blond. P. Warnefr. Saxo &c. ap. Carol. Warrang. diſſ. de R. Longob. Upſ. 1709. *DOMAR.*

(††) Sturl. Engl. S. c. 19.

(†††) Sturl. l. c.

(x) Bernhard Sacco in Hiſt. Ticin. ſäger, *at intet Svärd i hela Europa fördes på tvåhundrade åhrs tid med ſtörre ähra och tapperhet, än det Longobardiſka.*

(y) Til ex. i Täby Socken i Upland ſins på en Runſten, at *Gudleik låtit den riſta åt ſin Son Humble, eller Hulma, ſom dog i Langbarda-landi.* Peringſchöld (in not. ad Vit. Theod. p. 479.) framwiſar en dylik, nämligen af en *Inge, ſom låtit riſta ſtenen åt ſin Son Olof, hvilken for åt Öſterland i krig och dog i Langbarda-land.* Dock måſte man märka, at Italien ej kallades *Lombardie* förän i Caroli Magni tid eller ſenare. v. Paul. Æmil. ap. Ol. Celſ. Mon. Sveo-G. in Act. Lit. Sv. Upſ.

Digitized by Google

diſke och Scandiſke Drottar: Det blef förſtört genom de *Chunigårdſka* eller *Hunniſka* wapnen och Hermanrik flöt A. 374. en lifstid, ſom ſkall hafwa warat hundrade tio åhr (†), hvarpå de utländſke Göter deltes i *Oſt-och Weſt-Göter*; men dermed war icke omgånget ute mellan Scandien och de Öſtra länder: Grækiſke Kejſarne i Conſtantinopel hade nu en tid kommit i ſmaken, at nåſtan aldrig bruka annan lifwakt, ån af de Nordiſka folk (*), i ſynnerhet Scandianer (**), hvartil Conſtantinus den Store giordt en begynnelſe (***): Denna wakt kallades *Waregeri* eller *Wäringar* (z), antingen af *Warega*-land (a), *Sverige*, eller

A. C. 374.

(†) v. ſupr. c. 10. §. 9.

Wäringarne.

(*) Cinnam. Hiſtoriar. L. 1.

(**) Anna Comnena. Alexiad. p. 62.

(***) v. ſupr. c. 10. §. 8.

(z) Grækerne kallade dem Βάραγγα eller *Baranger*; ty deras B. lät nåſtan, ſom wårt V. och Italienerne hafva kallat dem *Guaringer*. Detta namn har mycket öfvat de Lärdes hiärnar, ſom ej warit kunnige om wåra Hiſtorier.

(a) At de gamle Ryſsar aldrig annat kallat de Svenſke ån *Wareger*, är för detta berättadt (v. ſupr. c. 10. §. 8. in not.) jemte orſaken dertil. Finſke wiken kallade de ocksåa *Waretzkoje-more* eller *Waregiſka hafvet* (v. Sigism. Herberſtein. Rer. Muſcov. p. 3.) och wi hafve ännu på *Åland Warg-hamn*, *Warg-gata*, *Warg-ſund*, (v. L. Hallborg. diſſ. de Alandia. Upſ. 1730.), alt en lämning af detta namn, ſom Finnar och Ryſsar gifvit. Ordet kan wål hafva kommit af *wårja*, *wårda* (cuſtodire); men ſnarare tyckas *Varegerne* wara ſå kallade af ſit land, ån af ſin tienſt; ty *Barangerne* ſkildes från *Franker*, *Angler*, *Britanner*, *Celter*, *Germaner*, *Flemingar* &c. faſtän alle kunde tagas til lifwakt (cfr. Sturl. T. 2. p. 397. 398. Scyliz. in Rom. Diog. p. 823. Cedren. in Conſtant. Monom. p. 787. &c.): Deſsutan ſäger Anna Comnena (Alexiad. p. 62.), at *Barangerne* woro komne från *Thule* (en del af Scandien v. ſupr. c. 3. §. 6.).

Digitized by Google

A. C. 980. eller af *widrja* och *wärda*, hvilket kommer på et
(*) v. supr. L. c. in not. ut; ty begges bemärkelse är lika Svenſk (*). Som detta war en fördelaktig tienſt, hvaruti både heder och ägodelar kunde winnas; ſå lärde ſtrax de gamle Svenſke redan i denna tiden (b) genaſte wägen til Conſtantinopel, hvilket de kallade *Miklagård* (c). Wi wele litet närmare beſkåda deſſe *Wäringar*.

14. Wid Kejſerliga Hofvet woro de kände för ganſka ährligt Folk: Upriktigheten och huldheten, ſom de ärft af ſine Fäder, wiſade de mot Kejſarne ſi
(**) Anna Comnena. Alexiad. p. 62. cfr. Cantacuzen: p. 339. ofördalſkade, at de icke kunde låna öronen til miſta otrohet (**): Deras Syſſa war, med deras tweäggade yxor och hilſebärder på axlarne (d), at hålla

(b) T. S. Bayer in Act. Petrop. T. 4. p. 304. ſäger i anledning af Cedren: &c. at *Wäringarne* ej woro bekante i Conſtantinopel förån i Kejſ. Michaël. Paphlagonis tid och efter A. 1034. Spelman in præfat. ad Vit. Ælfred. ſäger ock, at man ej märkt dem der för ån A. 1070; men Cinnamus (Hiſtoriar. L. 1.) ſäger, at de tient Kejſarne från Conſtantinopels äldſta tider, hvilket kommer öfverens med wåra gamla Scandiſka Hiſtorier och Runſtenar.

(c) *Mikla-gård*, den *Store Gården* eller Staden, kallades det af Scandianerne; men Ryſſarne kallade det *Zar-gorod*, Zarens eller Cæſars *gård* eller *Stad*. v. J. Helſing. diſſ. de orig. Vareg. Åbo. 1734. Ordet *Zar* är på Sclavonſka det ſamma ſom *Konung*: I Sclavonſka Biblen, ſom af Græſkan är öfverſatt för mer ån 700 åhr ſedan, kallas *Pharao*, *Saul*, *David* &c. *Zaar*, och ſäledes långt förån *Zariſke* tituln antogs i Ryſsland. I Math. 22. kallas ock Kejſaren *Zaar*; men i ſvaret på frågan: *hvad bilde och öfverſkrift* &c. brukas *Cæſar* i ſtälle för *Zaar*. v. Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 267.

(d) *Bipennifer*, och *Securigeri*, *ferrum ex humeris ſuſpen-*

Digitized by Google

hålla wakt i Kejsarens innersta Förmak och wid dörren af hans egen Sångkammar, at gå på båda sidor om honom, når han red til kyrkan (e), at stå wid hans stol under Gudstiensten och korteligen, at följa honom öfver alt (*). Nycklarne hade de til portarne i den Stad eller det Slott, der Kejsaren wistades (**), och wid hans siukdom slogo de wakt om palatset, at ingen utom deras samtycke kunde slippa in eller ut (f): Hofvet höll dem ganska wäl: De fingo mat af Kejserliga taflen (***) och Grækerne kallade dem af afvund *Kejsarens winbålgar* (†): De hade också den förmån, at når en Kejsare dog, hörde alla lösören dem til, som i slottet funnos (††); men sin måsta winning hade de af byte i fält (†††). Således blefvo månge af dem rike och skaf-

X x 3 fade

A. C. 1200.

(*) Codin. p. 65. 113. 125. &c. Nicet. in Vit. Andron. L. 2. Joh. Cantacuzen. p. 123. cfr. Zonar. p. 308. Pachymer. in Mich. Paleol. p. 257. Sax. Gram. Ed. Steph. p. 228. Sturl. T. 2. p. 395. &c. ap. Ol. Cels. Monum. Sveo-G. in Act. Lit. Svec. Upsal.

(**) Cantacuzen. L. 2. c. 13.

(***) Codin. p. 92.

(†) Sturl. T. 2. p. 307.

(††) Sturl. L. c. p. 74.

(†††) Ib. p. 67.

tes, kallas de af Anna Comnena och Cantacuzeno. L. supracit. d. å. *Hillebårds*-och *Yxe-förare*, *som buro gevären på aulen.*

(e) *Blaternarum Templum*, Blaterniska Kyrkan, säger Codinus L. c.

(f) Zonaras in Annal. L. 18. berättar det samma om en Efterträdare til Kejserlige Thronen, Johannes Comnenus, når han fick höra, at Barangerne eller *Wäringarne* slagit wakt om Slottet så at ingen kom in eller ut: Han skickade til dem, men de svarade, at så länge Kejsaren lefde, fick ingen slippa in på Slottet: Johannes försäkrade dem, at Kejsaren war död; men han måste gifva dem sin Ed derpå, innan han fick slippa igenom. Huru ansenligt det således blef wid alla Hof, at wara *Wäring*, kan dömas af de gamle Westgöte-Lagar i Spanjen, til ex. (in Constit. Vambæ & Ervigii Reg. L. 9.), *om det är någon förnämare person, som Härtig, Grefve eller ock WÄRING* &c.

Digitized by Google

A. C. 380. fade ägodelar åt sine Arfvingar i Sverige (g), hvarifrån dock ingen fick föra arf til Grækeland (h). Wahnan, at fara från Scandien til *Miklagård*, blef i denna tid så stark, at de Holmgårdska eller Huniska orter, genom hvilka wåre *Wareger* måst reste och hvarifrån de gerna togo med sig följeslagare, blefvo småningom deraf mycket uttömde på folk (*): deraf blef landet försvagadt och måste sedan mot Sclavonerne söka hielp från Sverige (**), som framdeles skall berättas. Scandianerne reste wäl ock fordom til Grækeland stora Siöwägen genom Gibraltarska Sundet; men ehvad wåg de farit, så är det oförnekeligt, at *Waregerne* kommit från Scandien (***), och at Sverige ännu i sina Sten-Krönikor har mångfaldiga bewis på dessa *Grækelands-färder* (i), hvilka utan tvifvel redan i *Domars* tid warit i bruk.

(*) cfr. Strahlenh. Descr. Russ. p. 194.
(**) Chron. Vet. Russ. Nom. Poviest. Vremianich. & Kniga Stepannaja ap. J. Helsing. Diss. de Orig. Vareg. Åbo. 1734.
(***) T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 280. cfr. Cedren. p. 758.

(g) Wid Urlunda-by i Tillinge Sokn i Upland läser man på en Runsten: *Karl upreste stenen åt Fadren Mursa och Kabe åt sin Måg Fugfile, som aflade ägendom i Grækeland åt sine arfvingar.* Om flere *Grækelands-farare* skall strax mer nämnas.

(h) Westg. L. Ärfda-B. 12. Cap. säger: *Ingens mans arf tage den Man, som i Grækeland sitter.* Intet starkare bewis kan gifvas på de gamle Svenskes tienst och tilbrakta tid i Grækeland.

(i) Följande Runstenar kunna tiena til exempel: I Eds-Sokn i Upland wid Ed-stigen: *RAGUALD upreste stenen efter sin Moder FASTVI ONEMS Doter: sielf war han Krigsfolkets anförare i GRÆKELAND.* Wid Hanstad i Sponga Sokn: *Stenen är uprest efter IGORAS Söner, dem hon sielf ärfde: men deras Bröder ärfde henne: GIADARS Bröder dogo hos GRÆKERNE.* Wid Löfsta-by i Bålinge Sokn: *FASTVI reste stenen efter Sönerne GERDER och UTRIK: den ene dog i GRÆKELAND.* I

Digitized by Google

i bruk. *Domar* ägde til maka en Dansk Prinsessa, *Drotta*, *Dan* den *Mikillates* eller *Stoltes* Syster (*), hvilket war första Svågerlaget mellan Sverige och Dannemark: Han aflade med henne Sonen *Dygve* och sedan han lefvat i sextio sex åhr wid lag (**), blef han sotdöd wid pass A. 400. och bränd efter gammal sed på Fyriswall, der en grafsten (k) til A. C. 320.

(*) Sturl. Yngl. S. c. 20.

(**) J. Wild. ad Puffend. c. 6. p. 131.

A. C. 400.

Husby-Skådre Kyrkedörr: *ERIK, HÅKAN, INGUAR och KRÆGUILTER reste stenen åt ENÆR* (cfr. L. Scpel. diss. de Roslagia. Upf. 1721.) *som dog i GRÆKELAND: Gud och Guds Moder bidje Själen.* Genom sådana resor blef Christendomen mer och mer bekant. Wid Tible i Wåster-Ryd-Sokn: *BIÖRN och STENFRID reste stenen efter GOSILAS Man, som föll i krig hos GRÆKERNE.* Wid Fuxeby i Arentuna-sokn: *LIUTR Skiepsstyraren reste stenen efter sine Söner: ÅKE dog utrikes och styrde skiepet* (*Knarr* eller Galeyan) *åt GRÆSKA hafvet; men NERI dog hemma.* I Angarns kyrkemur: *DIÅKN, GUTERFR, SUNATR och DURULF efter Fadren TYKE, som dog i GRÆKELAND.* I Upsala Domkyrka: *JARE och WIGBIÖRN reste stenen åt Fadren GUAST, Styrmader* (Gubernator), *INGEMUND och THORE, som foro ut til GRÆKELAND, och JORIS Son åt INGELBIÖRN.* I Wedyxe-by i Danmarks-Sokn: *STAILT efter sin Man WIDBIÖRN, som reste til GRÆKELAND.* v. Ol. Cels. Monum. Sv. G. in Act. Lit. Suec. Upf. Sådana bewis om *Grækelands* färderne åro owedersäjeliga.

(k) Peringschöld (Åttart. p. 10. cfr. Ejusd. Monum. Ullerak. p. 9. & 322.) har en afritning af en grafsten, som

A. C. 1400. til hans åhra upreſtes (*). Denne war den ſiſte Of-
(*) Thiodolf. & Snurl. L. c. 5. ver-Drott i Upſala; ty hans Eftertrådare kallades
Konungar.

12. Cap.

han menar wara *Domars*; men ſom det allenaſt är et afbrutit ſtycke, hvarpå ingen runa finnes, ſå kan man intet wiſſt derom döma.

Digitized by Google

12. Cap.

1.

A. C. 400. *Gamle Svenſke Konungar af Ynglinga-Ätten.*

Dygve, ſom eljeſt kallas *Digner* (*), eftertrådde ſin Fader *Domar* på Svenſke Thronen (**): Upſala-Öfver-Drottar hade wål i ſielfva wårket et Konungsligit wälde, ſå ſnart *Upſala-Öde* dem blifvit tildömdt, och wördades oförlikneligen högre, än *Fylkis*-, *Härads*-och *Sió-Höfdingar* (a), ſom likwål redan låtit kalla ſig *Konungar* (***); men *Konunga-namnet* hade de dock ännu icke antagit (†). Om de Svenſkes reſor genom *Chunigård* (††) til Conſtantinopel dertil warit orſaken eller förbindelſen med

DYGVE.

(*) Er. Olai. Chron. Rhytm. Joh. Magn Puffend &c.

(**) Sturl. Yngl. S. c. 20

(***) cfr. J. Wild. ad S. Puffend. c. 7. p. 134.

(†) Meſſ. Sc. Ill. T. 1. p. 19. Sturl. L. c. &c.

(††) v. infr. in not.

(a) De kallade ſig ſtundom *Konungar*, ſom ägde några bårg, dem ingen kunde taga ifrån dem: man har exempel på en dylik *Drotning*, hvars ägendom beſtod i en hop Getter, dem hennes Doter Prinſeſsan waktade, och hela måltiden beſtod i et grötfat: Hon war Drotning på en ort i *Jotna*-eller *Jätte*-hem, hetandes *Arnefia* och Dotren *Skirwefia* v. Eigil. & Aſm. Hiſt. ed. Salan. c. 3. Den, ſom föreſtår och ſtyrer winter-nöten, kallas ännu hos Almogen *Nöt-Konung*.

Digitized by Google

A C. 400. med Dannemark (*), der nu wid samma tid detta höga Namn kommit i bruk (**), kan man ej weta; men *Dygve* war den förste *Drott* af Ynglingaåtten i Sverige, som kallades *Konung* (b). Han hade ock den lyckan, at smaka en *Konungs* första och yppersta nöje: Som han intet hämdekrig ärft efter sin Fader, så kunde Riket i hela hans tid sägna sig af stillhet och fred (***): Det war icke efter tidsens tycke: Man sade om honom efter hans död, at *Lokes* Doter *Hel* (†), eller *Helwite* fådt lof af Gudarne, at wälja honom bland Konungar til sin boning (††), emedan han dödt utan blods utgiutelse tvert emot Odens lära, som redan ofta är omtalad. Han

(*) v. supr. c. 11. §. 14.
(**) Sturl. L. c.
(***) cfr. J. Wild. L. c. p. 132.
(†) v. supr. c. 5. §. 5. in not. &c.
(††) Thiodolf. ap. Sturl. L. c.

(b) Detta ord, som på Svenska, Danska, Tyska, Anglo-Saxiska &c. heter *Kunugr*, *Konung*, *Köninge*, *Kunge*, *König*, *King* (hvartil man wäl kan räkna det Engelska *Queen*, Drotning, och wårt Svenska *Qvinna*, som betyder *Mannens hielp* och *Medherskarinna* &c.), alt detta, säger jag, kommer af et gammalt Scythiskt ord *Chun*, *Chun* (makt, wälde, förmåga och äfven Konunga-säte eller Residenz), hvaraf *Chunugård* ock har sit rätta namn (v. Henr. Bangert. p. 3. in not. ad Helmold. Chron. Slavor. p. 1. & Strahlenberg. Descr. Russ. p. 95. &c.), warandes af samma ursprång som det gamla Götska och Ulfilanska *Kind*, *Kindin* (*Kännare*, Höfding, Domare. v. supr. c. 7. §. 3.) och wåra nu brukeliga Svenska ord *Kunna* (posse), *Kynne* (medfödd förmåga), *Kynnig* (munter), *Kunnog* (wetande) &c. &c. Deraf är ock ordet *Chan* hos Tartarer, Turkomanner, Ostiacker &c. som än kalla en hufvudstad *Chue*, *Chuotse* &c. *Chunernes* eller Hunernes *Hun*, *Han* (sedan man lagt bort C.) har således betydt *Mäktig*, *Rådande*, hvarmed orden *Han* och *Hon* (Mas & Fæmina), de naturliga *förmögenheter*, tyckas wara i släktskap.

Digitized by Google

Han afsomnade wid pass A. 430. lämnandes Riket åt en Son, som mer behagade Menigheten. A.C. 430.

2. Inwånarne i Estland, Lifland, Kurland och en del af Preussen kallades den tiden *Reid-Göter*; ty *Reid-Götaland* hette de Götiska orter, som på *Redden* eller hafs-stranden i Ostersiön woro belägna (*): Desse hade altsedan Göternes uttåg (**) blifvit hållne i wördnad för Sverige, hvilket esomoftast utgiorde ej allenast sine *Wareger*, som nu begynte komma i stort anseende (***), utan ock sine unge Prinsar, hvilka mäst, innan de antogo Regering, woro *Wikingar* (†), som stundom der inrättade små Riken och giorde desse *Reid-Göter* skattskyldige (††); men nu hade detta folk under *Dygves* fredlighet kommit i annan smak: det wille wara sielfmyndigt och grunden lades förmodeligen nu til et Rike på den sidan, der mäktige Höfdingar en tid efter hvarannan regerat, som *Gudmund* på *Glysiswall*, *Haufvuder*, *Heidrik*, *Angantyr* och *Heidrik Ulfhammar* (†††), hvilkas Ättlingar sutit på åtskillige Scandiske Throner. *Dag* (c) hette Dygves Son, som efter Fadren blef Konung i Upsala (*): Han war efter den tidens sätt mycket slug, så at han troddes förstå *Fogelsång* (**), och kallades *Dag Spaka* eller *den Wise*; men hans förnämsta klokhet bestod i en noga upmärksamhet på Grannarne och i de goda kunskaper han hade från alla orter om alt hvad som hände, så at ingenting kunde honom

DAG den wise.

(*) v. supr. c. 4. §. 17.
(**) v. supr. c. 10. §. 2.
(***) v. supr c. 11. §. 13. 14
(†) v. supr. c. 4. §. 7.
(††) Chron. Sclav. p. 260 267. it. Reuterf. de reb. Muscov. c. 4. p. 19. cfr. Dass. Veränderte Russland. p. 340. &c. & Schurzfleisch. Diss. 20. 12 &c
(†††) Hervar Sag. &c. cfr. Florei Flor Antt. Scan. p. 84.
(*) Sturl. Ynga S. c. 21.
(**) v. supr. c. 6. §. 21.

Yy 2

(c) *Yngue* war hans Slägte-namn; men man menar, at han blifvit kallad *Dag* för sin wishet skull, liksom *Dagsens* ljus förjagar mörkret. cfr. Edd. Isl. Resen. Mythol. 8. ap. J. Wilde ad Puffend. o. 7. p. 135.

Digitized by Google

A. C. 430. (*) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 7. p. 137.

nom oförvarandes påkomma (*). En hans utskickade Siö-Höfding hade nu warit uppe i *Reid-Götaland* på en ort, som är kallad *Wörwa*, at inhämta antingen nödiga underrättelser eller förfriskning, och blifvit der öfverfallen och ihielslagen (d): Detta gick *Dag* så til sinnes, at han offrade Gudarne sin egen Son (**) för en lyckelig hämd och drog med en ansenlig krigshär til *Osterland* (e), der han med svärd och brand höll grymt hus, fångandes och dråpandes alt hvad som ej undflydde; Men på återtåget wid et Pass eller öfverfart, som är kalladt *Skiętans*

(**) Sturl. L. c.

(d) I den mörka och diktfulla tiden är denna sak berättad på Skalde-sätt. Sturl. Yngl. S. c. 21. K. *Dag* skall hafva ägt en *Sparf*, som berättat honom många tidender från åtskilliga orter, der han kringflugit: När han wid *Wörwa i Rid-Götaland* flög på Bondens (*Karls*) åker at hämta sig mat, slog Bonden honom ihiel med en sten: K. Dag, bekymrad om sin Sparf, offrade Gudomen sin Son, at få weta hvar han omkommit, och sedan han det fådt, drog han til *Wörwa* och straffade de brotslige &c. Detta är alt ganska wäl förklaradt af J. Wild. ad Puffend. c. 7. p. 138. Man kan strax finna, at *Sparfven* warit en K. *Dags* utskickade Höfding, som antingen sielf hetat *Sparf* eller seglat på et skiepp af det namnet; ty at K. Dag skulle offrat sin Son för en Tätting skull, det är otroligt.

(e) Det är underligt, at wåre Historie-skrifvare trodt, at detta tåg skiedt åt Danska sidan, hvilket kommit af den förutfattade inbillningen, at *Reid-Götaland* omöjeligen annat kunnat wara, än *Dannemark*: Men Thiodolf den wise säger tydeligen i sit qväde, at det skiedde i *Austurweg*, i *Osterland*, hvarmed mentes Finland, Carelen, Lifland, *Estland* &c.

Digitized by Google

taus-wad (f), öfverrumplade honom *Gramer* (*), en af hans låntagande underſåtare i *Reid-Götaland* (g), wid hvilket tilfälle han ſielf af en pil genom hufvudet fick ſin bane wid paſs A. 445. (* Thiodolf. Cant. 11. ap. Sturl. L. c. A. C. 445. A. C. 430.

3. Man måtte föreſtälla ſig, at ſådant i den tiden ej kunde lämnas ohämnadt: *Dag* hade en Son *Agne*, ſom antog Riksſtyrelſen i Upſala efter ſin Fader, och war en rik, förträffelig och berömlig Höfding (**). Men ingenting behagade hans underſåtare mer, än at han war en mäktig Strids-Hiälte (***). Så ſnart hans åhr och omſtändigheter tillåto, fortſatte han kriget på öſtra ſidan och lät öfver alt ganſka mycket wörda ſina wapn: af de rörelſer, ſom då på de orterne ſkiedde; ſynes det ſom de trenne bröder *Kiew*, *Schevk* och *Korew* blifvit en tid dereſter förorſakade, at til ſit förſvar anlägga hvar ſin ſtad (†), hvilka ſedan kallades efter dem *Kiov*, *Schovitzka* och *Korewitzka* eller *Wicegrad* (h); men hura detta *Agnes*-krig ſtyckewis tilgått, hafve wi likſå liten kunſkap om, ſom om hans förſta (**) Sturl. Yngl. S. c. 22. (***) Sturl. L. c. AGNE. (†) Conſtantin. Patriarch Polon. de Reb. Ruſſ. ap. Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 172.

(f) *Skiotaus*-eller *Skutans*-wad år ock kalladt *Wapne-wad*, ſom af denna händelſe lär hafva fådt namn.

(g) Sturleſon ſäger, at en *Trell* gjorde detta ſkott och ſtrax ſäger han, at *Gramer* war en *Höfding*: När man nu jemförer Thiodolf, ſå ſer man, at *Gramer* ſlagit ihiel Konungen. Deraf bör ju ſlutas, at *Gramer* warit en Vaſall, en underſåtare under K. Dag, ſom nu war förrådare och derföre år kallad *würſta Träl?* v. Sturl. L. c.

(h) Den gamle Ryſke Scribenten Conſtantin, en Patriarch och til herkomſten Polack, ſäger, at detta ſkiedt efter Ryſka tid-räkningen A. M. 6001. hvilket betyder A. C. 492. Deſſe 3 bröders Syſter *Lebed* (Swan) ſkall ock efter hans berättelſe wid ſamma tid hafva anlagt en ſtad.

A. C. 445. giftermål, hvaruti han aflade tvenne Söner: Det wet man, at han war så öfvad i lyckeliga Siö-tåg och låg så ståndigt på sina hårskiepp, at han kallades (*) Langfedgatal sp. Verel. ad Herv. p. 39. *Skiafarbonda* (*), *Skieps-boe* eller *Siö-plöjare*. Sit sidsta krig förde han emot Finland (**): Han höll (**) Sturl. L. c. med Finnarne et slag, hvaruti deras Höfding *Froste* blef på platsen med mycket Folk: Han lade landet under sig och förde med sig som fångar hem til Sverige *Frostes* begge Barn, Sonen *Loge* och Dotren *Skialfa*, i hvilken han blef så betagen, at han oaktadt fångenskapen, hvaruti hon nu war, tog henne til Drotning; men hon emottog den åhran endast, at få hämna sin Faders död på et faseligt sätt. Sedan *Agne* landstigit wid *Stocksund*, der nu *Stockholm* är belägit, och låtit upslå sina tiäll på den högden, der man nu ser Kungeliga Slottet, hvilken då war öfverwuxen med skog; men dock en platt och låg holme (i), emedan watnet den tiden steg öfver tiugo fem alnar högre än nu, tänkte han, at sägna sig af sin Seger: Han war wid så godt lynne, at hans nya Fru tog tilfälle i akt, at bedia honom nu *dricka Graföl efter hennes Fader*: Detta war wil en ohöflig begäran til den, som sielf förorsakat *Frostes* död; men *Agne* jakade och giorde et stort Gästebud åt sine ypperste Män: Han hade då på sig den Guld-kådian, som fordom *Wisbur* hade ägt och förhållit sine Finske Söner, om hvilken *Hulda* spådt, at

(i) En sådan låg holme eller plan ut med siön kallas på gamla språket *Fit* eller *Fitia*, hvilket namn ännu är qvar på några orter i Sverige. Efter *Agnes* död kallades detta ställe wid Stocksund *Agne-Fit*; men det namnet är nu aldeles utgångit.

Digitized by Google

at hon en gång skulle blifva den förnämligaſte Mans död i Inglinga-ätten (†): *Skialfa* bad honom ſätta detta koſteliga ſtycke wål faſt om halſen, at det ej måtte förkomma, hvilket han ock giorde. Om aftonen når *Agne* lagt ſig med godt rus, at ſofva i ſit tält, knöt Drotningen et ſtarkt ſnöre om kådian, ſlog tältſtångerne med ſin Broders och hemlige Biſtåndares hiälp omkull och hiſſade up Konungen i et deröfver ſtående träd. Detta ſkiedde wid paſs A. 465. *Skialfa* med ſin Broder och anhang flydde ſtrax til ſkieps, hvartil alt war färdigt, och för hem til Finland igen; men *Agnes* lik blef brändt och begrafvit på *Tauren* eller *Törn* (*), der nu är Södermalm.

A. C. 445.

(†) v. ſupr. c. 11. §. 9.

A. C. 465.

(*) Sturl. L. c.

4. Efter Agnes död kom Sverige förſta gången i *Bröderaſkifte* (**): Det är ej tilförtående, at Landet ſöndrades och deltes emellan Bröderne; ty det hörde icke dem, utan Landſens Inwånare och Frie Husbönder til, ſom på *Alshärjar-Ting* derom kunde ſkipa; men her giordes öfverenskommelſe mellan Bröderne om hvarderas laglige del i bolag (***), inkomſter, förmåner, heder och Konunga-fäte, hvarmed Riks-ſtyrelſen icke hindrades (†): Sådane Sam-Konungar anſågos ſåledes af menigheten ſom en Enda och wördades lika högt af Fylkis-Konungarne, ſom i ſtort frågade efter Öfver-Konungarnes enſkylta ingelägenheter: När offret blef wål wid makt hållit i Upſala, ſom troddes wara förnämſta orſaken til god tid och åhrswäxt, ſå låto de gerna i ſina Länder uptaga Räntorne af *Upſala-Öde*. Nu woro tvenne Bröder, Agnes Söner; *Alrik* och *Erik*, ſtigne på Svenſke Thronen (††). De woro mäktige Strids-kämpar

ALRIK och ERIK.

(**) Sturl. L. c. c. 40.

(***) cfr. Weſtm. L. Årfd. B. c. 26.

(†) cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. c. 3. §. 4. n. 3. it. Ejusd. Ann. ad Puffend. c. 8. p. 246.

(††) Sturl. Yngl. S. c. 23.

Digitized by Google

A. C. 465. kämpar och man skulle tro, at de ej underlåtit hämna sin Faders död, emedan de som oftast giorde lyckeliga Sjö-tåg: At de hållit kåckt krigsfolk, kan deraf dömas, at ej allenast en ryktbar *Starkotter* (k) åtskilliga gånger fäktat under deras fahna, utan och

(k) Detta namn hafva åtskillige brukat och äfven en Kämpe wid pass 370 år efter denne: Sådan sed hade de gamle: den ene ryktbare personen fick den andres namn lång tid derefter, at synas *Endurboren* eller *på nytt född*, som för detta år berättadt. Om *Starkotter Aludräng*, Storwärks Son, som war född på *Alö* wid *Alu-Potta* i Medelpad (cfr. Tuneld. Geogr. p. 279.), af Rim-Thusse- eller Jätte-slåkt, säges, at han haft otta händer, hwilket betydde hans kraftighet til at slås, och at han bortröfvat *Hergrim Halftrolls* Fästemö *Ogn Alfa-foster* från *Jättehem*, sedan han slagit *Hergrim* ihiel (v. Herv. p. 2. &c.): sedan skall han hafva röfvat *Alfhild*, K. *Alfs* Dotter i *Alfhem*, når hon beströk Afguda-belåten, och derföre blifvit dråpen af Guden *Thor* (v. Herv. L. c. & Rolfs Hist. p. 18.). Med Alfhild aflade han Dottren *Bögvet*, som fick *Grim* på Bolmsö i Småland, *Arngrim* Refes Son och *Arngrim* Kempes Fader: Äfven aflade han med henne *Storverk*, en arg Siöröfvare (v. Hist. Rolf. L. c.). *Storverks* Son skall denne *Stark-Otter* warit, som ofvantil omtalas: Han skall hafva haft skiägg då han warit 12 år, och följt en Norsk Fylkis-Konung *Wikar* på siötåg som hans förnämste Höfding och fådt af honom en guldring af 3 marker. Oraklet dömde en gång *Wikar* til döden för folkets bästa och *Stark-Otter* hängde up honom, hvarföre han föll i menighetens ogunst: Gudarne *Thor* och *Oden* sades då träta om *Stark-Otter*: den förre förklarade sig emot honom: den senare tog honom i försvar; men han måtte då fly til Sverige, följandes sedan *Alrik* och *Erik Agneskefs* Söner i krig (v. Hist. Rolf. p. 38.). Dese Konungars Kämpar giorde

ock ſtändigt tolf utwalde Kämpar (l), af hwilka *Ulf* och *Otrig* warit de namnkunnigaſte (*): I alla Krigs-öfningar och Ridderligheter woro *Alrik* och *Erik* mycket förfarne; men i ſynnerhet åſſkade de Ridkonſten och woro gamſka ofta til håſt: En gång då de ridit ut och ſkilgt ſig wid ſit folk, ſkall man ſaknat dem länge; men ändteligen funnit dem döde med ſönderſlagna hufvuden wid paſs A. 485. Om någon ryttare-tråta dem påkommit, ſom man giſſade, ſå at de i wreden ſlagit hwarannan med beſſlen ihiel, ty wapn hade de icke på ſig, eller om förrådiſkt folk dem mördat, kan man ſå mycket mindre weta ſom man åfven nog trowärdigt beråttar (m), at *Erik* öfverlefvat ſin Broder (**). *Alrik* har

A. C. 465.

(*) Hiſt. Götr. & Rolf. p. 38.

A. C. 485.

(**) Hiſt. Götr. & Rolf. p. 40 & Not. Verel. p. 76.

ofta narr af *Stark-Otter*, kallandes honom *Jätte-byting*; men han teg: *Wikars* död ångrade honom altid och han giorde hans Grafſkrift, den han ſkar i tråd och kallade *Wikars balkar*. v. Rolfs S. L. c.

(l) Efter gamla bruket, at tolf Drottar altid förrättade Aſguda-offren och tolf Män altid ſuto i Rätten, hade nu gemenligen alle Konungar ſine *tolf Kämpar* både til ſiös och lands. Intil ſenare tider hafva Förſtar och Måktige Herrar haft ſine *tolf manhäftige*, hwilka åtit wid ſit ſärſkilta Bord, ſom är kalladt *Karl-bordet*.

(m) Göthriks och Rolfs Hiſtoria, ſom beråttar, at *Erik* öfverlefvat *Alrik*, har man welat betaga all ſin trowärdighet (v. Torf. Hiſt. Norv. P. II. L. 9. c. 13. ap. J. Wild. ad Puffend. c. 8. p. 140.) fördet, at hon är upfylt med ſå många Poetiſka dikter om Gudarnes täfling, om Troll och Rofar, om otrolig ſtyrka &c. men utan tilräckeliga ſkiäl: De gamles ſätt at beſkrifva war aldrig annorlunda: Skulle man ej giort ſig möda, at utleta ſanning från dikt i gamla Hiſtorier, ſå wille wi nu ingenting: När man ej will giöra ſig omak, at eftertänka

A.C. 485. haft tvenne Söner med *Dagheid*, Konung *Dag den rikes* Doter, som war *Döglinge*-åttens Stamfader (*); men af *Eriks* Barn är ingen mer bekant, än en Doter *Thorborg*, som warit mycket stridsam och hjältemodig, föraktandes at kasta sig under en Mans lydnad: Doch måste hon erkänna för sin Herre den tapre *Rolf Götrikson* af Wåster-Götland, om hvilken jag något wil nämna.

(*) Sturl. Yngl. S. c. 24.

5. I början af 400-talet regerade i Wåster-Götland en mäktig Fylkis-Konung *Göte*, som war Fader åt *Götrik den milde*, en ganska tapper och berömd Höfding (**): Desse hade sina hufvudsäten på *Kinnekulle* (n), *Hunnebärg* (o) och flera gamla ställen (***); men i synnerhet i *Götenheds*-bygden (†), der Folket i en gammal *Attstupa* (††) sielfwilligt ändat sine dagar (†††). *Götrik* aflade med Ingeborg, en Norsk Herses Doter, Sönerne *Kettil Kreid* (p) och

(**) Hist. Götr. p. 17. 40. 66. &c. (**) v. infr. c. 14. §. 7. (†) Tuneld. Geogr. Sv. p. 186. (††) Luth. Annot. ap. Tuneld. L. c. it. Rhyzel. Diss. de Sep. Vet. P. I. (†††) v. supr. c. 5. §. 13.

en sak, så är det lätt sagt, at alt är falskt. *Götriks Saga* har många goda underrättelser och personerne komma öfverens med en rätt tideräkning.

(n) *Kinnekulle* är en af de högländtaste och liusligaste orter i hele Norden, der hvarjehanda behageliga frukter wäxa wildt. v. Tuneld. Geogr. Sv. &c. &c. Namnet är af *Kind* (Domare, Höfding) eller *Konung*, *King* (Rex), emedan Landsens Förstar der haft sit tilhåld.

(o) *Hunnebärgets* namn har samma upprinnelse: *Hun* eller *Chun* är det samma som en *utvaldgande*, hvaraf ock *Konung* är kommit. v. supr. §. 2.

(p) Han kallades *Kreid*, säger Sagan, för det han war liten til wäxten; men eljest har detta namn (*Crida*, *Kreid*) warit bekant i Engeland, då Anglo-Saxerne öfverströmmade det landet: En *Crida*, som räknade sin ätt från *Oden*, landsteg der med en ansenlig Flotta på A. 580-

Digitized by Google

och denne *Rolf*, som nu omtalas: Han war en af de förste Kämpar, som gamle Norden utgifvit; men *Skalder* och *Sagolius* hafva i god mening bortlikämt hans lefvernes beskrifning med tilsatser: Hvad man åkrastikan säja, är det: at han friade til *Thorborg*, K. *Eriks* Doter i Upsala, wid pass A. 483; men denna Prinsessa, på hvilkens födsel Naturen tyktes hafva misstragit sig, hade med Fadrens tillstånd sit krigsfolk och särskilta Hof på *Ulleråker* i Fierdhundra-land, några mil från Upsala (q), der hon lät kalla sig *Konung*: Fadrens samtycke fick wål Rolf; men Dotren föraktade honom, så, at han efter den tidens sätt nödgades bruka wåld: *Thorborg* befäste sig det bästa hon kunde och utstod en af de märkeligaste belägringar, som wåra gamla Skrifter omröra *), til dels Rolf ånteligen blef både Fästning och Prinsessa öfvermäktig, aflandes sedan med henne i god kärlek Sönerne *Götrik* (r) och *Erik*. Wid denna tid hade *Anglo-Saxerne* intagit Engeland (s) och

A. C. 448.

(*) Hist. Rolf. p. 123. 137.

talet och anlade *Markiska* eller *Merciska* Riket. v. Rap. Thoyr. L. 1. p. 135.

(q) Somlige hafva welat, at detta warit strax bredewid Upsala; men likare är, at *Thorborgs* Slott legat i Simtuna Sokn åt Westerås-sidan. v. Törn. Coll. Ant. Sv. G. ap. Tuneld. Geogr. p. 53.

(r) Denne *Götrik* säges hafva regerat på Irland. v. Götr. & Rolf. Hist. p. 238. Om Konungarne i Wästergötland genom honom eller hans Broder *Eric* eller hans Farbroder *Kettil* blifvit fortplantade, kan man ej weta; men denna stam utspridde der sine grenar under samma namn af *Göte*, *Götrik* &c. snart i trehundrade åhr derefter.

(s) Första landstigningarne både der skiedt A. 449 och 50

Digitized by Google

A. C. 485. *Rolf Götrikſon* hade ſå wäl med dem ſom på Island och flera orter mycket at giöra, i ſynnerhet hade han wänſkap med en *Ella*, ſom giorde ſig til Konung i Suſſex A. 491. och dog ſom Anglo-Saxiſk Öfver-Konung A. 514. (*); men efter många bedrifter i Öſter och Wäſter ſkall han i Sverige eller Götaland hafva dödt i ro.

(*) Rap. Thoyr. Hiſt. d'Angl. L. 1. p. 112. & 200.

ALF och YNGUE 3. A. C. 490. 6. *Alriks* Söner *Alf* eller *Elfſi* och *Yngue* blefvo *Sam-konungar* i Upſala wid paſs A. 490; men woro af olika ſinnen och lefvernes art: *Alf* war tyſtlåtig, högdragen, tvär och bitter: Han ſatt ſtilla hemma wid Riks-ſtyrelſen och Öfverſta offrets förwaltning, förandes aldrig krig; men *Yngue* war dejelig til ſkapnad, luſtig i ſällſkap, gifmild på ägodelar, ſtark til kraftер, ſnäll i alla idrotter och en mäktig Strids-Hiälte (**), ſom ſå länge ſiön war öppen mäſt låg ute på fina härfkepp: Han beſökte ej allena *Rid-Götiſka* kuſterne i Öſterſiön, utan ock de *Skotſka*, *Friſiſka* och *Walliſka* (t) i Nordſiön och Wäſterhafvet: *Angel-Saxerne* hade nu, ſom ſagt är, begynt jaga ur Stora *Britannien* det landets gamle Inwå-

(**) Sturl. Yngl. S. c. 24.

under Saxiſke Konungen Witigiſſes Söners *Hengſts* och *Horſas* anförande, på Britanniſke Konungen *Wortigerns* anmodan, ſom det ſedan ångrade. v. Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 94.

(t) Gamle Inwånarne i Britannien, ſom utdrefvos af Angel-Saxerne, woro *Waller* eller *Gualler*, hvaraf en del drog ſig in i den delen af Engeland, ſom efter dem heter *Wallis*, *Galles* (v. Rap. Thoyr. L. c. p. 137.), ſå at jag med *Walliſka kuſterne* menar både de Engelſka, Franſka och Flanderſka. Til *Skottland* och *Orknöjarne* wiſte de Nordiſke Siö-röfvare ſå wäl wägen och woro der ſå hemma, ſom i ſit eget land.

Digitized by Google

Inwånare, som mäst flyktade til *Bretagne* (u) i Frankrike (*), och på de orterne war nu mycket at giöra för de Nordiske Siö-Konungar, som ej wille wara sämre, än deras Slåktingar (x). En höst når *Ingue* kom hem från sina härfärder mycket berömd och namnkunnig, blef han i synnerhet wäl emottagen af *Bera*, *Alfs* Drotning, som älskade hans nöjsamma omgånge: De suto långt in på nätterne med sit Hoffolk i Konunga-Salen och höllo wänliga samtal, sedan *Alf* war gången til sångs, hwilket altid skiedde i god tid: *Alf* tykte illa derom och tilsade sin hustru åtskilliga gånger med hårda ord, at gå bittidare til sångs: Hon swarade en gång med ifver, at en *Ingues* maka war mycket lyckeligare, än en *Alfs*, och hennes tal gick sedan derpå som oftast ut: Swartsiukan och hämdgirigheten intogo då *Alfs* sinne, hwilket brakte *Ingue*, at altid lägga en wårja bredewid sig, når han war med Drotningen i sina Natt-samtal; men hans förstiktighet war ej tilräckelig: En afton kom *Alf* oförwarandes in, då alle woro lustige, och stötte swärdet twert igenom sin Broder; men han nyttiade ej länge sin grymma seger; ty *Ingue* språng hastigt up och högg honom ned för *Beras* fötter, så at bägge desse Konungar på en stund (**) ändade sin tid wid pass A. 510. *Ingues* Do-

A. C. 490.

(*) Rap. Thoyr. L. c. p. 130.

(**) Sturl. L. c. A. C. 510.

(u) Den delen af Frankrike kallades då *Gallia Armorica* af gamla Götska ordet *More*, *Mar*, *Haf*, *Siö* &c. som utmed stranden belägen. v. Rap. Thoyr. L. c. p. 130.

(x) At *Angel-Saxerne* woro i förwandtskap med *Sveverne* eller *Seueboarne* från Scandien, är på sit ställe wisadt: de hade samma Guda-lära, Språk och Seder som Scandianerne. v. supr. c. 7. §. 4. 5.

Digitized by Google

A. C. 510. ter *Ingeborg* (y) hade i Fadrens lifstid blifvit gifven åt *Hialmar den hugfulle*, en märkelig krigs-Höfding, som för sin brud skull blef ihielslagen på Samlö i enwiges kamp mot *Angrim Kempes* tolf Söner från Bolmsö i Småland; men i synnerhet mot *Hiorvard*, som tillika friat til *Ingeborg*: Dock kunde ej desse kämpar rosa sig af segren; ty de blefvo der alle slagne: *Angantyr* war af dem den yppersta och blef *Hialmars* baneman. *Odder* den *widfarne*, som ock kallades *Arfar-Odder* eller den *bewäpnade*, *Hialmars* stallbroder, som troligen följt honom i striden, förde hans lik til Sigtuna; men *Ingeborg* af sorg öfver sin *Hialmars* död giorde af med sig sielf (*).

(*) Hervar. Sag. cum not. Verel. p. 51. 72. &c.

7. *Alf* hade i sin ungdom aflat en Son *Hugleik* eller den *Lustige*, som mer förnötte sin tid med gycklare och spelmän, än med Kungeliga och Riderliga öfningar (**); Han satt ständigt hemma, utan lust at inlägga någon krigsheder, och war derjemte med all sin rikedom mycket karg, hvilket alt satte honom hos sit alfvarsamma (***) och stridsmanliga Folk i sådant förakt, at *Upsala-Ode* honom ej blef tildömdt, fast än han war äldste Arftagaren, hvilket som oftast hände med odugelige Printsar wid Konunga-walen (†): Han blef icke erkänd för Svensk Konung utan i anseende til *Ynglues* Söner, som ännu woro Barn och för hvilka han

(**) Sturl. L. c. c. 25.

(***) v. supr. c. 9. §. 8.

(†) v. supr. c. 7. §. 22.

(y) Man har giordt denna *Ingeborg* öfver 200 år äldre och til *Ynglue-Freys* Doter i Upsala; men når jag jämförer alle her inlöpande personers tideräkning, så finner jag ej annat, än at hon warit en Doter af *Ynglue Alrikson*.

Digitized by Google

han skulle wara som Förmyndare (z): Sin hofhållning och sina gycklerier hade han egenteligen wid *Sigtuna*, hvaraf han förmodeligen år kallad *Sigar-Konung*. *Hagbard* (*) eller *Habor Amundson* (**), en Prints från Norige (***), skall hafva älskat hans wackra Doter *Signild* och wunnit hennes hierta, kan hända med förlust af hennes åhra (†); men blifvit af denne Svärfader så omenskeligen bemött, at han i ställe för bröllop måst dö i en galge wid Sigtuna, hvilket gådt *Signild* så til sinnes, at hon sielf afhändt sig lifwet. Detta Sorgespel år på åtskilliga sätt beråttadt och med wisor besungit; man har ock sagt, at det skiedt i Dannemark (a); men det må wara händt på hvad sätt eller ställe man wil, så år det säkert, at *Habors* Broder *Hake* eller *Håkan* (††) kort derpå besökte *Hugleik*, at utkräfja en fulkomlig hämd. A. C. 510.

(*) Sturl. L. c.
(**) cfr. Sax. Gr. L. 7. p. 119.
(***) Lyschand. Geneal. R. Dan. p. 158. ap. J. Wallin. Sigrun. St. & Cad. Æt. 1. cfr. Torf. Ser. R. Dan. p. 277.
(†) cfr. Hvidfeldt. Chron. Dan. p. 12.
(††) Sturl. L. c. cfr. Ar. Hvidfeldt. L. c. Sax. Gr. L. 7. p. 119. & Laur. Petr. Neric. in Mess. Sveop. p 12.

8. Den-

(z) Ari Präfts Åttarboge och Langfedga-tal, samt Noriges upfindelse och flera gamla Handlingar gå honom aldeles förbi; men Sturleson och några med honom hafva för ofvannämde orsak skull infört honom i Konungalängden.

(a) Wormius (in Literat. Dan.) brukar mycket hårda ord mot Messenius för det han satt denna händelse wid *Sigtuna*, säjandes likson Hvidfeldt (Dan. Chron. p. 12.) och flere Danske, at det skiedt på Seland wid *Ringstad*, der K. *Sigar* skall hafva haft sin boning *Sigerstad* på en ort kallad *Waldbrynde*; men om *Hake* hämnat sin Broders död (v. And. Spol. M. Hist. cfr. Hvidfeldt. L. c.), når han slog *Hugleik* (Sturl. Yngl. S. c. 25.); så år saken klar nog: dessutan finnas wid *Sigtuna* olika mycket flera gamla tekn och bewis af denna händelse, ån i Dannemark (v. G. Wallin, Sigt. St. & Cad. Æt. 1.): Der

Digitized by Google

A.C. 510. 8. Denne Sió-Konung kom ſeglandes från Irland, der han ſidſt hårjat, når han fick höra ſin Broders död och wille nu anfalla *Hugleik* oförvarandes: Han ſkall hafva brukat det krigsgrep, ſom åfven wid denna tid i Franſka Hiſtorien finnes (*), at Folket bar ſtora löfruſkor fram för ſig, ſom i dagsbrynen liknade ſkogen och nalkade ſig oförmärkt alt närmer och närmer (**): Han hade i ſin krigshår efter tidſens bruk tolf Slagskåmpar och bland dem *Stark-Otter den gamle* (***), ſom ännu lefde och utan tvifvel med Svenſka Regeringen blifvit miſsnögd. *Hugleik* war den tiden ſom Sveriges Föreſtåndare i Upſala med en anſenlig krigsmakt, hvaribland woro tvenne namnkunnige Svenſke Stridshöfdingar *Svipdager* och *Geigader*; men öfverilningen och *Hugleiks* ſlåta upförande gufvo fienden ſegren: *Svipdager* och *Geidager* bleſvo fångne och *Hugleik* in i ſin ſköldborg tillika med ſine tvenne Söner af *Hake* ihielſlagen (†) wid paſs A. 518; Derpå lade *Hake* en del af landet under ſig och ſatte ſit hufvudſåte i Sigtuna på *Hugleiks* undergång (††): Han kunde wål ej til Svenſk Öfver-Konung eller *Upſala-Ödes* laglige beſittiare blifva antagen, hvilket endaſt ankom på landſens Fylkis-Konungars och Husfäders fria wahl (†††); men ſå tyckte han ſig dock herigenom wara nog befäſt och afſkiedade ſit krigsfolk, låtandes ſine Slagskåmpar fara ut i hårnad på alla haf.

(*) Le P. Dan. Hiſt. de France T. 1. p. 249.

(**) And. Spole. Hiſt. MS.

(***) v. ſupr. §. 4.

(†) Sturl. Yngl. S. c. 25.

(††) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 8. p. 151.

(†††) J. Wild. Præp Hod. P. 1. §. 20. it. P. 2. §. 5. cfr. Ejusd. Hiſt. Pragm. c. 2. §. 25.

9. Svenår *Habors galge*, *Signilds hög*, *Signils bårg* &c. &c. I Halland wid *Aſige* ej långt från *Falkenbårg* år ockſå tekn och namn af denna ſak, ſom ock Hvidfeldt (L. c.) anförer: händelſen har blifvit ſå ryktbar, at hon delt ſina minningsmärken på flera orter.

Digitized by Google

9. Svenſke Thronens rätte Arfvingar *Erik* och *Jorund*, *Yngue Alrikſons* Söner, woro imedlertid mäktige Siö-Konungar och lågo ſtändigt på ſina krigsſkiepp (*): faſtän de icke hade warit ſå uteſtängde, ſom de woro, från ſit Fädernesland af *Hakes* Ofverwälde, ſå fordrade dock tidſens bruk, at de nu i ſin blomſtrande ungdom ſkulle på det ſättet förwärfva ſig heder och rikedom: de hade ej allena öfverwunnit *Gudlög*, en Fylkis-Konung öfver Halogaland i Norige (b), och uphängt honom (c) på Strömmö-näs i Dannemark, utan ock härjat på Nederländſka kuſterne: I Gueldern och up i Moſelſtrömmen hade de efter all liknelſe en gång giordt ganſka rikt byte; men juſt då de ſkolat dermed gå til ſegels, blifvit angripne af *Theodebert*, Konung Theoderiks i Frankrike Son, ſom nedlagt en ſtor hop af deras folk och tagit ſtörre delen af rofvet tilbaka wid paſs A. 520 (**). Då begynte man förſt i de orterne, at plågas (d) af *Normännerne*, under hwilket namn A. C. 510. (*) Sturl. Yngl. S. c. 26. (**) Aimoin. Hiſt. Franc. L. 2. c. 2. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 56. cfr. Du Cheſne Fr. Hiſt. Script. L. 3. p. 26.

(b) Efter all liknelſe en ſläkting af *Hake*, ſom nu ſkulle omgälla deras Farbroders *Hugleiks* död; ty ſå wida ſträkte ſig hämde-krigen.

(c) Märkeligt, at i de äldſta tider war detta döds-ſätt icke nefligit: I Afguda-offren räknades det för hederligt, at blifva hängd til Gudarnes åhra, ſedan man förſt med *Geirs-udden* blifvit ſtungen: deraf hade denna döds-art blifvit ſå förnäm ſom hon nu är ſkamlig. cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 8. p. 153. &c.

(d) Deſſa Nordiſka folk woro mäſt ut til de orterne i afſeende til at plundra och röfva: ſällan tänkte de på, at intaga länder, än mindre at behålla dem: Folken i Nederland, Engeland och Walland brukade ſedan i deras

Digitized by Google

A. C. 520. (*) Albert. Stadenſ. in Annal. Eginh. in Vit. Caroli M. Ad. Brem. de Sit. Dan. Chron. Magdeburg. MS. in Biblioth. S. Germ. Pariſ. ad An 952. Du Cheſne Collect. ab An. 837. ad A. 896. p. 1. Geneal. Duc. Norm. &c. &c. cfr. Mezerai Extr. de l'Hiſt. de France. T. 2. p. 184.

man begrep alle Scandianer (e), ej allena *Norſke*, utan *Svenſke* (f) och *Danſke* (g) Wikingar (*): Deſſe

bönder: *Från Normändnernes raſeri: bevare oſs milde Herre Gud.* v. Rap. Thoyr. H. d'Angl. L. 1. p. 280.

(e) I Walland kallades de måſt *Normänner*; men i Engeland hette de måſt *Daner*, *Dacer*, *Sveder*, *Getter*, *Gother*, *Jutter*, *Norveger*, *Wandaler* och ſtundom *Friſer*. v. Rap. Thoyr. H. d'Anglet. L. c.

(f) Utan grund ſåger en Danſk Auctor Pontoppidanus (in Geſt. Dan. extr. Patr.), at *Normändnerne* endaſt kommit från Dannemark. Albert. Stadenſ. in Annal. ſåger, *at alle, både Danſke och de ſom bo ofvan för Dannemark, kallas NORMÄNNER.* Eginhard in Vit. Car. M. ſåger: *Danſke och Svenſke, dem wi kalle Normändner.* Adam. Bremenſis brukar ſamma ord: han ſåger än uttryckeligare, *at Franſke Scribenter kalla Danſke, Svenſke och hela Nordens inwånare NORMÄNNER.* Afven ſåger han på et ſtälle: *I NORMANNIEN eller Sverige brukar förnämt folk Herde-lefvernet*, och på et annat: *Det grymma Danſka, NORMANNISKA eller Svenſka folket.* I Krönikan från Pipini til Ludovici 7. tid läſer man: *Danſke och Svenſke, ſom Tyſkarne kalla NORMÄN.* I Magdeburgiſka Krönikan, ſom i Manuſcript fins i S. Germains Bibliotheque i Paris: *Danſke och Svenſke, dem wi kalle NORMÄNNER:* Afvenwäl: *Danſke och Svenſke och alle, ſom bo ofvanför, kalla de Franſke NORMÄNNER.* Hos Du Cheſne in Collect. ab. A. 837. &c. p. 1. *NORMÄNNERNE, ſom komma från Scandien* &c. Det ſamma ſtår i Geneal. Duc. Norm: *Å 896. komma Danſke Siörôfvare ur Scandien* &c. v. Diſſ. Lund. Vindic. veræ Patriæ Norman. ſub Sv. Bring, reſp. A. Lidholm. A. 1745.

(g) Utlänningarne kallade måſt deſſe Wikingar *Danſ* efter Dannemark war dem närmaſt, likſom *Skåne* fått behålla namnet af hela *Scandien*. Alle *Nordiſke* kalla

Desse hallades också *Aske-Männer* (*) eller *Bådsmän* (h), af hvilket namn ännu åtskilliga lämningar finnas i Nedra Götarike utmed Wästerhafvet (i).

(*) v. supr. c. 4. §. 6. cfr. Adam. Brem. Hist. Eccl. L. 2 c. 22. & 57. al. 73. it. Helmold. Chron. Slav. c. p. 15. m. 47.

10. *Erik* och *Jorund* wille nu kasta förbemälte *Hake* utur deras Fäderne-rike och passade på när han slåpt sine måste troppar och kämpar ifrån sig: Så snart de landstigit i Sverige och Landsens Inwånare fådt höra, at *Ynglingarne*, deras Printsar af gamla blodet, kommit til dem, församlade sig under deras fahna en myckenhet folk, som med dem seglade up igenom Mälaren til Upsala: *Hake* lät ej öfverrumpla sig: Han mötte dem på Fyriswall med mycket mindre, men utwaldt Krigs-folk, hvilket han så brukade, at han nederhögg större delen af *Ynglingarnes* krigshär och åfven *Erik* sielf tillika

Danske in Instit. Acad. Paris. der nämnes ock in Annal. Sec. 13. & 14. en *Petrus af Dannemark*, Rector Academiæ Parisiensis, som dock war Svensk född i Wisby på Gotland. J. Eckard. Script. Ord. Præd. T. 1. p. 407. säger tydeligen, *at under Danska namnet begreps både Svenske och Norske.*

(h) *Askar* eller *Ask* betyder en *Båt* på gamla språket. v. Herv. c. 5. ap. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 378. förmodeligen efter båtarne giordes af *Asketråd*, liksom små träkåril ännu deraf heta *askar*.

(i) I Bohuslän i Sotenäs-Härad ligger *Askums* Sokn: wid Göteborg ligger ej allena en Sokn, utan et helt Härad, som heter *Askimb* (cfr. L. Böckers bref til Ol. Rudb. MS.): I Halland i Åhrstad-Härad finns *Askome*-Sokn &c. så at hela den Siökanten mellan Norige och Skåne warit *Askemännernes* säkraste hemwist, hälst som den ock warit dertil belägligast.

Digitized by Google

A. C. 520. med deſſe Bröders krigsbaner, hvarpå *Jorund* nödgades draga ſig til ſkieppen tilbaka: Men *Hake* hade dock fådt ſit banelår. När han märkte, at han ej längre kunde lefva, wille han åtminſtone giöra ſin död ej allena mer namnkunnig, utan ock mer behagelig för Gudarne efter Odens lag: Han lät lasta et ſkiepp med de Slagnes kroppar och wapn, öfver hvilka han lät ſättia et ſtort båt af torr wed och deruppå lägga ſig ſielf mer död, än lefvande: Man ſatte derpå Skieppet i brand och lät det med en ſtark wind från lander och med fulla ſegel drifva ut på hafvet (*) wid paſs A. 525.

(*) Sturl. Yngl. S. c. 27. A. C. 525.

JORUND. 11. *Jorund* Yngue-Son war ej längre bortwiken, när detta ſkiedde, än at han ſtrax utan motſtånd kunde ſättia ſig på ſin Fäderne-Thron och lita tildöma ſig *Upſala-Öde*: Han war en mäktig Höfding, i ſynnerhet til ſiös, och rådde, likſom hans Fäder, öfver flera länder, än ſielfva Sverige (*), utan tvifvel öfter om Baltiſka hafvet. Bland hans många Sió-tåg är det ſidſta oſs måſt bekant: Han likjade på Jutland och när han lade ſina ſkiepp in i Lima-Fiorden i Odda-ſund, blef han der inneſluten af *Guleiger* från Halogaland i Norige, en Son af *Gudlög*, ſom för detta år omtalad (***), hvilken wille hämna ej allena ſin Faders, utan ock kan hända ſin Slächtinge *Hagbards* död (†), hvaruti *Jorund* efter tidſens bruk på ſin Faderbroders wägnar anſågs för delaktig: *Guleiger* hade ſkaffat ſig Landfolkets biſtånd, ſå at *Jorund* på alla ſidor ſi wil af Jutarne ſom denne Sió-Konung blef omringad: Hans folk blef ſnart nedſlagit och hans ſkiepp plundradt: Han tänkte då frälſa ſig med ſimmande; men han

(**) Sturl. L. c. c. 28.

(***) v. ſupr. §. 9.

(†) v. ſupr. §. 7. & 9. in not. cfr. Thiodolf. ap. Sturl. Yngl. S. c. 28.

Digitized by Google

han blef fasttagen och förd up på landet, der han slöt sin tid i en galge (*) wid pass A. 530. A. C. 530. (*) Sturl. L. c. c. 28.

12. Hans Son *Aun* eller *Ane* war tio åhr gammal, når han til Upsala-Öfver-Konung blef antagen (**): Han begynte således bittida en regering, som i lång tid warade; men med ganska många oroligheter war upfyld: Den wishet, för hvilken han berömmes, kunde ej upwäga hvad som felres i hans stridsmanlighet: Man måste ock tilstå, at Förstånd war i den tiden föga aktadt emot armstyrka: *Aune* blef åtskilliga resor af måktige Siö-Konungar drifven från Upsala, så at han i många åhr på andra orter i riket måste sig uppehålla: *Halfdan* Frodesson, en Prints af Dannemark, kom öfver *Aune* med en stor krigshär och efter åtskilliga Slag tvingade honom, at draga sig til Wästergötland, der han kunde wara säker och besittia en stor del af *Upsala-Öde* (***): Han måste der afbida *Halfdans* död och kom åter til Upsala wid pass A. 550. Då war ganska dyr tid i landet, så at *Ane* anstälte et stort Afguda-offer, utgiutandes derwid til *Odens* åhra sin egen Sons blod så wäl för god åhrswäxt som för sin egen lyckas och lifstids waraktighet: Men hans Gud slog honom snart felt: Danske Printsen *Ale* Fridleifsson *den Raske*, ofvannämde *Halfdans* Broderson, wille i Upsala eftertråda sin Faderbroder: Han angrep också *Ane* och behöll segren, så at denne Öfver-Konung åter måste til Wästergötland flytta sin Regering.

ANE den gamle.

(**) Sturl. L. c. c. 29. p. 31.

(***) cfr. Fragm. ad Cod. Westrog. de Jur. Reg. A. C. 550.

13. *Ale* blef af en gammal *Stark-Odder*, förmodeligen en Son af den förromtalte (†), ihielslagen wid pass A. 570; men *Ane* fann dock ännu A. C. 570. (†) v. supr. §. 8.

A. C. 570. ingen ſäkerhet i Upſala: Der hade en Oſt-Angliſk Konung *Uffa* eller *Ubbe* nu åfven anlagt ſit wälde (k), ſå at man trodt, at denna ort af honom fådt ſit namn (*); men ſom han der ej kunnat fåſta någon faſt fot eller för Svea Konung lagligen blifva erkånd; ſå kom åter *Ane* til ſin Fäderne-Throns beſitning, hvilken dock af mycken jemmer oroades: Hela Europa plågades denna tiden af olyckor och elände: Smittoſamma ſiukdomar, jordbåfningar, liung-eldar och wattuſloder förödde både Frankrike och flera orter (**), ſå at ej underligt war, om Norden ångſlades under miſswäxt och hunger: Heraf nödgades åter *Ane*, at anſtälla et ſtort blod-offer och ånnu ej ſkona ſit eget Barn; men at han låtit ſlakta ſå många Söner, ſom några föregifvit, och det endaſt för at hinna til en hög ålder, det är en tilſats af *Skalder* och *Sagolind* (***). Efter *Ane* ſå ofta blef uteſtängd från ſin Thron, efter han ingen *Krigsman* war, ſom höllS för mycket ſkamligt, efter han öfverlefde ſådant elände och dyr tid, ſom koſtade honom hans Söner til Gudarnes blidkande, och efter

(*) Alberic. Monach. Fr. Font. ad An. 616. ap. Er. Benz. not. ad Vaſtov. p. 26.

(**) Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 177.

(***) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 9. p. 162. 163.

(k) Denne war förſte Stiftaren af Eſt-Angliſka Riket i Engeland och dog A. 578. (v. Rap. Thoyr. H. d'Anglet. L. 1. p. 185.): Om denne Siö-Konung af kärlek til rof eller til det ſtora offret i Upſala, Oden til åhra, från hvilken han räknade ſin ſtam, blifvit ditdragen, kan man ej weta; men namnet lår han ej kunnat gifva åt *Upſala*, ſom tycks wara äldre, än hans: Nog har det kunnat wara möjeligt, at *Uff-Sala* eller *Uffes Strand* efter honom blifvit nämd, ſedan den förut warit bebodd; men perſonliga namn i dylika mål äro, ſom för detta ſagt är, ej ſå fäkra ſom de naturliga.

Digitized by Google

ter han tillika blef så gammal, hvilket förmodeligen de Svenske med slika wilkor ej gerna sågo; så sades om honom utan tvifvel på skämt och förakt; at han offrade sina barn för en hög ålder (l). Han skall hafva giordt någon ny indelning med Landsorterne i Upland, dem han gifvit nya namn, och ärnat skänka dem til *Oden* eller ewärdeligen lägga dem hans arfvingat til förlust under Afguda-offret (*); men hvad man om honom säkraft kan säja är det, at han blifvit öfver nittio åhr gammal, då han til krafter och minne så förfallit, at man handterat honom som et spädt Barn (**) och ändteligen satt hans andelöse kropp i en hög wid Upsala (***) wid pass A. 610. Sättet at jorda de döde i högar, hade nu sedan *Yngue*-Freys tid (†) småningom utwidgat sig och tagit så öfverhand, at man från denna tid mäst kan räkna *Bränne-ældrens* slut och *Hög-ældrens* begynnelse. A. C. 570.

(*) cfr. Sturl. & J. Wild. l. c.

(**) Thiodolf. ap. Sturl. c. 29. p. 32.

A. C. 610.

(***) Sturl. l. c.

(†) v. supr. c. 11. §. 4.

Hög-ældren.

13. Cap.

(l) Utan tvifvel har likwäl denne Konung för sin nitiska Afgudadyrkan skull städt ganska wäl hos Odenske Prästerne, efter han så länge och under så många ändringar blifvit bibehållen wid Thronen: Han hade eljest lätteligen sielf i de svåra tiderne kunnat blifva offrad: Man kan döma, at Afguda-Prästerne haft mycket hos honom at säja, när han welat lägga hela sit Rike under *Oden*.

Digitized by Google

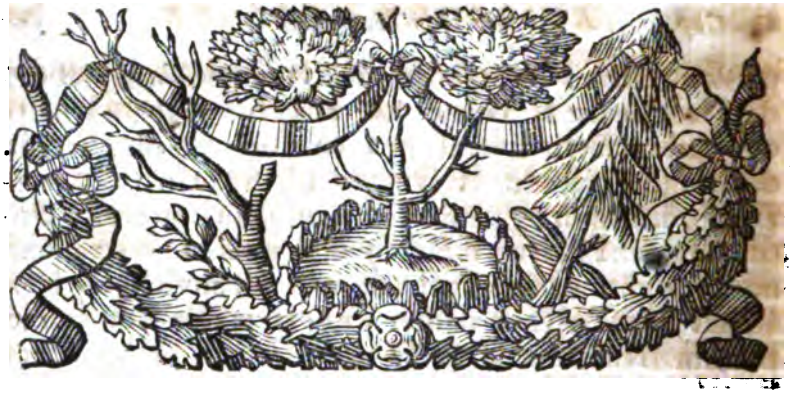

13. Cap.

1.

A. C. 610. EGIL TUNNA-DOLGER.

Under *Ane den Gamles* ålderdom och matta regering war ej underligt, at ſielfswåld och illgrep hade inrotat ſig i hans betiening: En af hans trålar *Tunni* (a) hade ſå wetat liſma och ſtålla ſig in med ſin Herre, at han ej allena blifvit frigif-

(a) J. Wilde (ad Puffend. c. 9. p. 168.) håller troligt, at denne *Tunni* warit en utlånning och til åventyrs ur Eſt-eller Lått-land, der detta namn (Tönnis) ån mycket ſkall wara brukeligt: Namnet *Tönnis*, ſom år brutit af det Romerſka *Antonius*, och länge warit gångſe i Norden genom de gamles omgånge med de Romare, kan wål heruti ingen ting uplyſa; men efter han warit *trål*, ſå tycks han hafva blifvit fången på ſiötåg och ſedan haft mer illſlughet, ån de inföddе, at bringa ſig up til högt ſtånd.

(b) I grundſpråket år hans titul *Fé-hirdr*, ſom betyder *Skatt-måſtare*; ty *Fé* år ſkatter och all ſlags ågen[illegible], och *Hirdr* en ſtor Ambetsman wid Hofvet. [illegible] Wild. L. c.

Digitized by Google

gifven, wan ock aphögd til förnämsta ämbetet (b), A. C. 610.
der han hade at skipa om alla Konungens skatter och inkomster, hvaraf han en stor myckenhet undandölgde. Rätte Arfvingen til Svenske Thronen *Egil*, *Anes* yngste Son, sedan han änteligen fådt tilträda sit Fädernerike (*) wid pass A. 610, hade (*) Sturl. Ynal. S. c. 29.
nu makt at wärkställa hvad han förmodeligen länge ämnat: Han stäckte denne *Tunnis* wälde och kastade honom från hans höghet i hans förra stoft igen, förträndes reda för hans förwaltning; men *Tunni* satte sin person i säkerhet: Han lockade med sig en hop andre träfar och otroget folk af samma förtvisiade tillstånd som han, bland hvilka han utdelte sine stulne och undangömde skatter, til des han genom tillopp af åtskillige illgerningsmän änteligen war anförare för en stor Svärm, som uppehöll sig i skogar och ödemarker, skönflandes dels emellan Slät-bygden, och mördandes många menniskior: *Egil* ryckte emot desse Snapphanar med sin krigshär; men som han war en oförfaren Strids-Höfding (**); så lät (**) Sturl. L. c. c. 30.
han snart öfverrumpla sig om nattetid och förlorade mycket folk: Det kom wäl strax derpå til et ordenteligt fältslag; men otrohet och räddhåga hade redan intagit Hären, så at *Egil* måste frälsa sig med flykten och lämna et rikt byte, som åter bland röfvare-hopen utdeltes: Han samlade wäl strax en krigshär igen; men slogs med lika olycka och mansspillan, så at *Tunni* på det sättet i otta fältslag å rad behöll segren. Konungen hade då ingen annan utwäg, än at draga sig ur sit Rike til Dannemark, at söka bistånd, med löfte inför Gudarne, at ej nedlägga wapnen förän han öfverwunnit denne Röfvare-

A. C. 610. Höfding, hvaraf han fådt det namnet *Tunna-Dolgi* eller *Tunnis* Förföljare.

2. I Dannemark regerade då *Frode den Raske*, som tog wål emot de Svenskes Konung: I sielfva hedendomen höllo nästgränsande Makter för åhrolöst, at underblåsa och befordra upror bland et annat lands undersåtare mot deras Öfverhet: man wördade oskilgaktigheten emellan en Rikskropp och hans Hufvud, föreställandes sig, at det ena Folkets otro war altid et förderfveligt Efterdöme för det andra, som snart kunde lära at härma sine grannar. *Frode* lofvade *Egil* sit bistånd, sine kåmpar och sin krigsmakt, med wilkor, at han hvart halft åhr skulle betala til dess underhåll, som kallades *Lids-skatt* (c), en wiss afgift på wiss tid, hvilken öfverenskommelse giordes wid pass A. 615. Her fick *Tunni* til at giöra med båttre öfvade krigsmån, än dem *Egil* emellan sina olyckor kunnat utrusta: Han miste då i en hård slaktning både segren och lifvet, så at *Egil* änteligen kom til rolig besittning af sit Arf-Rike: Han afskiedade derpå sine hielp-troppar med goda och dyrbara skänker til Konung *Frode*, hållandes med honom upriktig wänskap i hela sin lifstid; men han nyttiade denna stillhet ej mer än i tre

A. C. 615.

(c) Underligt, at några tagit denne *Lids-gården*, *Lids-skatten* eller Krigsfolks-betalningen för en *åhrlig skatt*, liksom Sverige skulle då blifvit Dannemark skatt-skyldigt. Om *Subsidier* äro *åhrlig skatt*, så kunna många Riken deraf skryta. Sturleson säger tydeligen, at *Egil* ej gaf detta som *skatt* (v. Yngl. S. c. 30.), fast det sedan blifvit så uttydt. v. J. Wilde ad Puffend. c. 9. p. 171.

Digitized by Google

tre, åhr (*): Som han war en stark jägare, så hade en gång et diur lockat honom diupt in i skogen och långt ifrån hans folk: der kom öfver honom en Tiur, som varit årnad til offret i Upsala; men öfverflödigt gödd och folk-ilsken, som han war (**), hade han slitit sig lös och war nu i skogen blifven et willdiur: Konungen brukade wäl spiutet; men Tiuren rände hornet i hästens sida, så at den föll med honom til jorden: han steg då strax up och wille rycka ut svärdet, men fick i det samma af denne bestens horn sit banesår i bröstet, hvarefter han lefde allenast en liten stund: Han dog wid pass A. 620. och blef i en hög wid Upsala begrafven (***).

A. C. 615.
(*) Sturl. L. c. c. 32.
(**) v. supr. c. 6. §. 9.
A. C. 620.
(***) Sturl. L. c.

OTTAR WENDILKRAKI.

3. En del af *Lids-gården* eller erkänslan til Dannemark war ännu obetalt, när Egils Son *Ottar* satte sig på Upsala-Thron efter sin Fader (†): Om denne Öfver-Konung war alt för karg eller om *Frode* fordrade för mycket, kan man ej weta: Men det är wisst, at *Ottar* aldeles wägrade betalningen, när den af honom som en skyldighet fordrades, och at Danske Konungen derföre angrep honom med krig: *Frode* war en mäktig och stridsmanlig Höfding: Han wille sielf giöra sig betalt och steg i Sverige til lands med en krigshär, som plundrade och mördade, wändandes sedan hem igen med fångar och rikt byte: *Ottar* skall först hafva tilbudit, at bilägga denna sak i wänlighet, begärandes Danske Konungens Doter til äkta; men sedan *Ubbe*, hans utskickade i det wärfvet, blifvit ihielslagen i Halland (††), har han förmodeligen ej kunnat lämna altsådant ohämnadt, fastän Svenska krigsmakten nu sedan *Ane den Gamles* tid mycket af sig kommit

(†) Sturl. L. c. c. 31.
(††) cfr. A. Spol. Hist. MS.

A. C. 620. (*) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 9. p. 173. (**) Messen. Sc. Ill. T. 1. p. 29. 45. &c. (***) Peringsch. Attart. p. 12. (†) Messen. L. c. (††) Sturl. L. c.

(*); Han skall hafva slagit de Danske i Halland (**) och satt så wäl deröfver som öfver Skåne til Skatt-Konung en *Sibbe Udd-son* (***), som sedan blifvit hans Son otrogen (d): Han skall ock i detta krig hafva fådt til fånga den Danska Prinsessa, til hvilken han friat; och fört henne hem med sig til Sverige (†); Men af hela detta tåg är såkrast, at han i Danske Konungens frånwaro hårjat på Jutland (e) och *Wendil-syslan*, til des han af tvenne *Frodes* Jarlar, *Wottar* och *Faste*, blifvit oförvarandes angripen i Lima-Fiorden, der han efter et tappert fåktande mot en ansenlig Öfvermakt, mist större delen af sin krigshår (††): Man har föregifvit, at han i drabningen fallit och at hans lik der bredewid blifvit wräkt på en kulle för odiur och rossoglar: De Danske skola då i dess ställe skickat til Sverige en *Trå-kråka* med de orden, *at Svenske Konungen ej mer warit wård*, hvaraf han blifvit kallad

(d) Messenius (L. c.) säger, at denne *Sibbe* haft okyskt omgånge med *Ottars* Syster och derföre af denne Konung blifvit af daga tagen; men at han ännu lefde i *Ottars* Sons *Atils* tid, kan slutas af hans runsten på Olands Södre-Möte i Wekelby Sokn och Karlewi ång, som Peringschiöld framwisar (Attart. p. 12.), der han kallas *Nid Atils*, hvilket betyder *Atils biltoge och otrogne Man*, fastän Peringschiöld giör det til *Atils afkommande*, så framt denne Sten ej angår någon yngre eller senare *Sibbe*.

(e) En Slavisk Höfding *Wisimir* skall wid detta tilfälle angripit Dannemark och intagit Jutland, bortförandes som slafvinnor tvenne Döttrar af Danska Kungeliga huset, af hvilka han den ena såldt til Norige, den andra til Tyskland. v. Messen. L. c.

Digitized by Google

kallad *Wendil-Kråka*; men i den togen är intet förnuft: Skalden och namnens likhet hafva här aldeles förwillat Sanningen. *Ottars* Fader *Egil* hade redan detta tilnamn *Wendil-Kraki* (*) och Sonen har utan tvifvel fådt det af samma orsak: En del af Upland, som då kallades *Wendeln* (f); hvaraf ännu *Wendels*-Sokn behåller namnet, war den tiden, då watnet stod så mycket högre, ej annat än Moras mellan berg och klippor: i denna kärraktiga bygd har *Ottar* såkert fortsatt det wårk, som *Egil* efter all liknelse begynt med Broars och wågars *utpålning*, hvilket på gamla språket kallas *Kraka* (**). Han är och i *Wendils*-Sokn i en stor hög begraf-ven (g), som än kallas *Ottars-hög* (***), sedan han blifvit död wid pass A. 650, och satt öfver Skåne sin yngre Son *Hottar*, som på *Hottarp* i Hargagers Härad skall hafva haft sin Hofhållning (†).

A. C. 630.

(*) cfr. J. Wild. ad Pufend. c. 9. p. 167.

(**) Westg. K. Tingm. B. c. 19. cfr. J. Wild. L. c. c. 9. p. 175.

(***) Perinsch. Attart. p. 13. A. C. 650.

(†) J. Florei Flor. Ant. Scan. p. 91.

4. Han lämnade sit Konungadöme åt en Son, som det icke förwärrade: *Atil* eller *Adil* regerade länge och wäl, war rik och måktig, en kåck Strids-

ADIL.

(f) *Wendeln* (v. supr. c. 11. §. 11.) betydde efter all liknelse det samma som *Wermaland* eller *Finland*, hvilket ock Finnarne nu kalla Ryssland (v. Schönström. MS. in Arch. Antiq.), en ort, der Fjäll-boar sig nedsatt, som den tiden måst flytte hit och dit liksom wåre *Lappar*. Desse tyckas hafva warit *Waner*, *Wandaler* eller *Wender* (v. supr. c. 2. §. 3. cfr. c. 3. §. 15.), som bland Scytherne icke haft minsta lusten til at wandra.

(g) Af denne hög har Peringschiöld en afritning i Attartalet p. 13. Han är belägen i ofvannämnde Wendils-Sokn wid stora wågen mellan *Gryteby* och *Huseby*, warandes 130. alnar hög &c.

Digitized by Google

A. C. 656. man och en god hushållare (*): I sin ungdom och förmodeligen i sin Faders lifstid hade han bland sina många Siötåg giordt et til Saxland eller Nedre-Tyskland och plundrat i en då frånwarande Höfding *Geirthiofs* land, der han bland annat rikt byte, måst af trälar och boskap, fådt en slicka af underbar skiönhet, wett och wältalighet, på hwilken straxt syntes, at hon ej war Slafvinna: Hon hette *Trsa*: *Adil* fattade för henne så starkt tycke, at han strax efter hemkomsten giorde henne til sin Drotning: Men detta nöje blef på någon tid förstört: Man har wäl aldrig längre fred, än grannen behagar; men den tiden lefde man än oftåkrare, så framt man ej giordt dess wissare aftal: Dannemark begynte nu som oftast hålla Sverige warmt och en af dess Konungar *Helge Halfdanson*, utan twifvel af hämd sedan *Ottars* tid (**), anföll *Adil* så oförsedt och med sådan makt, at denne Ofver-Konung i största hast måste draga sig undan och lämna sin wackra *Trsa* fienden til rof: *Helge* tog henne til hustru och aflade med henne den ryktbare Danske Konungen *Rolf Krake*; men tre åhr derefter yppades herunder en äfven i sielfva hedendomen ömmande Samvets-Sak: *Trsas* Moder *Alof den Rika* i Saxland, *Geirthiofs* Gemål och *Rolf Karlssons* Doter i Halland (***), hade fådt höra sin Doters giftermål med *Helge*; ty reste hon strax til honom och låt honom weta, at han gift sig med sin egen Doter: *Alof* hade i sin ungdom genom trug ock lock af *Helge* blifvit hafvande (†) och födt detta Barn, som följt henne til Tyskland och i hemlighet blifvit upfödt; men af Svenske Konungen bortsnappadt och til [illegible]

(*) Sturl. Yngl. S. c. 32. cfr. J. Wild. L. c. c. 9. p. 185.

(**) v. supr. §. 3.

(***) Hvidf. Chron. Dan. p. 7.

(†) Hist. Rolf. Krak. ap. J. Wild. ad Puffend. c. 10. p. 182.

ning giordt, utan til at wetta des herkomst. Fader och Dotter blefvo beröfver bestörte och *Trsa* for strax til sin rätte Man igen, som emottog henne med fägnad. A.C. 650.

5. *Adil* hade imedlertid warit syslesatt med inrikes oroligheter: En Svensk Odalsman *Svipdager Svi-Burs* Son, förmodeligen af den för detta omtalte *Svipdagers* ätt (*), hade af sin Fader blifvit utrustad på sit adertonde åhr, at antaga tienst hos Öfver-Konungen i Upsala (**): Der hade han inlagt sådana prof af tapperhet til de öfrige kämpars och Hofmåns förlust, at ej allena hans medtäflare blifvit som odugelige förafskiedade, utan ock han til Landtwärnsman antagen: Sådant kan aldrig annat giöra, än oreda bland et fritt och ähregirigt Folk. De missnögde grepo til wapn och nalkades Upsala med en krigshär; men blefvo af *Svipdager* öfverwundne, hvilket så förökte hans stora namn, at *Adil* sielf blef deröfver antingen afvundsiuk, eller åtminstone bekymrad för en undersåtares tiltagande wälde, fast han ingenting låt sig märka. De missnögde återkommo sedan med större styrka och Konungen lofvade giöra *Svipdager* godt bistånd; men slog honom felt, så at han råkade i stor nöd och hade aldeles warit förlorad, om ej hans tvenne Bröder *Bigad* och *Hvitserk* oförtänkt kommit honom med något manskap til undsättning: Fienden blef då slagen och *Svipdager* frälst ur fahran med mistning af sit ena öga; men fast han än någon tid tillika med sine bröder förblef i *Adils* tienst, hade han dock från den stunden til honom misstroende. Desse tre kämpar begufvo sig fördenskull kort derefter til *Rolf Krake*

(*) v. supr. c. 12. §. 8.

(**) Hist. Rolf. Krak.

A. C. 656. man och en god hushållare (*): I sin ungdom och förmodeligen i sin Faders lifstid hade han bland sina många Siötåg giordt et til Saxland eller Nedre-Tyskland och plundrat i en då frånwarande Höfding *Geirthiofs* land, der han bland annat rikt byte, måst af trälar och boskap, fådt en flicka af underbar skiönhet, wett och wältalighet, på hvilken strax syntes, at hon ej war Slafvinna: Han hette *Yrsa*: *Adil* fattade för henne så starkt tycke, at han strax efter hemkomsten giorde henne til sin Drotning: Men detta nöje blef på någon tid förstört: Man har wäl aldrig längre fred, än grannen behagar; men den tiden lefde man än oråkrare, så fram man ej giordt dess wissare aftal: Dannemark begynte nu som oftast hålla Sverige warmt och en af dess Konungar *Helge Halfdanson*, utan twifvel af hämd sedan *Ottars* tid (**), anföll *Adil* så oförsedt och med sådan makt, at denne Ofver-Konung i största hast måste draga sig undan och lämna sin wackra *Yrsa* fienden til rof: *Helge* tog henne til hustru och aflade med henne den ryktbare Danske Konungen *Rolf Krake*; men tre åhr derefter yppades herunder en äfven i sielfva hedendomen ömmande Samvets-Sak: *Yrsas* Moder *Alof den Rika* i Saxland, *Geirthiofs* Gemål och *Rolf Karlssons* Doter i Halland (***), hade fådt höra sin Doters giftermål med *Helge*; ty reste hon strax til honom och låt honom weta, at han gift sig med sin egen Doter: *Alof* hade i sin ungdom genom trug ock lock af *Helge* blifvit hafvande (†) och födt detta Barn, som följt henne til Tyskland och i hemlighet blifvit upfödt; men af Svenske Konungen bortsnappadt och til D. t-

(*) Sturl. Yngl. S. c. 32. cfr. J. Wild. L. c. c. 9. p. 185.

(**) v. supr. §. 3.

(***) Hvidf. Chron. Dan. p. 7.

(†) Hist. Rolf. Krak. ap. J. Wild. ad Puffend c. 10. p. 182.

n g

ning giordt, utan til at wetta des herkomst. Fader och Dotter blefvo beröfver bestörte och *Trsa* for strax til sin rätte Man igen, som emottog henne med sågnad. A.C. 650.

5. *Adil* hade imedlertid warit syslesatt med Rikes oroligheter: En Svensk Odalsman *Svipdager Svi-Burs* Son, förmodeligen af den för detta omtalte *Svipdagers* ätt (*), hade af sin Fader blifvit utrustad på sit adertonde åhr, at antaga tienst hos Öfver-Konungen i Upsala (**): Der hade han inlagt sådana prof af tapperhet til de öfrige kämpars och Hofmåns förlust, at ej allena hans medtäflare blifvit som odugelige förafskiedade, utan ock han til Landtwärnsman antagen: Sådant kan aldrig annat giöra, än oreda bland et fritt och åhregirigt Folk. De missnögde grepo til wapn och nalkades Upsala med en krigshär; men blefvo af *Svipdager* öfverwundne, hvilket så förökte hans stora namn, at *Adil* sielf blef deröfver antingen afvundsiuk, eller åtminstone bekymrad för en undersåtares tiltagande wälde, fast han ingenting låt sig märka. De missnögde återkommo sedan med större styrka och Konungen lofvade giöra *Svipdager* godt bistånd; men slog honom felt, så at han råkade i stor nöd och hade ideles warit förlorad, om ej hans tvenne Bröder *Bigad* och *Hvitserk* oförtänkt kommit honom med något manskap til undsättning: Fienden blef då slagen och *Svipdager* frälst ur fahran med mistning af sit ena öga; men fast han än någon tid tillika med sine bröder förblef i *Adils* tienst, hade han dock från en stunden til honom misstroende. Desse tre kämpar begufvo sig fördenskull kort derefter til *Rolf Krake*

(*) v. supr. c. 12. §. 8.

(**) Hist. Rolf. Krak.

A. C. 650. *Krake* i Dannemark, som nu i *Ledre* (h) antagit Riksstyrelsen efter sin Fader *Helge*, hvilken om-
(*) Sturl. Ynglk. S. c. 33. kommit (i) i Siöröfveri (*).

6. Efter *Yrsas* återkomst och *Helges* död trodde *Adil* sig äga i sin Styfson Konung *Rolf* i Dannemark en god wän och Förbunds-broder: En tilltagsen Höfding regerade då öfver Uplanden i Norige wid namn *Ale*, med hvilken *Adil* råkade i krig, och anmodade derföre Danske Konungen om bistånd: *Rolf*, som då hade at giöra på Saxiska sidan, kunde ej sielf komma; men skickade sine tolf Kämpar och
(**) Edd. Resen. Mythol. 64. något Folk mot löfte af god betalning (**): *Adil* råkade *Ale* på Isen i Siön *Wenern* och slog honom
(***) Sturl. L. c. der med hela sin här (***); men hade sedan mer bekymmer af de Danske Kämpar, som ej woro nögde, utan stegrade sina fordringar: De wille ej alle-

na

(h) Gamla Hufvudstaden i Dannemark.

(i) Man har eljest berättat, at *Helge* blifvit af K. *Adil* dräpen i Upsala på et nedrigt sätt: han skall hafva för *Yrsas* skull, hvilkens hemskickande han ångrat, giordt fiendteligt inbrott i Sverige; men genom hennes bemedlande kommit fredeligen til Hofvet allenast med 100 man, blifvit wäl emottagen och rikeligen begåfvad: dock efter han ej kunnat dölja sin kärlek til *Yrsa*, skulle den deröfver Svartsiuke *Adil* låtit ställa för honom på hans återresa et försåt af sine tolf Kämpar på Fyriswall, der han efter tappert motstånd blifvit ihielslagen och skänkerne återtagne: *Adil* skulle då hafva måst ställa *Yrsa* tilfreds med böter för hennes Fader och Man, fast hon sedan aldrig warit glad, (Rolf Krakes Saga & J. Wild. ad Puff. c. 10. p. 182.); men Sturleson säger tydeligen (c. 33.), at *Helge* dog i *härnad*.

Digitized by Google

[illegible] hvardera hafva ere marker guld, utan ock för sin Konung Hiälmen *Hildegalt* (k), som *Ale* burit, Brynjan *Finleif*, den man trodde wara så trollad, at inut järn kunde henne skada, och Guld-ringen eller Armbandet *Svia-gris* (l), som wår *Adils* bäste klenod. *Adil* wägrade; men *Rolf*, som gillade sine kämpars fordran, utan tvifvel på *Svipdagers* instyrkande, reste til Upsala, at utkräfja sin betalning. Han tänkte er uträtta mer genom sin Moder och Syben (ty *Tysa* war bäggedera), än genom wapn, hvartill han dock icke war obenägen.

7. *Rolf* anlände med sina skiepp ej långt från Syris-åen wid Upsala, der han först hälsade på *Rune*, en Odalsman, som rådde honom til at taga med sig hälften mindre folk, emedan ingenting i Upsala med wåld kunde uträttas (*), hvilket han ock åtlydde. När han andre dagen til häst skulle fortsätt

(*) Hist. Rolf. Krak.

Ccc

(k) Denne hiälm är ock kallad *Hildesvin*, förmodeligen af någon *Willgalts*-bild, som derpå warit utgrafven; men af *Adil* är han buren med så mycken heder, at Skalderne och efter dem senare lättrogne Scribenter (cfr. Sax. Gram. L. 2. ap. J. Wild. L. c. p. 183.) sagt, at *Adil* warit en Trollkarl och haft et förtrolladt *Wildsvin*, hvaraf han mot fienden betiert sig i fält.

(l) *Svia-gris* will säja *den största och kärasta klenoden i Sveriga*. Namnet gifver tilkänna, at detta Armband haft något högre wärde, än sielfva guldet, och warit burit eller förwaradt til någon älskad persons åminnelse; ty *Gris* är ännu et kärleks-namn hos gemene man, och gifves stundom åt yngsta barnet. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 10. p. 181.

A. C. 650. tia resan, skall han hafva farit wille i skogen; at han åter en natt måst dröja hos *Rane*, som fägnat honom wäl och ännu bedt honom minska sit följe, det han ock giordt, så at han ej mer tagit med sig än sine tolf Kämpar: Desse kommo in i Konungs-Salen i Upsala och *Rolf* ibland dem obekant, at ingen wiste hvilkendera han war: Efter tidsens sed hade hvar och en sin Falk eller Hök på axlen, emedan de ridit och wille se ut som Jägare: *Adil*, som wäl märkte ärendet, giorde sig okunnig och tog kallsinnigt emot dem; men *Trsa* undfägnade sin Son dess wänligare i en annan byggning: Hofbetienterne skola dock icke hafva undt desse gäster godt: De giorde om natten en owanligt stor brasa midt på golfvet, der altid efter gamla wiset war en öppen eldstad, och sade derhos med spotskhet, at de hört huru *Rolf* och hans hiältar ej woro rädde för eld eller stål: Deraf upretades de Danske, så at de med stora ord sprungo öfver elden på sine sköldar, dem de kastade för sig, och slängde äfven dit några af *Adils* tienare; Men *Trsa*, som redan såg hvad ända alt sådant wille taga, tänkte det på en gång afbryta: Hon gaf sin Son om morgonen derpå et stort silfverhorn, upfylt med Guld-smycken, och dertil armbandet *Svia-gris*, som han påstädt, bediandes honom skynda sig til sina skiepp, hvilket han ock giorde: *Adil* sick det strax weta och fann då ej rådeligt, at längre förställa sig: Han red i största hast med sine Hofmän efter sin Styfson och sick honom snart i ögonsikte: *Rolf*, som det märkte, kastade det ena Guldstycket efter det andra bakom sig, at hindra de Svenske, hvaraf sedan det talesättet kommit i Norden, at

Rolf

Rolf Krake sådde Guld på Fyriswall (m); men ån- A. C. 650.
teligen kom *Adil* honom så när, at han måste ka-
sta *Svia-grisen*: Då *Adil* bugade sig efter detta arm-
band, at taga det up med spetsen af sit spiut, ropa-
de *Rolf*: *Nu har jag bögt ryggen på den starka-
ste i Sverige* (*) och dermed kom han undan til
skieppen (n): Han skall wäl wid affärden hafva
sedt *Rane*, som ännu sökte fägna honom; Men han
war då förtörnad öfver hans råd och wille ej emot-
taga hans skänker: Hans folk trodde ock, at den-
ne Bonde war *Oden* sielf, när de sedan om natten
i sin yrsel ej räkade på hans gård.

(*) Hist. Rolf. Krak. & Edd. Mythol. 64.

8. At hinna den flyktige *Rolf* war ej swått för
Adil, som war en ganska god Ryttare och altid
höll så förträffelige hästar (**), at deras art och
namn i långa tider äro wördade (o); men just i det-
ta nöje låg hans död förborgad. Han hade skänkt
et par Springare åt *Godgest*, en Norsk Konung i
Halo-

(**) Sturl. L. c. c. 33.

Ccc 2

(m) Skalderne hafva sedan ofta kallat guld *Krakes utsäde* eller *Fyriswalls Frö*.

(n) De Danske Sagoliud hafva wäl berättat, at då *Rolf* ropat dessa orden, skall han i det samma ridit tilbaka och huggit *Adil* et stort sår baköfver höfterne, tagandes *Svia-grisen* igen; men hvarken Edda eller Sturleson tala derom, ej heller lär *Rolf* kunnat såra *Adil* på en sida, den han icke kunnat åtkomma. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 10. p. 183.

(o) Af hans förnämste hästar war en, som kallades *Rafn*, hvilken han tagit från den öfverwundne Konung *Ale*, gifvandes dess afföda samma namn: En annan hette *Slangwer*, på hvilken han red, när han hinde *Rolf Krake*.

Digitized by Google

A. C. 650. Halogaland, som ej war lyckeligare Ryttare, än at han föll af och störte sig til dôds; men *Adil* sielf hade ej bättre öde: En gång når *Disa-Ting* eller den Stora Offer-högtiden i Gôjemånad firades i Upsala (*) wille hon wisa sig för folket i sit hurtigaste anseende och red omkring Disar-Salen eller Gudinnans offer-rum, der alla *Gydjor* och unga *Vestalen* wistades; men håften halkade eller snafvade så håftigt, at Konungen krossade hufvudet mot en sten (**), på hvilken hästen blef sittandes: Han lämnade således Riket wid pass A. 685. åt sin Son *Östen*, den han aflat med *Aulrunna*, Siö-Konungen *Karl Frodesons* Doter (***), af *Nores* (†) ått och gamla *Fornjoterska* huset i Norige.

(*) v. supr. c. 6. §. 7.

(**) Sturl. l. c. A. C. 685.

(***) Peringsch. Attart. P. 13.

(†) v. supr. c. 4. §. 5.

ÖSTEN. 9. Wid denna tid war Siö-Konungars och *Wikingars* antal så stort i Norden, at ingen strand i wårt af siöar och floder genombrutna Sverige war derföre någon tima säker (††): I synnerhet begynte de Danske och Jutske at innerligen hata Upsala för *Rolf Krakes* skull, hwilken dock wid pass A. 690. af sin Swåger *Hiörward*, Konung i Skåne (p), som ägde *Skulda*, K. *Adils* Doter af Upsala (†††), i sin egen Konungs-gård *Ledre* blifvit dråpen, sedan han sig såda nt med sin obillighet sielf ådragit (*). Efter hans dôd war Dannemark lämnadt en hop Små-Konungar til rofs och delnings, hvilka woro likså fahrlige för Sverige: En af dem wid namn *Sölve Jute* (q) kom

(††) cfr. Sturl. l. c. c. 34.

(†††) Sax. Gr. & Joh. Magn. ap. J. Florei Flor. Ant. Scan. p. 91.

(*) cfr. J. Wilad Puffendf. c. 10. p. 185.

(p) *Hiorvard* war Konung *Heidrik Ulfhammars* Son i Ridgôtaland. v. supr. c. 12. §. 2.

(q) Denne war *Högnes* Son på *Niard-ön* i Norige; men hade bortsnappat en del af *Jutland*, hvaraf han nu bar namnet.

Digitized by Google

kom med en flotta up i Mälaren: *Östen* (r) *Adilsson*, Öfver-Konung i Upsala, war då på *Lof* i den trax wid Stockholm (s) och hade för sig låtit tilreda Gästebud: der kom *Sölve* oförwarandes öfver honom om natten, kringhwärfde huset och brände honom inne med alt hans folk (*) wid pass A. 700. Derefter drog denne Siöröfvare til Sigtuna och påbod, at Inwånarne skulle antaga honom til Konung; men de nekade och försvarade sig manligen i ellova dagar: änteligen måste de gifva sig och *Sölve* lät sig för deras Konung utropa; men dermed war han ej erkänd för Svensk Öfver-Konung i Upsala. Sedan han en tid i Sigtuna regerat, togo de Svenske, som wöro öme om sin Frihet, lägenheten i akt och ihielslogo denne Inkräktare, då han mente sig wara som säkrast om sit wälde (**). A. C. 685. (*) Sturl. L. c. c. 35 A. C. 700. (**) Sturl. L. c.

10. Imedlertid hade Svea-rike eller *Upsala-Öde* lagligen blifvit tildömt *Ynguar Östenson*, en stor Krigs-hjälte (***), som nu begynte försvara sit på alla kuster anfäktade land och hålla hafvet rent från *Nds-Konungar* och Siöröfvare; först stälte han sin upmärksamhet på Danska sidan, der Mångrådigheten under åtskillige Små Herrar nu tagit öfverhand (†), YNGUAR. (***) Sturl. L. c. c. 36. (†) J. Wild. ad Puffend. c. 10. p. 186.

(r) Denne *Östen* är af Joh. Magn. &c. oförskylda kallad *Illråde* och således ihopblandad med Norske Tyrannen *Eisten Illråde*, om hwilken på annat ställe. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 10. p. 185. Man har ock tillagt, at *Östen* warit så grym, at utwinga skatter, så at folket efter hans död af bitterhet kastat hans aska i Nyköpings å. v. A. Spol. MS. Hist.

(s) På denna Ö ligger nu Kungeliga Slottet *Drottningholm*.

Digitized by Google

A.C. 700. och lät der så wörda sina wapn, at han kunde bygga på freds-fördrag och til den orten med säkerhet wända ryggen: Sedan wille han på sine Förfäders wis låta Östra länderne känna sina krafter och hälsa på de orter, som frambragt hans Stamfader *Odin*, efter hwilken han bar namnet *Har* eller *hin Harre*, *den Store* och *Höge*, som han ej med sin härkomst utan med egen dygd förtient (*): Antingen de mellan Sverige och Constantinopel så ofta farande *Wäringar* satt honom detta fälttåg i hågen, til at bibehålla deras heder och anseende, eller hans egen lust och förmenta nytta dertil drifvit honom, är svårt at säja: Sant är det, at *Chasarerne* (t), en af *Asar* eller *Tauriker* och *Tyrkar* (**), efter hwilka *Chasanska* Riket ännu tycks bära namnet, hade wid denna tid begynt hårdeligen ansättia sine grannar, i synnerhet Rysland (***), som af dem aldeles lades under oket: Om det nu war til at möta desse som Wän eller Græfke Hofvet til wiljes, som Owin, lämnar jag derhän; men *Yngvar* utrustade en stor krigshär, seglade til *Estland* (u) och fortsatte sit tåg genom *Holmgårdska* orterne och Rysland med wid-

(*) cfr. J. Wild. L. c.

(**) Constantin. Porphyrogen. ap. T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 5. p. 340.

(***) Constantin. Patriarch. de R. Russ. ap. Strahlenb. Descr. Russ. &c. p. 172. 194. 195.

nad

(t) Herodotus L. 7. och Plinius L. 6. c. 17. tala wil om *Chorsarer*, som en afföda af Perserne, et röfwande folk, hwaraf ordet *Corsairer* tycks wara kommit; men så kan ock hända, at *Aser*, *Aorser* &c. blifvit med et Ch. framföre så kallade, likasom *Hunngård* efter samma utspråk hetat *Chunngård*.

(u) Sturleson L. c. säger wäl *Estland*, och det är likt, at *Yngvar* dit stält sin resa; men med *Estnesk* förstås i wårt gamla språk alt hwad, som ligger emot *Öster*, så at detta ej war et *Estiskt*, utan et *Österländskt* tåg. cfr. J. Wild. L. supracit.

Digitized by Google

nad hand: til *Holmgardska* Riket gjorde han sig Mästare och lade grunden til den ordenteliga och ihrliga Skattskyldighet, hvatuti desse *Ziudi* eller Estiske, Slavonske, Kriviziske, Merianiske och Finske *Scyther* sedan i lång tid under *Varegerne* eller de Svenske förblefvo (*); men denne Tapre Konung omkom i detta krig närmer åt Svarthafvet och blef slagen wid pass A. 720 i *Adal-fyssian* eller förnämsta Höfdingedömet af *Scythiod hin mikla*, i neigden af samma *Olbia*, *Alfheim* eller *Sten*-och Bärgland wid Borysthenes, der Svenske Drotten *Svegder* fallit wid pass 430. åhr förut (**). Denna *Yngvars* färd blef sedan mycket namnkunnig i Sverige, der åtskillige Runstenar (x) ännu finnas efter Kämpar, som då offrade sina lif, i synnerhet efter en *Byrsten*, *Offe* Jarls Son, en tapper Man, hvars min-

A. C. 700.

(*) Provinc. Vtmidnich. Chron. Ruff. ap. J. Helfing. Diff. de Orig. Varag. Åbo 1734. A. C. 720.

(**) v. supr. c. 12. §. 7.

(x) Peringschöld (Attart. Tab. 2. p. 21. &c.) har afritat några märkwärdige Runstenar, som af anhörige blifvit upreste efter tapre Män, som fallit med *Yngvar* i Österlanden: til ex. En i Råby-Hatuna-Socken i Upland af *Gefrvid* och *Gale* efter deras Fader *Anund*, *som föll i Österlanden med Ingvar*: En i Skarpsund i Tibble Socken efter en *Gunleif*, *som blef dräpen Österut tillika med Yngvar*: En efter samme *Gunleif* af hans Söner wid Ekla-bro i yttre Grän-socken: En i Tierps Kyrkogröfkel efter en *Gunvid*, som for bort med *Yngvar*, af hans Söner *Glynter* och *Bleker*: En wid Steninge Sätesgård efter *en Sibbe*, *som styrde skieppen Österut med Yngvar til Österländerne*, af hans barn *Ekarlef* och *Thorgerd*: En i Sörmanland och Tyfstbärga-hage efter en *Olmsten* och hans Son *Rudgeir*, *som dödt öster om hafvet med Yngvar*, af deras barn och Syskon *Mesyöya* och *Manne*. At tekn af Christendom fins på dessa stenar, är ej underligt; ty wid denna tid begynte her och der en stråle af

A. C. 729. minnings-märke ännu kan ſes i Sörmanland och Ärdala-Sokn vid Stårings Såtesgård (y).

11. En af *Ingvars* Söner följde honom på detta tåg och förtſatte kriget efter hans död, tagandes ſedan *Holmgårdſka* Riket i evärdelig beſittning (*), hvilket ej lår hafva ſkiedt utan blodsutgiutelſe (z), ſom kan dömas af åtſkilliga tekn dertil i wåra Sten-Krönikor (a). Denne Prins blef på den orten Chriſten, hvaraf han kallades *Skira* eller *den Döpte* (b).

(*) Peringſch. Attart. Tolva p. 27. cfr. Petrej. Chron. Moſcov. P. 1.

Chri-

ſtna lius tränga ſig fram, ſom ſtrax ſkall mer omröras.

(y) Innehållet af denne Runſten är följande: *Germund och Anund och Otamor läto riſta Stenen efter ſin Broder Byrſten, ſom war Öſterut med Ingvar, en ſnäll och tapper dräng, Öffe Farls Son.* v. Peringſch. Attart. p. 27.

(z) Petrejus i ſin Ryſka Krönika förer til A. C. 752. en måktig Svenſk Prins, ſom underlade ſig Holmgårdſka Riket, hvilken ingen annan kan wara än *Skirs Ingvarſon:* Han kallar honom *Rörik*; men den Svenſke *Rörik*, ſom underlade ſig Ryſsland och framdeles ſkall omtalas, kom wål 180 åhr ſenare til werlden.

(a) Man läſer på en Runſten i Sörmanland och Rönö-Hårad på Eſta-bärget i Såterſtad-ſokn om en *Sigvid*, ſom föll i Holmgård och war *Skeidar-wiſi*, *Skieps-Viſir* eller Ammiral med *Skira*: at en undſåttnings-krigshår kom från Sverige til *Skira* efter *Ingvars* död, kan dömas af Simole-ſtenen i Frokind i Wåſtergötland, upreſt åt *Esbiörn* och *Jule* af deras Svåger *Gale*, ſom talar om *undſåttnings-folket öſterut*. Udby-ſtenen i Nertuna-ſokn i Upland talar ock om en *Asgöte*, ſom war *Wiſir* eller *Fält-Herre öſterut*. Alt detta kommer öfverens med *Ingvars* och *Skiras* bedrifter, faſt det åfven kan paſsa ſig med något ſenare tid.

(b) *Skirad* år det ſamma ſom *Renad*. Afvenſå ber-

Christendomen war nu ej något nytt: Åtskillige af Ynguars krigsmån woro redan omwände, som kan ses af deras Runstenar (c) och många Folk i Östra-Länderne hade då långt förut genom Græska Hofvets Ämsorger antagit den Himmelska Sanningen: *Asarne* wid Tanais eller de Donavske *Alaner* (*), med hvilka förmodeligen så wäl *Skira* som många Svenske wid denna tid hade mycket at giöra, hvilket af deras minnings-märken nog kan inhämtas (d), woro redan Christne öfver trehundrade åhr tilbaka (**) och kunde således lätteligen föra til den Sanna Läran åtskillige af sine gamle Scandianiske wänner, som dem ofta besökte! *Skiras* tid ändas wid pass

A. C. 720.

(*) Ammian. Marcellin. L. 31. c. 7. Joseph. Bell. Jud. L. 7. c. 29. Plin. H. N. L. 6 c. 17. Cellar. Germ. Ant. L. 3. p. 883.

(**) Edict. Hunerici Vand. Reg. circa A. 480. cfr. Ol. Cels. de Asis in Act. Lit. Svec. A. 1736.

Stenkel, en som war *döpt*, af *Stänka*. Det är sant, at de gamle Hedniske Scandianer hade, et slags döpelse i wath, så at detta ej borde dem så främmande förekomma (v. supr. c. 6. §. 22.); men deras skiedde strax wid födslen och de som blefvo Christne, döptes, *skirades* och *stänktes* i manlige åldren med hel annan uplysning.

(c) Dessa rune-ristningar slutas med de orden: *Gud hiälpe hans anda och alla Christna* eller ock med samma mening, hvaraf åtskillige trodt, at de ej kunnat wara så gamla; men när man jämförer tiderne, så är deruti ingenting otroligt.

(d) Til desse *Asar*, som woro Christne, reste de gamle Scandianer ganska mycket, som til sine släktingar: På en runsten wid Gredby i Sorunda-sokn i Stockholms-län, läser man om *Faste Asa-fararen* (*Asarnes* bekante), åt hvilken Sönerne *Igge*, *Saue* och *Iller* uprest stenen. Wid Nyköping är ock en runsten efter en *Sumir*, som dödt öster i *Asu-Tuna* (*Asgard* eller *Asarnes* Stad). v. Ol. Cels. de Asis in Act. Lit. Svec. A. 1736.

Digitized by Google

A. C. 720. A. 755, efter hvilken man finner hans Son *Radbard* hafva stigit på Holmgårdske Thronen: Denne afsade med *Oda den Diuprika*, den mäktige Nordiske Konungens *Ivar Widfadmes* Doter, Syster *Randver*, som war Fader åt *Sigurd Ring*, och Farfader åt *Ragnar Lodbrok*, hvilka framdeles inträda i Historien sina märkeliga rum. Rysland war i dessa Konungars tid ej annat än en tumleplats mellan *Waregerne* eller de Svenske från Scandien och *Chazarerne* från Svarthafvet, som för denna år sagt (*), och ymsom åt beggedera skattskyldigt: Sielfva Holmgårdska Kronan erkände Öfver-Herrskapet i Upsala (**), hvarifrån dess Printsar hade sin upsinnelse och styrka: Men jag måste nu wända til Sverige igen.

(*) v. supr. §. 10.
(**) Chron. Sclav. p. 260. 267. Rutzerf. de Reb. Moscov. c. 4. p. 19. Das Veränderte Rußland. p. 340. &c. cfr. Schurzfl. Diff. 20. &c. Örnh. Hist. Eccl. 4. 8. 1. &c. &c. *AMUND eller BRÖT-AMUND.*

12. *Ynguar* hade med sin Drotning *Fulkwida* (***) fyra Söner, *Skira* eller *den Döpte* som nyligen nämndes, *Hedin* eller *den Odöpte* (e), *Hardin*, som i Östergötland skall wara begrafven (f), och *Amund*, som tycks hafva warit äldst (†), emedan han efterträdt sin Fader på *Upsala-Thron* (††) wid

(***) Peringsch. Attart. p. 16. & 27.
(†) Peringsch. L. c. p. 14.
(††) Scurl. Yngl. S. c. 37. A. C. 725.

(e) Efter denne *Hedin* skall hans Moder *Fulkwida* låtit upsättia en Runsten bredewid *Amunds*-hög på *Balunds* ås i Wästmanland, så lydande: *Fulkwida lät resa denne Sten efter sin Son Hedin, som war Amunds Broder: Uraiden asbögg runerne.* v. Peringsch. Attart. p. 16.

(f) *Amund* sielf skall hafva låtit upråtta denne sin Broders Minningsmärke af fyra alnars högd i Öster-Götland och Slaka-Sokn, som så lyder: *Amund lät uthugga detta efter sin broder Hardin, en god dräng, mycket wis.* Innom Ormslingan, som liknar en skåld, finnes en Lejon, som skall wara *Ynglinga*-slåktens kännetecken. Peringsch. L. c. p. 15.

Digitized by Google

wid pass A. 725. Denne har warit en af Heden- A.C. 725.
lomens berömligaste Konungar och en rått Fader
för sit folk: Han war tapper, wis, fredelig och ar-
betsam: Derigenom blef han måktig och lyckelig,
elskad och wördad (*): Han hämnade sin Faders
lód (**) och bistod med mycken tapperhet sin Bro-
der *Skira*, hvilken wid *Holmgårdska* Riket blef bi-
behållen (***): derföre kallades han ock *Eistra-Dol-*
ri eller *Österländernes Båfvan* (†); Men det war
ej genom krig, som han satte sit Rike i sällhet: I
at så widstråkt och obrukadt land, som Sverige, å-
ro större Segrar at winna, som långt ifrån at förö-
da menniskliga Slåktet, gifva det underhåld och tref-
nad i evårdeliga tider: *Amund* anwände mycken flit
och omkostnad, at rödja, upodla och bebygga de
skogwuxna och kårraktiga ödemarker, som då gior-
de störste delen af *Scandinavien* (††): I stället för
behyggelige skogar och tråsk upwuxo då i deras skiö-
re åkrar och ångar med nya bostållen i alla lands-
orter, som måst kallades *Huse-byar* (g), hvilka slo-
gos til *Upsala-Öde* (†††) och förökte Konungens
styrka långt mer än öfverwundna länder. Jemte det-
ta lofwårda och odödeliga *Amunds* wårk, som ej an-
nat kunnat, än gifva god tid i hela hans Regering
(*), fölgde ock det, at han låt giöra *Bru* och
Braut, Broar och Wågar (h) öfver många intil den

(*) cfr. Torf. Ant. Norv. P. 1. L. 9. c. 24. & J. Wild. ad Puffend. c. 11. p. 191.
(**) Sturl. L. c.
(***) v. supr. §. 11. cfr. J. Wild. L. c. p. 192.
(†) Thiodolf. ap. Sturl. L. c. c. 39.
(††) Sturl. L. c.
(†††) cfr. J. Wild. L. c. c. 11. p. 191. & Peringsch. Åttart. p. 14.
(*) Sturl. L. c. p. 42.

(g) Heraf menar Peringschöld (Åttart. p. 14.), at så många *Husbyar* kommit, hvaraf namnet skall finnas nåstan i alla Låhn i Sverige. cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 11. p. 191.

(h) *Braut* eller *Bröt* betyder *wåg* och år samma ord som *Bryta*, rödia: detta *Amunds* wårk tycks wara grunden til de författningar, som om wågars wid makthållande

Digitized by Google

A:C. 795. tiden obewanderliga marker, som ej räknades för en ringa wålgerning (i), då landet af högre watn war så mycket mer sumpigt och genombrutit, hvaraf han (*) Sturl. L. c. p. 43. kallades *Bröt-Amund* eller den *wägrödjande* (*).

13. Sedan denne Konung länge och wäl regerat, wille han, innan han samlades til sine Fäder, se sin

åro giorde i wåre gamle Lagar (Upl. L. c. 23. Widerb. B. Westg. L. c. 3. Byggn. B. Westm. L. c 60. Helsinge-L. c. 18. &c.), til ex. at *Broar* och *wägar* måste giöras efter wiss bredd och högd: at, om de wid tillfälle fördårfvas, skola de innom en wiss tid åter lagas: at, om det försummas, skall den skadan, som en resande eller granne derigenom til kropp, boskap eller ägendom wederfars, af den brotslige eller hans arfvingar betalas &c.

(i) På gamle runstenar finner man ofta som et särdeles hederswärk: *HAN lät BRAUT* (wåg) *rödia och BRO giöra.* v. Ol. Cels. Mon. Sv. G. in Act. Lit. Svec. Upf. Tibele-runsten i Upland säger, at *Frustен gierde Bro åt Sonen Astulf*, och Ryd-stenen, at *Hamund* och *Odgerd gierde Bro efter Sonen Amund* (v. J. Aren. diss. de Fierdhundria. Upf. 1717.). Sedan Christendomen blef mer bekant, trodde man at *bro-bygguing* bidrog til Saligheten: Wid Bårga By i Dannemarks Sokn i Upland läser man på en runsten, *at Torsten och Wiga läto giöra Bro för sin Måg Ofurs Sidl*, och på Myrby-Stenen i Suttunge-Sokn, *at Kettil lät giöra Bro efter sig sielf* (til sin egen heder eller ock salighet efter döden). v. Ol. Cels. L. c. Gamle Östgöte-Lagen (c. 4. Byggn. B.) säger så: *Nu giör man Bro för sin Sidl: då äger han den ej längre wårda, än han sielf will: men de böra hålla henne wid makt, som äga grunden under henne, om der war Bro tilförne: hwaricke, så äro de ej skyldige, at hålla henne, så framt de tagit henne i sin wård.*

Digitized by Google

ſin Son *Ingiald* i godt och ſäkert tilſtånd: han tyckte ingenting mer bidraga til ſtyrka för Svenſke Rikskroppens Hufvud, än nära förbindelſer med alle deſs lemmar eller Fylkis-Konungar, af hvilka de Wäſtgötſke (*) ej förtiente minſta anſeendet: Han gifte derföre ſin Son wid paſs A. 755. med *Göthilda*, Konung *Algot Götrikſons* Doter i Weſtergötland, ſom efter all liknelſe war enda Arfvingen, emedan hennes Fader med ſå mycken ömhet ſökte henne utſtyra (**); men åtminſtone fick hon ingen fromſint Man, ſom ſtrax ſkall berättas. *Amund* beſökte imedlertid ſine nyſs anlagde gårdar och reſte emellan dem ſom oftaſt; men jorden, ſom han ſå flitigt låtit upgrafva, tyckтes ilſånas, at få åga honom, innan Naturens ſtund war kommen: När han en höſt färdades i Wäſtmanland och Siunde-Härad, då mycken Snö och ſedan häftigt rägn fallit, ſom loſſade ſtora ſtycken af ler och ſten i bärgen, föll et ſådant jord-ras ofördmodeligen öfver honom och hans närmſta medföljе, hvaraf både han och hans Broder *Hedin* (k) och många hans Män fingo ſin död (***) wid paſs A. 760. Detta ſkiedde i neigden af *Kungsåra*, der denne Konung förmodeligen hade et af ſina Säten (†), och ej långt derifrån på Balunds-ås är hans graf belägen, ſom ännu kallas *Amunds-bög* (††).

A. C. 725.

(*) v. ſupr. c. 12. §. 5.

A. C. 755.

(**) Sturl. L. c. c. 38.

(***) Sturl. L. c. c. 39.

A. C. 760.

(†) cfr. Tuneld. Geogr. p. 89.

(††) Peringſch. Attart. p. 16.

14. *Bröt-Amunds* Son *Ingiald* ſteg efter ſin Faders död på Upſala-Thron och förorſakade en af de ſtörſta ändringar, ſom någonſin händt uti Svea-

(k) Som denne *Hedin* på ſamma ſtälle ligger begrafven (v. ſupr. §. 12. in not.); ſå ſkulle man tro, at han på ſamma ſtälle dödt, der eljeſt icke warit någon ordentelig eller Kungelig åtte-backe.

Digitized by Google

A. C. 760. och Göta-Riken: Om Fadren war et Efterdöme för Konungar, så war Sonen et prof af Tyranner; De Störste Mäns affödа wanslåktar således ofta genom en smickrande upfostran: Man låter gerna de unga Sinnen förstå, at de för deras Föräldrars skull äro bättre och ädlare, än andra, hvilket har den säkra wårkan, at de blifva sämre och nedrigare: Om *Ingialds* upfödsel har man den underrättelse, at hans Fosterfader warit *Svipdager den Blinde* (1), Hå-

(*) Swerl. L. c. 38. rads-Konung i Tiundaland wid Upsala (*), eller rättare sagt, Konungens Ståthållare och Fält-Herre, som wahnt hans hiärta til grymhet: Begynnelsen dertil giordes med en förbittrad högfärd, som snart kunde upeldas hos en Öfver-Konungs Son, hvilken trodde, at alting för honom borde swikta. En gång når det stora *Disa-blotet* eller Midwintersoffret i Upsala begicks och större delen af de Scan-

(**) v. supr. c. 6. §. 7. diske Små-Konungar der woro tilstådes (**), hade *Ynguar*, en Fylkis-Konung i Fiädrunda-land, sine Söner *Alf* och *Agnar* med sig, hvilka med den unge *Ingiald* woro jämnåhrige och följakteligen strax i bekantskap: De begynte snart en lek efter piltars wahna och delte sit folk mot hvarannan i Slaktordning: Striden gick för sig; men *Ingiald* förlorade och fälde sine bittre tårar: Han blef ledd til sin Fosterfader af hans Son *Götvid*, som halp honom, at beklaga sig öfver *Alfs* öfvermakt: *Svipdager* föreståltе Printsen, huru stor skam det war, at låta öfver-

(1) Förmodeligen af samma Ätt, som de förr omtalte *Svipdagrer* (v. supr. c. 12. §. 8. c. 13. §. 5.), hvilken warit så ansenlig, at J. Loccenius infört en af det namne i sin Konunga-längd.

Digitized by Google

verwinna ſig af ſämre folk, och gaf honom de grund- A. C. 760.
ſatſer, ſom Skalderne i ſine Dikter liknat wid *Hiärtat af en Warg*, hwilket de ſagt, at han ſtekt och gifvit ſin Foſterſon til at äta (*): Mången har (*) Sturl. L. 6.
trodt dem på orden, at wårkeligen et ſtekt Warge-hiärta gifvit *Ingiald* ſin grymhet; men man bör be-ſinna, at et menniſkio-Hiärta är långt wärre, når åh-regirigheten deruti giörs til en oinſkränkt Herrſka-ninna. I näſtföljande Capitel wele wi närmare be-ſkåda *Ingialds* regering.

14. Cap.

Digitized by Google

14. Cap.

I.

A. C. 760. *INGIALD ILLRÅDE.*

Til at ſå mycket bättre märka den ſtora Riks-förändring, ſom ſkiedt under *Ingiald*, wele wi föreſtälla oſs huru Sverige ſåg ut och huru deſs tillſtånd war wid hans anträde til regeringen: Gamla Sverige ſträckte ſig altifrån *Is-hafvet* til *Öreſund* och altifrån det långa *Seve-bärget* (*) eller *Norſke fiällen* til *Öſterſiön*, warandes mycket mer än denna tiden genombrutit i holmar och ſkiär, då deſs Haf och ſiöar wid pals 20. alnar högre upſtego; men det deltes gemenligen i fyra Riken: förſt war det egenteligen ſå kallade *Svearike*, det andra war *Götarike*, tredie *Hälſingeland* och fierde *Wärmeland* (**). *Svearike* begrep uti ſig *Upland*, *Södermanland*, *Nerike*, *Wäſtmanland* och ſtörre delen af *Dalarne*. *Götarike* beſtod af *Öſter*-och *Wäſter-Götland*, *Småland*, *Gottland*, *Öland*, *Wiken* eller Bohuslån, *Halland*, *Skåne* och *Blekingen* (***). Med *Hälſingeland* förſtod man alla Norrländerne *Ångermanland*, *Medelpad*, *Jämteland*, *Härjedalen*

(*) v. ſupr. c. 1. ſ. 10.

(**) Er. Ol. Hiſt. Sv. p. 13. 14.

(***) cfr. J. Skytte Orat. Marp. 1599.

Digitized by Google

len, *Gåstrikeland*, *Wåster*- och *Norre-Botn*. *Wärmeland*, ſträckte ſig öfver en del af Dalarne, hela *Dals-land* och alla *Markerne* Wäſter om Wenern och Göta-Elf intil *Alfsheim* eller *Bohuslän* (*). Deſſa woro nu de fyra Skandiſka Riken, ſom mäſt erkände Upſala-Öfverrätt och uti hvilka Sveriges Öfver-Konungar merendels alt ſedan *Yngve-Freys* tid (**) ägde *Upſala-Öde*; men uti dem woro många mindre Riken, Fylken och Härader, ſom ägde ſine egne Skatt-Konungar. A. C. 765.

(*) cfr. Er. Benz. Coll. Ant. Patr. MS. c. 1 §. 8.

(**) v. ſupr. c. 11. §. 3.

2. *Upland* war alt det, ſom låg emellan *Dal-Elfven* och *Mälaren* altiſtån *Seva*-ſtröm eller *Sagden*, ſom faller i Mälaren wid *Mål-hammar* och *Engs-ön*, intil *Roſlags-Skiär*gården i Öſterſiön. Det kallades *Upland* efter det förſt fådt Inwånare, ſom ſedan gifvit *Södermanland* och *Wåſtmanland* namn af deras belägenhet derifrån. Det deltes likſom hela Sverige i *Härader* eller *Hundari* (***), hvaraf ännu många behållit namnen (a), och war denna Indelning giord för en ordning ſkull, då krigståg ſkulle upbådas. Förnämligaſt war Upland delt i tre Folkländer, *Tiundaland*, ſom ſträkte ſig Norr om Upſala, *Attundaland* emellan Stockholm, Upſala och hafvet, inbegripandes hela *Sialand* (†) eller *Roſlagen* (b), och

Upland.

(***) cfr. Tacit. de Germ. c. 38. Cæſar L. 4 c. 1. de Svev. & Rudb. Atl. T. 1. c. 24.

(†) v. ſupr. c. 4. §. 15. cfr. Rudb. Atl. T. 1. p. 201. & Er. J. Schroder in Orat. de Upl.

(a) Til ex. *Årling-hundra*, *Habo-hundra*, *Lång-hundra*, *Fierd-hundra*, *Semming-hundra*, *Ly-hundra*, *Siu-hundra*, *Rasbo-hundra*, *Nårding-hundra*, *Ti-hundra* &c. Deſſe *Hundari* åro ſedan delte och inblandade med Slotts och Sätesgårdars Lån, hvilka också blifvit Härader, ſå at antalet deraf blifvit ſtörre och namnen kommit ur ſin ordning.

(b) *Roſlagen* eller *Rodes*-Lagen, hvilken gamle Uplands-

Digitized by Google

A. C. 760. (*) Tuneld. Geogr. p. 27.

och *Fiärdhundaland*, som ännu så heter (*). Dessa orter woro ymnigt förseedde med Små-Konungar, Jarlar och Fylkis-Höfdingar, som wål hade sine befästte Borgar och Domsåten, der de rådde öfver et eller flera Härader; men sina förnämsta Riken hade de på watnet öfver alla haf, hvarifrån de sent på höften drogo ägodelar in i sina nästen: Sådane woro *Ringer* på Ringanäs i *Färentuna* Härad, hans Doterson *Ring Wikingson* (c), Herfin *Jarl* (d) i *Ulle-*

Lagen säger wara delt i *Norre* och *Södre Rhodin*, har namnet af *Ro*, *Roder*, och således af det gamla Scythiska och Græska ordet *Rus*, flod, wattulopp, hvaraf ock *Ryssland* tycks wara nämndt (v. supr. c. 2. §. 19. in not.). Finnarne kalla stundom hela Sverige *Roslagen*, efter den ligger dem närmast (v. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 2.). Denna Siö-trakt war indelt i wisse Skieps-Lagar för en ordning skull i de krigs-utrustningar, som Kronan påbod til siös. til ex. *Åkers*, *Bro*, *Dannerid*, *Wåddö*- och *Wärmdö-Skieps-Lagar*. v. Tuneld. Geogr.

(c) *Ringer*, en Härads-Konung i Fårm-Tuna, hade en Doter *Hunvora*, til hvilken Jätten *Harek Järnhös* friade; men en ung Kämpe *Wiking*, *Wifet* Jarls Son på *Wifelsö*, slog ihiäl Jätten och frälste *Hunvora*, som derföre gaf honom sin hand (v. Torst. Wik. S. p. 4.): De aflade tilsammans *Ringer*, som eftertrådde sin Morfader i Ringanäs-rike, och desutan 9. Söner, som alle woro Siö-Konungar, nemligen *Thor*, som med *Thora* Grimsdoter från Småland aflade Siö-Konungen *Harald Kesia*; *Thorsten Wikingson*, som war Fader åt *Frithiof* Siö-Konung (Torst. Wik. S. p. 35.), *Fin*, *Ulf*, *Sten*, *Finboge*, *Östen*, *Thorgeir* och *Ramunder*, om hvilken mer skall nämnas fram båttre.

(d) *Herfin* Jarls Doter war *Ingeborg den fagra*, som war förbemälte *Hunvoras* Lek-syster och fick Siö-Konungen *Halfdan Ulfson* til Man. v. Torst. Wik. S. p. 21.

Digitized by Google

Ullerâker, *Agnar Jarl* (e) i *Noetuna* (*), *Signater* i *Attundaland*, *Ingvar* i *Fiärdundaland* (**) och oräknelige flere: Sina Konunga-Såten och fästen hade de wid *Sigtuna*, på *Borg-skantsen* och *Hofgården* på *Adelsöen* eller *Alsnöen*, på *Muns-öen*, på *Biörkön*, på *Salista-borg* wid *Salstad*-Såtesgård, på *Kungsbärg* och *Wentholmen* i Fårentuna-Härad, på *Borg-bärg* i Simtuna, på *Gröneberg* wid Enköping, på *Gröneborg* i Åkers skieps-lag, på *Broborg* i Långhundra, på *Almar-stäk* i Brohärad, på *Östlundaborg* i Torstuna, på *Oxesten* wid Grönsö-fiärden, på *Brandborgen* wid Biörk-wiken, på *Borg-udden* i Frötuna skieps-lag och flera ställen (***).

A. C. 760.
(*) v. supr. c. 11. §. 2.
(**) Sturl. Ynal. S. c. 40.
(***) A. O. Rhyz. Sv. Goth. Mun. p. 6. 19. 27. 30. 32. 79. 80. 148. J. Seren. Diss. de Upland. J. Aren. Diss. de Fierdhundr. L. Sepel. Diss. de Roslag. Tuneld. Geogr. &c. &c.

3. *Södermanland* hade den tiden nästan samma gräntser som nu. En del deraf kallades *Oppundaland*, Öfra- eller Högländta landet, der *Wikingarne* (f) hade sin mästa tilhåld (†), hvilket stötte intil *Nerike* eller *Nedra-rike*, som i anseende til detta *Oppundaland* fådt sit namn (††). Utomdefs war *Södermanland* delt i tre delar, i det egenteligen så kalla-

Södermanland.
(†) v. supr. c. 4. §. 11.
(††) J. G. Hallman. Diss. de Nericia Upf. 1725.

(e) *Agnar* Jarls Doter *Brynhilda* war en Amazone eller Sköldmö, som for i Siöröfveri; men hon blef öfwerwunnen af en starkare Siöröfvare *Tuor* Bonde i Öster-Götland, som tog henne til hustru, och satt hon i Brudebänk med Hiälm och Brynja (v. Herrauds Sag. p. 3.): Hon kallades *Bagá* af de många sår hon fådt i krig. Deras Son war *Bose*, en stor Kämpe, som röfvade *Edda*, K. Hareks Doter i Permien i Rysland, och blef sedan Konung i det landet. v. Herrauds & Bos. Sag.

(f) Mycket sannolikt är, at gamla *Wiking-âker* sträckt sig ej allena öfver Stora *Maim* och *Öster-âker*, utan öfver *Juleta* och *Wikings* eller *Wigis*-bärget wid *Âbs* och kan hända öfver hela *Oppunda*-Härad.

Digitized by Google

A. C. 760. kallade *Södermanland*, i *Söder-Törn* (g) och i *Rekarne* (h): Mångfaldige *Fylkis*- och Siö-Konungar hade der sina Säten: De tuto på gamla *Nyköpings*-Slott eller et stycke derifrån wid *Bönestad* (i), på *Borg* wid Borg-siön, på *Siömans-ö* (k) eller *Hörningsholm* på Mörkön, på *Sota-skiär*, på *Ruda*- och *Stens*-borgarne i Sotholms-Hårad (*), på *Stenbyborg* wid *Strenga-näs*; och strax derhos på *Sela-ö*, på *Fogdöen* och *Reduingeborg*, på *Thors-hella*, på *Waldemars-borg* wid Siön Wammeln (**), på *Tiula-åhs* (l), wid *Ardala* (m), på *Wigs-bärget* (n)

(*) Tuneld. Geogr. p. 70. A. O. Rhyzel. Sv. G. mun. p. 158 & 176.

(**) J. Sundler. Diss. de Nykopia. Upf. 1735.

(g) *Törn*, *Taurn* eller Bårgsbygden (v. supr. c. 1. §. 11. in not.) war då en af Saltsiön och Målaren kringfluten Ö (v. supr. c. 2. §. 1. in not.).

(h) Tycks hafva warit en wiss indelt trakt för *Red-karla* eller dem, som bordt tiena til hårst, och deraf fådt sit namn.

(i) Wid *Bönestad* finnas åtskilliga ålderdomsmärken, som Jätte-högar, Sten-kummel, Runstenar och en helig Lund för Afguda-offer, hvilket alt betyder et Säte för landsens Äldste: åtminstone hafva Gudarne her blifvit rådfrågade wid stora uttåg och Wikinge-färder. cfr. J. Sundler. diss. de Nycopia.

(k) I gamla handlingar, som man funnit på Hörningholm, kallas denna Ö *Si-mans* eller *Sió-mans ö*, hvilken warit afskild från sielfva Mörkön. Gamla Slottet *Hörnings-holm*, som på en hög klippa warit bygdt, har legat för Siö-Konungar mycket beqvämt.

(l) På *Tiula-åhs* är en ganska gammal Dom-plats: Der fins ock en märkelig Runsten efter *Spiutr*, *Tiules* eller *Tyles* Höfding, *som war med då Stöder förstördes och Höfdingar dråptes* (med *Totilas* i Italien, säger Peringschöld ad Vit. Theod. p. 475.).

(m) Der är en mycket stor och rund hög (Tuneld. Geogr.

Digitized by Google

(n) wid *Åhs* i Juleta och på mer, än et ställe i *Wiking-åker* (o). Man kan ej med sårdeles wisshet uppräkna sådane Höfdingar, som mäst woro på en ganska obeständig fot; men wid pass A. 760. regerade *Grammar* och hans Måg *Hiorvard Ylfing* (p) öfwer hela Södermanland (*). A. C. 760. (*) Sturl. I. c. c. 40.

4. *Nerike* eller *Nedra-rike* (q) hade också sine särskilte Konungar: der hade fordom *Neri* Jarl (**) sit Höfdingedöme och efter honom hans Måg *Nerike.* (**) Vérel, ad Götr. S. p. 32

p. 63.), en gammal mötes-plats för Höfding och folk. I *Ardala* wid *Stäringe* ser man ock den märkelige Runsten efter *Byrsten*, *Offe*-Jarls Son, hwaraf kan dömas at Jarlar der bodt.

(n) På detta *Wigis*-eller Krigs-bårget synas ännu märkeliga tekn af gamle oformlige murar: at der äfven warit Afguda-offer, kan dömas af den närliggande Sätesgårdens namn, som tycks heta efter *Åser* eller Gudar. Man talar ock om et gammalt slag, som blifvit hållit et stycke herifrån på *Juleta*-löten.

(o) I gamla *Wikingåker*, hvartil *Öfteråker* och flera *Malm* räknades, äro öfver 400. Jätte-grafvar och Åtte-backar (cfr. Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 26. & J. Sundler. Diss. de Nycopia), som nog wisar ortens uråldriga bebyggning: Der är en gammal sägn bland folket, at en mäktig *Wiking* bodt på Hackstad wid *Wingåkers* kyrka. *Wiking Wifelsson* (v. supr. in not. ad §. 2.) tycks ofta hafva sårdats denne wågen mellan Öfterjön och Weneren, der han hade et fartyg liggandes, som brukades af hans Söner. v. Torst. Wik. Saga.

(p) *Hiorvard* Ylfing war Fader åt *Herröder* Jarl, Ragnar Lodbroks Svärfader, som framdeles skall omtalas.

(q) Munkarne hafva kallat Nerike *Neringia*, liksom Skåne *Skoningia*, Möre *Moringia* &c. Det kallas också *Rikis Härad*. v. Torf. Hist. Norv. c. 13. p. 589.

Digitized by Google

A. C. 760.

Skånke-Refr, Norſke Wikingen *Reiner* Bondes Son (*); men Konung i Nerike war *Olof Skygne* (**), hvars Dotter Alof, K. Algötes huſtru i Wåſtergötland, war moder åt Göthilda, K. Ingiald Illrådes Drotning i Upſala (***): Efter Olof Skygne regerade i Nerike hans Son *Alf*, ſom war Fader åt *Göthilda*, den ryktbare Konung *Ifvar Widfamnes* Gemål (†), och efter honom hans Son *Sporſnialler* (††), ſom ån mer ſkall nämnas. Deſſe Höfdingar hade ſina Såten på *Ramunda-boda*, der den ryktbare Wikingen *Ramunder* (†††) ſåjs hafva uppehållit ſig, i *Kyberga* (r), på *Svensborg* och på *Sellevalla* i Edsbergs-härad, der man har tekn efter en ſtad (*), på *Siöſtad* i Sundbo-härad wid Siön Weteren, en gammal ſtad, der en Konung *Wahle* haft ſit hufvudſäte (**), på *Sigars-ö* i Aſkers-härad, på *Kolnehus* i Glanshammars, på *Kanteboda-borg* i Örebros, på *Ringmuren* i Skogen *Keglan* (***) och flere dylike platſer.

(*) Götr. & Rolf. S. p. 31. & 56.

(**) Sturl. Yngl. S. c. 46. & Götr. S. p. 29.

(***) v. ſupr. c. 13. §. 13.

(†) Geneal. R. Sv. in Sagoſl. E. J. Biörn. Tab. 3. p. 15.

(††) Sturl. Yngl. S. c. 41.

(†††) v. ſupr. §. 2. in not. cfr. E. J. Biörner. Sagoſl. in calc. ad Ramund. Grip. Sag.

(*) J. G. Hallm. Annot. ap. Tuneld. Geogr. p. 77.

(**) Tiſel. Beſkr. öfver Weter. P. 1. p. 29.

(***) A. O. Rhyzel. Sv. G. Mun. p. 102. 185. J. G. Hallm. L. c. & Tuneld. Geogr. p. 78. *Wåſtmanland.* och *Dalarne*

(†) J. Aren. Diſſ. de Fierdhundria. Upſ. 1717.

(††) v. ſupr. c. 13. §. 14.

5. *Wåſtmanland*, ſom til en del kallades *Fidrdundaland* (†)*, regerades i *Ingiald Illrådes* tid af Fylkis-Konungen *Inguar* (††), ſom der haft många ſine likar: Sådane hade ſina ſåten på *Grams-* och *Korsböta*-borgar wid *Köping* (s), wid *Aros*

(r) Denne menas ock hafva bodt i *Ramundsholl* i Öſter-Götland, ſom ſnart ſkall nämnas. En ſådan *Ramund* eller *Ramer* tros åfven hafva ſutit på *Wamels*- eller *Waldmars*-borgen wid ſiön *Wamelu* i Södermanland, hvarefter *Ramſtad* i Skyllinge ſkall bära namnet. v. A. O. Rhyzel. Sv. G. munit. p. 197.

(s) Förutan deſſe Borgar är ock wid Köping en ganſka ſtor Tings-hög och åfven en ſtor hög ej långt derifrån wid *Ströbe*-Kungs-gård. v. Tuneld. Geogr. p. 92.

Digitized by Google

ros (t), wid *Kungsåra* (u), på *Åkersborg* wid Årboga-åen, på *Gulbo-borg* i Ytter-Tiurbo-hårad, på *Bolstra-borg* i Åkerbo och Bolstra skogen, på *Båyby-borg* i Siende, på *Sura-borg* i Snåfringe, på *Olofsborg* och Hofgården i samma neigd (*) och på åtskilliga flera ställen. *Dalarne*, som åro bland de först bebodda orter i Scandien (**), hade åfven sine egne Drottar och Jarlar, som bodde på *Kungsnås* eller *Nåsgård*, på *Huseby* och *Såter* i Nåsgårdslån, på *Husbaga* i Stora Tuna wid Dalelfven, på *Borganås* wif Grådöen (***) och på flera rum, som af tiden åro förändrade.

A. C. 769.
(*) Tuneld. Geogr. p. 90. A. O. Rhyzel. Sv. Goth. munit. p. 5. 6. 24. 76. 114.
(**) v. supr. c. 3. §. 2. cfr. Zach. Holen. Diss. de Dalekarl. Ups. 1724 &c.
(***) A. O. Rhyzel. L. c. p. 94. 96. 109. P. Uggla. Diss. de Præf. Nasgard. p. 108. &c.

6. I *Götarike*, i *Öster*- och *Wäster*-*Götland*, har warit en myckenhet af Små Herrskaper, hvilket åfven kan dömas af de mångfaldiga *Kind* eller Höfdingedömen (†), som der ännu finnas. *Östgöta*-Jarlar och Fylkis-Konungar hafva haft sina säten i *Ydre* (x), i *Kind* (y), i neigden af *Omberg*, om icke

Öster-Götland.
(†) v. supr. c. 7. §. 3. & c. 12. §. 1. in not.

(t) Om *Aros* eller *Westerås* ålder är för detta nämndt. c. 3. §. 15. in not.

(u) Wid *Skiephusa*-by ej långt derifrån syns ännu der hamnen och Kungs-bryggan warit. v. Tuneld. Geogr. p. 89.

(x) I *Ydre*-Hårad och *Norra-wi*-sokn är et stort bårg *Frodeshammar*, der för uråldrig tid sedan en Fylkis-Konung *Frode* skall hafva bodt och wara begrafven: På Skaldewis är om honom sagt, at han blifvit dräpen af en Ko, som slitit sig lös ur bärget, der hon warit bunden af en Jätte, och med foten sparkat up Siöen *Somen* (v. J. Lauren. diss. de Ydria.). Denna gåta tycks ej annat mena med Koen, än *Naturen* eller *Jorden*, som dageligen föder oss med sina spenar, och at *Frode* dödt en naturlig död, som hölls för en skam.

(y) I *Kind* och åfven på *Bro-kind* hafva gamle Östgöte-

Digitized by Google

A. C. 766. icke ofvan på dess hiåssa, i *Bidlbo*, i *Ringerum* och på *Ramundshauld* wid Söderköping, på *Stensborg* och *Jämjö-borg* wid Skenås, på *Etlaborg* och *Bråborg* wid Bråwiken, på *Hof* i Göstrings-Härad, på *Klackeborg* och *Svanholm* i Wifolka, på *Wårdsborg* i Bankekind, på *Stensö* i Östkind, på *Knäppings*-eller *Knapingsborg* gent öfver *Borghögen* wid Motalaström, der nu är staden Norköping, och på flere platser, som nu af glömskan äro öfverhölgde (*). En *Hermunder* Jarl och hans Son *Angantyr*, som redan på nittonde åhret war Siö-Konung (**), en Konung *Ring* och hans Son *Herröder* (***), som förmodeligen bodt på det ofvannämde *Ringerum* (z), en *Ramunder* (a) och oräknelige flere, som mad svår-

(*) A. O. Rhyzel. L. c. p. 16. 30. 63. 89. 103. 177. 183. 199. W. A. Wennerdal. Diss. de Wikia. 1733. M. S. Södersten. Diss. de Suderkopia. 1736. J. Lauren. Diss. de Ydria. 1746. &c.

(**) Torst. Wik. Sag. p. 111.

(***) Herauds Saga.

Jarlar bodt alt intil *Thoril* och *Tatil*, Östgöta-Konungar, som lefde i 10:de Seculo och woro Stamfäder för K. Sverker och hans ätt. v. Peringsch. Ättart. &c.

(z) Herrauds-Saga säger, at denne *Ring* ägde *Silgia*, *Såwar* Jarls Doter i Småland, at hans äkta Son med *Silgia* war *Herröd* och hans Frilleson *Siod* den rike, at *Herröd* gifte sig med *Ledur*, K. Gudmunds Doter i Glysiswall, och aflade med henne *Thora Borgar-hiort*, som fick *Ragnar Lodbrok*, och *Richard*, *Konrads* Fader, som for til *Ormaland*; at ej långt från Konung *Ring* bodde *Tuar* Bonde eller *Brin-Tuar*, en Wiking, som ägde *Brynhilder Baga*, Agnar Jarls Doter i Noarum i Upland, hvilken han tagit med wapnen i handen, och aflade med henne den ryktbare Wikingen *Bose*, Herröds Stallbroder.

(a) *Ramunder* tycks hafva warit en af *Wiking Wifelssons* Söner (v. supr. §. 2. in not.), som utom sina säten i Nerike och Södermanland (v. supr. §. 4. in not.) äfven haft sit Wikinge-näste i *Ramundersholl* wid Sörköping (v. M. S. Södersten diss. de Sudercopia). Han skall hat-

Digitized by Google

svårligen kan föra til sina wissa tider, hafva der haft sina Hof och Fästen; men i *Ingiald Illrådes* tid regerade en *Högne* (b) och hans Son *Hilder* öfver hela Östergötland (*). A. C. 760. (*) Sturl. Yngl. S. c. 42.

7. *Wästergötlands* (c) äldsta Konungasäten woro *Kinnekulla*, *Hunnebärg* och *Götenhed*, der *Götes* och *Götriks* ätt regerade, som för detta år sagt (**); men utom dess woro i det landet mångfaldiga gamla Konunga- och Jarla-Slott, som *Skaraborg*, *Götala*, *Husaby* och *Giäla-qvist* wid Skara, *Arands* (***) i Kinna-Härad, *Järlehus* wid Weneren, *Lödese* (d) eller *Liodhus* (†) och *Edsborg* wid Göta-Elf och Trollhättan (e), *Leverne* eller *Lövene* (f) i Wista-Härad, *Elgiarähs* (g) och *Tmseberg* i Wadsbo, *Kungslena* i Wartofta, *Axewall* i Walla (h), *Ingatorp* i Gudhem, *Kinnaholm* i Kind, *Kinnahus* i Mark (i), *Wäster-Götland.* (**) v. supr. c. 12. §. 5. (***) cfr. Ol. Magn. L. a. c. 19. (†) K. Håkan, Gaml. Sag. c. 26. &c.

va följt sin broder *Thor*, at bortröfva *Thora*, *Grims* Doter på Bolmsö i Småland, hvaraf han blifvit kallad *Grims-Hrani* eller Grims *Ransman*; men sielf skall han hafva tagit sig Fästemö wid *Omberg* i Lysinge-Härad (v. M. S. Söderstén. L. c.).

(b) Denne *Högne* war Fader åt *Hilda*, Konung *Granmars* Hustru i Södermanland (v. Sturl. Yngl. S. c. 42.).

(c) Jornandes i sin Scandiska beskrifning kallar Wäster-Götland *Vagoth*.

(d) Jornandes (de R. Get. c. 3.) kallar detta *Liothida*.

(e) Under detta stora wattufall fins ännu en ansenlig underjordisk boning, der röfvare sig fordom uppehållit.

(f) Deromkring war en gammal stor skog *Löwene*, som nu är försvunnen.

(g) Emellan skogarne *Tiwed* och Fägre-mo.

(h) En stor skog *Wallen* war deromkring, som nu är aldeles utgången.

(i) Man har ment, at *Kinnaholm* och *Kinnahus* warit det

Digitized by Google

A. C. 766.

Elfsborg i Sevedalen (*) och flera sådana. I *Ingiald Illrådes* tid styrdes Wåstergötland af hans Svärfader *Algot Götrikson* (**); men efter hans död af Höfdingarne *Boje* och hans Son *Saxe Fleita* (***), utan tvifvel under Jarls-rått, sedan denne Öfver-Konung undertvingat alle Fylkis-Konungar i Sverige.

(*) A. O. Rhyzel. L. c p. 10. 14. 55. 58. 61. 72. 73. 93. 97. 101. 110. 120. 164. Tuneld. Geogr. Paul. O. Rhyzel. Diff. de Axewall. 1727. &c.

(**) v. supr. c. 12. §. 13.

(***) Sturl. Yngl. S. c. 43. *Småland.*

8. *Småland* eller *Soma-land* (†), som dels år kalladt *Witala* (††), dels *Hellevionernes* (†††) bygd eller *Holveden*, hvarunder också en del af Östergötland begrepps, dels *Finhaite* (*) eller *Finheden* (k), dels *Werend*, dels *Theuster* (**) eller *Tiust* och dels *Ö-Götaland* (***) af dels många öjar (l), har haft en stor hop små Jarla- och Konunga-såten, som *Ingelstad* (m) och

(†) v. supr. c 1. §. 11.

(††) v. supr. c. 4. §. 14.

(†††) Plin. L. 4 c. 13. cfr. Messen. Scond. Ill. T. 1. & Verel. ad Herv. p. 16. v. supr. c. 3. §. 15

(*) Jornand. de Reb. Goth. in Descr. Scand.

(**) Jorn. L. c.

(***) Fragm. de Ifw. Widfadm. & Öda. Ed. Peringsch. p. 10.

samma; men som klara tekn ännu finnas wid *Kimakyrka* i Elfsborgs-Lån och Örby-gjäld efter et gammalt Slott; så tycks det som *Kinnabus* der warit belägit. (Lit. J. Miöberg. ad me scr. 1746.).

(k) Med *Finheden* förstod man fordom kanskie åfven en del af Öster-Götland; men i Småland war det wisst, der et Härad hetat *Finnedts-Hdrad* (v. Er. Benz. Coll. H. P. L. 1. §. 8.). Et gammalt bihang til Sax. Gram. p. 151. säger, at K. Birger ned ifrån Skåne drog genom *Finland* och Öster-Götland up åt Sverige &c. Johannes Magnus kallar *Biugge*, som war anförare för de uproriske Smålänningar, *Finlands Konung*.

(l) *Gottland* och *Öland* räknades wål under *Ögötaland*; men förnämligast menades dermed Smålands och Öster-Götlands Skiärgårdar, som sträckte sig mycket längre in öfver landet, når watnet stod så mycket högre: hela Småland war då nästan som en Skiärgård.

(m) Wid *Ingelstad* i Thorsås-sokn fins ännu en Konung *Ingels* Graf med en stor Runsten ofwanpå en hög. v. Dalb. Sv. Ann. & Mod.

Digitized by Google

och *Koreſtad* (n) i Konga-Hårad, *Bolmsö* (o) i Wäſbo, *Thorsborg* och *Piksborg* i Sunnerbo, *Rydaholm* i Oſterbo, *Kalmar* och *Grimshus* i Möre, *Trulleborg* wid ſiön Haſsbåltan (*), *Ivarsudde* i Sevedehårad, *Allatorp* i Kinnawald, *Hylteby* wid *Wetlanda* (**) i öſtra-Hårad, *Aſa* i Norvidinge, *Nås*-och *Borga*-Slott på *Wiſings-ö* (p) och oräkneliga flera (***). En *Ingiald* och *Kore* i Kongahårad (†), en *Ale* på *Allatorp*, en *Såwar* Jarl, Konung *Ring Göteſons* Svärfader i Oſtergötland (††), hans Söner *Dagfare* och *Nattfare* &c. hafva alle öfver ſmå Fylken regerat; men bland de äldſte, mäktigaſte och ryktbaraſte kan man ſättia Höfdingarne på Bolms-ö (†††) *Arngrim Reſe* (q) eller Jätte, hans Son *Hergrim Halftroll* (r), hans Son *Grim* eller *Ogrim* (s), ſom

A. C. 760

(*) Loccen L. 1. p. 33. L. 4. p. 107.

(**) v. ſupr. c. 4. §. 14.

(***) A. O. Rhyzel. L. c. p. 25. 96. 98. 100. 145. 135. 149. 158. 160. A. Spole. Diſſ. de Orig. Pop. Sv. Goth. Lindahl de Smolandia Diſſ. 1719. G. Ödman Annot. ap. Tuneld. Geogr. &c.

(†) cfr. Dalberg. Sv. Ant. & Mod. it. Wexion. Gyllenſt. Polit. p. 361. 362.

(††) Herrauds Sag. p. 2.

(†††) Hervar. Sag. & Not. Verel.

(n) På *Koreſtad* ej långt från *Ingelſtad* ſkall en Konung *Kore* hafva bodt och hans Graf med en Runſten der ännu finnas. v. Wexion. Gyllenſtolpe Polit. p. 361. 362.

(o) På *Bolmsö* åro ännu många och märkelige åttebackar, ſom nog beviſa detta Höfdinge-ſåtets ålder. v. Spole. diſſ. de orig. pop. Sv. G.

(p) *Wiſingsö* är et urgammalt Konunga-ſäte och af de äldſta i Göta-Rike: hvar äldſta Slottet warit, antingen på *Wiſingsborg*, der det nu ligger, eller på *Nås* eller *Borg*, är ſvårt at ſäja; men det kommer på et ut; ty Ön är icke ſå widlyftig.

(q) *Arngrim Reſe* tog *Ama Ymofs* Doter från Norrland och *Ymis* eller *Umeå*-bygden ſig til huſtru.

(r) Han tog ſig til huſtru *Ogn Alfafoſter* ur Jättehem, åfwen ur Svenſka Norrlanden.

(s) Johannes Magnus kallar denne *Grim* eller *Eigrim Sveriges Tyran*. cfr. Paulin. Goth. Hiſt. Arct. L. 2. c. 17. Af honom har *Grims-ſkiär* wid Kalmar ſit namn och åfwen *Grimsholmen* wid Carlscrona, der diupa bårgs-ref-

Digitized by Google

A. C. 760. äfven wid Kalmar haft ſit Wikinge-näſte, och hans Son *Arngrim Kempe* (t), hvilkens tolf (u) Söner woro ſtore Siö-Konungar wid paſs A. 500. och härjade wida om werlden (x). I *Ingiald Illrådes* tid hade *Småland* med Oſtergötland gemenſamme Lagar (*), hvaraf kan ſlutas, at det merendels derunder blifvit råknadt: dock har en del deraf haft ſine egne (**); ſom beviſa en afſöndring åtminſtone från ſiſta hedniſka tiden (y).

(*) cfr. Öſtg. L. Räfſta B. 3. §. a. §. it. Bygn. B. 29. §. 1. §.
(**) Fragm. Leg. Smoland. Tit. Jur. Eccl. Ed. Magn. O. Celſ. in Act. Lit. Sv. Upſ.

Gotland och Öland.

9. *Gottland* har i ſin forna tid lydt under de Oſtgötſke Fylkis-Konungar (***), faſtän et och annat Wikinge-fäſte der kunnat tilvälla ſig någon ſielfrådighet: *Barebårget*, deſs höglåndtaſte trakt (†), år

(***) Hiſt. S. Olai p. 62 §. 8.
(†) cfr. Schoumacher. Diſſ. de Gothlandia. Upſ. 1716.

wor finnas, hvaruti man hittat en ſtor Kämpe-ſköld. v. J. Floræi Flor. Ant. Scan. p. 65. *Ei-Grim* ågde *Bögred*, Stark-Otter den gamles Doter och Stark-Otter Alu-Drengs Syſter. v. Herv. Saga.

(t) *Arngrim* ågde *Eivora*, Svafurlames Doter från Gardarike eller Holmgård af Odens efterkommande.

(u) Deras namn woro *Angantyr*, *Hervard*, *Hiorvard*, *Semming*, *Krani*, *Brani*, *Barri*, *Reitner*, *Tiundr*, *Bo* och tvenne *Haddingar*: På Siöröfveri woro de tilſammans på et ſkiepp, hvilket då ej behöfde mer beſättning. v. Herv. Sag.

(x) Om deſſe 12. Kämpars ſtrid på Samsö mot *Hialmar* och *Odder* år tilförne berättat (v. ſupr. c. 12. §. 6.). Bland dem war *Angantyr Berſerk* den förnämſte, ſom war Fader åt *Herwara* Skiöldmö, hvilken blef Konung *Hofwud* den wiſes Drotning i *Glyſiswall* (Gleſſaria), på Preuſiſke och Kurländſke *wallen*, der *Glys* eller Bärnſten gifvit orten namn.

(y) Deruti ſins, huru förhållas ſkall, *når den ene graſver i den andres Ättebög*, hvilket gifver tilkänna, at Hedendom ännu warit qvar wid deſs utgifning.

Digitized by Google

år kanſkie det *Bar-ö*, der *Yngue-Frey* höll ſit bröllop (*); men hela platta landet tycks ej wara åldre, ån fem eller högſt ſex hundrade åhr för *Ingiald Illråde*: Då giömde det ſig merendels i hafvet och war föga högre ån wattubrynen, ſå at en ſågn warit bland folket, at det om dagen ſank och om natten war uppe (**), altefter ſom wågorne det öfverſkölgde; En *Tialvar* från öſtergötland (z) blef då dit drifven med ſit fartyg och från den ſtund han der anlade ſin eldſtad, räknar *Gottland* ſin begynnelſe: hans Son *Hafdi* med ſin huſtru *Hvitaſtierna* (a) uptogo förſt detta nyfödda land och deras tre Söner *Gotr* eller *Guter* (b), *Greper* och *Gunfin* delte det ſig emellan i tre lotter, aflandes barn, ſom ſedan utſtyrde Wikingar och Wandrings-mån til andra orter (***). I *Ingiald Illrådes* tid tycks åldſta Såtet eller Afgudaoffret hafva warit i *Wi* (c), der nu år *Wisby*. Af *Oland* war i början ingenting öfvan wattet mer ån

A. C. 760.

(*) v. ſupr. c. 11. §. 3. in not.

(**) Cod. Leg. Membr. Gothl. c. 1.

(***) Cod. Leg. cit.

(z) Hans Runſten ſins ännu i Öſter-Götland i Nyrkyrkeſokn wid Öſtra Skamsby, den hans Son *Thorer*, *Hafdis* Broder, efter honom låtit upreſa, af följande innehåll: *Thurir ſatte ſten efter Tialvar, ſin Fader, ſom ſtrandade på Gottland.* v. Peringſch. ad Vit. Theoder. p. 443.

(a) Hon drömde, at hon i ſit ſköte hade tre Ormar, ſom ſlingrade ſig från henne: hennes Man *Tialvar* uttydde den på hennes Söner (v. Cod. Leg. Membr. Gothl. c. 1.); men at den gamle Scythiſke Konungen Dromichaites eller *Drömu-Göten* deraf kommit (Peringſch. ad Vit. Theod. p. 447.), kan omöjeligen paſsa ſig. v. ſupr. c. 2. §. 15.

(b) Kan hända, at denne, ſom fick medlerſte delen af landet på ſin lott, gifvit ock det ſamma namn.

(c) *Wi*, *Wie*, gifver tilkänna någon helgedom eller öf-

Digitized by Google

A. C. 760. den höglåndta *Alfvaren* eller ſtenbygden, ſom lydde under Möre-Höfdingar i Småland: Den Gottländſke *Tialvars* efterkommande hafva förſt upbygt (*) Cod. Leg. Membr. cit. *Thorsborg* (*) på det landet, der *Borgaholm*, *Hauldtorp* och *Otinby* tyckas hafva warit remmeligen gamla Såten, och *Myſinge-hög* en åminnelſe af Siöröfvare.

Bahus-Län. 10. *Wiken* eller Bahuslån, et Landſtrek ut med (**) cfr. Herv. c. 8. (**) Wåſterſiön emellan Göta elf och *Raum*-elf (**), ſom (***) Jorn. ap. Baz. Inv. Sv c. 1. fordom kallades *Rauma-rike* (***), hvaraf ännu *Ro-* (†) J. Ödman. Deſcr. Bahuſ. p. 2. *melands*-bygden (d behåller namnet (†), war i *Ingiald Illrådes* tid föga annat, än en ſkiärgård: Det ſkall ock af belägenheten emellan Elfvarne hafva hetat *Alfhem* efter en ort af ſamma namn i *Svi-* (††) v. ſupr. c. 13. §. 10. &c. *thiod hin mikla* (††), och blifvit regeradt af Odens gamle Slåktingar *Alf* den gamle (e), hans Son eller Soneſon *Gandalf*, hans Söner *Alfr*, *Alfarin* och deras efterkommande; Men hvad man med wiſshet kan ſåja år det, at denna ortens Invånare blifvit kal- (†††) Sturl. T. 2. p. 205. &c. lade *Elfve-Grimar* (†††), ſom fordom haft ſine egne ſmå Fylkis-eller Nås-Konungar: Sådane hafva bodt på *Weitaland* i Wåtte-hårad, på *Svarteborg* och wid

fer, hvaraf ock ordet *Wiga* år kommit, ſå at her torde hafva warit et Afgudahus.

(d) Detta namn år ännu qvar i *Rome-rige* i Norige på Bahuslänſka ſidan. v. J. Ödman. Deſcr. Bah. p. 1.

(e) Denne *Alf Fridulfſon* ſåges hafva warit *Sigg-Odens* Broder (Peringſch. Attart. p. 7.); men det paſsar ſig ej med tideräkningen, om hans Döter *Alfhild*, en Offer-Gudinna, blifvit bortröfvad af *Stark-Otter Aludrång*, då hon beſtrukit Afguda-belåten. v. Peringſch. L. c. p. 66.

Digitized by Google

wid *Foss* i Tunge-härad, på det kringflutna *Oroste-land*, der de haft fyra näſten (f), wid *Godmaren* eller Skredswiken och på *Oddewall* i Lanehärad, wid *Kunga-hell* på Inland, wid *Morlanda* (g) och *Tegneby* (h) i Wäſtre-härad, på *Hudt* i Tanum, wid *Rön* och på *Lunnerhus* i Stångenäs, på *Hellungſtad* i Sörbygden, på *Signeby* i Edingedalen (*) och åtſkilliga flera ſtällen. Imedlertid är *Wiken* af ålder räknad til Götarike (**) och ſtyrd af Svenſke Jarlar (i) alt intil den Norſke Enewälds-Konungen Harald Hårfagers tid; ſom förknippade honom med Norige. A. C. 760.

(*) J. Ödman. Deſcr. Bahuſ. p. 4. 88. 116. 216. 217. 228. 233. 243. 250. 2 1. 271. 274. 278. 284. 287. 350 365.

(**) cfr. Sturl. T. 1. p. 87.

11. *Halland* eller *Hallin* (***) utmed Wäſterhafvet, emellan Göteborg och Skåne, tycks hafva hetat antingen *Holmland*, då watnet delt det i *Holmar* (k), eller ock *Ha-land* af *Ha*, högt, et *Hög-land*

(***) Jorn. de R. G. Goth. Deſcr. Scand. *Hallmd.*

(f) På Oroſteland i Öſtra- och Wäſtra-Härad finnas ännu tekn efter fyra Fäſten, *Borrefiäll* och *Borre-wägg*, der en Konung *Borre* ſkall hafva bodt, *Hitſefiäll* och *Önne-fiäll*. v. J. Ödm. L. c. p. 217. 233.

(g) Wid *Morlanda* finnas ännu *Slotte-bårget* och *Gee-bårget* förutan ännu en gammal befäſtning. v. Ödm. L. c. p. 243.

(h) Wid *Tegneby* ſkall hafva warit et gammalt Afgudahus (J. Ödm. p. 228.): Men eljeſt gifver namnet tilkänna, at der warit en ſtor Mötes-plats eller *Ting*, hvaraf Höfdingar och landſens Äldſte fordom åro kallade *Thegnar* och *Tignar-män*.

(i) K. Eric Emundſon i Upſala kallade *Wiken* ſit Rike at ålder och ſatte deröfver ſin Jarl *Rune* den Götſke (Sturl. T. 1. p. 87.), efter hvilken den trakten år kallad *Ranerike*.

(k) *Halmſtad* heter efter Byen *Holm* (v. ſupr. c. 1. §. 4.), hvilken fordom warit en Holme, likſom måſt alla gamla orter i Halland.

Digitized by Google

A. C. 760. (*) v. supr. c. 12. §. 9. in not. (**) Philip. Van Zesen. Descr. Urb. Amstelod. p. 7. Pontoppidan. Gest. Dan. extr. Patr. T. 2. p. 429. cfr. Jan. Dousa. Holl. Annal. L. 1. p. 67. Nannius. Junius. Brassica de Etym. Holland. c. 6. Alg. Hist. Lex. Art. Holland. Diction. de Moreri. ib. &c. (***) S. Bring. Mon. Scan. P. 1. §. 6. in not. (†) J. Flor. Flor. Ant. Scan. p. 85.

land i anseende til Skåne (l). Detta har tillika med Bahuslån och en del af Wästergötland warit rätta Såtet för de Wikingar, som kallades *Askemänner* (*), hvaraf namnet ännu ej är utgångit (m). Desse krigare giorde utflyttningar til andra länder, i synnerhet til *Batavien* (n), der de efter *Halland* gifvit *Holland* sit namn (**) och nämnt åtskilliga orter i den neigden (***) efter sina hembygder (o). I Halland hafva fordom liksom annorstädes Fylkis-Konungar (p) regerat, som *Gester Blinde* (†), *Widga Welindt*.

(l) Man har gissat, at Halland fådt namn af *Hall* (Tempel) eller af *Hall* (sten) eller af *Hall* (ofruktsam, af hvilket ord man ännu har *Hall-åring* eller misswäxt); men då skulle många flera orter i Scandien heta *Halland*.

(m) *Asige* och *Askome* äro ännu Soknar i Halland, liksom *Askim* och *Askum* wid Göteborg och i Bahuslån (v. L. Böcker. Epist. ad O. Rudb. M. & J. Ödm. Descr. Bah. p. 142.).

(n) *Batavien* tycks hafva fådt namn af det Götska *Bat*, *Båt*, liksom *Askemännerne* af *Ask*, skiepp.

(o) Man finner der ännu *Warburg*, *Falkenberg*, *Helmstad* &c. &c. &c. (v. Sv. Bring. Mon. Scan. P. 1. §. 6. in not. cfr. Er. Benz. Coll. H. P. c. 1. §. 11.).

(p) Wid *Glumsten* i Halland äro Siö-Konungen *Wikers* Söner *Sniallur* och *Hiallur* begrafne i *Brödra-högen*. cfr. S. Bring. Mon. Scan. L. c. Wid *Asige* i Halland och Arstad-Härad finnas minnes-tekn efter en *Habors* och *Signils* äwentyr: Der är Habors *hög*, *Habors* galge, *Sigars* eller *Kungs*-bårget, *Signils*-bur, *Signils*-källa &c. v. Richardsons anmärkn. hos Tuneld. Geogr. p. 450. Bland gamla nästen kan man räkna et bårg i Hallandsåhs wid Waxtorp, hvaruti är en ingång för en karls storlek til et rum för mer än 20. personer, med tekn

Digitized by Google

Welindtſon (*), *Rolf Kurlsſon* (**) och flere: De hafva haft ſina honingar på *Hunnahals* (q) eller *Hanhals* i Himle-härad (***), på *Skånewads-borg* (†) och *Damſtad* i *Arhem* eller Ar-ſtad-härad (††), på *Holm* wid Halmſtad, på *Fahr-ås* wid Etra-eller Wen-åen, på *Falkenberg*, på *Lagaholm* (†††) och andra ſtållen; men Hallåndſke Wikingarnes måſta tilhåll har warit i den bygd, ſom ännu heter *Odenſala* eller Odens Strand, hwars inwånare äro kallade *Othinger* (r) och *Odens-Göter* (*). Halland blef på nio hundrade-talet et Jarlsdöme eller Greffkap för de Hödingar, ſom intogo och namnguſvo Normandie i Frankrike (**), hwarom frambättre ſkall talas.

A. C. 760.
(*) Vellej. 15. L. 2. ap J. Flor. L. c.
(**) v. ſupr. c. 13. §. 4.
(***) K. Waldem. Jordebok. Petr. Claud. Deſcr. Norv. A. O. Rhyzel. Sv. G. mun. p. 92.
(†) Sv. Bring. L. c.
(††) J. Floræi Flor. Ant. Scan. p. 78.
(†††) A. O. Rhyzel. Sv. G. mun. p. 64 & 117.

12. *Skåne*, ſom nu endaſt bär namnet af hela *Scandien* (***), har af ålder tillika med Halland, Småland och Blekingen blifvit råknadt til Sverige (s) och i ſynnerhet til *Gautlandi* (†) eller Götaland. I

(*) Guttorm Sindre ap. Sturl. T. 1. p. 134.
(**) Dudo. Decan. S. Quintini ap. S. Bring & A. Lidholm. Diſſ. de Vindic. veræ Patriæ Normannor. Lund. 1745.
Skåne.
(***) v. ſupr. c. 3. §. 6.
(†) Herv. S. c. 20. Fœd. int. Svec. & Scan. A. 1343. in Coll. Hadorf. & not. Lundii. cfr. O. Worm. Ant. Dan. Serm. 3.

af ſpis, bånkar &c. v. Urb. Hiernes 2:de Flock. p. 264.

(q) Åtſkilliga orter i Halland äro nämnde efter *Hun* (*Chun*, *Kind*, Konung eller Domare); men Hallåndarne wända gerna O. och U. til A. til ex. Detta *Hun-hals* eller *Huna-Hall*, *Huns-hold*, heter nu *Han-hals*, likſom *Holmſtad* Halmſtad. I Konung Waldemars gamla Jordebok (ap. S. Bring. Mon. Scan.) kallas Han-hals *Hánóſtá*, hvartil et helt Låhn råknas; men det är ej underligt, at utlåndſke Munkar ſå bråkat Svenſka namn. Detta *Hun-hals* war Hallands förnämſta Slott innan det flyttes i granſkapet närmare åt hafvet til Warberg.

(r) Jornandes (de reb. Get. c. 3.) kallar antingen detta folk *Othinger* eller ock *Odins-Härads*-boarne i Skåne (v. S. Bring. Mon. Scan.).

(s) Detta tilſtå Skånes Inbyggare ſielfve i ſit Fördrag med

A. C. 760. (*) v. ſupr. c. 11. §. 5.

Svenſke Drotten *Fiolnuers* tid (*) tycks det hafva kommit under Dannemark wid paſs A. 250. och ſedan åtſkillige gånger ymſat Herrſkap: En *Ingiald Frodeſon*, upfoſtrad af en *Stark-Otter*, ſom på hans wågnar nedlagt nio Selandſke Kåmpar på Rolfungahed (**), en *Attila Skåning*, ſom af ſamme *Stark-Otter* fådt undſåttning (***), en *Runa*, ſom fallit i ſtrid mot ſin Medåſkare *Baldur* och blifvit begrafven i *Runebårga*-högar (†), en *Os* eller *Oſur* i *Oſige* hårad (t), en *Thor* (u) och en *Sigfrid* (x), Små-Konungar i Gödinge-Hårad (††), en *Wide Welindtſon* i Oſtra och Norra Skåne med en del af Halland (†††), och flere ſkola efter gammal ſågn på ſårſkilta orter och på oviſſa tider warit Skånſke Höfdingar; men wid paſs A. 630. ſkall detta land hafva legat under Upſala-öfver-Konung *Ottar-Wendilkråka* (*), ſom deröfver ſatt ſin yngre Son *Hottar* (†),

(**) Sax. Gr. L. 6. p. 100. & Floræi Flor. Ant. Scan. p. 90.

(***) Sax. Gr. L. 8 p. 133.

(†) A. Stob. de Scan. Ant. c. 1. §. 14

(††) P. Loven. Diſſ. de Gothungia ſub S. Bring. Lund. 1745.

(†††) v. ſupr §. 11 & Floræi Flor. p. 85.

(*) v. ſupr. c. 13. §. 3.

Sverige A. 1343. (v. Hadorf. Coll. cum not. Lundii. ap. Er. Benz. Colleg. Hiſt. Patr. &c.) och åfven i Danſke och Engelſke Konungen Knut den Store i ſin titul A. 1027. der han kallar ſig *Konung öfver en del af Sverige*, faſt han ej ägde mer än *Skåne*. (v. Lit. Canuti Regis ad Ælnothum Cantabr. A. 1027.).

(t) Denne *Oſur* är begrafven wid Byen *Strö*, der hans namn ſkall finnas på en ſten: *Totte*-ſlåktens gamle Stamfäder ſkola her ock wara begrafne. v. S. Bring. Mon. Scan. P. 1. &c.

(u) Efter denne *Thor*, ſom blifvit dråpen af Konungen i *Stoby*, ſkall *Thorups* Sokn fådt namnet (P. Loven. diſſ. de Gothungia &c.)

(x) Wid *Losbult* ſkall denne *Sigfrid* haft ſit ſäte [illegible] ter honom *Sefre*-ången, *Sefre*-kullen, *Sefre*-kåll &c. blifvit kallade. v. P. Loven. L. c.

Digitized by Google

(†), hvars efterträdare *Hiorvard*, Svenske Konungens *Adils Ottarsons* Måg, lät ihiälslå sin Svåger *Rolf Krake*, Konung i Dannemark (††) wid pass A. 690. under den mångrådighet, som Danska Riket då war underkastadt (†††), skall en *Östmar* eller *Estmar* hafva trångt sig til Skåne (*) och strax derpå *Waldar den Gifmilde*, Konung i Dannemark, wid pass A. 695, hvars Son *Harald Gamle* deröfver regerat tillika med en *Håkan* eller *Hake* (**) wid pass A. 725; men i *Ingiald Illrådes* tid war Harald Gamles Son *Gudröd* ej allena denne Svenske öfver-Konungs Måg, utan tillika med sin Broder *Halfdan Swelle* hela Skånes Konung wid pass A. 760.

A. C. 760.
(†) J. Floræi Flor. Ant. Scan. p. 91.
(††) v. supr. c. 13. §. 9. Mess. Chron. c. 34. & J. Flor. L. c.
(†††) Sax. Gr. c. 7. p. 120.
(*) Mel. Scond. Ill. T. 1. p. 42.
(**) Torf. Ser. R. Dan. p. 501. 291.

13. Wid denna tid war Skåne merendels kringflutit (***): Större delen af *Wetlands* (†) eller Wilands-hårad stod under watn liksom et godt stycke land wid Norre kanten af *Hallands-åhs* och åfven på Smålandske gråntsen, så at österssiön genom *Helge-å* och sedan genom Smålandske och Hallandske Siöar och Floder gick tilhopa med *Laga-Fiorden* (y) i Wästerssiön (z). Inbyggarne på denna ö kallades af gamle utlänningar dels *Chædiner*, *Getiner*

(***) cfr. Cl. Ptolom. Geogr. Tab. 4. Eur. & Annot. G. Mercat.
(†) v. K. Waldem Jordebok.

(y) *Laga*-fiord utan för *Laga*-holm, dit *Laga*-elfven kastar sig, kallades fordom hela hafswiken emellan *Taurekow* eller den Norre Skånske Bårg-udden och *Tule*-ön eller *Tylen* wid Halmstad.

(z) Ptolomæi Land-Charta giör *Skåne* aldeles til en Ö; det är ej underligt: Denne Auctor lefde på 2:de-talet, så at watnet steg i Norden i hans tid öfwer trettio alnar högre, än nu. Annu öfver 200. åhr efter *Ingiald Illrådes* tid säjer Rimbertus tydeligen i sin Rese-beskrifning (Vit. Anscb. c. 22. §. 20. 30.), at Sverige helt och hållit bestod af Öyar.

Digitized by Google

A. C. 760. eller *Gödingar* i *Göinge*-hårad, dels *Levoner* (a), *Löf*-*Göter* eller Skogsboar i *Lewgude*-hårad, dels *Phireſier* eller *Ferſingar* i *Fårs*-hårad (*), dels *Othinger* i *Odens*-hårad, dels *Athelner* eller *Alner* i *Adelbo*-eller *Albo*-hårad (**), dels *Aſſapitter* i *Asbo*-hårad (***), dels annorlunda (b), ſom nu ſvårligen kan igenkännas. Skånſke Konungars och Fylkis-Höfdingars Såten hafva warit Staden *Lund* (c) eller byen *Thorn* i *Thors* eller *Thorne*-hårad; der högſta offren och Konunga-walen på *Lybershög* blifvit förrättade (†), *Losborg* i öſtra Göinge-hårad, *Orkelinga* och *Riſebårga* i Norra Asbo, *Åbus* och *Brattingsborg* i Wetland, *Hottarp* i Harg-åker, *Wie* eller *Wi* (d) wid Helge-åå, *Thumatorp*, en gammal Stad i *Jarleſtad* eller Jerreſtads-hårad, *Herreſtad* wid Yſtad, *Helgarp* wid Landscrona, *Weſebem* (e) wid

(*) Cl. Ptolom. Geogr. Tab. 4. Eur.

(**) Jornand. ap. S. Bring. Mon. Scan.

(***) Paul. Warnefr. de R. Longob. L. 1. c. 11.

(†) S. Bring. Mon. Scan. P. 1. §. 6 in not.

(a) *Levonerne* ſåtter Ptolomæus midt i Skåne: Som ſi mångfaldiga orter i det landet lyktas på *Lew*, *Löf*, hvilket betydt *Skog*, ſå måſte *Levonerne* warit *Skogsboar*, hvaraf *Lew* eller *Löf*-*Guda*-hårad ännu behåller namnet.

(b) Cl. Ptolomæus ſåtter i ſin Skånſka Charta ej allenaſt *Chædiner*, *Levoner*, *Guter* och *Phireſier* (v. ſupr), utan ock *Daucioner* och *Phavoner*, til hvilkas igenfinnande man lår behöfva mycken giſsning.

(c) *Lund* war en af de ſtörſte Nederlags-platſer för Skånſke Siö-Konungarnes roſ. v. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c. c. 212.

(d) *Wei*, *Wie* eller *Wi* har fordom warit en ſtad och et heligt Offer-ſtälle, hvilket ock namnet gifver tilkänna (ſom *wiga*, *inwiga*, conſecrare). v. A. Stobæi Antiq. Scan. §. 22. & S. Bring. Mon. Scan. L. c.

(e) På *Weſebem*, ſom nu heter *Weſum*, wid Lund ſkall en *Veſet* hafwa bodt, ſom warit Hertig i Skåne u. er Konung Ifvar Widfadme. v. A. Stob. L. c. & Fl. in Flor. Ant. Scan. p. 92.

Digitized by Google

wid Lund och otaliga flera (*). I *Blekingen*, hvars gamle Inwånare åro kallade *Pleichæner* (**), war fordom *Ave-skiår* en mårkwårdig Stad (***): Der hafva ock *Lyckeby* i östra-hårad, *Sölvisborg* och *Ellebolm* i Liister, *Rotnaby* i Medelstad (†) och flera orter warit forne Höfdingars boningar.

A. C. 760. *Blekingen.*
(*) A. O. Rhyzel. Sv. G. mun. p. 3. 126. 147. S. Bring. Mon. Scan. L. Tuneld. Geogr. 242. 243. J. Floræi. Flor. Ant. Scan. p. 76. 85. 91. P. Loven. Diss. de Gothungia &c.
(**) cfr. Ad. Brem. de Sit. Dan. &c c. 215.
(***) S. Bring. Mon. Scan. L. c.
(†) A. O. Rhyzel. L. c. p. 62. 169. Ejusd. Monasteriol. L. 9. c. 17. Tuneld. Geogr. &c. *Helsinge-Rike.*

14. *Hälsinge-Riket* (f), hvarunder bör begripas *Ångermanland*, *Medelpad*, *Jämteland* med *Herulædalen*, *Gästrikeland*, *Wäster-Nort-* och *Öster-Botn* (††), som alla haft gemensamme Lagar (g), har af ålder haft många Fylkis-Konungar: *Ångermanland* har tillika med *Medelpad* warit regeradt af en *Aukur-Audur* och hans Söner *Hild* och *Gaut*, af en *Agde* Jarl i *Gniparlund* (†††) och af samme Jarls Efterkommande i långliga tider (*): De hafva bodt på *Sundbeden* i *Hög*, på *Alö* (h), på *Grund* och *Näs* i Selånger, på *Skönsborg* i Skön, på *Biarma* i Såtna, på *Styrisholm* i Ångermanland och i Medelpad på *Borgen* i Tuna och på *Burön* eller *Buraholm*, et gammalt Domareståte (**). Hvad, som nu

(††) A. Buræi Descr. Sv. p. 33. J. Paul. Goth. Hist. Arct. L. 1. c. 16.
(†††) J. Norin. Diss. de Fac. Angermanniæ.
(*) cfr. Præf. ad LL. Hels.
(**) A. O. Rhyzel. L. c. p. 109. 182. Jos. Thun. in Vit. Palmsch. p. 109. S. Bälter. Diss. de Helsingia. J. Norin. Diss. de Fac. Angerm. Tuneld. Geogr. p. 277. 294. &c.

(f) I åldsta tiden har detta land utan tvifvel hetat *Ingeland*, et uprögdt land (v. supr. c. 11. §. 1.), liksom *Angermanland*, *Ingermanland* &c. men blifvit förökt med det ordet *Häll* eller Sten, så at *Hälls-Ingeland* will säja det *Sten-rögda landet*.

(g) *Hälsingelands* åldste Lagar, i tråd skurne, giömdes ännu A. 1374. i Selångers kyrka, fäste i järn-kådior. (S. Bälter. diss. de Hels. &c.).

(h) Hälsingeland är delt i tre fylken, i *Sundbeden*, i *Nordanlig* och i *Ala*: I detta *Ala* har det *Alupotta* warit, der den gamle *Stark-Otter* kommit til werlden. cfr. S. Bälter. diss. de Helsingia.

Digitized by Google

A. C. 760. egenteligen kallas *Hälsingeland*, år likſom *Medelpad* et mycket ſundt (i) och godt land, ſom länge warit bebodt: Man finner der Jättegrafvar til 9. eller 12 alnars längd och ſtore åttehögar, i hvilka ännu ſmå klenoder finnas ſom tekn, at folket der warit wälmående (*).

(*) M. Nordal. Diſſ. de Medelpad. 1716.

15. *Jätne*- eller *Jämteland* war likſom *Jättsrike* eller *Gåſtrikeland* den gamla *Jotuna*- och *Otiniſka* eller Jätte- och *Göte*-bygd, ſom bland de förſta i Scandien fådt Inwånare; *Hälſingſke* Fylkis-Konungar, ſom öfver *Jätts-rike* regerat, hafva warit en *Eric* på 400-talet (**), en *Framar* på *Hunawall* (k), ſom mycket dyrkat Afgudar (***), en *Bovar Framars* Son (l), en *Thorni Bovars* Son på Rafniſtad, en *Thiutmunther* på *Jarleſtad* och förmode-

(**) Salan. Not. ad Egil. & Aſin. p. 122. it. O. Rudb. Atl. T. 3. p. 263.

(***) Hiſt. Ketilli. c. 6.

(i) Man har ment, at *Hälſingeland* fådt ſit namn af *hälſa* (Sanitas) och en del deraf, ſom kallas *Sundheden*, af *Sundhet* (Loccen. in obſerv. Hiſt. p. 10.). O. Rudbeck har hållit före, at detta land warit de gamlas *Elixoia*. v. Atl. T. 1. p. 468.

(k) Denne *Framar* ſkall hafva friat til *Thafnhilda*, Konung *Kettils* Doter på *Rafniſtad* och Halogaland i Norje; men fådt nej och derföre utmant *Kettil* til Enwiges-kamp: De ſlogos på *Eiſker-mark* mellan Hälſingeland och Gåſtrikeland: *Framars* Son *Bovar* bad då Oden för ſin Fader; men icke deſs mindre blef *Framar* ſlagen och fade, når han föll: *Nu ſvek du mig Baldurs Fader* (Oden). v. Hiſt. Ketilli c. 6. ap. Alroth diſſ. de Geſtricia. P. 2.

(l) *Bovar-Framars*-Son fick ſedan den *Thafnhilda*, för hvilken hans Fader ſatt lifvet til, och aflade med hr. *Thorni*, ſom årfde *Rafniſtad* i Norige. v. Hiſt. Ke- & Alroth. L. c.

Digitized by Google

modeligen flere af samma Slåkt. Efter de gamle *Umeå*-boar i *Wåsterbotn*, som warit bland *Jotnalands* förste Inbyggare (†) och lydt under Hålsinge-Lagar (*), ser man ånnu klara ålderdoms-tekn (m): *Taurn* eller *Torne*-bygden har åfven länge warit bebodd, medan dess climat år så sund, at der aldrig år pest och sållan feber (**): Der år ej rart, at finna Folk af hundrade åhrs ålder, som derjemte år stort, starkt och olikt de nåstgränsande Lappar. *Osterbotn* beherskades ånnu i *Ingiald Illrådes* tid af Jåtten *Calebas*, *Califas* eller kanskie den gamle Scandiske Drotten *Gylfes* (***) ått, som ånnu i den orten skall behålla namnet. *Calewa* skall hafva haft tolf Söner, af hvilka förnämligast tre bygt stora Slott i Österbotn (n) och haft otroliga krafter (†).

A. C. 766.

(†) cfr. Torf. Hist. Norv. T. 1. L. 10. c. 9.

(*) Helf. L. Kon. B. 7. fl.

(**) E. Brunnius Diss. de Urb. Torna. Upf. 1731.

(***) v. supr. c. 4. §. 15.

(†) P. N. Mathes. Diss. de Ostrobotnia.

16. *Wärme-riket* med *Oster*- och *Wäster-Dal* har åfven haft sine särskilte Små-Konungar (††), Jarar och Herser, under hvilka det warit delt i Fylken och Härader: Dess förste Inbyggare kallades *Warinår* (o) eller *Bårg-boar*, hvaraf *Warimannaland* eller

Wärme-Rike.

(††) Er. Ol. Chron. L. 1. c. 10. Joh. Magn. Præf. ad Hist. c. 3. cfr. Er. Benz. Coll. Hist. Patr. &c.

(m) I *Umeå*-Sokn år en Åttehög af 160 alnar i omkrets och i högden från 4 til 17 alnar. Dess ålder skall wara öfver 1000 åhr (v. O. Rudb. ap. J. Ask. diss. de Uma), hvilket inträffar på Ingiald Illrådes tid.

(n) En Son skall hafva hetat *Sogni* och bygt sit Slott, der nu år Limingo-kyrka, en annan wid forsen *Pyhå* och den tredie *Hisi* skall hafva giordt en ofantelig byggnåd tio mil öster om Cajaneborg midt i moras med höga trappsteg mer än en famn mellan hvartdera. Af *Calewa*-slåkten skola ånnu många i Österbotn råkna sig. v. P. N. Mathes. diss. de Ostrobotnia.

(o) *Wari* år på gamla språket Bårg, som ånnu heter så på Finska och Lapska.

Digitized by Google

A. C. 760. ler *Wärmeland* fådt namn, men eljeſt år hela trakten emellan Weneren och Norſke fiällen kallad *Marker*ne (*) eller Träſk-landet; hvarifrån man kan räkna ſtammen af de fordom utrikes bekante *Marcomänner* (**), de gamle Seve-boars följeſlagare. De åldſta Höfdinge-Såten hafva warit på *Navars-öjarne* i Wenern (p), på en Holme i *Or*-ſiön (q), i *Adelſkog* eller *Al-ſkog*, der man haft et gammalt Afguda-hus (***), på *Agnaholm* (r) wid Guld-ſpångs åmynne (†), på *Saxaholm* i Ölme-hårad, wid *Wermerud* och på *Edholm* i Grums-hårad, på *Aſa*-Slott wid Grums-fiården (††), och på åtſkilliga ſtällen, der ålderdoms-tekn ännu finnas (s). *Wärmeland* har ifrån de åldſta tider erkändt Upſala-öfverwälde; men genom Ingiald Illrådes Son, ſom det måſt upodlade, kom det at förknippas med Norige, ſom framdeles ſkall omtalas.

(*) Sturl. T. 1. p. 307.

(**) v. ſupr. c. 3. §. 14.

(***) Heſſelgren. Diſſ. de Dalia. 1718.

(†) cfr. Wexion. Deſcr. Sv. L. 6. c. 3.

(††) A. O. Rhyz. Sv. G. mun. p. 4. 5. 160. Poraths Anm. & Borgſtröms MS. ap. Tuneld. Geogr. 199 &c.

17. Sådant år nu det begrep wi kunne giöra oſs om Sverige och de derunder lydande Scandiſka Riken den tid, då *Ingiald Illråde*, Konung *Amunds* Son i Upſala, ſatte ſig på ſin Faders Thron wid paſs A. 760. Denne Prints war, ſom ſagt år (†††), af et grymt

(†††) v. ſupr. c. 13. §. 14.

(p) På en af de ſtörſta *Navars-öjarne* ſkall en Jätte *Navar* wara begrafwen. v. Heſſelgren. diſſ. de Dalia.

(q) Der finnas ännu grundwalar af en Fylkis-Konungs Slott. v. Heſſelgren diſſ. de Dalia.

(r) Pontanus (Hiſt. Dan.) kallar detta Slott *Agaholm*. cfr. A. O. Rhyz. Sv. Goth. mun. p. 4. 5.

(s) På Dal år *Bores*-kullen nämnd efter en gammal *Bore*. Der åro ock Jätte-kullar, uti hvilka man kan gå under jorden hela 20 och 23 alnarne, til ex. *Hägers-knatten*, *Wenne-ſtången*, *Hinds-knatten* &c. v. Heſſelgren. L.

Digitized by Google

grymt kynne och tånkte wid ſit anträde til Regeringen på intet annat, ån at anlägga ſit wälde på alle Fylkis-Konungarnes undergång: Han lät i Upſala bygga en ny Sal (*), ſom ej war mindre eller ſåmre, ån den Kungelige Fyris-Salen, at deruti fira ſin Faders begrafning: Han lät deruti ſåttia ſiu Högſåten för ſiu Landſkaps-Konungar, ſom han lät ditbiuda tillika med många Jarlar och ypperlige Höfdingar (**) öfver hela Sverige: Her årnade nu *Ingiald* ſägna och förgiöra ſine gäſter: Hans Svärfader *Algot* af Wäſtergötland (***), *Ingvar* af Fiädrundaland med ſine Söner *Alf* och *Agnar* (†), *Sporſnialler* af Nerike (††) och *Sigvater* af Attundaland infunno ſig her på god tro, at dricka den berömlige Konung *Braut-Amunds* graföl; Men ſå låto dock några urſåkta ſig, bland hvilka war Konung *Granmar* i Södermanland. A. C. 769.

(*) Sturl. Yngl. S. c. 40.

(**) J. Wild. ad Puffend. c. 11. p. 197.

(***) v. ſupr. §. 7.

(†) v. ſupr. §. 8.

(††) v. ſupr. §. 4.

18. Så ſnart Ingiald i detta ſtora Gäſtebud upſtigit från det wanliga lilla Säte framför öfverſta Högſåtet eller Thronen och emottagit *Brage-bägaren* efter gammal ſed (†††), giorde han det löfte, *at han ſkulle föröka ſit Rike til en halfvedel på alla ſidor eller ock deröfver tilſåttia lifvet* (*): Derpå utdrack han diurshornet och blef af Höfdingarne ledd (t) til ſin Faders Konungaſäte ſom deſs laglige arfvinge. De godtrogne Fylkis-Konungar funno ingen tvetydighet i detta löfte, hvars taleſätt war wid ſlika tilfällen i Sverige wanligit: De kunde ej före-

(†††) v. ſupr. c. 7. §. 24.

(*) Sturl. L. c. p. 46.

(t) Märkeligt, at en Öſver-Konung ej kunde ſåttia ſig ſielf up i Thronen, utan *ſkulle ditledas* (ſåger Sturleſon L. c.) af Landſens Höfdingar. v. J. Scheffer. ap. J. Wilde ad Puffend. c. 11. p. 199. Sådant beſtyrker folkets gamla Wal-råttighet.

Digitized by Google

A. C. 760. föreſtålla ſig, at Ingiald her anſåg ſig allenaſt ſom en Enewälds-Herre öfver ſit Upland: De trodde, at han talade ſom en almån Svenſk Öfver-Konung, hvilken inge andre grannar hade, ån Öſterland, Wenden, Saxland, Dannemark, Wåſterlånderne och Norige; men de woro långt från ſin ſåkning. När Gudars och döde Hiåltars ſkålar woro druckne, ſå at Gåſtebuds-glådien kommit til en wiſs högd, drog Ingiald ſig i den gamle Konunga-Salen med ſit Hoffolk och befalte ſine Fält-Öfverſtar *Folkvider* och *Hylvider*, Svipdagers Söner, med deras Manſkap gripa til wapn: Gåſtebuds-Salen blef då kringhvårfd med tilråckelig wakt och ſtrax ſattes eld derpå i alla fyra hörn, ſå at ſex Under-Konungar med många Jarlar och Odalsmån blefvo jåmmerligen innebrånde. Ingiald, ſom herwid ej ſkont ſin egen Svårfader, lade derpå under ſig deſſe olyckelige Höfdingars Lånder, Wåſtergötland, Wåſtmanland, Dalarne, Nerike och en del af Norrlanden, hvilka ſåledes omedelbarligen blefvo honom underdåniga och ſkattſkyldiga (*).

(*) Sturl. L. c. P. 47.

19. Konung *Granmar* i Södermanland, ſom afhållit ſig från detta Gåſtebud, dömde nu ej allena hvad hans öde warit, om han der infunnit ſig, utan ock hvad det ſkulle blifva, om han ej förekommo det med ſin förſiktighet: Hans Svårfader war *Högne*, Konung i Öſtergötland (**), ſom ſtrax åfven för ſin egen ſåkerhet giorde med honom förbund: Han war ock mohn om andra förbindelſer: *Hiorvard Ylfing* (u) war den tiden en måktig Sjö-Ko-

(**) v. ſupr. §. 6. in not.

(u) Han tycks hafva warit antingen Son eller Soneſon ler åtminſtone en Åttling af *Hiorvard*, Konung i Sk

nung (*): Han lade af en händelſe med ſin flotta in i Mörkö-fiärden, ſom då ſtötte ihop med Målaren wid Söder-Telje, at taga förfriſkning, och ſtrax lät *Granmar* biuda honom med de ypperſte af hans folk til gäſtebud (x), hvilket han få mycket nögdare uptog, ſom han aldrig härjat i Södermanland och hade ſåledes af Granmar intet annat, än wänſkap, at förmoda: Han blef mycket wäl undfägnad och hans hägſäte tillagadt gent emot Konung Granmars. A. C. 760. (*) Sturl. L. c. c. 41.

20. Den tiden war en afton-Sed wid Konungars ſtändiga Hof, at en Karl tog ſig gierna af Qvinkönet en maka til at dricka halft om halft ur ſamma kåril, hvilket kallades *Tvemänning* (**); men Wikingars Lag war, at ſins emellan töma ſina dryckeshorn: *Hildegun*, Granmars Doter, en dejelig Jungfru, hade af ſin Fader fådt befallning, at wiſa ſig i all ſin prydning och undfägna Gäſterne: Hon lät full inſkänka en Silfbägare, med hvilken hon ſteg til (**) v. ſupr. c. 9. §. 6.

ne (v. ſupr. c. 13. §. 9.), hvars Fader och Farfader woro *Heidrik* och *Angantyr Ulfhamar*, Konungar i Rid-Götaland (v. ſupr. c. 12. §. 2.), ſom lämnat honom ſit tilnamn af *Ulf* eller *Yſing*. Hela denna Rid-Götiſka Konunga-ſläkt, altifrån Konung *Gudmund* på Glyſiswall (v. Hervar. S.), tycks hafva herſtammat från en *Ulf* eller *Olafr*, ſom i *Alriks* och *Eriks*, Upſala-Konungars tid wid pass A. 480 hade en Siömakt af ottatio ſkiepp. v. Götr. Sag. p. 56. hvaraf de blifvit kallade *Yſingar*.

(x) Om Granmar då hållit ſit Hof på *Borg* wid Borgſiöen eller, ſom likare är, efter *Hiorvard* kom in i *Mörkö-fiärden*, wid ſielfva *Mörköen* på *Siö-mans-ö*, der nu är Hörningsholm, kan wäl ej med wiſshet ſåjas; men i denna trakt har han ſåkert bodt.

Digitized by Google

A. C. 760. *Hiorvard* och ſade: *Jag tilbiuder Eder all hälſa, Ylfing, med Rolf Krakes ſkål*, hvarmed hon utdrack en halfpart: Det war dels til at hedra en framfaren Hiältes minne, dels til at påminna *Ylfingen* hvad en hans Slåkting ſå länge ſedan lidit af en (*) v. ſupr. c. 13. §. 7. Upſala-Konung (*), hvaröfver ej war förſent, at utkräfja hämd. *Hiorvard* tog *Hildegun* om handen och bad henne ſitta hos ſig: Hon påminte honom hans Wikinge-Lag, at han ej borde dricka med Fruentimmer; men han ſade ſig nu afkläda ſig Sjö-röfvaren: De ſuto ſåledes hela aftonen tilhopa med mycket nöje och *Hiorvard* war öfvermåttan kär: om morgonen friade han til *Hildegun* och fick henne til huſtru: *Granmar*, ſom ej hade mer än detta Barn, tyckte ſig ej båttre kunna ſtyrka ſit rike, än genom en Måg och Eftertrådare, ſom af ſig ſielf ha(**) Sturl. L. c. de ſå mycken makt (**).

21. Den grymme *Ingiald*, ſom nog förtröt, at Södermanlands och några flere Scandiſke Fylkis-Konungar undſluppit hans klor och mordbranden i Upſala, anſåg nu denna förbindelſe emellan *Granmar* och *Hiorvard* ſom et ſtort hinder i ſina affikter: Han tänkte då giöra med wåld hvad han ej förmådt med liſt: Som hans wålde mycket tiltagit genom de nyſs underkufvade länder, i hvilka han upbådade manſkap, ſå ſamlade han en anſenlig krigshär, hvilken nu föll på Södermanland ſom et ålke-rägn; men ſedan *Granmars* och *Hiorvards* folk förent ſig med Oſtgötarne under *Högne* och hans Son *Hilder*, fann han ſtörre motſtånd, än han förmodat: Det kom til en blodig ſlaktning, hvaruti *Ingialds* nye underſåtare ſlogo honom felt: Wåſtgötarne, Wåſtmanlänningarne

Digitized by Google

garne, Nerikes-boarne och Hälsingarne hatade Tyrannen så mycket som de hade älskat sine egne Konungar: De weko til rygga och *Ingiald* kom mycket sårad med största nöd undan til de skiepp, som han på detta tåg brukat, lämnandes på walplatsen jemte många döde sin Fosterfader *Svipdager Blinde* med hans Söner *Götvid* och *Hylvid*. Kriget fortsattes derpå med nog lycka på *Granmars* sida i några år; men ånteligen kom det genom begges wänner til förlikning, så at *Illrâde* måste ingå med denne Konung och hans Bundsförvanter en evig fred, som med dyraste Eder bekräftades (*) wid pass A. 770. A. C. 760. (*) Sturl. Yngl. S. c. 42.

22. Då grep Ingiald til sina förra wapn igen, til list och trolöshet, som bättre lyckats honom, än wårjan. Han wisade *Granmar* så mycken falsk wänlighet, at denne Fylkis-Konung aldeles let på sin förlikte wän och reste til Upsala, at biwista det stora offret om wåhren för seger och lyckeliga Sió-tåg (**); men i synnerhet för den nya Fredens lyckeliga bibehållande (***): Ingiald giorde honom wid detta tilfälle all heder: Han lät honom beklåda det öfversta-Präste-ämbete, som Öfver-Konungen endast tilkom, och obehindrad offra i Upsala tempel (†). Granmar hade wål det missnöje wid offret, at de derwid brukelige spådomar (††) antydde honom en skyndsam död; men så fick han likwål fritt resa hem til sit rike igen: Dock, alt detta war allenast, at insöfva honom i hans säkerhet: När han om hösten derpå tillika med sin Mäg *Hiorvard* tänkte giöra sig god ro och hade låtit anrätta för sig et gästebud på *Sela*, en ö i Målaren ej långt från Strengnäs, der (**) v. sup. c. 6. §. 7. (***) Sturl. Yngl. S. c. 42. (†) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 11. p. 200. 201. (††) v. supr. c. 6. §. 14. 15. 21.

Digitized by Google

A. C. 770. han hade en af ſine gårdar, kom Ingiald öfver honom oförwarandes med ſine krigsmän och brände deſſe Konungar inne med alt deras folk (†) wid paſs
(†) Sturl. L. c. c. 43.
A. C. 771. A. 771, hvarpå åfven Södermanland måſte buga ſig under Ingialds ook.

23. Denne Konung tänkte nu på intet annat, än at lägga alla Svea-och Göta-riken under ſit Enewälde: Högne, Konung i Oſtergötland, och hans Son Hilder giorde wål tappert motſtånd och föllo ſom oftaſt in öfver Kolmården, härjandes i det land, ſom
ſt. deras Måg och Swåger tilförne ägt: de ſlogo ock ſtumdom ihiäl de Höfdingar, ſom Ingiald ſatt öfver Söder-
(*) Sturl. L. c. p. 50. manland (*) och Högne bibehöll ſig på Oſtgötſke Thronen ſå länge han lefde; men ſådant kunde ej ändra Ingialds anläggning, ſom åfven beſlöt nederſta delen af Scandien eller *Skåne* under ſamma öde: I den afſikten hade han gift åt Skånſke Konungen *Gudröd*
(**) v. ſupr. §. 12. (**) ſin Doter *Åſa*, ſom war ſin Fader mycket lik til ſinnes och kallades åfven Åſa *Illråda*: Genom hennes ſtämplingar blef denne Gudröd förledd til at ihiälſlå ſin egen Broder och Sam-Konung *Halfdan Snelle*, Konung i Dannemark och Skåne; men det war henne ej nog: Hon lät mörda ſin egen Man, på det hans land ſkulle blifva lagt under hennes Fader, til hvilken hon tog ſin undflykt, wid paſs A.
A. C. 773. 773. ſedan nu tolf Konungar (y) genom Ingialds och
(***) Sturl. L. c. p. 57. hans Doters liſt woro af daga tagne (***).

24. In-

(y) Herunder förſtås ej allena Fylkis-och Hårads-Konungar, utan ock Siö-Konungar, ſom Hiorvard Ylfing &c. Hiſtorien upräknar wål ej alle deſſe tolf; men bör deruti tro Sturleſon (L. c.).

Digitized by Google

24. Ingiald begynte då anſe alla deſſa under et hufvud brakte Fylken för et enda Rike: Han wille, at de alla ſkulle lefva efter en enda Lag, och befalte derföre Uplands-Lagmannen *Wiger Spa* (z) eller *den Wiſe* ſamla alla Landsorters Lagar och Sedwanor (*) i wiſſe flocker och deraf giöra en efter Uplands håfder och Dom-rön inråttad Lagbok, hvilken ock ſedan tient til grund för den Lag, ſom i Konung Birgers tid på ſluted af tolfhundrade-talet blifvit ſammanſkrifven (**). Detta Ingialds wårk war nyttigt och berömligt: Hade han ſå wisſt på billigt och lagligt ſått blifvit omedelbar Herre öfver alla de ſmå Riken, ſå hade han warit en af Nordens lyckeligaſte Konungar. Jag wet wål, at en wiſs Statsklokhet ännu fins i Chriſtna werlden, ſom tillläter, at betiena ſig af de nedrigaſte och ogudaktigaſte wågar, de gröfſta nidings-wårk, giller och trolöshet, blott at man dermed kan gagna ſit Rike eller fädernesland och utvidga deſs gråntſer; men jag wille gerna weta hvar en almån Riks-kropp fådt annan Lag för åhra, Samvete och Trygghet, at lefva efter, ån hvar och en Samfundets enſkyldte medlem? Det är ſant, at et Rike ſlipper ſtå ſom en enſkylt til råtta för en werldſlig Domare, warandes ingen utan Gud allena A. C. 773.

(*) Birgeri Regis Pref. ad LL. Upl.

(**) cfr. J. Wilde ad Puffend. c. 11. p. 203. 204. Ejusd. Hiſt. Leg. p. 2. ſ. 19 20. 21. & Hiſt. Pragm. c. 3. ſ. 12.

(z) K. Birgers Förtal til Uplands-Lagen ſåger ſå: *Lagayrkir war Viger Spa - - han war utſänder af Ingiald Svea Konunge, hedin i hedin tima.* Denne *Wiger* tycks hafva haft ſit Domare-ſåte wid *Hembringe* i gamla Upſala Sokn, der en gammal wördad Lund ännu finnes och ej långt derifrån en Runſten upreſt efter en *Wiger* Stufhals Son af deſs Son Karl. v. Peringſch. Mon. Upl. Sect. 1. c. 6. p. 227. cfr. J. Seren. diſſ. de Uplandia. Upſ. 1720. & 22.

Digitized by Google

A. C. 773. allena anſvarigt; men ſå mycket rönare och heligare böra deſs gerningar wara; ty den Alsmäktige låter icke gäcka ſig: Deſsutan har Skaparen ſatt i alla werldſliga ſakers natur de grund-reglor och lagar både för Monarker och trålar, ſom af ſig ſielfve döma och ſtraffa den deremot bryter: När, til exempel, en Makt uphåfver ſig öfver andra och tilwåller ſig deras ägendom, ſå är naturligt, at alla hennes likar mot henne förbinda ſig och ſtadna ej, faſt tiden drogo aldrig ſå långt ut, förån de henne dämpat och hvar och en tagit Sit igen, hvaruti en wiſs måttelighet ſällan träffas: Deraf kommer hvad man ſå ofta märkt i werlden, at hvar och en Monarchie har ſin tid, ſin tilwäxt och ſit fall; ty i ſin medgång är hon gerna förmåten och obillig. När också en Prints utan ſamvete förtrycker ſine underhafvande, ſå ſtraffar hans grymhet ſig ſielf: Hon har åſtadkommit maktlöshet, elände, förtwiflan och miſsnöje, ſom ſå taga öfverhand, at hans wälde ruſar öfver ånda och han ſielf är den olyckligaſte på jorden, likſom en Ingiald, ſedan han likwäl måſt wunnit alla ſina ſyftemål.

25. *Ifvar Widfamne* (a), Danſke Konungens Halfdan Snelles Son och den Skånſke Gudröds Bro-
(*) v. ſupr. §. 23. derſon (*), hade denna tid blifvit en måktig Herre til Siös och Lands: Han kom från ſina ſtora tåg til Skåne efter *Åſas* undanflykt och tog det landet ſom ſit Fäderne-arf i beſittning: Han ſamlade en ſtor krigs-

här

(a) Sturleſon och Torfæus kalla honom *Widfadme* eller den *widt omfamnande*, den *långarmade* eller *måktige*, ſom ſträkte wida ut ſin makt; men ſomlige mena, at detta ej annat betydt, ån den *widtfarne*, eller den *widtbereſte*, efter han giordt ſina Sjö-tåg ſå wida om werlden.

Digitized by Google

hår och drog dermed up åt Sverige, at hämna sin Faders och Faderbroders mord på Ingiald och hans Doter: I Sverige hade han måktiga förbindelser genom sin Drotning *Göthilda*, som war en Doter af *Alf* (*), Konung i Nerike, och Syster med *Sporsnialler*, den Ingiald innebrändt jemte de andre Fylkis-Konungarne i Upsala (**): med Konung *Algötes* hus i Wästergötland war han ocksä på sin Hustrus wägnar nära förbunden (***). Dessutan woro de Svenske honom långt mer benägne, än Tyrannen, under hvilkens ook de suckade och som nu war rådd för sin egen skugga: Denne olyckelige Monark bibehöll sig det längsta han kunde med hårdhet och wåpnad hand; ty hans samvete sade honom hvad hans fred tilhörde, om hans makt aldrig så litet lutade; men når han fick höra Ifvars ankomst, blef han aldeles nederslagen: Han war då på *Räninge*, en borg på Fogdöen i Mälaren (†), der han i sin förtviflan inneslöt sig tillika med sin Doter Åsa: Han misstrodde alt hvad han såg, hvilket ock förebrådde honom alla hans grymheter, och af fruktan, at falla i så många fienders händer, slöt han sin lifstid på samma sätt som han lefvat: Han och hans Doter, som i döden wille wisa sig sin Fader wårdig, giorde alle sine Hofmän så druckne, at de somnade på stället, och låto i det samma sättia eld på Konunga-Salen, der de således sielfve blefvo innebrände med alt deras folk (††) wid pass A. 775.

A. C. 773.

(*) v. supr. §. 4.

(**) v. supr. §. 18.

(***) v. supr. §. 4.

(†) v. supr. §. 3.

A. C. 775.

(††) Sturl. Yngl. S. c. 44.

26. Ingiald hade en Son *Olof*, som en tid tilförne af sin Moder Göthilda blifvit satt hos Wästgötske Höfdingen *Boje* (†††); at upfostras: Denne hade bordt eftertråda sin Fader, om den ej förwår-

(†††) v. supr. §. 7.

A. C. 775. kat sin Rätt; men de Svenske woro nu så upretade af Ingialds grymheter, at de *med Enhälligt samtycke* (*) dömde hans Hus och Efterkommande från Thronen: De grepo til wapn, at fördrifva hans Son och alle hans wånner, hvarmed nu denne gren af Ynglinga-ätten slöt för alla tider sit Öfverwälde i Upsala (**): *Olof* drog bort med det folk, som honom följa wille, och nedsatte sig i Nerike; men de Svenske tålte honom ej så när: Han måste då flytta sig wästerut öfver Markerne, och norr om Wåneren, til bergsbygden *Wärmeland* (***), der han uprödde skogar och upodlade landet, hvaraf han kallades *Trätelja*, et namn, som tillades honom af förakt; men som bör lända honom til mycken heder. Han war sin Fader och Syster ganska olik, förståndig och af et fromt Sinne (†).

(*) Sturl. Yngl. S. c. 46. cfr. J. Wilde ad Pufend. c. 12. p. 213. 214.

(**) Sturl. L. c. c. 45.

(***) v. supr § 16.

(†) cfr. J. Wild. L. c. p. 205.

27. När *Ifvar Widfamne* begynte strängt och enewäldigt regera i Sverige, förnyades åter kärleken hos en stor del af de Svenske til *Olof* och deras gamla Konunga-blod: Folket slötte hopetals til honom i Wärmeland, som nu berömdes för en fruktbar ort; men detta, som tyktes lända honom til lycka, blef hans fördärf: Hans land kunde ej föda så många onyttige munnar, som på en gång hopsamlades: Deraf blef dyrtid och hunger, som efter wänligheten, likson god åhrs-wäxt, tilräknades Konungen: Til yttermera olycka för *Olof*, woro Afguda-Prästerne honom hätske; ty han wärdade ej sårdeles deras offer och widskiepelser: Mer behöfdes ej til at upröra menigheten, som samkade sig med häftighet, kringhwärfde Olofs gård wid Wånern, satte eld deruti och giorde således af sin Konung et bränne-offer åt *Oden* för et godt åhr (††) wid pass A. 780.

A. C. 780.

(††) Sturl. Yngl. S. c. 47.

28. *Olof*

Digitized by Google

28. *Olof Tråteljas* Hustru war *Sölva*, Fylkis-Konungen *Halfdan* Gulltands Doter på Solöjar i Norige (*) af den gamla *Nores* ätt (**), med hvilken han aflade Sönerne *Halfdan Hvitben* och *Ingiald* samt Dotren *Åsa*, som blef gift med Danske Konungen *Olof Fråkne* (b): Så snart Tråtelja war innebränd, ångrade det undersåtarne, af hvilka de förståndigaste funno, at landets trängsel och icke Konungen warit orsaken til hungeren: De togo derföre hans Son *Halfdan* til sin Konung och sökte sig utrymme med wårjan i handen åt Norska sidan genom Eda-skog (***): De ihielslogo Konung Sölve på Solöjar och lade hans land under hans Doterson, som nu åfven undertvingade Römarike och kastade förste grundstenen til Norska Monarkien: Hans Sons Sonesons Soneson war *Harald Hårfager*, hela Nori-

A. C. 780.

(*) Sturl. L. c. c. 46.

(**) v. supr. c. 4. §. 5.

(***) Sturl. L. c. c. 48.

(b) *Olof Fråkne* eller den *Muntre* skall hafwa fådt *Åsa* Olofsdoter på sådant sätt: Kämparne *Skati* och *Hiali* hotade at taga bort henne med wåld, så framt ingen på en wiss utsatt dag mötte dem, at försvara henne: *Olof* infann sig då och ihielslog desse krigare, dråpandes i samma Enwiges-kamp tolf personer. Åsa hade lofvat, at den, som frålste henne, skulle blifva hennes Man: Hon wiste ej om *Olof* war troll eller menniskia; ty han hade, til at dölja sig, satt en så faselig larf för ansiktet, at då Prinsessan efter striden fick se sin Beskyddare, föll hon ned och dånade; men hon blef sedan så mycket nögdare, då hon såg, at han war en wålskapad yngling, som redan för henne suckat och som hon gerna hade ålskat, utan at wara dertil så högt förbunden som nu. cfr. Sax. Gr. L. 7. p. 141. 142. Denne Olof skall i sin tid hafva öfverwunnit siuttio Siö-Konungar och blifvit sluteligen dråpen i bad af en Stark - Otter. v. Sax. Gr. L. c.

Digitized by Google

A. C. 780. ges Enewälds Herre, från hvilken alle det Rikets Konungar herstammat och således fortsatt Ynglinga-ätten på Norske Thronen öfver fyrahundrade åhr. *Ingiald*, Olof Tråteljas andre Son, regerade i Wärmeland efter sin Fader och aflade med en Dansk Prinsessa, *Rörik Slunge Rings* och *Oda* den *Diupaugdas* Doter, Sonen *Håkan Ring* (*), som framdeles bättre skall omtalas; men efter hans död lade hans nysnämde Broder *Halfdan Hvitben* Wärmeland under sig och satte deröfver sine Jarlar (**), så at det landet snart i hundrade åhr med Norige blef förknippadt.

(*) Torf. Hist. Norv. P. 1. L. 10. Peringsch. Ättart. p. 29.

(**) Sturl. Yngl. S. c. 49.

15. Cap.

Digitized by Google

15. Cap.

1.

Efter Ingiald Illrådes död war Svenſka folket (a) återſtält i ſin naturliga Frihet: Fylkis-Konungarne, ſom måſt upphåfvit ſig til ſmå Tyranner (*), woro af Ingiald utrotade: Domare och Lagmån hade åfven med Ingialds tilhiälp genom *Wiger Spa* eller den *Kloke* (**), hvar i ſin landsort, återwunnit ſin forna myndighet, at på ſina *Ting* ſkipa Lag och Rätt, ſom dock hade Uplands Domſtol til rättesnöre (***); och Ingialds grymheter woro nu i

A. C. 750. *IFWAR WIDFAMNE.*

(*) v. ſupr. c. 4 §. 13.

(**) v. ſupr. c. 14. §. 24. cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 12. p. 209. 210 &c.

(***) v. ſupr. c. 7 §. 5. cfr. Ejusd. cap. §. 12. 13. 14.

(a) Folket eller hela Svenſka menigheten kallades fordom ofta med det ena namnet *Karl* (v. Öſtgöta-L. Köpmål. B. c. 2. ib. Dråpmåla-B. c. 13. §. 2. cfr. huj. Hiſt. c. 12. §. 2 in not.). Deraf hafva wi fådt ſå många *Karlar* i wår Konunga-längd och ſex mer än wi bordt. Efter Ingiald Illrådes död hafva Johannes Magnus (Hiſt. L. 17. c. 6.) och Meſſenius (Scond. Ill. T. 1. p. 26.) på gammal god, men illa anwånd grund, ſatt en *Carl* på Svenſke Thronen, hvilket ock Puffendorf giordt på deras ord Inledn. §. 13.); men ſådant alt är fullkomligen förklaradt af J. Wilde (ad S. Puffend. c. 12. p. 209. &c.).

Digitized by Google

A. C. 780. rök och aska förgångne. Menigheten samlade sig dere-
(*) v. supr. c. 14. §. 26. före, först til at med Enigt samtycke (*) utdrifva Ingialds afkomma, oansedt dess stam öfver sexhundrade år warit wördad som Gudomelig, och sedan at wälja sig en ny Konung: *Ifwar Widfamne* stod
(**) v. supr. c. 14. §. 25. då, som sagt är (**), i antagande med en krigshär af Scandisk folk från Skåne, Småland, Öster- och Wäster-Götland, Nerike och Södermanland: Han hade liksom hela Sverige efter den då brukelige *Wig-*
(***) v. supr. c. 7. §. 11. *arfs-lagen* (***) orsak at hämnas, och war således ej allenast ansedd som en medborgare, utan som en landsens Beskyddare: At stå med sådana egenskaper och med wapnad hand i neigden af et Konunga-wal hvartil man syftar, har mycket at säja: *Ifwar* blef då på *Borgar-Ting* eller af de wid Upsala församlade Lagmän (†) friwilligt utkårad och erkänd för
(†) cfr. huj. Hist. c. 7. §. 23. (††) cfr. J. Wild. L. c. c. 12. c. 213. 214. Sveriges Konung (††) strax efter Ingiald Illrådes ömkeliga afgång.

2. Denne nye Monark fan för sig alt efter sin önskan tilredt af sin fiende: Han fan en anlagd grund, hvarpå han kunde bygga sit Enewälde och han wiste at betiena sig deraf med nytta: Han war ej mindre åhregirig, än Ingiald; men mer förtiktig och mohn om anständigheten, så at han ingen annan med wåld angrep, än Ingialds anhang och wänner: dock, det känneteknet stråkte han något wida, så at landsens inbyggare hopetals flyktade til Ingialds
(†††) v. supr. c. 14. § 25. Son i Wärmeland, som förr år sagt (†††). De af hans föregångare indragne länder behöll han under samma namn och satte deröfver wisse Höfdingar och Ombudsmän, som kallades *Jarlar* (b) och *Herser* (*):

(b) Uprinnelsen til dessa namn är för detta omrörd. v.

Digitized by Google

(*): Deſſe fingo wål beſittia wiſſa orter under Låhns rått, likſom ock åtſkillige deras likar under det ſamma fingo jemte ſina ärfda Odal orubbade behålla ſina förra Jarlsdömen; men de woro dock ej annat, ån Konungens ämbetsmän (**). *Jarlar* giordes wid Hofvet på ſådant ſått: En af Konungens ypperſte Mån höll förſt et tal: ſedan ſteg Konungen up, gaf Perſonen *Jarls*-namn, med förmaning och önſkan, at han tilbörligen måtte giöra ſit ämbete, tog honom wid handen och ſatte honom i hans *Jarle*-ſåte, fäſtandes förſt et Svård wid hans bälte, ſedan en Sköld om hans hals och ſidſt en Hiälm på hans hufvud, (***) hwarmed han ock gaf honom en fahna i handen, alt med några ords tillåggande wid hwartdera angående hans plikt och myndighet: Jarlen gick derpå fram til Högſätet, der Konungen åter ſatt ſig, och afſade i hans ſköte ſin Ed, at wara honom lydig och trogen (†). En *Jarl* (c) hade likſå i Sverige

A. C. 780.

(*) w. ſupr. c. 7. §. 21. cfr. J. Wild. L. c. p. 214.

(**) cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. c. 3. §. 5. &c. it. Not. ad Puffend. c. 12. p. 214.

(***) cfr. Sturl. T. 1 de Har. Harf c. 7. p. 79. it. T. 2. p. 29.

(†) If. Perm. Oliveer. Diatr. de Dign. Comit. Upſ. 1706.

ſupr. c. 7. §. 21; men eljeſt brukades både *Jarl* och *Herſe* i Hedna tiden ſom egna eller perſonliga namn, ſom ſes af gamle Runſtenar, til ex. wid Balingſtad i Upland och wid Wigby. (v. If. Perm. Oliverecron. Diatr. de Dign. Comit.) Namnet *Herſe* fins ock på Selångers Runſten i Medelpad, på en wid Sko-kyrka i Upland och på en wid Broby i Fundbo-Sokn. (v. C. R. Berch. diſſ. de Baron. Dign.) Det war ſedan *Jarle*- och *Herſe*-ämbeten länge warit til; ty *appellativa* namn åro altid åldre, ån de *Egna*.

(c) En *Earl* betyder i Engeland en *Counte* eller Grefve (cfr. J. Wild. ad Puff. c. 12. p. 215.). Så hafva ock *Jarl*, *Comes* och *Grefve* i Sverige blifvit hopblandade, til ex. *Erengiſle* Jarl af Orkenöyar kallar ſig *Järl och Grefve* i ſit bref af Wadſtena A. 1380. Men ſå år dock

A. C. 780. (*) Guil. Camden de Ordin. Angl. p. 193. 289. cfr. Polyd. Verg &c. (**) Sturl. T. I. de Har. Harf. c. 6. p. 78.

rige ſom i Engeland (*) antingen hälften eller en tredjedel af åtſkilliga ſkatter i ſit Jarlsdöme til godo och dertil tiugo markers förlåning (**): Hans ſtändiga wakt eller krigs-manſkap til Konungens tienſt beſtod af ſextio män: Han ägde döma öfver lif och död, at ſammanſkrifva Folk, at ruſta til krigs och mer ſådant, med lika myndighet ſom Konungen; men dock alt på hans wägnar: En ſådan makt war perſonlig och icke ärfvelig; dock hafva ſlike Herrar ſå i Sve-

(***) Limn. Not. Franc. it. Pasquier. Recherches ſur la Franc. L. 2

rige ſom i Tyſkland och Frankrike (***) ofta ſatt ſig ſå faſte i ſina ſäten, at deras Lähn med tiden blifvit anſedde ſom enſkylt och evärdelig ägendom. Ehvart en *Jarl* reſte, fördes för honom hans bö-

(†) J. Perm. Olivecr. L. c.

ner, undantagande då Konungen ſielf war tilſtädes (†) och i ſin tienſt hade han fyra *Herſar* under ſin

(††) Pryz. Jus Publ. Sv. G.

befallning (††). En *Herſe* (d) war näſt Konung och

Jarl

emellan wårt nu brukeliga *Gréfve*-namn och de gamles *Jarl* mycken olikhet. Edda giör åfven *Jarl* och *Stats-Konung* til alt Et. (v. P. 2. Kallmanna-Kenning i Kongaheiti.) Det Latinſka *Comes Principis*, *Comes Auguſti* (Printſens medföljare) är mycket gammalt. v. Spartian. in Vit. Hadr. Cæſ. Lamprid. in Vit. Alex. Imp. Sulp. Sev. p. 485. Ed. Horn. Du Freſne Gloſſ. &c. &c. Konung Theoderik den Store i Italien ſatte en *Oſar* til *Jarl* öfver Dalmatien &c. ſom kallas *Comes* hos Caſſiodor. L. 2. Variar. Ep. 15. it. L. 9. Ep. 8. Man ſkulle tro, at detta *Comes* är likſå wäl Götiſkt och Germaniſkt ſom Latinſkt: *Gume*, *Gome*, *Gam* will på det ſpråket ſäja en *hederlig följeſlagare*. til ex. Brud-*Gume*, Germ. Brauti-*Gam* (Brudens Ledare.). Det är förſt kommit af *Gumal*, *Gammal*. (v. ſupr. c. 4. §. 11. in not.), ſå at *Jarl* och *Comes* och *Grefve* hafva enahanda urſprång. v. ſupr. c. 7. §. 21. in not.

d) Edda (L. c.) ſäger, at *Herſe* är på Danſka *Landsman*,

Digitized by Google

Jarl (*) eller, ſom det i ſenare tider hette, näſt Hertig och Grefve (**) öfver en. wiſs landsort: Han tilſattes ſom en Jarl med wiſſa Hofbruk och wärdighets tekn (***), men et ſteg ringare (e). Hans ämbete beſtod i två ting, ſom hörde til fred och krig, at *döma* och *förſwara* (†): Han fick aldrig utan lof fara från Konungen, ej heller utan lof komma til honom: Hans baner bars altid för honom, när ej Jarlen war tilſtädes (††): tiugo wåpnade män kulle han ſtändigt hålla; men med ſtörre makt borde han upryckai Orlog, ehwart Konungen eller Jarlen be-

A. C. 780.
(*) Edda tit. de Nom. Reg. Orig.
(**) Norſke Hirdſkra. c. 18.
(***) Norſke Hirdſkra. c. 17.
(†) C. R. Berch. Diſſ. de Baron. Dign. ap. Svec. Upſ. 1726.
(††) Norſke Hirdſkra. c. 18.

Herreman (Vir Nobilis), på Saxiſka *Grefve* (Comes), på Engelſka *Baron*. Reſenius ſäger wäl, at Edda felar hvad Danſka betydningen angår, emedan *Herſe* der är mer än *Herreman* (cfr. L. A. Adlerbielke. diſſ. de Herſeris. Upſ. 1734.); men Sturleſon berättar allenaſt de namnens bemärkelſe i hans tid. Då woro *Herſe* och *Baron* alt det ſamma i Engeland; men olikheten deremellan har fordom på andra ſtällen warit ganſka ſtor.

(e) Wid de ſtörſta Högtider om året plägade Konungarne giöra *Herſar* på ſådant ſätt: Då Konungen ſkulle gå til bords och innan han ſatt ſig, ſteg en af hans yppерſte Ämbetsmän fram och ſade, at en ſådan perſon hade ſådane förtienſter och borde nu belönas; ty giorde Konungen honom til *Herſe* och gaf honom en ſådan förlåning tillikamed femton markers åhrliga Ränta: Konungen befalte derpå tvenne Länes-Höfdingar leda fram til ſig den perſonen, åt hvilken han gaf högra handen och lät föra honom til hans rätta Säte wid bordet, hvarpå den *nye Herſen* giorde ſin Ed. cfr. Nordſke Hirdſkra. c. 17. En *Herſe* bar mäſt Svärdet wid Kungeliga Högtider: När han bröt emot Konungen, hade han den förmon, at ſaken fick ſkiutas til Tolf Måns ranſakning. cfr. Hirdſkra. c. 18. 19.

Digitized by Google

A. C. 780. (*) cfr. Sw. L. L. Kon. B. c. 2.

falte, dock icke utan då Kriget war af Landsens Inwånare samtykt (*).

3. Genom sådana Inråttningar stadfäste *Ifwar* sin wälde: Då begynte åfven Rikens Adel långt mer än tilförne, at blänka wid Konungens Hof som *Hirdmän* eller Hofbetiente; *Stallare* (f), *Hirdstiori* (g) *Drotset* (h), *Steikare* (i), *Mårkisman* (k), *Skattsvenner* (l), *Kertisvenner* (m) och flere Hofvets Sysslomän fingo merendels i stelle för lön wissa förlåningsgods, som frikändes från alla utlagor (**), dem Konungen hade så mycket låttare wid at miſta, som de nyligen woro ryckte ur Enfkyltes händer; men i samma skatt-frihet kunde hvar och en *Bonde* (***) eller friboren landsens Inbyggare, som icke tiente wid Hofvet, förskåttia sin ärfde Odalsgård, om han utsiste sig, at stiga til häst wid påkommande krigs-tilfällen och tiena Konungen med en eller flere wäl utrustade *Sventienare* (†): Då hade han *frälst* sin grund och sådan är uprinnelsen til alt Sveriges *Frälse*. Hvad som är kalladt *Skatte*, har wäl ock ägt sin fullkomliga Frihet efter Landsens Lag (††) och likſom *Frälset* sin oqvalde rätt på Ting och almänna Sammankomster, at samtycka eller ogilla hvad som förekommit; men det har dock altid warit förbundit til at utgjö

(**) J. Wild. ad Puff. c. 12. p. 216.

(***) v. supr. c. 3. §. 8. in not.

(†) cfr. J. Wild. L. c. & huj. Hiſt. c. 8. §. 17.

(††) cfr. huj. Hiſt. c. 7. §. 19. 20.

(f) Riks-Marsk.
(g) Riks-Hofmåstare, som merendels war det samma som Öfwerste-Marskalk.
(h) I *Drottens ställe* eller Konungens Ståthållare.
(i) Öfver-Kökmåstare eller ock Hof-Marskalk.
(k) Riks-Fendrik eller Banerförare.
(l) Kammar-Herrar.
(m) Hofjunkare.

Digitized by Google

utgiöra ſin laglige *Skatt*. Deſſe Rikſens Odalsmän, *Frälſe* och *Skatte*, hade wäl ej den glänſande förmån, at beklåda ofvannämde Hoftienſter; men de woro deremot berättigade til at tala på Riks-möten, der Konungens Betienter fordom ej hade et ord at säja, utan så wida de jemte tienſten ägde någon Odals-jord och woro i Riket beſutne (*). A. C. 730.

(*) cfr. J. Wild. L. c. it. Ejusd. Hiſt. Pragm. c. 3. §. 11. &c.

4. Sedan *Ifvar* ſatt ſig på Svenſke Thronen i ilſtånd et låta wörda ſig, tänkte han utwidga ſina egervinningar öfver hela Norden: Förſt wille han bringa Dannemark under et hufwud, ſom nu war delt emellan många Små-Konungar (**), hvilkas åtkilliga namn af *Godefrid*, *Sigefrid*, *Olof* (n), *Hemming* (***) och flere giordt mycket mörker och förwillelſer i den tidens Danſka Hiſtorier. Sielf war han född wid paſs A. 725. och Son af en Danſk och Skånſk Konung *Halfdan Snelle* (†), Gudröds Broder, hvars Fader *Harald gamle*, Konung i Dannemark, genom gifte med *Hildur Heidriks* Doter *Yſling* fick fordran på Skåne: Denne hans Farfader war Son af Danſke Konungen *Waldar Gifmild*, hvars Fader *Roar*, Helges Broder, war den *Halfdans* Son, ſom genom ſin Fru blef Herre öfver Northumberland och derigenom gaf anledning til alla de krigståg, ſom *Ifvar* och hans Efterkommande mot Engeland företagit (††), hvilka hädanefter ſom oftaſt blifva omrörde. *Ifvar* hade ſåledes ej allena många Arffordringar, utan ock makt til at utföra dem; men affikten på hela Dannemark hade han ſe-

(**) T. Torf. Hiſt. Norv. c. 22. &c. p. 442. &c.

(***) cfr. Sax. Gr. Ar. Hvidf. &c. &c.

(†) v. ſupr. c. 14. §. 23. 25.

(††) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 13. p. 218.

(n) Denne Olof år omtalad i föregående Capitel. §. 28. Han ägde *Åſa*, K. Olof Träteljas Doter i Wärmeland.

Digitized by Google

A. C. 780. dan genom ſina illſluga ſtämplingar begynt långt förån han kom til Sverige (†): I ſådana grep wat han Ingiald Illrådes trogne Efterföljare, faſtän han ej betiente ſig af ſå grofva medel, och han liknade honom åfven deruti, at han genom en wacker Doter utſatte ſina giller; Åtſkilnaden war, at hans Doter brukades ſom et oſkyldigt wårktyg, når Åſa Illråda deremot war delaktig i ſin Faders ogerningar.

5. *Oda*, ſom ſedan kallades den *Grundrika* (o), Ifvars äldre Doter, född i Skåne wid paſs A. 745, hade wid paſs A. 770. många friare; men Prinſeſſors Sed war den tiden, at aldrig antaga den förſte (*): Bland andre inſunno ſig tvenne Bröder *Helge* (p) och *Rörik* (q) af gamla Skioldunge-huſet i Dannemark och Konungar på forna Selandſka Höfdingeſåtet *Ledre*: *Odas* håg lekte på *Helge*, ſom war en hurtig Prins; men hennes Fader ſvarade honom, då han henne begärte, at hon anſåg honom med förakt, hvilket han, ſom Fader, loſſade wara ſig mycket emot: Derpå framſtälte ſig andre Brodren *Rörik* och brukade den förſkutne *Helge* til Taleman: *Ifvar* ſvarade, at han aldrig kunde tro ſin Doter om ſå underlig ſmak, at föredraga en mycket ſämre för en

(*) Segubrott de Ifw. Widf. &c. p. 1.

(†) Wid paſs ro åhr förut, då hans Doter *Oda* war giftwuxen, hvarigenom han brakte de Danſke Printſar i oenighet.

(o) På gamla ſpråket heter hon *Audur Diupaugda* eller den *diupt Beſutna*.

(p) Denne kallades *Helge* den *Hwaſſe* eller *Kække*.

(q) *Rörik* gaf man namn af *Slöngwanboge*, Slånge-Ring eller Ring-Slångare, för en Guld-ring ſkull, den han wid et wiſt tilfälle ſlängt i hafwet.

Digitized by Google

en wårdigare: deruti hade han rått; ty *Oda* hade intet tycke för *Rórik*; men imedlertid tvingade han henne ej allena til at gifva sit Ja, utan ock at lofsa som hon giorde det mot Fadrens wilja: Hon blef således af *Helge* (r) förd til Ledre och lagd i brudsång med *Rórik* wid pass A. 761, hvaraf föddes en Son *Harald Hildetand* (s), som framdeles skall omtalas. Imedlertid drog *Ifvar* på sina wanliga siötåg, emedan han ännu i sin Faders lifstid icke ägde något ståndigt Rike, och lät wårda sina wapn på Kurländska och Preusiska kusterne, som då kallades *Redgótaland* och Nedra-*Saxland* (*), hvaraf han underlade sig en stor del wid pass A. 768. A. C. 780.

(*) v supr. c. 4. §. 17. cfr. T. Torf Ser. Reg. Dan. p. 85. &c. Bartholin. Ant. Dan. L. 2. c. 7. p. 395. J. Wild. L. c. p. 221.

6. En tid derefter återkom han til Dannemark och bød sin Mág ut til sig på sina skiepp (t): Dit

(r) Under wågen til Dannemark uppenbarade hon dock för *Helge* Sakens rätta sammanhang (v. Sagubr. de Ifw. Widf. &c. ap. J. Wilde ad Puff. c. 13. p. 220.); men det war nu förstent til at ändra, hälst som *Helge* bar ét af de Stora hiärtan i werlden, som aldrig kunna bedraga.

(s) Somlige mena, at han fådt det namnet af sina stora utwuxna framtänder, somlige af en *Hilda*, *Hulda* eller Troll-Gudinna, som tillagt honom Hiälte-egenskaper, somlige deraf, at han skall hafva *hyllat* Kejsaren och blifvit dess *Than*, *underdån* eller tjenare, hvilket ock likaså synes; men ingendera med wisshet, hvilket ock ingen ting giör oss tilsaken.

(t) Om aftonen, då *Rórik* fådt budet, bad *Oda* honom minnas hvad han drömde om natten; ty den tiden woro drömmar alt för stora angelägenheter. Hon lade honom ocksså i en ny sång midt på golfvet: Han drömde, at han såg en hiort gå i bet, som ihielstångade en ur skogen kommande Leopard; men blef strax siélf af en flygande Drake eller Örn ihielrifven: Äfven såg han en

Digitized by Google

A. C. 780. reſte ock *Rörik* mycket nögd; men miſsnögd derifrån; ty hans Svärfader giorde honom et ängſligt förtroende: Han uppenbarade honom något, ſom han ſielf updiktat, nemligen, at *Öda* och *Helge* älſkade hvarannan mer än de borde, rådandes honom ſom en wän, at antingen röda ſin medälſkare ur wägen eller affstå honom ſin huſtru: *Rörik* höll för mycket af *Öda* och war för mycket ſvartſiuk, til at ej utwälja det förra: Så ſnart Helge om höſten derpå kommit hem från ſin härnad, anſtältes bland andra luſtigheter et Riddare-Spel, hvaruti *Rörik* med egen hand rände et ſpiut igenom ſin Broder och bekände rent ut, at det war til ſtraff för hans otilbörliga kärlek til Drotningen (*). Detta ſkiedde wid påſk A. 770.

(*) Fragm. Ant. Bravall. Ed. Peringſch.

7. *Öda* märkte då ſin Faders anläggning och at allenaſt förſta öpningen nu war förbi af detta Sorge-Spel: Hon wek derföre undan med ſin Son och höll ſig hos ſine wänner förborgad, då imedlertid *Rörik* efter wanligheten i godt lag fördref ſina grillor. Kort dereſter kom *Ifvar* åter til Dannemark med ſin flotta och ſtälde ſig mycket förtörnad öfver ſin gode wäns död, den han nu ſade ſig wilja hämna på ſin Mäg och Döter: *Rörik* drog ihop ſine krigsmän; men blef tillika med dem ſlagen af et bakhåll, ſom Ifvar ſtält i Skögen, och dermed woro nu begge bröderne omkomne: Dock kunde *Ifvar* ännu denna gången ej utföra ſit upſåt med hela Dannemarck.

Biörninna, hvars unge Draken fåfängt ſökte at döda. Detta uttydde *Öda* på ſin Faders mordiſka ſtämplingar. v. Sagubrott de Ifv. Widf. &c.

Digitized by Google

nemarks undertryckande: *Oda* hade upbådat hela landet, så at hennes Fader med oförrättade ährender måste åter gå til segels; men med alt detta kunde hon wäl finna, at hon snart eller sent skulle blifva et Rof för hans wrede; ty tog hon sin Son med sig, som då hade nio eller tio åhr, och flydde til Holmgårdska Hofvet, som nu år förwandladt i det Ryska: der regerade då *Radbard Skira*-Son (*), som strax fattade för denna unga ånka sådant tycke, at han begärte henne til Drotning, hvaruti hon trodde sig så mycket mindre höra taga råd af sin Fader, som hon just mot honom behöfde försvar. Holmgårdska Riket erkände wäl denna tiden Sveriges Öfver-Herskap (**), men *Radbard* wille förmodeligen icke, at det skulle sträcka sig til hans äkta fång: Han gifte sig med *Oda* och aflade med henne *Randver*, Sigurd Rings Fader, som hereftter skall mer omtalas. Imedlertid blefvo *Ifvars* Fader och Faderbroder i Skåne på *Åsa Illrådas* stämplingar af daga tagne, som för detta år sagt (***), så at denne *Widtfamnande* Inkräktare nu fick mycket at beställa: Hans tåg til Sverige och hans uphöjelse på Upsala-Thron följde ock strax derpå wid pals A. 776. som tilförne år berättadt (†).

A. C. 780.

(*) v. supr. c. 13. §. 11.

(**) Reuterf. de Reb. Moscov. c. 4. p. 19. Chron. Sclav. p. 260. &c. Das Veränderte Russland. p. 340. &c. &c. v. supr. c. 13. §. 11.

(***) v. supr. c. 14. §. 23.

(†) v. supr. §. 1.

8. Dannemark war snart underkufvadt af en Konung, som ej allena regerade i Sverige, utan ock hade fast fot på Tyska botnen (††) och med sin siömakt beherskade hela Österssön; men så kunde likwäl *Ifvar* ej så lätt, som Ingiald Illråde i Sverige, utrota de Danske Fylkis-Konungar, hvilka nu tyckte wara illa nog, at de måst erkänna hans öfver-wälde. En och annan

(††) v. supr. §. 1.

af

A. C. 780. af dem (u) wände ſig til *Carl den Store*, Konung i Frankrike, ſom då ſtod i Saxen och war förſtårkt för hela Europa. Saxiſke Höfdingen *Witekind* hade för alvar begynt upreſa ſig mot denne Monark A. 775. (x) och fäktat med oförlikneligt mod för ſit Fäderneslands frihet: Han war ſtundom ſegerſäll, oftaſt olyckelig, men altid fruktad af ſin fiende: Stor i motgång och efter ſina nederlag likſom å nya förſtärkt (*) ſökte han upröra himmel och jord mot Franſka Öfvervåldet: Han ſkickade bud och ſkrifvelſer til alle Konungar i Norden (y) om biſtånd och

(*) cfr. Örnh. Hiſt. Eccl. p. 4.

(u) En *Sigefrid* eller *Godefrid* eller *Göterik*, Konung i Dannemark, ſkall hafva ſkickat Sändebud til Carolus Magnus, och giordt med honom förbund A. 782. v. Corps Diplom. de Du Mont. Supl. T. 1. Om detta warit en eller två Konungar, kan man ej ſäja på wiſſo.

(x) Örnhielm (in Hiſt. Eccl. c. 1. §. 19.) anmärker efter gode Auctorer, at detta krig börjades A. 772. men Witekindus tog icke med ſå ſtor häftighet del deruti förån 775. då Carolus Magnus undertrykt Longobardiſka Riket och återkommit til Tyſkland. v. Le Pere Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 409. &c.

(y) Bland alle dem war den tiden ingen mäktigare, än *Ifvar Widfamne* och dernäſt *Radbard*, Konung i Holmgård (v. ſupr. §. 7.), faſtän han erkände Sveriges öfwermakt: De Danſke woro näpligen annat, än Fylkis-Konungar; men ſå hade de dock ſtundom godt ryggwärn från Tyſkland: De woro eljeſt mycket förbundne, at biſtå Witekind, ſom hade en Danſk Prinſeſſa *Geva* til åkta. v. Örnhielm. Hiſt. Eccl. p. 4. Hela Norige war den tiden ingen almän Öfver-Konung underkaſtadt, utan delt under Små-Konungar i Fylken och Hårader.

Digitized by Google

och föreſtälte dem, *huru han, ſom nu war drifven från land och Folk, borde tiena dem til efterdöme, och hvad de hade at wänta, ſå framt de ej i tid förebygde ſin träldom &c. Huru de Nordiſka Haf, Bårg och Skogar ej mer kunde hålla en den almänna frihetens förſtörare tilbaka, än nyligen Alper och Pyrenæer &c. Huru Carl under ſkien af en helig Gudalära ej annat ſökte, än at mätta ſin öregirighet och utwidga ſin makt; ty han förtryckte äfven ſine Religions-förwanter: Edre Släktingar*, ſkrifver han til de Nordiſke Konungar; *Longobarderne i Italien, äro derpå et ſäkert bewis, dem heliga löften, wänſkaps- och äktenſkapsförbindelſer ej kunnat rädda &c. Huru Romerſke Påfven uphitſade denne Inkräktare och ärnade gerom honom lägga både Tyſkland och Scandien under ſit ook, utgifvandes ſin Lära för den enda ſanfärdiga i werlden, faſtän han dermed öfverſkylte alla nidings-wärk: Edre och mine Förfäder*, ſäger han widare, *ſom följt wår gamla Trö, den Påfven håller för en galenſkap, hafva för ſådan argbet haft en afſky &c.* Slutteligen bad han dem *taga tilfälle i akt, at med honom falla in i Frankrike, medan Carl då hade händerne fulla af kriget mot Maurerne i Spanjen &c.* (*).

A. C. 778.

(*) Eginhard. Carol. 1. 5. &c. Paul. Emyl. Hiſt. Franc. L. 2. p. 41. Fragm. Decreti Deſiderii R. in Franc. Hotoman. Lexic. Vocab. Fend. Voc. Reg p. 47. Paſchaſ. Ratbert. Vit. S. Adelhard. Corbej. Abb. T. 1. p. 74. Teſt. Laur. Surio & Card. Baronio in Annal. T. 9. ad An. 771. §. 3. ap. Örnhielm. Hiſt. Eccl. L. 1. p. 7.

9. Deſſa bevekelſer giorde ej ſå haſtig wårkan, ſom Witekind hade behöft och de Danſke Konungar gerna welat: *Ifvar Widfamnes* upſåt, at underkufva hela Norden, war deruti det ſtörſta hindret. Hvad del *Ifvar* tagit i detta krig, mot eller med Carl den Store, är ſvårt at ſäga: Det är wäl ſäkert, at han med ingen annan hållit, än med ſig ſielf;

A. C. 780. men så wet man dock, at hån klarare uttydt sig, sedan Witekind A. 782, oaktadt sin lycka emot de
(*) Le Pere Dan. Hist. de Fr. T. 1. p. 425. A. C. 782. Franske Fält-Öfverstar wid Sontal, måst fly til Dannemark wid Carls annalkande (*): Då ingick *Ifvar* med denne Segerwinnare et förbund (z) A. 782.
(**) Corps Diplom. de Du Mont. Supl. T. 1. (**), hvartil ock på samma åhr alle de ypperste Regenter i Norden, så wäl de Danske som den Holmgårdske Konungen Radbard (a), skyndade sig; ty ingendera wille wara den sidste och blifva af den öfverhångande fahran förkrossad. Witekind, utan hielp från Norden, försökte följande åhret det ytterste af sina krafter: Han brakte hela Saxiska Folket til uppror och åmade nu dö eller afskudda oket; men änteligen efter tre förlorade fältslag A. 783 eller 784. kom han på spaka tankar, förlikte sig med Carl den Store

(z) Wid detta tilfälle år *Ifvar* genom Munke-skrifters felaktighet kallad *Jugur* eller *Wigur*. v. Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1. ad A. 782. De Normanniske Sändebuden til Carl den Store, hvilka antingen *Ifvar* eller de Danske skickat, hette *Halfdan* och *Asmund*. v. Corp. Dipl. L. c. cfr. Annal. Fuldens. p. 537.

(a) Den Holmgårdiske Konungen år wid detta tilfälle kallad *Cagan* (v. Corps. Dipl.), som den tiden, besynnerligen i det Riket, icke war et personligt, utan et Ämbets-namn. T. S. Bayer (in Act. Petrop. T. 4. p. 280.) wisar, at *Chakan* betydde fordom i de östra-Länderne en *Imperator*, Enwälds-Herre eller, som wi det nu kalle, en *Konung*, hvilket med det Tartariska *Chan* (som för detta år sagt) tycks hafva enahanda uprinnelse. Af detta Ämbets-namn år sedermera blifwit et Mans-namn *Hake*, *Åke* eller *Håkan*, som i Sverige warit mycket brukeligt.

Digitized by Google

Store och beklade sig jemte *Alf* (b), sin medbroder, til Christna Läran A. 785. (*). Imedlertid hade medlidandet med Witekind och fruktan för Segerwinnarens nu upstegna hiskeliga wälde giordt sådana intryckningar i de Nordiska Sinnen, at de från den tiden ej annat påtänkte, än at hemsöka Franska Monarkien med mord och brand, som hädanefter skall berättas. A. C. 785. (*) Le Pere Dan, l. c.

10. *Ifwar* war en Arfvinge til Northumberland, som för detta är sagt (**): han hade nu redan tagit det landet i besittning och lämnat der til Under-Konung sin Moders *Mobildas* Broder (***), som til lydnads tekn fört gamla Svenska wapnet *Tre Kronor* (c), hvilket förmodeligen dess Son Chenrik eller Henrik, dess Sonson Olof och flere dess Efterträdare behållit (†) til bewis, at de stådt under Upsala-Gudars och Konungars beskydd (d); men som (**) v. supr. §. 4. (***) Sturl. T. 1. in Add. ad Ol. Trygwas. p. 222. (†) cfr. Drake. The Story of York. P. 2. c. 2. &c. ap J. Wild. ad Puffend. c. 13. p. 227.

(b) Denne kallas eljest *Albion*. v. Le Pere, Dan., Hist. de Fr. T. 1. p. 426.

(c) Man har med goda skiäl sökt detta wapns uprinnelse i den äldste Hedendomens Trenne Gudar *Har*, *Jafn-Har* och *Tridi* (v. supr. c. 5. §. 4. in not.), bland hvilka den förste haft nedersta stället. Deras säten öfver hvarandra på en och samma Thron finnas afritade i en gammal handskrifven Edda i Upsala Bibliotheque, cfr. J. Wild. L. c. p. 227. Kronorne i Svenska wapnet hafva icke altid blifvit satte i samma ordning (Scheff. de Insign. Svec, c. 14. p. 177.); men i de äldre tider war wapnkonsten obekant.

(d) I Yorks Domkyrkas Lanthornsteeple finnas ännu spor altsedan Siuhundra-talet af detta wapn, tre Kronor, både i rödt och blått fält, dels i trekant, dels i rad öfver hvarandra, hvarwid de twenne Northum-

Digitized by Google

A. C. 780. han utan tvifvel fådt orſak, at wara miſsnögd med Englåndarne, i ſynnerhet med Konungarne i Weſſex, ſom denna tid begynt tilwålla ſig högſte råtten öfver
A. C. 787. hela Anglo-Saxiſke kroppen, ſå giorde han A. 787. en landſtigning i Weſſex, då dels Konung Briterik regerade, och lämnade der blodiga ſpår af ſin wre-
(*) cfr. Rap. Thoyr Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 212. de (*). Som han ſåledes tillika med Sverige beherſkade en del af Engeland, hvarifrån Scandiens förſte Myntare måſt kommit; ſå tycks, at man billigt til denna tid kan föra wåra åldſta tunna bleck-mynt, ſom allenaſt på en ſida åro ſtämplade: Det wi hafve med Runan ᚢ eller ᚢ (e) emellan tre Kronor lår förmodeligen betyda wårt gamla offerſtälle *Upſala*, der *Ifvar* likſå wäl ſom i Northumberland kunnat
(**) cfr. J. Wilde. ad Puff. L. c. p. 233. bruka och låta antekna Svenſka wapnet (**). Efter Engelſka tåget årnade *Ifvar* tukta Holmgårdſke Konungen *Radbard*, ſom mot hans wilja blifvit hans Måg

briſke Herrar *Edvin* och *Osvald* mmngifwas. v. Drake L. c. ap. J. Wilde. L. c. Man kan heraf lätteligen finna, hvadan de tre Kronor kommit, ſom de Danſke Konungar *Sven-Tiugu ſkegg*, *Knut* den Store och *Hårda-Knut* på ſine ſköldar ſkola hafva brukat i röd fält öfver hvarandra (v. N. Upton. de Offic. Milit. L. 4. p. 128.): Det war til at låta K. Edred i Engeland förſtå deras gamla råttighet til Northumberland. v. J. Wild. L. c. p. 228. At tre Kronor förån Ifwar Widfadmes tid blifvit brukade i Engelſka wapnet, ſom gamle Munkar föregifvit, det är ogrundadt. cfr. Buchanan. Rer. Scot. L. 5. c. 45. & Spelman. Afpilog. p. 41.

(e) Man har eljeſt tilſkrifwit detta Mynt en *Ulf*, *Ulaf* eller *Olof* Tråtelja; men den war aldrig Öfwer-Konung i Sverige. v. ſupr. c. 14. §. 26. 27.

Digitized by Google

Mig och efter hans tycke ej nog wördade hans öf- A. C. 717.
verwälde.

11. Han ſeglade åt Finſke Wiken med en anſenlig flotta och en ſtor krigsmakt både af Sverige och Dannemark; men denna tilredning fick et ſnöpeligt ſlut: Då han ankrat wid Holmgårdſke wallen och hvilade en natt på ſit ſkiepp, ſkall han hafva drömt, huru en eldſprutande Drake, ſom haft alle foglar ur Nordlanden med ſig, flugit wid öſtre kanten up utur ſiön och kaſtat et ſkien öfver alla orter i neigden; men ſtrax tillika med foglarne blifwit omgifven af en molnſky med liungeld, hagel och regn, hvarwid äfven wåſter ifrån kommit et ſtort gny öfver hela Ifvars Rike och alla hans ſkiepp blifvit förwandlade til hvalfiſkar: At uttyda denne Dröm, lät han kalla til ſig ſin gamle foſter-Fader *Horder*, ſom under förewändning af ſin ålder och aftagande förſtånd i förſtone urſäktade ſig; men ſade änteligen på *Ifvars* trägna begäran, at uttydningen war ſnart giord: *At Sverige och Dannemark ſnart ſkulle ſöndras af oenighet och at han ſelf, ſom obilligt wille underkufva alla länder, ſkulle dem ej få nyttia, utan ſnart ingå i det mörka riket* (f). *Horder* hade ej welat gå til Konungen på Skieppet, utan ſtod der bredewid på en klippa, når han detta ſade: *Ifvar* blef förtrörnad och befalte honom komma om bord, at ſäja ſine onde ſpådomar; men han, ſom wäl kände ſin foſter-Son, wille ſtå qvar der han ſtod och låta almänt höra, at Konungen ej lärt ſina Stats-grep af ſin foſter-Fader (*): *Ifvar*

(*) cfr. Wild. ad Puff. c. 13. p. 224.

(f) Han ſade, at han ſkulle blifva *Hel-garde* eller Helwite til del.

Digitized by Google

A. C. 787. giorde honom då åtſkilliga Samvets-frågor angående ſine Fåders och Fränders anſeende i andra werlden, hwarpå han fick lika obehageliga ſwar (g), ſom honom ej litet förbittrade; men når han ſidſt fick höra, at han ſielf hos Gudarne war anſedd ſom *Midgards-ormen* (*), Synden eller Helvites-draken ſom troddes ligga på hafsbotnen kring hela jordklotet (**), blef han af wrede helt raſande: *Du wanſkapelige Jätte* (h), ropade han, *ſkall ej öfverlefwa min död, ſom du mig ſpår förut: ſtört dig genaſt ned til Midgards-ormen och låt oſs förſöka hwar annan.* Derpå ſprång han i ſin ifver öfver bord och *Horder* ſtrax efter i ſiön, at antaga utmaningen och wiſa ſit förakt för lifvet, ſom war den tidens ſtörſte heder: Om de råkat hwarannan och ſlagits på ſiö-botnen, wet man ej; men ingen af dem kom ſedan

(*) v. ſupr. c. 5. § 5. in not.

(**) Edd. P. 1. Mythol. 27 28.

(g) När *Ifwar* frågade honom om ſin Fader Halfdan Snelle, *huru han war anſedd hos Gudarne*, ſvarade Horder, at Halfdan war ſin Son mycket olik: Han war ſom *Baldur*, Odens Son, den alle Gudar begråtit (v. Edd. P. 1. Mythol. 20. 43.). På den frågan, *huru Rörik Sldngering* (Ifwars Måg) *ſtod hos Gudarne*, fick han det ſvaret, at Rörik war ſom *Häner* bland Aſarne (Edd. Mythol. 26. 51. 68.), den räddaſte, men dock ſin Svärfader mycket widrig. *Helge den Hwaſſe*, om hvilken *Ifwar* och frågade, liknades af Horder wid *Heimdal* bland Aſarne (Edd. Mythol. 25.), ſom war mycket däraktig; men dock ond på *Ifwar*. Af alt detta blef Ifwar förtörnad.

(h) Detta war den tiden et ſtort ſkiällsord: Den Odenſka Seden, at begabba de gamle *Jotnar*, *Jättar* och *Rim-Tuſſar*, ſom bodde i Scandien innan Aſarne ditkommo, war ännu ej utgången.

Digitized by Google

ſedan up bland de lefvande, utan åndade *Ifvar Widfamne* ſåledes ſine dagar (*) wid paſs A. 790.

A. C. 790.

(*) Fragm. de Ifw. Widf. &c. ap. J. Wild L. c.

12. Denne Monark hade med ſin Drotning Göthilda från Nerike (**) ingen Son utan tvenne Döttrar, *Oda den grundrika* (***) och en yngre, ſom ägde *Ingiald Oloſſon*, Konung i Wärmeland (†): *Oda* war två gånger gift, förſt med Daniſke Konungen *Rörik*, ſedan med *Radbard*, Konung i Holmgård: Med den förre aflade hon *Harald Hildetand* (††) och med den ſenare *Randver*, begge mycket rike och måktige Arf-Printſar, ſom wid Morfadrens död woro, den förre wid paſs på ſit 29:de eller 30:de åhr (i), den ſenare på ſit 15:de eller 16:de. *Odas* Syſter

(**) v. ſupr. c. 14. §. 25.

(***) v. ſupr. §. 5.

(†) v. ſupr. c. 14. §. 28.

(††) Torf. Ser. R. Dan. L. 3. c. 8.

(i) Med denne Konungs ålder hafva Hiſtorie-ſkrifvarne underligen handlat: De hafva ſagt, at han ej hade mer än 15. åhr, då hans Morfader dog, han efterträdde honom i Regeringen och likwål, at han war 150. åhr gammal, då han föll i fält mot ſin Broderſon Sigurd Ring, (v. Torf. Hiſt. Norv. L. 10. c. 26. it. Ser. R. Dan. L. 3. c. 2.) ſom följaktel igen ockſå ſkulle warit långt öfver 100. åhr, då han wan ſegren på Bråwalla-hed; men alt detta är orimligt: hvarken war Harald ſå ung, når han kom til Regeringen, ej heller ſå gammal, når han dog. I gamla Bråwalla-Sagubrott ſtår 150. åhr med ziffror (cfr. J. Wild. L. c. p. 242.); men der är 1. talet för mycket; ty jag finner ej mer, än 50 åhr för hans ålder eller kanſkie et eller två deröfver. Orſaken, at man hållit honom för ſå gammal, är ſvår at igenfinna, om det ej ſkiedt på begabberi för det han på ſin ſidſta tid giordt ſig få goda dagar, at han låtit Siöröfvare fritt härja i Dannemark (cfr. J. Wild. L. c. p. 257.) eller för det han ſå matt och ſvagt upförde ſig mot Romerſke Kejſaren. Jag har för detta kallat

A. C. 790. Syſter war Moder åt *Hâkan Ingialdſon*, ſom år kallad *Ring* (k); hvilken ſåledes war Ifvar Widfamnes tredie Arfvinge och wid hans död redan öfver 20. åhr gammal; men hans ſtyrka war mycket mindre, ån hans fränders: Half-bröderne *Harald Hildetand* och *Randver* blefvo ſtrax efter Morfadrens död af Konung Radbard i Holmgård utruſtade, at taga deras Arfländer i beſittning: *Harald* ſeglade förſt til Seland, ſom utan genſåjelſe gick honom til handa, och ſedan til Götaland och Sverige, der han och hans Broder *Randver* blefvo Sam-Konungar (*). *Randver* hade til Svenſka Kronan en dubbel råttighet: förſt war han, ſom nu ſagt år, Ifvar Widfamnes Doterſon och ſedan Upſala-Konungens *Inguar den Stores* (**) Soneſons Son, hårſtammandes ſåledes på Svård-ſidan af gamla Ynglinga-Ätten, ſom warit dem Svenſkom ſå kår och helig.

HARALD HILDETAND och RANDWER.

(*) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 14. p. 236.

(**) v. ſupr. c. 10. §. 13. &c.

13. *Harald* förſummade ingen ting, at förſiktigt begynna ſin Regering och giöra henne allom behagelig: I Södermanland och Öſtergötland ſatte han til ſin Skatt-Konung *Heraud*, en Son af *Hiorvard Tîfing*, ſom för detta år omtalad (***), hvilken ock på ſit

(***) v. ſupr. c. 14. §. 19.

honom *den gamle* (v. ſupr. c. 8. §. 16.) icke för hans ålder ſkull, utan i anſeende til det wedertagna namnet.

(k) *Ring* war ett namn, ſom fordom gerna tillades Konungar och Höfdingar, förmodeligen efter de upbådade folket til Tings och *Rings* (v. ſupr. c. 7. §. 3. in not.), efter de i *Ringen* blefvo walde och uphögde, i *Ringen* hade måſt at ſåja och ſtundom enſamme betydde ſå mycket ſom hela *Ringen*: Eller ock efter ſådane Mån gerna buro ſtore *Ringar* af guld omkring armarne. Detta namn är ock mycket hopblandadt med *Erik*, ſom på ſit ſtälle ſkall ſägas.

Digitized by Google

ſit möderne herſtammade af de ländernes ſidſte Konungar *Granmar* och *Högne* (*): Denne *Heröd* ſkall hafva warit en måktig och wördad Höfding, hvars Doter ſedan blef gift med den ryktbare Konung *Ragnar Lodbrok* i Sverige. Ännu mer wiſade *Harald* ſit goda hiärta i det han, förmodeligen med ſin Halfbroders och Landſens Invånares ſamtycke på Upſala Ting, inrymde ſin Frände *Håkan Ring Ingialdſon* (**) en del af Svea-Rike (***), få at jemwål på det ſåttet gamle Ynglinga-bloden och åfven af Ingiald Illrådes ått, kom i ſit Arf-rike, om icke på öfverſte Thronen, dock til någon regering och anſeende (l). Denne *Håkan Ring* hade ſedan på Adelsöen eller Alsnö wid Biörkön i Målaren (†) ſit Hufvudſåte och war *Harald Hildetand* i all ſin tid, likſom ofvannämde *Heröd*, mycket tilgifven (m). A. C. 790.

(*) Scarl. Yngl. S. c. 41. 42.

(**) v. ſupr. §. 12.

(***) Peringſch. Attart. p. 29. &c. cfr. Sax. Gr. L. 7. p. 139.

(†) v. ſupr. c. 24. §. 2.

(††) Peringſch. L. c.

(l) Man har ment, at denne *Håkans* efterkommande ſedan beſutit Upſala Thron ſom Öfver-Konungar, och at hans Son warit *Olof*, Olofs Son *Inge* Ring, Inges Son *Emund*, Emunds Son *Eric*, Erics Son *Biörn* och Biörns Son *Erik Segerſäll* (v. Schönſtr. MS. in Arch. R. Antiq.), Olof Skot-Konungs Fader; men wi kunne ej gå ifrån det wedertagna och få noga utmåtna åttartalet från Olof Skot-Konung til Sigurd Ring. Det hindrar likwäl icke, at ju *Håkan Rings* efterkommande kunna hafva ärft hans lilla Rike i många leder och haft Adelsön til ſåte: hans Son ſkall hafva hetat *Olof*, hvars Bröder warit *Biörn* och *Amund*, en *Erik Amundſons* Fader; hans Soneſon *Inge Ring* Olofſon har warit Fader åt *Eric*, *Emund*, *Biörn* och *Olof* wid paſs A. 850. Denne *Olof* aflade *Sigurd*, *Knut* och *Inge*, *Emund Slemmes* Fader, ſom framdeles ſköla omtalas. (cfr. Ad Bem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 49. ap. Schönſtr. MS. in Arch. Ant. Reg.).

(m) Peringſchöld (Attart. p. 29.) anför en Runſten,

Digitized by Google

A. C. 790 (*) Fragm. Bravall. p. 16. Herv. c. 20. ap. J. Wild. L. c.

Utom deſſe tilfarne *Harald* åtſkilliga Jarlar och Under-Konungar i Svea- och Göta-Riken (*), at derigenom få mycket bättre bibehålla ſit wälde. Det ſynes ſom redan några Chriſtne Lårare denna tiden het och der, åtminſtone i hemlighet, ſig uppehållit i Sverige och Dannemark; *Alcuinus*, Kejſar Carls Biktfader, har A. 793. ſkickat åtſkilliga underwiſningar til Sanningens Bekännare i *Götaland* (**).

(**) Alcuini Epiſt. in Collect. Baluzii. T. 1. ap. H. Spegel. Chron. Epiſc. p. 27.

14. Til en del af Engeland hade *Harald* fullkomlig rätt efter ſin Morfader och hans Förfäder (***): Han reſte dit med en ſtor flotta A. 793. (†) och landſteg i Northumberland, hvaraf han wäl giorde ſig måſtare, ſköflandes *Lindiſſ* eller *Lindesfarne* på ömkeligt ſätt; men icke utan alt för dyrbar blods utgiutelſe, emedan hans Halfbroder och Sam-Konung *Randver* i ſin blomſtrande ungdom der tilſatte lifvet (††) A. 794. (n). Detta blef förmodeligen en af orſakerne til de hämdekrig, ſom ſedan *Randvers* Son och efter honom hans Söner fört på Engeland, hvilka hädaneſter ſkola omröras. *Randver* hade gift ſig med *Aſa*, en Doter af Norſke Fyl-

A. C. 793. (***) v. ſupr. §. 4. & 11. (†) cfr. Simon Dunelm. Hiſt. Eccl. S:ti Cuthberti & de Geſt. Reg. Angl. it. Gibſon. Chron. Sax. ad A. 793. & Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 173.

A. C. 794. (††) cfr. Torf. Hiſt. Norv. P. 1. L. 10. c. 26.

ſom *Håkan Ring* ſkall hafva låtit upreſa på Alsnö-Hofgård til en Segerſtod efter Konung *Heröd*, ſedan han tillika med Konung *Harald Hildetand* fallit i ſlaget mot Konung *Sigurd Ring*. Sådant är deſs innehåll: *Läs theſſa Runor och Ritning: Håkan befalte riſta dem, ſedan man brutit och öfwerwunnit Konung Heröd. Tole och Gyla, äkta Hion, läto riſta ſtenen; men Grani uthögg Runerne.*

(n) Denna död tillika med et ſtormwäder, ſom giordt Nordiſka Flottan ſtor ſkada, tilſkrifves den helige *Cuthbert*, ſom med ſina böner ſkall hafva erhållit ſig iſſ öfver de Nordiſkes grymheter. v. Sim. Dunelm. & Gibſon. L. c.

Digitized by Google

Fylkis-Konungen Harald i Gerröder gård (*), och med henne aflat *Sigurd Ring*, som nu i späda åren blef upfödd i Norige hos sin Morfader, hvarföre man ock tillagt honom en Norsk uprinnelse (**). *Harald Hildetand* regerade då Sverige allena under *Sigurds* omyndiga åhr: I Dannemark hade wid denna tid en Jutländsk Konung *Godefrid* eller *Göterik* med Kejsar Carl den Store mycket til at göra, som alt herrörde från den Saxiske *Witekinds* lidna förtryck (***), hvilket ståndigt låg alle Nordiske Konungar på hiärtat: De Danske hade mot de Kejserlige dels framgång, dels nederlag, til dess Göterik, då han nyligen slagit Kejsarens troppar och intagit Frisland med en flotta af tvåhundrade skiepp, blef af sine egne mördad (†) A. 810.

A. C. 794.
(*) Torf. L. 9. p. 437. Peringsch. Ättart. p. 29. A. C. 800.
(**) Örnhielm. Geneal. ad Hist. Eccl. p. 599.
(***) v. supr. §. 8. 9.
A. C. 808.
(†) Sturl. T. 1. p. 220. Le Pere Dan. Hist. de Fr. T. 1. p. 494. 497. 501. 502. Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1. ad A. 811. A. C. 810.

15 *Harald Hildetand*, utan tvifvel Öfver-Konung i Dannemark, lät sig efter denne Krigarens död fråx märka hos Kejsar Carl, som då kom antågandes med en krigshär, at han åstundade fred, hvilket ock Kejsaren för sin del gerna såg; ty af alle sine fiender aktade han inga högre, än de Nordiske (††). Man svor i Kejsarens läger denna Freds förberedelse på sine sköldar efter gammalt Nordiskt sätt (†††) och kom öfverens, at til nästkommande wåhr skickä tolf Fullmäktige (o) på hvardera sidan, hvilka

(††) Le Pere Dan. L. c. p. 502. &c.
(†††) v. supr. c. 7. §. 5.

(o) På dese *Harälds* Sändebud har man fådt namn, fast de äro af Munkarne bråkade: först en Konung Hemmings bröder *Anvinc* och *Angandeo* (kanske *Arvid* och *Angantyr*), sedan *Osfrid*, *Tord Mule*, *Warsteu*, *Suni*, *Orm*, *Osfrid*, *Helge*, *Amund af Skåne*, *Ubbe* och *Offe*. v. Eginh. in Vit. Carol. it. Corp. Dipl. Supl. T. 1. ad A. 811. cfr. A. Hvidf. Chron. Dan.

Digitized by Google

A. C. 811. (*) Corps Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1. ad An. 811.

ock A. 811. möttes åt wid Eider-ſtrömmen, ſom då redan anſågs för Romerſka Rikets gräns (*). *Harald* giorde förmodeligen denna fred åfven på ſin Brederſons *Sigurd Rings* (p) wågnar; men ſom han deruti afſtod alt hvad de Danſke i kriget intagit (**), både Friſland och flera orter, ſå lände hon honom til ſtort förakt, och menar man, at han deraf fått ſit tilnamn, ſom en *Hylde-Than* (***) eller *Hyllande* under*dån*. Mycken ſvaghet ſkall han hafva wiſat i ſin Regering, ſå at Dannemark mycket blifvit härjat af Siörófvare (†), ſom åfven denna tid woro i Norden til en ſtor myckenhet (q): De Danſke blef-

(**) Le Pere Elan. L. c.

(***) Schönfröm. MS. in Arch. Reg. Ant.

(†) Fragm. Brunvall. ap. J. Wild. L. c. p. 837.

p. 19. *Harald Hyldetan* ſielf kallas hos Hvidfeldt *Henning* eller *Hunger*; men det är ej underligt, at han antingen blifvit ihopblandad med ſin Sam-Konung *Ring*, ſom ordenteligen är kallad *Henning* (v. infra), eller ock at namnet blifvit wanſtält, likſom alle andres i denna tiden.

(p) Godefreds Eftertrådare kallas *Hemming* af Helmoldus (Chron. Slav. L. 1. c. 3. &c.), hvilket man aldrig ſkulle tro wara det ſamma ſom *Sigurd Ring*; ty det har ingen likhet; men imedlertid hafva Munkarne i denna tids orediga Hiſtoria ſå hopblandat och ſå illa ſkrifvit namnen, at det wårkeligen är alt ét: *Hemming* kallas tillika *Amino*, *Anſilen*, *Anſo*, *Annulo* (v. Corps Dipl. Supl. T. 1. p. 359. Adam. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 14.), hvilket ej annat är, än det Latinſka *Annulus* eller *Ring*. När ſåledes *Hemming* och *Ring* böra wara det ſamma, ſå kan man döma om alt det mörker, ſom i den tiden är at bortjaga, innan man kan få en ren Hiſtoria.

(q) Det är onödigt at upräkna en hop Nordiſke Wikingar eller Siörófvare, ſom i wåra Sagor åro bekante; ty man kan ändå aldrig få reda på dem alle: men några will jag dock nämna: *Hialmar* och *Oſmar*

blefvo med honom misnögde, så at *Harald* ej war A. C. 811.
såker om sit lif (*), och hans Broderson i Sverige (*) cfr. Fragm. nup. cit.
war honom efter all liknelse ej heller benägen.

hafva warit Svenske Sió-Konungar, som öfverwunnit *Koler* och *Take*, äfven Wikingar: *Hialmters* Son *Lodwer* war likaledes Sió-Konung (v. Hialmt. Sag. p. 78). *Herthiof*, en Norsk Sió-Konung af Hårdaland, *Fiervi* och *Fyrvi*, Konung Frækis Söner i Norige (Gótr. Sag. p. 18.), *Hroskel*, en Wiking från Holmgård (ib. p. 41.), *Olof*, en af de störste Sió-Konungar med 80 skiepp, *Reiner Bonde*, en Norsk Wiking, hans Son *Skånke-Refr*, som sedan blef Jarl i Nerike (ib. p. 31. 56.), *Wiker*, Näs-Konung i Norige, som öfverwan *Sisar*, en dylik från Chunugård (ib. p. 26.), *Grim Grimolfson*, en stor Siörófvare, slagen af K. Rolf Gótrikson (ib. p. 150.), *Wiking* på Wifelsö och hans Söner (v. supr. c. 14. §. 2. in not.), *Thorsten Wikingson* (v. ib.), *Somur* och *Fulaste*, Jättar (Torst. Wik. Sag. p. 76.), *Grimer* Sió-Konung (ib.), Konung *Skate* i Sogn i Norige och hans Son *Bele* (ib. p. 88.), *Beles* Söner *Halfdan* och *Helge* (ib.), *Ufa Herbrandsson Slisa* och hans Broder *Otulfaxe*, som wunnit 90. slag och 80. Enwiges-kampar, når han blef öfverwunnen af Torsten och Bele (ib. p. 108. 127.), *Jokul Nierva*-son från Upland i Norige, en stor Näs-Konung i östersiön, som war K. Wilhelms Måg i Walland (ib. p. 138.), *Göte* och *Ogöte*, Siörófvare (ib. p. 89.), förutan otalige flere, som omöjeligen kunna upräknas; ty de funnos på hvar ort i hela Norden öfver hela Hedniska tiden (cfr. Er. J. Biörners Sagoflocker. &c.): De hade sina färder både i Öster-och Wästersiön och öfver alla Haf; men särdeles hade de sina tilhåll åt Skotska sidan och på Orkenöyarne (v. Torf. Orcad. L. 1. c. 2.), hvars inbyggare likson alle Öye-boar kallades *Oyarskeggar*: Dese Öyar innehades ock af de

A.C. 811. SIGURD RING.

16. *Sigurd Ring*, Randvers Son, som nu war wid pass aderton åhr gammal, hade som sin Farbroders Medregent redan stigit på Upsala-Thron, alt de Danskes missnöje med *Hildetand* och en hemlig afvund emellan begge Hofven, af åhrelystne Gunstlingar underblåst, alt mer och mer begynte likna sig til en alvarsam krigs-låga (r) (*). *Harald*, som sig at detta hans tillstånd ej länge kunde bära sig, emedan Dannemark wid honom ledsnade och Sverige redan tilsad en ny uppgående Sol, wille nu giöra derpå et prisligit slut, så at han antingen ensam måtte få Enewåldet öfver hela Norden eller ock dö på en walplats, som den tiden war det Kungeligaste dödssätt af alla: Han skickade derföre bud til sin Broderson Konung *Sigurd* och lät antyda honom, at komma sig til mötes med all Sveriges makt på *Brávalla-hed*: Der wille de afgiöra alla deras skilgaktighe-

(*) Sax. Gr. L. 7. sub fin. J. Wild. L. c. p. 239.

Svenske Höfdingar *Hialmar* och *Arvar-Oddur* (Torf. L. c.). När wåre Scandiske Siöröfware ej woro dem mäktigare och lyckeligare, så togo de til goda temmeligen slåta hemwist öfver wintrarne: De bodde i bårg och kulor, hvaraf wi hafve ännu åtskilliga lämningar i Sverige: under det stora wattufallet, som Göta-elf giör i Wästergötland, kalladt *Trollhättan*, ser man et dylikt Röfvarenäste: *Pukebårget* i Upland och Nysåtra-Sokn, et Bårg wid Lagga-Kyrka och *Gilberga-Gryt* i Edbo-Sokn bära äfven witne derom: likasa *Hundsbårget* i Lidhult Sokn i Småland, *Puterbårget* i Losta-Sokn och oräkneliga flera (v. Urb. Hiern. Flockar och Tunelds Geogr.).

(r) Wid denna tid skall Konung *Sigurd Ring* låtit upbygga gamla Fästningen *Tralleborg* i Småland. cfr. Tunelds Geogr. p. 161.

Digitized by Google

igheter: *Brå-Wiken* (s) med alle Siöar i Öfvergöt- A. C. 811.
land och Småland ſtego då inemot tingo alnar höga, år i wår tid, och deſutan behöfdes et ſtort utrymme för ſå mycken tilruſtning å ymſe fodor (*), ſå (*) cfr. J. Wild. L. c. p. 237.
at man finner ſwårighet, at utmåta, i hvilketdera af deſſa Landſkaper råtte Tumle-platſen warit, emedan (**) Wennerdahl. Diſſ. de Wikis O. Goth. H. Strömfeldts Bref til Kongl. Majt:t om Wernshårads Qvinnors Privil.
minningsmärken finnas i dem båda; men ſå kan man dock ſäkert tro, at den warit i *Öſtra Göta-Ri-*
ke (t). *Sigurd* antog utmaningen med nöje; Han (***) Fragm. Bravall. p. 20.
ämlade folk utur Svea-Rike, Wåſtergötland och Nor-
ige, hvaremot *Harald* drog ſin Här utur Öſtergöt-
and, Skåne, Danuemark, Neder-Saxen och ſkera
rter, warandes derhos ſå måktig til ſiös, at hans
lotta intog ſtörre delen af Öreſund (***).

17. Begge krigs-hårarne nalkades på föreſagdan A. 812.
ått A. 812 (†): *Harald* ſtälte ſin i ſlaktordning ge- (†) cfr. Corps Dipl. de Du
om *Brune*, ſin Fält-Herre: Midt i Håren ſatte han Mont. Supl. T. 1. ad An. 812.
ig ſielf på en af de ſtridswagnar (††) ſom utan kuſk (††) v. ſupr. c. 8. §. 16.
unde drifvas på fienden och woro ſå wål i Norden
om annorſtädes brukelige (†††). För Konungen bars (†††) Scheff. de Re Vehic. L. 2. c. 22. Pyrrh. Ligor. de Vehic. c. 11.
ans Lif-baner, hvarunder tilſika med honom hans ut-
valdaſte Kämpar fäktade: Der woro hans Son *Be-*
i (u), hans Öſtgötſke Under-Konung *Heröd* (*), (*) v. ſupr. §. 13.
ſom

(s) *Brå-wiken* och *Slät-baken* åro tvenne hafs-wikar ur öſterſiön, emellan hvilka ligger Wikbo-landet, der man tror, at Bråwalla-Slag har ſtådt. Säkert är det, at *Brå-walla* warit i peigden af *Bråwiken* (v. Fragm. Bravall.); men huru högt Bråwiken ſtigit, bör ockſå betraktas.

(t) *a Bravallum i Eiſtra Gautlandi*, ſäger det trowärdiga Sago-brott, ſom i denna beſkrifning tienar oſs til båſta råttelſen.

(u) Denne blef ſedan Sigurd Rings Sam-Konung i Sve-

A. C. 812. som kallades *Borgar-Hiort* (x) och nu hade kommit med et tuſende mån til hielp (*), *Grip den gamle*, *Sven*, *Sambar*, *Gandr*, *Brandr*, *Blånger*, *Teitr*, *Tyrfing*, *Hialte*, *Bare*, *Beigader*, *Toki*, *Brde*, *Håte* och flere Scandiſke Höfdingar, ſom hvardera haft manſkap med ſig, ſå at hufvud-hären war ganſka ſtor: Her hade ock kommit mer lång-wåga hielp-troppar: Skåldmöen *Weborg* af Gud-land hade med ſig *Ubbe* af Frisland, en ſtor kåmpe (y), *Bratt* af Irland, *Orm Biamuſſon* och *Ella* af Engeland, *Aron den Enögde* och *Geiralf*, alle med folk. På ena flygeln ſtod Skåldmöen *Heida*, under hvilkens falna et hundrade Kåmpar framgingo och *Berſerkerne* (**) *Harald*, *Geimer*, *Geir*, *Holmſten*, *Eisdal*, *Hedin Smerte*, *Dag den Liflåndſke* och *Harald Olofsſon*: der ſtod ock *Urſ-*

(*) cfr. Herauds Sag. c. 8. ap. J. Wild. l. c. p. 253.

(**) v. ſupr. c. 8. §. 16.

ri

rige, ſom framdeles ſkall berättas: Han år kallad *Eſten-Beli*.

(x) I Bråwalliſka Sagobrottet nämnes både *Borgar* och *Hiort* (p. 21.); men icke *Herröd*: dock ſom man af andra berättelſer wet, at han warit med; ſå ſyns klart at *Borgar-Hiort* och *Herröd* år alt et; ty det wet man, at hans Doter *Thora* år kallad *Borgar-Hiort*, utan tvifvel efter ſin Fader. *Hiort* år förmodeligen intet annat, ån en förkortning af *Herröd*, ſom ockſå år kallad *Hirot*, och denne Under-Konung år ſåledes efter all liknelſe af ſin Fäſtning eller *Borg* kallad *Borgar-Herröd*.

(y) Mot denne *Ubbe* ſkall *Harald* förſt hafva fört krig; men ſedan med honom förlikts och gifvit honom ſin Syſter til åkta: med hans hielp ſkall han derpå hafva intagit Northumberland, låtit wörda ſig wid Renſtrömmen, underkufvat Aquitanien, öfverwunnit Sclavonerne och undſatt Asmund, en Norſk Konung. v. Sax. Gr. L. 7. p. m. 139.

Digitized by Google

na Sköldmö, med hvilken, följde Kämparne *Kari* och *Milve*: Denna *Amazone* war från Wenden och hennes folk ödkändt af långa svärd, sida pansar och korte sköldar: Andre flygelen, som anfördes af *Håkan Huni med hugna kindbenet*, blänkte af mänge Små-Konungar, och Kämpar (*), bland hvilka woro *Alf* och *Alfarin*, Gandalfs Söner från Alfhem, som sedan blefvo Svågrar med *Sigurd*, mot hvilken de nu stridde. *Håkan Ring*, som regerade på Alsnö (**), hade wäl icke ogerna bistådt *Harald*, om han det wågat för *Sigurds* öfverwälde.

A. C. 810.

(*) Fragm. Bravall. p. 21. 22. &c.

(**) v. supr. §. 13.

18. *Sigurd Ring* stälte sin krigsmakt i slaktordning på gamla Götiska sättet i en Trekant (***) med spetsen mot fiendens medelpunct: *Ragvald Rådkloke* war hans Fält-Herre och stod främst i Hären: dernäst Höfdingarne *Trygve Tomul* och *Läser*, hvilka liksom en *Sigvald* och en *Erik* af Hälsingeland hade fört åtskilliga skiepp med wäpnadt manskap til Konungens tienst: *Alfreks* eller *Adals* Söner och *Yngue*, Jarlar eller Odalsmän i Sverige, *Agnar*, *Nore*, *Håkan*, *Carl Kempe*, *Hroker af Åker*, *Gunfaster*, *Glesmakr Gode*, *Torkel Dierfve*, *Sigmund Köpings-kämpe*, *Tola-Fostre* och *Adil den Stolte* från Upsala och Sigtuna woro her blomman af Svenske Adelen: Från Norige woro her store Kämpar, som *Tronder den Tronske*, *Thor* af Möre, *Helge den Hvite*, *Holmsten den Hvite*, *Biörn*, *Hafur*, *Fin* af Fiärden, *Sigurd*, *Erling*, *Snaker* af Jadern, *Sokn-Erik*, *Rutr*, *Wane*, *Einar*, *Theingill*, *Ivar Skage* och *Odder den widtbereste*, som eljest är kallad *Stark-Odder hin gamle* (z). Der det mäst skul-

(***) v. supr. c. 8. §. 16. cfr. Le Pere Dan. Hist. de Fr. T. 1. p. 126. &c.

(z) Denne war en stor Skald (v. Sturl. T. 1. in Add.

A. C. 812. le gälla, wille *Sigurd* ſielf wara tilſtädes med ſine Hofmän, ſom måſt woro från Wåſtergötland och Wärmeland: Sådane woro *Åke*, *Evind*, *Hilder* och hans Son *Hrane*, *Sten* af Wåneren, *Styr* den Starke, *Sven den Kullote*, *Soknar Sote*, *Hrokel Herkia*, *Rolf den Qvinſke*, *Dag den Tiocke* och *Fale den Götiſke*. Från *Tule* eller Tele-marken i Norje woro *Torkel Traë*, *Torleif Göte*, *Hadder den Hårde*, *Bretter hin Wränge* och *Hrealder Tå*, hvilka med ſit manſkap woro i ſtälle för wår tids Artillerie; ty deras ſtyrka war at ſkiuta med båga: de ſtälte ſig derföre ſårſkilt eller på en högd, at bättre wiſa ſin tapperhet och långt ifrån giöra fienden afbräck (*).

(*) Fragm. Brevall. p. 24 &c.

19. *Harald* ſkickade ſin Fält-Herre *Brune* och Sköldmön *Heida* til at ſe och ſåja ſig, huru *Sigurd* ſtält ſin krigshår: De berättade honom, at hon war Trekantig och ſom et *Svinehufvud: Hvem har lärt min frände*, ſade han, *at ſtälla ſine troppar i ſå lika hörn? jag hade tänkt, at ingen förſtådt ſig på ſådant mer än Oden och jag; men jag ſer, at*

ex. MS. Edd. p. 479.) och tiente ſedan hos *Sigurd Rings* Son *Ragnar Lodbrok:* Det är af honom, ſom wi hafve denna berättelſe om Bråwalla-Slag. (v. J. Wild. L. c. c. 14. p. 239.). Åtſkillige af detta namn hafva lefvat på olika tider (Torf. Hiſt. Norv. P. 1. L. 5. c. 37. p. 250. &c.), ſå at man ej bör ſättia Sagobrottets trowärdighet i tvifvelsmål af fruktan, at det ment ſamme *Stark-Otter*, ſom lefvat några hundrade åhr förut (cfr. L. Holberg. Hiſt. Dan. T. 1. p. 54.); ty den ene Kämpen, ſärdeles når han war af ſamma blod, blef *Endurboren* eller på nytt född efter den andre (v. ſupr. c. 6. §. 26.). Så war denne *Stark-Otter* efter de förre gamle *Stark-Ottrar*, ſom för detta åro nämnde.

Digitized by Google

at mit Sidſta lår wara för handen. Dermed ſkånkte han hela ſin Hår åt *Oden*, hvilket war et wanligt taleſått wid Afguda-offer, och under hela fältets återſkall af hårliud, krigs-ludrar och drambu-ſlag (a) befalte dem angripa fienden: Her begyntes nu det ſtörſta och märkeligaſte fältſlag, ſom hedna werlden någonſin ſedt i Norlanden: Den ene wiſte ej hvad det war, at wika för den andre, och ellofva tuſende Mån på båda ſidor (*) ſåjas hafva blifvit på platſen (b). *Ubbe* af Friſland för faſeligen fram: Han ihiälſlog med egen hand Svenſke Fält-Herren *Ragvald Rådkloke* tillika med Kämparne *Trygue Tömul*, *Ingue*, *Agnar* och *Adils* Söner; men åntefigen blef han af *Tule*-boarne ihiälſkuten. Sköldmön *Weborg* högg ned *Soknar Sote* och åfven med ſit ſvärd ſkar käften lös på *Stark-Otter hin gamle* (c); men fick ſin bane af *Torkel Dierfve*. *Stark-Otter* inlade ej mindre tapperhets-prof, än förenämnde *Ubbe*: Han fälde Under-Konungen *Herød*, den Danſke *Håkan Huni*, *Grip* den gamle, *Håte*, *Ella* och *Bråe*, ſom i ſynnerlet wille hämna Sköldmön *Urſinas* wänſtra hand, den *Stark-Otter* afhuggit. Åntligen når Konung *Harald* ſåg, at hans Folk begynte lida nederlag, ſtälte han ſig på knåen i ſin wagn

A. C. 822.

(*) Adam. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 14. Örnhielm. Geneal. ad Hiſt. Eccl. p. 599. cfr. Sax. Gr. L. 8. ap. Verel. ad Herv. p. 187.

(a) Krigs-Muſiquen i Norden war ånnu enfaldig: man gaf *hår-rop* och ſlog på ſine Sköldar, man blåſte *i ludrar* och man rörde *Drambu* eller Trumma.

(b) Saxo ſåger (L. 8.), at *på Svenſka ſidan föllo tolftuſende ypperlige Mån och på den Danſka trettiotuſende*; men han är wahn at ſkiåra i wåxten.

(c) *Stark-Otter* ſkall då hafva ſtuckit ſkågget i munnen och dermed hållit hakan uppe. v. Fragm. Bravall. L. c.

Digitized by Google

A.C. 812. wagn; tog et fvärd i hvardera handen och rusade in i tiockaste folkhopen, huggandes och stickandes på båda sidor; men fåfängt sökte han döden bland sine uppenbare fiender. Hans egen Fält-Herre *Brune* (d) krossade hans hufvud med en träklubba (*).

(*) Fragm. Brevall. p. 24. &c.

20. Så snart *Sigurd* märkte *Harald* wara död, lät han utblåsa en almån fred och wapn-hvila, som å båda sidor, men särdeles på den Danska, gerna emottogs; Sin Faderbroders lik, det man ej utan möda igenfunnit bland mångfaldige döde kroppar, lät han begrafva med all krigsheder och sorgeprakt (**): Han lät upkasta en ansenlig och ihålig jord-hög, dit man införde den döde Konungen på samma wagn, som han brukat i striden: Man offrade hans bäste håst til *Oden* och kastade den sedan tillika med den Kungelige Sadlen in i Högen, hvarvid Konung *Sigurd* böd sin Frände *fara til Walhall* eller Hälltars Boning efter döden (***): Et präktigt Gästebud blef ock strax tillagadt, då alle närwarande Konungar och Höfdingar på *Sigurds* befalning buro ringar, kådior, armband, wapn och åtskilliga dyrbara saker in i *Haralds* Graf (†), at derigenom ej allena hedra den döde, utan giöra honom mer wälkommen hos Gudarne (††): Detta war så mycket an-

(**) v. supr. s. 6. §. 25.

(***) v. supr. l. c.

(†) Fragm. Brevall. p. 31.

(††) v. supr. s. 6. §. 24.

(d) Saxo berättar (L. 7. sub fin.), at denne *Brune* stått i synnerlig nåd både hos *Harald* och *Sigurd*, mellan hvilka han som oftast rest; men at han en gång drunknat i en ström, då *Oden* påtagit sig hans hamn och omfider med lismande retat begge Konungarne mot hvarannan. Saxo må nu dikta huru artigt han will och slå skulden på *Oden*, så står dock det fast, at *Brune* war en Förrådare.

Digitized by Google

anſtändigare, ſom *Haralds* egen Son och *Sigurds* Frände *Beli* war ſielf närwarande, hvilken nu ej mer anſågs ſom en fiende, utan ſom en wän, och åfven af *Sigurd* ſielf ſom en med-Arfvinge. A. C. 810.

21. Igenom detta fältſlag war nu *Sigurd* utan genſago en Enewälds-Herre öfver alla de länder, ſom hans Faders Morfader *Ifvar Widfamne* och hans Faders Halfbroder *Harald Hildetand* hade ågt (*); men ſå war han dock ſå billig, at han antog ſin Frände *Eiſten Beli* (e), Haralds Son, til ſin Med-Regent och Sam-Konung i Sverige, antingen i anſeende til hans arfsrått eller til någon med hans Fader i lifstiden ingången öfverenskommelſe (**): En ſtor del af Norige ågde *Sigurd* efter ſin Morfader och til Holmgårdſka Riket war han efter ſin Fader och Farfader arfboren, ſå at han nu erkändes och *SIGURD RING och EISTEN-BELI.*

(*) cfr. Sax. Gr. L. 8. ap. Verel ad Herv. p. 186.

(**) cfr. J. Wild L. c. p. 244-252.

(e) Så kallas han i Sturleſons Heims Kringla. Skaldatal T. 1. p. 479. Edit. Svec. cfr. Torf. Hiſt. Norv. c. 48. p. 492. Namnet *Beli* kan wäl hafva ſin uprinnelſe af *Belja* och *Böla*, eller af en ſå kallad förtrollad Oxe eller Ko, ſom *Eiſten* fört med ſig i fält (v. J. Wild. L. c. p. 260 &c.), åtminſtone i ſit baner, til fiendens afſkräckande; men ehvad urſprång namnet har, ſå kan jag dock ej annat finna, än at den mörka tiden, i ſynnerhet Munkarne, giordt detta *Beli* til *Bero* eller *Biörn*: All tideräkning ſåger ock, at en *Biörn* wid denna tid begynt regera i Sverige, ſom ej haft ochriſtna tankar och til hvilken Chriſtne Lärare blifvit ſkickade, ſom ſnart ſkall beråttas, hvilket omöjeligen kunnat falla på någon annans tid eller wåſende, än på *Belis*. Det är underligt, at wåre fläſte Hiſtorici hoppat öfver denne *Beli* och i det ſtället gripit efter en *Biörn*, ſom de ej utan mycken ſvårighet och tideräkningens rubbande igenfunnit.

Digitized by Google

A. C. 812. åtlyddes af hela Norden, i hvilken han öfver alt förordnade ſine Under-Konungar, Jarlar och Herſar (†): Således war nu gamla Ynglinga-Stammen likſom förnyad i en Nordiſk Enewälds-Herre, från hvilken Konung *Olof Erikſon* i Sverige något öfver twåhundrade åhr derefter räknade ſig för den Tionde i rått nedſtigande åttelångd. Denne måktige Konung gifte ſig ſtrax efter Bråwalliſka ſlaget med *Alfhild*, Konung *Gandalfs* Doter i Alfhem (f), med hvilken han aflade (g) Sonen *Ragnar Lodbrok*, ſom ſe-

(†) I Wåſter-Götland war wid denna tid en Jarl eller Herſe wid namn *Solvar*, hvars Svåger *Sigfaſt* kom i tråta med en ypperlig Wåſt-Göte, kallad *Biörn på Ans*, ſom måſte aldeles gå från ſin ägendom; men denne *Biörn* brände *Sigfaſt* inne med 30. mån, tog med ſig alla ſina Skatter med 12. drångar och flytte til Liſterland och Quiningdal i Norige. Hans Son war *Eivind*, en måktig Wiking, ſom blef Måg och Jarl hos en Konung i Irland på A. 860-talet. *Eivinds* Söner woro *Snöbiörn* och *Helge den Magre*, ſom ſatte ſig ned på Island A. 888. (Torf. Orcad. L. 1. c. 3.). *Helge* ägde *Thorum*, *Ketil Flatnäſas* Doter, och war ſåledes Svåger med *Torſten Rödes* Fader *Olof den Hvite* af Ynglinga-Åtten, ſom war Konung i Dublin A. 853. och kallas eljeſt *Amlaf.* v. Jac. Varæi Antiq. Hibern. c. 24. p. 123.

(f) Deſſe Konungar i *Alfhem* eller Bohus-Låhn woro af en gammal och hög herkomſt, ſå at de Nordiſke Konungar ſig gerna med dem befryndat (cfr. J. Wild. L. c. p. 251.). *Sigurd Rings* Svågrar woro *Alf* och *Alfarin*, af hvilka den ſenare regerade det landet efter ſin Fader: Efter *Alfarin* ſkall en *Alfgeir* hafva warit Konung i Alfhem, och efter honom åter en *Gandalf*, hvars namn warit likt hans Förfäders (v. ſupr. c. 14. §. 10.).

(g) Om *Sigurd* haft flera Barn, ſom wål är troligt, ſå

Digitized by Google

sedan eftertrådde honom i Regeringen; men Upsala eller Svea-Rikes styrsel lämnade han imedlertid gerna på *Belis* skuldror; ty han hade sielf widlyftigare giöromål: Det war i den röriga och osäkra tiden de Svenske Ofver-Konungars Sed, at anförtro Riksstyrelsen åt Med-Regenterne, emedan de sielfve merendels lågo på sina här-skiepp och bewakade alla sjö-kanter, til at få mycket bättre och närmare til hands hålla både siender och Undersåtare i wördnad (*). A. C. 812. (*) J. Wild L.c. p. 245.

22. Först seglade *Sigurd* med sin Flotta til Engeland, at tilägna sig Northumberland efter sine föregångare; men der hade nu en *Ingiald* af Wessexiska huset under krigsbullren och Konunga-wäxlingen i Norden satt sig på Thronen (**): Denne mötte *Sigurd* med en Här; men blef tillika med sin Son *Ubbe* på platsen, så at Svenske Konungen nu skipade om detta land som sin rätte ägendom; Han satte deröfver til Under-Konung en gammal Slägting *Olof Henriks*-Son (***), som war Syskling med hans Farmoder *Oda den Grundrika*; men herwid stadnade förmodeligen ej et så lyckeligt tåg: efter all likelse hade *Sigurd* nu en längre resa för sig, åtminstone på försök och til at se sig före; ty wid (**) Sturl. T. 1. in Add. p. 222. (***) cfr. Torf. Hist. Norv. P. I. L. 10. c. 27. & Sturl. l. c.

den-

har det utan twifvel warit *Östen Sigurdson* (v. Halfd. Östensons Saga ap. E. J. Biörn. in Sagoflock.), en Fylkis-Konung i Norige, som wid denna tid warit född; men giöres eljest til *Sigurd Rings* Sonesons *Sigurd Ormögas* Son, hvilket aldeles icke passar sig med tideräkningen. Säkert är det, at *Östen Sigurdson* kommit af *Sigurd Rings* blod: Hans Son war *Halfdan*, hvars Son war *Östen Glumra*, hvars Son war *Ragwald Möre-Jarl*, hvars Son war *Gange-Rolf*, som intog Normandie i Frankrike och dog A. 912.

Digitized by Google

A. C. 812. denna tid ſyåfvade Nordiſka Skiepp ned omkring
(*) Le Pere Dan. Hiſt. de Fr. T. 1. p. 503. Spanjen och in i Medel-hafvet (*): Norden hade,
(**) v. ſupr. §. 9. ſom för detta år ſagt (**), mot Franſka Kejſaredömet ej annat, än mord och brand i ſinne: Då nu *Carl den Store* wid en ſiö-ſtad i Languedoc tillika med ſine Herrar ſåg några ſkiepp i hafvet, ſade ſomlige, at der kommo Engelſke Köpmän, ſomlige Africaner, ſomlige Judar; men Kejſaren kände dem för det de woro, förſäkrandes, at deſſe fartyg hade mer fiender, än wahror, om bord: Nordmännerne wille wäl landſtiga; men når de märkte, at Kejſaren war der ſielf och utan tvifvel i ſtånd at emottaga dem, wände de åter ut til ſiös: *Carl* ſåg då efter dem från et fönſter, ſuckade och fälde några tårar, ſåjandes: *När detta folk törs hota Franſka kuſterne i min lifstid, hvad lär det ej göra efter min död?* (†) Han hade rätt i denna ahning; ſom wi ſnart få ſe, och kort dereſter dog denne Store Keiſare A. 814.

(†) Monach. San. Gall. L. 2. c. 22.

23. När *Sigurd* ſtrax efter hemkomſten begynte, ſom Enewälds-Herre, at taga Dannemark i beſittning (††) och hålla ſine Under-Konungar i lag; tog Jutländſke Konungen *Harald* ſin tilflykt til Franſka Hofvet, der nu *Ludvig den Fromme* hade efterträdt ſin Fader: Kejſaren lofvade Harald alt möjeligt biſtånd och rådde honom, at imedlertid hålla ſig i Saxen, befallandes Saxarne och Obotriterne göra ſig färdige til detta fälttåg: At des bättre upmuntra dem dertil, eftergaf *Ludvig* dem den rätten, at årfva ſin ſlåkt, ſom hans Fader dem frântagit. Harald och Saxiſke Konungen *Baldur* eller *Balde*
A. C. 815. tågade A. 815. med ſin Här til Elben, ſom då ar

(††) ofr. Sax. Gr. L. 8. &c.

il-

Digitized by Google

tilfrusen, så at de ej kunde komma öfver honom A. C. 815.
förån i Maj-månad, och sedan öfver Eideren in i Söder-Jutland, der de slogo sit läger wid Hafs-stranden åt Fyenska sidan: Der war *Sigurds* Flotta, två hundrade segel stark, emot dem, hvaraf desse Höfdingar strax sågo, at de her ingenting kunde uträtta: Sedan Saxerne något plundrat i neigden, gingo de tilbaka; och Harald sökte åter sin skygd under Kejsaren på Riksdagen i Paderborn, bekännandes sig sedan til Christna läran (*). En öfverlägning blef (*) Le Pere Dan. Hist. de
wäl derpå hållen i Aken A. 817. emellan Kejsar *Lud-* Fr. T. 1. p. 505.
vig och många Biskopar under Påfven *Stephan den* 506.
Femte om Nordens giörligaste omwändelse til Christendomen (**), då ock kort derefter Ärke-Biskop (**) Örnä. Hist.
Ebbo i Reims blef förordnad af Påfven *Paschal den* Eccl. L. 1. c. 4.
Förste til en allmän Nordisk Apostel (h); men det- p. 11. & Brevier. Vit. S.
ta beslut kunde ännu på lång tid åfven så litet wärk- Anschar. ad A.
ställas, som Kejsaren kunde återställa Harald, hvil- 817. cfr. Er. Benz. Prolég.
ken nu låg honom på armarne. En dylik Öfverma- ad Mon. Eccl.
ge fick *Sigurd* i det samma, at wårda sig om: *O-* p. 39 &c. J.
lof Kenriksson, hans Under-Konung i Northumber- Wild. L. c. p.
land, hade nu på et åhr eller tu blifvit så hårdt an- 310.
gripen af en *Samma* eller *Semming* (i), den slagne
Ubbe Ingialdsons Son (***), at han efter åtskilliga (***) v. supr.
förlorade Drabningar nu måste fly derifrån til sin, Öf- §. 22.

(h) Denne *Ebbo* brydde sig ej om sin kallelse: han reste aldrig til Norden: han tykte det wara roligare, at niuta Titulen af en stor Prælat och de honom derföre tilslagne rika inkomster, än löpa fara at blifva Martyr. cfr. Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 1. c. 18. al. 13.

(i) I stelle för *Samma* eller *Semma* har Torfæus (L. c.) läsit *Eava*. cfr. J. Wild. L. c. p. 244.

Digitized by Google

A. C. 814. ver-Konung i Sverige: *Sigurd* satte då denne *Olof*, som sedan kallades *den Engelske*, och hans Son *Grim* (*) cfr. Snorl. T. 1. p. 22. *den Grå* til sine Under-Konungar i Jutland (*), der en Konunga Slåkt af dem blifvit fortplantad (k).

(**) cfr. Torf. Hiſt. Norv. P. 1. L. 10. c. 28. ap. J. Wild. L. 6. p. 245. 24. Herefter förde wål *Sigurd* åtſkilliga krig på Finſka och Liflåndſka ſidorne med Kareler, Eſter, Kurländare, Saxer och åtſkilliga Tyſka Folkeſlag (**), ſom

(k) *Grims* Son war *Ödolf den Starke* och åfven *Gorm den Hemſke*, ſom woro Skatt-Konungar i Jutland under Ragnar Lodbrok (Sigurd Rings Son) och hans Söner. Denne *Gorm* ſkickade en gång ſit folk til Holſten med en wagn, at köpa win, ſom ännu war rart i Tyſkland. På hemreſan, når de öfver natten lågo på ſkogen *Dyſterhult*, hörde de et barn gråta, hvilket de om morgonen funno ſvept i ſilke och rena linkläder med tre guldringar bundne i en knut: De förde Barnet til Konungen, ſom lät döpa det på hedniſkt wis och kallade det *Knut*, för den knutens ſkull, hvaruti guldringarne lågo: Pilten upwäxte, blef wacker och af K. *Gorm* älſkad, ſom erkände honom för ſin Son, efter han ingen annan Son hade: Han blef ock Konung i Jutland efter K. Gorm och kallad *Knut den Fundne*. *Knut* lät ſedan öfver alt lyſa och fråga efter ſine Föräldrar: Två Svenſke trälar, ſom tiente hos en Grefve i Saxen, kommo då och berättade honom, at Grefve *Arnfin* i Holſten hade aflat barn med ſin egen Syſter, då de hos honom tiente, och at han gifvit dem barnet, at mörda det; men at de lagt det i ſkogen *Dyſterhult* &c. *Knut* gaf dem penningar, at köpa ſig fri och frälſe med, giörandes dem ſedan til ypperlige Män, hvaraf han kallades *Trälla-Knut*. Knuts Son war *Gorm*, ſom ock war [illegible] *broks* Söners Skatt-Konung i Jutland: Han upfo[illegible] *Sigurd Ormögas* Son *Harda Knut* v. Snorl. T. 123.

Digitized by Google

som nu af ingen skattskyldighet wille weta; men hans högsta affikter gingo ut på Romerska Rikets eller Franska Monarchiens förtryck: Han hade hemliga underhandlingar med *Liuditer* eller *Lauder*, en Konung i nedra Pannonien, som då emot Kejsaren förde krig (*), och sielf for han i härnad med en flotta af tretton skiepp kring alla Franska kuster A. 820. Först plundrade och brände han några byar i Flandern, sedan war han uppe i Seine-strömmen; men derifrån måste han med så liten makt wid de Kejserliges annalkande wika undan, och sidst war han til lands i Aquitanien, der han skådade en stad, som nu heter *S. Paul de Born*, giörandes der et rikt byte (**). Kejsaren gaf wäl sin Gunstling, den ofvannämde Jutske Konungen *Harald*, wid detta tilfälle Grefskapet *Dorstrat* (1) i Frisland til förlåning: dels til ersättning för hans förlorade land, dels til at dermed giöra Sigurd afbräck, hvilket ock Harald tilböd, fallandes tillika med de Kejserlige eller Fransoserne in i det Sleswikska; men *Sigurd* eller hans Under-Konungar skyndade sig öfver Eidern och gior-

A. C. 815.

(*) cfr. Le Pere Dan. T. 1. p. 532.

A. C. 820.

(**) Le P. Dan. l. c.

(1) Om detta år tilförne taladt (c. 8. §. 13.): Men eljest år detta Grefskap kalladt *Riustri*, hvilket *Ludvig den fromme* A. 820. gifvit Harald i förlåning (v. Le Pere Dan. L. c. p. 546.): Dock *Riustri* är ej annat än *Dorstrat*, som Munkarne illa skrifvit. Efter Harald fick hans Broder Eric detta *Dorstrat* i förlåning af samme Kejsare (cfr. Ad. Brem. c. 15. at. 12. Annal. Fuldens. ad A. 850. & 857.). Sedan blef det gifvit Jutländske Konungen Godfred af *Carl den Tiocke* (Regin. L. 2. ad A. 882. Lambec. Annal. Fuldens. & Metens. ad eund. An. it. Sigeb. Gembl. ad A. 884.).

Digitized by Google

A. C. 820. (†) Le P. Dan. l. c. p. 546. de på fienden et ſtort nederlag, hvarmed Kejſaren i de omſtåndigheterne måſte låta ſig nöja (†).

25. Dock, alt ſådant war *Sigurd* icke nog: Han wille förmodeligen alvarſammare och kraftigare angripa wårket: Til den åndan ſkall han hafva ſkickat några betrodde perſoner til Kejſaren i Conſtantinopel, utan tvifvel at förnimma, antingen huruwida begge Kejſerliga Hofven woro i förbindelſe, eller om något biſtånd af det Orientaliſka war för honom at wånta emot Franſka Monarchien: Man måſte märka, at Græſka Hofwet war dem Svenſkom i denna tid ganſka bekant: De Nordiſke *Wäringer* (*) woro nu i ſin högſte glans och reſte ſom tidaſt emellan Scandien och *Miklagård* (m) genom Holmgårdſka och Ryſka orterne, faſtän Chaſarerne och andra Barbariſka folk i wågen giorde dem ofta deras wandring oſäker. *Sigurd* ſom *Chagan* (n) eller *Konung i Holmgård*, der han ock kanſkie då wiſtades, ſände deſſe perſoner til Kejſar *Theophilus* wid A. C. 824. paſs A. 824. under namn af *Ryſſar*: Hvad de uträttat, är ej bekant; men wisſt är det, at de följde med de Legater, ſom Kejſaren då ſtrax ſkickade til *Ludvig den Fromme* och blefvo wid Franſka Hofvet til det båſta anmälte: *Theophilus* bad *Ludvig* lämna dem beſkydd och frihet på deras reſa, emedan de för Barbarer ſkull ej kunde fara ſamma

(*) v. ſupr. c. 10. §. 8. &c.

(m) Så kallade de gamle Scandianer *Conſtantinopel*.

(n) Holmgårdſke Konungen är af utlänningarne ofta kallad *Chagan*, ſom för detta år anmärkt (§. 9. in not.). cfr. Corp. Dipl. de Du Mont. Supl. T. 1. ad A. 7[illegible] & T. 8. Bayer in Act. Petrop. T. 4. p. 280.

Digitized by Google

ma wåg hem igen, ſom de kommit: När *Ludvig* dem nogare ſkiärſkådat, fann han, at de ej woro *Ryſſar*, utan *Svenſke*, och fnarare Spejare både i hans och Theophili Riken, än Wänſkaps-ſökare: Han beſlöt derföre, at behålla dem hos ſig, tils han fick weta rätta ſammanhanget: Imedlertid ſkref han til *Theophilus*, at han för hans ſkull gerna antog dem och wille, ſå framt de funnos riktige, unna dem all händräckning, at få komma hem til deras land igen; men i widrigt fall ſkulle han återſända dem med ſine Legater til *Theophilus*, ſom då ſielf öfver dem kunde döma (*). A. C. 824.

(*) Annal. Franc. ap. Du Cheſne. T. 3. p. 195. & T. S. Bayer. in Act. Petropol. T. 4. p. 280.

26. Huru det ſedan gick med deſſe utſkickade, är wäl ej kunnigt; men märkeligt är, at Scandianernes uttåg til de Franſka och Weſtra Länder efter denna tid alt mer och mer förökte: Af denna beſkickning har til äfventyrs warit en Svenſk Herre, wid namn *Inge*, eller åtminſtone har en ſådan *Inge* den tiden eller ej långt derefter warit bland *Wäringarne* i Conſtantinopel, ſom der gift ſig och aflat en Doter *Eudocia*, hwilken ſedan blifvit Farmoder åt Græſke Kejſaren (**) *Conſtantinus Porphyrogeneta* (o). Ehuru nu hermed ſammanhänger, ſå är det wiſſt, at *Sigurd Ring* warit en wida om werlden ryktbar Konung, och kan et gammalt mynt med Runan ᛋ, eller S. emellan en ſtiernа och en Thorshammar (***) med ſtörre ſkiäl honom tilägnas (†), än en *Sivard Fro* (p), ſom aldrig

(**) T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 288.

(***) E. Brenn. Theſaur. T. 1. p. 3. n. 14.

(†) cfr. J. Wild. L. c. p. 252.

(o) Denne Kejſare dog A. 959.

(p) Kan ock hända, at S. på denne penning ej annat be-

Digitized by Google

A. C. 825. aldrig ſutit på Upſala Thron. *Sigurd* har efter all liknelſe under ſina ſtora affikter dödt i ſin bäſta ålder wid paſs A. 825. Nordiſka Monarchien lämnade han åt ſin unge Son *Ragnar*, hvilken likſom hans Fader hade ofvannämde *Eiſten Beli Haralds ſon* til ſin Sam-Konung i Svea-Rike.

16. Cap.

tyder, än *Sigtuna*, ſom denna tid war Sveriges förnämſta *Bärka* eller Handel-ſtad.

Digitized by Google

16. Cap.

1.

A. C. 825. RAGNAR LODBROK och EISTEN-BELI.

Ragnar war af ſamma ſinne, ſom hans Fader: Svea-Rikes ſtyrelſe lämnade han gerna åt *Eiſten Beli*, emedan han ſielf wille regera öfver hafvet och ſtälla ſina ſtora ſiötåg på alla orter i Europa. Hans mäſta tilhåld öfver wintrarne war i Dannemark. Med ſin ſkapnad brådde han på ſin Moper *Alfhild* och hennes ått, ſom hölls för det wackraſte Folkeſlag i Norden (*). Knapt war han femton åhr (**), når hans åhrelyſtnad blef retad af et mäktigt Hus i hans Rike, ſom tyktes wilja wara ſelfrådigt: Under-Konungen eller Jarlen i Södermanland och Öſtergötland *Heröd* (***), ſom för detta år omtalad, hade lämnat en mycket dejelig Doter *Thora* (a), om hwilken hennes Fader hade giordt den

(*) Fragm. Bruxall. p. 32.

(** cfr. Regn. Lodbr. Sag. ap. J. Wild. l. c. p. 271. 272.

(*** v. ſupr. c. 15. §. 13. & 17.

(a) Hon år kallad *Thora Borgar-Hiart*, ſom jag menar, efter hennes Fader (v. ſupr. c. 15. §. 17.); men Sagan ſäjer, efter hon war ſå mycket wackrare, än andra, ſom *Hiorten* öfvergår andra diur. (v. Ragn. Lodbr. Sag. c. 1.).

Digitized by Google

A. C. 825. den förordning, at ingen kunde få åga henne, som icke förut dräpit *Ormen* eller *Draken*, hvilken låg omkring hennes Jungfru-bur: Det war en *Ring-*
(*) v. supr. c. 8. §. 20. *mur* (*) omkring Slottet, der hon wistades, hvilket hennes Fader gifvit henne til *Tandfé* eller Fad-
(**) v. supr. c. 9. §. 13. in not. dergåfva (**): Meningen war, at *Thoras* fägring och dyrbarhet borde åtminstone kosta så mycket som at intaga Fästningen med wåld: *Ragnar* tog krigsfolk med sig och for i hemlighet til denne Borg, förklädd i ludna skinnkläder, på det ingen skulle känna honom, hvaraf han är kallad *Lodbrok* (b): Han intog Slottet och tillika *Thoras* hiärta, hvarmed han ock fick henne til hustru (c) och aflade

(b) *Lodbrok*, efter han war både *Luden* och *Brokug* med dessa kläder: Utlänningarne hafva kallat honom *Lothbrok* (v. Wilh. Gemmet. Hist. Norm. L. 1. c. 5.), *Lodparch* (v. Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 1. c. 33.), *Lothebrick* (Polyd. Verg. Hist. Angl. L. 4.) och på åtskilliga andra sätt. Märkeligt, at sådana tilnamn blifvit oftare brukade, än de rätta namnen, som derigenom blifvit liksom förqvafde. Man har sagt *Kraki*, *Hvitserk*, *Beli* &c. mycket mer, än de namn, som blifvit dem gifne wid födelsen.

(c) Sagan säjer på sit gamla inbundna och gåtaktiga wis, at så snart Ragnar fådt weta med hvad wilkor *Thora Borgarhiort* stod at winnas, nemligen endast derigenom, at Ormen omkring hennes Jungfru-bur blef ihielslagen, skall han låtit giöra sig *ludna brackor* och öfverkläder, dem han låtit koka i bek, hvarmed han wid landstigningen i Götaland wältrat sig i sanden och dermed gådt til borgen om morgonen i första gryningen. Ormen skall han då hafva dräpit och låtit järnet af sit spiut sitta qvar i ryggbastet. När då Borgar-tinget blef hållit och man almänt efterfrågade, hvem som giordt denna

Digitized by Google

aflade med henne Sönerna *Eric* och *Agnar* (*). Dermed förknippade han hennes Arf-länder ännu närmare med sina egna, fast det syns af en Seger, som han skall hafva wunnit wid *Witarby* i Skåne (**), at det ej skiedt utan några uproriskes nederlag; men *Thora* dog, då de föga mer än tu åhr lefvat tilsammans wid pass A. 830. A. C. 824. (*) Ragn. Lodbr. Sag. c. 3. (**) v. supr. c. 4. §. 14. in not. cfr. Saxo Gr. L. 9. p. 152.

2. I Norige och Alfhem eller Wiken hade *Ragnar* efter sin Fader och Morfader många Arfvegods och Skattländer: Då han nu i början af sin regering och äfven af sit änklingestånd beflg dessa orter (***), kom han af en händelse til at der få en ny maka: Hans folk hade stigit til lands, at taga förfriskning, och i en enstakagård, kallad Spangarhed, hos en gammal hustru fådt se en så skiön flicka, at man wid återkomsten til skeppet ej nog kunde berömma henne för *Ragnar*: Man tyckte sig her röja något öfver wanligheten; men *Ragnar* påstod deremot, at hon ömöjeligen kunde jemföras med hans afledna *Thora*, hwilken han ännu förgde: Imedlertid lät han skicka efter *Aslög*: så hette denna obekanta, som ej annat kallade sig än *Kråka*, efter hon i denna sin bondelefnad tyckte sig wara svart och solbränd. Så snart Konungen fick se henne, blef han aldeles betagen; men ej mindre af hennes wett, än af hennes fägring: Han gaf henne då ej allena sin förra Drott- (***) Ragn. Lodbr. S. c. 4.

tapra gerning, steg *Ragnar* fram och wisade sit spjutskaft, som passade ihop med järnet, hwarpå den utlofwade Bruden blef honom tilerkänd (Ragn. Lodbr. Sag. c. 1. &c.); men denna Saga utprålar Saxo Grammaticus ännu mer med sina dikter. v. J. Wild. L. c. p. 270. &c.

Digitized by Google

A. C. 825. nings kläder, utan ock ſin hand, hvilken hon dock ej emottog, utan med wilkor, at alt på anſtändigt ſätt ſkulle gå för ſig och bröllopet firas på et af Konungens hufvudſäten, ſedan hon blifvit ditförd
(*) Ragn. Lodbr. S. c. 5. med tilbörlig heder (*). Med denna Drotning aflade *Ragnar* fem Söner *Ifvar Benlös* (d), *Biörn Jernſida* (e), *Hvitſerk* (f), *Rognwald* och Sigurd *Orm-öga* (g).

3. Under deſſa *Ragnars* reſor ſatt hans Sam-Konung *Eiſten Beli* ſtändigt på Upſala-Thron: Efter all likneſſe och tideräkning år det hos honom, ſom Kejſar *Ludvig den Fromme*, til äventyrs för
(**) v. ſupr. c. 15. §. 15. freden ſkull emellan beggederas Fäder (**), låtit de
(***) v. ſupr. c. 15. §. 23. Chriſtne Lärare i kraft af Akenſka Beſlutet (***) anmåla ſina heliga upſåt, at omwända Sverige från deſs Hedniſka mörker: Förſta anledningen til en ſådan beſkickning kom ifrån Sverige: Hos Kejſaren woro Svenſka Sändebud, antingen från *Beli* eller från det
(†) v. ſupr. c. 15. §. 13. lilla Hofvet på *Alſnö* (†), utan tvifvel angående närmare förtroende i de då tvifvelaktiga omſtändigheter: Man berättade då bland annat, at en ſtor del af Folket i Sverige war hågad för Chriſtna Guds-

tien-

(d) Denne troddes i barndomen hafva bara bruſk i ſtälle för ben i kroppen; ty kallades han *Benlös* (v. Ragn. Lodbr. S. c. 6); men hade wackert anſikte och ganſka ſtort wett. Han åkte gemenligen på bår för matthet ſkull; men han war ſom en Fader för ſine Bröder.

(e) Så kallad af ſin Järn-klädning.

(f) Afvenwål ſå kallad af ſin Panſar-Skiorta; men hvad eljeſt hans rätta namn warit, är obekant.

(g) Han hade et märke, likſom en Orm, omkring ögat, hvilket redan hans Moder ſpådde om honom, innan han föddes (Ragn. Lodbr. Sag. c. 8.).

Digitized by Google

tienſten, och at åfven Konungen ej woro obenägen, at tåla Chriſtne Lärare, ſå framt Kejſaren wille ſådane ditſända: Om *Ludvig* giordt denna efterfrågan af ſig ſielf eller om Sändebuden woro derom anlitne af de Svenſke Chriſtne, eller ock om de dermed ſielfve wille giöra ſig behagelige, kan man ej weta; men ſåkert är det, at beſkickningen gick för ſig (*). Svenſke Konungen heter wål wid detta tilfälle i Hiſtorierne *Biörn*; men man låt lätteligen finna, at af *Beli* ſnart kunnat giöras *Bero* eller *Biörn* (**), emedan man miſt kallat denne *Eiſten* wid ſit tilnamn, likſom *Ragnar* mycket mer är bekant i werlden under namn af *Lodbrok*, än under ſit rätta. Deſsutan har denne *Beli* blifvit hållen för en from och wälgiörande Herre (***), ſom åtminſtone icke hindrat detta Sanningens Lius (h). Det är ſant, at

A. C. 825.

(*) Rimbert. Vit. Anſchar. c. 8. Ed. Svet. p. 40. & J. Wild. ad Puſſ. c. 18. p. 310.

(**) v. ſupr. c. 15. §. 21. in not.

(***) Ol. Worm. in append. Literat. Run. p. 225. & in Ind. Scald. cfr. Petr. Claud. Undal. Ed. Sturl. ap. J. Wild. ad Puſſ. c. 15. p. 263.

(h) Petrus Claudii Undalenſis och Wormius (L. c.) hafwa i ſtälle för *Beli* låſit *Helig*: kanſkie, at Munkarne ſå kallat honom; men faſt han ej warit et Helgon, ſå har dock Verelius, förledd af något otydeligt Manuſcript, giordt honom orått och blandat honom ihop med en Norſk Tyran *Eiſten Illråda* (ad Herv. p. 187.), förebråendes likwål Wormius, at han felat, ſom berömt *Eiſten Beli*. Märkeligt är, at *Beli* af Hedningarne blifvit fruktad för någon öfvernaturlig kraft, ſom man tilſkrifvit en *Sibylla*, under geſtalt af en Ko, den han haft med ſig i alt ſit företagande, och hvarmed han i fält förſkräckt ſine fiender (Ragn. Lodbr. S. c. 9.): Sådant ſtyrker min mening; ty alt hvad Chriſtet war, anſågs i början hos Hedningarne för Trolldom. Det är mycket troiligt, at en Chriſten Lärare, den Eiſten tillåtit predika, blifvit af en förſmådande menighet på förakt kallad en *Bölande Ko*, ſom förkiuſte Almogen och fålde honom wapnen ur händerne.

Digitized by Google

A. C. 825. bland Svenſke Primtſar ſkall denna tid hafva warit
(*) v. ſupr. c. 15. §. 13. in not. en *Biörn*, *Håkan Rings* Son på Alsnöen (*), ſom
(**) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 51. cfr. Schönſtr. MS. in Arch. Reg. Ant. med ſine Bröder *Olof* och *Emund* (**) haft något
(***) v. ſupr. L. c. at ſäja, faſt ingendera af dem ſutit på Upſala-Thron:
(†) cfr. H. Spegel. Chron. Epiſc. p. 41. Denne hade ock förmodeligen af ſin Fader årſt ſamma ſlags grundſatſer i almänna ſaker ſom *Beli* (***)
(††) Lambec. Chronol. & Auct. Rer. Hamb. p. 102. &c. ap. J. Wild. L. c. p. 314. och war til åfventyrs Kejſar *Ludvigs* affikter icke widrig; men ware nu hvilkendera *Biörn* man wil, ſå hålles det för en afgiord ſak, at *Anſcharius*, en Benedictiner-Munk (†) från Corbeys-kloſter (i) i Weſtfalen, blifvit ſom en Chriſtna Lärans förkunnare til honom ſkickad (k) af Kejſar *Ludvig* A. 829 (††).

A. C. 819. (†††) Rimbert. c. 12. n. 14. in Breviar. Vit. S. Anſcharii per Örnh. ours Lambec. ad A. 831. 4. Sverige war wid denna tid ej aldeles okunnigt om Chriſtna Läran (†††): En wida utſträckt handel (*), ſtändiga *Wäringe*-färder til Conſtantinopel nu ſnart i femhundrade åhr (**), långa reſor utrikes

(*) v. ſupr. c. 8. §. 13.

(**) v. ſupr. c. 10. §. 8. 20.

(i) I Picardie i Frankrike ſkall Kloſtret *Corbie* hafva blifvit anlagdt A. 662. af Drotningen Batilde och hennes Son Clotarius den tredie (v. Spegel. Chron. Epiſc. p. 28.). Der ſtuderade Anſcharius i ſin ungdom. Sedermera blef det nya *Corbeys*-kloſter anlagdt i Weſtfalen wid Weſeren i Stift Paderborn af Kejſar *Ludvig den Fromme* A. 822. S. Stephan til åhra, med S. Benedicti reglor: Dit blef Anſcharius ſkickad af Kejſaren, då ock det ena Kloſtrets namn förmodeligen blifvit åt det andra gifvit. *Corbey* i Weſtfalen har gifvit Norden en ſtor hop Lärare. Kejſar Lotharius förårade dertil hela Rügen A. 844. v. Speg. Chron. Epiſc. L. c.

(k) Förſt war Anſcharius ſkickad til Dannemark A. 826. Derifrån fick han ſå haſtig befalning af Kejſaren at komma til honom, ſå at han, innan han reſte, ej fick

Digitized by Google

rikes, omgången med alla folkeſlag och många Chriſtne Slafvar (*) hade begynt öpna folket ögonen (**), ſå at i hela Scandien hade nu redan länge warit en blandning af Hedendom och Chriſtendom (†). Man bekände ſig ſtundom til begge delarne och hvar och en trodde efter ſin ſmak. Men ſå anſågs dock Afguda-låran af ſtörſta hopen och den til Tings förſamlade Almogen för en Landſens Lag, hvilken ej borde rubbas. *Anſcharius* och hans Följeſlagare (l) utſtodo mycket ondt på wägen, til Sverige: Siöröfvare togo bort ej allena alt hvad de hade med ſig, ſom Kejſarens ſkänker til Konungen, några kyrkiokåril och fyratio Gudeliga Böcker, utan ock deras ſkiepp; ſå at de måſte gå til fots och hiälpa ſig huru de kunde, til deſs de kommo til Konung *Biörn* i Birka eller Forn-Sigtuna (††): Denne tog wäl emot Anſcharius: Han ſamlade ſit Råd och efter hållen öfverläggning gaf honom lof til at predika Evangelium (†††). Detta kom folket mycket nytt före; men ſlägnade i ſynnerhet de Chriſtne Slafvar, ſom på lång tid ej fådt höra Guds ord: Bland de förſte, ſom omwändes, war en Svenſk Adelsman *Hergeir*, Konungens Råd och Ståthållare öfver Sigtuna, ſom ſtrax derpå ej långt från denna ſtad lät på ſin Fädernegrund i Upland med egen koſtnad upbygga en kyrka (*). *Anſcharius* wann på den korta tiden många Siälar och blef efter wäl förrättade ärender af

A. C. 829.

(*) Rimbert. c. 10. n. 5.

(**) v. ſupr. c. 15. §. 13.

(†) v. ſupr. c. 6. §. 27.

(††) Rimbert. c. 9. n. 17. & Örnhielm. Hiſt. Eccl. c. 7.

(†††) Rimbert. Vit. S. Anſch. c. 10. n. 44. &c.

(*) Rimb. c. 10. n. 8. & Örnh. l. c.

tid til at raka ſig: Han blef då ſkickad til Sverige. v. Rimbert. 8. 7.

(l) *Anſcharius* hade med ſig ej allena *Wiethmar*, en from och beſkiedelig Munk från Corbey, utan ock de Svenſka Sändebuden. v. Rimbert. c. 9. p. 9. 11. &c.

Digitized by Google

A. C. 830. Konungen hederligen affärdad med bref (m) til Kejſaren A. 830 (n); men ſom Lårau hvarken af denne Konung ſielf eller af Öfver-Konungen i Alshärjar-Ting war antagen, ſå kunde en ſå god begynnelſe ej anſes för annat, än en liten gniſta deraf, ſom ännu mer behöfde upeldas.

5. Ragnar Lodbrok ſvåfvade emedlertid kring alla Haf och brydde ſig hvarken om kyrkor eller predikningar: Han renſade Öſterſiön från Siöröfvare, med hvilka han ſlogs i Hålſinge-ſkiären, wid Bornholm, i Öreſund (*) och på åtſkilliga ſtällen: Han beſökte Wåſterhafvet kring Orkenöjar, Söderöjar, Skottland och Irland, ſköflandes åfven på Flanderſka kuſterne (**): Han öfverwann på ſlika tåg en *Heröd Jarl*, en Näs-Konung *Raſn*, en *Herthiof*, en Konung *Marſtan* (***) och flere; men alt ſådant kunde ej kallas krig. De Northumberſka Sakerne hade redan i *Sigurd Rings* tid kommit i någon oreda (†) och nu måſt undandragit ſig Nordens Herrawälde: *Ragnar* för derföre til Engeland med en flotta af tretio-

(*) Ragn. Lodbr. Biarkamal, Stroph. 2. 4. 9.

(**) R. Lodbr. Biarkam. Str. 10. 15. 16.

(***) Biarkam. Str. 5. 6. 15. 16.

(†) v. ſupr. c. 15. §. 23.

(m) At deſſa bref warit med *Runor* ſkrifne, är för detta anmärkt. v. ſupr. c. 8. §. 3.

(n) Til belöning för denna reſa blef Anſcharius af Kejſaren och Påfven Gregorius 4. förordnad til Arke-Biſkop i Hamburg och Påfvens Legat i Norden A. 831. Hans fullmakt dat. A. 834. innehåller, at han warit Legat i Sverige, Dannemark, Norige, Faröjarne, Grönland, Hålſingeland, Island, Skrid-Finland, Slavonien och hos alla ſå wål Norra ſom Öſtra folkeſlag, af hvad namn de wara måtte. v. Privil. Archi-Eccl. Hammburg. Til Annex fick han Biſkopsdömet *Turholt* (Tournehout.) i Flandern. v. Rembert. c. 11. p. 12. c. 30. p. 3.

Digitized by Google

tiofem Skiepp (o) och landsteg wid Charmouth A. 833. (*): *Ebbert*, den förste Christne Konung öfver hela Engeland, drog emot honom och blef slagen; men hade sedan bättre lycka wid Hengston A. 833. Der måste *Ragnar* wika; men lät sig dock icke deraf hindra, at härja på alla Engelands kuster, sårdeles i Northumberland och wid Thina-strömmen, der otta Jarlar för honom skola stupat (**). Sedan han giort anstalter om sina Engelska Arflånder, reste han öfver en winter hem til Sverige. A. C. 833. (*) cfr. Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 281. A. C. 835. (**) Biarkamal. Str. 3. 11. 12. 13. 14. 20. 21.

6. Der fick han se sin Sam-Konung *Eisten Belis* wackra Doter *Ingeborg*, som rörde hans hiärta: Smickrare woro strax tilreds, som låto honom förstå, at en sådan Prinsessa woro honom anståndigare, än en Norsk Bonde-Doter: Åbregirigheten, at fastare sammanbinda den Nordiska Monarchien (***), en lång frånwaro från Drotningen och de närwarande behageligheter brakte honom då til det beslut, at förskiuta *Krake*: Han friade til *Ingeborg* och fick både hennes och Fadrens Ja; men hans förbehåll war dock, at Bröllopet en tid skulle upskiutas, til dess han fick giöra alt med ordning och lämpe. På åter- (***) cfr. J. Wild. ad Pufs. c. 15. p. 254.

(o) Alle utländske och i synnerhet Engelske Scribenter, som tala om dese Engelands fiender, kalla dem nästan ej annat än *Danske*: Orsaken är, at *Ragnar* och hans Söner, som ägde hela Norden, uppehöllo sig mäst i *Danmark*, der de ock närmast woro til hands, at oroa både Engeland och alla wåstra länderne; men deras makt togs från hela Scandien: Eljest äro ock alle Scandianer, både Svenske, Danske och Norske, af utlänningarne kallade *Normänner*. v. Albert. Stadens. Annal. Eginhard. Vita Carol. M. Ad. Bremens. de Sit. Dan. Chron. Magdeb. Du Chesne Collect. &c. &c.

Digitized by Google

A. C. 835. återreſan förbjöd han ſit folk wid lifsſtraff, at wid hemkomſten yppa för Drotningen hwad de förnummit; men ryktet har ſnabba wingar och *Kraka* fick weta mer, än hon wille: Hon emottog ſin Herre med all kärlek och förtrodde honom om natten, at hennes *Foglar* berättat henne om hans nya förſlag. Sådane foglar finnas wid alla Hof, men denna gången woro de ganſka wålgiörande: Hon bad honom ej wårkſtälla en ſå owärdig gerning, den hon ej förtient, uppenbarandes honom derhos, at hennes rätta namn war *Aſlög* och at hon ej war et Bondebarn, utan en Doter af den Store Nordiſke Hiälten och *Huniſke* Förſten *Sigurd Sven Fofnisbane* (p) af *Nores* eller gamla *Fornjoterſka*-ſlåkten (*), ſom henne aflat med *Brynhilda* (q), en Prinſeſſa af det

(*) v. ſupr. c. 4. §. 3. 4.

Budlin-

(p) Denne war Son af en Huniſk Konung *Sigmund Wolſungs* Son och af *Hiordiſa Elima-doter*, Prinſeſſa af Ridgötaland (v. Wolſung. Sag. c. 22.): Hans många tapra bedrifter åro ſå utſmyckade med dikter, at man näpligen igenfinner Sanningen. *Fofnisbane* är han kallad af en *Fofner*, ſom han ihielſlagit.

(q) *Brynhilda* hade giordt et löfte, at ingen ſkulle åga henne, utan den, ſom red in på hennes borg igenom en ſtor eld, ſom förwarade Slottet (utan twifvel en ſtark wakt): Hennes utråkning war, at ingen kunde giöra en ſå tapper gerning utan *Sigurd Sven*, den hon älſkade; men *Sigurd*, ſom imedlertid gift ſig med *Gudruna*, Konung *Giukes* Doter wid Renſtrömmen, byte kläder med ſin Svåger *Gunnar*, red genom elden och höll bilåger med *Brynhilda*, alt under namn af *Gunnar*, ſom då blef *Brynhildas* Man: Men hon förtwiflad, at hon ej fådt åga *Sigurd* och förbittrad öfver honom, ſedan hon fådt weta, at han ſvikit henne, lät förſt ſlå honom ihiel under hans ſömn och giorde ſedan af med ſig

Digitized by Google

Sudlingska Konungahuset i Saxen; Hennes Föräldrar A. C. [illegible]
hade ömkligen omkommit och hennes Fosterfader
Heimer hade med henne flyktat til Norige; men
blifvit ihjälslagen och plundrad af det bondefolket
på Spangarhed (*), som nu utgifvit sig för hennes (*) v. supr. §. 2
Föräldrar. Hon tilkade ock det, at til prof af San-
ningen, som hon nu bekände, woro hon förfal-
ad, at Sonen, med hvilken hon nu war hafvande
r), skulle få märke af en orm omkring ögat, til
minnelse af hennes Fader, som öfverwunnit den til
ram förwandlade *Fofner* (s). *Ragnar* blef af det-
a så bewekt, at han älskade sin Drotning mer än
ilförene och det Upsaliska Giftermålet gick til eyg-
ga (**). (**) Saga. Lodbr. Sag. c. 8.

7. Imedlertid hade Sam-Konungen i Upsala och förmodeligen det lilla Hofvet på Alsnö med Christendomens förtsta rörelser at beställa: Sielfve Konungarne woro likfom emellan tvenne eldar, förklarande sig hvarken för Christna eller Hedna Läran: De tälte båda, så at *Beli* eller *Biörn* nu icke en gång

sielf, låtandes bränna sig med *Sigurd* på et bål (Wolsung. Sag. a Cap. 32 ad 40.), at de åndå måtte wara Man och Hustru i döden efter gammal sed (v. supr. c. 6. §. 23.). *Sigurd Sven* war således under *Gunnars* gestalt Fader åt *Aslög Kraka*.

(r) Denne är redan upräknad som den yngste af *Ragnars* Söner, v. supr. §. 2.

(s) En rik Höfding *Fofner* förwarade sine skatter innom en med ringmurar befäst Borg, hvilken *Sigurd Sven* intog: Då hade han efter den tidens talesätt *dråpit Ormen*, hvars skapnad nu skulle synas kring ögat på hans Doterson. cfr. Wolsunga Sag. c. 27. & J. Wild. L. c. c. 14. p. 247.

Digitized by Google

A. C. 835. (*) cfr. J. Wild. ad Puffend. c. 18. p. 316.

fallit hos Hedningarne i misstanka (*): De trodde sig behöfva en sådan slughet, emedan Menigheten i det målet war ganska granlaga: Efter *Anscharii* bortresa hade en Biskop *Gautbertus*, eljest *Simeon* kallad, blifvit tillika med sin Nepot *Nithardus* skickad til Sverige wid pass A. 836. (**) med Påfvens *Gregorii* 4. bekråftelse, som åfven tillade honom *Arkie-Biskopelig heder*, hvilken således redan i den tiden blifvit i detta Riket införd: *Gautbert* hade af Svenske Konungen fådt frihet, at upbygga en offentelig kyrka (t) och alt war på en ganska god wåg; men denne unge Biskops otidiga hitsighet, högmod och nit, at på en gång wilja omwända alle hedningarne, skiämde bort saken: Folket i Sigtuna gjorde upror, *Gautberts* hus blef plundradt, han sielf med sit folk skickad fångslig ur landet och hans Nepot *Nithard* dråpen med swård (†), hvarefter ingen Munck på sin åhrs tid dristade sättia foten på Svensk botn; men så skickade dock *Anscharius* dit Eremiten *Ardgeir* A. 837, som i mer tysthet och under Ståthållaren *Hergeirs* (††) beskydd (†††) sökte åtminstone förebygga, at det lilla Christna liuset ej aldeles måtte utslockna.

A. C. 836. (**) Örnhielm ap. J. Wild. L. c. p. 315.

(†) Ad. Brem. Hist. Eccl. c. 21. Örnh. in Brev. Vit. S. Anschar. ad A. 836.

(††) v. supr. §. 4.

(†††) Rimbert. Vit. S. Ansch. c. 16. cfr. Alb. Cranz. Metrop. L. 1. c. 32. 33.

8. Märkwärdigt är, at i Scandien likson i England (*) har Christendomen icke som i Asien, Grekeland och Italien, först begynt taga rötter hos det ringa folket, utan hos Konungar och de ypperste i landet, som blifvit de första Helgon: Fåfängt söker man

(*) cfr. Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 272.

(t) Man menar, at det Myntet, som på ena sidan har en kyrka och på den andra otta ur medelpuncten gående strålar, torde höra til denna tid. v. Brenn. Thesaur. T. 1. n. 10. p. 3. n. 3. & J. Wild. L. c. p. 315.

Digitized by Google

han i Sverige Martyrer och förföljelsen bland Me- A. C. 836.
igheten: Ehuru högt Norden är sina förste Lärare förbunden, så måste man dock tilstå, at Evangelium är blifvit på helt annat sätt predikadt, än i Apostlarnes tid, då Folkhopen, af den Himmelska Sanningen i samveten öfvertygad, wågade derföre med glädje lif och wälfärd: Her hade små Munkekonster i mwändelserne största delen: De höllo sig til Hofven och de Mäktige, genom hvilkas arm de med wåld grundade kyrkans myndighet: *Emund*, som förnodeligen war *Hakan Ringz* Son och *Biörns* Broder (*), hade utan tvifvel gynnat de Christne Lärare mer än folket tålte (**); ty hade han ock wid lenna tid blifvit misstänkt och ur Riket jagad (u): Han war likwäl ej mer Christen, än at han kunde blifva Hedning och äfven Christendomens Förföljare, når han wille: Det syns som han icke allenast öfvergifvit sin nya bekännelse, at ställa sig åter in med de Svenske, utan ock som Sió-Konung efterslagit *Anscharius* och *Gautbertus* i Hamburg, at på dem slåcka sin harm (***): Wisst är det, at Hamburg ej långt derefter blef af en ansenlig Nordisk Flotta sköfladt och brändt, då *Anscharius* med möda kom undan utan kappa (†).

(*) cfr. Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 1. c. 51.
(**) cfr. J. Wild. L. c. p. 316.
(***) cfr. Messen. Scond. Illustr. T. 12. p. 11. & J. Wild. L. c. p. 317.
(†) Breviar. Vit. S. Ansch. ad A. 836. Annal. Bertin. Annal. Meteruf. &c.

9. Denne utdrefne *Emund* wände från sin härnad tilbaka åt Sverige, der han trodde sig mer med lämpa, än med wåld, kunna komma til sit förra wälstånd. Han inspärrade wål Sigtuna til siös och lands, giörandes der en förskräckelse, som endast af

(u) Hvidfeldt och Vastovius säja, at han blifvit fördrifven för det, at han förfölgt de Christne; men detta är annorlunda bewist. v. J. Wild. L. c. p. 316.

Digitized by Google

A. C. 836. den Christne Ståthållaren *Hergeirs* mod och förestålningar dämpades; men låt sig dock gerna beqvåma til en förlikning och brandskatt af ethundrade marker Silfver (*): Hans Wikingar woro wål dermed icke nögde, utan påstodo långt mer; men han giorde Stadens bestormande mycket svårt, särdeles i anseende til *Hergeir* och de många Christne, som henne försvarade; ty man bör märka, at denna tidens Hedningar hade redan fattat om werldens Frälsare åtminstone den tankan, at han war en ibland de måktigaste Gudar: Man frågade då Oraklet på Hedniskt wis: Lotten utföll efter Guds skickelse, kanskie genom *Emunds* omsorg, til Birkas eller Stadsens förmån: *Emund* begaf sig dit in, återgaf silfret och förlikte sig med sine Landsmån (**); men hans missnögda krigsfolk svårmade åter i Östersiön och förstörde en rik stad hos Sclavonerne, hvilken efter all liknelse warit *Wineta* på Ysedom, fastån man fört den Stadens undergång några och 20. eller 30. åhr längre tilbaka (***). *Emund* skal sedermera i Nerike hafva tumlat om med en Konung *Sör* eller *Sivard Fro*, mot hvilken han slagits och tilsatt lifvet (†); men det hörer ej til den otvifvelaktiga Historien (††).

(*) Rimb. Vit. S. Ansch. c. 14. 15. &c.

(**) Rimb. c. 16. ap. J. Wild. L. c. p. 318.

(***) cfr. Bangert. ad Helmold. Chron. Sclav. L. 1. c. 15.

(†) Örnh. H. E. L. 1. c. 26. Peringsch. Ättart. p. 34. Brenn. Thesaur. num. p. 3. T. 1. n. 14.

(††) cfr. J. Wild. L. c. p. 319.

10. *Ragnar Lodbrok*, som sällan war hemma i sina Riken, ej wetandes hvad det war, at lefva i ro, fick ock denna tiden nog at sysla: Hans Folk blef kastadt ur Northumberland (†††) wid pass A. 838. och han war ej sen at hämnas: Hans flotta anlände til Southampton A. 839; men fick tappert motstånd af *Ulfard*, Engelske Konungen *Etelwolph Ecbertsons* Fält-Herre: Dock sådant war, at giuta än mer

(†††) cfr. Ar. Hvidf. Chron. Dan. p. 26.

A. C. 839.

Digitized by Google

mer olja i elden: *Ragnar* landſteg wid Portland, ſlog en Gref *Edelm* och ſtrax derpå en Gref *Hebert*, lämnandes blodiga ſpår i Kent, Middelſex, wid *Lindiſören*, i Deira eller wid *Ireby* i den ſedan länge omtalte *Skioldunga*-ſtriden (x) och på åtſkilliga flera ſtällen (*). Konung *Etelwolph* ryckte wål ſielf emot deſſe faſelige fiender, hvilkas hufvudflotta af trettiofem ſkiepp ſatte ſig på kuſten af Weſſex; men led et ſtort nederlag i ſlaget wid Charmont A. 840. (**). Då fann *Ragnar* intet motſtånd: Nordiſke krigs-Smaken war icke denna tiden ſå mycket, at fäſta ſig på underkufvade orter ſom, at plundra: Nya länder behöfde ej heller *Ragnar:* han hade flera, än han kunde ſtyra: Han förde derföre från Engeland ſtore rikedomar (***) och kunde nu hafva nögdt ſig med ſine Segrar; men han war ej född til hvila: Fadrens anſlag mot Romerſka Riket och Franſka Monarkien (†) woro ännu icke i Sonen utſlocknade. A. C. 839.

(*) Biarkaſaml. Stroph. 20. Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 285. cfr. J. Wild. L. c. c. 15. p. 282. A. C. 840.

(**) Rap. Thoyr. L. c.

(***) cfr. Le Pere Dan. H. de Fr. T. 2. p. 33.

(†) v. ſupr. c. 15. §. 24. 25.

11. På Franſka kuſterne lät wål *Ragnar* ſina ſkiepp wiſa ſig A. 842: De ingingo i Seine-ſtrömmen, öfverrumplade och ſköflade *Roüen* ſamt många kloſter deromkring och laſtade ſig med ganſka rikt byte (††): Han kom wål ock mycket alvarſamt tilbaka ſå wål på Flanderſka ſom Aquitanſka ſtranderne A. 844, då hans fartyg lupo in i *Garonnen*

(††) Annal. Bertin. & Le P. Dan. L. c. T. 2. p. 14. cfr. Chron. Turonenſ. ad A. 841. A. C. 844.

(x) Sommerus (in Gloſſ. Script. Angl. Vet.) drager detta namn af Engelſke floden *Skalda*; men det tycks wara kommit af den gamle Danſke *Skioldunga*-Slächten, af hvilken Ragnar årft Dannemark och af hvilken åtſkillige Höfdingar warit, ſom nu utan tvifvel fäktat under hans baner.

Digitized by Google

A. C. 844. til *Toulouſe* och flöflade i neigden alt omkring; men
(*) cfr. Collect. Du Cheſne ab A. 837 ad 896. p. 1. &c. ſådant war ej annat, ån en början (*): Hans Flo-
ta blef wål derpå ganſka illa medfaren i ſina förſök
på Spanjen ſå wål af ſtorm ſom af Landsfolkets tap-
(**) cfr. Salaz. Inventar. Gen. du Royaume d'Eſp. Paris. 1612. p. 25. perhet (**), ſå at ſtörre delen gick förlorad; men
her war en Lerniſk Watn-orm at beſtrida: A. 845.
kom *Ragnar* in i *Seine*-ſtrömmen med ethundrade
A. C. 845. tiugo Segel och ſatte ſkråck i hela Frankrike (***):
(***) Le P. Dan. L. c. T. 2. p. 33. Inwånarne i *Roüen* öpnade honom portarne: Han bo-
tiente ſig af den almänna båfvan och gick ända up
til *Paris*, det han fann utan förſvar: Påſke-afton
(†) Aimon. de Mirac. S. Germ. (†) intågade han i denna Stad, hvilken han gaf
til ſköflings ſå wål ſom hela trakten deromkring:
Paris war den tiden ej ſtörre, ån den Holmen i *Seinen*, ſom kallas *La Citè*, der nu ligger kyrkan *Notre Dame*: Alt det öfriga war ſkog och moras: på
tvenne trå-bryggor, en på hvardera ſidan, gick man
emellan Holmen och faſta landet: Et ſtort Torn wid
(††) Le P. Dan. L. c. T. 2. p. 130. hvardera Broen war det båſta Förſvars-wårket (††);
men faſtän fäſtningen hade warit ſtarkare, ſå war
her dock ingen, ſom giorde motſtånd.

12. *Carl den Skallige* regerade då i Frankrike: Han låg med ſine troppar wid *S. Denis* i et för-ſkantſadt läger: Hela hans krigsråd affſtyrkte honom at wåga en Drabning, hvarmed hans och hela Rikets lycka ſattes på et wågeſpel: Svenſke Konungen ſkickade honom en hårhold och lät honom förſtå, at Saken ej war utan hielp: Han tilböd honom Fred med wilkor, at Nordiſka krigshåren ſkulle behålla alt ſit byte och dertil få Siutuſende marker lödigt Silfver: Deremot lofvade han, at aldrig mer föra krig på Frankrike eller nånſin komma dit utan med dets Ko-

Digitized by Google

Konungs wilja: Ehuru hårdt detta war at ingå, ſå måſte dock *Carl* dertil ſamtycka: *Ragnar* kom med ſine förnämſte Krigs-Ofverſtar (y) til honom och hälſade på honom i hans läger: Silfret blef utbetalt och Freden bekräftad på båda ſidor: De Nordiſke ſvuro på ſine ſköldar och wid ſine Gudar, at aldrig mer komma til Frankrike ſom owänner (*). Man har föregifvit, at *Ragnar* wid hemkomſten ſkrydt af detta ſit tåg för ſine anhörige och wänner, at han wiſat dem hela ſit byte och derjemte et ſtycke af en bjälke, ſom han låtit afſåga i kloſtret *S. Germain de près* til et tekn af ſin Seger, at han berömt Frankrike; men laſtat folkets weklighet, ſom låtit ſkräma ſig af bara Nordmännernes namn, at han ſagt ſig hafva funnit mindre motſtånd i alle lefvande Parisboar, än i en död Gubbe, *S. Germain*, i hvilkens kloſter några Nordmän dödt af ſlag, då de det welat ſköfla, at *Ragnar*, juſt når han hållit på at förtälja detta, fallit ned med båfvan och ſkrikit wid det han ſedt *S. Germain* komma öfver ſig med hugg och ſlag, at hans kropp upſvullit och at han derefter dödt med mycken plåga (**); men denna Berättelſe luktar af kloſtret (z): *Ragnar* for efter all likneſſe

A. C. 845.

(*) Le P. Dan. L. c. p. 33.

(**) Aimoin. Mirac. S. Germ. L. 1. ap. P. Dan. L. c. p. 34.

(y) At någon förnäm man, *Ragnars* ſläkting eller Under-Konung, wid namn *Berik* eller *Biörn* warit med, är mycket troligt; men at en *Princeps Boricus*, (Prints *Berik* eller *Biörn*) haft öfverbefälet, äfven öfver *Ragnar*, ſom *Aimoin* (de Geſt. Franc. L. 5.) ſäger, det hänger ej ihop. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 17. p. 302 &c.

(z) Denna Saga är mundtligen berättad för *Aimoin*, ſom warit Munk i S. Germain, af en wid namn *Kobbon*, ſom blifvit ſkickad af Konungen i Germanien til Normännernes Konung och ſelf warit tillſtädes når det

Digitized by Google

A. C. 847. nelſe från Frankrike til Engeland och led emot Grefvarne *Ennulf* och *Oſrik* ſamt en Biſkop *Alſtan* wid elfven *Parret* et ſtort nederlag (*), hvarpå han wid paſs A. 847. återwände til Norden, at hämta ſig krafter.

(*) cfr. Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 287.

13. I Sverige hade under hans frånwaro ſkiedt en förändring: Hans Söner woro nu wapnföre och brådde på ſine Fäder: Tilförne år berättat, huru *Ragnar* låtit rygga giftermålet med Prinſeſſan *Ingeborg* i Upſala (**): deröfver hade *Eiſten Beli* blifvit förtörnad och uphåfvit all wänſkap med *Ragnars* hus: Drotning *Aſlög* tyckte ſig ej heller hafva orſak til förtroende, ſom för *Ingeborg* ſkull ſå når hade blifvit förſkuten: Hon hade derföre upäggat ſine Styfſöner *Agnar* och *Eric*, at angripa Sam-Konungen i Sverige: Deſſe ſtyrde då redan, likſom Under-Konungarne, ſina wiſſa tildelta Landſkaper (a): i hvilka de kunde öfva den uråldrige *Krigs*- och *Fredz Rätten* utan Öfver-Konungens ſamtycke (***): De hade ock nu utruſtat ſå många ſkiepp (b), ſom de kunnat åſtadkomma under Fadrens widlyftiga krig, och landſtigit ej långt från Upſala: *Eiſten* hade i haft ſamlat mycket krigsfolk, hvaraf han ſatt ſtörre delen

(**) v. ſupr. §. 6.

(***) cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. P. G. c. 8. §. 37. n. 8.

händt, då ock *Ragnar* ſkall hafva lofvat, at om han nånſin kommo ſig före igen, ſkulle han blifva Chriſten. v. Le Pere Dan. L. c. p. 34.

(a) Det är likt, at *Agnar* och *Eric* hafft Södermanland och Öſtergötland på deras del. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 15. p. 261.

(b) Då *Agnars* egit Skiepp lupit af Stapelen, ſkall en menniſkia hafva blifvit förkroſſad, hvilket blifvit anſedt ſom et olyckeligt Orakel. v. Ragn. Lodbr. S. c. 9.

Digitized by Google

en i det bakhåll och ryckt mot fienden med en mindre A. C. 847.
hop (c): *Ragnars* Söner hade fäktat med ſtor tapperhet: men ſtrax blifvit af myckenheten kringgrände och öfverwundne: I häftigaſte drabningen hade *Agnar* ſtupat; men *Eric* hade blifvit til fånga tagen; Denne af et ſtort prof af den tidens Hiältetankar: *Beli* ilböd honom lifvet och dertil ſin Doter *Ingeborg*, hwarigenom begge Hufen ſkulle aldeles wara förlikte; men han ſwarade ſig ej wilja köpa Brud med ſin Bröders blod: Han begärte allenaſt, at de få, ſom öfverblifvit af hans folk, måtte ſläppas på fri fot, då han ſielf wille dö för dem alle, hwilket honom ändteligen bewiljades (*). Han lät då på walplatſen (*) cfr. J. wild. l. c. c. 15. p. 258.
redſtöta en hop ſpiut med ſpetſarne upföre, drog en ring af ſit finger, den han befalte ſine Män föra jemte hans ſidſta hälſning til hans Styfmoder, och lät ſedan kaſta ſig ofwanpå de jordfaſta ſpiuten, der han ſnart upgaf ſin anda; men under alt detta ſång han wiſor, efter den tidens ſätt, ſom uttydde hans förakt för döden och den heder han ſatte i et ſådant dödsſätt, hwilket han kallade en Kungelig *Åhre-Sång* (**). (**) Ragn. Lodbr. Sag. c. 8.

14. Wid deſſa tidender hade *Aſlög* fält ſine bittre tårar: Hon hade beklagat, at hennes hämd ſkule upſkiutas til *Ragnars* hemkomſt eller til hennes

(c) *Eiſtens* krigshår har mycket blifvit wördad, icke juſt för *Koen Sibyllas* ſkull, hwilken ej annat är än en dikt eller likneſſe, ſom ſnarare för de Chriſtne ſkull, hwilka deribland woro (cfr. ſupr. §. 8. 9. in not.): Kan hända, at *Eiſten* efter ſin Fader fört den gamle Cimbriſke Oxen i ſit hufvudbaner eller lif-fahna, af hwilket alt dikten blifvit ſammanſatt. v. ſupr. c. 15. §. 21. in not.

Digitized by Google

A. C. 847. Söners, hvilka nu i förſte ungdomen med et tåg e-
(*) v. ſupr. §. 1. mot *Witarby* (*) giorde i krigsſaker ſit Låro-prof: Deſſe infunno ſig dock ſtrax, ſedan de på den-
(**) R. Lodbr. S. c. 7. na färd miſt ſin Broder *Rognwald* (**) och åhörde ſin Moders klagan: I början woro de ej fårdeles hågade; ty wårket war ſtort at angripa, deras krafter i närwarande tilſtånd ringa och deras ålder ännu o-förfaren: I ſynnerhet war *Ifvar Benlös* af et lång-modigt och betänkſamt Sinne; men *Aſlög* hade anfördt alla de bewekelſer, ſom kunnat upreta en ung åhregirighet och åfven Bröders ſkyldighet til hämde-
(***) v. ſupr. c. 7. §. 11. krig (***): Den yngſte *Sigurd Ormöga* hade då knapt
(†) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 15. p. 260. tio åhr (†); men han wille ſtrax ſtiga til ſkieps, och *Ifvar* kunde ej heller längre wara deremot: Således blef deſſe Bröders Flotta i haſt tiugo-nio Segel ſtark: *Aſlög* wille wål ſielf wara med, förmodeligen i anſeende til hennes Söners ungdom; men det wille de ej tillåta: Dock drog hon tillſamman något Rytteri och under namn af *Randalina* gaf ſig dermed handwågen up åt Sverige til den ort, der hon med ſine Söner lagt möte: Alt borde efter *Ifvars* råd ankomma på ſkyndſamheten och man kom ock ſnart til ſtrids med *Beli*: Han war wål nu ej mindre, än tilförene, mohn om goda anſtalter: men denne gång blef han på platſen med ſtörre delen af ſin krigs-
(††) Ragn. Lodbr. S. c. 12. hår (††) wid paſs A. 846, hvilken Seger år måſt tilſkrifven *Ifvars* kloka anförande. *Eiſten Beli* hade warit en berömd och witter Höfding: Han hade hållit et wördadt Hof och deruti åtſkillige *Skal-*
(†††) v. ſupr. c. 8. §. 10. *der* (†††), ſom woro den tidſens Lårde (d).

(d) *Eiſten Belis* Skalder woro *Bragi den Gamle*, *Gruma.* *Prude*, *Kalf Tyenſke*, *Refur Ryſke*, *Orm Oframi*, *Oſ-*

Digitized by Google

15. *Eiſtens* nederlag hade nu händt, nåt *Ragnar* åter kom hem i ſina Riken, öfver hvilka han ſåledes war rådande utan Sam-Konung i Upſala; Hans förſta nöje war, at ſe ſine Söner icke wanſläktas: Han upmuntrade dem, at widare träda i hans fotſpår, hvartil han gaf dem råd och makt: Strax låg man deras Skiepp på alla Haf och A. 847. landſtego de redan i Aquitanien, der de belägrade *Bourdeaux*, medan en del af dem blifvit qvar på denna ſidan om Frankrike och intagit Oen *Betau* på Renſtrömmen. *Carl den Skallige*, Kejſar *Lotharius* och *Ludvig*, Germaniens Konung, hade åhret förut ingådt en förbindelſe, hvaruti de alle tre giorde et, at emotſtå Nordmännernes wälde: Sådant hade de låtit *Ragnar* ordenteligen weta och åfven hans Söner; men deſſe förſtodo ſig ej på ſlika afhandlingar: De härjade lika ſtarkt och delte nu ſå de förente Makters krafter genom ſina ſärſkilta anfall, at de alla tre blefvo lika wanmäktiga (*) genom långa tåg och fåfänge wågar: Förmånen war på Sjö-maktens ſida, ſom ån wiſade ſig på ena kuſten och ån på den andra. Franſke Konungen kom wäl med en Här til Aquitanien, at undſlåttia *Bourdeaux:* han öfverrumplade ock i *Dordognen* nio Nordiſka Skiepp, hvilkas beſättning han lät ihielſlå: Han tvingade åfven dem, ſom lågo för *Bourdeaux*, at uphåfva belägringen; men knapt hade han wändt om igen förån de kommo tilbaka och genom Judarnes förråderi intogo

A. C. 847. RAGNAR LODBROK Enſam.

(*) Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 39.

bin Avaldi, *Fleini Skald*, *Rognwalder Skald* och *Erpur*, ſom ſedan kallades *den Lutande*, förmodeligen efter han blef ſå gammal, då han likwäl med et qwäde frälſte ſit hufvud. v. Sturl. Skaldatal. T. 1. p. 479.

Digitized by Google

A. C. 849. (*) Le P. Dan. L. c.

ſtaden, den de ſköflade och upbrände (*). *Biörn Järnſida* (e) och hans foſter-Fader *Halſtan*, *Holmſten* eller *Haſting* giorde ſig beſynnerligen ödkände: de gingo up i *Loiren* och til *Nantes*, der ſielfve Biſkopen blef illielfvagen: De kaſtade ſig ſom en blixt öfver *Anjou*, *Tours* och flera orter, hvarwid S. Martins kyrka blef i aſka lagd: De ſtröfvade igenom hela Frankrike och ödelade alt hvad dem förekom (**). På ſådant ſätt föro *Lodbroks* Söner kring alla Weſtra Länderne och äfven i Medelhafvet (f), ſå at de ock A. 849. förſtörde *Barcellona* i Catalonien (***). Märkeligt, at de i deſſa färder årnat angripa *Rom*; men i ſtälle för *Roma* råkat på en ſtad, ſom hetat *Luna*, den de med liſt intagit (g) och i grund ödelagt (†): Om nu detta warit *Barcellona* eller en Stad i Italien, af hvilkens öfverlefvor ſedermera *Sarzana* blifvit upbygd (††), är ſvårt at ſäja;

(**) Radulph. de Diceto in Abbrev. Chron. inter Script. H. Angl. p. 450. &c. & Wilh. Gemmeticenſ. Hiſt. Norm. l. 1. c. 5. p. 218. edit. c. 1. p. 216. & c. 9 p. 220 A. C. 849.

(***) Le P. Dan. L. c.

(†) Sturl. T. 2. p. 223. & T. 2. c. 10. p. 66.

(††) J. Whld. ad Puff. c. 17. p. 302.

(e) Radulphus de Diceto kallar honom *Bier* och Wilhelm. Gemmeticenſis *Bier Ferreæ Coſtæ* (Järnſida). Hans Foſterfader kalla de *Magiſter* och *Pædagogus*.

(f) Man finner i Sverige runeriſtningar i ſten, ſom tala om reſande *a Sidona Garn* (på Sidons Haf) och til *Jeruſalem*. Peringſch. ad Vit. Theod. p. 495. Kanſkie en eller annan ſom warit Chriſten på ſådana färder i Medelhafvet ſkilgt ſig från de andre, at beſöka de heliga orter.

(g) *Haſting* ſkall hafva loſſat ſom ſtormen drifvit dem til lands och at han nu ſom wän wille i ſin ålderdom blifva underwiſt i Chriſtendomen: derpå har han giordt ſig ſiuk och ſedan dödt: *Biörn* har då fådt lof at låta begrafva honom in i ſtaden, i hvilken hans folk under ſkien af en lång Lik-proceſs intågat och den ſamma förfört. v. Sturl. T. 2. c. 10. p. 66. &c.

Digitized by Google

ja; men fant är det, at man i Frankrike och annorstädes under *Lodbroks* Söners härjande brukat den kyrko-bönen (h): från *Nordmännernes raseri beware oss Milde Herre Gud* (*). Til denna tid höra morendels de Runstenar i Sverige, som gifva tilkänna, at deras Hiältar warit på *Siötåg Wästerut* (i), hvaraf åtskillige finnas afritade (**). A. C. 849. (*) Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. T. 1. p. 280. (**) Peringsch. ad Vit. Theod. p. 481. 487. 489. 490.

16. *Lodbroks* Söner plundrade *Gent* A. 851 (***): De landstego ock i Engeland på Wessexiska sidan med grufveliga wåldsamheter: Gref *Carl*, Edelwolphs Fält-Herre, slog dem wål wid *Wensburg* och den unge Konung *Adalsten*, *Etelwolfs* Naturlige Son, den Fadren förent sig i regeringen, tog från A. C. 851. (***) Le P. Dan. T. c. p. 47.

(h) De Nordiske hafva i denna tid fört in i Franska Språket det ordet *Bigot*, som i början antingen warit en Ed *Bi Gott* (wid Gud) eller de orden *Be Gud*, wara Gudfruktig. cfr. Bayle Nouvell. de la Republ. de Lettres A. 1685. p. 148.

(i) I Wåfter-Götland wid Haralds-torp i Edswara-sokn läser man på en Runsten, at en *Tule* den ristat efter sin Son *Geir*, *den gode drängen, som dog på siötåg i Wästerhafvet*. I Sörmanland i Gåsinge kyrkomur ser man på en dylik, at en *Ragna* den uprest efter sin Man *Sven* och *Sifa* åt sin Fader *Ragnborg*, *som dog i krigståg wästerut*: Afvensåa i Råby-Sokn i Sörmanland wid Spånga, at en *Gudbiörn* och en *Otte* ristat efter Fadren *Gudmar*, *hvars Graf-ritning bär liknelse af skieppet, på hvilket han for wästerut*. Jämwål i Sörmanland wid Aspa i Ludgo-Sokn, at en *Thura* uprest stenen efter *Ubbe*, *som wästerut war en krigs-Öfverste*, och i samma landsort wid Sannerby i Årdala-sokn, at en *Finvid* ristat efter Fadren *Geirbiörn*, *som dödt wästerut*. v. Peringsch. ad Vit. Theod. p. 481. 487. 489. 490.

Digitized by Google

A. C. 851. dem nio skiepp wid *Sandwik*: Dock lågo flera qvar
(*) Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 287. åfver wintren utan för *Themsen* (*). Imedlertid war en del af dem Frankrike til plåga: de skåflade *Roüen* och tågade derifrån landwägen åuda til *Beauvais*: De ledo wål i återwägen af Franſoſerne et anſenligt nederlag; men A. 852. kommo de på ſamma ort lika ſtarke tilbaka: De wände ſig åter til Engeland: Deras Flotta förſtärkt från Norden gick up i Themſen trehundrade Segel ſtark åuda til *London*, hwilket de intogo tillika med *Canterbery*, ſtröfwande hela neigden omkring med ohörda grymheter; men de blefwo tappert ſlagne af Konung *Etelwolf* och
(**) Rap. Thoyr. L. c. p. 288. hans Son wid *Ockley* i *Surreiſka* landet (**). Icke deſs mindre fåſte de ſig på åtſkilliga orter och öjar i Wäſterhafwet, ſå at ehuru de blefwo tilbaka dreſne, ſå woro de dock ſtrax i ſtånd, at angripa antingen Engeland eller Frankrike å nyo: *Bourdeaux* blef åter
A. C. 855. af dem ſkåfladt A. 855: De lupo up i *Loiren* och giorde en landſtigning i neigden af *Poitou*: de fingo et drygt nederlag af Aquitanernes nye Konung *Lotharius* på wägen åt *Poitiers*, ſå at knapt tre-
(***) Le P. Dan. L. c. p. 51. hundrade undſluppo til ſkieppen igen (***); men det tiente ej til annat, ån at upreta dem ånnu mer.

17. Imedlertid ſatt *Ragnar* hemma i ſina Riken och hörde talas om det buller hans Söner giorde i werlden, hwilket honom högeligen fägnade och förnyade hans luſt til ſlika hårfärder (†): Han kunde
(†) Ragn. Lodbr. Sag. c. 15. ej länge emotſtå ſådana retelſer: Han wille ån en gång förſkråcka en fiende: Frankrike kunde han ej
(††) v. ſupr. §. 12. angripa: Derpå hade han gifwit ſit löfte (††), hwartil han ej trodde, at hans Söner och Under-Konungar woro förbundne; men mot Engeland hade ha

Digitized by Google

et agg, förmodeligen alt sedan Parretska nederlaget (*), som han ej kunde glömma: Desutan räknade han Northumberland under sit wälde, hvilket han först wille besöka: Om det war af högmod eller wanmakt, medan större delen af hans skiepp och manskap brukades af hans Söner, kan man ej weta; men han lät ej tilreda eller bygga mer än twenne stora fartyg, kallade *Knarrer* (**), dem han besatte med utwaldt folk och gaf sig twert emot sin Drotnings råd och böner til sjös. På Northumberska kusten led han skiepsbrott af storm; men kom dock med sit folk til lands och begynte sättia sig i befitning af städer och fästningar som sin förmente ägendom: En *Ella* war då Jarl i den orten (***): Han samlade all sin Hår, angrep *Ragnar*, nederslog hans lilla hop i en blodig Drabning och tog honom sielf til fånga (†), så at denne Store Krigs-Höfding, som kunnat i sina länder sittia i ro och nöje efter så många Segrar, nu endast hade längtat efter sin olycka.

(*) A. C. 855. v. supr. §. 12.

(**) v. supr. c. 4. §. 9. in not.

(***) cfr. Rap. Thoyr. L. c. p. 296 &c.

(†) Ragn. Lodbr. S. c. 16.

18. *Ella* frågade *Ragnar* hvem han war; men denne högmodige Konung wille det ej bekänna; ty lät Jarlen kasta honom ned i en grop bland en faselig hop Ormar: Då behöfde han en så kallad *förtrollad skiorta* eller tät underdräkt, som *Asslög* wid afresan gifwit honom til hans krops försvar i alla tilfällen; men den blef honom frántagen, så snart man märkte, at ingen orm honom skadade: Han wräktes således naken bland denna hiskeliga ohyra, som snart afhände honom lifvet (††), wid pass A. 860; men under denna gruswliga dödsplåga skal han dock hafva sjungit et långt Skalde-qväde, kalladt *Biarkamal*

A. C. 860. (††) Ragn. Lodbr. S. L. c. & Rap. Thoyr. L. c. p. 297.

Digitized by Google

A. C. 862. *mal* (k), om ſina krigsbedrifter, om det förakt, ſom Hiältar böra giöra af döden, om den fägnad, ſom wäntade honom hos *Oſkyldighetens Fader* (l) med de odödelige Gudar och om den hämnd, ſom hans Söner (m) utan tvifvel af *Ella* ſkulle utkräfja (*). *Ragnar* war efter den tidens wis ej allena fielf en god Skald, utan ock hans Drotning och alle hans Söner: Han hade åfven ſtändigt hos ſig tvenne berömde Skalder *Bragi Bodda-Son* och *Stark-Otter hin Gamle* (**); men aldrig har Poëſien haft ſtarkare Spådoms-anda, än denna, i anſeende til den hämnd, ſom *Ragnars* Söner ſedermera utöfvade på deras Faders Baneman: Deſſe woro nu i Frankrike, der de i förbund med den miſsnögde eller uproriſke Aquitaniſke Förſten *Pepin* ſköflade *Poitiers* A. 857. De gingo ock *Seine*-ſtrömmen upföre ända til Paris, härjande öfveralt och upbrännande *S. Geneviève*s kyrka: Abboterne i *S. Germain de près* och *S. Denis*

(*) Biarkamal. Stroph. 25. 26. 27. 28. 29.

(**) Skaldatal ap. Sturl. T. 1. p. 479.

(k) *Biarkamal* hafva åtſkilliga gamla Qwåden blifvit kallade efter en berömd Skald *Biarke*. (v. Verel. Ind. Scytho-Scand.): Dock är detta *Ragnars* åfven kalladt *Krakamal*, hwaraf tycks, at hans Drotning *Aſlög Kraka*, ſom åfven warit god Skald, det upſatt efter hans död. v. Torf. Hiſt. Norv. P. 1. L. 10. c. 51.

(l) Texten ſäger *Baldurs Fader*; men med *Baldur* är från förſta början ej annat ment, än werldens lyckeliga och oſkyldiga tilſtånd för Syndafallet. v. ſupr. c. 5. §. 5. in not.

(m) Han tillade ock de orden: *Griſarne ſkulle wiſſt grymta, om de wiſte af Galtens tilſtånd eller hwad den gamle lider* (Ragn. Lodbr. S. L. c.). Man räknade hämden den tiden för en ſå helig och tilbörlig Sak, at han åfven fann ſit rum i de ſidſta döds-tankar.

Digitized by Google

sig måste lösa sina kloster med stora penningar: *Chartres* blef intagit och sedan Oen *Betau*, som blef Nordmännerne et ståndigt fotfäste (*). A. C. 880. (*) Le P. Dan. Hist. de Fr. T. 2. p. 57. &c.

19. Engelske Jarlen märkte strax, förmodeligen af Skalde-qvädet, hvem det war, som han så grymt ihjälpinat: han fattade derföre det rådet, at skicka et Sändebud til *Lodbroks* Söner med sin urfäkt och at upriktigt tilstå, huru alt hade tilgådt, på det han måtte weta hvad han af dem hade at förmoda, feigd eller förlikning (n): Desse krigare hade då strax efter Fadrens afresa kommit från Söder-Länderne til Dannemark (**), sedan de injagat allom en stor bäfvan, ehvar de framfarit: *Ella* hade hemligen befalt sin utskickade noga gifva akt på alle Brödernes åtbörder, då de åhörde denna tidning: Wid Sändebudets första berättelse in för *Ifvars* högsäte om *Ragnars* död (o) låto *Hvitserk* och *Sigurd* et (**) Ragn. Lodbr. S. c. 7.

(n) Man har ock skiäl at tro, detta Bud wara skickadt af *Ellas* tåflare och fiender, til exempel *Osbert*, som blef Konung i Northumberland (v. J. Wild. ad Puff. p. 287.); men det giör ingenting til saken.

(o) Om Ragnars död war i den mörka tiden en annan berättelse: Han skulle hafva warit på en liten båt med sine falkar, at hålla fogel-jakt på de nästliggande Holmar: Derifrån blef han af storm drifven til Engelska kusten wid *Yarmouth* i *Norfolk*: De, som woro på stranden, brakte honom som en sårdeles ansenlig Man, den de ej kände, in för Konungen i *East-Angeln*, som mycket tyckte om honom: Men som han öfvergick Konungens Jägmästare *Biörn*, så skulle då denne af afvund låtit i hemlighet mörda honom och giöma liket i skogen under trocka buskar: En hund, som *Ragnar* altid haft med sig, blef ståndigt qvar hos sin döde Her-

Digitized by Google

A. C. 860. Schack-spel falla, som de hade för händer; men sedan de afhördt altsammans, kramade den ene en Schack-sten så hårdt emellan fingrarne, at bloden utsprack genom naglarne, den andre kände ej, at en knif, den han i tankarne släpt ur handen, fäst sig diupt in i benet, *Biörn*, som stod på Sals-golfvet och stödde sig wid sit spiut, skakade det så starkt, at det språng i två delar, och *Ifvars* rörelser syntes i hans anlete, som ömsade åtskilliga färgor: Han lät de utskickade all höflighet wederfaras, ehuru hans Bröder wille strax upoffra dem åt *Ragnars* Skugga; men så hade dock *Ella* sedermera af honom mäst at frukta (*): han war wäl kallsinnig, men blef derefter för Engeland et Syndastraff (**).

(*) Ragn. Lodbr. S. c. 18.

(**) cfr. Ad. Bram. Hist. Eccl. c. 33.

17. Cap.

re, men lopp desemellan til Slottet, der Konungen altid wärdade sig om honom: Genom honom skulle nu mordet hafva blifvit rögt. *Biörn* blef dömd til at fättas på samma lilla fartyg, som *Lodbrok* haft, och at dermed wråkas utan åror på willande Hafvet: Han skall då hafva blifvit drifven til Dannemark, der *Lodbroks* Söner stålt honom under pinsamt förlöfor och han til sit räddande skyldt deras Faders dråp på K. *Edmund* i Engeland. (v. Spelman. Vit. Ælfr. Ed. Ox. 1678. p. 13. 14. in not. cfr. Flor. Historiar. ap. J. Wald. ad Puff. c. 15. p. 278.): Derpå skola de hafva begynt sina hämdekrig; men denna berättelse är endast uptiktad til at undskylla *Ella*.

Digitized by Google

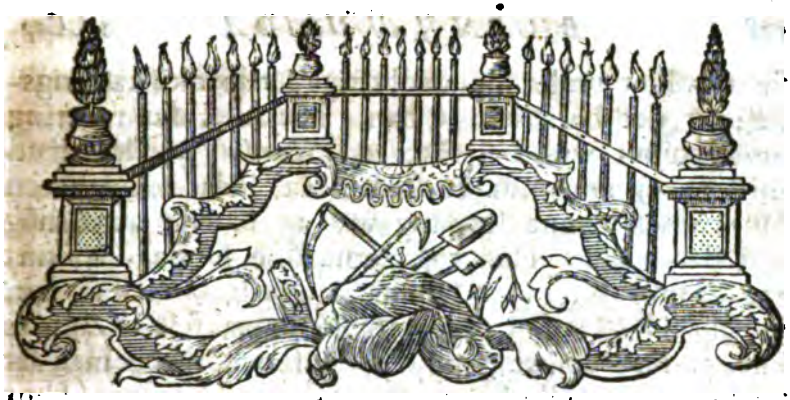

17. Cap.

I.

Ragnars Söner delte nu ſins emellan deras Faders riken: *Ifvar Benlös* aſſade ſig alla Nordiſka Arfländerne, wiljandes annorſtädes upreſa ſit wälde: *Hwitſerk* fick Öſterländerne eller Rid-Götaland, hwarunder begreps Holmgårdſka Riket, Wendiſka och Tyſka orterne, ſom gräntſade intil Öſterſiön, *Sigurd Ormöga* fick Dannemark, Skåne och Halland; men *Biörn Järnſida*, den äldſte näſt *Ifvar*, fick Svea-Rike med Öſter- och Wäſter-Götland ſamt de derunder lydande Landſkaper (*): Sålunda ſtyckades nu den Nordiſka Monarchien, ſom under *Sigurd Ring* och hans Son *Ragnar* warit en ſå mäktig kropp: Imedlertid delte icke deſſe Bröder ſina krafter, utan höllo dem i hela ſin tid tilſammans: *Biörn* lät erkänna och hylla ſig i Upſala, hwilket dock ej tycks hafva ſkiedt utan ſwårighet, til åfventyrs för den makt ſkull, ſom *Alſnö*-Konungarne *Inge Ring* eller råttare *Eric* (a) och hans Söner (**) ſig

A. C. 860. *BIÖRN JÄRNSIDA.*

(*) Ragn. Lodbr. S. c. 22. Hervar. S. c. 20. Sturl. T. 1. p. 223. 224. T. 2. p. 461. in add.

(**) cfr. Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 49. 51.

(a) *Ring* och *Erik* hafva ſtundom blifvit ihopblandade:

Digitized by Google

A. C. 860. sig tilwållat under de widlyftiga Lodbrokiska krigståg; ty det berättas, at han i början af sin regering (*) cfr. A. Spol. MS. Hist. Sv. öfverwunnit wid Ulleråker en *Karl* (*), hwarmed fordom ej annat år förstådt, ån hela Menigheten (**) Verel. Ind. Scyth. Scand. & ib. cit. Leg. Olstrog. de Homicid. c. 13. &c. (**): dock denne Konung war ej så lyckelig at förnöja i det målet: Han tog gerna sine Under-Konungar til med-Regenter hemma i Sverige, medan han imedlertid liksom Fader och Farfader fick följa sin lust, at fara omkring på alla Haf och tillika med sine Bröder uptylla Europa med krig och buller. Han hade desutan nu redan trenne Söner *Aslak*, *Eric*, (***) cfr. Herv. S. c. 20. Torf. Ser. Reg. Dan. L. 3. c. 16. &c. och *Refil* (***), som snart efter honom kunde bestiga Upsala-Thron.

2. Innan han sidst kommit hem ifrån Franska tåget, hade han befäst sig på Oen *Oissel* i Seineströmmen några mil ofvanför *Roüen* och lämnat der en stark besättning: Han hade sielf rest til Konungen i Frankrike, *Carl den Skallige*, då han war i *Verberies*, och tilbudit honom sin Trohets-Ed för detta lilla landstycke, hvilken *Carl* ej afslagit; men af fruktan för denne krigares tiltagande wälde hade han sökt öfverrumpla honom i *Oissel* A. 858. Fran-

ska

Adam. Brem. Porsiska MS:tet och Engelske Scribenter bruka *Hiring*, *Ring*, *Hirik*, *Yrik*, *Iric* om hvarandra. v. J. Wild. ad Puff. p. 371. Denne *Ring* eller *Erik* hade Konung *Sven* i Dannemark wetat omtala för Caniken i Brehmen Mäster Adam (v. Ejusd. Hist. Eccl. c. 51.) mer ån 200 år derefter: Derföre lär han hafva warit lyckelig i sin regering, fast han ej just warit Öfver-Konung i Upsala: Man skulle tro, at denne *Erik* warit den, som blifvit giord til Afgud efter sin död, då Anscharius war andra gången i Sverige (v. Rimbert. c. 25. n. 9.), fast det ej med wisshet skal sägas.

Digitized by Google

ska Hären war då förökt af Konungarnes i Lothringen och Aquitanien: men kunde ingenting uträtta, utan måste gå derifrån efter en två månaders fåfång belägring; I det stället hade *Björn* angripit Franska Riket A. 859: Han hade fallit in emellan *Seinen* och *Loiren*, der han fådt [illegible] motstånd; men åter förstärkt sig, plundrat *S. Valens*, *Amiens* och hela den trakten, öfverrumplat staden *Noyon* om natten, bortförd Biskop *Immon* med många Förnäme (b) och giordt på den sidan en almän förskräckelse, medan hans Bröder på andra sidan, i Medelhafvet; up i Rhone-strömmen och kring alla Frankrikes kuster warit förfärlige (*). Nu sedan *Lodbroks* Söner tagit sine Nordiska Arfländer i besittning, tänkte de mindre på, at regera som fredlige och försiktige Konungar, än at widare underkufva werlden och framför alt, at hämna sin Faders död. Alt hvad, som kunde röra sig, skulle nu til Engeland med mord och brand; *Ifvar* afstyrkte denna resa: Han bad sine Bröder betänka, at de ännu ej hade nog makt, at Engländarne i godt stånd wäntade dem, at deras Fader til en del sielf ådragit sig sin olycka genom sin oförsiktighet och mer sådant, hvarwid han förklarade, at han alleles ingen del tog i deras utrustning; men hans föreställningar woro förgäfves: Nordiske Konungarne seglade til Engeland och Ifvar följde wål med; men lott som en åskådare (**).

A. C. 860.

(*) cfr. Le P. Dan. Hist. de Fr. T. 2. p. 57. 67.

(**) Ragn. Lodbr. S. c. 18.

(b) En tid förut hade det samma skiedt med Biskoparne i *Beauvais* och *Bayeux* (Le P. Dan. L. c. p. 67.): Nordmännerne skola hafva warit så grymme, at då fångarne warit dem til last, hafva de slagit dem ihiel, antingen de warit förnäme eller gemene: Men kanskie, at Munkarne giordt deraf förmycket.

Digitized by Google

A. C. 866. 3. Första anfallet war ifrigt: Nordmännerne gingo så högt up i landet, at de brände *Winchester*, hufvudstaden i Wessex; men som alt oordenteligen tilgick, så woro de snart öfverwundne: Grefvarne *Osrik* och *Ethelwolff*, förmodeligen med *Ellas* tilhjälp, samlade Landshären och drefvo dem hals öfver hufvud til sina skiepp igen (*): Konung *Ethelbert* regerade då i Engeland: Han skickade til dem, der de öfver wintren lågo qvare på Ön *Thanet*, en ansenlig hop penningar i förlikning, med wilkor, at de skulle fara hem igen; men de woro förbittrade af sit nederlag: De emottogo penningarne och skövlade likwäl hela *Kent*: Dock, når *Ethelbert* för alwar sammandrog en krigshär, måste de den gången öfvergifva Engelska kusterne. *Ifvar*, som ej dragit wårjan sedan han landstigit, war qvar efter sine Bröder och gaf dermed *Ella* hopp, at kunna bilägga Saken med godo: Han skall då hafva förbehållit sig, til böter för sin Faders dråp så stort landstycke, som han kunde öfvertäcka med en Oxehud, hwilken i små la och hopfästa remsor skuren intagit en plats til en fästnings eller hufvudlågers anläggning: Deraf skall hafva blifvit *Doncaster* eller *Dorchester* i Grefskapet *York* (**) eller ock *Lindumborg*, som nu är *Lincoln* i *Mercien* (***); men detta må wara tagit af gamla dikter (c) eller ej, så sökte dock *Ifvar* med lämpa efter tilfälle, at hämnas öfver *Ella* så mycket hårdare: Hans Bröder swäfvade imedlertid kring Franska

(*) Ragn. Lodbr. S. L. c. & Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 294.

(**) Ragn. Lodbr. S. c. 19. cfr. Polidor. Verg. Hist. Angl. L. 5. p. 130.

(***) Camden. p. 428. cfr. Lit. Fontaini ad N. Keder de Num. Hibern. p. 13.

(c) Sagan om Dido i Africa, huru hon på detta sätt anlagt Carthago, har af sig födt åtskilliga flera: Om Saxarne i Thuringen och Portugiserne i Indien har man samma berättelser.

Digitized by Google

Franſka, Spanſka och Italienſka ſtranderne, der de giorde landſtigningar och förſkräckelſer; men de woro nu ej enda plågan för deſſa olyckeliga länder: man bör märka, at all Norden nu lärt deras wågar, at härja och giöra byte kring hela Europa: Svenſke, Danſke och Norſke Under-Konungar, Jarlar, Herſar och Odalsmän lupo ſom Wikingar på alla haf: Sådant bödd aldrig någon Öfver-Konung til at neka: knapt hade man ſluppit en förån en annan kom efter, ſom ej brydde ſig om hvad fred eller afſkal man giordt med den förre; men denna myckenhet begynte på ſlutet hafva ſin nytta; ty man kunde ſtundom betiena ſig af den ene emot den andre. A. C. 860.

4. *Carl den Skallige*, Konung i Frankrike, fick tilbud af en Nordiſk Höfding *Welindt*, ſom fäſt ſig wid Somme-ſtrömmen; at om Konungen wille gifva honom 5000. marker lödigt Silfver och underhåll för hans folk, wille han för honom intaga ön *Oiſſel* i Seine-ſtrömmen, den *Biörn Järnſidas* folk innehade (*); Ehuru ſvårt det war för denne utmattade Konung, at hopbringa deſſe penningar, ſå ſåg han ſig dock intet bättre råd, och *Welindt* förſtärkt af flere Nordmän från andra orter gick in i Seinen med tvåhundrade Segel: *Oiſſel* utſtod då en hård belägring och de Svenſke förſvarade ſig tappert; men ſedan ſlog felt och de nödgades dagtinga: De måſte betala 6000 marker guld och ſilfver; men fingo dermot frihet, at taga tienſt bland dem, ſom wunnit, eller ock fara hem och hvart de wille. Således kom wäl *Oiſſel* til ſin rätte ägare igen A. 861 (**); men hvad wille det förſlå i et land, ſom war öfverſvämmadt af nye Inkräktare? Jag will med dem hädan-

(*) v. ſupr. §. 2.

(**) Le P. Din. H. de Fr. T. 2. p. 73.

efter

A. C. 860. efter ej mer hafva at giöra, än så wida de nära angå Sverige eller dess Konungar. *Biörn Järnsidas* Fosterfader och Fält-Herre *Halstan* eller *Hasting* (d) förfåktade så hans sak i Frankrike, at han wäl kunde mista *Oissel* utan sin undergång: I början skall denne Höfding haft så stora utsikter, at han ment sättia Kejsare-kronan på *Biörns* hufvud (*); men *Biörn* kunde af kärlek til härnad och Siökrig icke en gång sättia sig i stillhet, at styra sit eget Rike: Han lär fåkert ej brydt sig om, at fästa sig på Kejserlige Thronen.

(*) Wilh Gemmeticens. Hist. Norm. L. 1. c. 5. cfr. c. 1. & c. 9. ap. J. Wild. ad. Puff. c. 17. p. 308. cfr. c. 18. p. 309.

5. Under hans widlyftiga härfärder kom Munken *Anscharius* andre gången til Sverige antingen A. 858 (**) eller A. 861, at omwända Hedningarne (***). Denne war en mycket nitälskande och modig Man, som ej lät afskräcka sig, at fara med slikt ärende til et Rike, hvars Öfver-Konung just den tiden war en Båfvan för Christna werlden och då Nordmännernes grymheter som mäst fruktades öfver hela Europa (†). Han anmodade först Biskop *Gautbert*, som för detta warit på denna färd (††), at nu företaga henne i nyo; men han ursäktade sig som en i Sverige hatad person, wiljandes hellre sittia qvar på sit goda Säte *Welanow* wid Elben, det Ärke-Biskop *Ebbo* honom afstådt, än åter kasta sig i farlighet: I det stället skulle hans andre Nepot *Erimbertus* få följa med *Anscharius* och ständigt blifva Sveriges Lärare: Redan den

(**) J. Wild. ad Puff. c. 19. p. 332. A. C. 861.
(***) Rimbert. c. 22. n. 4. Örnh. Breviar. Vit. S. Ansch. ad A. 861.
(†) Ad. Brem. Hist. Eccl. c. 37.
(††) v. supr. c. 16. §. 7.

(d) Om denne warit en Rysk Höfding *Dagstig*, som warit befryndad med Svenske Konungen Biörn på dess Systers *Thoras* wägnar (Landnam. Sag. P. 3. c. 9. p. 101.), eller någon annan, hvars namn man wändt til *Hasting*, är svårt at säja.

Digitized by Google

den tiden fann man således Prælater och Kyrkofäder, som högre skattade sine werldslige förmåner, in Guds församlings upbyggelse (*), så at omwändelsen i Sverige war, som sagt är (**), mycket olik den gamla Apostoliska. *Anscharius* förtienar dock et evärdeligt beröm: Han och *Erimbert* hade bref med sig til Svenske Konungen från *Ludvig*, Konung Germanien (***); men i förbiresan besökte de först sutländske Konungen *Eric*, som tog wäl emot dem och skickade med dem sit eget Sändebud til Konung *Olof* i Sverige: Denne *Olof* war antingen den då unge *Aslak* eller *Alaf* (e), *Biörn Järnsidas* äldste Son; om mycket kort regerade (†), eller som likare är, wenske Med-Regenten *Olof Ringson* (††) på Alsn), Sigtuna eller *Birka*, dit *Anscharius* reste; ty til lesse Konungar, som under de Lodbrokske Enewälds Herrars frånwaro efter all liknelse woro Riks-Föreståndare, tyckas de förste Lärare mäst hafva hållit sig, warigenom Christendomen wäl småningom kunde befordras och fatta goda rötter; men icke med tilräcklig myndighet wedertagas förån af en Öfver-Konung, som framdeles skall berättas (***).

A. C. 861.

(*) cfr. J. Wild. L. c. c. 18. p. 315.

(**) v. supr. c. 16. §. 8.

(***) Örnh. Breviar. Vit. S. Ansch. ad A. 861.

(†) Herv. S. c. 20.

(††) cfr. Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 1. c. 51.

(†††) v. infr. c. 20. §. 4. 5. &c.

6. *Anscharius* fann för sig i Sigtuna et almänt Möte af Rikens Inwånare, der ock nyligen frågan om Christna Läran warit på banen: En nitisk Afgudadyrkare hade då upstigit och talat hårdeligen emot

(e) Dennes korta regering gick förbi under Fadrens lifstid, derföre införes den icke i Konunga-längden (cfr. J. Wild. ad Puff. c. 16. p. 199.). Han hade en Son wid namn *Rhoald Hryg.*, hvars Son *Biörn Byrdosmior* haft en Son *Thor*, som satt sig ned på Island i Hofde och tagit *Kiarvals*, Konungens i Irland (eller ock *Dei-*

Digitized by Google

A. C. 361. (*) Rimb. Vit. Anſch. c. 23. n. 4. &c.

en ny Trós antagande (*): Han hade påmint de Svenſke, *huru länge de under ſine Gudars beſkydd hade warit et lyckeligt och wördadt folk, huru tröge de nu woro i ſin gamla Scythiſka Gudstienſt, huru de nu ſällan giorde blodoffer och ſällan liſten, dem de ock lämt upfylte, huru de otacksamme emot ſine förne Aſar lyſtrade til en Gudomlighet, ſom dn intet godt giordt dem, och huru de ſäkert ruſade til ſit fördärf, om de ej ångrade ſig och förnyade ſin gamle Lag:* Han hade ock tillagt, *at om de ändteligen wille föröka ſin dyrkan med en ny Gud, borde den tagas bland dem ſielfwe och wara en af deras berömlige och ſegerſamt Konungar, åt hwilken de ſtrax borde uprätta Tempel och offerſtälle* (**): Denne Konung hafva Munkarne kallat *Eric* och man har åfven hållit honom för *Eric Årſäll* (***); men ſom detta ej kommer med tideräkningen öfverens, ſå lär det förmodeligen hafva warit en *Ring*, Sigurd eller Håkan, eller någon annan af Sigtuna Konungar (†): ſå framt ej denne Taleman ſnickrat och dermed ment den förmodeligen då på Mötet til Sam-Konung antagne unge Prints *Eric*, Biörn Järnſidas Son, hwilken han ſåledes redan i lifstiden welat tillägga Gudomlig heder (††): Den uprörda Menigheten biföll ſtrax detta Tal; men *Anſcharius* lät ej modet falla: Dan-ſke utſkickaden förde honom hos Konungen an och anmälte hans ärende på bäſta ſätt (†††); men fick hwar-

(**) Örnh. Hiſt. Eccl. c. 16. p. 47. 48.

(***) v. ſupr. c. 6. §. 26.

(†) v. ſupr. §. 1. in not.

(††) cfv. Ipſ. orat. ap. Örnh. l. c.

(†††) Rimb. c. 3. Alb. Cranz. Metrop. c. 1. Helm. Chron. Sclav. c. 1. ap. Örnh. l. c.

ra i Engeland) ſläktinge til åkta (Landnam. Sag. P. 3. c. 10. p. 102.): Genom ſådant ypperligt folk i Sverige hafva Isländarne ſådt weta mer, än man ſeda-wa-ra Hiſtorier funnit.

Digitized by Google

hvarken ſielf wisſt ſvar, ej heller wårdade *Olof* at tala med *Anſcharius* ett ord: Det högdragna Hoffolket rådde honom, at wakta ſig i ſådana omſtändigheter och gifva ſå mycket redbart han ägde, til at få ſlippa hem igen med lifvet: *Jag betalar ingenting*, ſvarade han, *för mit lif: Det hörer til den Alsmåktige Gud, hvars wärf jag förer, ſom kan det återtaga, når han behagar* (*). A. C. 864. (*) Örnh. L. c. p. 49.

7. Efter mycken omſorg lagade han, at Konungen kom til honom en gång til måltids: Han emottog honom då med all uptänkelig wördnad och wälfägnad: När han fann honom wid gladt lynne, tog han tiden i akt, at föreſtälla honom med mer liflighet de heliga Grundſanningar, hvarom Hofvet den tiden blott hade en oredig kunſkap: *At en odödelig Siäl fordrar ädlare föda, än en förgängelig kropp: at hennes ſörſta fägnad kommer af all werldenes Skapare, från hvilken hon har ſit uphof: at Svearike war högeligen at beklaga, ſom af en hop bedragare ſtängdes från den himmelſka Sanningen och närdes af fördömliga dikter: At ODEN, THOR och FRIGGA* (hvilkas Lefvernes Beſkrifning han giorde), *ej woro annat än galenſkaper: at de och Sweriges många Gudar, ſom årligen förökтes, ej annat warit, än wanmåktige Menniſkior, uphäfne i en falſk Gudomlighet, ſom hvarken förmådt eller nu förmådde det ringaſte af den Aldrahögſtes wärk: At Afguda-Präſterne bibehöllo oſanningen för ſin egen myndighet ſkull, inſöfvande och ſkråmande Menigheten med löjliga Sagor om wälnader wid grafvar, Tomtniſſar i hus, Näckar i watn, Rån, Drakar, Lyktgubbar, Älfvar och*

A. C. 861. *Wettor i skogar, berg och marker, med odndeliga dylika dårskaper: at Konungen nu kunde genom Sanningens strålar bortjaga dessa mörker och genom den kärlek, hvarmed han intagit de Svenskes hiertan, frälsa jemte sig et helt Folk utur afgrundens faggor til en ewig och obeskriftig Sällhet: Jag är icke hitkommen*, sade han widare, *at söka jordisk lycka: Jag åstundar ej annat, än alles Eder wälfärd* (*).

(*) Örnh. L. c. c. 17.

8. *Olof* blef rörd af dessa ord: Sanningen i följe med ödmiukhet, föråringar och wälwilja kunde ej annat, än giöra god wårkan: Han svarade, *at han gillade Anscharii föreställningar och wille gerna befrämja Kejsarens och Danske Konungens åstundan; men at Svenska Folket från urqwädens tider hade så bibehållit sin Frihet och sine Rätter, at ingenting kunde det samma med myndighet påtwingas: Om derföre en Konungs samtycke skulle winna kraft af Lag, borde saken hemskiutas til Gudarne och almänt Ting, hvarvid han wille gilra sit bästa: Brukade man ej den försiktigheten, så kunde nu lätteligen hända som en tid tilförne i Gauthertska uproret* (**): *Anscharius skulle nu snart få weta Gudarnes och Folkets utslag* (***). Konungen sammankallade derpå Rådet och landets äldste, som enhälligt beslöto, at man borde fråga Gudarne genom Lottkastning: Detta wårkstäktes under bar Himmel och lotten utföll för Christna Läran til *Anscharii* innerliga glädie A. 862. Derpå samlades hela Menigheten til Tinget och Konungen gaf detta ärende tilkänna: Meningarne woro skiljaktiga, förmodeligen i anledning af dylikt tal, som åhre

(**) v. supr. c. 16. §. 7.

(***) Rimbert. Vit. S. Anſch. c. 23. n. 18 &c. Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 26.

A. C. 862.

Digitized by Google

åhret förut blifvit hållit (*), och en bullersam o- A. C. 860.
enighet tiltog, når en Myndig Man upſteg och ſa- (*) v. ſupr. §. 6.
de *ſig ingen giltig orſak ſe, hvarföre man borde afſkå Chriſtendomen: at han och flere, ſom på deſs grundſatſer litit, hade deruti funnit mycken kraft, tröſt och hiälp i all påkommande nöd: At ganſka många i lång tid med mycken farlighet til ſiös och lands reſt från Sverige til Dorſtrat i Frisland* (**), *at låta ſig underwiſa i denna hälſoſamma Lära: hvarföre ſkulle man nu*, ſade han, *hemma i ſina hus förkaſta en förmån, efter hvilken man giordt ſå långwåga och koſtſamma reſor?* Slutelig- (**) v. ſupr. c. 8. §. 13. c. 15. §. 23.
en förmante han ſine Landsmän, *at tåla de Chriſtne Lärare och betänka ſig innan de emotſtodo en Gud, ſom med ſin makt och godhet öfvergick alle dem de tilförne tilbedit.*

9. Detta tal wann enhälligt bifall i Sigtuna, ſå at faſtän Chriſtendomen icke almänt wedertogs, tillåt man dock hvar och en ſin *Samvets-fribet*: Kyrkor ſkulle få upbyggas och Chriſtne Präſter lidas; men Saken war ånnu ej afgiord: Konungen hade påbudit Månna Möten i Göta riken, utom hvilkas ja-qvåden ingenting kunde wärkſtällas: Dock, Gud hade beſlutit, at en begynnelſe nu ſkulle giöras til Evangelii predikan i Sverige, ſom åtminſtone lade en grundval til Chriſtendomens ändteliga upräthelſe innom två hundrade åhr derefter: Göta-Riken ſamtyckte i alla delar hvad de Svenſke giordt (***), ſå at *Anſcha-* (***) Rimbert. c. 25. Ad. Brem. L. c. c. 26. ap. Örnh. L. c.
rii befkickning nu wunnit ſit ändamål: Han antwar-
ade ſin medarbetare *Erimbert* i Konungens hän-
der, ſom tog honom i ſit beſkydd och gaf honom
en gård i Forn-Sigtuna, der denne Lärare ſtrax lät

Digitized by Google

A. C. 862. upbygga et Capell, hvartil *Anſcharius* köpte en tomt til Präſtegård: Med ſå wäl förrättade ärender (*) reſte *Anſcharius* bort och dog ſedan i Bremen A. 869 (**). *Erimbert* reſte tre åhr efter *Anſcharii* bortfård til Frankrike, då *Anſfrid*, en Danſk Lärare, blef af Biſkop *Gautbert* ſkickad til Sverige: Denne for ſtrax tilbaka, då han fick höra *Gautberts* död; ty ſkickade *Anſcharius* i hans ſtälle en *Raginbert*, ſom blef dråpen af Röfvare i Sleswik; men ſtrax derpå *Rimbert*, en Danſk, ſom intil A. 870. giorde ſtor upbyggelſe i den lilla Svenſka kyrkan (***). Men lämnom nu på en tid deſſa tyſta och ſpakfärdiga ſaker, hvilka likſom en ſtilla bäck arbetade ſig fram genom många motſtånd til deſs de blefvo en ſtor Sjö: Talom i det ſtället åter om blodsutgiutelſer och wapnebrak.

(*) cfr. Helmold. Chron. Sclav. ap. Örnh. p. 17.
(**) Örnh Hiſt. Eccl. c. 21. it. Breviar. Vit. S. Anſch. Lambec.
(***) Örnh. Hiſt. Eccl. c. 24. &c.

10. Sveriges Öfver-Konung *Biörn Järnſida* war wid denna tid ſnart i Engeland och ſnart i Frankrike, der hans Fält-Herre *Haſting* ſkådade och brände *Mans*, då ock Gref *Robert*, en Stamfader för Capetingiſka huſet, mäſte tilſättia lifvet (†); men i Engeland begynte nu *Lodbroks* Söner för alvar det i några åhr beſlutade kriget, at hämna deras Faders död: *Ifvar Benlös* (f), äldſte Brodren och Anföraren i detta hämde-krig, hade länge brukat kallſinnighet; men nu hade et tilfälle yppat ſig för hans upſåts wärkſtällighet: *Osbert*, en Konung i Northumberland, hade wäldtagit Yorkiſke Jarlen *Biörn Bo-Karls* huſtru, då hennes Man war borta, at bewaka ſjö-kanten mot Nordiſka Skiepp: Deraf hade

(†) Le Pere Daniel. H. de Fr. T. 2 p. 98.

(f) Namnen åro af denna Tidſens Scribenter illa [illegible], ſå at *Ifwar* kallas *Hiwais* i Gibſons Annaler (ad A. 87[illegible]).

Digitized by Google

Bernicierne giordt upror och tagit til Konung Jarlen *Ella*, Raguar Lodbroks Baneman, som för detta år omtalad (*): Han drog i fält mot *Osbert*: De stridde med lika lycka, som endast tiente til at usmarta dem; men *Brun* Jarl wände sig til *Lodbroks* Söner och begärte deras hiälp (**): *Ifvar* war då snarare färdig, än tilförne, och öfverlade med Jarlen om alle nödige anstalter, hvilket war honom så mycket lättare som han genom sin gifmildhet redan giordt sig i landet et stort anhang (***). *Biörn Järnsida* tycks imedlertid wid pass A. 861. eller sedan i egen närwaro A. 864. hafva antagit sin Son *Eric* til sin Sam-Konung i Sverige, så at han nu war dess mer ledig til at dö eller winna i Engelska kriget.

A. C. 864.

(*) v. supr. c. 16. §. 17. 18.

(**) Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 296.

(***) Ragn. Lodbr. Sag. c. 21.

BIÖRN JÄRNSIDA och ERIC BIÖRNSON.

11. Om wåhren A. 867. kommo *Lodbroks* Söner (g) in i Humber-strömmen med fyrahundrade Segel, intogo större delen af Northumberland, tågade til York och injagade förskräckelse i hela Engeland (†): *Ella* såg då wäl hvad hans fred tilhörde: I ställe för at bistå *Brun Bo-Karl* och hämna hans äktenskaps heder, förbandt han sig med *Osbert* mot beggederas Fiender; men han hade med faseligt Folk at göra: *Osbert*, som af hitsighet ej afbidade *Ellas* krigshär, blef först slagen wid *York* och sedan kom bördden til *Ella* wid en ort, som derefter kallades *Ellescroß* eller *Ellas undergång*: Denne olyckelige Konung blef fången och dömd til en plågsam död för det, at han wid pass sex åhr tilförne kastat

A. C. 867.

(†) Rap. Thoyr L. c. L. 1. p. 297. cfr. Sax. Gram. ap. Spelman Vit. Ælfr. M. p. 13. 14. in not.

(g) Dese woro nu *Ifwar*, *Biörn* och *Sigurd*; ty *Hvitserk* war då i Österlanden och kanske redan död, som snart skall berättas.

Digitized by Google

A. C. 867. kaſtat *Ragnar Lodbrok* i *ormegården:* Han ſkall antingen hafva blifvit lefvande flådd (*) eller ock hela hans rygg upſkuren (**), hvilket kallades *Riſta Blod-örn* (h), och dermed hade nu deſſe Nordiſke Konungar fullgiort ſin förmenta ſkyldighet, at hämna deras Faders död: Men Engeland war et alt för godt land til at ſå ſnart öfvergifva: *Ifvar* intog hela *Northumberland* och ſköflade *Mercien* til deſs *Buthred*, det landets Konung, nödgades blidka honom med en hop penningar: Sedan tågade han in i *Eſt-Angeln* mot Konung *Edmund*, ſom blef ſlagen och fången: *Ifvar* tilböd honom at få behålla riket, om han wille blifva ſkattſkyldig: men *Edmund* nekade; ty blef han med pilar ſhiälſkuten och ſedan halshuggen (i) A. 870 (***). Derpå beſlöt *Ifvar*, at bemäſtra ſig hela Engeland: Han angrep Konung *Ethelred* i Weſſex: De höllo innom et åhr nio fältſlag och åndteligen ſtupade *Ethelred* (k) wid *Witingham* A. 872. Men når *Ifvar* war ſom förfärligaſt i Engeland, når alting för honom ſviktade (l), når

(*) Rap. Thoyr. L. c. p. 298.

(**) Ragn. Lodbr. S. c. 25. Spelm. Vit. Ælfr. M. L. c.

(***) Rap. Thoyr. L. c. p. 299. cfr. Gibſon. Annal. ad An. 870. J. Bromt. Chron. Angl. ap. J. Wild. ad Puff. p. 884.

(h) Svärdet ſattes emellan axlarne tvert igenom rygg-raden, den det klyfde alt ned igenom, ſkiljandes refbenen på båda ſidor. v. Spelm. Vit. Ælfr. M. p. 13. 14. in not.

(i) Denne Konung blef hållen för Martyr och ſedermera canonizerad. v. Spelm. Vit. Ælfr. M. p. 15.

(k) *Ethelred* hade, förutan tvenne Söner *Elfred* och *Oswald*, en Doter *Thyra*, ſom blef gift med Konung *Gorm* i Dannemark: deras Son war *Harald*, ſom aflade *Sven Tiugoſkegg*, hvars Son war *Knut den Store*, ſom åndteligen med makt och arfsrått underlade ſig hela Engeland. *Thyra* Ethelreds Doter år kallad *Danabot*. cfr. Sturl. & Vit. Ælfr. M. p. 18.

(l) En hop oordentligheter ſkiedde under detta krigsbul-

Digitized by Google

når han hade sielfva *London* inne och fann nästan intet mer motstånd, blef han sotdöd och lagd i Hög (*) på sine Fäders wis wid pass A. 873. lämnandes Engelska lakerne, medan han ingen Son hade, i sin tapre Fält-Herres *Ubbes* (m) händer: denne skövlade *Mercien*, tog skatt af dess Konung *Buthred*, afsatte Konung Ekbert i Northumberland och tilsatte i hans ställe förmodeligen Svenske Siö-Konungen (**) *Refil* (n), Konung *Biörns* Son och *Ifvars* Broderson, som dog A. 876. (***), sedan han aflat en Son *Eric*, hvilken wi snart få se bland Sveriges Konungar. A. C. 867. (*) Ragn. Lodbr. S. c. 22. (**) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 16. p. 299. (***) Rap. Thoyr. L. c. p. 306.

12. Några åhr för *Ifvars* död syns *Biörn Järnsida* hafva lämnat Engeland och aflidit i sin bästa ålder i Sverige wid pass A. 870 (o): Han skall wara A. C. 870.

ler: I synnerhet ledo Klostren och de Andelige: I Koldingham woro Abbedissan och Nunnorne så rådda för Hedningarne, at de färgade sig i ansikten, i näsor och läppar, på det de skulle se illa ut; men *Ifwar* blef deraf så förtörnad, at han lät bränna up Klostret och alla dem, som så wanlytt sin skapnad (v. Rap. Thoyr. L. c. p. 298.). Biskop *Humbert* i Estangeln blef huggen i stycken samme gång som *S. Edmund* ihielslogs (Rap. Th. L. c. p. 299.). Fält-Herren *Ubbe* förstörde ock många Kloster, som *Croyland*, *Ely*, *Peterbourug*, *Medeshamstede* &c. (Rap. Thoyr. L. c. p. 300.).

(m) Engelske Scribenterne hafva hållit denne *Ubbe* för *Ifwars* Broder; men fast *Ifwar* hade sine Bröder med sig, så hette dock ingen af dem *Ubbe*. Denne föll wid Kinvith i Wessex A. 875. v. Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 306.

(n) Denne tycks af Engelske Scribenterne hafva blifvit kallad *Rigsige* eller *Riksig*, et förmodeligen stympat namn af *Refil*: Så illa hafva Munkarne handterat mäst alla namn i den tiden.

(o) Man tillägger denne Konung åtskilliga Mynt. Brenn.

Digitized by Google

A. C. 870. begrafven på Munsöen i Mälaren, der hans Hög ännu skall finnas, kallad *Biörne-Backen* (*); men hvad man med wisshet kan säja, är det, at hans Son *Erik* efter honom ensam antog Regeringen i Upsala (**), medan hans andre Son *Refil* (***) i Engeland och på alla haf kringsvåfvade. *Biörn* och hans Bröder, *Lodbrboks* Söner, woro i sin tid de förskräckeligaste krigare i Europa: Gamle Soldater, som följt dem på deras stora tåg, öfvergufvo handtwärket aldeles då de woro döde; tyckande sedan ej wara mödan wärdt, at följa Konungar i fält (†): Twenne af dem kallades, som sagt är, *Hwitserk* och *Sigurd Orm-öga*: om den senare, som war Konung i Dannemark, skall framdeles widare röras; men den förre wele wi nu något följa.

(*) Peringsch. Attart. p. 38. ERIK BIÖRNSON Ensam.

(**) Herv. S. c. 20. Langfedgatal & Mon. Isl. ap. Kil. Strob. in Dynast. Sciold.

(***) v. supr. §. 11.

(†) Ragn. Lodbr. S. c. 22.

13. *Hwitserk* hade fådt *Ridgötaland* och Holmgårdska Riket på sin del, som tilförne år berättadt (††): *Finnar*, *Ryssar*, *Estländare*, *Sclavoner*, *Krivizer* och *Merianer*, som alle kallades *Ziudi* eller *Scyther*, betalte honom (p) åhrlig skatt (†††), liksom de ock warit hans Fader underdånige; men i början af 860-talet och under *Hwitserks* krigståg med

(††) v. supr. §. 1.

(†††) cfr. Chron. Russ. Povieść Vremianich. & Herberstein. ap. J. Helsing. Diss. de Orig. Vareg. Åbo. 1740.

Thes. Numm. T. 1. n. 1. p. 2. n. 4. 13.); men det säkraste är en penning med runan ᛒ. innom en half-cirkel. v. J. Wild. ad Puff. c. 17. p. 298.

(p) Gamla Ryska Krönikan *Povieść Vremianitch* säger, at dessa Folk betalte åhrlig skatt till *Varegerne*, det är til Sverige; ty annorlunda hafva Ryssarne fordom aldrig kallat de Svenske: hermed menar hon den tiden, då *Sigurd Ring* och *Ragnar Lodbrok* regerade; ty sedan igo åter de orterne sine egne Konungar, fastän de kände Sveriges öfverwälde, som framdeles skall så

Digitized by Google

med hans Bröder i Frankrike och Engeland hade en del af Rid-Götarne, i synnerhet *Kurerne* eller *Kurländarne*, af någon Dansk eller Jutsk Under-Konung retade, giort uppror och sökt afskudda sig detta ook: Svenske Bi-Konungen eller Riks-Föreståndaren *Olof* hade då agat detta Folk och åter underkufvat *Kurland*, der åfven wid detta tilfälle Christna Läran begynte predikas (*); Men för *Hvitserk*, efter hans hemkomst från Wästerländerne, hade nu icke allenast det Folket, utan hela Holmgårdska Riket måst böja sig och erkänna hans Konunga-rätt, hvilken han ärft efter Fader och Förfäder på svärdsidan i många leder (**). Från detta hans Rike giordes nu A. 864. eller 865. mot Constantinopel och Græska wåldet i Kejsar. *Michaëls* och *Bardas* tid (***) et ansenligt fälttåg, hvilket han efter all liknelse sielf anförde, då ock utan tvifvel många Svenske warit med, som kan dömas af wåre Runstenar (q): Det är ock troligt, at *Hvitserks* Broder-Son, den Svenske Printsen *Asleik Biörnson* (†), följt med honom på detta tåg och kan hända warit just den *Aslaf*, *Alaf* eller *Olof*, som då nyligen öfverwunnit Kurländarne; ty Ryska Krönikorne tala mycket om en *Ascold* eller *Oskal Diar* (r), som en märkelig Krigshöfding i dessa rörelser (††). A. C. 870.

(*) Örnh. Hist. Eccl. c. 19. it. Breviar. Vit. S. Ansch. ad An. 861.

(**) v. supr. c. 12. §. 2.

(***) T. S. Bayer. in Act. Petrop T. 6. p. 365.

(†) v. supr. §. 1. 5.

(††) cfr. Constantin. Patriarch. de R. Russ. & Macar. Metropolit. Chron. Russ. ap. Strahlenb. Descr. Russ. p. 173. 271. T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 288. it. T. 6. p. 391.

(q) I Södermanland och Wagnhärad-Sokn läser man på en Runsten om *Styrlöger* och *Hialmber*, at de giordt det Åreminnet efter *Torkel* och *Styrbiörn*, gode Höfdingar, som ådade sine dagar i *Östra Riken*. Wi hafve dessutan många Runstenar i Sverige efter dem, som dödt *Österut*. cfr. Peringsch. ad Vit. Theod. p. 458. 459.

(r) T. S. Bayer. (L. c.) menar med alt skiäl, at *Diar*

Digitized by Google

A. C. 870. 14. Orſaken til denna hårfård kan man ej igenfinna, om icke i *Hvitſerks* åhregirighet och medfödda krigsluſt; ty han war *Lodbroks* Son, han war ej född til at ſittia ſtilla. Holmgårdſka eller Ryſka krighåren gick i Junii månad ofvannämde åhr på de ſtore ſtrömmarne med två hundrade ſmå fartyg ned til ſin gamla ſtambygd wid Svarthafvet, der denna Flotta begynte giöra ſig förfårlig med ſköflande och brånnande på alla ſidor i Kejſarens land (*): Græſka Hofvet hade ſedan Göternes tid ſluppit ſå långwåga Gäſter från Norden: *Michaël Curopalates* war då i fält mot Saracenerne; men fick bud från *Nicetas Oryphas*,, ſin Skieps-Höfding, at detta Folk wille belägra Conſtantinopel: Ryſka flottan nalkades ock wårkeligen ſtaden, ſå at Grækernes förſkräckelſe blef ſtor; men de hade ej ſå hårde fiender, at giöra med, ſom de ſig föreſtält: Kejſaren, ſom wid hemkomſten intet krigsfolk hade hos ſig, grep til Andeliga wapn: Han gick tillika med Patriarchen Photius i begångelſe til Blacherniſka Templet (s), giorde der bön, tog ut S. Marias klådning (t), följde den med ſång ut til hafvet och doppade

(*) Nicet. Dav. Paphlag. in Vit. Ignatii Patr. p. 964. Cedren. p. 551. Zonar. T. II. p. 162 &c.

ſom et Scythiſkt eller Göthiſkt ord betydt *Drott*, *Höfding*, och at ſåledes *Oſcold* och *Diar* icke warit tvenne perſoner, ſom de gamla Ryſka Krönikor föregifvit.

(s) Detta kallades eljeſt *Templum S. Mariæ in Blachernis* eller *Templum Blachernarum*.

(t) Denna S. Mariæ dråkt, ſom förwarades i Kyrkallades *Maforium* och brukades altid af widſkiepſe, då någon ſtor nöd war för handen, ſom et Kſaredömets förſvar.

Digitized by Google

de den deruti (*), på det en widskieppelig Menighet måtte upmuntras. A. C. 870.

(*) Leo Gram. ap. T. S. Bayer. L. c. T. 6. p. 379.

15. De Nordiske Anförare woro störsinte öfver alle de segrar de tilförne wunnit (**) och räknade ej för lårdeles svårighet, at intaga denna Hufvudstad; men ehuru de låto öfvertala sig, så kommo de snart på freds-tankar: En Munke-berättelse har warit, at strax då den Heliga Jungfruns klåder kommit i watnet, har en storm upwuxit, som ödelagt hela deras flotta; men sådant finner man ej hos de båttre Auctorer, som säja, at Rysslarne eljest blifvit bewekte til wånskap: Kejsaren giorde dem hvarjehanda tilbud och bland andra, at antaga Christna Låran: *Cumanerne*, et Folkeslag wid Svarthafvet, som följde med Ryska Hären, skola då hafva begårt et tekn och fådt se det Mirakel, at *Evangelium*, som man kastat på elden, ej kunnat brinna (***); men ware dermed huru det wil, så begärte de at få döpas (u) och hela kriget bilades: Huru *Hvitserk* och *Asleik* eller *Oscold Diar* giordt, år obekant: förmodeligen hafva de efter wanligheten nögt sig med penningar (x) och dragit sig tilbaka, at undertwinga andra folk och orter (†): Det wet man, at Kejsar

(**) Phot. Epist. ap. Bayer. L. c. T. 6. p. 391.

(***) Stepennaya Kniga. Russ. ap. T. S. Bayer. L. c. T. 6. p. 365.

(†) cfr. Bayer. L. c. T. 6. p. 391.

(u) De skola då hafva fådt *Methodius* och *Constantinus*, *Leonis Thessalonicensis* Söner, til Lårare. v. T. S. Bayer. L. c. p. 365.

(x) Märkeligt, at Kejsaren i Constantinopel *Constantinus Porphyrogeneta* i sin bok de Administratione Imperii p. 65. råder sin Son och Eftertrådare, huru de skulle urskta sig, *når antingen Chasarer eller Ryssar eller något annat Nordiskt och Scythiskt Folk, som ofta hånder, kommer och påstår penningar af Kejserlige Skatt-Kammaren:* Han beskrifver derhos *huru giriga och snå-*

Digitized by Google

A. C. 876. Baſilius ſedan ſkickat jemte en hop Skånker ſina Sån-
(*) T. S. Bayer, L. c. p. 390. debud, at handla om fred med Kiovſka Hofvet (*), och at *Hvitſerk* blifvit dödd i Öſterlanden på et i Hedendomen mycket berömt ſätt: Han ſkall en gång mot en ſtor öfvermakt, ſom anförde af hans granne, en *Huniſk* Förſte (†), hafva blifvit fången och begärt, at få upbrännas på et bål af bara de ſlagnes hufvuden (**). Huru Ryſſland ej långt derefter fick åter ſin Öfverhet från Sverige, ſkall frambättre omröras.

(†) cfr. Schönſtr. MS. p. m. 79.
(**) Ragn. Lodbr. S. c. 22.

16. Sådana långwåga krigståg uttömde anſenligen det Ynglingſka Konunga-huſet i Upſala: Knapt fick någon Prints i denna tiden hinna til manlig ålder, förån han ſtupade i Fält i Frankrike, i Engeland eller annorſtädes; Svenſke Öfver-Konungen *Eric Biörnſon* (y) tycks ock nu hafva åndat ſine dagar i Weſterlanden på ſit tiugo-fierde åhr, då han nyligen ingådt et ſtilleſtånds-förbund med Franſke Konungen *Carl den Skallige* (***), wid paſs A. 874. Efter all liknelſe har denne *Eric* af Kejſaren fådt et ſtycke af Holland eller Frisland (†), ſom ej långt efter hans död åt en af de Danſke Konungar förlåntes (††). Han lämnade Riket åt ſin Son *Biörn* (†††), ſom då ännu war Barn, och åt ſin Broderſon *Eric*, *Refil Siö-Konungs* Son, ſom för detta år omtalad (*): Under deſſes omyndiga åhr ſmakade wål Sverige någon ſtillhet och den Spåde Chriſtendomen fick alt mer

(***) cfr. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 131. A. C. 874.
(†) cfr. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 171.
(††) v. infr. §. 18.
(†††) Herv. S. c. 20. ap. J. Wild. ed Puff. c. 17. c. 300.
BIÖRN ERIKSON och ERIK REFILSON.
(*) v. ſupr. §. 11.

la efter penningar de Nordiſka folken woro och huru ſkamlöſa fördrifvar de altid gierde.

(y) Det år utan tvifvel han, ſom af utlänningar år kallad *Rerik* (v. Le Pere Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 131.), hvilket ock år et af de namn, ſom Munkarn minſt ſtympat.

Digitized by Google

mer och mer fatta rötter; men så upoffrades dock blomman af Landsens Ungdom i de nu som häftigast påstående Tyska, Franska och Engelska fält-tåg: De Nordiske hade nu fådt wahnan på dessa frukebara länder, så at från alla Scandiska orter den ene hopen lade följe med den andre: Lodbrokska hämdekriget i Engeland fortsattes wäl af *Sigurd Ormöga*, Ragnars Son, Öfver-Konung i Dannemark, eller åtminstone af hans Broders *Ifvar Benlöses* anhängare, af *Refil Biörnson* och flere: Danske Under-Konungen *Halfdan* (*) kom wäl ock A. 875. in i Engeland och giorde stora framsteg (**), utan til at bry sig om hvad fred eller åftal man giordt med hans Landsmän förut; ty så war de Nordiske Höfdingars wahna och deruti bestod aldramåst både Frankrikes och Engelands olycka (***); men så hade dock nu i detta senare Rike Konung *Alfred den Store* (z) begynt giöra et tappert motstånd, som aldeles bröt de Nordiskes krafter, hvarigenom han blef en wördad och älskad Konung öfver hela Engeland (†).

A. C. 874.

(*) Stiörl. T. 1. p. 232. in Add.

(**) Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 303.

(***) Rap. Thoyr. L. c. cfr. Hist. Franc. passim.

(†) Rap. Thoyr. L. c. a pag. 303. ad 322.

17. Det war på Tyskland, Frankrike och Nederland, som krigs-blixterne från Norden måst föstlo i denna tiden, hvilka gerna wille förkrossa Romerska Riket; ty hämden sedan *Carl den Stores* tid war

(z) *Alfred* begynte först at ihopkalla *Wittena Gemot* eller Riksmötet hvart åhr, hvilket lagt grunden til Parlamentet. v. Rap. Thoyr. L. c. p. 319. Han lärde ock folket först at bygga af Tegel; ty tilförne hade Engeland och hela Scandinavien näpligen annat, än Tråhus. I ställe för Clepsydrer och Uhr som man ännu ej wiste af, betiente sig *Alfred* af waxlius, på hvilka han giorde ränder med fårgor, at se hvad tiden led. Han dog A. 900.

Digitized by Google

A. C. 874. war ännu icke förgäten: Saxiſke Hertigen *Bruno* föll mot en Hår af Svenſke, Danſke och Norſke wid Ebbekſtorp A. 876. den 1. Auguſti, tillika med en ſtor hop Grefvar, Biſkopar och förnämlig Adel (*): *Rouen* i Normandie blef ſamma åhr af deſſe kri-gare intagit (**) och *Carl den Skallige*, ſom ſedan dog A. 877, förmådde ej mer emot dem, än uppehål-la dem med fredsförſlag och med några troppar, at hindra deras ſtröfwande: Det är otroligt hwad Frank-rike och Nederland nu utſtodo af detta Folk, ſom ſtändigt förſtärktes med nye Svärmar från Norden: Deſſe blefwo ofta ſlagne, ſom ock nu hände wid *Vi-enne* mot *Ludwig* 3. och *Caroloman* (†); men knapt war man på ena ſtranden ſegrande förån den andra blef mycket hårdare angripen: *Gand*, *Tournay*, *Courtray* och hela Flandern lades om wintren A. 880. under deras ook: De brände *Cambray* A. 881: De wände derifrån om genom Terouanſka bygden til hafwet, ſköflande och intagande *S. Requier*, *S. Va-lens*, *Amiens*, *Corbie*, *Arras* och flera orter: *Si-gurd Ormögas* unge Soneſon *Gorm* (a), ſom ſedan blef Konung i Dannemark efter ſin Fader *Harda-Knut* och kallad *den Gamle*, blef ſlagen af Konung *Ludwig* wid *Saucour* i landet *Wimeux*, ſå at 9000 Nordmän ſkola hafwa blifvit på platſen, hwarwid dock förluſten på Franſka ſidan war ſöga mindre, emedan ſegren ej kunde nyttias (††); men i det ſam-ma ſtod hela Frisland i brand och förödelſe, hwil-ket Konung *Ludwig* i Germanien knapt hade ſökt at rädda genom en dagtingan förån hela trakten wid Rhen-

(*) Alb. Crantz. Metrop. L. 1. 2. Annal. Epiſc. Oſnabr. p. 1173 Veſtov. Vit. Aquil. Ed. Penz. p. 12. cfr. Arnh. Hiſt. Eccl. c. 22. p. 76. & c. 24. p. 96. & Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 164.

(**) Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 142.

(†) Le P. Dan. L. c. p. 164. A. C. 880.

(††) Le P. Dan. L. c. p. 168.

(a) Denne *Gorm* kallas af utländſke Scribenter *Guormond*. v. Le P. Dan. L. c. p. 168.

Digitized by Google

Rhen-och Moſel-ſtrömmarne af en ännu talrikare Nordiſk krigshär öfverſwämdes. A. C. 886.

18. *Sigurd Ormöga* (*), ſom eljeſt kallas *Sigfrod*, *Ragnar Lodbroks* Son (**), kom nu med ſin Slägting eller Under-Konung *Gunfrod* eller *Godefred* från andre härnader in i Moſeln til *Haſlov*, der han ſatte ſit hufvud-läger, och lade hela landet under ſin lydnad: *Liege*, *Maſtricht*, *Tongres*, *Cöln*, *Bonn*, *Zulpich*, *Julich*, *Aken*, *Trier*, *Mets* och flera orter, Slott, Abbotſkaper och ſmårre ſtäder blefvo antingen ſköflade eller förſtörde: Biſkop *Wenelon* i Mets, Gref *Adelard* och åtſkillige behiärtade Landſens Inwånare ſatte ſig wål til motwärn; men blefvo nederhuggne (***), ſå at her war en almän jämmer: *Carl den Tiocke* war då Romerſk Kejſare: Han ſamlade den ſtörſta krigsmakt, ſom man då på lång tid ſedt i Europa, och angrep Sigurds läger wid *Haſlov* om ſommaren A. 882; men efter et ſkarpt fäktande på båda ſidor war han lika när fit ändemål: den 21. Julii blef en ſå ſtor Solens förmörkelſe med blixt, orcaner och ſtort hagel, at bägge lägren förſkräcktes: De ſlagne kroppar förgiftade ock luften, at ſiukdomar yppades på båda ſidor: Då taladeſ om förlikning: *Sigurd* reſte ſielf til Kejſaren och föreſlog fred med trenne wilkor: At han och hans Folk ſkulle få en ſtor Summa penningar, at han ſkulle behålla ſit läger wid *Haſlov*, utan til at oroa Kejſarens land, och at hans Medbroder *Gunfrod* (b) ſkulle få det landet i Frisland, kanſkie Greſſka-

(*) v. ſupr. §. 12.
(**) Sturl. T. 1. p. 221. in Add. cfr. Le P. Dan. L. c.
(***) Le P. Dan. L. c. p. 168. 169.

(b) Denne *Gunfrod* fick då ock *Giſela*, Lotharingiſke Konungens *Lotharii* naturliga Doter til huſtru: Hennes Bröder *Hugo* blef inbegripen i denna fred: Han

Digitized by Google

A. C. 882. per *Dorſtrat*, ſom fordom Nordiſke Konungar och
(*) v. ſupr. §. 16. ſidſt den Svenſke *Eric* (*) hade innehaft (**). Alt
(**) Le P. Dan. L. c. p. 171. detta blef ſamtyckt och krigshärarne åtſkildes; men åhret derpå under en upkommen tråta emellan *Carl den Tiocke* och *Caroloman* woro de åter i rörelſe: Normännerne ryckte in i Frankrike til *Laon*, *Soiſſons*, *Noyon* och ſatte alt i eld och blod: De kommo A. 884 med nya krafter in i Somme-ſtrömmen, de intogo åter *Amiens* och injagade öfver alt en ſådan ſkräck, at *Caroloman*, ſom dog ſtrax derefter, ej annat råd hade, än at köpa ſig fred.

19. Men knapt war *Carl den Tiocke* på Franſke Thronen efter *Caroloman* förån han rönte detta Folks wahna, at ej begripa en Eftertrådare under ſamma Fred, innan han den betalt med en lika penninge-ſumma: *Gunfrod* wille likwäl ſättia en annan färg på ſit fredsbrott, innan han lydde *Sigurd*, ſin Öfver-Konung: Han tackade Kejſaren genom ſina Sändebud för det landet han fådt i Frisland; men ſom der ej wäxte win, ſå påſtod han at få *Coblentz*, *Andernac* och några trakter deromkring, hvaremot han gerna wille wara Kejſaren til tienſt: *Carl* begärte tid, at betänka ſig, och ſkickade til honom en Grefve *Henric* under ſkien, at handla om Fred; men i wärket, at öfverrumpla honom oförwarandes: Sam-

ſkulle affäja ſig Lothringſka Kronan; men få inkomſterne af Biſkopsdömet *Mets*. Hade han ſedan hållit ſig i ſtillhet, ſå hade han en tid derefter ej miſt ögonen och dödt ſom fånge i S. Galls Kloſter. *Gunfrod* tilböd ſig ock wid denna Freds-Handel, at blifva Chriſten: Han blef ock wärkeligen döpt i Coblentz, der Kejſaren ſielf ſtod fadder til honom A. 882. v. Le P. Dan. L. c. p. 171. 176.

Digitized by Google

Sammanträdet skulle skie på ön *Betau*: *Gunfrod* wäntade Grefven på det ställe, der nu ligger *Skenkenschantz*, och mente sig kunna tala högt: men blef der förfäteligen ihielslagen af en *Everhard*, Gref *Henriks* följeslagare, som derom med honom giordt aftal (*): Dock *Carl den Tiocke* war med detta nidingswärk illa betient: Man kan föreställa sig huru sådant af *Sigurd Ormöga* blef uptagit: Han framrasade som et rytande Lejon i Frankrike, Tyskland och Nederland: A. 885. gick han öfver Somme-strömmen til *Pontoise*, det han intog och giorde til mötesplats för alle sine troppar, wänner och jämngode Bundsförvanter, dem han från diupaste Norden til sig kallade (**): Hans Son (c) och Sonesön (d) woro utan tvifvel deribland och de unge Sveriges Konungar *Biörn* och *Eric* synas efter all liknelse äfven hafva skyndat sig hit, at under deras Farfaders yngre Broder lära det handtwärk, hvartill de trodde sig wara födde. *Sigurd* ryckte då för *Paris* med 40000 man om wintren emellan 885 och 886: Han begärte först af Biskop *Gosslin*, som kom honom til mötes, at få tåga igenom staden; men då det nekades, hotade han denne wyrdige Man med knytnäfven och sade sig skola förlöka, om Parisiska Tornen woro starka nog mot Nordiska krigshärens tapperhet: Derpå begynte han belägringen.

A. C. 880.

(*) Le P. Dan. L. c. p. 176.

(**) cfr. Le P. Dan. L. c. p. 179.

A. C. 885.

(c) *Hörda Knut*, Konung i Dannemark, så kallad efter han war född i *Höd* eller Hörda-fylke i Jutland. Hans Moder war *Bleya*, den olyckelige Konung *Ellai* Dotter i Engeland. cfr. Peringsch. Ättart. T. 7. p. 69.

(d) *Gorm*, sedan Konung i Dannemark intil A. 950, så at han blef öfver 80 år gammal.

Digitized by Google

A. C. 885. 20. Den tidens *Paris* war ej likt det nu wa-
(*) v. supr. §. 16. §. 11. rande, som för detta år sagt (*); men *Sigurd* fann der likwäl mer motstånd, än han förmodat, och mer än hans Fader der funnit fyratio åhr tilförne: Gref *Eudes* eller *Odon Robertson*, som sedan blef Konung i Frankrike, war då Befälhafvare i staden, den han försvarade med stor mandom: *Sigurd* brukade alla de fältgrep och belägrings-wärktyg, som den tiden woro brukelige: *Stora Bockar* (e), *Skärmtak* (f) och *rullande Båtwärk* (g) blefvo her anwände och många stormar wågade: men her giordes et lika oförskräkt motstånd och manliga utfall: Lägret utskickade strödvande flockar kring hela bygden, som upbrakte lifsmedel och fångar: De Nordiske woro då så förbittrade öfver stadens fasthet, at då de gingo til storms, slogo de ihiäl fångar, at upfylla grafven: De tänkte bränna up broarne och sättia eld i tornen: men alt war fåfängt (h): *Sigurd* lockade wäl

(e) Dese kallades hos de Romare *Catapultæ* och *Arietes*, Gall. *Beliers*, stora machiner, at kasta buller-stenar med, til at förkrosa muren och slå ihiel folk. v. supr. c. 8. §. 20.

(f) *Skärmtak* woro de gamle Romares *Vineæ*, *Crates*, *Plutei*, som de gamle Svenske kallade *Stora Flaka* (v. supr. c. 8. §. 20.), Timmerskiul, hvarunder Soldaten stod betäckt, medan han grof sig igenom wallwäggen.

(g) *Rullande Båtwärk* woro *Torn*, upfylta med Soldater: Dessa Torn kunde rullas eller framskiutas in emot Fästnings-tornen, med hvilka de woro lika höga, så at deraf beqvämligen kunde skiutas på de belägrade.

(h) Det mindre Tornet på den sidan, der nu är lilla *Chatelet*, förstördes likwäl i grund. v. Le. P. Dan. L. c.

Digitized by Google

wål en gång *Odon* utom wallen til tals, årnandes giöra med honom ſom Gref Henric med *Gunfrod* (*); men denne tapre Höfding ſlog ſig lyckeligen igenom til ſit folk igen: då ledſnade *Sigurd* och wille uphåfva belägringen; men han hade med ſig många Konungar, ſom ej woro af ſamma tanka: Han befalte då en almån ſtorm; men ſom den åter miſslyckades, ſå war denne håſtige Konung ej mer at hålla qvar: Han bröt up med ſit eget folk, plundrade många orter i Frankrike och ſtadnade ej förån i Friſland, der han blef mördad af förrådare. Men ånnu warade Pariſiſka Belägringen; ſom redan lagt många ögon tilſamman och (ſom tycks) bland andra ji blomſtrande ungdomen *Biörn Ericſons* af Sverige, hvilken efter all liknelſe warit antingen en af de tvenne Konungar, ſom her tilſatt ſina lif (**) A. 886 eller ock fem åhr derefter, ſom ſtrax ſkall beråttas (***). Han hade hemma i ſit Hof lämnat efter ſig tvenne ſpåde Söner, ſom frambåttre ſkola omtalas. A. C. 885. (*) v. ſupr. §. 19. A. C. 886. (**) Le P. Dan. L. c. p. 180. 181 &c. (***) v. infr. §. 22.

21. Svenſke Konungen *Eric Refilſon* war förmodeligen bland dem, ſom höllo ut för Paris i det längſta: Peſten kom bland de Franſke och det såg illa ut med ſtaden; men Gref *Odon* högg ſig igenom de belägrade med friſkt undſåttnings-manſkap från Kejſaren: Mot Gref *Henric* woro de Nordiſke lyckeligare: De hade kring lägret gjordt diupa grafvar, dem de gömde under en fålſk gråswall, och når Grefven kom antågandes med en krigshår til ſtadens hiålp, föll han i en ſådan grop: Han blef der ihiälſlagen och hans Folk deraf modfålt drog ſig tilbaka. *Carl den Tiocke* kom då ſielf med en ſtor makt, at undſåttia ſin hufvudſtad: men når Normännerne trygge

Digitized by Google

A. C. 886. och kallſinnige ſtälte ſig mot honom i ſlaktordning, tordes han ej angripa dem, utan gjorde med dem en ſkamlig fred, ſedan belägringen warat öfver ett åhr med mycken käckhet på båda ſidor: Wilkoren woro, at Normännerne ſkulle få en ſtor Summa penningar i Mars månad A. 887. och fria borgläger i *Bourgogne*. Inwånarne i Paris woro förbittrade öfwer denna fred: Normännerne fingo ej lof, at gå med ſina ſmå fartyg under deras bryggor til Bourgogne, utan måſte draga 7. eller 800. ſkidana öfver land: De utbredde ſig ſedan i de orterne, ſköflande öfver alt; men belägrade *Sens* i ſex månader fåfängt: *Odon*, ſom nu blifvit Konung i Frankrike, hade mot dem en lyckelig drabning wid borgen *Montfaucon* om Midſommars-dagen A. 888; men en del af dem intog ſtaden *Meaux* och derpå hade de alle åter årnat belägra Paris, om ej Konungen förnögt dem med en hop penningar. Nye hiälp-troppar fingo de ock nu från Norden igen: De öfverrumplade *Odon* i *Vermandois* och ſkingrade hans Här: De plundrade *Troye*, *Toul*, *Verdun* och ſatte åter ſkräck i Paris: De foro ſom wåder-hwirflar af och an: ån ſyntes de på kuſterne, ån på ſtrömmarne, ſå at de med ſkiäl kunde kallas et *Guds ſtraff öfwer Frankrike* (*). Hertig *Alain* eller *Alindt* i Bretagne hade den lyckan A. 890, at nederhugga ſtörre delen af ſemtiotuſende, ſom härjade i hans land; men ſamma ſkiepp, ſom förde de deraf öfverblefne tilbaka åt Norden, kommo igen om några månader til Nederland med en talrik krigshär (**).

(*) Annal. Metenſ. ad A. 889. cfr. Le P. Dan. L. c. p. 191. 199. 200. A. C. 890.

(**) Le P. Dan. L. c. p. 200.

22. *Arnolf*, Konung i Germanien, ſkickade ſin Här emot dem wid Maſtricht; men de undweko at

Digitized by Google

fås: De gingo öfver floden wid *Liege*, kommo til *Aken* och brände up alt de Germaniſke Troppernes krigsförråd: Tyſkarne anföllo dem då med alvar wid den lille ſtrömmen *Giulia*; men ledo et fullkomligt nederlag: och hela deras läger blef Normännernes byte A. 891 (i): Dock detta fälttåg war ännu ej ändadt: det flöts annorlunda, än det begyntes. *Arnolf* återkom ſamma åhr med en ſtarkare mäkt och angrep Normännernes Läger wid *Dyle*-ſtrömmen med ſtor mandom: Deſſe ropade *Giulia*, *Giulia*, til at begabba Fienden och påminna honom ſtället, der de nyligen fegrat; men *Arnolf* förebrådde de ſine, *at de woro Guds Hår, ſom borde ſkås med Hedningar, hwilka mördat deras anhörige, ſkövlat deras kyrkor och brändt deras ſtäder i ſå lång tid.* Slaget blef mycket blodigt: En tropp af de Nordiſke, ſom alt til deſs warit hållen för oöfvervinnerlig, blef nu genombruten och alt måſte fwikta för Segrarens hand, hwilken bemäktigade ſig femton Fahnor och hela Normännernes läger (*); En ſtor hop af dem förgicks i *Dyle*n; men flere föllo för ſwärd, tillika med twenne deras Konungar, hwaraf den ene war *Hörda Knut*, *Sigurd Ormögas* Son, Konung i Dannemark (**), och den andre förmodeligen Svenſke Konungen *Biörn Ericſon*, ſå framt han ej redan förut ſtupat i belägringen för Paris (***). A. C. 891.

(*) Annal. Fuldenſ. ap. P. Dan L. c. p. 202. 203

(**) cfr. Torf. H. Norv. ap. J. Wild. ad Puff. c. 19. p. 332. *ERIC REFILSON Enſam.*

(***) v. ſupr. §. 20.

23. *Eric Refilſon* tycks efter detta tåg och efter *Biörns* död hafva fatt ſig några åhr ſtilla, at enſam regera ſit Rike, der han i ſin tid kunnat fägna ſig af

(i) En Grefve *Arnolf* och en *Sunzon*, Ärke-Biſkop af Maynz, blefvo her på platzen. v. Le P. Dan. L. c. p. 201.

Digitized by Google

A. C. 891. af ymnig åhrswäxt, ſom altid räknades Konungarne
(*) v. ſupr. c. 7. §. 26. til åhra (*): Han ſkall derföre hafva blifvit kallad
(**) Peringſch. Åttart. p. 34 *Åhrſäll* (**) eller *Säll af god Tid*, mycket lyckeligare Namn för en Konung, än at heta *Krigshiälte*, hvilket dock *Eric* äfven förtient (***): Ingenting är åhrofullare för et Lands Fader, än at förſvara det med hiältemod, når någon åhregirig Granne det anfaller och kufvar: Då är han ej allena en Skydds-Ängel för ſine Underſåtare, utan ock et Medel af Himmelen til at hindra dem, ſom ingen jordiſk Lag erkänna, från orätt och öfverwäld: Då winner häns namn efter döden ſå många Segerſtoder ſom dygdiga hiärtan födas i ewärdeliga tider; men ſå ſnart han ej längre behöfver förſwara ſig, ſå ſnart han blott af en kitſlig hämd eller Segerluſt upfyller werlden med krigs-buller, då är han redan en *Angripare*, en plåga för Menniſkliga Slächtet, hvilket han borde giöra lyckeligt: Monarkers ſkyldighet är, at ſättia menniſkior i Sällhet, och icke at leka med deras Lif, för hvilka de böra giöra räkning. *Eric Refilſons* tid tycks taga i bäſta åldren tillika med 800-talet ſin ända, ſå at han dödt wid paſs A. 900, älſkad af ſine underſåtare och wördad af näſtgränſande Folkeſlag (†). Han lämnade efter ſig en ung Son *Emund*, ſom ſnart följde på ſin Faders Thron. I *Erics* Hof har Skalden *Alf den Lille* warit i anſeende (††).

(***) Herv. S. c. 20. ed. Ver. p. 180.

A. C. 900. (†) cfr. Herv. L. c.

(††) Skaldatal in Sturl. Edd. MS. p. 43.

18. Cap.

18. Cap.

1.

Holmgårdiſka, *Ziudiſka* och Ryſka orterne hade nu efter *Hvitſerks* död (*) begynt wåndas under en hufvudlös Regering: *Caſarer* (**) och *Sclavoner* hade giordt buller, inbrott och upror, ſå at alt war på brådden af undergång (***): De ypperſte af Holmgårdſka Riket trådde tilſamman: *Goſtomiſſel*, en klok och myndig Man i Nogården, rådde, at man ſkulle wånda ſig til *Waregaland* eller Sverige (†) och begåra ſig Öfverhet (††); ty högſta wåldet och Skydds-Herre rätten öfver deſſa öſtra länder hade ifrån urminnes tider hört til de Upſaliſke Konungar, ſom för detta år beråttadt (†††). Ryſka Sändebuden anlände efter all liknelſe til Svenſka Hofvet kort efter *Eric Refilſons* död: Då hade Sverige åter kommit i *Bródra-ſkifte* (*) emellan *Biörn Ericſons* (**) tvenne Söner *Eric* och *Biörn*, ſom nu ej woro mer ån wid paſs i tionde, ellofte och tolfte åhren: Den ene hade begynt hålla ſit Hof i Upſala och den andre på *Höga*, en gammal Konungs-

A. C. 900.

(*) v. ſupr. c. 17. §. 15.

(**) v. ſupr. c. 13. §. 10. 11.

(***) ctr Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 194. 195. 196.

(†) v. ſupr. c. 11. §. 13.

(††) Povieſt Vremianich ſeu Notit. Temp. & Kniga Stepannaya ſeu Lib. Gradual. Ruſſ. ap. J. Helſing. Diſſ. de Orig. Vareg. Åbo. 1734.

(†††) v. ſupr. c. 13. §. 11.

(*) Hervar. S. c. 20.

(**) v. ſupr. c. 17. §. 16. 20. 22.

ERIC BIÖRNSON och BIÖRN på Höga.

Digitized by Google

A. C. 900. gård i Upland, hvaraf han ſedan år kallad *Biörn ad Haugi* eller *Biörn på Höga* (*). Svenſke Regeringen war omtänkt, at bibehålla de Ryſka länder: Alla gamla Ryſka Handlingar och bäſta witnen intyga, at nu en Svenſk Prints *Rerik* eller *Rörik* (a) blifvit ſkickad til Ryſsland och der för Enewälds-Herre erkånd, ſom ſedan fortplantat ſin ätt på Holmgårdſke Thronen i några hundrade åhr (**), hvilket ock ej kan låttiäs i tvifvelsmål; men ſom man ej wäl kan tro, at man i Upſala wid denna Ryſka Beſkicknings ankomſt låtit detta Öſtra Rike gå ifrån ſig eller ifrån gamla Ynglinga-Sammen, hvilken der ſå länge regerat; Så kan jag med oweldiga ögon ej annat ſe, än at denne *Rerik* är den ſamme ſom *Erik*; ty de namnen hafva ſtundom blifvit hopblandade (***), och at ſåledes *Eric Biörnſon* nu blifvit utſtyrd, at taga

(*) cfr. Langfedgatal & Mon. Iſl. ap. Kil. Stob. Dynaſt. Sciold. MS.

(**) Stepen. Kniga. Povieſt Vrem. Herberſtein. Strahlenb. Claude Duret. Treſor de l'Hiſt. p. 864. Cologne 1713. &c. &c. cfr. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 275. &c.

(***) v. ſupr. c. 17. §. 16. in not.

(a) En gammal Ryſk Auctor ſåger wäl, at *Rurik* warit *Kurfiſtra* eller Chur-Förſte från Preuſsen, och Petrejus (in Chron. Moſcov. P. 1.) är åfven i den okunnigheten, at han giör *Rörik* til en Preuſiſk Herre, och det ſom löjligare är, af Kejſar Auguſti Släkt; men T. S. Bayer (in Act. Petrop. T. 4. p. 275. &c.) wiſar klart, at de farit wilſe och at *Rörik* warit en Svenſk Prints, hvilkens gamla Ynglinga-ſläkt deſſe Håfdeteknare på god tro giordt til *Auguſti ſtamma*, förmodeligen efter Upſala-åtten ſå högt warit wördad i Norden. Märkeligt hvad den Lärde Konungen i Polen *Stephan Bathori* ſkrifver (in Edicto Svirenſi A. 1579.), *at Ryſke Czaren Ivan wäl giordt fordran på Polen och Lithauen i anledning af en Preuſiſk Stamfader, från hvilken han räknade ſig i 14:de led, ſom ſkulle hafva warit Kejſar Octavii Broder; men at detta war uppenbar dårſkap, emedan en ſådan aldrig warit til i werlden.*

Digitized by Google

taga ſina Arflånder i beſitning, hvilket år ſå mycket troligare ſom denne Prins knapt år nämnd i gamla Svenſka Hiſtorien förån han derutur förſvinner. A. C. 900.

2. *Eric* eller *Rörik*; ſom wi efter Ryſka Hiſtorien wele kalla honom, ſåjs wål hafva haft med ſig tvenne bröder *Truvor* (b) och *Siniauter* (c), hvilka dock ej annat låra hafva warit, ån ſtallbröder, Slåktingar eller Fält-Herrar; men ware dermed huru det wil, ſå kufvade han wid ſin ankomſt all orolighet, ſårdeles i *Kiowſka* landet (*), hvars Förſtar tyckas hafva warit en gren af Ynglinga-Stammen (d), och uprättade åter Holmgårdſke Thronen, tagandes *Aldeigoborg* wid Ladoga och åfven *Nogården* til hufvudſåten (**). Då begynte en ny werld

(*) Conſtantin. Patriarch. de R. Ruſſ. ap. Strahlenb. L. c. p. 173.

(**) Claud. Duret. Treſor de l'Hiſt. p. 864. ap. Strahlenb. L. c. p. 193. & Herberſt. ap. J. Helf. L. c.

(b) Om detta betydt *Trygue*, *Tuar*, *Tuve* eller *Tronder*, år ſvårt at ſåja; men wåra gamla Scandiſka namn hafva ſom oftaſt blifvit illa ſtympade.

(c) *Snio*, *Snö-Ottar*, *Sune* eller ock *Suen*.

(d) En gammal Ryſk Scribent (Conſtantin. Patriarch. de R. Ruſſ. ap. Strahlenb. L. c. p. 173.) ſåger, at *Rörik*, Hertig i Nogården, ſkyndade ſig til *Kiow* och låt ihielſlå deſs Förſtar *Oſcold* och *Idir*: En annan dylik (Macarius Metropolita in Chron. Ruſſ. ap. Strahlenb. L. c. p. 271.) ſåjer deremot, at *Aſcold* och *Dirr* woro *Röriks* Fält-Herrar: När man nu jemförer hvad för detta år ſagt (v. ſupr. c. 17. §. 13.), at *Aſcold Diar* ej warit mer ån en Perſon (v. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 288.) och efter all liknelſe *Aſlak* Biörnſon, *Hvitſerks* Broderſon, ſå ſer man, at de gamle Ryſſar talat i mörkret, och at *Aſcold* förmodeligen ſtiftat *Kiowſka* huſet, hvars Förſtar Patriarchen Conſtantinus kallar *Oſcold* och *Idir*, med hvilka *Rörik* haft at giöra och utan tvifvel tagit i beſkydd.

Digitized by Google

A. C. 900. i Ryſsland och et nytt lius i det Rikets Hiſtoria: *Sclavonerne*, ſom då deraf giorde en del, hafva äfwen wid detta tilfälle och i början af 900-talet fått fådt bokſtåfver (*), ſå at de lärt ſkrifva och börjat antekna något, ehuru litet och oredigt det warit. *Rörik* ſatte ſine ſå kallade Bröder til Höfdingar i ſina nya länder, öfver hwilka han dock behöll Öfver-Herrſkapet, äfven efter deras död (**), och regerade med mycken myndighet och lycka, ſträckandes ſina wapn ända til Conſtantinopel (***), likſom *Hwitſerk* för honom giordt: Han hade en Son *Inge*, ſom i Ryſka Sagorne kallas *Ingor* eller *Igor*, öfver hwilken han på Soteſången förordnade en *Oleg* eller *Olof* til förmyndare wid paſs A. 920. Emedan jag kommit til at röra om deſſe Svenſke Regenter öfver Ryſsland, låt ej Läſaren finna illa, om jag något lämnar Sverige, der nu *Biörn Biörnſon på Höga* tillika med *Emund*, *Eric Refilſons* Son, blifvit regerande, och korteligen fullföljer berättelſen om de Ryſka Sakerne, innan jag återtager kådian af wår Hiſtoria.

(*) Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 193.

(**) Herberſt. ap. J. Helſ. L. c.

(***) cfr. Macarius Metropolita in Chron. Ruſſ. ap. Strahlenb. L. c. p. 271.

BIÖRN på Höga och EMUND ERIKSON.

3. *Inge* eller råttare ſagt hans Förmyndare *Oleg* ſatte Holmgårdſka makten i ſådant anſeende wid Græska Hofvet, at Kejſaren nödgades ingå med *Inges* tolf utſkickade (e) en föga fördelaktig Fred (†), hwilken dock ſnart blef bruten: Då ryckte åter *Inge* emot Con-

(†) Chron. Ruth. Povieſt Vremian. ap. J. Helſing. L. c. cfr. Schönſtr. MS. in Ant. Arch. p. m. 94.

(e) Man har ſagt, at *Inges* Sändebud til Conſtantinopel hetat *Carl*; men man bör läſa, at han ſkickade dit ſine *Karli* eller gode Män (v. Schönſtr. MS. p. m. 94.): *Ingiald*, *Farulf*, *Weremund*, *Rolof Gadi*, *Ragwald*, *Kare*, *Fredlef*, *Roal*, *Atte*, *Truid*, *Lidulf*, *Torſten*.

Digitized by Google

Conſtantinopel med en ſtor krigsmakt, hvaribland ſkola hafva warit tiotuſende *Wareger* eller Scandianer (*): Den gången blefvo wål åter ſakerne bilagde och det ſyns ſom de Svenſke då blifvit qvare i Græſka tienſten (f) ſom *Wäringar* (**); men en tid dereſter ſkall *Inge*, ſom haft et hårdt och håftigt Sinne, hafva förlorat hela ſin Hår wid Nicomedien i Bithynien: Han led ock et ſtort nederlag wid *Coreſch* emot *Drevenſerne*, et ſlags Skogsboar eller Snaphanar wid paſs A. 952. då han åfven ſielf tilſatte lifvet; men han hade warit ſå mycket lyckeligare i ſit giftermål: Han ågde *Alogia* eller *Olga* af Kiowſka huſet (g), ſom tycks hafva warit af Ynglinga åtten ſå wål ſom han (***), en Prinſeſſa af ſtora egenſkaper: Hon införde förſt Chriſtna Låran i Ryſsland (†) A. 941. eller 955, ſedan hon under namn af *Helena* blifvit döpt i Conſtantinopel af Patriarchen *Photius*, då *Johan Zimeſſes* regerade, hvilken hon på årbart och ådelt ſått wågrade ſin hand, då han begärte henne til åkta (††): Hon upbygde S. Nicolai kyrka i *Kiov* öfver ſin Faders el-

A. C. 900.

(*) Pov. Vrem. L. c. & Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 290.

(**) cfr. J. Helſing. L. c.

(***) v. ſupr. §. 2.

(†) T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 6. p. 390.

(††) Strahlenb. Deſcr. Ruſſ. p. 270.

(f) En *Thord Jöranſon* från Sverige tycks wid denna tid hafva warit Græſke Kejſarens *Wäring* och tillika Chriſten. (cfr. Act. Lit. Sv. 1728. p. 407.): Hans Runſten år huggen af *Ubir*, hvilken lefde i början af 1000-talet.

(g) *Olga* menes ock hafva warit en Doter af den föromtalte *Goſtomiſſel* i Nogården (v. ſupr. §. 1, cfr. Strahlenb. ap. J. Helſing. L. c.). Kan ock hända, at *Aldejoborg* blifvit efter henne kallad *Allogieborg* (cfr. P. Dikman. ap. J. Helſing. L. c.), men ſå hade dock långt för hennes tid wid *Ladoga* warit et *Lader* eller Höfdinge-ſåte.

Digitized by Google

A. C. 900. (*) Constantin. Patriarch. de R. Russ. ap. Strahlenb. p. 173. (**) Constantin. Porphyrogen. de Admin. Imp. & Cedren. ap. Bayer. L. c. T. 4. p. 285. (***) cfr. Les Memoir. du Regn. de Pierre Le Grand. Amst. 1737. p. 12.

ler Broders *Aſcolds* (h) graf (*) och öfvertäckte åfven ſin Man til Chriſtendomen kort förån han blef ſlagen (i). *Inge* aflade med henne Sonen *Svitiſlav* eller *Svendoſlav* (**), ſom under ſin Moders förmynderſkap (k) eftertrådde ſin Fader wid pass A. 960. *Olga* hämnade grufweligen på *Drevenſerne* ſin Mans död, ſå at öfver femtuſende af deras hufvudmän blefvo aflifvade och de öfrige lagde under ſkattdigt ook (***): Denna Prinſeſſa ſkall hafva blifvit ottatio åhr gammal och ſedt Holmgårdſka Kronan på ſin Sonefons hufvud.

(†) Cedren. p. 676. & Schönstr. MS.

4. *Sviturſlav* regerade lyckeligen, ſärdeles igenom en tapper anförare *Sphagel*, *Sefogel* eller *Latin Svenvald* (†) från Sverige, ſå at hans wapn af alle Grannar och ſärdeles i *Bulgarien* blefvo mycket wördade: Han anlade en ny hufvudſtad i *Perſlawle*, *der hon war närmare*, ſade han, *til at få kläde*, *ſilfver*, *win och frukt från Grækeland*, *häſtar från Ungern*, *wax*, *honung och Soldater från Ryſſ-*

(h) Så ſnart *Oſcold* bekänt ſig til Chriſtna Läran, ſkall han af *Inges* Hedniſke Höfding *Oleg* eller *Olof* blifvit underkufvad och dödad (cfr. Bayer. L. c. T. 6. p. 390.). Ryſka berättelſen är, at *Olga* då öfver hans graf upbygt S. Nicolai kyrka och öfver *Idirs* ben kyrkiomuren dertil; men ſom *Oſcold Idir* eller *Dir* ej warit mer än en enda perſon, ſom förr är ſagt; ſå lär både kyrkan och deſs mur blifvit bygde på ſamma räkning.

(i) *Inge* ſkall hafva låtit upbygga wid denna tid S. Eliæ kyrka i Kiow. v. Bayer. L. c. p. 391

(k) *Sviturſlavs* Foſterfader hette *Asmund* och [illegible] från Sverige. cfr. J. Helſing. Diſſ. de Orig. Wa

Digitized by Google

Ryſsland (††). Han delte ſedan Riket emellan ſine Söner *Liuter* eller *Oleg*, ſom blef Drevenſernes Höfding (l), *Jaropolk* eller *Harald*, ſom fick *Kiovſka* wåldet, och *Waldemar*, ſom ånteligen behöll altſammans allena (*): *Harald* hade welat uphåfva ſig til Tyran öfver ſine Bröder: Han hade förſåteligen afdaga tagit *Oleg* och lotten ſkulle nu komma til *Waldemar*, den han kallade *Frillobaren*; men denne tog ſin tilflykt til Holmgårdſka Rikets Skyds-Herre, Konungen i Sverige *Eric Segerſäll*, ſom framdeles ſkall omtalas, hvilken ſielf kom honom til hielp, ſå at han ſegrade öfver ſin Broder, ſom då blef ihiälſlagen, och ſtadfäſte ſit Rike, det han berömligen ſkall hafva ſtyrt ifrån A. 975. til A. 1005. Han upråttade der åter Chriſtendomen efter Græſka Kyrkans bruk (**), ſedan den efter *Olgas* (†) död förfallit. Han ägde en berömd maka, med hvilken Drotning *Sigrid* i Sverige täfiade i Storhet: Hon hette åfven *Alogia* eller *Olga* och ſkall hafva warit Kejſar Baſilii Doter i Conſtantinopel

A. C. 900.

(††) cfr. Les Mem. cit. p. 13.

(*) Odde Munk. Vit. Ol. Trygg. c. 3.

(**) T. S. Bayer. L. c. T. 6. p. 390.

(l) Under *Liuter* har en Svenſk Höfding *Ragwald* warit *Kniga*, *Knias* eller *Knes* i Plotſko (v. Bayer. L. c. T. 4. p. 289.). De Svenſke woro nu i deſſa länder åfvenſå hemma ſom i ſit eget: De erkände ſå godt ſom ſamma Öfverhet och Printſar af ſamma hus. Svårt, at ſåja, om det år efter denne *Ragwald* eller en anhan, ſom en Runſten ſins wid *Ed* i Upland på wågen åt *Biſlinge*-by: Der kallas han *Anförare för dem, ſom reſte til Grækeland.*

(†) *Olgas* Feſt firas åhrligen i Ryſsland den 11. Julii, efter *Waldemars* inråttning, ſom ock förtient et ſtälle bland Ryſslands Helgon: wid ſin Döpelſe antog han det namnet *Baſilius* (cfr. Mem. du Regne de Pierre Le Grand, p. 15.).

Digitized by Google

A. C. 900. tinopel: I deras Hof blef af en händelſe den i barndomen förkomne Norſke Printſen *Olof Tryggaſon* uptagen och upfödd i Ridderliga öfningar (*), hvilket gaf anledning til mycken wänſkap med Norſka Konunga-huſet. I förtret deremot härjade *Olof Tryggaſons* Fiende *Eric Jarl* Håkanſon från Norige på *Waldemars* Rike i fem ſomrar å rad och förſtörde ſielfva *Aldejoborg* (**), der han ſig dock ej kunde bibehålla; ty landet war under Sveriges Öfver-Herrſkap, med hvilket han behöfde ſtå i wänſkap.

(*) Sturl. T. 1. p. 216.

(**) Sturl. L. c. p. 317. 318.

5. *Waldemar* ſkall på ſlutet af ſin Regering hafva kaſtat ſig i et wekligt lefverne och haft en ſtor hop Frillor af allehanda folkeſlag (***): Med dem aflade han tolf Söner, ſom warit *Jarlar*, *Knæ-gar* eller *Kneſar*, och efter hans död häftigt ſtridt mot hvarannan om Kronan: De, ſom mäſt förſökte hvars annars krafter, woro *Wiſiwald* och *Jariſlaw*, emellan hvilka öfvades alla både hemliga och uppenbara fiendtligheter. *Jariſlaw* wände ſig til Sverige wid paſs A. 1015. och fick tilräckeligt biſtånd: Han öfverwann dermed alle ſine Bröder, af hvilka *Wiſiwald* ej wiſte båttre, än fria til den unga Svenſka Änke-Drotningen *Sigrid Storråda*, ſom derföre ſtraffade honom på et grymt ſätt; ty hon lät bränna honom inne tillika med en annan Friare, Konung *Harald Gråſke* från Norige, i ſamma bygning (†), ſom frambåttre mer ſkall omröras. Konung *Olof Ericſon* i Sverige gaf *Jariſlaw* ſin Doter *Ingierd* til Drotning: Hon fick til morgongåfva *Aldejoborg*, ſom nu åter blef upbygdt efter ſin förſtöring (††) och giordt til Holmgårdſka Rikets Hufvudſäte. *Olof Haraldſon*, Noriges Konung, ſom förut friat til *Ingierd*

(***) cfr. Les Mem. du Regne de Pierre Le Grand. p. 14.

(†) Sturleſ. T. 1. p. 261.

(††) v. ſupr. §. 4.

Digitized by Google

gierd (m), uppehöll ſig i *Jariſlaws* Hof under den tid han flyktade från ſit Rike: Han lämnade der ock ſin Son *Magnus den Gode* (*), ſom der upföddes och ſedan blef Konung i Norige: Hans Halfbroder, den ryktbare Noriges Konung *Harald Hårdråde*, tjente *Jariſlaw* i ſin ungdom ſom Landtwärns-man, innan han drog genom det landet til Conſtantinopel, och åfven tvenne andre Norſke Höfdingar *Eilif Ragwaldſon* och *Ragvald Bruſaſon* (**), få at altid *Wareger* och Scandianer den tiden woro likſom Ryſka Rikets pelare. Med *Ingierd Olofsdoter* aflade *Jariſlaw* tvenne Söner, *Waldemar* ſom efterträdde honom på Thronen, och *Wiſewald*. *Kniga* eller *Knes* i Kiov wid paſs A. 1080. Han hade ock med denna Svenſka Prinſeſſa en Doter *Anna*, ſom wid paſs A. 1050. blef Konung *Henric den Förſtes* Drotning i Frankrike (n), Konung *Philip den Förſtes* Mo-

A. C. 900.

(*) Sturl. T. 1. p. 732. 750.

(**) Sturl. T. 2. p. 55. 56.

Zzz der

(m) Han hade Prinſeſſans ſamtycke; men hennes Fader *Olof Skot-Konung* war hans afſvurne fiende, ſom framdeles ſkall berättas.

(n) Konung *Henric* 1. ſkickade til Holmgårdſka Hofvet ſin Miniſter *Gautier Saveir*, Biſkop af Meaux eller, ſom et gammalt Manuſcript i S. Omers kyrka ſåger, *Rogerum Epiſcopum Catalaunenſem* Han friade til Prinſeſſan på ſin Konungs wågnar och förde henne til Frankrike A. 1043 eller 1050 (v. Mirac. S. Bened. L. 4. Aimoin. &c.). Hon kallas i Franſka Handlingarne *Anna* eller *Agnes*, Konungens i Ryſsland *Georgs*, *Jurisclods* eller *Jaradiſlas* Doter. Når nu *Jariſlaw* eller *Harald* kunnat giöras til *Georg*, ſå är ej underligt, at alla Nordiſka namn blifvit af utlåningarne ſå illa åtgångne. Konung Henric 1. dog A. 1060. Då hade wäl billigt warit, at Regeringen och

Digitized by Google

A. C. 900. (*) Mirac. S. Bened. L. 2. Ainoin. L. P. Anſelme. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 367. &c.

der (*) och en fortplanterſka ej allena för Franſka Konungahuſet, utan ock för flera det Rikets ypperliga Slækter (o).

6. *Jariſlavs* Son *Waldemar den Andre* förde krig mot Grælke Kejſaren *Conſtantinus Monomonachus* wid paſs A. 1050: Hans Hår beſtod måſt af Svenſke (**) och Scandianer, med hvilka han utan tvifvel efter freds-ſluter ökte *Wæringarnes* hop i Conſtantinopel; ty ännu regerade den Smaken i Norden, at fara werlden omkring efter krigstienſt, ſårdeles til Grækeland, at der inlägga heder och ſkaffa ſig ägodelar.

(**) T. S. Bayer. in Act. Petrop. T. 4. p. 292.

Förmynderſkapet blifvit Änke-Drotningen anförtrodde, hvarpå man då redan hatt prof i Frankrike; men *Henric* hade beſinnat, at *Anna* war en främling från et mycket aflägſe land, ſom intet underſtöd kunde gifva henne, och at hon deſsutan ingen ſlækt hade bland de Förnämſte i landet; ty blef *Anna* lämnad åt ſit eget öde (cfr. Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 372.). Förſt drog hon ſig til *Senlis*, ej långt från Paris, der hon bygde et Kloſter: Sedan gifte hon ſig andre gången med *Raoul* eller *Rolf*, Grefve af *Valois*, Herre til *Peronne* och *Crepy*, K. Henrics Slækting, ſom förſkiöt ſin Fru, på det han ſkulle få åga Drotningen. Man höll det för et oanſtändigt giftermål för en ſå förnäm Fru; men det warade ej mer än ſex åhr, då *Anna* blef åter Änka och reſte hem til Holmgårdſka Hofvet igen; oaktadt hennes Son ſatt på Franſke Thronen. v. Le P. Dan. L. c. Le P. Anſelme & Dict. Hiſt. de Mor. Amſterd. 1740. &c.

(o) Förutan *Philip* hade *Anna* med K. *Henric* tvenne Söner, *Robert*, ſom dog ung, och *Hugo*, Grefve af *Vermandois*, ſom blef Stamfader för ſenare grenen af det huſet. Om hon haft barn i andra giftet, finner jag ej anteknadt.

Digitized by Google

lelar. Kejsaren nödgades förnöja *Waldemar* med ſtore ſkänker, hvilka han ſkickade honom med några biſkopar, ſom gufvo honom namn af *Czar* (*): Derpå ſwängde *Waldemar* ſina ſegrande wapn öfver ſkilliga orter, dem han förknippade med ſit Rike. Men jag wil ej uppehålla Läſaren med widare afwikling inuti Holmgårdſka Hiſtorien, hvilken ändå oſa framdeles i den Svenſka inlöper: Jag will allenaſt ſäja, at den Skyds-rätt, ſom Sverige öfver det Riket ägde från urminnes tider, bibehöll ock ſtånndiga förbindelſer och blodsförwantſkap emellan begge Hofven (p) altintil det häftiga inbrott, ſom ſkiedde på 1200-talet af *Tartarer*, *Chaſarer* (q) och ſli-

A. C. 900.

(*) cfr. Leo Mem. du Regne de Pierre le Grand. p. 17.

(p) *Waldemar den andre* aflade med *Gyda*, Konung *Harald Gudinaſons* Doter i Engeland, en Son och Eſtertrådare *Harald* eller *Jarepolk*, ſom ägde *Chriſtina*, K. *Inge Stenkilſons* Doter i Sverige wid paſs A. 1100. Hans frände *Waldemar* 3. *Wiſewalds Son*, hade ägt den Polſka Prinſeſſan *Sventoſlava*, ſom ſedan under namn af *Sophia* blef gift med Konung *Sverker* i Sverige wid paſs A. 1150. Samme *Waldemars* Sonefon *Jariſlaw* Haraldſon, Hertig i Wenden, ägde *Chriſtina*, Konung *Erik den Heliges* Änka, i Sverige wid paſs A. 1179. Denne *Jariſlaws* Syſter *Ingeborg* blef gift med Hertig *Knut* af Revel, Öſtgöte-Jarlens *Philip Birgerſons* Svärfader, ſom genom ſin Son *Svantepolk Knutſon*, Sveriges Råd, delat ſin blod til många förnäma Svenſka ätter. Således war Holmgårdſka Hofvet likſom Svenſkt, af ſamma Språk, Seder, Lagar och Slägtſkaper.

(q) Detta ſtröfvande folk, ſom tilförne är omtaladt (v. ſupr. c. 13. §. 10.), hade länge plågat Ryſsland på öſtra ſidan. De gamle *Wäreger* eller Svenſke kallade dem *Coſarer* eller *Kuſſar* (v. Sturl. T. 2. p. 57.) och

Digitized by Google

A. C. 900. ka ofvanför Caſpiſka och Svarta Hafven boende folk, Svårmar, hvilka ſå aldeles öfverſvämde och underkufvade Ryſsland, at der likſom efter en ny Syndaflod blef en ny jord: Slott, Städer och Fäſten blefvo förſtörde: De gamla namnen förſvunno: *Holmgård*, *Chunugård*, *Alfheim*, *Aldejaborg*, *Retala* och dylika flera woro ſedan ej mera til, utan i de Svenſka Sagor: Nytt Öfver-Herr-ſkap, nytt Språk, nya Seder och Lagar uphofvo bekantſkapen med *Waregerne*, öfverhölgde all den förre glantſen och omſtöpte hela Folkeſlaget: Dem kom altſammans af inbördes oenighet, Modren til alla Wåldens undergång: Tvenne Bröder tiſlade om Kronan, af hvilka den ene efter ſine Fäders wana flydde til *Waregerne*; men ſom Sverige då åfven ſkal i Riksfördårfveliga Tviſtigheter, hvarigenom det war ur ſtånd, ej allena at befatta ſig med Holmgårdſka Sakerne, utan ock at fulkomligen förſvara ſig ſielf, ſom på ſit ſtälle ſkall berättas; ſå wände ſig denne förbittrade Prints til *Tartarerne*, genom hvilkas wåld hans Fäderne-Rike antingen tog en ända eller blef aldeles up och nidwåndt (*). Men återwåndom til wårt egenteliga åmne.

(*) Herberſt. Strahlenb. &c. &c. cfr. Mem. du Regne de Pierre Le Grand. p. 19 ac. &c.

7. *Biörn Biörnſon på Höga* och *Emund*, Erik Refilſons Son (**), woro nu wid paſs A. 900 i ſin ungdom blifne Sam-Konungar i Sverige (***): De många och widlyftiga Siötåg, ſom denna tid giordes från

(**) Mon. Iſl. ap. Kil. Stob. Dynaſt. Sciold.
(***) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 18. p. 309.

ſlogos oſta med dem til Holmgårdſka Rikets tient. Bland ſådana folk kan man ock räkna Inwånarne i lilla *Sirkland* eller dem, ſom nu kallas *Sirtaſſer*. v. Henr. Brenner. Obſ. ad Moyſ. Arm. & E. J. Björner. Prodr. Tract. de Geogr. Scand. Vet. & Hiſt. Goth.

Digitized by Google

från Norden kring hela Europa, hafva så förkortat wåre Konungars lif, som för detta år sagdt, och åfven lämnat deras bedrifter i sådant mörker, at man föga annat finner efter dem än deras namn: Christna Lärans Handlingar upfylla oss icke heller bristen i dessa åhren, då efter den oförtrutne *Rimberti* död A. 898, det Hamburgska Ärke-Biskopsdömet intil A. 911. föreståds af en *Adalgar*, som antingen af fruktan eller wårdslöshet lämnade Svenska kyrkan handlös och ingen Lärare ditskickade (*). *Anscharius* och åfven *Rimbertus* hade i sin tid med stor kostnad brakt tilsamman en hop Svenske ynglingar, dem de underwist i Christendomen, hvilken derigenom ansenligen utwidgades; men den mödan giorde sig icke deras Eftertrådare (**). Hvad de utländska krigståg angår, bör jag ej förbigå det, som denna tiden giordes af *Rolf Ragvaldson*, en åtling på fwärdsidan af Upsala Öfver-Konung *Sigurd Ring* (r): Den-

A. C. 900.

(*) Örnh. Hist. Eccl. L. 1. c. 25. §. 2. L. 2. c. 1. §. 1.

(**) Örnh. L. c. L. 2. c. 1. §. 12.

(r) *Sigurd Ring* hade lämnat en Son *Öfsten*, som blef Fylkis-Konung i Norige wid pass A. 820. *Öfstens* Son war *Halfdan*, en Siö-och Fylkis-Konung wid pass A. 840. *Halfdans* Son war *Öfsten Glumra* wid pass A. 860, som war Fader åt *Ragvald*, Jarl öfver Möre i Norige och öfver *Halland* med en del af *Skåne* wid pass A. 880. Denne *Ragwald* war *Rolf Jarls* Fader, som nu omtalas. cfr. Peringsch. Geneal. ad Wilk. S. &c. *Harald Hårfager*, Konung i Norige, giorde denne *Ragwald* Möre-Jarl til den förste Jarl, som warit öfwer Orkenöjarne; men han afstod den hedren til sin Broder *Sigurd Öfstenson* wid pass A. 880. Denne *Sigurd* underlade sig en stor del af Skottland genom det bistånd han fick af *Torsten Röde* (Torf. Orcad. L. 1. c. 3.), hwilken åfven war en åtling af Sveriges *Yngl*inga-Slåkt. v. infr. §. 8. in not.

Digitized by Google

A. C. 900. ne war wål, likſom hans Fader, Norſke Öfver-Konungens *Harald Hårfagers* Man och underſåte; men derjemte åfven ſom Fadren Jarl öfver *Halland* (s) och en del af *Skåne* (*), hvilka länders öden hör til wår Hiſtoria: De hade genom Lodbroſka Anſkapet kommit til *Sigurd Ormöga* och hans Efterträdare i Dannemark; men af ålder hafva de lagt under Sveriges lydnad.

(*) Dudo S. Quint. Decan. ap. S. Bring. Vindic. veræ Patr. Norman. Diſſ. Lund. Reſp. A. Lidholm. 1745.

8. *Rolf* war mycket anſenlig til ſin ſkapnad (t); men ån mer til ſin krigs-lycka: Han hade redan långt för A. 890. kringfarit på alla Haf och giordt rikt byte i Engeland och Frankrike (**), der han åfven biviſtat belägringen för Paris (***): *Rouen*, *Meulan*, *Bayeux*, *Evreux*, *Meaux* och flera orter hade då rönt hans wälde och mot Franſka Fält-Herren *Renaud* hade han wunnit tvenne fullkomliga drabbningar (†): En del af Nederland hade han giordt ſig ſkattſkyldig (††): Holmgårdſka och Tyſka kuſterne i Oſterſiön hade han ſköflat (†††): Nu kom han til Wiken eller Bohus-Lån och giorde *ſtrandhugg*: ſå kallades en wåldſam Landſtigning til at förſe

(**) Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 305. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 215.
(***) v. ſupr. c. 17. §. 19. 20.
(†) Le P. Dan. L. c.
(††) Le P. Dan. L. c.
(†††) Sturl. T. 1. p. 99.

(s) Dudo S. Quintini Decanus, ſom upteknat Normaniſke Handlingarne wid paſs A: 996, ſäger tydeligen, at *Rolf* och hans Fader ågt *Affines Dacie & Islaniæ Terras.* d. å. *Halland och de til Dannemark gränſande orter.*

(t) *Rolf* war ſå öfvermotton ſtor til wäxten, at han ſällan fick någon häſt, ſom kunde bära honom, utan nödgades måſt gå til fots, hvaraf han blef kallad *Gånge-Rolf* (Sturl. T. 1. p. 99.): Han hade och en fulkomlig ſtark hälſa. v. Le P. Dan. Hiſt. de Fr. T. 2. p. 223.

Digitized by Google

: en flotta med alla förnödenheter, hvilket ej annat A. C. 908.
var, än Siöröfveri. Hans Släkting af gamla Upsali-
ka *Ynglinga*-åtten *Harald Hårfager*, som i siunde
d på rätta Fäderne-sidan (u) herstammade från
venske Öfver-Konungen *Ingiald Illråde* (*), rege- (*) v. supr. c. 14. §. 17.
de då i Norige, hvaröfver han giordt sig til Ene-
ålds Konung wid pass A. 893. tilågnandes sig åf-
n denne del af Sverige, hvaruti *Rolf* nu plundra-
(**): Han förtörnades högeligen öfver en dierf- (**) Sturl. T. 1. p. 87.
t, den han genom en strång Lag förbudit innom
a sit Rikes gråntser och nu likwål skiedde så godt
m under hans ögon; ty han war då sielf på den
ten: Han sammankallade Ting och dömde *Rolf* til
ndsflyktighet ur Norige för all sin tid wid pass A.
908;

(u) *Harald Hårfagers* Fader war *Halfdan Svarte*, Konung öfver en del af Norige, som aflade denne Son med Ragnhild, K. *Sigurd Hiorts* Doter på *Ringa*-Rike. *Halfdans* Fader war *Gudröd Jakte-Konung*, *den Stormodige*. *Gudröds* Fader war *Halfdan den milde* och *matniske*. *Halfdans* Fader war *Östen*, Fylkis-Konung, på *Römarike* &c. *Östens* Fader war *Halfdan Hvitben*: Hans Fader war *Olof Tråtelja*, Konung i Wårmeland, som war *Ingiald Illrådes Son* i Upsala (v. supr. c. 14. §. 20. & Sturl. T. 1.). Af denne *Ynglinge*-gren har ock en annan utsprungit, som åfven kommit til mycken fågring: *Olof Tråteljas* Son *Halfdan Hvitben* war Fader åt *Gudröd*, som aflade *Olof*, *Helge den Hvasses* Fader, hvars Son *Ingiald* war Fader åt *Olof den Hvite*, som blef Konung i Dublin på Irland A. 853. och kallades eljest *Amlaf* (v. Jac. Varæi Antiq. Hib. c. 24. p. 123.): Hans Son war *Torsten Röde* (v. supr. §. 7. in not.), som tog Konungs-namn öfver en del af Skotland och har delt sin blod til de förnåmsta Skotska Släkter. v. Torf. Orcad. L. 1. c. 3.

Digitized by Google

A. C. 900. 908, oaktadt både Modrens (x) och hela Släktens förböner, så at ock icke den synnerlige wänskap han hade för *Rolfs* Fader *Ragvald Möre-Jarl* kunde blidka hans sinne (*).

(*) Sturl. T. 1. p. 99. 100.

(**) v. supr. c. 12. §. 9. in not. it. c. 14. §. 11.

9. Då gaf sig *Rolf* med sine *Askemän* (**), Hallänningar, Skåningar, Nordmän och Danske, åter til siös, at hämna sin harm på andra länder: Han rusade på Frankrike och upfylte *Seinen*, *Loiren* och *Garonnen* med sina Skiepp: *Nantes*, *Angers*, *Le Mans*, *Clermont* och *Orleanois* blefvo intagne och sköflade: Et nederlag wid Abbotskapet *Fleury* hindrade honom ej, at belägra *Chartres*, der Inbyggarne under Biskop *Wantelm* beslöto, at gióra et tappert motstånd: *Richard*, Hertig af *Bourgogne*, kom dem til undsättning just då *Rolf* stormade staden; men blef tilbakaslagen: Dock när de belägrade strax derefter under Biskopens anförande (y) giorde et manligt utfall och *Richard* i det samma å nye angrep fienden, måste *Rolf* draga sig tilbaka til sit läger och sedan til Roüen, det han långt förut hade befäst: En del af hans Här, som ej kunnat följa honom, förskansade sig på en högd och blef anfallen af nye Franske troppar under Grefven af *Poitiers*; men slog dem tappert til rygga: dock, när begge Franske krigshärarne begynte ordenteligen belägra denna högd, woro Nordmännerne illa deran: Imedlertid woro de ej rådlöse: Några af dem smu-

go

(x) *Rolfs* Moder hette *Hilder*, *Rolf Nefias* eller *Stornäsas* Doter.

(y) Biskopen lät då bära för sig allehanda [illegible] ur och Jungfru Marias Särk (Le P. Dan. L. c. [illegible]); men sådant lär minst hafva bidragit til Segr[illegible]

ge sig om natten igenom Franska lägret och delte sig på åtskilliga ställen, der de blåste i ludrar, liksom *Rolf* skulle kommit oförwarandes tilbaka: De Franske råkade deraf i förwirring och Normännerne, som i det samma tågade ned af sin högd, höggo sig tvert igenom deras läger med stor förlust på Franska sidan: Grefven af *Poitiers* hade wid det tilfället giömt sig i et litet hus; men Hertigen af *Bourgogne* förfölgde fienden och hinde honom wårkeligen, dock i sådan ställning, at der ingenting war at uträtta. Desse kåcke Stridsmän kommo til sin Anförare, som til belöning gaf dem lof, at plundra öfver hela neigden, der då blef en almän klagan: Landsens Inwånare bönföllo hos sin Konung, at han wille köpa dem fred, ehvad det ock kosta wille; ty de woro nu af så många åhrs plundringar i största betryck. *Carl den Enfaldige*, som då regerade i Frankrike, skickade *Francon*, Ärke-Biskop i *Roüen*, at handla med *Rolf* om förlikning, hvilken änteligen efter många svårigheter och sedan hon några gånger warit på wågen at uprisvas, kom til stånd A. 911. (*) på följande sätt. A. C. 900.

(*) Le P. Dan. Hist. de Fr. T. 2. p. 226. 218.

10. Fredsförslagen hade förnämligast warit trenne: 1. at *Rolf* skulle få behålla *Neustrien* eller hela *Nord-Wästra* delen af Frankrike wid *Seinen* emellan *Le Maine*, *Bretagne* och stora hafvet, dock med Lähns-rätt under Franska Kronan: 2. at han skulle få *Gisela*, Konungens Doter, til åkta (z), och 3. at

(z) Förut hade han ägt *Popa*, Gref *Beringers* Doter af *Bayeux* och *Senlis* i Frankrike (cfr. Le P. Dan. L. c. p. 227. & Peringsch. Attart. p. 120.), den han skall hafva förskutit; men med henne aflade han dock

A. C. 900. "at han skulle blifva Christen. I det sidsta målet woro aldrig Normännerne nogräknade: De tvingade aldrig sine Christne Slafvar från deras lära: allenast de hulpo dem, at brånna kyrkor och kloster, så fingo de tro hvad de wille. På dessa freds-beredelser kommo *Carls* och *Rolfs* hårar i hvars annars ögonsikte wid *S. Clair:* Der begärte *Rolf* ånnu et landstycke för sit folks underhåll i några år, til dess det ödelagde *Neustrien* kunde komma sig före igen: Man war ej i stånd, at neka: Man inrymde honom *Bretagnen* med bemälte wilkor; men *Rolf* tilwållade sig derôfver Skydsrätten, at dess Hertigar sedan måste taga det af honom i förlåning: Derpå gifvos gisslare och försåkringar på båda sidor: *Rolf* kom då för Konungens ögon: Alle woro nyfikne, at se en menniskia, som en tid warit Frankrikes skråck: Han hållade hôfligt; men stormodigt: Han lade wål sina händer i Konungens händer, då han giorde Eden; men at falla på knå och kyssa foten, ansåg han som en nedrighet: Han lät dock en af sit folk giöra det i sit ställe: denne tog så plumpt i foten och lyfte den så högt, at Konungen så når fallit tilbaka, hvarôfver blef et almänt lôje; men Hofvet tog och lät sig med alting nôja (*). *Rolf* lät döpa sig A. 912: Gref *Robert*, som då war den myndigaste hos Konungen i Frankrike och *Rolfs* hemlige wån wid detta Fredsslut, stod Fadder til honom och gaf honom sit namn. Derpå höll *Rolf* sit bröllop med *Gisela*, som ej hade mer ån femton år, hvaremot han sielf hade ôfver femtio, och tog sit nya land i besittning, som alt

(*) Le P. Dan. l. c. p. 220.

sin Son *Wilhelm*, som efter honom blef Hertig i Normandie.

Digitized by Google

alt sedan är kalladt *Normandie*: Han delte det emellan sine trognaste Män, dem han förordnade til *Jarlar* och *Hersar* (a), giorde nye Lagar, upbygde kyrkor, gaf ganska mycket til de Andelige och förde en fredsam regering til dess han dog A. 917 (*). A. C. 908.

(*) Peringsch. Attart. p. 120.

11. *Rolf* blef en Stamfader för Hertigarne i *Normandie*, hvilka sedan stego på Engelske Thronen: Hans Son war *Wilhelm* och hans Soneson *Richard den Dierfve*, som war Fader åt *Richard den Gode* och Farfader åt *Rolf Långespada* eller *Långfvård*, hvilkens Son *Wilhelm Landwinnare* intog hela Engeland A. 1066 och stiftade der et nytt Konunga-hus: Af *Rolfs* efterkommande och denna Normanniska Hertige-stam är ock en annan gren upstigen til Höghet genom *Tancred* af *Hauteville*, som med sine Söner på en helig härfård giorde stora bedrifter emot Turkarne i Asien til Græska Hofvets tienst (**): Grækerne belönte dem derföre illa och wille aldeles förråda dem; men *Tancreds* Söner försvarade sig ej allena med sin wanliga tapperhet; utan intogo ock från Græske Kejsaren *Calabrien*, *Apulien* och *Sicilien*. *Tancreds* Soneson *Rodgeir Rodgeirson* blef den förste Konung i begge *Sicilierne* wid pass A. 1120. och låt leda sig til Högsåte af sin Slåkting, den Norske Konungen *Sigurd Jörsala-farare* (***), då åter en Svårm Nordmän under denne tapre Höfding låt wörda sig i Medelhafvet, Asien och Grækeland. *Rodgeirs* Blod har liksom de Normanniske Hertigars delt sig til många Stora och Regerande Slåkter i Europa, hvilka således

(**) cfr. Vertot, Hist. de l'Ordre de Malthe.

(***) Sturl. T. 2. p. 239. 240.

 til

(a) Efter Landsens Sed lära sådane då blifvit kallade *Grefvar* och *Barener*.

A. C. 900. til en ſtor del hafva ſit urſprång af wårt gamla Upſaliſka *Yngl*inga-Hus. *Rolfs* Broder *Torf-Einar*, *Ragvald Möre-Jarls* yngre Son, blef ock en Stam-
(*) Sturl. Lipl. & Torf. Orcad. l. 1. c. 7 &c. fader för alle Jarlar på Orkenöjarne (*) och för många ypperliga Nordiſka åtter, ſom åfven delt ſin blod åt Sverige tilbaka (b).

12. Svenſke Konungen *Emund Ericſon* tycks
A. C. 910. hafva ſlutat ſin lifstid wid pafs A. 910. i ſin bäſta
(**) Hervar. c. 20. ålder och lämnat ſin ſpira åt ſin Son *Eric* (**), ſom
BIÖRN på Höga och ERIC EMUNDSON. då warit föga mer än i ſiette åhret: Riks-Styrelſen förwaltades då utan tvifvel af *Biörn på Höga*, åtminſtone til namnet: Sielfva gagnet och Riksföreſtånderſkapet lär wid ſlika tilfällen förmodeligen miſt
(***) cfr. Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 1. c. 41. 59. & Schönſtr. MS. Hiſt. in Arch. R. Antiq. hafva legat på den *Ringiſke* Konunga-Grenen (***) i *Sigtuna* eller *Alsnö*, ſom ännu icke war utgången (c): Deſſe Konungar åro wål af wåre bäſte Hiſtoricknare räknade bland de *Lodbrokiſke* Öfver-Konungar i Upſala, hvilket jag ock gerna woro benägad, at ſamtycka; men tideräkningen will mig det icke

(b) Til ex. wår gamla Svenſka *Bäte*-ſlåkt, ſom nu är utgången, gick i rätt nederſtigande linea från Orkenöye-Jarlar.

(c) Denna ått, ſom tycks hafva herſtammat af *Hilkes Ring* (v. ſupr. c. 15. §. 13. cfr. Torf. ap. Peringſch. Ättart. p. 29.), *Ingiald* och *Olof Trätälja*, gynnade mäſt de Chriſtne Lärare under Öfver-Konungarnes frånwaro: Efter all liknelſe hafva de dermed ådragit ſig Menighetens hat och är det ganſka troligt, at detta hus ſlåpt til ſtörre delen af de *fem* Konungar, ſom på 800-talet eller inemot deſs ſlut blefvo af en förbittrad Almoge offrade åt Afgudarne och ſtörte i en kålla på *Mula*-(Mora-) *Ting* ej långt från Upſala, ſom *Torgny* Lagman berättade (v. Sturl. T. 1. p. 486.).

Digitized by Google

icke tillåta: snarare tycks her wara en sammanblandning af lika namn och at en *Ringisk* Konung blifvit tagen för en *Lodbrokisk*. Så har det efter all likelse skiedt med en *Eric Emundson*, som säjes redan hafva warit gammal i Norske Konungens *Harald Hårfagers* ungdom och således född wid pass A. 810 (d). Deremot tycks denne wår unge Öfver-Konung *Eric Emundson* omöjeligen hafwa kunnat komma til werlden förån i början af 900-talet, så framt han i fierde led nedstigit från *Biörn Järnsida* (*) sedan A. 830. så framt det war sant, som *Torgny* Lagman sade på Upsala-Ting A. 1023, at hans Farfader (e) hade följt eller kunnat minnas denne Konung *i hans lättaste ålder* (**) och åndteligen så framt denne *Eric Emundson* kunnat wara Farfader, som han ock wårkeligen warit, åt *Erik* A. C. 946.

(*) Herv. c. 20. Langfedgatal. Chron. Norv. & Mon. Isl. ap. Kil. Stob. Dynast. Sciold.

(**) Sturl. T. 1. p. 484.

Icke dess mindre gick ej stammen aldeles ut förån med *Emund Slemme*, som frambåttre skall berättas.

(d) Efter Torfæi uträkning (Hist. Norv. P. 2. in append. p. 76.) skall *Harald Hårfager* hafva efterträdt sin Fader *Halfdan Svarte* wid pass A. 863. eller 64. Således skulle han ej senare kunnat wara född ån wid pass A. 845. Om han nu i sin blomstrande ålder eller wid pass A. 870. warit tillsamman i Wermeland med Svenske Konungen *Erik Emundson* (Sturl. T. 1. p. 89.), som då warit gammal och åtminstone haft 60 år, så följer, at samme *Erik* warit född wid pass A. 810. för *Ragnar Lodbroks* tid och för *Bråwalla*-Slag, hvilket ej låter sig göra.

(e) A. 1020. war *Torgny* Lagman wid pass inemot 70. år gammal: I det tal han höll inför Konungen på Upsala-Ting sade han, at hans Farfader *Torgny* kunde granat minnas Konung *Erik Emundson i hans lät-*

A. C. 910. *Segerfäll* (f), hvilken ännu A. 982. eller 990. ej war åldre, än at han kunde afla sin Son och Eftertrådare *Olof Skót-Konung*, som framdeles skall berättas. Men ware hermed huru det will, så är det säkert, at i *Erik Emundsons* tid lefde den ryk-

taste ålder: Efter den wedertagna Torfæi räkning infaller *Eriks* lättaste ålder wid pass på 830-talet: Då skulle *Torgnys* Farfader åtminstone haft sina 15. år, hälst om han då, som det tycks, warit med på Siötåg, och således warit född wid pass A. 815 eller 820. Deraf skulle följa, at allena desse tre leder, Son, Fader och Farfader, intagit öfver 200. år, hvilket jag ej så lätt kan bifalla. Jag will gerna gå enfaldigare tilwäga och säja, som ofvan förmält är, at *Erik Emundsons* lättaste ålder infallit på 920-talet, at den *Torgny*, som följt honom, blifvit född wid pass A. 900, hans Son *Torgny* wid pass A. 930. och hans Sonesson wid pass A. 960. som på Upsala-Ting wid pass A. 1023. war wid en hederlig ålder. Således få både Naturen och Historien sin riktighet.

(f) At *Erik Emundson* warit *Erik Segerfälls* Farfader, är intet twifvelsmål underkastadt; men at Farfadren warit född, wid pass A. 810, ehuru man säkert wet, at Sonesonen aflat en Son wid pass A. 982, det kommer mig underligt före: Jag will gifva *Erik Emundson* 50 år til at hafva frambrakt sin Son *Biörn:* Jag will ock lämna *Biörn* samma tid: Det giör 100. år tilsamman, hvilket dock är alt för mycket för twenne leder: Då blifver *Erik Segerfälls* födelse-år wid pass A. 910; men huru han kunnat wara Fader A. 982. eller som några ment, A. 990. på sit 72:dra eller 80:de år, det ser något misstänkt ut, hälst i en Konunga-längd, der man (som den Store *Newton* funnit) knapt kan lämna 20 år åt hwardera. För min del kan jag ej annat utråkna, än at *Erik Emundson* blifvit född wid pass A.

Digitized by Google

yktbare *Harald Hårfager* (g), ſom lade hela No- A. C. 900.
ige under ſit wälde (*). (*) Herv. c. 20. Sturl. T. 1. p. 75-87. 105.

13. Sverige hade intil denna tid i de Norſke Fylkis-
onungar haft ganſka många ſmå Grannar; men följak-
eligen ingen, at frukta för: Det hade ej ſärdeles anſedt
ller brydt ſig om en hop ſmå Herrſkaper, ſom ſällan
woro

904. hans Son *Biörn* wid paſs A. 923. och hans Soneſon *Erik Segerſäll* wid paſs A. 940, ſom fram båttre ſkall omröras.

(g) *Harald Hårfager* är efter min uträkning född wid paſs A. 863. blef ſin Faders Efterträdare wid paſs A. 883. och Enewälds-Konung öfver hela Norige wid paſs A. 893. Han lefde i *Erik Emundſons* tid (Sturl. T. 1. p. 75 &c.), öfver hela hans Son *Biörns* tid, ſom war Konung i 50. åhr (Sturl. T. 1. p. 105.), och dog åtteligen under hans Soneſöners *Erik Segerſälls* och *Olof Biörn*-Sons barndom (cfr. Hervar. c. 20.) wid paſs A. 946, då han war 83. åhr gammal (Sturl. T. 1. p. 122. 123.). Om nu någon ålderſtigen Svenſk Bi-Konung eller Riks-Föreſtåndare *Erik Emundſon* (Amund Håkanſons Son från Alsnö eller Sigtuna. v. Ad. Brem. H. E. L. 1. c. 51.) warit honom til mötes i Wermeland wid paſs A. 890. (cfr. Sturl. T. 1. p. 89.), kan man ej weta: då kan ingen neka, at ju *Harald* deremot war i ſin *blomſtrande ålder*, ſom Sagan ſåger; men om detta ſkiedt i Öfver-Konungens *Erik Emundſons* tid, ſå lår berättelſen om deſſe åldrarnes olikhet wara felaktig; ty mötet har då ej kunnat gå för ſig förån wid paſs A. 920. då *Erik* war i ſin *blomſtrande ålder* och Harald inemot 60 åhr. Låtteligen kan ock en ſådan omſtåndighet hafva aldeles blifvit förbytt genom mundteliga berättelſer: Imedlertid är hon oſs icke få högt angelågen, at hon giör oſs något til hufvudſaken.

Digitized by Google

A. C. 910. woro enſe och af hvilka et eller annat ſtundom kunde utgiöra högſt några Siöröfvare-Skiepp; men ſedan *Harald Hårfager* hint uphåfva ſig öfver dem alla til Enewälds-Herre och förena dem under et Hufvud; ſå nödgades Upſala-Konungar åfven wända ögonen åt Wåſtra ſidan. *Haralds* egen åhregirighet hade wäl måſt drifvit honom til detta wårk; men en annan orſak hade mycket dertil bidragit: *Eric*, en Fykis-Konung öfver Hördaland, hade en ganſka wacker Doter *Gyda*, ſom upfoſtrades hos en rik Odalsman: Til henne ſkickade *Harald* ſina bud, at öfvertala henne til at blifva en af hans Bi-Huſtrur; men *Gyda* war ſå ſtorſint ſom dejelig: Hon påſtod ej allenaſt, at blifva rått Drotning, uran ock at *Harald* borde wara en måktigare Konung: Den wille hon ej åga, ſade hon, ſom blott hade några Små Landſkaper at ſtyra: Hon undrade, at ingen Konung nu åſtundade wara Enewälds-Herre öfver Norige, ſom Konung *Eric* i Upſala öfver Sverige (h) och Konung *Gorm* öfver Dannemark: Hon jakade endaſt til at blifva *Haralds* Drotning med det wilkor, at han ſkulle giöra ſig til hela Noriges öfver Konung (*): Detta ſkiedde wid paſs A. 883.

(*) Sturl. in Har. Harf. c. 5. 4.

14. *Harald* ſade ſig wara Jungfrun mycket förbunden för en ſå nyttig tanka, den han undrade, at

(h) Det war förmodeligen *Erik Refilſon* eller *Abrſäll*, ſom då redan på ſit femtonde åhr war Öfver-Konung i Upſala och kanſkie Enſam (v. ſupr. c. 17. §. 23.); men ſaltån hans frände Biörn tillika regerade; ſå anſågs han dock af *Gyda* för den förnåmſte. Han kallas af Peringſchöld (Attart. p. 34.) *Erik af Sala* och år kanſkie den man kallat *Upſala-Erik*.

Digitized by Google

at han ſielf ej redan påhittat: Han giörde då et löfte (i), at aldrig ſkiära eller kamma ſit hår förän han lagt under ſig hela Norige med ſkatter, förmåner och alt Öfverwälde, eller och, at deröfver miſta lifvet. Efter tio åhrs förlopp, wid paſs A. 905, hade han upfylt ſit löfte med mycken blods-utgiutelſe: Han fick då *Gyda* til huſtru; ſom gaf honom åtſkilliga barn (k): Han lät ock då ſkiära ſit hår och i ſtälle för *Lufva*, ſom man nu en tid kallat honom, fick han namn af *den Härfagre* (*): Den- (*) Sturl. T. 1. p. 95. 99.

Bbbb ne

(i) *Det löfte giör jag inför Gud, ſom mig har ſkapat och alting råder*, ſäger Sturleſon (T. 1. p. 76.), at *Harald* wid detta tilfalle ſkal hafva ſagt: Man ſer deraf, huruwida man war kommen i denna half-Chriſtna tiden.

(k) Med *Gyda* aflade han *Alof*, *Rörik*, *Sigtryg*, *Frode* och *Torgils*: Men han hade åtſkilliga huſtrur: Med *Ragnhild den rika*, Konung Eriks af Jutland Doter, aflade han Sonen *Erik Blodyx*: När han fick denna *Ragnhild*, öfvergaf han nio Frillor. Med *Svanhild*, Öſten Jarls Doter, aflade han *Olof Geirſtada-Alf*, *Biörn* och *Ragnar Ryckil*. Med *Alfhild*, K. *Ring Dagſons* Doter af Ringarike, hade han *Dager*, *Ringer*, *Gudröder*, Skyria, *Ingegierd*, *Ingeborg* och *Alof Arbot*, ſom fick til Man *Thore Jarl*, en Broder af Hertig *Gange-Rolf* i Normandie. Hans Söner wöro ockſå *Håkan*, ſom blef hans Efterträdare och kallades *Adalſtens foſtre*, emedan han war upfödd hos K. *Adalſtan* i Engeland, *Sigurd Riſe* eller *den lange*, *Gutterm*, *Halfdan Hwite*, *Halfdan Swarte*, *Sigfröd* &c. *Erik Blodyx* och hans Söner trodde ſig äga bäſta rätten til Norige; men kommo aldrig deraf i ſtändig beſittning. Af *Olof Geirſtada-Alf* är Norſke Konungen *Olof Tryggaſon* kommen: Af hans Broder *Biörn*, ſom kallades *Köpman*, kom *Olof den Helige*, och af *Sigurd Riſe Harald Hårdråde*, ſom war K. *Olof den Heliges* halfbroder.

Digitized by Google

A. C. 910. ne Konung, som hörer til *Ynglinga*-huset i Upsala (*), år Stamfadren för alle Noriges Konungar och och många flera ypperliga Hus: Han blef wäl Sverige en förfärlig Granne; men giorde det samma på wisst sätt emot sin wilja stor tienst: Noriges Inbyggare, som älskade sin frihet och nu blefvo underkufvade, flydde hopetals ur landet in öfver Svenske gräntsen, der de bebygde stora ödelånder: *Hälsingeland* och *Jämteland* hade en lång tid tilförne från Norige fådt flere Inwånare: En Norsk Fylkis-Konung på Uplanden, kallad *Osten Illråde* eller *den Onde*, hade i Trondhems-bygden öfvat faseliga grymheter (l), hvaraf folket hopetals flyktat in öfver fiällen til Sverige: *Kettil Emundson*, en Norsk Jarl af *Sparrebo*, hade då med mycket folk dragit sig in i Jämteland, der han rögt marker och bygt stora Hårader (**), hvaraf han blifvit kallad *Kettil Jemte*: Hans Soneson *Thore Helsing*, som för mandråp skull måst skilja sig från Farfadrens tomter, hade i Hälsingeland blifvit en dylik upodlare (***). Nu under Harald Hårfagers Enewälde fingo dessa Landsorter anseenligen flere Inbyggare, än de tilförne haft (†): Långst öfver hafvet sökte desse Norske flyktingar sina giömslor, så at äfven *Island* och *Färöjarne* då blefvo bebygde. Sedan *Harald* underlagt sig hela Norige, hade han med Svenska Hofvet angående Gränseskilnaden at giöra.

(*) v. supr. §. 8. & in not.

(**) Sturl. T. 1. p. 139.

(***) Sturl. L. c.

(†) Sturl. Har. Hårf. c. 22. p. 95.

15.

(l) Han skal så hårdt hafva lagt Tronderne under oket, at han i sin frånvaro satt öfver dem til Konung en Hund, som han mycket älskat och kallat *Sör*, hvilken sedan blifvit ihielrifven af wargar. v. Sturl. T. 1. p. 138. Deraf är Dikten kommen om Konung *Racka*.

Digitized by Google

15. *Eric Emundson*, Sveriges Konung, hade giordt det löfte, förmodeligen wid sin *Brage-bägare* eller sit anträde til Regeringen, at aldrig wända igen förån *Alfhem* eller Bohuslån, hvilket *Harald* nu intagit, åter blifvit lagdt under Sveriges lydno, som det legat under hans Stamfader *Ragnar Lodbrok* (*): *Wärmeland* satte han i närmare skattskyldighet: Han giorde ock *Svenasund* til rätta skilnaden emellan Norige och Wästergötland, hvilket således på den sidan ingen annan gränts hade, än stora Hafvet. Öfver hela *Wiken* emellan Göta-Elf och Norige hade han satt en Jarl *Rane den Götske*, som war rik, tiltagsen och lyckelig, sträckandes sit wälde öfver *Ranarike* (m), *Römarike*, *Wästfold*, *Wingulmark* och mer, än hvad som af ålder blifvit til Wästergötland räknadt: Detta förtröt *Harald* högeligen: Han höll Ting med Almogen på åtskilliga af dessa orter och lät der åter wörda sin makt; men i det samma fick han höra, at Sveriges Konung med hela sit Hof war kommen til Wärmeland och lät der för sig påbiuda Gästebud: Det war den tiden säkraste teknet til en Konungs Herrawälde öfver et Land och skiedde i synnerhet på hans *Riksgata* (*), så at det ej är olikt, at *Eric Emundson* nu nyligen stigit på Upsala-Thron. *Harald*, som påstod, at *Wärmeland* war hans rätta Arf efter hans Fäder *Halfdan Hvitben* ooh *Olof Trätelja*; skyndade sig äfven dit öfver Eda-Skog, at påbiuda Gästning och låta pläga sig: Han kom ock Konung *Eric*

A.C. 910.

(*) Sturl. T. 1. p. 87.

A.C. 918.

(**) v. supr. c. 7. §. 25.

(m) Detta Land-stycke lär då af *Rane* Jarl hafva fådt sit namn.

M. C. Syft. *Eric* så når, at begge i ſamma gård blefvo undfägnade.

16. *Åke* war en af den ortens rikaſte Odalsmän: Han bodde nu emellan deſſe tvenne makter och wiſte ej hvilkendera han ſkulle lyda: *Wärmeland* hade wäl en tid tilförne blifvit ſtyrdt af *Halfdan Hvitbens* Jarlar och lydt under hans närmſte Efterträdare i Norige (*); men Sveriges Konungar hade ſedermera återtagit ſina rättigheter: *Åke* fann ſig efter häfd och Lag wara Konung *Eriks* underſåte; men i hiärtat erkände han för ſin Öfverhet den Norſke *Yngl*inga-Gren, hvars öde hans Fäder hade följt, då de med *Olof Trätelja* flyktat från Sverige (**), i ſynnerhet ſom han ock ſielf tient *Harald Härfagers* Fader *Halfdan Svarte*. Han war nu ſiledes emellan tvenne eldar; men han mente ſig hafva funnit den förſiktigaſte utwäg: Begge Konungarne woro i neigden: Han lät biuda dem begge til måltids på ſamma dag: Sina wanliga gäſtebuds rum kunde han ej neka ſin äldſta Öfverhet, ſå at *Eric* blef ledſagad i en gammal Sal med brukad wäggbonad, hvartill åfven bord-redſkap och dryckeshorn ſvarade, ſom dock woro på den tidens hederligaſte wis utarbetade: För *Harald*, ſom främmande, lät han deremot alting nytt tillaga: Han lät i haſt upſlå en ny Sal med ny beklädning och betiena Norſka bordet med nya mat-och dryckes-käril, hvaraf det ſiledes ſyntes präktigare, än det Svenſka; men på ingendera ſidan fattades den bäſta undfägnad, ſom kunde åſtadkommas: Denna *Åkes* fluga uträkning blef likwäl hans olycka; ty hon blef af örontaſſare för Konung *Eric* uttydd i wärſta mening (***).

(*) v. ſupr. c. 14. ſ. 28.

(**) v. ſupr. L. c. ſ. 26.

(***) Sturl. T. 1. p. 82. 90.

17. Ko-

Digitized by Google

17. Konungarne talade icke med hvarannan: De A. C. 910.
ämno icke lägligt, at bruka någon fiendtlighet; ej heller wiſte de rätt, hvarom de ſkulle tro den landsortens Almoge: När gäſtebudet war alt, förde *Åke* in för Norſke Konungen ſin tolfåhra-Son *Ubbe*, den han ſkänkte til hans tienſt jemte åtſkilliga hederliga förâringar: Han gaf ock Sveriges Konung hvarjehanda dyrbara ſkatter; men *Eric* ſvarade ej ſtort dertil, utan ſteg til häſt och reſte bort i elakt lynne: *Åke* följde honom på wägen öfver en Skog, der Konungen i enſamhet frågade honom, hvarföre han giordt en ſådan ſkilnad i wälfägnaden emellan ſin lagliga Öfverhet och en främmande: *Du wet ju*, ſade Eric, *at du är min Man?* Det förtrött *Åke*, at hans förſiktighet ej bättre lyckats: han ſade ſig ej förmoda, at någon undfägnad blifvit efterſatt, at han för *Harald* giordt en hel ny tilredning, mente han wara tekn til en nyare eller mindre wördpad (n): i ſin ifver tillade han ock det, at han ej behöfde blifva påmint, hvars Man han war; ty han anſåg nu likſåwäl Konung *Eric* för *ſin Man*, förmodeligen efter de på ſkogen woro allena: Då rykte *Eric* ut ſit ſwärd och högg *Åke* ihiel (o): *Ha-*

(n) Efter Sturleſons berättelſe ſkal *Åkes* urſäkt hafva warit, at han welat paſsa den gamla tilredningen efter *Eriks* höga ålder och den nya efter *Haralds* blomſtrande åhr; men det går ej ihop med en rätt tideräkning (v. ſupr. §. 12. in not.): Meningen lär ſåledes hafva warit, ſom her är anförd, ſå framt ej denne *Erik Emundſon* warit en gammal Herre af *Ringiſke* Grenen. (v. ſupr. l. c.).

(o) Denna gerning bewiſar mer en Ynglingsbrånad, än en gammal Mans wanliga kallſinnighet.

Digitized by Google

A. C. 918. *rald*, som innan åtelsan låt fråga efter sin wird, fick detta strax weta: Han följde nu i förste wreden efter *Erik* med alt sit Folk och de af honom upreste Wårmlänningar; men *Erik* hade wunnit förmånen och kom undan in på en stor skog, som di åtskilde Götaland och Wårmeland: der wände *Harald* tilbaka, låt ihiälslå de Svenske ehvar han dem råkade och lade Wårmeland under sig, så at det åtminstone den tiden åt Sverige ingen skatt utgiorde (*). Det war wid pass A. 920.

(*) Sturl. T. 1. p. 90. A. C. 920.

18. Strax efter hemkomsten til Norige angrep *Harald* Wiken och Wästergötland med all sin makt: *Rane* Jarl låt påla i Göta-Elf, som den tiden war mer segelbar, til at hindra Norska flottan; men *Harald* Skiepp brukade pålarne til ankar-fästen och seglade högt up i landet, det de plundrade på båda sidor om Elfven: Wästgötarne samlade sig til strids; men blefvo slagne: *Rane* drog tilsamman sin lilla makt och höll med *Harald* åtskilliga häftiga Drabningar, så at krigslyckan war tämmeligen tvetydig; men åhteligen stupade denne tapre Höfding wid pass A. 921. Då lade *Harald* under sig hela landet emellan Göta-Elf, Wåneren och Norige, räknandes hela Wårmeland til sit wälde: Öfver alla dessa orter satte han til Landtwärns-man sin Morbroder Hertig *Guttorm* (**), genom hwilkens manliga bistånd han underlagt sig hela Norige. Alt detta tog Svenska Regeringen den gången sig icke så fårdeles nära til sinnes, fastån ofreden i Wästergötland alt ständigt warade (***): *Eric Emundson* war förmodeligen, liksom större delen af hans Lodbrokiske Företrädare, i unga åhren mer hågad på sina Siötåg, ån at bry sig om en lands-

A. C. 921.

(**) Sturl. L. c. p. 92.

(***) Sturl. T. 1. p. 105.

ort

rt mer eller mindre hemma i sit Rike: Dock ned- A. C. 901.
ades icke hans löfte angående *Alfhem* eller *Wiken*
†), som frambättre skall omtalas, ej heller försum- (†) v. supr. §. 15.
nades landsens försvar och fienders tuktan af de
venske Med-Regenter och trogne Riksföreståndare
f *Ringiska Ynglinga*-Åtten, dem jag åter korteli-
en will omröra.

19. En gammal *Eric Amundson* af detta hus
*) hade nu dödt wid pass A. 903. eller då *Harald* (*) cfr. Ad. Brem. H. E. c. 51.
Hårfager regerat i tio åhr som Enewålds-Herre öf-
er Norige (**), och kan wäl hafva warit den sam- (**) Sturl. T. 1. p. 105.
ge, som kommit med denne Konung på en gång til (***) v. supr. §. 15. 16. 17.
lke Bonde i Wermeland (***), hvarom jag ingenting (†) v. supr. §. 12.
visst kan sluta (†): Hans frände *Inge* eller *Ring* i (††) cfr. Ad. Brem. L. c.
orn-Sigtuna hade en Son *Olof* (††), som nu åfven (†††) MS. Porsian. ap. J. P. de Ludevig. Reliqu. MStor. T. 9. p. 8.
ndat sine dagar wid pass A. 906 (†††) och warit
n mycket wördad Konung: Han hade, liksom nu
n tid hela Sverige, blifvit upretad emot de Dan- (*) v. supr. c. 17. §. 13. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 19. p. 331.
ke för den olofliga åtrå de haft til Curland och he-
: *Hvitserkska* Arfvet på 860-talet, som för detta
r berättadt (*), eller af något annat Nabo-kif, då (**) Ad. Brem. Hist. Eccl c. 40.
n *Helge* förestod Danska eller Jutska Riks-Styrel- (***) MS. Porsian. ap. J. P. Ludevig. L. c.
en: Han hade angripit dem med all makt och lyc- (†) cfr. Vit. Ol. a Trygg. Scalholt. P. 1. c. 70. p. 69. & Addend. Sturl. T. 2. p. 458 &c.
an hade så gynnat hans tapperhet, at han intagit
Dannemark eller åtminstone Jutland (**) och der i
ex åhr regerat (***). Tvenne hans Söner *Sigurd*
p) och *Knut* (q) blefvo då Jutlands Konungar (†):
Den

(p) Denne *Sigurd* är kallad *Gyrd* och i Porsiska Manscriptet *Siguard* eller *Siert Falle*. cfr. J. Wild. ad Puff. p. 337.
(q) *Knuts* namn är än wärre åtgångit, än hans Broders: Adam. Bremensis (H. E. c. 40.) kallar honom *Ehnob*, Saxo *Eginuppus*, Witekindus (Gest. Sax. L. 1. sub fin.

Digitized by Google

A. C. 961. (††) MS. Porf. cit.

Den förre regerade wid pass tio åhr (††) och den senare til dess Konung *Gorm den gamle* förente Danska Monarchien: På 930-talet hade denne *Knut* blifvit öfverwunnen af Kejsar *Henric Fogelfängare* och til Christendomen omwänd; men af *Gorm* i kall han i Jutland hafva blifvit aldeles slagen (*). *Olof Ringson* hade många Söner (**); men ingen af dem war namnkunnigare, än *Inge Olofson* (r), som från början af 900-talet och i lång tid warit Svensk Med-Regent, sårdeles öfver Wästergötland, och Riksföreståndare i Sigtuna med så mycken heder, at man infört honom bland Sveriges Öfver-Konungar (s): Om honom skall snart widare berättas.

(*) Torf. & Hist. Il. ap J. Wild. ad Pulf. c. 19. p. 359.

(**) Ad. Brem. H. E. c. 40.

A. C. 925.

20. *Biörn på Höga* tycks i denna tid hafva afsomnat wid pass A. 925. i sin bästa ålder af några och trettio åhr: Han har efter all liknelse tilbrakt sin lefnad i mycken stillhet på sin Kungsgård, emedan ingenting om honom är anteknadt: Ej heller kan man utan gissning efter honom finna någon Son (***). Genom hans död blef *Eric Emundson* ensam

(***) cfr. Herv. S. c. 20. ERIK EMUNDSON Enfam.

P. 15.) *Chnuba* eller *Nuba*, Sigebert. Gemblacensis (ad A. 935.) *Chuipia*; men Ditmarus (L. 1. p. 327.) kallar honom änteligen rättast *Knuto* (cfr. J. Wild. L. c. c. 19. p. 333.).

(r) Denne *Inge* är också kallad *Ring*. v. MS. Porsian. supr. cit. & J. Wild. L. c. c. 21. p. 344.

(s) Man har haft stora skiäl, at införa denne gren bland Öfver-Konungarne; men jag har ej funnit nödigt, at gå längre än de Isländska anteckningar, Langfedgatal, Hervaras 20. Cap. &c. (cfr. Kil. Stob. Dynast. Sciold.), gifvit mig anledning til, som inge andre Öfver-Konungar nämna, än rätta nedstigande raden från *Erik Refilson* genom *Emund*, *Erik*, *Biörn*, *Erik Segersäll* och hans Broder &c.

Digitized by Google

[illegible] Öfver-Konung i Upsala. Denne war en Stor [illegible]riggman, och öfverfor så många Haf med så besyn[illegible]erlig framgång, at man gaf honom namn af *Wå[illegible]erhatt* (†), som skulle betyda, at ehvart han wän[illegible]p sin Hufvudbonad, sick han strax den wind, som [illegible]an åstundade (t). Om det warit han eller någon [illegible]nan af *Ynglinga*-huset från Norige (u), som giordt [illegible] landstigning på kusten af *Artois*, A. 926. och [illegible]aktadt 1100. mans förlust emot Franske Konungen [illegible]*odolf* och Grof *Herbert* låtit betala sig af dem en [illegible]senlig hop penningar (*), kan man ej för wisso [illegible]eta; men det är bekant, at *Eric* i östra länderne [illegible]tit wörda sina wapn; Tilförne är berättadt, huru [illegible]*ric Biörnson* eller *Rörik* och hans Son *Inge* stad[illegible]st sin Thron i Holmgårdska Riket; och huru den [illegible]are genom tiotusende Svenskes hiälp bibehållit med [illegible]æske Kejsaren en fördelaktig fred (**): Detta [illegible]iedde just under *Eric Emundsons* låttaste ålder (***) och muntraste regering.

21. Förmodeligen har *Eric* utrustat desse hiälp[illegible]oppar under sin trogne Med-Regents *Inge Olof[illegible]ns* anförande, som såjes med Ryssarne hafva haft, [illegible]giöra (†): Han sielf, utan tvifvel af ömhet och

A.C. 925.

(†) Catal. R. S. ed. Er. Benz. in Monum. p. 68. Eric. Upsal. Chron. Laur. Aros. Chron. Rhytm. Lecen. Hist. Sv. Joh. Magn. Hist. S. G. &c.

(*) cfr. Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 243.

(**) v. supr. §. 3.

(***) cfr. Sturl. Ol. Har. S. c. 81.

(†) Joh. Magn. & Puffend. ap. J. Wild. ad Puffend. c. 20. p. 341.

(t) Wid Kongs-hatt i Mälaren en mil från Stockholm på et högt bärg är en bild af en Hatt på en stolpe från uråldriga tider bibehållen: Om denne blifvit ditsatt som et Minningsmärke efter *Erik Emundson*, för de Siöfarandes lyckeliga börd, eller efter Norske Konungen *Olof Haraldson*, då han flydde ur Mälaren för *Olof Skot-Konung*, är svårt at såja. cfr. Tunelds Geogr. p. 41.

(u) *Harald Hårfagers* Söner, i synnerhet *Erik Blodyx*, begynte nu ock i Frankrike, Engeland och Nederland, at härja och plundra. v. Sturl. T. 1. p. 110.

Digitized by Google

A. C. 925. wänſkap för Holmgårdſka Hofvet, ſom erkände honom för Skydds-Herre, ſatte ſig med ſin Siömakt i beſittning af de länder, ſom hördt til *Hvitſerkſka* Arfſkapet och gräntſade til Oſterſiön, hvilka nu en tid antingen genom de Danſkes tilhielp eller egen längtan til ſielfrädighet ſökt, at afſkudda ſig Sveriges Herrawälde (x): Finland, Karelen, Eſtland, Kurland och flera öſterut belägna orter måſte då erkänna *Eriks* öfver-Herrſkap: De borgar och fäſtningar, ſom han der på åtſkilliga ſtällen lät anlägga, få wäl til at hålla deſſa folkeſlag i lydnad, ſom til at förſvara dem från främmande intrång, kunde der ſedan fynas i längliga tider (*): Detta ſkiedde wid pais A. 930. Oſterſiön behöfde nu ett ſådant Beſkydd: Der begynte nu de Norſke Höfdingar *Harald Hårfagers* Söner, *Halfdan Svarte*, *Halfdan Hvite*, *Erik Blodyx* och flere, at anſtälla ſina Siötåg och ſit härjande, beſynnerligen på Eſtiſke eller Oſtre wallen (y); men de fingo tappert motſtånd, ſå at ock *Halfdan Hvite* der måſte tilfättia lifvet (**). *Eric Emundſon* hade wäl af *Inge Oloffſon* et oförlikneligt biſtånd; men ſådant har, kan hända, gådt ſå wida, at han fruktat för denne Konungs tiltagande berömm och trodt ſig behöfva taga ſåkra mått för ſin Sons Arfsrättighet: Ehuru dermed warit, ſå tycks han wid denna tid hafva låtit förklara ſin Son *Biörn*, redan i hans

A. C. 930. (*) Orat. Torgny. Legiſ. ap. Sturl. T. 1. p. 484. 485.

(**) Snud. T. 1. p. 109. 110.

(x) *Torgny* Lagman ſäger i ſit tal på Upſala-Ting A. 1023. at hans Farfader *Torgny* följt med Konung *Erik Emundſon* på deſſa tåg til Öſterländerne. v. Sturl. T. 1. p. 484.

(y) Deſſe härjade ockſå Norr omkring i *Biarma-land* eller Permien på den nu ſå kallade Archangelſka ſidan. v. Sturl. T. 1. p. 110. 185.

Digitized by Google

hans barndom af sin eller otta åhr, för Svensk Öfver-Konung och sin Efterträdare på Upsala Thron. Eljest skall *Eric* hafva warit en god och rättwis Konung, som utan högdragenhet lämnat sig åt sine Undersåtare, och hördt med mildhet hvad de haft honom at föreställa (*). A. C. 930.

(*) Orat. Torgn. L. c.

22. Det tycks som *Eric* några åhr tilförne eller, som sagt är (**), A. 926. giordt et krigs-tåg til Nederland och Frankrike, emedan samma makt, som nu imedlertid hulpit andre Normänner, at underkufva *Bretagne*, just från Sverige wid denna tiden hade widare bistånd; *Inge* (z) *Olofson* anlände til den orten med sin flotta wid pass A. 932 (***): Han hämnade det nederlag, som hans Landsmän af Bretonerne lidit, låt ihielslå ganska mänge, som satte sig til motwärn, och tog hela *Bretagnen* i besitning (†): Om *Eric Emundson* af denne framgång sig widare betient til at ansättia Frankrike med härnad och skösling, är obekant; men säkert är, at A. 936. fortsattes dessa krigsrörelser, och några åhr derefter blef Frankrike åter angripit af en stor Hednisk Här från Norden, som dock antingen af Konung *Ludvig Ultramarin* eller *Hugo den Store* sick dryga nederlag (††). Bland dessa wapneskiften tycks *Eric Emundson* hafva slutat sine dagar wid pass A. 943. Hans Son blef således i sin friskaste ungdom ensam Ofver-Konung i Upsala; men *Inge Olofson* hade under *Eriks* frånwaro och *Biörns* yngre åhr förestådt Riket med mycken styrka: Han regerade

(**) v. supr. §. 20.

A. C. 932.

(***) Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 249.

(†) Le P. Dan. L. c.

A. C. 936.

(††) Le P. Dan. L. c. p. 271.

A. C. 943. BIÖRN den 4de

 i syn-

(z) I Franska Historien kallas han *Incon.* v. Le P. Dan. L. c. p. 249.

A. C. 947. i fynnerhet öfver Wåstergötland (a) hvilket han från den nyss upstigna Norska makten wåldeligen förswarade, då han äfven förmodeligen icke efterlatt eller åtminstone ej lämnat oförsökt, at rycka Wiken eller Bohuslån ur de Norskes händer (*), medan *Harald Hårfagers* Söner (b) derom sins emellan lågo i få blodiga tråtor (**). Denne berömlige Konung tycks hafva blifvit död wid pass A. 950. och lämnat efter sig en Son *Emund*, den man kallat *hin Slemme*.

(*) v. supr. §. 84.

(**) cfr. Sturl. T. 1. p. 129. 138.

A. C. 950.

23. Chri-

(a) Man har i förra Seculo funnit et gammalt Dom- eller Synings-bref med runor skrifvit, som A. 1636. af Witekindi blifvit öfversatt, hvilket denne Konung *Inge* med mycken sannolikhet kan tilskrifvas: Det lyder sålunda: *Jag Inge, de Raske Wåstgötars Konung, reste på hin Gille Odens dag til årlig Peder Matsons säte Svansiö, hvilken tvade med årlig Bengt Månson på Torstorp om rätta Ägoskinnad deras, och besåg jag den på Gille Tor-Gudens dag med tolf Drottar mine och dömde rätta skilnaden wara i Råcke-kårr, stora hvita sten, Svartsiö Måsse-lag, söder i Klef, så ock i Hångsle-Biörk, der wränger Olof, som broder sin i högsäte drap, den Gille Tor Guden offrad är, och förän Solen nedergick, bød jag wid hin Gode Tor-Guden, at ingen skulle göra sig med Brynjan sin annan rätt, än jag skipat.* At heruti finnas namn, som icke utan af Christne blifvit brukade, är ej underligt, när man besinnar, huru Christendomen nu i lång tid så småningom rotat sig, sårdeles bland Adelen och i de från högsta Afguda-offret längst belägna orter.

(b) Efter Hertig *Guttorms* död hade *Harald Hårfager* gifvit Wiken åt sin Son *Guttorm*, som sedan blef ihjelslagen af Siöröfvaren *Sölve Klofe* i *Elwar-qvisslar* eller Göta-Elfs åminne. v. Sturl. T. 1. p. 105. 109.

Digitized by Google

[illegible] Christna Läran i Sverige hade nu en tid mycket blifvit wårdslöfad af de Hamburgske Sällesönjare (*); men så hade hon likwäl så fäst sig, och aktade Afguda-dyrkarnes nit och ifver, at hon icke aldeles war utrotad (**). Her war åtminstone en underlig blandning af Christendom och Hedendom, så at man höll den Alsmäktige för ypperst bland sina Gudar; men med så tiocka begrep om det Höga Wäsendet, at man drack Frälsarens skål bland Drottars och Afgudars (c): *Unni*, en Gudfruktig Ärke-

A. C. 950.

(*) [illegible] 7. [illegible] ad [illegible] ap. Örnh. H. [illegible] p. 120.

(**) Helmold. Chron. Sclav. ap. Örnh. H. [illegible]

(c) Rentielm (in not. ad Ol. Tryggas. c. 24. ex Collectan. Buræi p. 775.) anförer en dryckes-wisa om Julen til Frälsarens åhra, som kan hända är något yngre än denna tid: men är dock et fullkomligt bevis af förste Christendomens grofhet och förargeliga blandning med Hedniska sedvanor. Buræus har giordt detta qvåde tydeligare efter wårt språkt Bland annat läser man deruti följande:

Danne Svena dricka Guds minne,
Och alle måge glädia sig, som her äro inne:
Johan hafver Christi skål uppå sin hand,
Signe honom Gud Fader, Son och den Helige And:
Gud låte honom lefva och trifvas,
Synder och sorger fördrifva,
Genom den Helige And.

Men ingen ting kan mer bewisa denna sak, än Danske Konungens *Sven Tingeskeggs* Grafföl efter hans Fader Harald *Gormson* (v. Sturl. T. 1. p. 246.), i hvilket Lag woro måst Hedningar och Half-Christne: När Konungen druckit sin Faders minne, drack man öf-

A. C. 945. Biſkop, fatt wid denna tid på Hamburgſke Stolen; han kom i början af 930-talet til Sverige och anwände der i två eller tre åhr (*) en ganſka berömlig nit til Chriſtendomens utwidgande: Han dog af ſiukdom i *Birka* eller Forn-Sigtuna, der han ock blef begrafven (d), A. 936 (**). Detta Chriſtendomens framſteg ſkiedde måſt under *Inges* beſkydd, likſom tilförne under hans Förfäders af *Ringiſke* Grenen, hvaruti Öfver-Konungarne liten eller ingen del togo, ſom för detta år anmärkt. Efter *Unni* blef *Adaldag* Ärke-Biſkop i Bremen, ſom wid paſs A. 946. förordnade *Liſdag*, en Frisländare och Biſkop i Ribe, til Sveriges Apoſtel (***): Denne war en nitälſkande Man; men utråttade dock mindre, än en annan *Adaldags* utſkickade, ſom war ſpråket mer måktig (†) och hade i Sverige flera bekantſkaper: Det war *Odinkar Hvide* (e) *den äldre*, en Danſk af ypperlig bord, ſom wid paſs A. 960. gior-

(*) Meſſen. Sveopent. c. 17. p. 89. & Chron. Epiſc. Sv. c. 2. p. 8. ap. Örnhielm. H. E. p. 126.

(**) Ad. Brem. H. E. L. 1. c. 52. & Örnh. H. E. L. 2. c. 3. §. 33. it. Hvidf. Chron. Dan. p. 48.

(***) Vaſtov. Vit. Aquil. Ed. Benz. p. 19. Örnh. H. E. L. 2. c. 4. §. 42. cfr. Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 2.

(†) cfr. Örnh. L. c.

ver alt *Chriſti* ſkål med ſtora horn, ſedan Ängelen Michaels, ſedar giorde man löften på Hedniſkt wis.

(d) Hans hufvud blef af hans Lärjungar förd til Bremen och begrafvit fram för Altaret i S. Petri kyrka. v. Örnh. L. c. &c.

(e) Denne kallar Saxo (L. 10.) *Authb* eller *Outhe*: Han war en Son af *Palne Tockiſon* den äldre, ſom eljeſt är kallad *Slag* eller *Slau*, en måktig Man på Fyen i Dannemark, ſom upbygt *Slagsby* eller *Slagelſe*, *Slagſbo* och *Slagtille* wid *Sorø*-Kloſter. *Odinkars* broder war *Palne Tocki*, *Tryllo* eller *Skytte*, Höfding i *Jomsborg* i Pomern, en Stamfader för hela den ypperliga Danſka Slåkt; ſom år kallad *de Hvider*, hvilken utſpridt ſig til hela Norden (v. Martin. Petri Abb. Soreuſ. Vit. Epiſc. Abſalon.

Digitized by Google

giorde i Nordiska kyrkan stor upbyggelse (*) och [illegible]ars Broderson *Odinkar den yngre* framdeles mer [illegible]kall omtalas.

A. C. 943.

(*) Vastov. Vit. Aquil. p. 20.

19. Cap.

Hafn. 1589.). Denne Hertig *Tocki*, eller *Tyke* war Fader åt *Odinkar den yngre*, Sveriges och Dannemarks Apostel wid pass A. C. 1000.

Digitized by Google

19. Cap.

1.

A. C. 950. Under *Biörn den Fierde* hämtade Sverige krafter och satte sig i gansla gott tillstånd; ty han regerade länge och lyckeligen med Undersåtarnes kärlek och wördnad (*). I början af hans tid hade Jämtlämningarne och Hälsingarne genom handel med de Norske och de slägtskaper, som de haft i Norige ifrån dan *Kettil Jämtes* och *Thore Helsings* tider (**), blifvit så betagne af Norske Konungens *Håkan den Godes* (a) kloka och sparka styrsel, at de mästedels dragit sig undan Sveriges Krona (***): Efter denne Konungs död hade också

(*) Örnh. L. c. Torgn. L. ap. Sturl. T. 1. p. 485.

(**) v. supr. c. 18. §. 14.

(***) Sturl. T. 1. p. 139.

(a) *Håkan* war *Harald Hårfagers* Frille-Son och kallades *Adalstens fostre*, emedan han blifvit upfostrad af *Adalsten Edvards Son*, Konung i Engeland, som regerade från A. 925. til A. 941. (v. Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 332. 337.): Til denne Konung hade *Harald Hårfager* skickat denne Son liksom til förakt, då *Adalsten* budit til, at på wist sätt hålla honom för en Engelsk *Vasall*. v. Sturl. T. 1. p. 180.

Digitized by Google

ocksa Norske Jarlen *Håkan Sigurdson* i dessa Landskaper ofta haft sit tilhåll och åfven i Hålsingeland hållit en liten flotta, hvarmed han hårjat i Ostersiön och annorstådes (*); men då Norige i det samma af inrikes buller och blodsutgiutelser emellan *Harald Hårfagers* Efterkommande råkat i så stor wanmakt, at det måste erkånna Dannemarks Ofver-Herrskap, behöfde *Biörn* allenast röra sig och wånda sin upmårksamhet på dessa orter, til at åter förknippa dem med sit Rike: Sådant war nu tilståndet på norra och wåstra sidan: Från den östra hade *Biörn* ingen orolighet: I *Holmgård* och *Kiov* regerade hans anhörige *Inge Rerikson* med dess berömliga och segersamma Maka *Olga*, som för detta år beråttadt (**), öfver hvilka han war Skydds-Herre. På södra sidan war *Harald Gormson* i Dannemark, som år kallad *Blåtand*, råkad i sådan widlyftighet, at Sverige af hans granskap ingen oro hade, at besara: Jag will korteligen omröra, huru dermed hängde tilhopa.

A. C. 950.

(*) Sturl. T. 1. p. 184. 185.

(**) v. supr. c. 18. §. 3.

2. *Harald Gormson* hade på Siöhöfdingen *Bernhard Danskes* föreställningar giordt sin Slåkting Hertig *Richard* i Normandie et dråpeligt bistånd mot Franske Konungen *Ludvig Ultramarin*: Han hade kommit med en stor flotta in i *Diveströmmen* i nedra Normandie och intagit hela *Cotentin* med Greffkaper *Bayeux*: *Ludvig* hade ryckt emot honom med en wåldig hår; men icke allenast lidit et stort nederlag (b), utan ock sielf blifvit fån-

(b) *Bernhard den Danske* war mycket i K. *Ludvigs* förtroende, men höll hemligen med Normännerne: Han hade anstält et samtal mellan *Ludvig* och *Harald* midt e-

A. C. 944 gen (c) och måst lösa sig med ansenliga förmåner och skänker A. 945, hvarigenom han blott til namnet blifvit Konung (*): Då hade *Ludvig* förbundit sig med Germaniens Konung *Otto den Store* af Saxen, som blef Romerik Kejsare, uti hvilken *Harald* fick en starkare fiende, som ej allenast tvingade honom och hans Son til Christna Läran wid pass A. 950 (**), utan ock höll honom i wördnad så länge han lefde: Hans Son *Otto den andre* grep saken ännu alvarsammare an, fastän öfver tolf åhr derefter, då denne Kejsare kom med en stor krigsmakt in i Holsten och til *Danawirke*, en lång mur med en djup graf tvert igenom landet emellan Öster- och Westerstön, som i Kejsar *Carl den Stores* tid warit börjad (***); men nu blifvit förnyad och med et befäst Torn emellan hvart hundrade famnar försedd (†): Der blef en häftig Slaktning, uti hvilken *Håkan Sigurdson*, *Haralds* Jarl öfver Norige, bistod de Dan-

(*) Le P. Dan. Hist. de Fr. T. 2. p. 276. 277. 281.

(**) cfr. J. Wild. ad Pufl. p. 369. 377.

(***) Le P. Dan. L. c. T. 1. p. 494.

(†) Scurl. T. 1. p. 227. 228.

mellan begge upstälte krigs-hårarne; men rätt som de taltes wid, lagade han at Drabningen begyntes, hvarat Franssoserne så öfverrumplades, at de aldeles blefwo slagne: En stor myckenhet blef på platsen och deribland 18. Grefvar. v. Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 277. &c.

(c) Hans betsel blef afhuggit, så at han ej kunde rida undan, utan blef fången af en Dansk Soldat; men denne lät beweka sig at löften, at han ledsagade Konungen til *Laon*, der han kom ur wågen: dock *Bernhard den Danske* skrämde så Soldaten, at han måtte bekänna huru han giömt *Ludvig* på en Holme i Seine-strömmen: Derifrån fördes då Konungen til *Roüen* och tvingades til den ömkeliga freden, hvarigenom han miste hela sin myndighet; men Prins *Richard* fick hela sit land igen. v. Le P. Dan. L. c.

Digitized by Google

Danſke; men den unge Norſke Prinſen *Olof Trygg-aſſon* de Kejſerlige: Deſſe måſte i förſtone wika til ryggs; men ändteligen ſedan *Denewirke* blifvit upbrändt, ſlog Kejſaren hela Danſka kungahären wid paſs A. 974. och utbredde ſin makt in i Jutland och på de Danſka öjar (*): Staden *Oterſee* ſkal antingen efter denne *Otto* eller efter hans Fader hafva fådt ſit namn, ſom et märke, huru långt han warit inne i Dannemark (**): *Harald*, ſom för Kejſaren wikit undan, war glad, at han af honom kunde få fred och ſit Rike igen med wilkor, at han båttre ſkulle wårda ſig om Chriſtna Läran (***). A. C. 974.

(*) Snorl. L. c. p. 229.
(**) Meſſen. Sc. Ill. T. 13. p. 23. Ad. Brem. Alb. Stad. & Swaning. ap. Florum Flor. Ant. Scan. p. 60.
(***) cfr. Snorl. L. c. it. J. Wild. ad Pufl. c. 21. p. 176.

3. *Håkan Jarl Sigurdſon* hade wid detta tilfälle äfven blifvit twingad, at låta döpa ſig: *Otto* och *Harald* hade antwardat honom en hel hop Präſter med tilfäjelſe, at han dermed ſkulle låta Chriſtna alt ſit folk i Norige: Detta förtrött honom ſå ſnart han fick råda ſig ſielf och kom ut på ſina ſkiepp: Då ſatte han Präſterne i land och brydde ſig hvarken om Chriſtendom eller Kejſare eller *Harald* eller någon i werlden: Winden förde honom från Jutlands udde genom Öreſund, der han härjade både på Skåne och Seland, in i Oſterſiön til Smålands- och öſtgöta-ſkären, hvareſt han gjorde ſine Gudar et ſtort blodoffer: Han dömde af tvenne korpars flykt och ſkri, at detta offer war hans Gudar behageligt och lofvade honom ſtändigt lyckeliga wapn: Då brände han up ſina Skiepp och för med mord och brand genom Oſtergötland, Småland och Weſtergötland: *Ottar Jarl* (d) war i de orterne Konung *Biörns*

(d) Denne *Ottars* Doter *Ingeborg* ägde *Palne Tockiſon* (v. läpr. c. 18. §. 23. in not.), Höfding på Fyen, och war

A. C. 951. Landtwärnsman: Han ſamlade all ſin ſtyrka och wågade mot *Håkan* en ſkarp ſlaktning; men förlorade ſtörre delen af ſit folk (*): I Wäſtergötland ſköflade och uphräfnde *Håkan*, faſtän han ſielf war Afgudadyrkare, et ſtort Offerhus, hvaruti woro hundrade Gudar, och for dermed öfver fiällen til Trondhem: Götiſke Jarlen kunde deremot intet annat uträtta, än ſammankalla Ting och låta genom Drotterne eller Afguda-Präſterne förklara *Håkan Jarl* för en almän Ränsman och Guda-ſköflare (**), hvilket war i ſielfva Hedendomen en art af bandlyſning; men *Håkan* frågade ej efter ſlika förbannelſer: Han förböd Chriſtendomen i Norige, lät åter upbygga Afgudahulen och undertvingade hela landet (***), hvaraf han aldrig mer betalte ſkatt åt Dannemark. *Harald Blåtand* kom wäl med en ſtor flotta til Norige, at ſträffa *Håkan Jarl*, och lät öda hans länder med eld och ſvärd (†); men kunde dock ej länge behålla Norſka Kronan (e), den både han och *Håkan*

(*) Sturl. Ol. Trygg. S. c. 27. p. 235.

(**) Ol. Trygg. S. ap. Verel. ad Herv. p. 323.

(***) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 2. c. 25.

(†) Sturl. T. 1. p. 240.

Moder åt *Palne Toke*, ſom ſkyltes för Danſke Konungens *Harald Gormſons* död i Slaget under Seland i *Iſa*-fiärden wid paſs A. 984. Han war Danſke Printſens *Sven Tiugſkeggs* Foſterfader och biſtod honom i detta Slag emot hans egen Fader: Eljeſt war han Wendiſke Konungen *Buriſlavs* Ståthållare öfver *Jomsborg* i Pomern. Han ägde *Olafr*, Gref *Staffans* Doter af Engeland och war Fader åt *Åke* Höfding på Fyen, *Wogn Åkeſons Fader*. v. Sturl. T. 1. p. 243 &c.

(e) Han hade tänkt på denna färd, at komma öfver til Iſland och ſträffa det landets Inbyggare; men det gick heller icke för ſig: Iſländarne hade miſt et Skiepp på Danſka kuſten, det de Danſke plundrat och giordt til ſtrand-wrak: Deröfver hade de blifvit ſå för-

Digitized by Google

Håkan och åtskillige Printsar af *Hårfagers* ätt, hvilka om henne tåflade, måste lämna en tid derefter til *Olof Tryggason*, som snart skall berättas. A. C. 959.

4. Medan *Harald Gormson* i Dannemark fruktade Kejsar *Otto den Stores* wrede, satt Sveriges Konung *Biörn* i stillhet och wåltrefnad, lämnandes omsorgen om Nedra Götarike åt *Emund Ringson* (f) eller *Ingeson*, som nu eftertrådt sin Fader (*) i *Sigtuna*, Wåstergötland och den afdelning af länder, som denna *Ringiska* Slåkt en tid syns hafva besutit. Denne *Emund* samtyckte til en Gränseskilnad emellan Sverige och Dannemark, hvaruti han tycks aldeles hafva tagit efter skuggan och låtit afspisa sig med falska Åhrebetygelser: *Harald Gormsons* Son och Fullmåktig *Sven Tiugoskägg* (g) war honom til mötes på *Danaholm* wid Göta-Elfs utlopp (h) tillika

(*) v. supr. c. 18. §. 22.

törnade, at de giordt en almän Lag, som förmådde, at för hvar och en näsa på hela landet skulle giöras en *Nidwisa*, skymfeqvåde eller *Satire* öfver Konungen i Dannemark. v. Sturl. T. 1. p. 240. 241.

(f) Adam. Bremensis (Hist. Eccl. L. 2. c. 15.) kallar honom *Emund Erikson*; men at *Ring* och *Erik* ofta blifvit hopblandade, är för detta anmärkt.

(g) *Tvi-skegg* eller *Tiugu-skegg* kallades han efter skiägget war klyft i *tvegge* delar. Han fick ännu et namn då han blef döpt tillika med Fadren: Kejsar *Otto*, som stod Fadder til honom, gaf honom sit, så at han sedan kallades *Sven-Otto*. v. Sturl. T. 1. p. 232. Han räknades för Frillo-boren, åfven af Konung Harald sielf; ty hans Moder war *Åsa*, en ringa person, som förtiente födan med sömande och kallades derföre *Söm-Åsa*. cfr. J. Wild. L. c. p. 366.

(h) På denne Holme höllos ofta möten emellan Sveriges

A. C. 900. med tolf Lagmän af begge Riken (i), ſex från Sverige (k) och ſex från de länder, ſom då erkände Dana-Konungs wälde (l): Deſſe Bi-Konungar (m), ſom nu föreſtälte ſine Öfver-Herrars perſoner, i akt togo wäl en gammal högtidelighet från många åldrar tilbaka, i det at förnämſta ſtället lämnades åt Sveriges Konung (*), ſom Öfver-Drott och Föreſtåndare för det yppерſta Tempel och Afguda-offer i hela Norden, hvar-

(*) cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. P. 5. c. 2. §. 34.

och Noriges Konungar, ſom framdeles mer kommer til at omröras: Han war delt i tre delar, ſå at Konungarne kunde wid et bord ſittia hvar och en på ſin grund. cfr. Torf. Hiſt. Norv. T. 1. L. 2. c. 1. p. 28. ap. J. Wild. et Puff. p. 345.

(i) Denne Tolf-manna Rätt war nu från Scandien på ny räkning införd i Normandie, i Engeland, i Skottland &c. cfr. Hicket. Theſaur. Lingu. Septentr. Polyd. Verg. Hiſt. Angl. L. 9. Sheringh. de Orig. Angl. c. 12. p. 272.

(k) I ſtälle för Uplands-Lagmannen *Torgny* war en *Takald* eller *Ragvald* af Tiundaland, *Botild* af Fierdundaland, *Gaſt* af Wäſtmanland, *Grimalder* af Öſter-Götland, *Nanne* af Småland och *Torſten* af Wäſter-Götland. Danſka antekningen ſåtter wäl deribland en *Botvid* af Hälſingeland; men det tycks wara den ſamme ſom *Botild* af Fierdundaland v. Fragm. Ant. Leg. Weſtrog. Ed. Stiernhielm. A. 1663. cfr. Leg. Seland. Ed. Ol. Worm. ap. Stiernh. L. c.

(l) Från Jutland woro tre Lagmän, *Toke*, ſom för detta är nämnd (v. ſupr. §. 3. in not.), *Tolle* och *Toti*: från Seland *Gunkild*: från Skåne *Dan* och från Halland *Grimulf af Grimmeton*. v. Loc. ſupr. cit.

(m) Så kallas de i Påfvens *Agapeti* 2. *Bulla*, ſom bekräftar detta Möte och ännu för oſs beviſar deſs ſanfärdighet. *Amundus Upſalienſis Comex*, ſåger hon, och *Svein Otto*, *Prorex Daniæ*.

Digitized by Google

hvarwid ifven den omständigheten skall hafva warit frelig, at *Sven* hållit i tygelen (n) medan *Emund* stigit til håst (*); men med all denne hedren gjorde *Emund* efter de Svenskes tycke sin sak den gången ganska illa.

5. Då

A. C. 950.
(*) Fragm. Run. Leg. Notv. Borgar-Ting. Ed. Örnh. in Calc. Hist. Eccl. p. 904. Ver. L. L. Westrog. ed. Stiernh. 1663. it. ed. Rudb. cum Vers. Lat. Loceen. & not. Lundii Pap. Agapeti 2. Bulla. ed. Lund. ap. J. Wild. ad Puffend. c. 21. p. 247.

(n) Norske Konungens sysla wid slika tilfällen skall hafva warit at hålla i stigbögelen (v. Loc. supr. cit.). Danske Auctorer, som ej besinnat, at detta mer warit et gammalt Hedniskt Religions-bruk, än tekn til Öfver-Herrskap eller undergifvenhet, hafva det ej kunnat tåla, utan aldeles wändt om denna berättelse och satt Danske Konungen i den Svenskes rum och denne åter i den Norskes wid stigbögelen; men de hafva ej blifvit warse, at denna konst yppar sig i texten af Fragmentet, der Svea-Rike, dess Konung och Fullmäktige på alla ställen stå fram för de Danske. I början war man så häftig, at Wormius (in Addit. ad Mon. Dan.) beskylte Messenius, at hafva *på oärligt wis* wridit denna berättelse; men sedan gamle Wästgöte-Lagen blifvit utgifven af Stiernhielm och Rudbeck, sedan Örnhielm (ad Calc. Hist. Eccl. p. 904.) låtit trycka et Fragment med runor skrifvit af gamle Norske Borgar-Tings Lagen och ändteligen sedan Lundius utgifvit Påfvens *Agapeti 2:dres Bulla*, som innehåller och bekräftar detta Danaholms-möte och gamla Ceremoniel ord ifrån ord, som man läser det i Lagböckerne, så skilgdes trätan och häftigheten stadnade. I sig sielf är det en barnslig och löjelig nit, at wilja inrätta Rang-ordning emellan Makter, som ingen annan Öfverhet erkänna än Gud; men i Hedniske Norden war det från början wedertagit, at för högsta Afguda-Offrets skull måst wörda Öfver-Konungarne i Upsala. *Agapeti Bulla* blef A. 1351. i afskrift vidimerad af sex Danske Biskopar i Köpenhamn och af Konung *Waldemar* öfverfånd til Konung *Magnus Smek* i Sverige, at bewisa Dannemarks rätt til Skå-

A. C. 950. (†) c. 17. §. 1.

5. Då hela Nordiſka Monarchien deltes emellan *Lodbroks* Söner, ſom för detta år ſagt (†), fick *Biörn Järnſida* Svea- och Göta-Riken, undantagande Skåne, Halland och Blekingen, ſom tillika med Dannemark föll på den yngſte Brodrens *Sigurd Ormögas* lott: Denna Land-delning lades nu wid pass ethundrade åhr derefter i mötet på Danaholmen til grund, ſå at Halland, Skåne och Blekingen ſkildes genom ſex Råſtenar (o) från Wåſtergötland och Småland eller råttare ſagt från Götarike A. 955 (*). Detta gick dem Svenſkom mycket til ſinnes, ſom derföre gufvo *Emund* det namnet *hin Slemme*, efter han warit ſå flat och ſlösaktig: Man menar ock, at denna hans gråntſeſkilnad gifvit förſta anledningen

A. C. 955. (*) Bull. Pap. Agapet. ſuprac. & J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 348.

ne, Halland och Blekingen, ſedan Originalet förut blifvit upwiſadt för tre Svenſke Biſkopar i Lund (v. Lund. not. ad Epiſt. Agapet. p. 36. 37. ap. J. Wild. ad Puffend. c. 21. p. 348.), ſå at hon ej kan wara twiſtig. Deſſe Nordiſke Bi-Konungar *Emund* och *Sven-Otto* woro wål ej mer ån halt-Chriſtne; men Påfvarne woro dock den tiden ſtrax fårdige wid minſta wink med ſina bekräftelſer och wälſignelſer, likſom ſielfmante och utan at wara ſå ſårdeles ombudne (cfr. Wild. Hiſt. Pragm. c. 3. §. 21. n. 8. & c. 13. §. 22. n. 22. &c.): faſt *Emund* ej kan kallas Chriſten, ej heller erkände Roms Domſtol, kallar dock Påfven ſå wäl honom ſom *Sven Otto* i denna Bulla *ſin Son* (cfr. Wild. ad Puff. p. 350.). Det är wisſt at han war de Chriſtnes ſtore gynnare v. Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 15.

(o) Gamla Fragmentet wid Wåſtgöte-Lagen ſäger, at ſex ſtenar blifvit ſatte emellan Riken, den förſte i *Söderwaſt*, den andre i *Danebäck*, den tredie *Kinna-ſten*, den fierde i *Juraks-näs*, den femte *Hviteſten*, den ſiette *Brömſe-ſten* emellan Blekingen och Möre.

Digitized by Google

gen til hvad som i Sveriges gamla Lagar blifvit infördt (*), at *ingen Konung må minska Kronans länder och ingiälder för sin Eftertrådare* (**): dock, som man ej wet alla omständigheter och ingen hördt *Emunds* skiäl, så innehålle wi wårt pendöme om denna hans gerning: Han skall hafva warit god wån med *Harald Blåtand* i Dannemark, sedan den Konungen antagit Christendomen; men i synnerhet mild emot de Christne, dem han så mycket gynnat som *Håkan Jarl* i Norige dem wid samma tid förfölgt (***).

A. C. 955.

(*) Vet. MS. L. L. Suderman. Kon. B. 2. Cap.

(**) cfr. J. Wild. L. c. p. 345.

(***) Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 2. c. 15.

6. Om Öfver-Konungen *Biörn* warit nögd eller missnögd med *Emunds* Land-skiftning, kan man ej weta; men kort derefter wid pass A. 956. tycks han hafva tagit til sig i Riks-styrelsen sine unge Söner *Eric* och *Olof*, den ene wid pass sexton, den indre femton åhr gammal: åtminstone hafva desse Prinsar då blifvit utrustade med hårskiepp efter gammal sed, antagit Konunga-namn och låtit wörda sina flaggor på främmande haf. Mot Dannemark togo sig nu i början ingen de ting före: *Harald Gormson* hade wid denna tid så försiktigt wetat ställa sig in med deras Fader, at han blifvit deras Svåger wid pass A. 960. och fådt *Biörns* Doter *Gyrith* (†) til Drotning. I Engeland war nu ej heller något särdeles at giöra (p), så länge dess måktige Konung *Ed-*

A. C. 956.

BIÖRN den 4:de, ERIK och OLOF.

A. C. 960.

(†) Geneal. Reg. Dan. ex MS. De la Gard. in not. Benz. ad Vastov. p. 78. cfr. J. Wild. L. c. p. 359.

(p) Til denna tid eller ej långt derifrån kan föras en Rune-ristning, som fins i Upland och Skådre-kyrkogård, så lydande: *Tiarfr*, *Urim*, *Wigi*, *Jugir* och *Girialm*, bröder, låto rista denne sten efter Fadren *Sven*, som dog i Jutland på resan åt *Engeland*: Gud och Guds Moder hielpe hans Siäl mer, än han förtient. v. Ol. Cels. Mon. Temp. suis redd. in Act. Lit. Sv. Upsi.

A.C.960. gar regerade (q); men i Frankrike hade få wäl de Svenſke ſom alle Nordiſke en öpen ingång genom deras Slåktingars Länder: Hertigarne i Normandie lagade altid, at de hade deſſe Siömakter på deras ſida, hwilket åfven nu ſkiedde, då efter all liknelſe en ſtor Svenſk flotta (r) kom Hertig *Richard* til hielp
A.C.961. emot Franſke Konungen *Lotharius* A. 961: I Frankrike blef då en ſtor förödelſe; ty Hedningarne ſkonade icke hwad heligt war mer ån annat: *Lotharius*
A.C.964. måſte köpa ſig fred A. 964, hwarigenom Hertig *Richard* förbehöll ſig *Evreux* med flera örter och de Nordiſke en anſenlig hop penningar: Deras Soldater fingo ej allena tilräckelig förplägning, utan ock frihet, at nedſåttia ſig i Frankrike, om de wille blifwa Chriſtne: Somlige af dem blefwo ock wårkeligen qwarc

(q) Om denne Konungs makt kan man deraf döma, at då han reſte i en båt från *Cheſter* til *S. Johan Baptiſte* Kloſter utan för *Dee*-ſtrömmen och ſielf ſatt wid ſtyret, hade han otta Skatt-Konungar, ſom rodde ſig (v. Rap. Thoyr. Hiſt. d'Anglet. L. 1. p. 353.). Det war han, ſom utrotade Wargarne i Engeland wid paſs A. 961. genom det medlet, at alle mandråpare eller eljeſt brottſlige fingo löſa ſig (om ej brottet war alt för groft) med et wiſt antal Warg-tungor.

(r) At detta war en Svenſk Hår, kan ſlutas deraf, at hon war Hedniſk, hwaremot Chriſtendomen i Dannemark genom *Harald Gormſons* nit wid denna tiden hade öfverhanden: Från Norige kunde hon wäl hafwa warit; men når man beſinnar, at ſamme Normandiſke Hertig en tid derefter ropade en Svenſk Prints ſig til hielp (Le P. Dan. L. c. p. 342.), ſom framdeles ſkal berättas; ſå lår Sverige i detta tåg åtminſtone haft ſin goda del, beſynnerligen under ſå unge och åhregirige Printſar ſom *Erik* och *Olof Biörnsſöner*.

Digitized by Google

vare i Normandie; men de flåste följde sine Höfdingar til Spanien, der de på *Saracenerne* giorde stora nederlag, plundrade deras städer och skaffade sig rikt byte (*).

A.C. 962.

(*) Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 302.

7. Efter hemkomsten från slika Siötåg tycks Eriks Broder *Olof* hafva dödt i sin bästa ålder wid pass A. 966 (**), hvilket man menar hafva skiedt af förgift, då han sutit til bords: Han hade med sin Maka *Ingeborg*, Jarlen *Thranders* Doter från *Sula*, fått en Son *Biörn*, som snart mer skall omtalas. Kort herefter tycks ock *Emund Slemme* hafva afkomnat och således ändat den grenen på *Alsnö* eller i Sigtuna, som jag kallat den *Ringiske* och som nu efter mit tycke altifrån sine Stamfäders *Ingiald Illrades* och *Olof Träteljas* tider bibehållit sig i Sverige näst Öfver-Konungarne med all förtienst och heder, särdeles til den Christna Lärans befrämjande: Om han haft någon Son, så har den ej länge lädt lefva, som strax skall berättas; men deremot hafve wi i denna tid et prof, huru underligen en spåd Nordisk Prins blifvit rändad från sine Mördares faggor: Norske öfver-Konungens *Harald Härfagers* Sönesöner lågo i blodig oenighet om hans Arfskap och sökte utrota hvarannan, i hvilket upsåt *Eric Blodyxes* Söner woro de förfärligaste; Deras Syskonebarn Konung *Trygge Olofsson* hade blifvit ihielslagen wid pass A. 956 och strax wille deras Moder *Gunhild* för alting låta dräpa denne *Trygges* Son *Olof*, innan han näpligen war åhrgammal. *Astrid*, detta Barnets Moder (s), flydde med det samma

A.C. 966.

(**) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 352.

BIÖRN den 4:de och ERIK SEGERSÄLL.

 hem-

(s) Hennes Fader war *Erik Bioda-Skalle* på *Oprestad*, en Odalsman i Wiken. Til honom flydde hon strax efter

A. C. 960. hemligen utur deſs Efterſpanares hånder genom många farligheter (t) til *Håkan den Gamle* och *Rike* i Sverige (u), hennes Faders wån, der hon blef i tu åhr: Imedlertid ſkickade Norſka Drotningen wånſkaps-bud och ſkånker til Svenſke Konungen *Eric*, med begåran, at han wille förmå ſin underſåtare *Håkan den Gamle*, at återſånda den ſpåde *Olof Tryggaſon*, hvilken hon ſielf med all ömhet wille upfoſtra; men *Eric* låt ſådant ankomma på *Aſtrids* och *Håkans* fria wilja, ſå at *Gunhilds* Såndebud giorde til

Konung *Trygges* död, ſedan hon i hemlighet ute på en Holme i en ſiö födt detta barn, ſom kom til werlden efter ſin Faders död; men hon fick ej långe blifva hos ſin Fader *Erik*, innan hon åter derifrån måtte fly til Sverige. v. Sturl. T. 1. p. 191. 192. 193. &c.

(t) Efter en dagsreſa från Fadrens gård kom *Aſtrid* förklådd med ſin Foſterfader *Torolf Lyſeſkiägg* och några mån in i Wåſter-Götland til *Skaun* eller *Skåninge*-Hårad, der *Skara* ligger, hvilket, likſom *Skåne*, ännu behåller en lämning af *Scandiſka* namnet. *Biörn Etterqveiſa*, en rik och elak Odalsman, hos hvilken de begärte låna hus, körde dem ifrån ſig; men de blefvo härbergerade i gården *Wirkom* hos Odalsmannen *Torſten*, ſom fågnade dem wål til deſs ſamma natt den Norſka Drotningens utſkickade kommo efter dem: Då giömde *Torſten* dem på en Holme i en Inſiö bland höga rör och wiſade de Norſke en hel annan wåg öſter öfver ſkogen, ſå at de flyktige den gången blefvo frälſte och kommo lyckeligen til *Håkan den Gamle* i Sverige. v. Sturl. T. 1. p. 193. 194. 195.

(u) Hvar denne bodt, är ſvårt at ſåja; men i Öſter-Götland war ſedan en ypperlig Slåkt, af hvilken *Håkan Jarl* på 1100-talet kom i walet, at blifva Konung i Norige och tycks hafva warit en Ätling af *Håkan den*

Digitized by Google

til dem tvenne fiskånga refer (x) wid pass A. 959. uti 966. Derpå tänkte *Astrid* til widare säkerhet flytta til *Holmgård*, der hennes Broder *Sigurd* war hos den unge Konung *Waldemar* i stort anseende; men på Oderssön föll hon i Estniske Röfvares händer (y), som togo från henne pilten, hwilken sedan på sin nionde år blef underligen igenfunnen och återköpt af bemälte *Sigurd*, sin Morbroder (z): *Olof Tryg-*

A a a a 3 *gaffon*

Gamle. Af *Håkan Jarl* och hans Son *Knut Jarl* herstammar en gammal Ätt i Sverige, som kallar sig *Låna* och skrifvit sig til *Arnö* &c.

(x) *Håkan* och *Astrid* trodde ej *Gunhilds* fagra ord: När de Norske woro andre gången hos dem, lade de så nät sådr stryk af *Håkans* Träl *Bursse*. v. Sturl. T. 1. p. 196.

(y) *Ladis*, en rik Odalsman från Bohus-Län och af hederlig Slägt, giorde en tid derefter en Handels-resa til Estland: Der råkade han *Astrid* som Träliana; men han löste henne med wilkor, at han skulle få henne til äkta: Det skiedde, han förde henne hem med sig til hennes frändet, och aflade med henne sedan åtskilliga barn. v. Sturl. T. 1. p. 274. 275.

(z) *Sigurd* skulle en gång i Estland eller Lifland indrifwa Konung *Waldemars* skatter och fick då på ett torg bland en folkhop se denne nio-åhra pilt, som strax behagade honom och wisste berätta om sin herkomst: Han köpte honom då af Bonden *Reas* tillika med hans Stallbroder *Torgils Torolf-Lyssteigg* Son, som warit i samma fördömelse: Gamle *Torolf* war då redan ihielslagen som för åldrig och odugelig til Träl-sysslor. *Sigurd* yppade ej strax hvem *Olof* war; men då pilten en gång fick se en Estländare wid namn *Klerkon*, af hwilken han blifvit såld til *Reas* och som dråpit hans Moders Fosterfader *Torolf*, slog han samme *Klerkon* ihiel, hwarmed han efter gamla Scandiska Gudalärna trodde sig göra sin skyldighet. Sådan hämd war då i *Holmgård* högeligen förbu-

Digitized by Google

A. C. 968 gyssen blef då wid *Holmgårdſka* Hofvet (a) på ett ſin födſel anſtändigt ſätt upfoſtrad til ſit adertonde år, då han åfven blef underſtödd med krigsfolk och ſkiepp, hvarmed han efter något härjande i Skåne och på Gotland (*) begaf ſig til Konung *Buiſlæv* i Wenden, tiente under Kejſar *Otto* 2. ſom för detta år ſagt (**), och ſedermera ſå tiltog i makt och lycka, beſynnerligen i Engeland, at han åtſkillige underlade ſig hela Norige (***) wid paſs A. 995.

(*) Sturl. T. 1. p. 226.

(**) v. ſupr. §. 3.

(***) Sturl. Ol. Tryggaſ. S. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 21. &c.

8. Wid ſamma tid ſom denne Norſke Konunga-Son och hans Moder woro hos Eſtiſke Siöröfvare i tråldom, låg *Holmgårdſka* Riket under et olyckeligt inbördes krig emellan *Sviturſlavs* Söner, af hwilka *Jarepolk* eller *Harald* och *Waldemar* woro de ſtarkaſte: *Waldemar* hade dock måſt duka under, om han ej anropat ſin Skydds-Herre, Konung *Eric* i Sverige, om hielp: Denne Store Krigs-Höfding, ſom af ſine många ſegrar år kallad *Segerſäll*, ryckte då up med all ſin makt, låt wörda ſina wapn i alla Oſtra Låuderne och tuktade *Waldemars* fiender, ſå at denne Konung kom i full och rolig beſittning af Holmgårdſka Riket wid paſs A. 970 (†): Då blefvo åter Finland, Karelen, Eſtland, Litland och

A. C. 970. (†) v. ſupr. c. 18. §. 4.

den: Til at frälſa *Olof* från ſtraff, måſte *Sigurd* röja hans herkomſt: i ſynnerhet antog ſig Drotningen hans beſkydd och betalte för honom böterne. v. Sturl. T. 1. p. 198. 199.

(a) Hos Konung *Waldemar* och hans Drotning *Alegia* eller *Olga* 2. blef *Olof* upfödd i alla Ridderliga öfningar och hållen ſom et eget barn; ty Drotningen hade för honom beſynnerlig ynneſt. v. Sturl. T. 1. p. 216. 217. &c.

Digitized by Google

[illegible] Kurland satte i sin gamla wördnad och under-
gifvenhet för Sveriges Krona (*). Österfiön blef
tensad från Siöröfvare och *Eric* fruktad af alle sinn
Grannar; men i det samma yppades i hiertat af hans
Rike en orolighet, som hans gamle Fader, då ej för-
mådde afstyra: Hans afledne Broders Konung *Olofs*
son *Biörn* (**) hade strax efter detta Österländska
krigståg och redan på sit tolfte åhr begynt påstå sin
del i Regeringen: Han hade ej welat gå til det Kun-
geliga Bordet i Upsala, utan i det stället satt sig i
tvenne åhr å rad om wåhrtiden, då Siö-färderne plå-
gade börjas, på sin afledne Faders grafhög, at der-
med beweka allas sinnen och gifva sin Arf-rätt til-
känna; *Eric* hade förestält honom, at han borde
afbida sin laglige ålder (b) til et så högt wärk; men
Biörn war altid lika orolig och wille för alt hvad
heligt war styra landet, hvaraf han förmodeligen
blifvit kallad *Styr-Biörn*, liksom af sina krafter *den
Starke*: Han war så häftig til sinnes, at han en
gång af skiämt upretad slog ihiel *Åke*, en af Konun-
gens Hofmän (c), hvarwid han äfven war så hög-
modig, at han ej wille betala Mans boten til den
dödes

(*) cfr. Vastov. Vit. Aquil. Ed. Benz. p. 21. Loccenii Hist. Sv. in Eric. Victor. p. m. 50. it. Orat. Torgn. Legif. ap. Sturl. T. 1. p. 485.
(**) v. supr. §. 7.

(b) Om ej Prinsarne af deras Fäder i förtid antogos til Riks-styrelsen, så war wäl gemenligen den Laglige åldren, sedan de fylt Sexton åhr (cfr. Torf. Trif. Hist. c. 14. p. 80 &c.); men så kom det likwäl ej så noga an på åhren, utan sades detta af *Erik* blott til at afstyra *Biörn*, hvars häftiga sinne behöfde tid til at mogna. cfr. J. Wild. ad Puff. c. 22. p. 386.

(c) Han kastade räcken öfver hufvudet på *Åke* och när denne således ej kunde se, stötte han *Biörn* för näsan med et Dryckes-horn: Deraf blef Printsen förtörnad och slog honom ihiel.

Digitized by Google

A. C. 973. dödes Fränder, utan til Konungen ſielf, ſom hade at förnöja dem det båſta han förmådde. En gång då *Eric* war borta i ſina Skattländer, tänkte han wara tid, at ſättia ſig bredwid honom på Thronen.

9. Almogen war ſammankallad til Upſala-Ting; *Styrbiörn* infan ſig der med ſin Morbroder och fo-ſterfader *Ulf Jarl* af *Sula*, förmodandes med pock och förmåtenhet, at ſtrax genomdrifva ſin Sak; men her behöfdes mer än Arfs-rätt til et ſådant upſåt: Det ankom åfven på Menighetens fria ſamtycke, ſom ej wille kufvas: Huru *Styrbiörn* burit ſig åt, wet man ej; men han och hans Morbroder blefvo med mycket buller wräkte från Tinget och med ſtenar förföljde, hvarpå åfven, til hans ytterligare förtret, en annan Med-Regent utnämndes (*): Denne war kan hända *Emund Slemmes* Son och ſidſte telning gen af Ringiſke Grenen (**); men ehvem han war, ſå årnade *Styrbiörn* på honom hämnas: Han anhöll hos ſin Farbroder, at åtminſtone få en flotta, ſom en Konungs-Son anſtod, at dermed efter gamla Nordiſka ſättet förſöka ſin lycka på främmande kuſter: *Eric* gaf honom ockſå ſextio wål utruſtade Skiepp wid paſs A. 975. hvarmed han en tid ſkulle wara utomlands, at folkets bitterhet imedlertid kunde ſakta ſig; men med denna makt war hans förſta bedrift, at upſöka den i hans ſtälle utnämnde Konungen, hvilken han utan möda nederlade (***): derpå drog han til Wenden och underkufvade åtſkilliga af de öſtra Länder, ur hvilka han prääſſade Skiepp och folk, hvarmed han efter åtſkilliga Siötåg i Öſter- och Wäſterſiön angrep *Jomsborg* i Pomern wid paſs A. 979.

(*) Hiſt. Knytl. & pl. Tett. in. ap. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 352. 353.

(**) v. ſupr. §. 7.

A. C. 975.

(***) v. ſupr. L. c.

A. C. 979.

10. *Joms-*

Digitized by Google

10. *Jomsborg* med dess underliggande land (d) war den tiden en måktig och i Norden mycket ansedd Republique (*), hvars storlek, handel, prakt och rikedomar mycket äro berömde (**). Dess Inbyggare kallades *Jomswikingar* och woro bland de starkaste Siöröfvare i Norden; De wille gerna wara et fritt folk; men hade dock sine Höfdingar och Föreståndare, som wål borde erkänna Wendiske Konungarnes Öfver-Herrskap; men svinkade emellan de Nordiska Makter och giorde imedlertid hvad de wille. En Dansk Herre från Fyen *Palne Palneson Tocki*, eller *Trylle* benämd (***), den gamla *Hvide*-Släktens Stamfader (e), war nu den förnämste i *Jomsborg* och som en ny Lagstiftare, hvilken dock tiente Wendiske Konungen *Burislav* som Landtwärns-Man (†): Han hade gift sig med *Olafr*, en

Ffff Gref

A. C. 979.
(*) Ol. Trygg. Scalh. P. 1. c. 132. &c. Sturl. in Ol. Trygg. c. 37. &c. Torf. in Trif. Hist. & Histor. Jomswik. &c.
(**) cfr. Steph. ad Sax. Gr. L. 10. p. 197. ex Seb. Munst. Cosmogr. L. 3. p. 771. & Chytr. Proœm. in Metrop. ap. Wild. L. c. p. 353.
(***) v. supr. §. 3. in not. ad Ottar. it. c. 18. §. 23. in not. ad Odinkar. cfr. Mart. Petri Vit. Ep. Absal. Hafn. A. 1589.
(†) Sturl. T. 1. p. 243.

(d) Denna Stad war i handel och Siöfart en stor täflarinna med *Wisby* på Gotland, som efter den gamla Pomerska *Jumnetas* eller *Winetas* undergång begynt tilwäxa (v. supr. c. 8. §. 14. in not.). At *Jumneta* warit *Wollin* eller *Julin* i Pomern, som förstördes i 12. Sec. af K. *Waldemar* i Dannemark och Hertig *Henric Leo*, tycks af dess öfverlefvor kunna dömas (v. Rangon. Orig. Pomer. p. 27. 61. 63. 88. 103. 292.); men på hvilket ställe detta nyare *Jomsborg* just warit beläget, är dermed ej afgiordt: Alt nog, at det warit i Pomern och at hela neigden, som lydt derunder, hetat *Jame*, *Jome* eller *Jumnetiska* landet (cfr. A. G. Schwarz. Diss. de Jomsburgo non Julino, sed alia urbe. Gripsw. 1735. & J. Wild. L. c. p. 354.).

(e) Nordens Lärare *Odinkar den äldre* och *den yngre* af samma namn woro denne *Tockis* Broder och Son. v. Mart. Petr. Vit. Episc. Absal. Hafn. 1589. cfr. supr. §. 3. & c. 18. §. 23. in not.

Digitized by Google

A. C. 979. Gref *Staffans* Doter i Engeland, dit han ſom oftaſt
(*) Ol. Tryggv. Scalh. L. c. p. 152. &c. cfr. Torf. H. N. P. a. l. 7. c. 5. p. 280.
plägade reſa (*), och juſt under hans frånwaro kom *Styrbiörn den Starke* med ſin flotta: Han öfverrumplade ſtaden, intog fäſtningen och kallade ſig *Herre uf Jomsborg* (**); men dermed war han icke
(**) cfr. J. Wild. l. c. p. 353.
nögd: han ſeglade i haſt til Dannemark och tvingade Konung *Harald Blåtand* til hvad han behagade: Han tog af honom ej allenaſt hundrade krigsſkiepp, utan ock hans Doter *Thyra* til åkta (f), med hvilken han dock ej tilbrakte mer än en natt, innan han återwände til *Jomsborg*, der en från Oſtra-Länderne upbådad och uttwingad ſtor Siömakt med knot och otålighet på honom wäntade. Under alt
A. C. 980. detta dog wid paſs A. 980. hans Faderfader *Biörn*
(***) Sturl. T. 1. p. 105. cfr. ſupr. c. 18. §. 2. ERIK SEGERSÄLL. Enſom.
(g), ſom i femtio åhr warit Sveriges Konung (***), hvaraf hans lyſtnad fördubblades til Svenſka Regeringen, hvilken nu *Erik*, hans Faderbroder, enſam antagit. Denne Öfver-Konung gifte ſig denna tid
A. C. 981. wid paſs A. 981. med *Sigrid*, en mäktig Wäſtgötiſk Odalsmans och Wikings *Skoglar Toſtes* Doter
(†) Sturl. T. 1. p. 183.
(†), Wäſtgöte-Jarlens *Ulf hin Gamles* Syſter och Uplanda-Lagmannens *Torgny Torgnyſons* Fränka, hvilken af ſit högdragna Sinne år kallad *Sigrid hin Stor-Rådda*: En Drotning, ſom i ſynnerhet war mycket mån, at aldrig den då i Holmgård regerande berömda *Alogia* eller *Olga* i något mål ſkulle henne
(††) cfr. J. Helſing. Diſſ. de Origg. Vareg. Åbo. 1734.
öfvergå (††).

11. *Styr-*

(f) Hon fick ſedan Konung *Oleſ Tryggaſon* i Norige. v. infr. c. 20. §. 2.

(g) Det gamla Myntet med runan ß. och et kors (Brenner. Theſaur. Num. Tab. 1.) tycks åfven kunna tilſkrifvas denne *Biörn*, ſå framt ej B. betyder *Birka*, der det Chriſtna korsteknet nu wördades.

Digitized by Google

11. *Styrbiörn* wille nu efter Farfadrens död med mäldig hand intaga ſit Arfrike, hämna den ſkymf, han lidit på Upſala Ting, och ſtöta från Thronen ſin broder *Eric*, hvilken dock aldrig menat honom något ondt. Förſt reſte han andre gången til Danemark med 1000 Segel och hotade ſin Svärfader, at taga hela hans Rike ifrån honom, om han ej til lotta nu föreſtående krigståg gafve honom 200. hielpſkiepp och den Anförare, ſom han ſielf förbehöll ſig at utnämna: *Harald*, ſom hittils drögt med de ifrförne utfäſte hundrade ſkieppen (*), måſte nu förſubla deras antal, och det ſom wärſt war, han måſte ſielf anföra dem, hvaraf han hos ſit Folk räkade i ſtort förakt (h). Sedan gick *Styrbiörn* med en ſå anſenlig flotta af 1200. Segel på Sverige löſt wid paſs A. 983: Så ſnart han dermed landſtigit i Upland, lät han ſättia eld på alla ſina ſkiepp (i), at derigenom betaga ſit Folk allt hopp om undanflykt och wiſa, at han ſielf nu årnade dö eller winna: Han tågade genaſt til Upſala genom Svartſkogen, den han hotade, at låta afbrånna, ſå framt man ſer bod til, at ſtånga honom wägen, och kom obehindrad fram på *Fyriswall* eller öpna fältet wid Upſala, der han upſtälte hela ſin krigshär: Han ha-

A. C. 980.

(*) v. ſupr. §. 10.

A. C. 983.

(h) De Danſke giorde *Nid-viſor* öfver honom för det, at han giordt ſig ſå kynnig och ej welat utgiöra förſta gången de 100. krigs-ſkieppen, innan *Styrbiörn* ſielf ſkulle komma tilbaka och twinga honom til et dubbelt antal, hvarigenom han nu blifvit en träl, ſom måſt gifwa ſig från land och folk bland en Röfware-hop &c.

(i) De Danſka Skieppen ſkola dock hafwa blifvit ſkonte, med hwilka K. Harald under branden, ſkall hafwa lagt undan in i Mälaren. cfr. J. Wild. l. c. p. 369.

A. C. 842 de en anſenlig hop *Eſter*, *Slaver*, *Wender*, *Jomsvikingar* och *Danſke*; men dels tvungne, dels oöfvade, få at myckenheten her ej giorde tilfylleſt, ſtrödde emot en ſå tapper och öfvad krigshöfding ſom hans Farbroder, hvilken ſå ofta wahnt ſig at winna.

12. *Eric Segerſäll* hade mindre antal; men bättre troppar och mognare upförande: Han hade ock ſtor hielp af ſin Drotnings Frände, Uplands-Lagmannen *Torgny*, ſom förmodeligen haft del i *Styrbiörns* bortdrifvande från Upſala-Ting och derföre hade nu ſå mycket mer orſak, at giöra honom motſtånd: denne kloke Man ſkall då hafva påfunnit et ſlags krigsredſkap, öfverſatt med udd- och egg-järn, liksom de gamle Perlers och Grækers Lie-wagnar, ſom drogs af häſtar och kördes på fienden af trälar eller ſådane, ſom förwärkat lifvet, hvaraf *Styrbiörn* förſte dagen förlorade en ſtor hop af ſit manſkap. Andre dagen gick ſtriden för ſig med lika häftighet och lika lycka på ömſe ſidor in på mörka natten, då begge delarne wände ſig til ſine Gudar och giorde offer: *Styrbiörn* offrade i ſit läger til *Thor*, hvartil hans Foſterfader och Morbroder *Ulf* (k) hade rådt honom; men *Eric* i Upſala-Tempel til *Oden*, åt hvilken han lofvade ſig ſielf efter tio åhrs förlopp (l), ſå

(k) Denne *Ulf Sula-Jarl* war Skald och giorde åtſkilliga qvåden medan han war med *Styrbiörn*, v. Skaldatal. ap. Sturl. T. 1. p. 479.

(l) Om *Erik* antagit detta ſom en Spådom wid offret eller om han ſielf ſkänkt ſit lif åt *Oden* efter tio åhr eller ock, om han lofvat, at då endaſt tiena i Upſala Tempel ſom Öfverſte Präſt, är ſvårt at ſäja; men wiſt är

å framt han denne gången sick behålla Segren (*). Efter hvarjehanda tekn, Spådomar och synes (m) på båda sidor, med hvilkas uttydning Afguda-Prå-sterne giorde sig myndige, begynte man tredie dagen, at slås med förnyad ifver; men bland *Styrbiörns* krigsmån kom nu en förskräckelse, som man tilskref *Oden*, Eriks gynnare: Et slags lätta pilar, kallade *Glaflok*, tycktes flyga öfver deras hufvuden och förorsaka dem en blindhet eller synwilla, hvilken dock ingen annan uprinnelse hade, än deras rådhåga: Et derhos liggande Sandbärg skall ock hafva nedramlat och öfverhölgt en hel hop af dem, så at alt teknat sig til olycka: *Styrbiörn* stötte då sit krigsbaner fast i jorden och befalte sit Folk förr dö med åhra, än taga flykten; men han hade med öfve och blinde at giöra: Hans Svärfader flydde med sin hår det snabbaste han kunde til Dannemark; men han Sielf med sine båste Kämpar blef på wallatsen A. 983. eller 984, då han ej lefvat mer än

 wid

det, at han ej lefvat mer, än wid pass 10 åhr derefter. Hans Drotning lår ej hafva tyckt om detta löfte, som snart skall berättas.

(m) I *Styrbiörns* läger skall en man med rödt skiägg, den man trodt wara *Thor*, hafva siungandes besvårat sig öfver *Styrbiörn*, som retat honom til wrede, hvarföre han ock hotat med et stort nederlag. Hos *Erik* skall en stor Man hafva wisat sig, som skylt ansiktet med hatten och gifvit Konungen et rör, det han som et handspiut skulle kasta på fiendens krigshår och derwid säja de orden: *I hören alle Oden til*. När *Erik* det giorde om morgonen, skola de pilarne hafva synts i luften och den blindheten kommit öfver fienden, som förorsakade dess nederlag.

A. G. 983.
(*) cfr. Odde Munn. Ol. Tryggas. S. c. 2.

A. C. 983. wid lag tiugotvå åhr, hvilket ock war det enda wilkor han utwaldt, så framt han ej ensam skulle få bära Sveriges Krona (*).

(*) Torf. Hist. Norv. P. 2. L. 7. c. 21. p. 292. Ejusd. Trifol. Hist. c. 14. p. 71. &c. Odde Munk. Hist. Ol. Trygg. c. 28. cfr. Knytl. S. c. 2. & Eyrbygg. S. c. 31. ap. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 352 & sequ.

13. Medan Segren fullbordades, gick *Eric* ut på en hög, som ännu syns når intil gamla Upsala, at se öfver hela fältet: Han lofvade den en ansenlig belöning, som kunde qvåda en kämpe-wisa öfver denna hans wapns lycka: *Thorvald Hialtason*, en Isländare, som hvarken förr eller sedan öfvat Skaldekonst, författade då tvenne qvåden, som ännu äro i behåll (**), och förtiente sig för hvardera en Guld-kädia: Så god betalning lår ej en annan Skald, *Biörn Breidviking*, hafva fådt, som åfven giordt en wisa öfver detta fältslag, hvilket han biwistat på *Styrbiörns* sida (***). Sedan *Eric* giordt sin Brodersons Lik den sidste hedren, tycks han hafva låtit frambåra sin Spåde Son *Olof* för sin segrande krigshår, hvilken då med fägnad erkänt den ende nu lefvande Arfvingen til Upsala-Thron: *Olof* har deraf utan tvifvel blifvit kallad *Skót-Konung*, som den der redan i Modrens *Skóte* erhållit Konunga-namn (†): Han hade då nåpligen tu åhr, emedan han blifvit född wid pass A. 982 (††); men ingen heder kom för bittida eller syntes nog stor för hans Storrådiga Moder: *Sigrid* war wål nögd med altsammans wid detta tilfälle; men icke med Konung *Eriks* löfte inför altaret, *at höra Oden til efter tio åhr*; ty då fordrade anståndigheten och efter gammal Hednisk Gudalåra war det åfven berömligt, at Hustrun följde sin Man i grafven (†††), hvilket ej kom öfverens med en så ung och Regerings-lysten Drotnings sinne: Hon war derföre kort derefter nögd,

(**) Vit. Ol. S. cit. à Torf. in Trifol. Hist. c. 14. p. 76. ap. J. Wild. L. c. p. 357.

(***) Eyrbygg. S. c. 31.

(†) cfr. J. Wild. L. c. c. 21. p. 286.

(††) Torf. Ser. Reg. Dan. L. 3. c. 10. p. 368 & Ejusd. Trif. Hist. c. 14. p. 80.

(†††) v. supr. c. 6. §. 25. it. in not.

at

ar skiljas wid sin Herre (*), sedan hon efter alla inhemsk fått honom ännu en barn (n), Dotren *Holmfrid* (**), som blef gift med *Sven Håkonsson*, *Olof Skötkonungs* Jarl öfver en del af Norige (***): *Sigbrid* drog sig bort på sina stora Godz; men lickwäl ur werlden eller från dess hedrers nöjen, som framdeles tre skall berättas: Sådant war Menighetens begrep om denna äktenskaps skilnad; men hemliga orsaken torde

(*) Odde Munk. de Ol. Tryggv. s. 2. p. 2. & c. 28. p. 111. &c.

(**) Jofr. J. Wilh. ad Puff. c. 28. p. 385.

(***) Scugl. T. 1. p. 372. v. infr. c. 30. §. 4.

(n) Man har föregifvit, at *Erik* haft ännu en Doter, til hwilken *Ake*, en förmögen Svensk, fått lagligt frias, men sedan tagit henne med wåld från sin Man; en Under-Konung i Ryssland, och alstat med henne en Son *Esmund*. *Erik* skall då hafva låtit dräpa *Ake* och tagit til sig sin Doter och hans Son, dömandes *Akes* gods under Kronan. Detta skall hafva förtrutit den unge *Esmund*, som efter *Eriks* död uptöddes i *Olof Skötkonungs* Hof. Han skall en gång med wåld hafva welat taga til sig skatten, som wårt upburen af hans arfvegods och ihielslagit Konungens folk; men sielf blifvit fårad och sedan bittog döma: Dock Prinsessan *Ingegerd*, som låtit låka honom, skall hafva hulpit honom bort och giordt honom förskott til skieps-rustning, hwarmed han farit i hårnad; Genom hennes förböner, sedan hon blifvit gift til Holmgård, skall han af K. *Olof* fådt igen sina arfvegods i Sverige: Hans Son skall hafva warit *Ingiald*, kallad den *widtbereste*, som öfvermåtton wunnit K. *Olofs* och Prins *Emunds* ynnest, med hwilken senare han skal giordt et Fältåg mot *Semgallerne*; men då han ofta förgäfves anhållit om *Konunga-namn*, skall han med 30 skiepp hafva dragit ur landet, der han lämnat sin Hustru och sin Son *Sven*, farit til Holmgård och sedan bort til Mæotiska träsket och werldenes ända, fortplantandes Christendomen, ehvar han framfarit (v. Ingwar Widfarles Sag. c. 1. 2. &c.); men Samningen herat lämnas derhän. v. J. Wild. ad Puff. p. 384. &c.

A. C. 924 (*) cfr. Odde Munk. L. c. & J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 361. 362. &c. (**) Sturl. in Ol. Trygg. c. 42. p. 260. &c. Vit. MS. Ol. S. c. 16. 17. &c. (***) v. supr. §. 10.

torde wäl hafva warit hennes högmod, hvilket *Eric* war glad at slippa (*), och derföre gerna lämnade henne så ansenlig Lifgeding, at hon höll den bättre, än tvenne Små Konungars Riken, som sedan til henne friade (**). *Eric* fann ock rådeligast, at wid alt detta icke förtörna henne; ty de mäktigaste i landet woro hennes anhörige (***).

14. Danske Konungen *Harald* kom efter sit olyckeliga Svenska tåg hem i sit land igen; men fann der för sig et nytt fördärf: *Sven Tiugoskiägg*, hans naturlige Son, som blifvit upfostrad hos *Jomsborgske* Höfdingen *Palne Palneson* (†), hade redan tilförne, dels på sin Fosterfaders instyrkan, dels af egen åhrelystnad, både med böner och wåldsamhet sökt förmå sin Fader, at afstå sig en del af Dannemark: När han det ej erhållit, hade han ändteligen utbedt sig några utrustade Skiepp, hvarmed han sade sig wilja draga i Härnad; men han brukade dem måst til at plundra sine Landsmän. Detta strek hade han redan tvenne gånger spelt och hvar gång brakt sin Fader til at lämna sig större Siömakt, när omsider *Harald* war nödgad, at samla en flotta och drifva honom som Uprorisk i landsflyktighet wid pass A. 978: då hade han dragit sig til Normännerne i Engeland och til Skotske Konungen *Milcolumb* i *Cumberland*, skoflandes på Engelska kusterne i *Southampton*, *Tanet*, *Cornouaille* och flera orter (††), til dess han efter siu åhr fådt höra om *Haralds* och *Styrbiörns* olyckeliga färd til Sverige: Nu låg han och waktade på sin hemkommande Fader med en Skotsk flotta under Seland på Isa fiärden, dit äfven hans Fosterfader *Palne* stötte med sina skiepp från Enge-

(†) v. supr §. 3. in not. it. §. 4. ib.

(††) cfr. Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 384 &c. Gibs. Chron. ad An. 981. Sim. Dunelm. de Gest. Reg. Angl. ad A. 980. Brompt. Chron. p. 877.

Engeland; men de bedrogo sig begge, ty *Harald* sick öfverhanden och instängde *Sven* med dess flotta, så at han ej sig någon undflykt: Dock, han blef frälst af en mordisk hand (o), som på et linniskt fått ihiälslag hans Fader, då denne gamle Konung en gång behöfde upstiga på landet, hvarpå han underlade sig hela hans Rike wid pass A. 985 (*). Sådant kunde Sveriges Konung icke tåla: Han hade nu mot de Danske hvarjehanda orsaker til missnöje: *Harald*, som warit hans Svåger (**) och som han wiste hafva blifvit tvungen af *Styrbiörn* til sidsta fälttåget, hade han genna ursäktat; men hans wrede föll nu på *Sven*, som ej allenast en tid tilförne på gränse-skilnaden emellan Sverige och Dannemark förkunst *Emund Slemme* (***), utan ock nu så straffbart upfört sig mot sin Fader och der til med, som ock kanskie syntes honom dierfvast, giorde sig måstare af en Krona, til hvilken han ej war äkta född och hvartil *Eric* sielf efter *Lodbrokiske* Arfsrätten trodde sig wara den endaste laglige Arfvinge i werlden (†). Han angrep derföre *Sven* med alla sina krafter; men utan at förhasta sig; ty det skiedde ej förån wid pass A. 987.

A. C. 984.

A. C. 985.

(*) Torf. Trif. Hist. c. 19. 20. cfr. Sturl. T. 1. p. 243.

(**) v. supr. §. 6.

(***) v. supr. §. 5.

(†) cfr. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 367.

A. C. 987.

15. *Sven* hade wäl blifvit döpt tillika med sin Fader (††); men war nu snarare en ang-hedning; ty at så mycket mer winna anhang och bistånd i landet, bibehöll han Afguda-offren och förfölgde de Christne, oaktadt den gamle Hamburgske Ärke-Biskopens *Adaldags* och dess Eftertrådares *Libentii* böner

(††) v. supr. §. 2. & 4. in not.

(o) Man will säja, at *Palne Tocki* sielf gifvit *Harald* de sår, hvaraf han kort derefter dödt. v. Sturl. T. 1. p. 243.

[illegible] och föreställningar, hvarföre ock hans Doterson sedan som honom berättat, at *Gud honom öfvergifvit* under hans Fiendes wälde (*). *Eric Segersäll* måtte ej länge med honom sina wapn förän han [illegible] dref honom från land och folk (p): Då lät han wid efter all liknelse hafva segrat i en blodig slaktning wid *Hvitawadum* (**), som tycks wara *Wethwed*, en ort ej långt från *Arhus* i Jutland (***), der åtskillige Svenske fallit, som syns af wåre Runstenar (q); men i synnerhet öfwervan han *Sven* i et Siöslag (†), som giorde ända på kriget: *Sven* tog åter sin tillflykt til Normännerne i Engeland, hvarest han dock åfven for illa fram (††); men *Eric* lade under sig hela Dannemark (†††) A. 988, det han ock behöll i all sin lifstid (r): Denne Segrande Konung

(*) Ad. Brem. Hist. Eccl. ex Relat. Sven. Dan. Reg. L. 2. c. 21.

(**) cfr. Ol. Cels. Mon. Temp. suis redd. in Act. Lit. Sv. Upsl.

(***) Arendt Berndtson Dannem. og Nor. Fr. Hist. p. 234.

(†) Ad. Brem. L. c.

(††) v. infr. §. 17. A. C. 988.

(†††) Kongatal. in Cod. MS. Grågås. Ad. Brem. L. c. Ar. Hvidf. Chron. Dan. p. 55. Vastov. Vit. Aquil. Ed. Benz. p. 21. &c. &c. cfr. Sturl. T. 1. p. 485.

(p) Adam. Bremensis (H. Eccl. L. 2. c. 21.) säger, efter Konung *Sven Estridsons* berättelse, at den Mäktigste Svea-Konung Erik (*Potentissimus Sveonum Rex Ericus*) anföll K. *Svein* i Dannemark med en krigshär, så oräknelig som sanden i hafvet &c. då *Svein af Gud öfvergifven* (*a Deo derelictus*) blef öfverwunnen och landsflyktig intil *Eriks* död.

(q) I Peringschölds Attartal p. 35. ser man en sådan af *Igilaif* åt *Brune*, sin Man, som dog *i Dannemark i Hvitawadum*; Bland Buræi Monumenter n. 156. *Sihwastr och Brautr och Kitililhå efter Anvit sin Son, som dog i Hvitawadum. Christus hiälpe Siälen.* I Bondkyrke-Sokn och Håga-by i Upland: - - - - *lät resa denne sten för J - - - - Siäl, som dog i Hvitawadum i Dannemark.* I Ryd-Sokn wid Thorsåtra gård: *Uno - - - efter sin Son, som dog i Hvitawadum.* &c.

(r) I gamla Norska Efterrättelser finnas dessa ord (Kongatal. in Cod. MS. appell. Grågås.): *Svein Tiuguskegg*

Digitized by Google

ung tyska ej denne gången hafva fordnat i Jutland, utan gådo widare genom Sleswik och in i Tyska Riket, eller åtminstone, som han då jemte de Danske åter inmgit Skåne (s), Halland och Blekingen, hvarutii han utan twifvel uppbidan en ansenlig Här af Sclavinnor (*) eller Siöfolk år, der like, at han tillåtit desse krigare giöra ett infall i Nedre-Saxen, der de grufveligen skola hafva framfarit och giordt på Saxarne stora nederlag (**).

(*) v. supr. c. 4. §. 6. & c. 14. §. 11.

(**) cfr. Helmold. Chron. Slav. c. 15. p. 47. Ar. Hvidf. Chron. Dan. p. 8.

16. Men hat wäl förespeglat, at Kejsar *Otto* 3. och Hamburgske Ärke-Biskopen *Libentius* strax efter denna ändring i Dannemark skickat Sleswikske Biskopen *Poppo*, til at handla med Konung *Erik* på wår sin werkeliga mål angående Danska Rikets lem om Christna läran uprmanade, och at di dana

Gggg 2 *tok*

tok riki i Danmaurk åfter Fodur sin. Han hele illa Kristni. A hans riki herjadi Airikr Sigrsäle Svia Konongr, ok wrak han Svein Konong af riki ok keli sidan Dana riki til Dauddadags. Åfter dauda Airikr Koms sek Svein Konongr riki sit i Danmaurk. &c. Alle Danska Hiſtorie-ſkrifvare komma hermed öfverens, undantagande Vellejus (in not. ad Ad. Brem. L. c.) och Torfæus (in Traſ. Hiſt. c. 21. p. 123. &c.); men den förres mening har Hæſſelius wederlagt (Scond. Ill. T. 12. p. 30.) och den senares står ej heller på ſtarka fötter. v. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 365 &c.

(s) Öfver Skåne regerade under *Harald Gormſon* en Höfding kallad *Strut-Harald*, hvars Söner woro *Henning*, *Torkel den Höge* och *Sigvald Jarl*, ſom regerade i *Jomsborg* och war Wendiſke Konungen *Burißlevs* Måg: *Strut-Haralds* Doter *Thyra* ägde *Palna-Toges Digre Wiſara* Son af Rosnhoin; ſom war en ſå hårdt Slags-kämpe, at Jomsborgs

A. C. 988. ne Lärare, till at bewisa wår Frälsares Gudom och Almakt, icke allenaſt oſkadd burit et glödande järn med bara händerne, utan ock låtit en waxduks-klädning brinna up på kroppen, hvarigenom *Eric* blifwit bewekt til Chriſtendomen (***); men detta järtecken eller något dylikt har ſnarare händt *Harald Gormſon* några åhr tilförne (†) eller ock A. 974 (††); då *Haralds* hiälpare *Håkan Jarl* (†††) blef til Chriſtna Läran omwänd (*); ty man har ingen underrättelſe, at *Eric Segerſäll* haft annan tro, än andre den tidens Konungar i Norden, ſom gerna af Stats-slughet förtego ſina meningar, det år til ſäjandes, at han hvarken bekändt ſig til Chriſtendom eller Hedendom, utan tålt beggedera: Hvad man om *Eric* ſäkraſt kan ſäja, år det, at han, ſå högt ſom hedniſka dygder kunnat ſtiga, förtient namn af en Stor Konung: Han har af ſit Folk warit ålſkad ſom en Fader och i ſin krigshår, når han ſielf warit tilſtädes, ſkall han hafva hållit en ordning och krigsaga, ſom gifvit honom dubbel ſtyrka (**). Sedan han ſkilde ſig wid *Sigrid Storråda*, tog han til Drotning *Audur* eller *Oda*, en Doter af Norſke Jarlen *Håkan Sigurdſon*, ſom för detta år omtalad. A. C. 994. Denne Monark blef ſortdöd i Upſala A. 994 (t); ſlutades ſåledes ſin lifstid och ſegerſamma Regering

(***) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 2. c. 26.

(†) Sigeb. Gembl. ad A. 966. & Radulf. de Diœet. in Abbrev. ad A. 970.

(††) Alb. Stad. & Ditmar. ad A. 973. & 974. ap. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 376.

(†††) v. ſupr. §. 3.

(*) cfr. J. Wild. L. c.

(**) cfr. Örnh. Hiſt. Eccl. L. 2. c. 6. p. 150.

wikinge-ſlaget mot *Håkan Jarl* i Norige och hans Son *Erik*, v. Sturl. T. 1. p. 245. & ſequ.

(t) Denne Konung tilſkrifves Mynt, (Peringſch. Åttart. p. 34.) hvarom man wäl ej kan wara aldeles ſåker (v. J. Wild. ad Puff. p. 379.): Dock kan ej ſela, at ju åtſkilliga i hans tid blifvit ſlagne. Et med de Latinſka bokſtäfver E. O. E. O. tycks wiſa hans gemenſamma

Digitized by Google

gering just tio åhr efter segren på Fyriswall (†) öf-
ver *Styrbiörn den Starke*.

A. C. 994.
(†) v. supr. §. 12. it. Sturl. T. 1. p. 183.

17. När *Sven Tiuguskegg* blef af denne Ko-
nung jagad från Danske Thronen, hade han dragit
sig til Engeland, som i lång tid warit en wanlig til-
flykt för de Nordiske Höfdingar, då de råkat i nå-
gon wånda; ty de funno der altid sine Landsmän
och anhörige: *Sven* hade af gammal fiendskap, som
han fattat i sin förra landsflyktighet, giordt et löf-
te då han druckit *Bragebägaren* efter sin Fader *Ha-
rald* eller då han som Arfvinge satt sig i hans Hög-
säte, at han innom tre åhr skulle antingen ihiälslå
Konung *Adelrad* (u) i Engeland eller kasta honom
ur hans rike (*): Detta senare hade öfvergådt ho-
nom sielf innom ännu kortare tid genom *Eric Se-
gersälles* makt, som nyligen år berättadt (**); men
huru Landsflyktig han war, hade han dock sökt
upfylla sit löfte: Han hade slagit sig til den Nor-
ske Prinsen *Olof Tryggason* (***), som då war mäk-
tig i Engeland; och med hans hielp blifvit *Adel-
rad* förfärlig: Denne Konung hade A. 991 måst för-
ste gången utbetala Danska beskattningen af Engeland,
som kallades *Danagild* och A. 994. hade det med
honom sedt ännu wårre ut, då de Nordiske Bunds-
förvanter inkommo i *Themsen*, at intaga *London*,
underläggande sig *Kent*, *Sussex* och flera orter, om
han ej funnit utwåg, at draga *Olof* på sin sida (†);
men i det samma dog också *Eric Segersäll* i Sve-

(*) Sturl. T. 1. p. 246.
(**) v. supr. §. 15.
(***) v. supr. §. 7.
(†) cfr. Rap. Thovr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 387. it. Gibson. &c. ap. J. Wild. ad Puff. c. 21. p. 372.

regering med hans Broder *Olof* (Bren. Thesaur. Num. Tab. 2. p. 5. n. 8.).

(u) Denne Konung kallas i Engelska Historien *Ethelred*.

A. C. 994. rige; hvilket war för *Sven* en ganska kår tidning: Han kom nu derföre i största hast tilbaka och satte sig af Dannemark i besitning, sedan han åter i sin åhr (*) utan Rike kringsvåfvat; men han hade sig derwid nåpligen kunnat bibehålla, om han ej wetat förbinda sig *Eric Segersälles* Son, som då antagit Svenska Kronan.

(*) Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 2. c. 21.

18. *Sigrid Storråda*, den unge Svenske Konungens Moder, hade sedan A. 985. wid lag lefvat skild från sin Man på sina gods i Götarike (**); men behållit jemte sin fägring all sin högdragenhet: Tvenne Konungar, *Harald Gränske* af Norige och *Wisevald Waldemarsson* af Holmgård, hade då på en gång besökt henne, och begärt henne til åkta; men fådant hade hon ansedt för en så stor förmätenhet, at hon låtit innebränna och ihielslå både dem och alt deras folk, såjandes, at hon på det sättet wille afwänja Små-Konungar, at resa från andra länder och fria til den, som war bättre än de (***). Et fådant fateligt Nej hade bordt afskräcka alla Friare i werlden; men den tapre Noriges Konung *Olof Tryggason* hade dock dristat sig begära henne, då han wid pass tre åhr regerat och hon öfver tolf lefvat ensam (†): *Sigrid*, som nu war i Upsala och förmodeligen deltagande i sin Sons Regering, hade med Konungens och Rådets samtycke gifvit honom Ja och tagit emot hans gåfvor (x); men då desse hög-

(**) v. supr. §. 13.

(***) Sturl. T. 1. p. 261. Odde Munk. Ol. Tryggas. S. c. 28.

(†) cfr. Sturl. T. 1. p. 283. in Add.

(x) *Olof Tryggason* hade utur *Håkan Jarls* Afgudahus på dess gård *Lader* i Trondhem tagit en stor Guldring, den man hållit i ganska högt wärde: Den skänkte han nu til Drotning *Sigrid*; då de blifvit förlofvade; men då hon

Digitized by Google

högsinne. Erinrar sielfve sammankommit på gränsen A.C. 996
wid Göta Elf och *Kongahella*, at aldeles affärda gifl-
ermåls-willkoren ej hade ännu blifvit upfyllde. *Olof*
hade påstått, at *Sigrid* skulle antaga Christna Lä-
ran; men hon dercmot, at få följa sine Fäders Tro,
hvarvid hon ej wille bry sig om, sade hon, hvad
Afgud han tilbad: Då hade han af ifren blifvit så
öfverilad, at han kastat henne sin handske i synen
och kallat henne *en hednisk Hynda*: Man kan tän-
ka, huru denna högdragna Drottning sådant uptagit:
Hon hade lofvat honom, at denna hans galenskap
skulle blifva hans död (*), och hon höll sedan (*) Sturl. L. c.
ord, som frambättre skall läjas: kort derefter gifte p. 285.
hon sig med ofvannämnde Danske Konung *Sven Tiu-*
sjegg (**), hvarigenom hon icke allenast kom så (**) Sturl. L. c.
mycket mer i stånd, at wårhålla sin utlofvade hämd, p. 319.
utan ock gjörde en nära förbindelse emellan Sven-
ska och Danska Hofven, så at *Sven* nu kunde fä-
sta sin Thron i säkerhet; han blef således bibehål-
len genom samma Makt, som honom nedslagit. Det
är ock otrolidigt, at han genom detta giftes och vän-
liga bewekelser ifrån gjorde sig mäktare af *Skåne* (***) cfr. J.
(***), som *Eric Segersäll* tillika med Danmark Wilkins ad Puff. c.
intagit. Denne *Sven Otto* hade ifrån sin sidsta 22. p. 446.
Landsflyktighet hemkommit bättre Christen, än til-
förne (†). *Olof Tryggeson* började ock göra sin (†) cfr. Buchanan. Rer. Scot.
slut i Norska Riket, at låta wörda Evangelium, fast- L. 6. fol. 58. &c.
än

kort derefter låt pröfva ringen, fans han mer bestå af koppar, än guld. Deröfver blef hon mycket förtörnad, fast *Olof* sielf blifvit bedragen, och giordes då åtminstone en början til hennes kallsinnighet mot denne Fä-stemän. v. Sturl. T. 1. p. 283, 284.

Digitized by Google

A. C. 994. ſå det mer ſkiedde med wåld, ån med lämpa, och bland de Svenſke woro nu Chriſtne Lärare icke ſällſynte (*), ſå at den Himmelſka Sanningen begynte wid denna tid både i Sverige, Dannemark och Norige alt mer och mer, at upblänka.

(*) cfr. Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 27. & Snurl. T. 1. p. 353.

20. Cap.

Digitized by Google

20. CAP.

I.

Olof Skötkonung (*), *Eric Segersälles* Son, hade näpligen i sin förste ungdom antagit Regeringen, förån han följde sine Förfäders Sed och förerog sig långwåga krigståg: *Sven Otto*, Konung i Dannemark, hade blifvit hans Styffader (**), med hvilken han nu genom sin Moder war i så nära förbindelse som hans Fader warit i Fiendskap: Med honom syns han wid pass A. 998. hafva dragit til Engeland och der utan tvifvel, liksom kort tilförne *Olof Tryggason*, giordt honom emot Konung *Ethelred* et kraftigt bistånd (***); men i det samma blefvo desse Nordiske Konungar (a) anmo-

A. C. 994. (*) v. supr. c. 19. §. 13.

OLOF SKOTKONUNG.

(**) v. supr. c. 19. §. 18.

A. C. 998. (*** cfr. Guilh. Gemmet. L. 5. c. 11. ap. P. Dan. Hist. Fr. T. 2. p. 342. & Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 388.

(a) Le Pere Daniel (Hist. de Fr. T. 2. p. 342. &c.) säger, at desse Konungar warit *Olof* af Norige och *Lacman* af Sverige; men *Olof Tryggason* hade då redan skilgt sig från K. *Sven*, som då låg i häftigt krig mot K. *Adelrad* i Engeland (v. Rap. Thoyr. Hist. d'Angl. L. 1. p. 387): Her tycks man således hafva giordt af *Olof* och *Lacman* två personer, som dock ej warit mer än en; men

Digitized by Google

A. C. 998. dade af Hertig *Richard* i Normandie, at hielpa honom i hans krig emot *Eudes* 2, Grefve af *Chartres*: *Olof*, ſom af Utlänningar år kallad *Lacman* (b), kom då med ſin Bunds-förvant til *Bretagne* och giorde der et ſtort nederlag på Landſens Inwånare, ſom ſatt ſig til motwärn: Sedan intogs och upbrändes ſtaden *Dol*, hvarpå Nordiſka flottan gick in i *Seine*-ſtrömmen til *Rouen*, at biſtå Hertig *Richard* A. 999. Då regerade Konung *Robert* i Frankrike: Han fruktade, at detta Rike nu ſkulle falla i ſamma olycka, hvarunder det ſuckat ſnart i twåhundrade åhr; ty giorde han *Richard* och *Eudes*, ſine krigande Låhns-herrar, ganſka bewekeliga föreſtållningar om Enighet och förlikning, ſom ock til Frankrikes bäſta lyckades: *Richard* lagade, at Svenſko Konungen och deſs medfölje gillade Freden, hvarmed deſſe Nordiſke Bundsförvanter wände tilbaka, med rika ſkånker begåfvade (*): Det ſyns, ſom *Olof* wid detta tilfälle genom *Robert*, årke-Biſkop i *Ro-*

(*) Le P. Daniel Hiſt. de Fr. T. 2. p. 342.

icke deſs mindre år ſåkert, at *Sven Otto* antingen ſielf eller genom ſin Flotta i följe med *Olof Skot-Konung* biſtådt Hertig *Richard* i Normandie A. 999. v. Rap. Thoyr. L. c. p. 388.

(b) Så kalla honom *Wilhelm Calculus* (Hiſt. Norman. L. 5. c. 8. & 11.), *Orderic Vitalis* (Hiſt. Eccl. L. 1. p. 371.), *Le Pere Daniel* (Hiſt. de France T. 2. p. 342.) och flere; men af hvad orſak, år ſvårt at utgrunda (v. Er. Benz. ad Vaſtov. p. 27.): Om detta namn warit det ſamma ſom *Lekman* eller *Laicus* (v. J. Wild. ad Puff. p. 435.) eller om *Olof* få blifvit kallad af *Laugern* eller Målaren, der han hade ſin hufvudſtad (ty *Lagemanner* kallades alle Målaréboar altifrån Taciti tid. v. ſupr. c. 3. §. 15.), det giör oſs föga eller intet til ſaken.

Digitized by Google

i Rönen kommit på Christi stinkar (c), som ej länge derefter utbrusto i en fullkomlig omvändelse. 40 C. 999.

2. Knapt war *Olof* från denna färd hemkommen, förän et häftigt krig mötte honom i Norden. Nyligen är berättadt, huru hans Moder *Sigrid* befrirte Norske Konungens *Olof Tryggaſons* fördärf (*); denne hade ſedermera ökt hennes härndgirighet i det han tagit hennes Mans half-Syſter til äkta utan Slägtens ſamtycke: *Thora Haralds-Doter* hade förſt warit gift med *Styrbiörn hin Starke*, ſom tilförne är ſagt (**): Derpå hade hon af ſin då fångne half-Broder blifvit i Jomsborgſka Freden mot ſin wilja bortgifven åt den gamle Wendiſke Konungen *Burſlav*, från hvilken hon aldeles flydde tilbaka med ſin ſtyfader *Ozur Åkeſon*, ſedan hon af ſorg bland hedningarne warit i uppſåt at ſvälta ſig til dödz: Nu hade hon kommit til Norige och der fådt til Man *Olof Tryggaſon*, den hon älſkade (***); men til all olycka öfvertalte hon honom til en reſa åt Wenden och Jomsborg, at der göra ſlut med *Burislav* angående hennes innehående Lifgedinge (d): Bättre tillfälle kunde aldrig yppa ſig för *Sigrid Storrådas* hh h h 2 hämd:

(*) v. ſupr. c. 29. §. 18.

(**) v. ſupr. c. 29. §. 19.

(***) Sturl. Ol. Trygg. c. 98. 99.

(c) Man har ment, at en *Olof* låtit döpa ſig af Arke-Biſkop *Robert* (Le P. Dan. H. de Fr. T. 2. p. 342 &c.); men denne *Olof* har det åtminſtone icke warit, ſom förſt några åhr derefter antagit dopet i Sverige.

(d) I *Julinſka* eller *Jomsborgſka* Freden war öfverenskommit, at *Thyra* ſkulle få et wederlag för ſina godz i Dannemark, dem hon afträdt til *Burislaws* Döter *Ganhild*, ſom i ſamma fred blifvit trolofvad med hennes Broder Konung *Sven*. v. Sturl. T. 1. p. 320. Detta wederlag ſkulle nu Olof Tryggaſon utkräfja. cfr. Wild. ad Puff. p. 389.

A. C. 999. hämd: Hon hade, alt sedan hon gift sig med *Sven Tiugoskegg*, ständigt upåggat honom emot *Olof Tryggason*, hvilken nu liksom sielfmant rusade dem i händerne: men för *Sven* allena war detta förehafvande alt för stort: Han anmodade om bistånd sin Styfson Konung *Olof* i Sverige, som ock strax på sin Moders instyrkan dertil war färdig: wid den tiden woro också i Sverige *Eric* och *Sven*, Norske Jarlens *Håkan Sigurdsons* Söner och *Olof Skötkonungs* Styfmoders Bröder, som til honom tagit sin tilflykt ur Norige för *Olof Tryggasons* öfverwälde A. 995. eller 96. och gerna sökte tilfälle, at hämnas: *Eric Jarl Håkanson* slog sig derföre nu til desse Konungar med skiepp och folk: Denna stora
A. C. 1000. Siömakt samlade sig först på sommaren A. 1000. wid de Danska öjar, sedan Noriges Konung kort tilförne seglat förbi med sin flotta til Wenden, och lade sig nu i hans wåg wid *Svölderöen*, at så mycket säkrare öfverwinna honom i hans återresa (*); men det war ej endast med wapn, det war ock med list, som *Sven* skulle segra.

(*) Sturl. T. 1. p. 354. 355 & sequ.

3. *Sigvald Jarl*, *Strutharalds* Son från Skåne (**), som nu war Höfding i Jomsborg, stod med *Sven Tiugoskägg* i nära förtroende och efter aftal med honom stälte sig så in med sin Svåger *Olof Tryggason*, medan han war i Wenden, at han förde honom; som han wille, in i nåtet: Han lagade med sina falska inwändningar, at *Olofs* återfärd blef i det långsta upskuten, til dess han hemligen fick weta, at denne Konungs fiender woro tilreds: då wille han sielf ledsaga honom med ellofva skiepp (e).

(**) v. supr. c. 19. §. 15. in not.

at

(e) Et af dem hade *Astrid*, Sigvald Jarls Hustru, och

[illegible] honom så mycket lättare. Sedan *Olof Tryggason* [illegible] wänlighet afgiordt sin sak med sin gamle Svärfader, tänkte han wända hem igen til Norige; men wid *Svölderöen* låg denna Öfvermakt för honom, hvarwid hans falske Svåger *Sigvald*, med sina Skiepp giömde sig undan: Man angrep nu Noriges Konung på alla sidor med sådan häftighet, at detta Siöslag warit et af de blodigaste i Norden: Han deremot försvarade sig så tappert, at man länge misströstade om Segren: Sielf war han på et den tiden ganska stort Skiepp, *Ormen den Länge* kalladt, som så manligen wärjades, at först Dannemarks och sedan Sveriges Konung måtte det öfvergifva: *Eric Jarl* war enträgnare: Han lade med sine hämdfulle Nordmän om bord med *Olof Tryggason*, hvars folk nu merendels stupar, och stadnade ej förän *Ormen den Länge* war intagen: Innomdess hade han så när blifvit ihielskuten af *Einar Tambaskelfer* (f), en af *Olof Tryggasons* kämpar, som äfven war *Skald* och derhos en god bågeskytt; men en Finne af *Eriks* folk, som mycket wisst kunde skiuta, träffade

A. C. 1000.

 med

Burislavs Doter på egen bekostnad lämnat åt *Olof Tryggason*: Hon war från läng tid tilbaka af hiärtat hans wän, liksom hon war hans Svägerska, ty hon war Syster til *Geira*, hans första Gemål: Detta Skiepp, som kallades *Winda-Snäckan*, hade af *Astrid* hemlig befallning, at akta på Konungen och giöra honom undsätning, om han kommo i någon nöd: Man menar ock, at han på det samma blifvit räddad, då han i Siöslaget kastade sig öfver bord. v. Sturl. T. 1. p. 370.

(f) Denne blef sedan *Erik Jarls* Svåger och fick hans Syster *Bergliot* Håkans-doter (Sturl. T. 1. p. 392.).

Digitized by Google

A. C. 1060. med ſin pil jufft på *Einars* bågeſträng, at både ſträng och båga bruſto ſönder: Då *Olof Tryggaſon* derwid frågade hwad det war, ſom ſmall, ſwarade *Einar*: *Norige är dina händer, Konung.* Detta ſannades ock ſtrax; ty *Olof Tryggaſon* blef öfverwunnen och wet man ej, om han i detta ſlag omkommit eller ej (g); men ſåkert är, at han ſedan aldrig mer kommit til Norige: Hans Drotning *Thyra* ſkall derpå af ſorg hafwa tagit ſin död (*).

(*) Sturl. in Ol. Tryggv. c. 120. & ſequ. cfr. Torf. Hiſt. Norv. L. 9. c. 47. &c.

4. Kort förån ſtriden begyntes, hade *Olof Skötkonung*, *Sven Tiugoſkägg* och *Eric Jarl* giordt et delnings-förbund och ſkiftat ſins emellan *Olof Tryggaſons* Rike: Sveriges Konung hade på ſin lott behållit *Ranarike*, ſom är Bohuslån, altifrån Göta-Elf til Swenaſund, och dertil fyra Härader i *Trondhem* tillika med *Sundmöre*, *Nordmöre* och *Römsdalen*, öfver hwilka länder han ſtrax derefter ſatte ſin Swåger, *Eric Jarls* Broder, *Sven Håkanſon* (h) til ſin Jarl med ſamma förlånings-wilkor, ſom Skatt-Ko-

(g) *Olof Tryggaſon* måſte ſpringa om bord, når alt hopp war ute, ſedan han förſt bytt kläder med *Kolbiörn Stallare* eller Marſkalk, ſom blef fången i Konungens ſtälle och fick behålla lifwet: Man menar, at den Wendiſka Snäckan, ſom *Aſtrid*, *Sigvald Jarls* Fru, ſkickat med *Olof Tryggaſon* (v. ſupr.), då tagit emot honom och fördt honom hemligen bort til Wenden, hwarifrån han ſedan reſt ut til Rom och derifrån til det förlofwade Landet (cfr. Sturl. T. 1. p. 370. & J. Wild. ad Puff. p. 390.); men utan tilförlåtelig wiſhet.

(h) *Sven Jarl* ſkall hafwa warit en den däjeligaſte Man, ſom man på den tiden ſedt (v. Sturl. T. 1. p. 373.). Han ägde *Holmfrid*, *Olof Skötkonungs* Syſter (v. ſupr. c. 19. §. 13.).

Digitized by Google

konungarne dem fordom under ſine Öfver-Konungar innehaft (*). Således war nu *Sigrid Storrådas* handelöfte fullbordadt och *Olof Tryggaſon* ur wägen röjd, hvilken likwäl deſſa Scandiſka länder til en ſtor del hafva at tacka för ſin Omwändelſe til Chriſtendomen. Han gaf åtſkillige Predikanter til Wäſtergötland, då han bortgifte ſin Syſter *Ingeborg* til Wäſtgöte-Jarlen *Ragvald Ulfſon* (i), *Sigrid Storrådas* Broderſon, hwilken ej allena ſielf lät ſig af dem döpa, utan ock många af ſine Landsmän (**). Bland deſſe Lärare kan man räkna *Sigurd* (k) eller

A. C. 1000.

(*) Sturl. T. 1. p. 378.

(**) Ol. Tryggaſ. Scalh. P. 2. c. 60. p. 270. Sturl. T. 1. p. 352. 353. &c.

(i) Han bodde i *Skara*, ſom derföre af *Sigvater Skald* efter honom kallades *Ragvalds-by*. v. Sturl. T. 1, p. 460.

(k) Denne kallas både *Siguard* och *Johannes*, ſå at man af honom giort twenne åtſkillige perſoner (Meſſ. Scond. Ill. T. 13. p. 50. n. 474. &c.). Han kallas ockſå *Bernhardus* (v. Sax. Gr. p. 171. Meſſ. Scond. Ill. T. 13. p. 46. 48. Er. Ol. L. 1. p. 25.) och åfven af Munkarne *Sigfridus*, hvilka blandat honom ſå wäl ſom en annan Danſk *Sigurd* eller *Sigfrid*, ſom förrådde *Olof den Helige*, ihop med den andre *S. Sigfrid* från *York* i Engeland, hvilken ej kom til Sverige för än wid pafs A. 1020 (cfr. Ad. Br. H. E. L. 2. c. 27. & 49. it. Ejusd. Chorogr. c. 99. Sturl. Vit. S. Ol. c. 229. &c. p. 780. &c. S. Ol. Vit. MS. c. 199. & 212. Torf. Hiſt. Norv. P. 2. L. 3. c. 7. p. 195.). Denne *Jon Sigurd* kan ock hafva warit en Engländare (cfr. J. Wild. ad Puff. p. 393. it. A. Hallenberg. Diſſ. de B. Sigfrid. Upſ. 1740.); men aldeles icke den *Sigfrid*, ſom en tid derefter blef den förſte Biſkop i Wexiö. *Jon Sigurd* ſkall en gång på en Långfredag gådt i karbad och blifvit för denna ſin otidiga gerning ſtraffad af en röſt från högden, ſom ſå för-

A. C. 1000. (*) Ol. Trygg. Vita MS. c. 342.

eller *Johannes*, eljeſt *Jon Sigurd* kallad (*), *Olof Tryggaſons* Hof-Biſkop, ſom nu efter hans död fann mer låkerhet i Sverige, ån i Norige, der den wåldſamma omwändelſen giordt ſig förhatelig: Efter ſlaget wid *Svöldarö* begaf ſig denne *Sigurd* til ſielfve Konung *Olof Skot-Konung*, hvilken han omwände och döpte i *Huſeby*-källa wid *Skara* (**) A. 1001. Her ſer man nu den förſte Öfver-Konung i Sverige, ſom aldeles antagit den Himmelſka Sanningen.

(**) Catal. Reg. L. L. Weſtrog. ſubnex. Gunlaug. Monach. Thingeyr. Ari Polyh. &c. ap. J. Wild. ad Puff. P. 393. 395. A. C. 1001.

5. Detta *Olofs* wårk gaf tilkänna et Hiältemod, ſom til den tiden warit ſällſynt: Konungarne hade gerna warit ſå ſluge, at de ej låtit märka ſina tankar, antingen de warit Chriſtna eller Hedniſka, ſi at man kunnat taga dem för bägge eller ock intedera: Det är ſant, at för dem warit mycket ſvårare, ſom lefvat bland flere Hedningar i tiockare mörker, och för *Olof* låttare, ſom nu bland en ſtor hop omwände hade mer biſtånd, ſärdeles i Wäſtergötland hos ſin frände *Ragvald Jarl*, ſom tillika med alt ſit folk war Chriſten; men ſå förtienar han dock i detta mål en ewärdelig heder: Han förmådde de Norſke Jarlar *Eric* och *Sven*, at herutinnan följa hans efterdöme (***), hvarigenom de åtminſtone blefvo honom närmare förbundne, faſt de ingen wåldſam omwändelſe i Norige företogo; men til ſå mycket ſtörre låkerhet ſlöt han wid paſs A. 1002. et förbund med Konung *Sven* i Dannemark angående deras gemenſamma ändemål och handräckning på

(***) Sturl. T. 1. p. 373.

A. C. 1002.

båda

ſkräckt honom, at han ſedan aldrig fådt ſin hälſa igen (Vit. Ol. Trygg. MS. c. 342. it. Scalholt. P. 2. c. 16. &c. p. 321. &c.); men ſådant lämne wi bland Munke-Sagor.

Digitized by Google

båda sidor til den i begge Riken antagne Christendomens försvar och befordran (*). *Sven* hade i det samma fådt en fafelig afbräck i sina eljest lyckeliga (l) Engelska Saker, i det de Danske öfver hela Engeland på en enda dag den 13. Novemb. A. 1002. blefvo af landsfolket under Konung *Adelrad* mördade (**), hvilket brakte honom til at wända sig dit med alla sina krafter (m); Men *Olof Skotkonung* fick nu i stilliret upbygga den Christna kyrkan i Sverige. Under hans beskydd utspridde ofvannämde *Jon Sigurd* Evangelii Sanning i Wästergötland, Småland, Östergötland och hela landet upföre intil Upland och Sigtuna, hvarwid han ock skall hafva warit så nitisk, at han anwändt de Gyllende Armband, som han fordom fådt af Konung *Olof Tryggason* i Norige, til at lösa Christne fångar ur hednisk trälдom (***). Wid samma tid har ock *Odinkar Hvide den yngre*

A. C. 1002.

(*) cfr. J. Wild. p. 395.

(**) Gibson. Chron. ad An. 1002. Kap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 390. cfr. J. Wild. L. c.

(***) Gunlaug. Thingeyr. Monach. & Ari Polyh. ap. J. Wild. p. 393. it. p. 395.

(l) A. 1001. woro de Danske så mäktige i Engeland, at *Ethelred* måtte betala den så kallade *Danagild* med 30000 Engelska pund: De blefvo då kallade *Lords Danes*, hvaraf man sedan dragit *Lordane*, *Lourdain*, en som intet annat wärde han, än sin förmögenhet (v. Rap. Thoyr. H. d'Anglet. L. 1. p. 388.).

(m) *Sven* hämnade detta mord med stor alfvarsamhet och lycka: Han upbrände *Exceter*, slog hela Engelska krigsmakten under *Alfrek*, Jarl i Mercien, och äfven en tid derefter under *Ulfketil*, Jarl i Estangeln, uttvingade *Danagild* til 30000 och 48000 pund, intog hela *Wessex*, upbrände *Canterbery* och änteligen efter mycken framgång jagade K. *Adelrad* efter sit löfte ur Engeland, der han satte sig på Thronen A. 1014 (v. Rap. Thoyr. L. c. p. 391. & sequ.): Han dog af stickfluss A. 1015.

Digitized by Google

A. C. 1002. yngre af Dannemark, Hertig *Palne Tockis* Son af
(*) v. supr. c. 18. §. 29. Wenden (*), som af Bremiske Årke-Biskopen *Li-*
(**) Vast. Vit. Aquil. Ed. Benz. p. 93. Ad. Brem. M. B. L. 2. c. 26. 27. 34. 46. Abb. Stad. p. 117. Saxo Gr. L. 10. Alb. Cranz. Metrop. L. 3. c. 38. 43. it. L. 4. c. 11. 27. *bentius* blifvit förordnad til Nordisk Apostel, giordt stor upbyggelse i den Späda Svenska Församlingen (**), liksom en tid förut hans Farbroder *Odinkar den ældre*. Han hade i Sverige måktig skyldskap på sin Farmoders wågnar, som war Götiske Jarlen *Ostens* Doter (***) och desutan stora medel til at wårkställa så heliga affikter genom sin gifmildhet (†). *Gotebald*, en Engländare, *Folquard*, en Tysk, och flere Lärare skola ock i början af *Olofs* regering til
(***) v. supr. c. 19. §. 3. (†) cfr. Mart. Petr. Abb. Sorenf. Vit. Episc. Abfal. in Odink. detta hälsolamma wårk med all flit hafva bidragit (††).

6. Men under dessa *Olof Skotkonungs* omsor-
(††) Vast. Vit. Aqui. p. 24. 35. Schol. in Ad. Brem. L. 2. c. 29. Cæs. Baron. L. 10. Abb. Stad. p. 113. 117. Cranz. Metrop. L. 3. c. 43. it. L. 4. c. 11. ger blef han af fiendtelig hand angripen i hiärtat af sit Rike. Tilförne år berättadt, huru hans Moder *Sigrid* låtit innebränna den Norske Konungen *Harald Gråfäle*, blott för det han begärte henne til Hustru (†††). Sådant kunde efter gamle hedne grundsatser aldrig lämnas ohämnadt: *Haralds* Son *Olof*, som genom *Olof Tryggasons* förlorg på sit fierde år
(†††) v. supr. c. 19. §. 18. (*) Sturl. in Ol. Trygg. c. 66. p. 284. A. C. 1007 blifvit döpt (*), hade nåpligen tretton, når han wid pass A. 1007. hårjade på Dannemark och sedan i Österssiön på Sverige, der *Sigrids* Son regerade: I Södermanlands Skiären utan för *Sotholms* hårad råka-
(**) cfr. Torf. Hist Norv. ap. J. Wild. ad Pufl. p. 398. de han en Siörófvare-flotta (n), som anfördes af en *Thord* (**) eller af en, som år kallad *Sote* (***),
(***) Sturl. T. 1. p. 377. dem han strax öfverwan: Sedan seglade han in i Målaren och sköflade på alla sidor altintil *Birka* eller

(n) Dese Siörófvare kallas af Skalden Ottar Svarte *Svarbröder* (v. Sturl. T. 1. p. 377.), förmodeligen efter de altid hållit sig på Siön. v. J. Wild. L. c. p. 398.

Digitized by Google

ler *Forn-Sigtuna* (*), som då aldeles tycks hafva blifvit förstördt (**): Der låg han med sin flotta (o); när han fick höra, at Svea-Konung samlade mot honom sin krigshär och war åfven sielf tilreds, at stiga på sina skiepp: *Olof Skotkonung* föraktade sin siende och tänkte nu taga honom med sin lilla hop til fånga utan manspillan: Han hade låtit spånna järnkädior öfver *Stock-sund* eller Målarens utlopp wid *Stockholm*, der *Olof Haraldson* skulle segla igenom (p), och förwara begge stranderne med manskap: på östra eller norra sidan war en Fästning och på den södra en del af Svenska krigsmakten, hvaraf Norska Skieppen nu skulle inspärras til dess de blefvo infrusne, emedan wintren just war för handen; men Fisken gick snart ur nåtet: Watnet steg då öfver 14 alnar högre, än nu, och dessutan war Målaren af rågnwädret på den åhrstiden något fullare, så at *Olof Haraldson* fann en annan utwäg: han låt om nattetid med ogemen skyndsamhet gräfva igenom södra sidan af *Agnefit*, der nu är Slussen, emellan Staden och Södermalm (q), åtminstone så diupt (r), at

A. C. 1008.
(*) Sturl. T. 1. p. 378.
(**) Sigt. Staus & Cad. Diss. sub G. Wallin. p. 215. cfr. J. Wild. L. c. p. 429.

(o) Wid Sigtuna syntes sedan länge stenkistor efter *Olof Haraldsons* Skiepps-bryggor. v. Sturl. T. 1. p. 378.

(p) Stockholms Ström war då segelbar och hvarken så strid eller grund som nu, sedan watnet sig så ansenligen minskat.

(q) Denna öpning eller graf, som *Olof Haraldson* låt giöra, kallades sedan i lång tid *Konungs-Sundet*. v. Sturl. T. 1. p. 379.

(r) Somlige hafva ment, at watnet i Målaren då minskades, efter det genom denna graf fick et nytt utlopp; Men antingen Målaren på et eller flera ställen

A. C. 1007. at hans fartyg utan ſtyre och med hielp af högt upphiſſade Segel kunde oſkadde komma öfver grundet på Saltſiön (*). Detta wårkſtältes med ſådan ſnabbhet, at de Svenſke ej ſökte det at hindra, förån det war förſent (s).

(*) Sturl. T. 1. p. 378. 379.

7. *Olof Skotkonung* war högeligen förtörnad öfver ſit Folk, ſom ej båttre hindrat de Norſkes undflykt; men her wår nu ingenting mer, at göra: *Olof Haraldſon* ſeglade ut på hafvet och kom helbregda til Gotland, der han öfver wintren låt plägа ſig i god ro: Denna Ö låg då under Sveriges lydnad (**); men måſte nu underkaſta ſig det närwarande ödet: Hon hade ock råd til at förnöja den Norſke Prinſen; ty hon war den tiden af ſin handel ganſka förmögen och folkrik: *Ormika* i *Hainaim*, en rik Gotlänning, mötte honom med flere ſine Landsmän i hamnen *Akirgarn* med ſkänker och förfriſkning, ſom af *Olof* med lika wänſkaps-tekn emottogos: Han lät ock döpa *Ormika*, ſom en tid der-

(**) cfr. J Wild. L. c. p. 309.

gådt tilſamman med Hafvet, har han dock altid måſt rätta ſig efter Hafvets högd och wattubryn, med hwilken hans nödwändigt måſte wara jämlik; ty de blanda ſig få ihop wid Stockholm, at det ſalta watnet ſtundom upſtiger i det friſka. Således om aldrig ſå många Canaler giordes emellan Hafvet och Mälaren, ſkulle de ingen ſkiljemon göra i den ſenares högd, om man ej wille räkna det watn, hwarmed Canalerne upfyltes.

(s) Man har ſagt, at då de Svenſke märkte de Norſkes undflykt, ſökte de på begge ſtranderne, at hindra dem; men at bråddarne af den nya grafven då föllo undan, ſå at mycket folk kom om lifvet. Dock, detta är en lös berättelſe utan trowärdighet. v. Sturl. T. 1. p. 379.

Digitized by Google

derstäd lät upbygga den förra Capell på den Ön-
den (*); Christendomen tilvann der sedan alt mer och
mer, så at Liland vid pass 150 år dereefter hafft
at tacka Gotländske köpmän för sin omvändelse.
Om wåhren härjade *Olof Haraldson* i Estland och
Finland; Sedan på Danska kusterne, der han i för-
bund med *Torkel den Höge*, *Styrbaralds* Son och
Sigvald Jarls broder (**), slog en hel hop Nas-
Konungar och Siörófvare: Han landsteg derpå i Fris-
land och drog sedan til Engeland, der han giorde
Adelråd före tienster emot de Danske A. 1014 och
sy, i synnerhet då han halp til, at förstöra *Sudver-*
ke, deras fästning wid *London* på hinsidon *Thems-*
sen (***). I *Normandie* förbandt han sig widare
med *Adelrads* Söner A. 1017. och giorde med dem
et försök på Northumberland, som ej lyckades; men
han tog igen sin skada, då han derpå återwände til
Norige A. 1019. Sedan han i *Södungs*-sund fådt til
fånga *Hakan Jarl* Eiriksson, som i sin Faders från-
waro styrde Riket tillika med sin Farbroder *Sven*
Jarl, Svea-Konungs Låhntagare, lät han honom ge-
nom Ed aldeles afsäja sig all fordran på de Norska
länder (†), och ändteligen genom öfverläggningar
och säkra mått med sin Moder *Asta* (t), sin Styf-
fader *Sigurd Syr* (u) på Ringarike och flere sine

A. C. mm.

(*) Dalin. Gesl. Ed. Hadorp. cum I. L. Gest. c. 2. p. 10. &c. p. 49 &c. cfr. Sturl. T. 1. p. 172. A

(**) v. supr. p. 199.

(***) cfr. Gibson. & al. Annal. Angl. cum Vit. MS. Ol. S. & Sturl. ap. J. Wild. l. c. p. 401.

(†) Sturl. T. 1. p. 401.

(t) *Asta* war Norske Jarlens *Gudbrand Kulas* Doter (v. Sturl. T. 1. p. 259.). Hon ägde först *Harald Grenske*, Olof Haraldsons Fäder, som blef innebränd af *Sigrid Storråda*, och sedan *Sigurd Syr* på Ringarike.

(u) *Sigurd Syr*, *Sire* eller Herre, war *Halfdans* Son, *Sigurd Ringe*, Somsön och Somsons Son af Norske Enewälds-Konungen *Harald Hårfager*. Han war Skatt-

A. C. 1007. wånner, blef han af Uplånderne utropad för Konung i Norige A. 1020. (*): Han war derefter den, som måst af alle i werlden brydde *Olof Skotkonung* i Sverige.

(*) Sturl. in Ol. S. c. 32. 33. 35. &c.

A. C. 1010. 8. Denne Svea-Konung tycks nu wid pass A. 1010. hafva begynt anlägga nya *Sigtuna* på andra sidan Siön gent emot gamla *Birka* eller *Forn-Sigtuna*, som *Olof Haraldson* förstört (**): Af denna sin nya Stad giorde han sedan sit hufvud-Säte, så at han ock på sina mynt (x) låtit kalla sig *Konung i Sigtuna* (***): Han har ock warit den förste, som antagit namn af *Svea*-eller *Sveriges Konung* (†): Detta hade wål alle hans Företrädare i sielfva wårket warit; men de hade aldrig annat hetat, än *Upsala-Konungar*, hvilket namn i den tiden för det högsta Afgudaoffrets skull hölls af hela Norden för det heligaste

(**) v. supr. §. 6. cfr. G. Wallin. Diss. Sigt. St. & Cad. p. 215. & J. Wild. L. c. p. 425 & 429.

(***) Bren. Thesaur. Num. Tab. 2. p. 4. n. 4. & p. 5. n. 2. 4. 5. 6. 7. Peringsch. Attart. p. 36.

(†) Hervar. c. 20. cfr. J. Wild. L. c. p. 424.

Konung på Ringarike i Norige och aflade med *Asta Kula* Sonen *Harald Hårdråde*, Olof Haraldsons halfbroder, som sedan blef en så ryktbar Konung i Norige. Om denne *Sigurds* tarfliga och husaktiga lefnad år wårdt at låsa Sturlesons Historia om Olof Haraldson (c. 30. 31. 32.): Han kallades *Konung*; men gick sielf ut på åkren, at pådrifva arbetat, når hans såd inbårgades: Då han fick bud från sin Drotning, at hennes Son *Olof* war kommen til gården, ymsade han kläder ut på åkren, at wisa sig hederligare för de främmande. Eljest war han en wis och berömlig Man, som gaf sin Styfson mogna råd, huru han försiktigt och utan öfvermod skulle angripa wårket, at intaga Norige.

(x) Et mynt skall han hafva låtit slå i Upsala, hvarpå man finner hans namn med runor: ᚼᛚᚾᚠᚱ. v. Peringsch. Attart. p. 36.

Digitized by Google

ligaſte och åhrofullaſte af alla: Doch, detta war juſt förnämſte orſaken, hvarföre *Olof Skötkonung* nu ombytte både Titul och hufvudſtad: Som Chriſten hade han ej hiärta til at biwiſta blodoffren ellen ſkådigu hafva för ögonen ſå grofva ſtyggelſer emot den Himmelſka Sanningen; men han hade ej makt nog til at deruti giöra ändring; ty wiſtades han heldre på andra orter i Riket, der han med all flit och fogelighet, utan twång och wåld, ſökte at befrämja Chriſtna Läran (*). I detta anſeende fick han af Påfwens Legat i Norden, Ärke-Biſkop *Unwan* i Bremen, *Libentii* Eftertrådare, det Hedersnamnet *Rex Chriſtianiſſimus* eller den *Allrachriſteligaſte Konung*, hwilket ock blifwit hans Son tillagdt (**), ſå at Svea-Konungar, om de ſå welat, hade det ſedermera i ſin Titul kunnat behålla. A. C. 1000.

(*) cfr. J. Wild. L. c. p. 423.
(**) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 2. c. 41. L. 3. c. 15. L. 4. c. 15. cfr. Card. Baron. Annal. ad A. 1028. & J. Wild. ad Puff. c. 22. p. 424.

9. Wikingefärderne ſaktade ſig nu alt mer och mer i Sverige ſedan Chriſtendomen begynt mjuka folkets hiärtan och i ſynnerhet ſedan han uptändt Konungens nit, ſom med mer myndighet kunde förelyſa Menigheten i ſpåkt och fred. Konunga-Sönerne hade altintil *Olof Skotkonung* i förſte ungdomen begynt fara i härnad: Nu ingaf man dem hel andra heders-reglor: *Olof* hade med *Edla*, en Jarls Doter af Wenden, ſom blifwit röfvad i krig och i början anſedd ſom en Trälinna (***), aflat en Son *Emund* och en Doter *Aſtrid*; men med ſin rätta Drotning *Eſtrid*, ſom war af hög inländſk herkomſt (†), hade han Dotren *Ingigerd* och Sonen *Jacob*, hwilken få blifwit kallad, efter han på Jacobsmåſſedagen blifwit född wid paſs A. 1015. Alla deſſa Barn fått han döpa tillika med ſin Drotning och hela ſit Hof

(***) Sturl. T. 1. p. 502. 523.
(†) Sturl. T. 1. p. 527. cfr. J. Wild. L. c. p. 420.
A. C. 1015.

af

A. C. 1015. af *Turgoth* (y), en Lårare, som han begårt från Bremen och som nu åfven war den förste Biskop i *Skara* (*): På denna ort uppehöll sig *Olof*, liksom i *Sigtuna*, och upråttade der Christendomen med all makt, hvilket ännu omöjeligen mot Landsens gamle hedniske Lag kunde låta sig giöra i *Upsala* (**): Det är sant, at han i sit Upsåt haft stor hiälp af Bremiske Årke-Biskops Stolen; men så tycks dock som denne då redan begynt tilwålla sig någon myndighet, hvilken *Olof* lår hafva trodt sig som Konung tilkomma och derföre gerna wåndt sig annorstädes, at skaffa sig arbetare til sin Christna Församling. Framför andra räckte Engeland honom handen, hvarifrån han förut haft så godt prof genom *Jon Sigurd* (***) och der han åfven wid denna tid kunde mycket uträtta.

(*) Er. Benz. Mon. Eccl. p. 217. Ad. Br. Hist. Eccl. L. 2. c. 41. Mess. Sc. Ill. T. 1. p. 78. T. 15. p. 15. cfr. Vastov. Vit. Aquil. p. 26.

(**) Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 41.

(***) v. supr. §. 4.

10. Efter *Sven-Ottos* död war hans Son *Knut*, som sedan år kallad *den Store*, af de Danske utropad för Konung i Engeland emot *Ethelreds* Son *Edmund Järnsida*, med hvilken han delte landet i *Alneiska* freden (†): Men hvad, som derwid kraftigt befordrade hans Sak, war det bistånd han fick af sin Styfbroder *Olof Skotkonung* i Sverige (††) wid pass A. 1016, hvilket ock bidrog til den lyckan han hade, at ensam få råda öfver hela Engeland efter *Emunds* död (z) A. 1017. Imedlertid war *Olof* icke så högt den-

(†) Rap. Thoyr. Hist. d'Anglet. L. 1. p. 397. &c.

(††) Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 36. A. C. 1016.

(y) Han kallas *Ramsolanus* (v. Vast. Vit. aquil. p. 26.), emedan han war från Klostret *Ramsola* i Saxen.

(z) Efter *Sven Tiugoskeggs* död hade *Ethelred* åter kommit på Engelske Thronen; men dödt A. 1016. Hans Son *Edmund* hade efterträdt honom; men efter fem skarpa fältslag innom et åhr hade han af *Knut* blifvit

Digitized by Google

dchne Knäfäderne tillgiften, att han med dem [illegible] Ängl. Hist.
att hvad han sig i England förvärfvat: Konung *Edmund* [illegible]
hade lämnat efter sig två unga Söner *Edmund* [illegible]
och *Edward*, dem Konung gerna hade fört ur vägen [illegible]
ty ville han icke, att de skulle hålla sig inne i [illegible]
de skilja sig med dem på förmögen, att de skulle [illegible]
gå ifrån dem, förr än de kommo i [illegible]
(*). *Olof* tog väl emot dem och gynnade dem på (*) Rer. Thoyr.
alla sätt. Dock, som han ej saknade L. c. p. 407. 408.
sin husfrun, skickade han dem sedan ifrån sig till
hopbot til någon sin slägt, antingen til Konung *Solomon* i *Ungern* (**) eller som andre säga, til (**) Rer.
Konung *Jaroslav* i *Holmgård* (a); hos hvilken han Thoyr. L. c.
hade mer myndighet, än de kunde alla möjeligen förmå (b). Genom sådana band och bekantskaper til

K k k K Enge-

öfverwunnen wid *Assedun* genom sin Svärfaders Engelske Jarlens *Eric Streons* förråderi, så at han måst giöra freden på *Alney* i *Saverne* och derigenom lämna *Knut* hela Norra hälften af Engeland. Han hade wäl imedlertid utmanat *Knut* til enwige; men *Knut* hade wägrat, til dess änteligen *Edmund* blef ihielslagen af ofvannämde *Eric Streons* Son och anhang A. 1017. *Knut* påstod då, at den, som efterlefde den andre, skulle behålla hela Engeland efter *Alneyska* Freden, hvilket han ock wärkställde. v. Rer. Thoyr. H. d'Angl. L. I. p. 404. 405.

(a) Efter all likelse hafwa Munkarne gjordt *Hulmgaria* til *Hungaria*, så at *Jaroslaus i Holmgard* blifvit *Salomons* i *Hungarn*.

(b) *Edmund* blef gift med en af denne Konungs Döttrar

Anno 1016. Engeland kunde *Olof* derifrån ſkaffa ſig Chriſtne Lärare, hvartil ock *Olof Haraldſon*, Konung i Norige på ſin ſida bidrog, ſom nu åfven brakte Engelſke Präſter in i Scandien (*): Antingen det nu ſkedt genom Konung *Knut* ſielf eller annat mäktigt Folk i Engeland eller genom Norſke Konungen, är ſvårt at ſäja; men wiſſt är det, at *Olof* förwärfvade ſig en ſtor Apoſtel i *Sigfrid*, en Engländare, och ärke-Diekn i *York*, ſom tillika med flere ſine medhielpare (c) kom genom Norige in i Götarike wid paſs A. 1020 (**).

(*) Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 40.
(**) cfr. Er. Benz. Coll. Hiſt. P. MS. c. 4. §. 14. Vaſtov. Vit. Aquil. p. 30 &c. Ol. Rhyz. ap. A. Hallenberg. Diſſ. de B. Sigfrid. Upſ. 1740. Rap. Thoyr. H. d'Angl. L. 1. P. 471. A. D. 1020.

11. Denne Lärare fortfatte omwändelſe-wärket i de wäſtra delar af Götaland medan trenne hans Syſkone-Söner med mycken nit predikade i de öſtra, ſärdeles i Småland och Werend, der de mäſt hade ſin boning wid *Gilboga*-bärg: Om deras dyrbara Lösören eller andra omſtändigheter eller ock, ſom troligaſt är, deras frimodighet i lärdningens fram-

föran-

och *Edvard* med *Agatha*, hans Svägerſka, Kejſar *Henric den Andres* Doter. *Edmund* dog ſtraxt efter ſit gifte, men *Edvard* hade fem barn, hvaraf två dogo i *Holmgård* eller *Ungern*: De tre andra woro *Margareta*, *Chriſtina* och *Edgar Etheling* eller *Adling* (af Kungelig blod), ſom ſedan åter ſteg på ſine Fäders Thron i Engeland A. 1058. v. Rap. Thoyr. H. d'Angl. L. 1. p. 408. 438.

(c) *Sigfrid*, *Eſkil*, *Grimkild* eller *Gunikild*, *Ulfrid*, *Rudolf*, *Bernhard* eller *David* ſkola antingen på en gång eller ej långt emellan wid denna tid kommit til Sverige (cfr. Adam. Brem. H. E. L. 2. c. 40. Vaſt. Vit. Aq. p. 26. & Rap. Thoyr. H. d'Angl. L. 1. p. 471.). *Sigfrid* hade med ſig tvenne ſine Nepoter, *Vinaman* (Presbyter), *Sunaman* (Diaconus) och *Unaman* (Subdiaconus), alle af *Cluniacenſer*-Orden. cfr. A. Hallenberg. Diſſ. de B. Sigfrid. Upſ. 1740.

Digitized by Google

förmälde förenfaldt detta dråp, till anledning hvaraf det
ryktet uppstod, at de blifvit mördade af drottning Sigrid
Stolta, under förgifvet begärande af Olof Skötkonung,
som den tiden warit den mäktigaste (*), Konung öfwer
både Sweriges och Götha Folk, med hwilken hon
ämnade ingå Äktenskap, men wägrade det, sedan hon
fått weta, at han warit Gudfader till hennes Söner.
Hon förmälde sig sedan med Konung Sven Tiugoskägg
i Danmark, och blef genom honom Drottning öfwer
England, samt Moder till Konung Knut den Mägtige.
Hon dog A. 1014. (**)

(*) Se Chron. Gall. H. P. MS. c. 4. §. 14.

(**) Cf. A. Hallenberg. Diss. de B. Sigrid. Upf. 1740.

(d) Denne är eljest kallad *Gunnar Grope*; men af et gammalt Manuscript, som man funnit i Dannemark A. 1659, hvaraf en bekräftad afskrift nu finns på Säteregården *Nis* i Skåne, ser man, at hans Moder hetat *Gruffa*, efter hvilken han blifvit kallad: Hennes Fader skall hafva warit en Skata, Konung in Biarmaland, som blifvit gift med *Germike*, Höfding i *Werendsland* (Manuscriptet säger *Wermeland*) och med honom aflat denne *Gundvar Gruffu-son*, som haft en Doter *Gödiha*, hvilken blifvit gift med *Bengt Ulf*, Lagman i Upland, hvars ätling genom ägtenskap warit den *Hörwid* eller *Arvid Ulf*, som tagit namn af *Trolle* och blifvit den Släktens Stamfader. Från dessa *Ulfvar* herstammar också *Ulfsaxa*-Släkten i Småland. *Ingrid Ylfva*, *Nils Mårtenssons* Förstinna i Sverige, som lefde A. 1160, war äfven af denna Slägt, en Doter af *Erik Ulfson Ulf*, som ägde *Ulf Jarls* Doter til *Bilåke*, hvilket sedes gick i arf til *Folkunge*-Slägten. *Ingrid Ylfvas* Doter *Magnhild* skall hafva blifvit otwanände *Hörwid Trolles* hustru. Riksmarsken *Torkel Knutsson* i Sverige, som warit ägare af *Lena* i Wäster-Götland, skall äfven hafva warit af dessa *Ulfvar* och icke, som Peringskiöld menar, en *Folkunge*. v. MS. cit.

(e) Hans gårdar *Hof* och *Tiurby*, som nu kallas *Ekeberg*, hafva då blifvit tagne från honom. v. Vasa Vit. Aqu. & A. Hallenberg. Diss. de B. Sigrid.

kronan och den Biskops-stol, som nu inrättades i *Wexiö*, der *Sigfrid* med Bremiske Årke-Biskopens samtycke och inwigelse (f) blef den förste Biskop: Han dog A. 1067 (*), sedan han omwändt en stor del af Scandien, och dermed giordt sig wärdig, at ock Sfven erkännas för *Helig* (g). Af hans medhjelpare från Engeland woro *Eskil*, *Ulfrid* och *David* de märkwärdigaste: *Eskil*, som warit hans Capellan, blef Biskop i *Nordanskog*, som Södermanland och Riket ofvan Kolmården då kallades, och hade sit Säte på *Fors* wid *Strengnäs*: Han blef ihielslagen ej långt ifrån Hiälmaren af en uprorisk Almoge A. 1026. eller 1045. (**) och begrofs i *Eskilstuna*, der en kyrka upbygdes hans namn til åminnelse (***). *Ulfrid* blef huggen i stycken af de upretade hedningar för det, at han i deras

(*) Er. Benz. ad Vast. Vit. Aqu. p. 48.
(**) Vastov. Vit. Aquil. a p. 45. ad 48.

(f) *Sigfrid* war i Bremen tillika med *Odinkar den yngre* och *Rodolf* af Norige, at berätta om Nordiska kyrkans tilstånd (v. Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 46.): Då lär han hafva blifvit wigd til Biskop i Wexiö, der han anlagt Domkyrkan. cfr. A. Hallenberg. L. c.

(g) *Sigfrid* blef sedan så dyrkad i Sverige, at han i Påwiska Litanien fick sit rum: *S. Sigfride, ora pro nobis, Sancte Sigfrid, bed för oss* (v. Brev. Arosi. Litan. p. 5.). I Up-Svearnes bref til dem, som bodde innom Tived och Kolmord A. 1365. räknas han bland *Sveriges Patroner*: Afvensså giör Rim-Krönikan, som säger: *Sigfridus af Warand* (Verend.), *som Christnade Sveriges land*. När Konung *Magnus Smek* A. 1342. lämnade *Wexiö*-stad sin handelsrätt, skiedde det, som brefvet lyder, *Gudi och S. Sigfrid til heder*. *Sigfrids* bild, som trampar *Gunnar Gruffa* under fötterne, har man märkt på åtskilliga ställen. v. Dikman. Arc. Eccl. p. 105. &c.

Digitized by Google

ras qvarlefwor och i sin ifver sönderslog *Thors* bild: (h); men *David* hinde til hög ålder och dog på rena ortodoxiens, hvarefter han blifvit nämnd som ett *Herrans* gunstbarn, predikade på många ställen i Sverige, men stannade i Wästmanland (i) och *Smiskinge* i Närke, der han wid *Munkatorp* byggde en kyrka och lagde sedan ett kloster A. 1020 (*), hvilkens förste Biskop i Westerås (**).

(*) Vast. L. c. p. 26. 27.

(**) Mess. Sel. T. 9. ap. Dan. Ranæum. Diss. de S. David. Upsl. 1723. (***) Örah H. R. L. 3. c. 82.

12. Christna Församlingen i Sverige war i sin första tid temmeligen ren och oskyldig: Så länge hon ännu stod under betryck, höll hon sig mycket till den gamla Apostoliska: Kalken brukades i den Heliga Nattwarden (j) och Prästerne fingo så her som i Engeland (k) och annorstädes lof, at gifta sig, hvilket ej förän gantska lång tid derefter, på Prästemötet i Skenninge A. 1248. blef dem betagit (††); men så insmugo sig likwäl heliga bedrägerier och diktade underwärk, åtminstone kort efter de Störste Lärares död genom deras wänners och Lärjungars nit, som funno giörligare, at förkunna, än öfwertyga en rå Menighet, och trodde sig böra främja Sanningen genom hennes wederstrid: Deraf ser man i Munke-Sagorne så många underliga saker: De penningar och almo-

(†) Rep. Thoyr. Hist. Angl. C. 1. p. 478.

(††) E. Benz. Coll. MS. c. 4. §. 14.

(h) Han hedde på *Dervön*, som efter honom fådt namn; men Almogen döpte han i en källa wid *Sandsjad*, der han upbygde *Munkatorps* kyrka.

(i) *Fridberg*, en hederlig hustru i Sverige, längtade på sit yttersta efter den heliga Nattwarden, just på den tid då ingen Präst war till finnandes i landet (v. supr. c. 16. §. 7.); ty lät hon sin Doter *Kaibles* förrätta denna syssla och meddela sig *bröd uti vin*, v. Vit. Ansch. c. 17. Ed. Lambec. ap. Er. Benz. Coll. MS. c. 3. §. 3.

Digitized by Google

A. C. 1020. för, som herifrån utdeltes i Frisland och *Dorstret* af en Doter för hennes Moders Siälaro, fördubla-de sig så lyckeligen, at hon ej wiste hvarifrån hon fick dem igen (*): *Sigfrid* i Wexiö gick utmed en Siö och fick se på botnen tre lius, dem han sökte uptaga, och fann sine tre mördade *Nepoters* hufvu-den i et kåril: Då han deröfver ropade de orden: *Hämne Gud*, sade det första hufvudet: *Det skall blifva hämnadt*, det andra: *på hvem?* det tredie: *på barn och barnabarn* (**): *David* i *Munketorp* war så helig, at han kunde uphänga sine hanskar på Solstrålarne, som trängde sig in genom fönstren (k). Oräkneliga slika berättelser troddes af almänne Ho-pen ofta mer, än Evangelium. Latinske Bokstäfver be-gynte wid denna tiden, som menas, genom de An-deliges och i synnerhet *Sigfrids* föreställningar hos *Olof Skotkonung*, at småningom komma i bruk på Mynt, i Konunga-Bref och i Lagmans-Domar (***); men de behöfde några hundrade åhr at aldeles drin-ga *Runorne* ur wahnan (†), hvartil de dock icke hindt på wissa orter i Sverige in til denne dag (††): åtskilliga af wåra Sten-Skrifter bewisa nog, så wäl at Runorne blifvit länge brukade i sielfva Christen-domen

(*) Vit. Anschar. c. 17. Ed. Lambec. & Ejusd. Brevior. ad A. 840.

(**) Vit. S. Sigfr. in Mon. Eccl. E. Benz. p. 28.

(***) Örnh. H. E. L. 4. §. 2. 46. G. Horn. præf. ad Boxhorn. Orig. Gall. Verel. Runogr. Sc. c. 4. Er. Benz. Jun. Peric. Run. Upſ. 1724.

(†) cfr. J. Wild. ad Puff. p. 435. 436.

(††) v. ſupr. c. 8. §. 4.

(k) S. *Davids* dödsdag d. 25. Junii uttydes derföre på Runstafven med en hanske. En dag skall den ene han-sken hafva nedfallit, hvaraf *David* dömt, at han giordt någon synd: Han har derföre gådt tilbaka och funnit, at han nedtrampat et ax på åkren: At få förlätelse af Gud, har han då skänkt til kyrkan et ax af guld, hvaraf sedan en Kalk skall hafva blifvit giord (v. Dan. Rameen. Diss. de S. David.). Dessa orimliga och löjliga berättelser hafva blifvit trodde intil senare ti-der.

Digitized by Google

[illegible] (l) som ock, at Hedningarnas [illegible] gegen dem blifvit odödligheten inwigde (m). *Ubir* och *Badi* hafva också wid denna tid lefvat, som warit af de förnämste Runo-ristare i Sverige (**).

[illegible] I werldsliga mål war *Olof Skotkonung* mindre fogelig, tålig och lyckelig, än i de Andeliga. På sistnämdan hade hans faker haft god framgång; han hade wid pass A. 1000 lyckeligen hulpit *Jarisleif Waldemarsson* emot hans Bröder på Holmgårdske Thronen (***), hvarwid han kan hie efterlätit honom större förmåner, än de Svenske tålt (†); men wisserligen fann han mer motstånd af *Sven Håkansson*, hans Svåger och Jarl öfver hans Norska Länder (††), hlef derifrån utjagad af *Olof Hanaldson*, så at han måste taga sin tillflykt til Sverige wid pass A. 1020 (†††). *Olof* ärnade [illegible] *Sven Jarl* nö[illegible] digt

(*) Act. Lit. Sv. Upf. 1727. p. 321.

(**) Ol. Celf. Mon. Sv. G. Temp. suis redd. in Act. Lit. Sv. Upf.

(***) v. supr. c. 18. §. 5.

(†) cfr. Orat. Torgn. infr. §. 16.

(††) v. supr. §. 4.

(†††) Snurl. T. 1. p. 469.

(l) På en Runsten wid *Salmunge* i Upland läser man de orden: *Gode Jesu tåle dessa Runor*: *Iubern* och *Heidi* hafva ristat dem efter Fadren *Irbern*. På en dylik i Upsala: *Gud giöre honom miskund*: På en annan wid Asby i Edsbro Sokn, *Gunbiörn och Anbiörn och Siolatr efter sin gode Fader Tyko*: *Gud hiälpe hans Siäl och Anda bättre, än han giorde til*; På en annan wid *Sålna* i *Skånila* Sokn: *Justin, Joruntr och Biörn, Bröder, åt sin Fader Trums*: *Gud hiälpe hans Siäl och Anda och förgifve honom sina skulder och synder* &c. På en annan wid *Gryts* kyrka: *Ale* och *Olof efter Fadren Dialf och Svågren Ingi*: *Gud lätte deras Siäl*: förutan åtskillige, på hvilka man läser *Gud och Guds Moder* &c. (v. Ol. Celf. Mon. Sv. G. Temp. suis redd. in Act. Lit. Sv. Upf.) som alt styrker, at Runorne blifvit bibehållne under Christendomen.

(m) Til ex. *Davids*, *Eskils*, *Sigfrids*, *Vinamans* &c. v. Act. Lit. Sv. Upf. 1727. p. 321.

Digitized by Google

A. C. 1020. digt krigsfolk, hvarmed han skulle draga genom Helsingeland och Jämteland in öfver Fiällen, när denne i det samma dog på et Siötåg åt Ryska sidan, som
(*) Sturl. l. c. p. 432. 433. han imedlertid företagit (*): Då wille *Olof* sielf utföra sin sak mot Norske Konungen: Först begynte
A. C. 1021. han med lämpa: Han skickade wid pass A. 1021. sina Sändebud *As-Göte* och *Tor-Göte* til sina Skattländer i Norige, hvardera med tolf Män, at der upbåra räntorne; men de Norske svarade, at de ej kunde utgiöra skatt til tvenne Konungar: Sändebuden råkade *Olof Haraldson* i Trondhem och framburo sit ährende med hårda ord: Noriges Konung svarade med saktmod, at han ej såg hvad rätt Svea-Konung hade til hans Arf-Rike, hvilket likwäl af de Svenske lidit mycken skada; men at han dock woro beredd om wåhren derpå följande, at möta honom på gränsen och bilägga saken i wänlighet: *Asgöte* lät sig dermed icke nöja: Han skilgde sig wid sin Följeslagare och begynte resa omkring i bygden, at indrifva utlagorne; men *Olof Haraldson* lände efter honom sine *Gäster* (n), som hängde honom tillika
(**) Sturl. l.c. p. 439 med sine tolf Män i en galge (**): *Torgöte* reste med dessa tidningar til Konungen i Sverige, som från den stunden fattade til Norske Konungen et så häftigt hat, at ingen dristade sig i hans närwaro kalla honom *Konung*, utan blott efter hans skapnad
(***) Sturl. l.c. p. 451. A. C. 1022. *Olof den Digre* eller *Tiocke* (***). Följande wåhren kom *Olof Haraldson* til Wiken eller Bohuslän,
(†) Sturl. l. c p. 443. som då länge lydt under Sverikes Krona †: Öfver den delen åt *Svenasund* war *Eilif den Göt ske* Svensk Höfding; men öfver den Östre en *Rhoe Skialge*, som

(n) Enspännare eller Hakskytter.

Digitized by Google

som hade sina gods på Hisingen. Begge desse blefvo innan kort tid af de Norske ihielslagne (o) och *Olof Haraldson* giorde i den Landsorten dels med wåld och dels med wilja hvad han behagade. Nödiga wahror, i synnerhet Salt och Sill, blefvo förbudne at införas genom Wiken til Wästergötland och fiendtligheterne utbrusto på åtskilliga orter (p), hvaraf dock de Norske ej mindre skada hade, än de Svenske (*).

(*) Sturl. in Ol. Har. c. 67.

14. *Ragvald Jarl Ulfson*, *Olof Skotkonungs* Hände, förestod den tiden hela Wästergötland, hvarunder Wiken nu räknades (**): Han ägde en Norsk Prinsessa *Ingeborg*, *Olof Tryggasons* (***) Syster, som

(**) cfr. J. Wild. ad Pust. c. 22. p. 407.
(***) v. supr. §. 8.

(o) *Eilif* låt öfvertala sig til et sammanträde med de Norske; men rätt som han upstod til at svara på *Biörn Marskalks* föreställning, sick han på nidiskt wis et hugg af *Thore Länge*, Höfvidsman för *Olof Haraldsons gäster*, at hufvudet flög af. Störste biståndaren, som Norske Konungen hade bland Inbyggarne i Wiken, war en Odalsman *Brynioly Ulfald* eller *Kamel*, som derföre af honom sick en dyrbar wärja och Landgodset *Wettaland* (Sturl. T. 1. p. 446), der han bodde som *Herse* eller *Länesman* i Östra Wiken. *Rhoe Skialge*, den andre Svenske Höfdingen i Wiken, blef tillika med sine 30 män ihielslagen af en namnkunnig Norsk Wiking *Eivind Urarhorn*, som plundrade hans Fartyg, då han kom seglandes med upburna Räntor (Sturl. T. 1. p. 447.).

(p) *Torgöt Skarde*, en Svensk, passade på *Gudleik Gårdske*, en Norsk Handelsfärare på Rysland, som derifrån kom med kosteliga wahror för sin Herre: Han slog ihiel honom och hans folk under *Öland* och tog alt godset, hvaraf han ärnade det dyrbaraste åt sin Konung; men i det samma kom den Norske *Eivind Urarhorn*

&c. och. som bewekte honom, at åtminstone ej wara *Olof Haraldson* widrig, utan snarare skaffa honom med Sverige en god Fred: Han hade sammanträde med Norske Konungen wid Göta-Elf, der han med honom ingick en förlikning och försäkrade, at ingen fiendtlighet begynna innom åhr och dag (*), hvilket ej annat kunde, än förtörna *Olof Skotkonung*: Det liknade sig derföre framdeles til olycka för Inwånarne på gränsen, om ej en ständig Fred kunde träffas under wapnhvilan: De förmådde ändteligen så mycket hos *Olof Haraldson*, at han skickade sin Marskalk *Biörn* (q) som Budskapare til Sverige, at handla om fred på samma fot, som den warit i *Olof Tryggaſons* tid, och at befästa wänskapen på bästa sätt: Detta skulle skie med Wästgöte-Jarlens *Ragvald Ulfſons* bitråde, til hvilken denna beskickning först stälte sin resa. *Biörn* hade med sig, förutan sine tolf män, tvenne Isländske Skalder *Sigvatr* och *Hialte Skeggaſon*, af hvilka den senare skickades förut til Upsala, at oförmärkt utröna, huruwida *Olof Skotkonungs* stolta Sinne stod at böjas til fredstankar. *Hialte* lossade som han kommit för egen räkning från Island til Svenska Hofvet, der han blef wäl emottagen och fann för sig tvenne Landsmän *Ottar* och *Gizor Svarte*, hvilke liksom flere Skalder woro hos *Olof* i stort anseende (†); men han war der ej länge förån han märkte, at Konungen

(*) Sturl. T. 1 p. 459.

war

öfver honom i sin och tog rofvet tilbaka. v. Sturl. T. 1. p. 448 &c.

(q) Han kallades *Biörn Stallare*, som war det samma som Hof-*Marskalk*.

(†) *Gunlög Ormtunga* och *Rhafn Onundſon* woro desutan

wan obildelig, med *Olof* den Dåjde :: *Jag är* A. C. 1022.
den Tredje Konung i Upsala (r) fade Olof en gång
til honom, *hvem är min fader, man säger mig warit*
Sjette Konung af Alarna i Swearnåndet och många
store Länder, men säger andre Konungar i Nor-
den (*) ? Dåjden swarade honom, huru Konung *Olof* (r) cfr. supr. c.
Hunadsjön wid Wenerns Norde ända och hurn dess 15. §. 21.
den Tredje Magnus emottog i sine krigs förlök (**), (**) Sturl. T.
Birund hade och *Hialted* åhrende hos Prinsessan *Ing-* 1. p. 463.
gerd, som ju alrena blef aldeles bägad för freden, utan mist för *Olof Skotkonungs* person skull, *Ragnhild*
Jarls dotter, så att hon dödte alla tilfällen at öf-
wertala sin förbittrade Fader. Hon bad honom slå Norge ur sinnet och hellre wända sina krigs-tankar på de Östra och Wendiska orter, som af förne Svea-Konungar, hans förfädrare, och ej länge sedan af hans Frände *Sjunern*, *den starke* (***), warit underkufwade (†). Dermed mäntade wäl Prinsessan ingenting; (***) v. supr. c. 19. §. 9. 10.
men inedertid lade man henne på sin sida och der- (†) Sturl. T. 1.
om skickade *Hialte* strax bud til *Ragnhild Jarls* P. 465.
och *Björn Medskalk*, som tillika gifwo sig på wä-
gen til det då wid påsk A. 1023. i Upsala förestå- A. C. 1023.
ende *Alsherjar-Ting* eller Allmänna Riks-möte wid
Disting-tiden, der *Olof Skotkonung* tänkte samla (††) Sturl. in
all Sweriges makt, at ödelägga Norige (††). Dl. Har. c. 71.

25. Först inkomo sig *Ragnvald* och *Björn* hos Prinsessan *Ingerd* på *Sularstenen* ej länge från Upsa-

Skalder hos *Olof Skot-Konung*. v. Sturl. Skaldatal. T. 1. p. 497.

(r) Nemligen efter *Sigurd Ring*, som hade med wapn och afsättning hela Nordiska Monarkiets besittning. v. supr. c. 15. §. 21.

A. C. 1003. la, der de förſäkrade ſig om hennes ſamtycke til giftermålet: Sedan reſte de til *Ragvalds* gamle Frände, och Fosterfader *Torgny Torgnyſon*, Lagman i Upland (s), ſom i ſin tid war hållen för den wiſaſte i Sverige (*): Hans hiälp war dem omiſtelig; ty hvad han lade på Riksmötet, hölls af menigheten för Gudomligt: Denne wördige Man (t) förebrådde Jarlen, då han berättade ſakens ſammanhang, at han ſig ſå obetänkt deruti inwiklat, då han likwäl wiſte, at hans makt war dertil för ringa, oaktadt den hedren, at heta *Jarl: Det är ej mindre åhra*, ſade han, *at räknas bland Bönder* (u), *och likwäl kunna ta-*

(*) Sturl. L. c. 77.

la

(s) Efter all liknelſe har denne bodt på *Saliſtaborg* i Upland (v. Peringſch. MS. dat. A. 1707. de Domin. Saliſt.); men ſå tycks han ock hafva haft ägendom åt Enköpings ſidan; ty i *Liſlena*-Sokn ej långt från kyrkan ſins en Runſten af *Bali* riſtad (v. ſupr. §. 12.), mycket hederlig, med figurer af Drakar och håſtar, ſom ſå lyder: *Katr - - - - efter Tornaig* eller *Torgny, ſin Gode Man, och åt Jorundr och Abiörn.* v. Ol. Celſ. Mon. Sv. G. Tcmp. ſuis redd. in Act. Lit. Sv.

(t) *Torgny* ſatt i ſin Sal i högſätet, når *Ragvald* och *Biörn* kommo intil honom: Hans ſkiägg war ſå ſidt, at det låg honom ned på knäen och betäckte hela Bringan. *Biörn* bekände, at han aldrig ſedt en ſå anſenlig Man: Sedan Jarlen hälſat och blifvit wäl emottagen, wiſade *Torgny* honom til ſamma ſäte, ſom han warit wahn at ſittia uti, då han hos honom blifvit upfoſtrad: Det war på andra ſidan gent mot *Torgny*: De woro hos honom några dagar, innan de framſtälte ſit ährende och begärte, at han med dem wille gå in i ſin Rådkammar. v. Sturl. T. 1. p. 481.

(u) Så kallades alle *Odalsmän* och Landſens bofaſte Inwånare. v. ſupr. c. 3. §. 8.

Digitized by Google

la fritt hvad man wöll, fastän i Konungens närwaro (*). Imedlertid lofvade han sin Frände, at komma til Upsala-Ting och glöra honom det bistånd, at han ordd kunde framställa sin sak, hvilket ock skiedde. Riks-Församlingen hölls under bar Himmel. Konungen satte sig på Thronen och Hofsolket ställte sig omkring honom: Gent öfver på andra sidan suto *Ragvald* Jarl och *Torgny* på et säte, hvilka hade stam för sig sine *Hirdmän* och Hus-tienare. Bakom dem och alt omhvärfves i en ring stod hele Almogen. Så snart Konungens föreställning efter wanligheten war förbi och hans ährender afhandlade, upsteg Norske Budskaparen och berättade med hög röst, *huru Konung Olof i Norige skickat honom dit, at tilbinda Konungen i Sverige förlikning och derhos den landadelning, som af ålder warit emellan begge Riken*: Knapt hade *Olof Skotkonung* hördt dessa ord, förän han ropade, at den Mannen, som så dristigt talade, skulle tiga, och dermed måste *Blörn* sättia sig ned igen. Bättre lycka förmodade sig *Ragvald Jarl* med sit tal: Han rörde först om *Norske Konungens beskickning* och föreställte sedan, *huru alle Wästgötar suckade efter Fred: De wahror, som de ej kunde ombära til deras uppehålle, fingo under krigstiden ej införas i landet och dessutan woro de sielfve ständigt utsatte för de Norskes härjande*: Han tillade ock, *at Freden war nu så mycket giörligare, som Konungen i Norige begärte Svenska Prinsessan Ingierd til åkta* (**); men alt detta war fåfängt.

(*) A. C. 1025.

(*) Sturl. L. c. c. 79.

(**) Sturl in Ol. Har. c. 80.

16. *Olof Skotkonung* steg förtörnad up och svarade til Fredshandelen ganska afvogt; men Jarlen tiltal-

A. C. 1023. tiltalte han hårdeligen, som understådt sig ingå stillestånd och förlikning med *Olof Digre*: Han förklarade sådant för fullt förråderi, som i det lindrigaste förtiente landsflyktighet, förekastandes honom, at han warit så flat och låtit sig dertil förleda af sin (*) v. supr. p. 14. hustru (*). Då Konungen sig nedsatt, blef först en tystnad, sedan upsteg *Torgny* Lagman och med honom reste sig hele Almogen: Så snart han fådt lius för gny och wapnebrak, höll han ett tal af detta innehåll: *Sveriges Konungar woro nu annorlunda sinnade, än tilförne; Haus Farfader Torgny hade berättat om* Eric Emundson, *at då han war i sin låttaste ålder på krigståg til åtskilliga länder, hade han stor medgång: Han underkufvade Finland, Karelen, Estland och Kurland, der man än kunde se de Jordborgar och stora wärk han lämnat efter sig; men aldrig war han så högdragen, at han ej wille lida deras tal, som hade något angeläget at framställa: Hans Fader Torgny hade länge följt* Biörn Ericson, *en Konung, som regerade med mycken styrka; ty han war wänlig mot sit folk. Han sielf hade i friskt minne* Eric Segersäll, *som utwidgade Sveriges gränser och försvarade det wäldeligen; men lät dock sine Män med sig fritt få rådgiöra, når de wille. Denne Konung deremot tillåt ingen tala med sig, utan det han gerna wille höra, hwilket han ock dref med all häftighet: Han lät sina östra Skattländer genom sin wärdslöshet småningom gå undan sig och traktade i det stället efter Norige, som Svea-Konungar aldrig åstundat, hwaraf nu mången måste sittia i oro. Fördenskull woro nu samtelige Sveriges Odalborne Al-*

moges

moges wilja, at Konungen giorde fred med Norige och gaf dess Konung sin Dotter Ingierd til äktan. Wille han det, så wore hela Menigheten färdig at följa honom i döden och återwinna de orter på kinstaan Östersiön, som hans Fädde och Fränder innehaft; men wille han det icke, så borde han nu frukta för samma folkets förbittring, som fordom stört sem likså högfärdige Konungar i en källa på Mora-Ting (†): *Kortligen, han hade nu at förklara sig och utwälja ettera af dessa wilkor* (*). Detta tal biföll hela Ringen med sit wanliga wapnebrak.

A. C. 1023.

(*) Sturl. in Ol. Har. cs 81.

17. Her war nu ej tid för *Olof Skotkonung*, at pocka: Han steg up och samtyckte til Menighetens begäran, tilstående; at alle Sveriges Konungar, hans Företrädare, låtit råda sig af sit Folk, hvarmed Sorlet kring hela fältet stadnade. Derpå blef Fredshandelen emellan Konungen, Jarlen och *Torgny* afgiord: Freden slöts emellan Sverige och Norige på samma fot, som den warit i *Olof Tryggasons* tid och Prinsessan *Ingierd* trolofvades åt Norske Konungen i *Ragvald Jarls* händer (**): Detta giorde en almän fägnad: Jarlen och *Biörn Marskalk* reste tilbaka och med dem skickade Prinsessan til *Olof Haraldson* dyrbare skänker af Silke och Guldsömade stycken. Men detta giftermål kom dock aldrig til fullbordan; ty så snart Riksmötet war ändadt och fahran öfverstånden, yttrade åter *Olof Skotkonung* sit agg emot Konungen i Norige. Man hade kommit öfverens, at Prinsessan skulle om Sommaren der-

(**) Sturl. T. 3. p. 186.

på

(†) I Texten står *Mula-Ting*; men det tycks wara felaktigt.

A. C. 1022. på wid *Konghella* i Bohuslån möta ſin Fäſteman, ſom ock giorde alting redo til bilägret och war ſielf wid gränſen ſtrax efter Pingſt; men han wäntade förgäfves: det förnam ock *Ingierd*, då hennes Fader en gång låt henne ſe fem orrar, dem han fångat med ſine hökar, och hon oförſiktigt råkade til at nämna om en märkeligare jakt af *Olof Haraldſon*, ſom på en Morgonſtund nyligen faſttagit fem uprorike Under-Konungar och tilägnat ſig deras länder; ty han ſade då rent ut med wrede, at hon aldrig ſkulle få äga den *Tiocke Mannen*, ſom giort hans Rike ſå ſtor ſkada (*): Deruti höll han ord: *Jariſlav*, Konung i Holmgård, begärte kort derefter Svenſka Prinſeſſan til äkta och hans Sändebud blefvo ganſka wäl bemötte, hvilket Ingierd ſtrax gaf *Ragvald Jarl* i Wäſtergötland tilkänna: Denne underrättade Konungen i Norige oförd röjeligen derom: men begärte likwäl, at han ej derföre wille börja någon ofred: Dock *Olof Haraldſon* blef deraf ſå ſtört, at om han ej ſtrax bröt in i de Svenſka Länder, ſå ſkiedde det endaſt, på det han ſå mycket bättre måtte laga ſig dertil näſtkommande åhret (**).

(*) Sturl. in Ol. Har. c. 90.

(**) Sturl. I. c. c. 12.

18. I det ſamma kom *Aſtrid*, Olof Skotkonungs äldre Doter och *Ingierds* Half-Syſter ned til Wäſtergötland, at beſöka ſin Foſterfader *Egil*, en rik Odalsman: Hennes Möderne war ej hos de Svenſke i ſå ſtort anſeende ſom *Ingierds* (***); men hon eſtergaf henne icke i ſägring och behaglighet (†). Detta tilfälle tog *Ragvald Jarl* i akt: Han uppehöll *Aſtrid* hos ſig i *Skara*, medan *Sigvater Skald*, ſom til honom war ſkickad från Konungen i Norige, for tilbaka med et nytt Giftermåls-förſlag, ſom ej

(***) v. ſupr. ſ. 9.

(†) Sturl. T. 1. p. 513 cfr. J. Wild. ad Puff. p. 413.

Digitized by Google

gjorde denna Prinsens dröd. *Olof Haraldson* utrös A. C. 1023.
der med höje, lifft som der stridde utom Fädrens
wälde, på hwilken han nu lagde hår, at hämnas, och
ändteligen kom der i wida, at Wingande Jarlen för
de Konom Draken uthända i *Sun-Sund*, der blef
loppa hwarka wid Fyrudelsmåle tiden A. 1024. Man A. C. 1024.
kan förställa sig, huru dera förre Konungen i Sve-
rige, som wanan wunde sig ingenting förwånga, sy sid-
sta dröd sägs, Barfuter Händer Konens Händerne Hug-
gjorde sig derwid, och som sina Döter *Ingi-*
gerd med Holmgårds Konungens *Jarisleif*, wå-
ren, hwars Sändebud nu woro ankomne; *Ingi-*
gerd underkastade sig sins Fadres beslut, men förklarade
tydligt sin wilja, sina Händer dem wilja dess förr än en
sådan Ingifftning emellan Staten *Aldeigeborg*, wid
Ladoga med hon ingenting hade (*) och sedan de (*) cfr. J. Wild.
sina med sig en tyngelig förmögenhet. Man hwem hon L. c. p. 414.
hälst wille, til sin följeslagare och Rådgifware, som
i Holmgård skulle winna lika hög ära och ställe som
han hade i Sverige. Detta war utsedt på *Ragwald*
Jarls tilbudning, un likmot Fadrens wilje, som ännu
straffa honom til lifwet. Hon utnämnde Jarlen wid
Olof Skotkonungs måste derut samtycka efter sit löf-
te, ehuru högt detta wahl honom misshagade, men
med wilkor, at *Ragwald* aldrig mer skulle komma
til Sverige eller för hans ögon. *Ingigerd* reste om
sommaren A. 1019. til Holmgård, der hon strax
med *Jarisleif* hade sit bilager. Deras Söner woro
Wahdemar, *Wisewald* och *Holte den Modige* (**). (**) Scurl. in
De hade ock en Doter *Anna*, som blef Drotning i Ol. Har. c. 95.
Frankrike och Konung *Philip den Förstes* Moder
(***). *Ragwald Jarl*, som med Hustru och Barn (***) v. supr. c.
18. §. 5.

A.C. 1024 följe med til Ryssland, fick *Aldejoborg* och Ingermanland til Jarlsdöme, der han i lång tid lefde med wällmåga. I sit förſta gifte med *Ingeborg Trygges-*
(*) Snorl. T. 1. p. 517. *dotter*, aflade han Sönerne *Ulf* och *Eilif Jarlar* (*); men i det andra med *Aſtrid Nialsdoter* från Norige (x), hade han en Son *Skenkil*, ſom ſedan blef Konung i Sverige, hvarom framdeles ſkall berättas.

19. Efter *Ragvald Jarls* bortreſa woro Wiſtgötarne, ſärdeles Adelen, illa til mods: De frukta-de för ſin Konungs onåd, ſom höll dem för *Olof Digras* wånner: Sedan de hållit åtſkilliga ſammankomſter, beſlöto de, at affärda en Fullmäktig til Upſala, ſom ſkulle blidka Konungen, emedan de ej trodde Norige mäktigt nog, at beſkydda dem: Dertil utwaldes Landſens Lagman *Emund i Skara*, ſom ej allena war rik och ſtorſläktad, utan ock ganſka flug: Han tog ſin wäg genom Öſtergötland och Södermanland; men ehvart han framfor, förökte han det miſsnöje, ſom han hos Folket fann emot Konungen: I Upſala gick han inför *Olof Skotkonung* och hälſade på honom, då han ſatt öfver Rätten: När *Olof* frågade efter tidender från Wäſtergötland, berättade *E-*
(**) v. ſupr. c. 8. §. 9. *mund* på gammalt Götiſkt wis (**) några af honom ſielf dikrade Sagor, ſom tyktes af ringa wärde; men hade mycket at innebära; ty de afbildade Konungens obilliga och ſkadeliga krig emot Norige: Han förtälgde om *Atte, en Wärmlänning, ſom på jakt i ſkogen, ſkaffade ſig en hel ſläda med Gråwärk, den han förlorade genom et enwiſt och fäfängt löpande*

(x) *Nials* Fader war *Fin Skialgaſon*, en Höfding på Halogaland i Norige. cfr. Herv. S. c. 20, &c. J. Wild. ad Puff. c. 25. p. 487.

Digitized by Google

pande efter en Ekorn. Han berättade ock om *en* A. C. 1024.
Wiking, Göte Tofason, *som i Göta-Elf tog fyra Danske köpmans-skiepp; men jagade så snält efter det femte, tils han strandade på Lessö och miste sålades ej allena det fartyget han sielf förde, utan fyra andra, som under hans frånware tillika med refvet af de Danske bortsnappades.* Inteligen då Konungen spörde honom efter angelägnare saker och om orsaken til hans ditkomst, sade han sig åstunda uplysning i et mål, hvaruti Wästgöte- och Uplands-Lagarne woro skilgaktige: *Två Män af jämngod bord; men olika medel och sinne, hade kifvat om Jordagods. Den rike hade giordt den fattige förnär; men blifvit fäld på almänt Ting, at godtgiöra all skada. Då hade han betalt Gäsling för Gäs, Gris för gammalt Svin och en half mark lödigt guld för en hel.* Nu war frågan hvad dom Konungen deruti fälde: *Olof* svarade, *at den brotslige skulle riktigt betala altsammans och dertil tre gånger så mycket til Konungen: I widrigt fall skulle han blifva landsflyktig och hans gods delas til tveskiftes emellan Kronan och målsäganden: Emund* påminte alle närwarande Domare, at denne Dom borde fästas wid Lagen i alla Landsorter til almän efterlefnad, och derpå tog han sit afträde, låtandes genom budkafla sammankalla all Sveriges Almoge. (*)

(*) Sturl. in Ol. Har. c. 96.

20. Konungen eftersinnade hos sig sielf hvad *Emunds* tal månde betyda: Han tänkte behålla honom til måltids och åfven dagen efter til rådplägning; ty en Lagman hade den tiden fritt säte i Konungens Nämd; men *Emund* war bortfaren: *Olof* lät kalla

A. C. 1024. ihop sit Båd, hvaraf ej mer än sex ledamöter woro tilstädes, och deribland tre Bröder *Arnvid Blinde*, *Thorvid Stamme* och *Freyvid Döfve*, mycket förståndige Män: De andre drefvos af samma Anda som *Emund* och foro kring alla Härader, at hålla Ting med Allmogen. Ju mer Konungen gissade på *Emunds* gåtor, ju mer kände han igen sig sielf både uti *Atte Wärmlänning* och *Göte Tofason* och den rike Odalsmannen, som få illa betalt den fattige, hvarmed menter *Olof Haraldson*, hvilken i ställe för *Ingierd* fådt *Astrid* til hustru och ändå genom en slump, utom hennes Faders wilja. Konungen hade sielf fält sin Dom, hvarom ock de tre Bröderne kommo öfverens, som åfven låto honom förstå, at hela landet war af samma tanka som *Emund* och redan mot honom i rörelse: *Ty alle Svear*, sade Freyvid, *wille niuta sin gamle Lag och fullan Rätt*, dem Konungen ej i akt tagit, då han ej allena ryggat sina ord emot *Olof Digre*, utan ock *Ständernes Beslut på Upsala-Ting* (*). *Olof* war nu mycket bekymrad: Han had sine närwarande Trogne Män bistå sig med goda råd, hvarigenom han kunde få behålla sit Fäderne-Rike: ändteligen följde han *Arnvid Blindes* tanka, som rådde honom, at begifva sig på sina Skiepp i Mälaren, återkalla budkaflarne, så mycket möjeligt war, winna Folket med lämpa och försäkra hvar och en om Rätt, medan tvenne af Bröderne imedlertid sällade sig til Almogen och under skien af bistånd sökte leda dess uproriske ifver til godt slut: *Thorvid* följde med Konungen; men rådde sine Bröder, at i löndom taga med sig Prins *Jacob*, som då hade 10. eller 12. åhr: Desse Råds-Herrar

(*) Sturl. T. 1. in Ol. Har. c. 96. p. 524.

rar fingo snart högsta myndigheten och förtroendet hos den wid *Ulleråker* församlade Menigheten: *Freyvid* betiente sig försiktigt af UpSvearnes företråde för alle andre Riksens Inbyggare i Konunga-wahl och brakte dem i det sinne, at de af Wästgöte-Lagmannen ingenting borde låta sig föreskrifva; Han frågade *Emund*, hvem han wäl tykte böra uphöjas på Thronen, om *Olof* kommo undan: *Den Dugeligaste*, svarade denne, *han ware sig af hög eller nedrig herkomst: Men wi UpSvear*, sade Freyvid, *tillåte ej, at Kronan tages från gamla Langfädgaätten, medan så godt fång är dertil som nu*; ty *Olof* hade tvenne Söner, af hvilka dock den yngre hölls i anseende til Mödernet för Högbördigare, än den äldre: Detta biföll Almogen med mycket gny. *Emund* påminte wäl, at UpSvearne med tiden torde ångra sin ständiga tilgifvenhet för samma Konungahus och en gång gerna wälja et annat, som bättre skulle lyckas; men her war nu försent at tala: Prinsen, som warit fördåld, blef då framledd och enhälleligen utwald til Konung i Sverige wid pass A. 1025. Man ändrade likwäl hans namn, som ej war Svenskt, så at han i ställe för *Jacob* kallades *Amund* (*).

A. C. 1024.

A. C. 1025. OLOF SKOTKONUNG och AMUND-JACOB.

(*) Sturl. L. c. p. 528.

21. Således war nu bästa medlet funnit til *Olof Skotkonungs* räddning: En förening uprättades strax emellan honom och hans Son, *at de gemensamt skulle regera, at Freden med Norige skulle återställas, at ingen skulle straffas eller förföljas för det förbigångna och at Svenska Folkets frihet skulle af* Amund *beskyddas, så framt* Olof *något deremot wille tilbinda* (**). *Olof* kunde intet bättre begåra

(**) Sturl. L. c. cfr. J. Wild. ad Puff. p. 420.

A. C. 1025. gåra: Han affärdade Sändebud til Konungen i Norige med anmodan, at han wille infinna ſig wid gränſen til Fredshandelens afgiörande, hwilket ock ſkiedde, ſå at begge Konungarne möttes åt i *Kongahälla* med all wänlighet och faſtſtälte den Fred, ſom wid paſs två åhr tilförne på Upſala-Ting war påbegynt: Wid detta tilfälle ſkola Svärfadren och Mågen hafva kaſtat tärning om et Landſtycke på *Hiſingen*, ſom ymſom hördt til Götaland och Norige (*), då begge förſte gången fådt tolf; men *Olof Heraldſon* andre gången tretton, emedan den ene tärningen gådt ſönder och wiſat flera ögon (y). Sedan *Olof Skotkonung* nu fådt ſin Son til Med-Regent, tycks han för alwar hafva tagit ſit Hufvudſäte i *Sigtuna*, det han redan långeſedan begynt upbygga efter *Forn-Sigtunas* förſtöring (**): Han har ock efter all liknelſe bodt någon tid i *Skara* (***), på det han från Afguda-offret i Upſala kunnat wara dels mer afſkild, hwauti åfven flere honom gerna efterfölgt, dels Chriſtendomen blifvit almänt wedertagen (†). Huru länge han lefvat, är ſvårt at ſåja, emedan han tilbrakt ſin ſidſta tid i ſtillhet; men ſå lår man dock ej mycket fela, om man utſåtter hans död til A. 1026 (††).

(*) Snurl. in Ol. Har. c. 97.

(**) v. ſupr. §. 8.

(***) cfr. Meſſ. Sc. Ill. T. 12. p. 47.

(†) cfr. J. Wild. L. c. c. 28. p. 434.

A. C. 1026. (††) cfr. J. Wild. L. c. p. 438. 439.

22. *Amund Jacob*, ſom åfven år kallad *den AlraChriſteligaſte Konung* (†††), hade näpligen fiorton åhr, när han under Trogne Måns förmynderſkap enſam antog Riksſtyrelſen: Det förſta honom mötte, war ny orolighet på Norſka ſidan: De gamla Svenſka

AMUND-JACOB Enſam. (†††) Ad. Brem. H. E. L. 2. c. 41. I. 3. c. 15. L. 4. c. 45. Card. Baron. Annal. ad A. 1028. &c.

(y) Flera ſlika berättelſer finnas af åtſkillige tider, orter och tilfällen; men denna tycks wara den äldſta. cfr. J. Wild. ad Puff. p. 421.

Digitized by Google

ska länder *Jämteland* och *Hälsingeland* hade genom Inbyggare från Norige kommit en tid til at hålla sig wid det Riket, särdeles under *Håkan Gade*; men i början af Svea-Konungs *Björn Eriksons* Regering hade de åter slagit sig til Sverige (*), hvarwid de ock blifvit bekräftade genom de Norska Länders delning efter *Olof Tryggason* A. 1000 (**). Nu påstod Konungen i Norige, at han i sidsta *Konghållska* Mötet kommit öfverens med sin Svärfader angående dessa orters Skattskyldighet, hotandes dem med krig hemsökelse, om de ej betalte honom deras utlagor. *Amund* war *Olof Haraldsons* gode wän och Svåger; men icke ärnade han afstå honom något af sina Arfländer: Jämtlänningarne woro ej heller hågade för Norsk Öfverhet: Innan Freden slöts, hade de ihiellagit *Thrander den Hvite* sielf tolfte, som welat indrifva räntor för Konungen i Norige (***): Nu hade en Isländare *Thorodder* och hans tolf Män wågat sig dit på Olofs wägnar, då en *Thord* war den ortens Lagman; men ej bättre utråkat, än at Inbyggarne antingen hade hängt dem som förrörare eller offrat dem åt Gudarne (†), om de ej med stort äfventyr (z) kommit på flykten, hvarunder en ryktbar Skogsröfvare

(*) v. supr. c. 19. §. 1.

(**) v. supr. §. 4.

(***) Sturl. T. 1. p. 447.

(†) Sturl. in Ol. Har. c. 151.

(z) *Thorodder* hade fådt weta af Lagmannens Son, då de om Julen drucko i kapp och ordkastades om begge Rikens heder, at man ej ärnade honom lång lifstid; ty hade han sökt at fly; men man hade fådt igen honom i skogen med Jakthundar och kastat honom med hans följe i en djup grop: Der wiste han så at ställa sig in med trälarne, som waktade gropen under husbondens frånwaro i Julegästebud, at de trodde sig kunna lita på honom, medan de plågade sig: Han gjorde då en lina af sönderskurne kyllrar, hvarmed han

A.C. 1026. röfvare *Arnliot Gellina* war dem til bistånd (a). Således hade nu *Olof Haraldson* på denna sidan ingenting, at hoppas: I det stället fick han et wiktigare ämne, hvaruti *Amunds* wänskap war honom fast angelägnare, In råntorne af Jämteland och Hälsingeland, dem han nu gerna slog ur hågen: *Knut den Store*, Konung i Dannemark och Engeland, giorde fordran på hela Norige från sin Farfaders *Harald Blåtands* tid, som tagit det från *Harald Hårsagers* Söner af *Gunhild* och satt deröfver *Hakan Jarl* til sin Ståthållare. *Olof* wände sig derföre til *Amund* om hielp och förbund: Han föreställte honom, at de begge woro i lika fahra och at *Knut* med samma billighet kunde snart upsöka sig en talan på Svenska Kronan (*).

(*) Sturl. T. 1. p. 617.

2. Denna förbindelse uptog *Amund* med nöje: Han reste ock sielf til gränsen, at widare med *Olof* öfverlägga (**), då de i hemlighet beslöto, at ej

(**) Sturl. L. c. p. 628.

hissade sig up tillika med sit folk: Satte sedan eld i en Lada, at uppehålla trälarne och gaf sig på flykten med Ren-klöfvar under fötterne, som woro wände bakfram, på det hundarne måtte förwillas. Han kom således lyckeligen bort. v. Sturl. Ol. Har. c. 151.

(a) Denne och hans Slåkt hade sin uprinnelse af de gamle *Jotnar*, Jämtelands förste Inwånare: De hade liksom deras Fäder bodt i wildmarken och woro hvarken Christne eller Hedningar: De wiste icke en gång, at tala om *Oden*, utan dyrkade endast sin hälsa och sin styrka. *Arnliot Gellina* tog tienst hos *Olof Haraldson* och giorde honom godt bistånd i slaget på Stiklarstad. v. Sturl. T. 1. p. 778 &c. Af samma slags folk och Tro woro *Göka-Thor* och *Alfar-Fasti*, som äfven tiente K. Olof. v. Sturl. T. 1. p. 757.

Digitized by Google

ä wänga på *Knuts* anfall, utan ſökte ſnart kriget A. C. 1026.
n i hans länder. *Kvist* hade imedlertid kommit til
Dannemark och gierde Konungen i Sverige en un-
enlig beſkickning med härliga ſkänker och ſagra
rd, at förmå honom, om icke ridderlos på ſin ſida,
minſtone at hålla med ingendera. Men *Amund* ha-
le bemödat hans Sändebud gunſtr kallt och icke ſva-
at det ringaſte, hvilket dock *Kvist* i de omſtändig-
terne kunde räkna för et Svar. Han war nu un-
er ſina ſtora förſlag til Engeland återreſt, när *A-*
mund och *Olof* angrepo Dannemark, den förre med
n flotta af 250 Segel, den andre med 60 ſtörre
hipp. *Olof* lade Seland under ſin lydnad och *A-*
mund Skåne (*), hvilket *Olof Skat-Konung* låtit (*) Snorl. L. c.
Sven Otta, ſin Styffader, tillika med Dannemark p. 672.
ehålla (**). *Ulf Jarl*, *Sprakeläg*, ſom hade *Knuts* (**) v. ſupr. c.
yſter *Eſtrid* til äkta (b), förestod Riket i ſin Svå- 19, §. 18.
ers frånvaro. Han hade på Jutland ſammandragit
örſta Daniſka Makten, den han höll ſin Konung
ihanda: Nyss förut hade han låtit öfvertala ſig af
rotning *Emma*, at utropa hennes och *Knuts* an-
e Son *Hårda-Knut*, utan Fadrens wetſkap för Ku-

N 2 nun-

(b) Hans Fader *Tyrgils Sprakeläg Biörnſon* war Söne-Son af *Biörn*, en Svenſk Odalsman, ſom med någon förnäm Jungfru eller Fylkis-Konungs Döter ryntt från Sverige, hvarat man tagit den dikten om en *Biörn*, ſom i ſkogen wåldtagit en Prinſeſſa (Sax. Gr. L. 10. p: 193. cfr. Bromt. Chron. ad A. 1054, Col. 945.) *Eſtrid*, *Ulf Jarls* Fru, war *Signid Storrådas* Döter och ſåledes Svenſke Konungens *Olof Skat-Konungs* Syſter på Möderne, men på Fäderne K. *Knuts*, ſom war *Olof Skot-Konungs* Styfbroder. *Ulf Sprakeläg* hade ſåledes K. *Amunds* Faſter til huſtru.

A.C. 1026. rung, hvaraf *Ulfvind* och *Olof* gjorde ſig goda utſikningar; men ſåg detta blef ändradt vid *Knuts* ankomſt (*): Denne kom med mer än dubbelt ſå (*) Stur. in Ol. Har. c. 158. många ſkiepp ſom hans fiender, dem han råkade under Skånſke kuſten i öſterſiön wid utloppet af *Helgeå* (**), der nu är *Abrahamstad* för *Chriſtianſtad*. (***) Dit förenade de ſig med hela den påfunnit er krigare, hvilket *Olof Haraldſon* märkſtälte. De hade dåme åenwel flycke högre up, ſå at ej mer wan war nedahför, än ſom behöfdes til at åter komma ut på hafwet, när då *Knut* kom med ſin Flotta, dade de ſig något på ſidan, medan han intog ſin nya det i ſom en hamn, den han wälle utbåda andre mo gonep; at då beqwämare öfwerwinna de Swenſke och Noſke, men nöpligen fick han tid at wakna, förän det uplämnde warner ruſade ut på hans Flotta, ſom med ſtörſta ſkada och oreda wäktes at i ſiöen (†). Hans egna ſkiepp, ſom war ganſka ſtora, dreſs midt ibland de Swenſka och omringades af en hop ſmå Fartyg; men det blef ſtrax mudlatt af *Ulf Jarl*, ſom kom med en del af Danſka Flottan, ſå at detta ſiöſlag ſtarc i ſin början rog ända: Nederlaget war oförnekeligen på *Knuts* ſida (††; men de Förenade kunde ej utan förmåtenhet fortſättia ſtriden mot en öfvermakt af näſtan 1000 Segel, ſom nu åter fådt ſättia ſig i ordning. Detta ſkiedde wid pass A. 1027.

(*) cfr. Sax. Gr. Stephan. & Vellej. ap. J. Wild. ad Puff. P. 418.

(†) Sturl. Ol. Har. c. 160.

(††) Sturl. T. 1. p. 682. 683. Gibſon. Annal. ad A. 1025. Rap. Thoyr. T. 1. p. 411. cfr. Torf. Hiſt. Norv. P. 3. L. 2. c. 37. & J. Wild. L. c. p. 450.

A. C. 1027.

24. *Knut* war nögd, at han dermed ſlapp ur fahran; men hvad, ſom mäſt räddade honom, war det guld, ſom han både då och äfteſt i ſielfva Norige lät utdela bland *Olof Haraldſons* Höfdingar (†††), hvilka wid detta tilfälle åfven öfvertalte åtſkillige

(†††) Sim. Dunelm. de Geſt. Angl. ad A. 1027. & Radulf. de Dicet. in Abbrev. Chron. ap. J. Wild. L. c. p. 457.

af

af de Svenske, så at då Konungarne lade in i Ba- A.C. 1031.
rewik på Blekingska kusten, skilgde sig 250 Fartyg
från Svenska Flottan, som tykte förlängt wara lidit
på hösten, at widare hålla siöen. *Amund* höll krigs-
råd och fann, at her nu ingen ting mer war, at ut-
rätta, helst som ingen efter landsens Lag kunde tvin-
gas; at längre ligga under segel. Han tilböd sin Svå-
ger fri gästning med sit folk öfver wintren, då de
imedlertid kunde öfverlägga, hvad til wåhren borde
företagas: *Laga-Ledungen* öfver alt Sverige (*),
som då giorde 1200 skiepp (**), kunde til den ti-
den med bättre flit utredas, än detta åhret kunnat
skie i så stor hast och tysthet: Om *Olof* det ej wil-
le, skulle han obehindrad få draga landwägen til
Norige igen och niuta genom Sverige all betiening.
Olof hade wäl gerna sedt, at man widare satt *Knut*
i trångmål, hvartil han ock tydeligen wisade möje-
ligheten (***), men ändteligen öfverröstades han af
de Svenske Höfdingar, som ej wille blifva infrusne;
och äfven efter *Amunds* bortresa af sine egne Mån,
som måst af *Knut* woro bestuskne, så at han måste
tackla af sina skiepp i *Kalmarenäs* och fara genom
Småland och Wäster-Götland til sit Rike (†). *Knut*
hade imedlertid i *Röschild* låtit slå ihiel *Ulf Jarl*,
sin Svåger: Han hade länge burit til honom et agg,
som af dess trogna tienst i *Helge-å*-Slaget ej kun-
de utplånas: Nu hade det utbrustit öfver et Schack-
spel, der *Ulf* ej welat låta giöra sig orått; men sagt
sin wrede några obetänksamma ord (c), som ko-
Nnnn 2 stat

(*) v. supr. c. 4. §. 12.
(**) C. Lund. not. ad L. L. Upl. p. 117.
(***) Sturl. T. 1. p. 685 &c.
(†) Sturl. T. 1. p. 695.

(c) At upmuntra Konungen, som syntes tankfull, före-
slog Jarlen honom, at spela Schack. När då *Ulf* slog
bort en Riddare, wille ej *Knut*, at det skulle gillas,

A. C. 1027. ſtat honom lifvet: Odet ſyntes likwäl gynna den mördades fak; ty hans Son och Efterkommande hafva ſedan beſutit Danſke Thronen, ſå at *Knuts* wälde, efter *Olof Haraldſons* ſpådom (*), ej gådt til tredie arfvingen: Denne åhregirige Monark fortſatte nu kriget mot Norige; men mer med mutor och rubbande, än med wapn, ſå at hans käcke fiende åndteligen mot ſit eget folk måſte underduka.

(*) Sturl. L. c. p. 731.

25. *Olof Haraldſon* kunde intet motſtånd giöra emot *Knut*, ſom med 1200. Skiepp kom til Norige och lät der hylla ſig i alla landsändar A. 1028, fättiandes ſin Syſterſon *Håkan Jarl* deröfver til Ståthållare (**), ſom likwäl ſvurit *Olof*, at aldrig wara honom widrig: Hans underſåtare woro merendels beſtuckne, ſå at de öfvergåfvo honom hopetals och han hade nu näſtan ingen at förtro ſig til: Han nödgades derföre fly ur ſit land med ſin Drotning *Aſtrid*, ſin Son *Magnus* (d), ſin Doter *Ulfhild* och några

(**) Sturl. in Ol. Mar. c. 180. &c.

utan befalte honom ſpeſa om igen, hvaraf *Ulf* blef ſå ond, at han kaſtade ſpelet omkull och gick ut: *Löper du nu, Ulf Rådde*, ſade Konungen? *Längre hade du lupit i Helge-åå*, ſvarade Ulf, *om du kunnat: Du kallade mig ej Ulf Rådde, når jag ſkyndade mig til din hielp, då de Svenſke handterade Eder alle ſom hundar* (Sturl. T. 1. p. 687.). Om morgonen derefter lät Konungen genom en af ſine Drabanter *Iſvar Hoite* ſlå i ſiel Jarlen fram i Choret i *Luciæ* kyrka. Munkarne, ſom då ſtadmade med Måſſan och igenlåſte kyrkan, förlorte ſig wid det tilfället ſtora gods och mycket anſeende.

(d) Denne war ej af Aſtrid född; men *Olofs* naturlige Son af en *Alfhild*, ſom ej erkändes för Drotning. v. Sturl. T. 2. p. 9.

Digitized by Google

några utvalde wänner (e). Han reste då med stor A. C. 1027.
swårighet öfver fiällen och Eda-Skog genom Wärmeland til Wasbo i Wäster-Götland och derifrån in i Norike, der han hos en ypperlig Man *Sigtryg* och hans Son *Ifwar* (f) drögde långt in på wåhren; det fick han också skiepp (*), hvarmed han segla- (*) Sturl. T. 1. p. 732. 733.
de från *Sigtrygs* gård genom *Hiälmaren* (g) in i Mälaren, hvilket och den tiden war ganska giörligt, då watnet steg wid pass femton alnar högre, än nu. Wid Svenska Hofvet lämnade han sin Drotning och sin Doter; men han sielf med sin Son stadnade ej förån i Holmgård, der Konung *Jærislaw* och Drotning *Ingierd*, hans Swägerska och förra Fästmö, bemötte honom med all huldhet: De tilbödo honom *Bulgarien* i förlåning, om han ständigt wille blifva hos dem: Men han längtade til sit Rike, hvarifrån han nu fick en och annan tidning: Han lämnade sin Son i Holmgård och begaf sig med 200 män åter til sin Swåger *Amund* i Sverige, den han anlet om hielp. *Laga-Ledings*-tiden (**) war nu förbi: De Svenske (**) cfr. supra. §. 24.
hade ej heller lärdeles lust, at slås emot de Norske,

(e) Dese woro *Ragwald Brasason*, *Arne*, *Thorberg* och *Finn Arnasöner*, samt *Biörn Hallare*, som dock fick lof, at åter hem igen (Sturl. T. 1. p. 732.). *Finn Arnason* blef sedan Jarl i *Halland*.

(f) Dese Herrar tyckas hafva bodt på *Göksholm* och warit den Slåktens Stamfäder, af hvilken Rikes-Föreståndarne *Svante* och *Sten Sture* den yngre samt flera hus i Sverige ursprungit.

(g) Genom *Östra Hiälmaren* förbi *Eskilstuna* och *Torsåla* har då utan twifvel warit en segel-led ut i Mälaren, liksom från *Hiälmaren* genom *Oljaren* och flere Siöar til Hafvet wid Nyköping.

A. C. 1027. dem de anſågo likſom för ſine landsmän: Lagen förmådde ock, at de ej kunde tvingas til härfärd öfver Rikſens gränſer, om det ej war dem at wärja
(*) L. L. Comm. R. Magn. Erici. c. 3. R. Chriſtoph. c. 2. de J. R. cfr. J. Wild. Hiſt. Pragm. P. G. c. 3. §. 8. n. 3. &c. eller utwidga (*). Således kunde *Amund* ej annat biſtånd giöra ſin Svåger, än med 400 män, dem han ſielf fick wälja af den Kungeliga Lifwakten: Han ſkulle ock ſielf på reſan få förma få många han kunde med godo til ſin tienſt: Dermed war *Olof* nögd: Han lämnade *Aſtrid* och *Ulfhild* (h) wid Hofvet, drog genom Bårgslagen och Jämteland til Norige, ſkaffade ſig många gode Krigsmän, i ſynnerhet tolfhundrade, ſom följde hans Släkting *Dager Ringſon* (i), en Höfding, ſom fatt ſig ned i Sverige, der han tagit Låhn; men ändteligen lyckades han til ſin undergång på fältet wid *Stiklarſtad*, der han mot en långt talrikare Här blef ſlagen A. 1030 (**). Han är ſedan, ſom en ifrig No-
A. C. 1030. (**) Sturl. in Ol. Har. c. 221 &c. riges omwändare, af Påfven införd bland Helgonens antal.

26. *Amund-Jacob*, rörd af ſin Svågers olycka, giorde nu all ſin flit; at hiälpa hans Son *Magnus*
A. C. 1033. til Norſka Kronan: Denne kom A. 1033. på ſit elfte (***) från Holmgård til Sigtuna, der *Amund*
(***) Arnor Jarla-Skald. ap. Sturl. T. 2. p. 1. då mäſt hade ſit hufwudſäte, och råkade der äfven ſin Styfmoder Drotning *Aſtrid*, ſom tog honom i ſin

(h) Denna war aflad med *Aſtrid*: Hon blef ſedan af ſin Half-Broder *Magnus* bortgift åt Hertig *Otto* af Saxen, med hwilken hon aflade Hertig *Magnus*: v. Sturl. T. 2. p. 3.

(i) *Dagers* Fader *Ring* war Son af en *Dager Ringſon*, ſom war Norſke Enewälds-Konungens *Harald Hårfagers* Soneſon. v. Sturl. in Ol. Har. c. 210.

Digitized by Google

sin besynnerliga omwårdnad: Hon lät med sin Broders bistånd sammankalla et Ting på *Hög-rum*, *Höga* eller *Hå-tuna*, der hon sielf talade för honom och på det wänligaste begärte de Svenskes bistånd: Hon wille sielf följa sin Styfson til Norige och ingen ting spara, at upsåtta honom på *Olof den Heliges* Thron. De Svenske woro i början trögа, emedan de ej gerna slogos emot de Norske (*); men indteligen bewektes de af *Astrids* wältalighet (**): Hon fick en ansenlig krigshär tillsammans, hwarmed hon och hennes Son drogo igenom Hälsingeland och Jämteland öfver Kiölen in i Norige, hwilket utan motstånd gaf sig under sin lägliga Öfwerhet (***) wid pass A. 1034, så at *Sven Knutson*, som der imedlertid regerat, måste flykta til sin Broder i Dannemark, der han kort dereſter dog och lämnade *Magnus* i rolig besittning af sit Rike. Efter *Knut den Stores* död A. 1036 (†) gjorde *Magnus* en förlikning med hans Son, Danske Konungen *Hårda-Knut*, at om någondere af dem dogo Sonlös, skulle den, som efterlefde, få råda om dess länder (††): Den lyckan hände ock *Magnus* (†††) wid pass A. 1042, hwilket äfven sannade hans Faders spådom (*): Han blef således en gånska mäktig Herre i Norden; men sådant giorde wid Svenska Hofwet upmärksamma ögon: *Amund* hade wäl insatt sin Swågers Son i hans Arf-rike; men at denne tillika skulle åga Dannemark, tyktes blifwa för Sverige i framtiden et eftertänkeligt grannskap: Her fans en lägligare Arfwinge til Danska Spiran och äfven den, som med Svenska Konunga-huset war närmare förbunden.

A. C. 1034.

(*) v. supr. p. 26.
(**) Sturl. T. 2. p. 2. 3.

(***) Sturl. L. c. p. 4. 5.
A. C. 1034.

A. C. 1036.
(†) Rap. Thoyr. H. d'Angl. T. 1. p. 412. cfr. Sturl. T. 2. p. 7.
(††) Sturl. L. c. p. 9.
(†††) Sturl. L. c. p. 24. ad 27.
(*) v. supr. p. 24.

A. C. 1042.

Digitized by Google

A. C. 1042. (*) v supr. §. 23.

27. *Ulf Jarl Sprakelägg* (*). Konung *Knuts* Svåger, hade med hans Syster *Estrid*, *Sven Tingoskeggs* och *Sigrid Storrådas* Doter (k), aflat en Son *Sven* (l), som således ej allena war en Arfvinge til Dannemark, utan ock Svenske Konungens *Amund-Jacobs* Syskonebarn: Denne hade tagit sur undflykt til Sverige, då hans Fader blef af sin Svåger mördad i Roschild (**). A. 1027. Han hade tient sin Frände Konung *Amund* i tolf åhrs tid (***) och hos honom inhämtat alla de wettenskaper och idrotter, som en ypperlig Höfding anstodo (†): När nu Norske Konungen *Magnus Olofsson*, som sedan kallades *den Gode*, eftertrådde den Danske *Hårda Knut*, hade *Sven Ulfson* först wändt sig til honom med wänlighet och ej allena blifvit hans Jarl, utan ock hans Ståthållare öfver hela Dannemark (††); men sedan han kommit närmare in med de Danske, som gerna wille afskudda det Norska oket, blefvo de så intagne både af hans personliga Egenskaper och af hans Arfs-Rätt til Danska Kronan, at de utropade honom för sin Konung: I synnerhet woro Skåningarne

(**) v. supr. §. 24. cfr. Sturl. T. 2. p. 27.

(***) Ad. Br. de Sit. Dan. &c. c. 229. & H. Eccl. L. 2. c. 54.

(†) cfr. Sturl. T. 2. p. 28.

(††) Sturl. in Magn. Bon. T. 2. c. 24.

(k) *Estrid* war det enda Barn, som *Sven Otto* eller *Tingoskegg* aflade med *Sigrid Storråda*, Svenske Konungens *Erik Segersälles* Änka och *Olof Skot-Konungs* Moder: Med en Wendisk Prinsessa aflade han Sonen *Knut den Store*.

(l) Han kallades mäst *Sven Estridson* efter sin Moder, hvarmed hans rätt til Danska Kronan så mycket mer påmintes: Så brukade de gamle ofta Moders-namnen, när någon märkwärdighet war wid Mödernet, at i akt taga. *Sven* war en mycket storwäxt, stark och dejelig Man. v. Sturl. T. 2. p. 27. 28.

Digitized by Google

garne honom mycket tilgifne; men sit förnämsta understöd hade han af sin Frände, Konungen i Sverige (*): *Amund Jacob* wille ej gerna uppenbarligen eller bröstgånges angripa sin Svågers Son *Magnus*, den han sielf hulpit på Norske Thronen (**); men under hand lämnade han dock *Sven Ulfson* tilräckelige hiälp-troppar: *Tofe* eller *Tufve Walgöterson* (m) war *Amunds* Jarl öfver en del af Götarike (***).

A. C. 1134.

(*) Sturl. T. 2. p. 32.

(**) v. supr. §. 26.

(***) cfr. Ad. Br ap. J. Wild. ad Puff. p. 464 &c. it. Torf. H. N. P. 3. L. 2. append. c. 3. p. 174.

(m) Adam. Bremensis (H. E. L. 3. c. 12.) kallar honom *Dux Tuph* och Sturleson (T. 1. p. 689.) säger, at denne *Tofe Wal-Gauters* Son war född i Wäster-Götland af förnäm Släkt: Man skulle lätteligen kunna tro, at Munkarne giordt denne *Tufi*, *Tufi*, til *Tutil* eller *Tutil* (Peringsch. Ättart. p. 90.), som war Jarl af Kind i Öster-Götland och Stamfader för den *Sverkerske* Konunga-grenen, af hvilken wår *Brahe*-Släkt herstammar. När *Tofe* tillika med en *Egil Hall-son* hade följt *Olof Haraldson* från *Helge-åå*-slaget til *Kalmare*-Nås och under wakthållningen på Konungens skiepp hörde en hop Danske fångar i sina fiättrar tiuta, blef han så rörd, at han öfvertalte *Egil*, at stiga i land och släppa dem löse; Det hade så när kostat honom lifvet: Han fick det ej behålla, utan med wilkor, at han skulle fara til sin gamle Fader *Walgauth*, som war Jarl i Götaland och en så affvuren fiende af Christna Läran, at han kallas *Hundheden* (Sturl. L. c.), och förmå honom komma til Konungen, at låta sig omwända: *Walgauth*, förtörnad öfver sin Son, som redan blifvit Christen, och öfver det åhrende han nu hade, låt sättia honom tillika med *Egil* i bojor: Ändteligen bewektes han och reste til K. *Olof* i *Sarpsborg*, fast han aldeles icke årnade aflägga sin gamla Tro, hvilket han ock höll, så at han for från Konungen lika Hednisk som förr, dock, på återresan fiuknade han och kände Samwetet så rördt, at han dog Chri-

Digitized by Google

A. C. 1042. Han hade i sin Faders *Walgöter Jarls* tid tient Norske Konungen *Olof Haraldson* i hans krigståg med
(*) Sturl. T. 1. p. 689. Konung *Amund* emot Dannemark (*) och af honom blifvit omwänd til Christendomen; men nu drog han wårjan emot hans Son: Jarlarnes makt war i denna tid i sin högsta glans: De hade rått til at ingå förbund, föra krig och sluta fred med hvem de wille, allenast det ej skiedde Låhns-Herren til skada
(**) J. Wild. Hist. Progn. P. G. c. 3. §. 9. n. 7. eller sidwördnad (**): *Tufve* förbandt sig nu, utan twifvel *Amund* Jacob til wiljes, med *Sven Ulfson*
(***) Ad. Brem. Hist. Eccl. L. 3. c. 12. och bistod honom wåldeligen emot Norske Konungen (***): Detta krig war märkwärdigt: *Magnus* hade krigslyckan för sig; men *Sven* och *Tufve* et slugt upförande: *Magnus* wann Segrar och *Sven* wiste dem at nyttia: I tre skarpa drabningar blef *Sven* flagen i Dannemark; men mellan hvar gång for han öfver til Sverige, öfverlade med *Amund Jacob*, hämtade friskt Folk under *Tufve Jarl* från *Götarike*, *Skåne* och *Halland*, bibehöll måstedelen af de
(†) Sturl. T. 2. P. 37. 43. 44. 45. 46. 48. A. C. 1050. Danske på sin sida och kom hvar gång tilbaka sin Fiende lika wuxen (†); til dess han ändteligen wid pass A. 1050. kom af Dannemark i rolig besitning: *Ma-*

flen, sedan han blifvit döpt (Sturl. L. c. & Torf. H. N. P. 3. L. 2. append. c. 3. p. 174.). *Tofe* blef sedan Jarl efter honom och är den, som nu med Konung *Amund Jacobs* tilstånd halp *Sven Estridson* på Danske Thronen (v. Ad. Brem. L. c.): Han torde ock hafva warit den samme, på hvilkens Bröllop med *Gytha*, en förnäm Engländares *Osgod Clapas* Doter i *Lambith* wid London, Danske och Engelske Konungen *Harda Knut* blef under drickandet bråddd A. 1042. cfr. Sim. Dunelm. & J. Bromton. ap. J. Wild. ad Puff. p. 465.

Digitized by Google

Magnus på ſit ytterſta afſkod honom godwilligt ſin rätt til detta Rike (*), för hvilket han dock måſt hade ſin Frände *Amund Jacob* och *Tufve Jarl* (n) at tacka. A. C. ſeqq. (*) Scurl. L. c. p. 82.

28. Om *Amund* kan man ſåja, at han warit en Chriſtelig, Mild, Fredſam och Rättwis Konung: från de förſta tider hade Egen Hämd ej allena warit tillåtelig, utan berömlig och åfven anſedd för en ſkyldighet (**), hälſt når man ſig med löften dertil förbundit (***): Man brukade då Näfrätten: Man öfverrumplade ſine owänner i deras egna hus, ſärdeles om nattetid, och brände deminne, för hvilket man efter ſträngaſte Lag ej bötte mer, än 40. marker (†): Sådan grym Oſed driſtade *Amund* kanſkie förſt af alle Sveriges Konungar, at afſkaffa: Han tycks haſva låtit införa i Lagen, at en dylik Mordbrännare eller, ſom den kallades, *Kaxna-Warger* (o) ſkulle kaſtas på elden, om han blef gripen med eldfånget i handen, och hans gods hemfalla Konungen, Häradet och Målsäganden (††), hvarwid den ſidſte hade förträdet, om ej egendomen war tilräckelig (†††). Imedlertid war man nödgad med en ſå gammal wanas utrotande, at bruka lämpa, ſå at den brotſlige ej kunde ſtraffas, om han ej faſttogs på färſk gär- (**) v. ſupr. c. 7. §. 11. (***) cfr. Scurl. T. 1. p. 446. (†) Dale-L. Byggn. B. §. 56. ap. J. Wild. ad Puff. p. 467. (††) L. L. Oſtrog. c. 31. de Infr. Jur. Reg. (†††) L. L. Upl. c. 25. §. 1. de Jur. Vicin. L. L. Weſtm. c. 62. de Jur. Ædif. ap. J. Wild. L. c.

 ning

(n) Detta har Konung *Sven Eſtridſon* ſielf mundteligen berättat för Meſter Adam, ſom blef Canonicus i Bremen. A. 1077. cfr. Ad. Brem. de Sit. Dan. c. 229. & H. Eccl. L. 4. c. 16.

(o) *Wargar* kallades Ränsmän eller Mordbrännare och *Wargus a weum*, Kyrko-röfvare. (cfr. J. Wild. ad Puff. p. 468.); men deſſe *wargar* woro ej de ſamme ſom de gamle *Wareger*. v. ſupr. c. 10. §. 8. in not.)

Digitized by Google

A. C. 1050. ning, eller om ingen olycka hände af hans upsåt: Denna lindrighet hindrade dock icke, at ju *Amund* af Almogen kallades *Kolbrånna* för det *han war så strång i straff, at undersöka om hus eller mord-brand* (*). *Amund* gynnade den tidens witterhet och hade hos sig Skalderne *Siguater Tordaſon* och *Ottar Svarte* (**); men framför alt wårdade han Christendomen efter all sin förmåga och bistod de Lårare, som nu hos Menigheten begynte komma i wördning (***): Dock war hån kan hånda deruti alt för From: *Adalbert*, Riks-Grefve wid Rhein, en högdragen och wålluſtig Man (†), ſom A. 1044. blifvit årke-Biſkop i Hamburg och Bremen, tilwållade ſig högſta Myndigheten öfver Kyrko-ſakerne i Sverige, ſkickandes ſina bud och ſkrifteliga befallningar til alla Präſter i Norden (††): Sådant uptog *Amund* ſå wål ſom Konung *Magnus* i Norige med tålamod: Kårleken til Chriſtna Låran bandt dem för ögonen, at de ej ſågo hvad följder detta ſkulle hafva i framtiden, hvarwid de åfven inſöfdes af Munkarne, ſom woro Romerſka Herſkapet tilgifne; Således råkade wål icke *Amund* i oſåmja med de Andelige; men hans Rike kaſtades under Påfvens wålde: Hedendomen war wål ånnu qvar på åtſkilliga orter: buller och förföljelſer emot Lårans Befordrare yppades wål ock ſedermera her och der; men ſå kan man dock från denna tiden med ſåkerhet råkna Chriſtendomens början i Sverige. *Amunds* död timade wid paſs A. A. C. 1055. 1055 (p). Han har med ſin Drotning *Gunhild* aflat

(*) Ser. Reg. Svec. ad L. L. Weſtro-G. ap. J. Wild. L. c.

(**) Skaldatal ap. Sturl. T. 1. P. 479.

(***) v. ſupr. §. 11. 12.

(†) cfr. H. Spegel. Chron. Epiſc. p. 71.

(††) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. L. 3. c. 12. &c.

(p) Många hafva utſatt *Amunds* död til A. 1050 eller 1051. (Omh. H. E. L. 3. c. 11. p. 234. Hiſt. Archi-Ep. Anon. in Lindenbr. Script. Germ. p. 81.

Digitized by Google

lat en Doter, som blifvit gift med *Stenkil Jarl Ragvaldson* af Wåstergötland (*), hvilken sedan blef Sveriges Konung. Han har ock efter all liknelse haft en Son *Eric* (**); som strax skall omtalas. Af *Amunds* Mynt har man et med tre Kronor omkring et A. på ena sidan och Götiska Lejonet öfver tre strömmar på den andra (***); Af et annat hans Mynt ser man, at hans Hufvudstäte måst warit i Sigtuna, hvarutil han förmodeligen haft samma skiäl som hans Fader (†).

A. C. 1065.
(*) v. supr. §. 18.
(**) Geneal. Reg. Svec. ad Sagoflock. Ed. E. J. Biörn. p. 16.
(***) Brenn. Thesaur. Num. Sv. Goth. Tab. 2. n. 6. &c. cfr. Scheff. de Insign. Sveç. p. 125. & J. Wild. ad Puff. p. 470.
(†) v. supr. §. 8.

9. *Amunds* Halfbroder *Emund*, som kallades *Gamle* (††), emedan han war den äldre (†††), blef hans Efterträdare. Hans Möderne war ej så högt anodt af de Svenske (*); ty blef hans yngre halfbroder honom föredragen. Man har orätt kallat honom *Hin Slemme* (q); ty han war en god Konung (**); nen sådant har kommit från den tidens Kyrkofäder, som äfven giordt honom til en Hedning. Det är ant, at han blifvit upfödd hos sin Moder *Edlas* Fränder i Mekelburg eller Pomern på Hedniskt wis ***); men han war döpt tillika med sina Syskon †) och wid anträdet til Regeringen en uppenbar

EMUND GAMLE.

(††) Ad Br. H. E. L. 3. c. 15.
(†††) cfr. J. Wild. ad Puff. p. 472.
(*) v. supr. §. 9.
(**) cfr. J. Wild. L. c.
(***) Sturl. T. 1. p. 502.
(†) v. supr. §. 9.

cfr. Meff. Scond. Ill. T. 12. p. 57. Torf. H. N. P. 3. L. 4. c. 5. p. 243. &c.); men at han kunnat lefwa til A. 1057. år ej med mindre skiäl bewift (J. Wild. ad Puff. p. 470.): Jag har derföre her sökt hälla medelwägen.

(q) Man har ej allena blandat honom ihop med en *Emund Slemme*, som för detta år omtalad, utan ock kallat honom *Slys-kär* (den, som älskade, at se andras skada) *och opålitelig, när han något wille framhafwa.* v. Ser. Reg. Christ. Cod. Westro-Goth. ap. J. Wild. L. c. p. 478.

Digitized by Google

A. C. 1055. Christendomens bekännare (*): At han hos Påfven, (*) cfr. J. Wild. L. c. Hamburgske Årke-Biskopen och Munkarne råkade i ogunst, kom af hans ringa böjelse til widskiepelser (**) cfr. Hervar. c. 20. och hans lust, at afskudda det andeliga oket (**): I synnerhet tyckte han det wara svårt, når hans (***) E. Benz. Not. ad Vast. Col. 34. Fränka *Guda* eller *Gunhild* (***), *Sven Jarls* Dotter från Norige, blef skild från sin Man, Danske (†) Ad. Brem. H. E. L. 3. c. 12. Konungen *Sven Estridson* (†), för det, at de woro Syskonebarn (r): *Sven* hade spiärnat deremot så länge han kunnat; men slutteligen måst swikta för Årke-Biskop *Adalberts* och Kyrkans myndighet (††): (††) cfr. Torf. H. N. P. 3. L. 5. c. 5. p. 313. & J. Wild. Hist. Pragm. P. G. c. 3. §. 19. n. 4. 11. &c. Den fromma Drotning *Guda* inrättade sedan et kloster i Wåstergötland för Benedictiner-Nunnor (s), som efter henne kallades *Gudhem*, der hon sielf blef den första Abbedissa wid pass A. 1059. Detta Påfvewälde kunde *Emund* icke tåla: Han antog wid sit Hof en Årke-Biskop *Osmund* (t), som den Hamburgiske

(r) *Gudas* förädrar woro *Sven Jarl Håkanson* i Norige och *Holmfrid*, Svenske Konungens *Olof Skot-Konungs* Syster: *Sven Estridsons* woro *Ulf Jarl Sprakelägg* och *Estrid*, samme *Olof Skot-Konungs* kötsliga Syster. Således woro de Syskonebarn, hvilket de ock begge woro med *Amund-Jacob* och *Emund*, Svea-Konungar. cfr. Sturl. T. 2. in Harald. Hardr. c. 12. 18. 42. p. 75. 104. &c. it. Knytl. Sag. c. 4.

(s) Denne *Orden* war då i sin första renhet och blott som en Schola för hederlig ungdom af begge könen: Nunnorne gjorde icke strängare löfte, ån at de kunde utgiftas, sedan de blifvit wål uptödde (Hospin. Hist. Mon. p. 153. cfr. Algot. Scarin. Diss. de Monast. Gudhem. Upsl. 1716.).

(t) Adam Bremensis, som Hamburgske Årke-Biskopen tilgifven, är mycket ond på denne *Osmund* (Hist. Eccl. c. 15. 16.), hållandes honom för en landstrykare och kåttare. *Osmund* war född i Norden; men

giſke ej wille erkånna: *Adalbert* giorde derom til Sverige en hel beſkickning, ſom anfördes af en Biſkop *Adalward*, hvilken tycks hafva wändt ſig til Folket på almänt Riksmöte, utan at fråga ſtort efter Konungen (*); men *Emund* tilſtadde ej deſſa Sändebud, at komma in för ſig, förmodeligen på *Oſmunds* inrådande, ej heller kunde de hos Menigheten något utråtta: De blefvo alwarligen bortwiſte wid paſs A. 1058. och hade derhos den förtreten, at ſe *Oſmund* låta bära kors för ſig ſom en Årke-Biſkop, hvilket de kallade *Lida ſmälek för Jeſu namn ſkull* (**), faſtän ſlutligen ſtriden endaſt war om Kyrkio-Regementet, hvilket de mot all billighet wille införa: *Stenkil Jarl*, *Emunds* Styfſon, hade med dem något medlidande och lät med nödig wakt ledſaga dem til Drotning *Guda* i Weſtergötland, ſom der lefde på ſina gods och tog emot dem med mildhet, ſkickandes dem med ſkänker til Hamburg igen (***): Så högt ſom Munkarne derföre berömde henne

A. C. 1053.

(*) cfr. J. Wild. ad Puff. p. 473.

A. C. 1058.

(**) Ad. Brem. H. Eccl. L. 3. c. 15.

(***) Ad. Brem. L. c.

blef i Polen wigd til Biſkop och af K. *Emund* til Årke-Biſkop antagen: Efter *Emunds* död, då *Stenkil* kom til Regeringen, måſte *Osmund* kaſta ſig under Hamburgſke Årke-Biſkopen: Då blef alting wäl: Då frikändes han af *Adalbert* från kätteriet och bekräftades i ſit Biſkops-Ämbete (Ad. Brem. H. E. L. 4. c. 44.): Man finner honom ock ſom den tredie i ordningen bland Scara-Biſkopar (Brynolf. Chr. Ep. Scar. in Mon. Benz. p. 72.): Denne *Osmund* eller *Asmund* har arberat troget i *Scara*-Stift och i Halland, der han döpt folket i en källa wid *Sibbarp* i Fahrås-Härad, ſom än af Almogen i neigden hålls för mycket hälſoſam, fördeles då man reſer dit Midſommarsafton, och kallas *Asmunds källa*.

Digitized by Google

A. C. 1058. ne och *Stenkil*, så mycket lastade de *Emund*: De förklarade ej allena för et Guds straff öfver denne hans tvårhet emot Hamburgiske Sändebuden, at en hans Son *Amund* skall med sin krigshär hafva omkommit i *Quenland* eller ock längre österut (u), der watnet i brunnarne för honom blifvit förgiftat, utan tilskrefvo honom och en stark torka, missswäxt och hunger, som plågade Sverige (*) i några åhr. Hvad Prins *Amunds* nederlag angår, så kan wäl der wara sant, at en stor del af hans folk dödt af smittosam sjukdom i de östra orter; men så biwistade han likwäl et segersamt fälttåg: Han följde den Holmgårdske Konungen *Waldemar* (**) och halp honom, at underkufva åtskilliga Länder (***): Om han sedan nånsin kom hem til Sverige, kan ej med wisshet sägas, fast man welat föregifva, at han der blifvit Konung (†); men strax derpå afsidit.

(*) Ad. Brem. L. c. c. 17.
(**) v. supr. c. 18 §. 6
(***) cfr. T. S. Bayer Act. Petrop. T. 4. p. 292. & Hist. Byzant. ad A. 1065. ap. Schönstr. MS. Hist in Archiv. R. Antiq.
(†) Mest Scond. ap. Schönstr. L. c.

(††) Herv. c. 20. A. C. 1059. 30. *Emund Gamle* regerade en kort tid (††) och dog wid pass A: 1059: Hans Drotning war *Astrid Nialsdoter* från Halogaland i Norige, som förut hade ägt *Ragvald Jarl Ulfson*, hwilken flydde ur landet med Drotning *Ingierd Olofsdoter* och i ställe

(u) Adam. Bremensis (Hist. Eccl. L. 3. c. 17.) säger, at denne *Amunds* nederlag och brunnarnes förgiftande skiedt i *Qvenland* eller *Amazonernes* Rike: Detta land är tilförne omtaladt och lär mått hafva legat i några Seribenters hiärna (cfr. Strab. ap. J. Wild L. c. p. 476.); men hvad krigståget angår, så har det sin riktighet: *Amund* anförde förmodeligen Svenske hiälpetroppar til Konung *Waldemar* i Holmgård, så framt han ej företog sig detta tåg för egen räkning, at inlägga åhra: Af hans Här hafva *Wäringarne* i Constantinopel utan tvifvel blifvit förökte.

Digitized by Google

ställe för Westergötland fick Ingermanland til Jarls-dömme (*): förutan den ofvannämde *Amund* (**) af-lade *Emund* med *Astrid* efter all liknelse en Son *Eric* (***), som nu med sin Frände af samma namn, *Amund Jacobs* Son (†), utan tvifvel tåflat om Kronan, då bägge låtit utropa sig för Konungar (††), fast de ej blifvit derföre enhälligt erkände på Rikets allmänna Ting: Den ene tycks hafva haft mäst Christne på sin sida och den andre dem, som ännu wille följa Landets gamle Hedniske Lagar (†††). *Stenkil Jarl Ragvaldson*, *Emund Gamles* Styfson, en From och af allom älskad Herre, war efter sin Styf-Faders död så godt som sielftagen Riks-Föreståndare, hälst nu sedan bägge Kungelige Prinsarne med bulder och inbördes krig begynt göra sig förhatelige hos Landets äldste och således owärdige til at efterträda sine Fäder (*), hvilket sannade *Emund Lagmans* Spådom wid Ulleråker, som för detta år omrörd (**). Prinsarne mötte hvarannan med sine krigshärar wid *Wärdsbärg* i Östergötland, ej långt från Linköping, der de höllo en gansla blodig drabning (x) wid pass A. 1060: Blomman af Adelen och de ypperste i Riket skall der hafva fallit (***); men i synnerhet alt hvad som då öfrigt war på swärdsidan af gamla Konunga-Huset; ty Prinsarne sielfve stupade strax derpå mot hvarannan i Enwiges-kamp wid *Kimstad* i samma landsort, der ännu på Kyrko-taket (y) syns

A. C. 1059.

(*) v. supr. §. 19.
(**) v. supr. §. 20.
(***) Geneal. Reg. Sv. in Script. ed. E. J. Biörner. p. 16.
(†) cfr. Messenius Scond. III. T. 12. p. 66. & Hadorf. ap. Scheff. de insign. Sv. p. 317. &c. ac tab. sub. Lit. K.
(††) cfr. Ad. Brem. ap. J. Wild. ad Puff. p. 482.
(†††) cfr. Örnh. Hist. Eccl. L. 3. c. 16. p. 268. &c.

(*) cfr. J. Wild. ad Puff. p. 481.
(**) v. supr. §. 20.

A. C. 1060.

(***) Ad Brem. Hist. Eccl. L. 4. c. 15.

(x) En gammal målning af detta Slag fins ännu på Altaret i Wärdsbärgs kyrka, der man ser, at bägge Prinsarne förde Tre Kronor i wapnet. v. Relat. Com. Gust. Bonde. ap. J. Wild. ad Puff. p. 480. cfr. Hadorf. ap. Scheffer. de Insign. Sv. p. 317. &c.

(y) Man ser på Kyrke-taket tvenne Kämpar, hvar på

A. C. 1068. (*) Relat. Com. Guſt. Bonde. ap. J. Wild. L. c. p. 480. (**) Herv. c. 20.

efter dem et minnings-märke (*). Således war nu gamla *Inglinga*-åtten och *Lodbrokiſke* grenen på Svea-Thron til ånda (**), ſedan deſs Langfädgar och Åttelägger altifrån *Oden* blifvit wördade längt öfver 900. år och öfver half tredie hundrade ſedan början af *Sigurd Ringes* Regering. Närmſte Blodsförwanten war, ſom nyligen ſagt är, *Stenkil Jarls*, (***) v. ſupr. §. 28. *Amund Jacobs* Måg (***), hvilken delsutan war denne ſin Svärfaders Syſkling; ty hans Farfader *Ulf Jarl Skoglarſon* war Broder til *Sigrid Storrådde*, ſom war *Amund Jacobs* Farmöder: Denne blef nu wald til *Emund Gamles* Eftertrådare, ſom ſtrax i andre Delen af denna Hiſtoria ſkall berättas. Wi komma nu in i et annat ſlags ålder, der Munkar i ſtälle för *Skalder* måſt hafva warit Häfde-teknare och gifvit honom något mer lius; men ſådant tienar oß blott til at ſe, huru han warit upfyld med icke mindre inwärtes oroligheter, än ſielfva Hedendomen: det ena Konunga-Huſet kullſtötte det andra och delte Sverige i tviſtigheter öfver halffemte hundrade åhr, ſom måſt deraf kom, at *Rom* och deſs kreatur hade ſå ſtor luſt, at regera.

ſin håſt; men bakfram ſittande, til at betekna, at de ridit både från Riket och werlden. v. J. Wild. L. c.

Digitized by Google

Prenumeranternes Namn

Med utmärkning genom S. eller L. hwilka som prenumererat på Swensk eller Latinsk Upl. De, hwilkas namn finnas utan dessa märken, hafva dels förklarat sig lika nögde, dels mält sig an, sedan wärket war påbegynt.

A.

Ahlbom (Daniel) BruksPatron. S.
Ahlgren (Anders) Häradshöfd. S.
Almquist (Dan.) L.
Alstrin (Fredric) Banco-Commissarius. L.
Alström (Jonas) CommercieRåd. L.
Amberg (Lars) Handelsman. S.
Ampell (Joh.) Mag. och Philos. adjunct. L.
Anderson (Torbiörn) Cammererare. S.
Ankarcrona (Theod.) Ammir. och Landsh. S.
Anthelius (Samuel) Ingenieur. L.
Appelroth (Carl)
Archenholtz (Hofråd).
Arenander (Olof) LandsCammerer. L.
Arnell (Carl) CancelliRåd.
Arvidson (Carl) Handelsman. L.
Arvidson (Jacob) L.
Askelöf (- - - -) S.
Askerot (Sven) Cronobefalningsman. S.
Asp (Math.) Professor. L.
Aspgren (Olof).
Asplund (Anders) Handelsman.
Austrell (Johan) Bokhåll. S.
Avelin (Casimir) S.
Axelson (Anders) Kyrkioherde. S.

B.

Badhe (Casp. Fredr.) Handelsm. S.
Baner (Friherrinnan Elsa Elisabeth) L.
Baner (Generalinnan) S.
Baner (Baron Johan Mauriz) Cammarherre. L.
Baner (Baron Gustaf) L.
Barkström (Mester Hans).
Barnekow (Christian) Landshöfding. S.
Bastian (Hans) Inspector. S.
Beckstadius (Lars) Notarius.
Bennick (Joh. Gust.) Kyrkioherde.
Benzelius (Jacob) Doctor och Archiatr. L.
Benzelstierna (Lars) BergsRåd. S.
Bergius (Eric) LandsSecreterare. L.
Berglind (Hans) BruksInspector. L.
Bergman (Barthol) Cronobefalningsman. S.
Bergström (Anders) Regementskrifvare. S.
Bergström (Gust.) Bokhållare. L.
Biberg (Peter) Contorsskrifvare. L.
Bibliothequet i Linköping. L.
Bibliothequet i Calmar. S.
Billaw (Jonas) Inspector L.
Boberg (Johan) Borgmästare. L.
Bonde (Gref Gust.) Hans Excell. RikesRådet. S.
Bonde (Gref Carl) Cammarherre.
Bonde (Gref Fredric).
Bonde (Baron Lennart) S.
Borgenstierna (Gabriel) Landträntmästare. S.
Boye (Carl Gustaf.) Öfverstlieutnant. L.
Braad (Paul Christoffer) L.
Brandel (Elias) S.
Brauncrhielm (Johan) Häradshöfd. L.
Bresnard (Capitaine) S.
Broo (Anders Abrahamson) L.
Broman (Israel) Cammarherre. L.
Broström (Carl H.) Landträntmäst.
Brovallius (Joh.) Doct. och DomProbst. L.
Brunelius (Bernh.) Mag. och Kyrkioherde. L.
Brun Jansson (Joh.) Secreterare.
Buckaw (Elias) S. dito L.
Buller (Jonas) Magist. och Kyrkioherde. L.
Burenskiöld (Baron - - - -) L.
Burman (Mad. Eva) S.
Bunmeister (Bernhard) L.
Burz (Nils) BancoCommissarius. L.
Bång (Abrah.) Mag. och Probst.
Bånge (Carl) Rådman. L.
Bäck (Abrah.) Assessor.
Bähr (Petter) Landträntmästare L.
Kl. Bärgs Collegium. S.

C.

Cardon (Johan) Handelsman. S.
Carlborg (Henr. J.) Mag. och Probst. S.
Carleson (Carl) Exped. Secreterare.
Carlsson (Carl).
Carsell (Lands Secreterare) S.
Casterfen (Cancellie Råd)
Cedercranz (Johan Dan.) Cammarherre. L.
Cedercranz (Isaac) Öfverste. L.
Cederstedt (- - -) 2 ex. L.
Celsius (Olof) Mag. och v. Bibliothecarius. L.

Digitized by Google

Christiernin (Adolph) Bruks Patron.
Christiernin (Harald) v. Bargmåstare. S.
Clodt v. Jurgensburg (Baron Guſt.) Capit. S.
Collèn (Jonas) Tullförwaltare. L.
Colling (Aſſeſſor) S.
Coopman (Pet.) Rådman.
Cortman (Pet.) Capitaine. L.
Creuz (Baron - - - -) L.
Crohns (Pet. J.) Bokhållare.
Cronhielm (Greſ Joh.) Corp. vid Kl. Drabant. L.
Cronſtedt (Bar. Carl) Preſid. i Kl. KrigsCol. S.

D.

Dahl (Carl) Häradshöfd. L.
Dahlgren (Dan.) L.
Dahlin (Samuel) Notarius. S.
Dahlin (- - -) L.
Dahling (Math.) Kyrkoherde. S.
Dahlman (Ol. Joh.) Aſſeſſor. L.
Dahlman (Fredr.) S.
Dankwardt (Directeur) L.
De Geer (Anton) Bruks Patron. L.
De Geer (Carl, Cammarherre 2 ex. S.
De Geer (Louis) ÖfverIntendent. L.
Dickman (Chriſtian) Handelsman.
v. Didron (Joh. Fredr.) Gener. Lieutenant. L.
Diurman (Pet.) Secreterare. L.
Douglas (Grefvinnan Beata Margareta) S.
Dubb (Carl) Häradshöfding. S.
Dryſèn (Jonas) Magiſt. och Kyrkioherde. L.

E.

Edman (Adolf) Directeur.
Edman (Guſtaf) Lands Secreterare. L.
Eggerz (Öfverſtlieutnant) L.
Ehrenfalk (Carl Leonard) Actuarius.
v. Ehrenheim (Ch.) Bruks Patron. S.
Ehrenmalm (Lars Joh.) Landshöfding. S.
Ehrenpreuz (Carl) Hans Excell. RiksRådet. S.
Ehrenpreuz (Fredric) Öfverdirecteur S.
Ehrencreuz (Johan) Hofjunkare. S.
Ekbom (Borgmåſtare) L.
Ekeblad (Greſ Clas) Hans Exc. RiksRådet. L.
Ekman (Joh.) Häradshöfding. S.
Ekman (Olof) Lands Cammerer. S.
Elvius (Pehr) Secreterare. L.
Enander (Hans Gabr.) Stud. S.
Ericſon (Eric) Markſcheider. L.
Esberg (Eric) Bargmåſtare.
v. Eſſen (Baron Ulric Fredric) Hofjunkare L.
Eurecn (Laurent.) Factor. L.
Evenſon (David) Mag. och Probſt. L.

F.

Fahlſtedt (Ingel) Bärgsfogde. L.
Fälk (Jean) Notarius. L.
Falkengren (Häradshöfding) S.
Fick (J.) Doctor och Academis Secreterare. L.
Fiſkerſtröm (Handelsman) S.
Fithie (Rob.) Dykeri Inſpector. L.
Fleetwood (Baron och Landshöfding) L.
Flemming (Baron Clas) Major. S.
Flygare (Carl) Regementsſkrifvare. S.
Forell (Alex. Marc.) Cronobefallningsm. S.
Forsberg (Olof) Secreterare. S.
Forſell (Jacob.) Rådman.
Forſner (Anders) Secreterare. S.
Fredricſon (Alexander) S.
Friſendorff (Baron och Landshöfding) L.
Funk (Baron Guſtaf) L.

G.

Gabrielſon (Lars) Handelsman. L.
Gahn (Henric) Räntmåſtare. L.
Garman (Lars) Bärgsfogde L.
Garz (Juſtinus) L.
Geiſler (Eric) L.
Gerſtenmejer (- - -) L.
Giöthe (Clas) Mag. och Lector. S.
Giöthe (Magnus) Caſſeur S.
Gother (Kongl. Hofpredikant) L.
Gother (Engelb.) Notarius.
Gradin (Kongl. Hofpredikant) L.
Grill (Clas) Directeur och Handelsm. 5 ex. L.
Grill (Joh. Abrah.) Handelsman. L.
Gripenſtedt (Joh.) Capitaine. L.
Griſe (P.) Cammerer. L.
Gropman (Anders) Häradshöfdinga
v. Groth (Carl) Landshöfding. S.
Grubb (Wilh.) Handelsman. S.
Gyldenſtolpe (Greſ Ulr. N.) Cammarherr. S.
Gyllenpiſtol (Baron och Öfverſte). L.
Gymnaſium i Borgo L.
Gädda (Georg) Secreterare. L.

H.

Habicht (Carl).
Hagelberg (Häradshöfding) S.

Hag-

Digitized by Google

Hagtorn (Jacob) Handelsman. L.
Halldin (Elias) Cammerer. L.
Hallström (Anders) Cronobefallningsm. S.
Hamilton (Baron Carl Otto) ÖfverCammarherre. L.
Hamilton (Baron Hugo) Fältmarskalk. L.
Hammarschöld (Lars) Major. S.
Hansson (Petter) L.
Hartman (Alb.) Markscheider. L.
Hartman (Jac.) Mag. Docens. L.
Hartman (Magist. och Comminister). L.
Hassel (Dan.) 2 ex. L.
v. Hauswolff (Stats Commissarius). S.
Hauswolff (J.) Doct. och Kyrkoherde.
Hauswolff (Assessor). L.
Haveman (Georg) Handelsman. L.
Hedberg (Lars) Cronobefallningsman. S.
Hedberg (Reinhold).
Hedenstock (Pet.) Auditeur. S.
Heike (Bergmästare) L.
Heike (Daniel) BruksPatron. L.
v. Heland (Cancellie Råd.) S.
Hellvig (Cornet) L.
Herdman (Mag. och Probst.) L.
Herndahl (Eric.) S.
Hierta (Carl) Ryttmästare. S.
Hierta (Hans) Cammarherre. L.
Hierta (Lars) Lieutenant.
Hiort (Proviantskrifvare.) L.
Hofmeister (Georg) Kallarmästare. L.
Hoppenstedt (Balzar) BruksPatron.
Hoppenstedt (Caspar) BruksPatron.
Horn (Gref Adam) Öfverstlieutnant. L.
Horn (Grefvinnan Catherine Ebba) 3 ex. L.
Horn (Baron Gustaf) Hofmarskalk.
Hulpher (Pet.) Handelsman. L.
Hultman (Lorenz.) L.
Huss (Haq. Joh.) Lands Secreterare. L.
Hydrén (L.) Professor. L.
Hyphoff (LandtRäntmästare)
Håkanson (Olof) Talem. för Bondestånd. L.
Hård (Carl) Giördelmakare. L.
Häger (Wedig.) Actuarius.
Högberg (Pet?) BruksPatron. S.
Höpken (Bar. And) Hans Exc. RiksRåd. 2 ex. L.
Höpken (Baron Carl Fr.) Envoyé. L.
Höpken (Baron Gust. Wilh.) Öfverste. L.
Höpken (Baron Ulr. Fr.) Hofjunkare. L.

I.

Jacobson (Nic.) Handelsman.
Jacobson (Petter.)
Jancke (Rådman.) L.
Johanson (Johan) Cronobefallningsman.
Johanson (Sven) Rådman.
Julin (Pet.) Mag. och Archi. Räntmästare. L.
Juringius (Pet.) Kyrkoherde. L.
Juslén (Hofrätts Advoc. och v. Häradshöf.) L.
Juslén (Secreterare.) S.
Justus (Magnus) Magist. och Lector. L.

K.

Kalmeter (Assessor.)
Kellman (Johan) L.
v. Kemphen (Carl) HofCammerer. S.
Kiellström (Joh.) Stud. L.
Kierman (Gustaf) Rådman. L.
Kierman (Inspector). L.
Kierulf (Lars) Magister. L.
Kilbom (Olof) Handelsman. S.
Kiörning (M.) Stud. S.
Klingsporre (Öfverstlieutnant).
Klintman (Carl) Tull-Inspector. S.
Knorring (Baron och Lagman). S.
v. Kochen (J. H.) HofCanceller. S.
Kolmodin (Olof) Mag. och Probst. L.
Koskull (Baron And.) General Lieutenant och Landshöfding. S.
v. Kothen (Magnus Ad.) Secreterare. L.
Krook (Jacob) Magister. L.
Kugelberg (Carl Henr.) Handelsman. S.
Kähler (Gotfried) Rådman. S.

L.

Lagerström (Magnus) Hofråd. 2 ex.
Lampa (Pehr) Handelsman. S.
Lange (Johan Georg).
Lantingshausen (Brigadier). L.
Lauræus (Magn. Gabr.) Probst. S.
Laurin (Adam) Audit. och Landtränt. S.
Lauterback (Peter).
Lehnberg (Magnus). L.
Leuhusen (Baron och Cammarherre). S.
Lexell (Jonas) Perlefiskeri Inspector. L.
Leyell (Capitaine). S.

Digitized by Google

Leyell (Pehr) Gefäwarner. L.
Leyanberg (Johan) ÖfverstLieutnant.
Lieven (Baron Carl Guſt.) Cammarherre. L.
Lillie (Baron Clas) Cammarherre. L.
Lindberg (Olof) Ingenieur. L.
Lindbohm (Pet.) S.
Lindelrona (Cammarher. och Häradshöf.) S.
Lindroth (Axel) Cammarherre. 2 ex. S.
Lindroth (Joh. Guſt.)
v. Lingen (Öfverſte). S.
Linneroth (Joh. Guſt. Elieſon) Huſſunk. S.
Liſſander (Anders).
Litzenius (Pehr Wilh.) Magiſter. L.
Lohman (Anders).
Loſtierna (Nils) LandsSecreterare. L.
Lowiſin (Baron - - - -). L.
Luberas (Gen. och Ryſk Kejſ. Envoyé) 2 ex. L.
Lundeèn (Cronobefallningsman). S.
Lundelius (Joh. Henric.) Aduarius.
Lundgren (Eric.) L.
Lundin (Eric) Auditeur. L.
Löffman (Reinh.) BruksPatron. L.
Löwen (Fabian) Öfverſte. 2 ex. S.
Löwenhielm (Juſt. Canceller). L.
Löwenſchöld (Aſſeſſor). L.

M.

Magiſtraten i Stockholm. 20 ex. S.
Malmenius (And.) Mag. och Probſt. L.
Matheſius (Gabr.) Profeſſor. L.
Matheſius (Pet. N.) Mag. och Kyrkoherde. S.
Meiſner (Jöns) Secreterare. L.
Meiſner (Tull Inſpector).
Melander (Simon) Mag. och Probſt. S.
Mennander (- - - -) Profeſſor. L.
Mollerus (Inſpector) L.
Momma (Pet.) Directeur. S.
Morath (Alexander) Auditeur. L.
Morian (Lagman) L.
Mozelius (Lars) Cammererare. 3 ex. S.
Muller (Laurent) Borgmäſtare.
Mullern (Carl) Commiſſarius. L.
Munchtell (Fredric) Inſpector. S.
Munchtell (Johan) Bokhållare. L.
Muhrbeck (P.) Magiſter. L.
Myrau (Jacob) Cronobefallningsman S.
Myrman (Chriſtoffer) BruksPatron.
Möhlman (BruksPatron).
Möller (Joh. Henr.) Conrector.
Mörner (Gref Adolf) KrigsRåd. S.
Mörner (Grefvinnan Ulrica Chriſtina).
Mörner (Fröken S. M.) S.

N.

Nicander (Anders) Controlleur.
Noberg (Daniel) Cancelliſt.
Nordeman (Hans Wilh.) Cancelliſt. L.
Norman (Abraham) Rådman. L.
Norman (Nils)
Norſten (Lorenz). L.
Northman (Nils) Borgmäſtare. L.
Nyman (Joh.) L.

O.

Omnberg (Joh.) Borgmäſtare. S.
Orell (Carl Fredric.) KrigsCaſſeur. S.
v. Otter (Baron Carl.) Öfverſtlieutnant. L.
Oxenſtierna (Baron Eric) KrigsRåd. S.

P.

Palbitſki (Baron Alex.) Cammarherre. L.
Palm (And.) Hofpredikant. L.
Palmer (- - - -)
Palmfeldt (Axel) Häradshöfding. S.
Palmſtierna (Nils) Hans Exc. RikesRådet. L.
Pauli (Carl Chriſtoffer) L.
Paulin (Joh.) Handelsman. S.
Petre (Jac. Fred.) Auditeur och BruksPat. L.
Petterſon (Daniel) Rådman.
Petterſon (Secreterare) S.
Petterſon (Wolter) Directeur och Handelsman. S.
Pijl (And. S.) Probſt. S.
Pihlgren (Eric) Bokhållare.
Piper (Gref Carl Fredr.) Preſident i Kongl. CammarCollegio. 2 ex. S.
Piper (Guſt. Abr.) Landshöfding. S.
Piper (Gabr. Magn.) CammarRåd. L.
Pipping (Nils) Handelsman. L.
Plomgren (Thomas) Aſſeſſor. S.
Pomp (Petter) L.
Porath (Aſſeſſor). S.
v. Poſt (Lagman) S.
Prins (Carl Carlſon) Regiſtrator. S.
Prinz (Jacob) Bokhållare. L.
Pſilanderhielm (Nils) Cammarherre. L.

Digitized by Google

Q.

Quilfeldt (Capitaine). S.

R.

Rahm (Gab.) Inſpector. S.
Ramel (Herr Mathe.). S.
Rappholt (Capitaine) 2 Ex. L.
Rappholt (Joh. Henric). L.
Redepenning (Handelsman). L.
Reef (Carl) Factor. L.
Reef (Rådman) L.
Reftelius (Joh.) Notarius. S.
Reuterholm (Baron Nils) Landshöfding. S.
Reuterkrona (Eric) v. Häradshöfding. S.
Rhyzelius (A. O.) Doct. och Biſkop. L.
Ribbing (Fröken Beata Catharina). L.
Ribbing (Friherrinnan Cather. Charlotte). S.
Ribbing (Carl) Lieutnant. S.
Ribbing (Baron Lennart).
Ribbing (Friherrinnan Ulrica Eleonora).
Risberg (Hans Chriſter) Baneo-Fiſcal. L.
Roman (Hof-Intendent). L.
Roos (Anders) Policie Borgmäſtare. S.
Ros (Carl Magnus) Magiſter. L.
Roſén (Nils) Archiater. L.
Roſenborg (Anders) Capitaine. L.
Rothlieb (Landshöfding.). L.
Rudberg (Anders) Cronobefallningsman. S.
Rudeén (Conſiſt. Notarius.).
Rudenſchiöld (Bengt) Stats Commiſſar. S.
Runneberg (Edvard). L.
Ruth (Guſtaf) Aſſeſſor. L.
Ruther (Commiſſarius.) S.
Ruthenſchiöld (Aſſeſſor). L.
Ryckert (Aſſeſſor). L.
Rynning (Peter) Lands-Cammererare. S.
Rålamb (Baron Claes) Landshöfding. S.
Rålamb (Bar. Guſt.) Preſid. i Kl. Bärgs Coll. S.
Råmark (Ryttmäſtare) L.
Rök (Jacob Anderſon) Krigs-Commiſſarius. L.

S.

Sack (Baron Joh. Gabr.) Cancel. Råd. 2 ex. L.
Salenius (Petter) Borgmäſtare L.
Sandberg (Martin).
Sandberg (Nicolas).
Sandel (Sam.) Auſcultant.
Scharin (Joh.) Kyrkioherde. L.
Scharin (Jonas) Lands Secreterare. S.
Schale (Chriſt. Benjam.) Auſcultant. L.
Schmer (Balzar). L.
Schröder (Carl) Kl. Hofpredikant. och Lect.
Schulz (Joach.)
Schulz (Joh.) Aſſiſtent. S.
Schulz (Jobſt Niel.) Handelsman. L.
Schulz (Henr.) Apothekare. S.
Schuz (Sam.) Handelsman. S.
Schånberg (Ölof) Räntmäſtare. S.
Sederholm (Mathias) Rådman. L.
Seele (Carl Wilh.) L.
Sefberg (Petter.)
Segerlund (Carl) Cammererare. S.
Segervall (Harald) Notarius. L.
Selle (Joh. Chriſt.) Commiſſarius.
Sewallius (Gabriel) Probſt.
Silander (Pehr) Auſcultant. 5. Ex. L.
Silfverſchöld (Julius) Secreterare. S.
Sivenius (Commiſſarius.)
Sivert (Laurent.) Handelsman. S.
Siöblad (Baron Pehr) Gener.-Falt-Tygmäſt. S.
Skagerſtröm (Joh. Cammarſkrifvare. S.
Smaræus (Math.) Mag. och Lector. S.
Sohlberg (Samuel) Konſtmäſtare. L.
Solander (Daniel) Profeſſor. L.
Sop (Lagman). L.
Spalding (Handelsman) 2. Ex. L.
Spalding (Häradshöfding) L.
Sparre (Grefvinnan Brita Stina). S.
Sparre (Baron Carl) General Major. S.
Sparre (Gref Carl Hans) Commendeur.
Sporong (Johan). L.
Stael v. Holſtein (Baron Georg Bogislaus) General Lieutnant och Landshöfding. S.
Starbhus (Pet.) Factor. S.
Stechau (Tobias) L.
Stecksenius (Dan.) Cammarſkrifvare. S.
Stedt (Clas Henric.) Cammarherre. S.
Stefwen (Jacob) Auſcultant. L.
Stenberg (Carl Adolph.) Canceliiſt. L.
Stenflycht (Jean) General. L.
Stillman (Sven) Häradshöfding. S.
Stockenſtröm (Eric) Bärgmäſtare. L.
Strengbom (Magiſter och Probſt).
Strömer (Mårten.) Profeſſor. 2 ex. L.
Ståhle (Probſt) L.

Sund-

Digitized by Google

Sundberg (Arvid).
Swart (Carl) Auditeur. S.
Svart (Jacob) Secreterare. S.
Svebilius (Daniel) Rådman.
v. Swedenheim (Adolf.) S.
Sweder (Mathias) Directeur L.
Sylvius (Henric) Håradshöfding. S.
Såfström (Anders) Rådman. L.
Söhrenson (Söhren) Borgmåstare L.

T.

Taube (Fröken Catherine Charlotte).
Tengroth (Lars) Magist. och Kyrkioherde. S.
Terserus (Martin) Rådman. L.
Tersmeden (Jacob) BruksPatron. 2 ex. S.
Tham (Peter) v. Håradshöfding. L.
Thegenman (And.) Handelsman. S.
Thomæus (David) Cammererare.
Tiverman (Henric).
Tollbom (Pet.) Handelsman L.
Torslund (Ingenieur.) L.
Tranberg (Magnus).
Trapp (Christian) Handelsman. S.
Trivial Scholan i Wasa. L.
Troili (Sam.) Bergmåstare. L.
Trolle (Pehr) v. Haradshöfd. L.
Trågård (Carl) v. Håradshöfd. S.
v. Törne (Petter) Auscultant. L.
Törnholm (Joh. S.) Notarius. S.

U.

Uggla (C.) L.
Uhr (Anders) BruksPatron. L.
Ulfsparre (Baron Måns) Capitaine L.
v. Ungern Sternberg (Baron Math. Alexand.) Landtmarskalk.
Ungroth (Hans) Cronobefallningsman. L.
Urlander (Secreterare.) L.
v. Utfall (Petter Jansen).

V.

Vigelius (Pehr) Magist. och Kyrkioherde. L.
Voigtlender (Gust. Fr.) Med. Doct. L.

W.

Wachtmeister (Baron Axel) ÖfverstLieut. L.
Wellingk (Grefvinnan Ulrica) S.
Wennberg (LandsSecretarare) S.
Wennerstierna (Hofjunkare).
Wennerstedt (Carl) Landshöfding. L.
Westau (L.) Cronobefallningsman. L.
Westbäck (Zacharias) Mag. och Kyrkioh. S.
Wester (Pehr) Secreterare. S.
Westman (Joh.) Handelsman. S.
Westman (Lars) Borgmåstare. S.
Westman (Olof) Borgmåstare. L.
Westerberg (Eric). L.
Westerberg (Johan) L.
Westerberg (Nathanael). L.
Westerström (Eric) Tullförwaltare L.
Wesström (Pet.) Hofmåst. S.
Wetterblad (Anders) Mag. Docens. L.
Widegren (Tullförwaltare) L.
Wijkman (Joh.) Cronobefalningsman. L.
Wigart (Peter) Öfver-Inspector. L.
Wigart (Peter) Stads Secreterare. L.
Wilkens (Mad. Eva).
Willemoth (Gerhard) Just. Borgmåstare. S.
Windh (Kongl. Dansk Envoyè).
Windrufva (P.) Cammarförvant. S.
Wingborg (Pet.) Regementsskrifvare. L.
Wisendorf (Egid.) Handelsman. S.
Witfoth (Gust. Ad.) Handelsman. L.
Witfoth (Hans) Handelsman. L.
Witfoth (Hans Henr.) Handelsman. L.
Worster (Mad. Catharina). L.
Wrangel (Anton) Hans Excellence RiksRådet. S.
Wrangel (Baron Eric) Hans Excellence RiksRådet. L.
Wrangel (Baron Eric) Cammarherre. L.
Wrangel (Baron och Öfverstlieutnant). S.
Wåhlberg (Mag.) Cancellist. 3. Ex. L.
Wåhlin (Jonas) Doct. och Theol. Professor.

Z.

Zethelius (Eric) L.

Å.

Åberg (Joh.) L.
Åman (Gabr.) Comminister.
Åstrand (Cronobefallningsman). L.

Ö.

Öhrman (Jonas).

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

Form 410

Digitized by Google